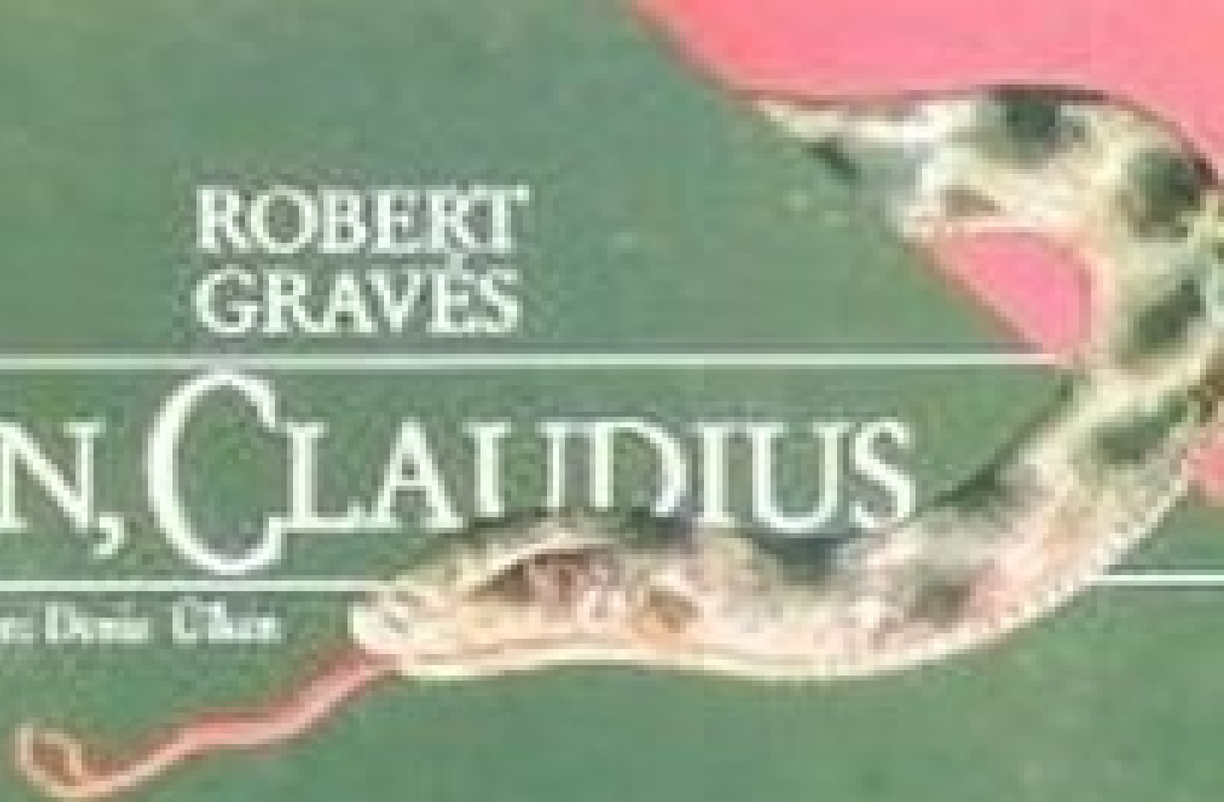

ROBERT
GRAVES

BEN, CLAUDIUS

Çeviren: Deniz Ülkan

...Yalnız o çağda değil, daha sonraki çağlarda yaşayanların elinde de her çeşit yanlış yoruma uğramış bir öykü. Öyle ki, en önemli olaylar ya insanda şüphe uyandırıyor, ya da bir çeşit belirsizliğe bürünüyor. Bazıları öyküdeki birtakım söylentileri gerçek sayarken, başkaları da bazı gerçekleri asılsız olarak değerlendiriyor. Daha sonraki kuşaklar ise her iki yaklaşımı da abartıyor.

TACITUS

BÖLÜM I

Ben, Tiberius Claudius Drusus Nero Germanicus Falan-filan-falan (bütün unvanlarımla şimdilik başınızı ağrıtmayacağım), bir zamanlar — çok önce de değil — dostları, akrabaları ve yakınları arasında ‘Ebleh Claudius’, ya da ‘Şu Claudius’, ya da 'Kekeme Claudius’, ya da ‘Clau-Clau-Claudius’, ya da en iyisi ‘Zavallı Claudius Amca’ olarak tanınan ben, şu anda hayatımın bu garip öyküsünü yazmaya hazırlanıyorum. Çocukluğumun ilk günlerinden başlayarak, sekiz yıl kadar önce, elli bir yaşımda, birden başımda devlet kuşunu bulduğum (ve ondan böyle ayrılamadığım) o mahut dönüşüm noktasına kadar geçen olayları yıl be yıl yazacağım.

Bu kesinlikle benim ilk kitabım değil: Şöyle ki, edebiyat (özellikle delikanlılık yıllarımda Roma'da en yetkin çağdaş hocalardan öğrendiğim tarih yazıcılığı) bu dönüşüm noktasına kadar — otuz beş yılı aşkın bir süre — benim tek uğraşım ve ilgi alanımdı. Bu nedenle, okurlarım üslubumun ustalığına şaşmasınlar: Bu kitabı yazan gerçekten Claudius’un kendisidir; sıradan bir yazman, ya da önemli kişilerin (güzel yazı özün cılızlığını örter ve övgü ayıbı hafifletir umuduyla) anılarını yazdırdıkları resmi tarihçilerden biri değil. Bu çalışmada, tüm Tanrılar adına yemin ederim ki, yazman da tarihçi de benim; kendi elimle yazıyorum, hem kendimi kendime övmekle ne çıkar sağlayabilirim? Şunu da belirteyim ki, bu benim yazdığım ilk kişisel tarihçe değil. Sekiz ciltlik bir tarihçe daha yazdım, Devlet arşivi için. Salt genel istek üzerine kaleme alınmış ve pek değer vermediğim tatsız bir şeydi. Açık konuşmak gerekirse, yazıldığı dönemde (iki yıl önce) kafam

başka sorunlarla dolu olduğundan, ilk dört cildin çoğunu bir Yunanlı yazmanıma dikte ettim ve yazarken, cümlelerin dengesini sağlamak ve çelişkileri ya da tekrarları önlemek dışında, hiçbir değişiklik yapmamasını söyledim. Ama itiraf edeyim ki, yapıtın ikinci yarısı birincininse bazı bölümleri, verdiğim bilgilere dayanarak,

Polybius adındaki bu yazman tarafından kaleme alındı (genç bir köleyken ona ben vermiştim ünlü tarihçinin adını). Polybius üslubumu öylesine başarıyla taklit etti ki, çalışma sona erdiğinde hangimizin hangi bölümü yazdığını ayırt etmek olanaksızdı.

Yineliyorum, tatsız bir kitaptı bu. Ana tarafımdan büyük amcam olan İmparator Augustus'u, ya da onun üçüncü ve son karısı olan babaannem Livia Augusta'yı eleştirecek durumda değildim; çünkü her ikisi de resmen tanrı ilan edilmiş ve ben onların “kültelerinin rahibi görevini yüklenmiştim. Babaannemin iki değersiz halefine ilişkin epey söylenecek söz vardı, ama efendiliğe sığmaz diye bunu yapmak istemedim. Livia'yı ve Augustus'un kendisini — o ilginç ve bir an önce ağzımdan çıkartayım, iğrenç kadına uyduğu kadarıyla — temize çıkarmak ve anıları dinin koruması altında olmayan Augustus'un öteki iki karısına ilişkin gerçekleri anlatmak haksızlık olurdu.

Varsın tatsız bir kitap olsun dedim; yalnızca tartışmasız olguları, örneğin, Filanca şu-kadar-yıl devlet hizmeti yapmış olan Filanca'nın kızıyla evlendi gibi olguları, evliliğin politik nedenlerine, ya da aileler arasındaki gizli pazarlıklara değinmeden aktardım. Yahut, Falanca'nın bir tabak incir yedikten sonra birden öldüğünü yazdım, ama olguların mahkeme kararıyla desteklenmediği durumlarda, zehirden, ya da bu ölümün kime yaradığından söz etmedim. Yalan söylemedim, ama — buradan yazmaya niyet ettiğim anlamda — doğruyu da söylemedim. Bugün Palatine Tepesi'ndeki Apollon Kitaplığı'nda, bazı tarihler konusunda belleğimi tazelemek için bu kitaba bakarken, kendim yazdığıma, ya da dikte ettiğime yemin edebileceğim (üslup öylesine benimdi), ama yazdığımı ya da söylediğimi anımsamadığım bölümlere rastladım. Eğer bu bölümleri Polybius yazmışsa, gerçekten olağanüstü bir taklit, ama eğer ben yazmışşam, o zaman belleğim düşmanlarımın dediğinden de beter demektir. Şu yazdıklarımı okuyunca,

ilkin bundan sonra geleceklerin tek yazarı olduğum, ikincisi, bir tarihçi olarak dürüstlüğüm, son olarak da olguları anımsama gücüme ilişkin kuşkuları, değil gidermek, tam tersine davet ettiği bilincindeyim. Ama çıkartmayacağım bu satırları; içimden geldiği gibi yazıyorum ve aleyhimde o kadar çok şey var ki, olaylar geliştikçe okur hiçbir şeyi gizlemediğime daha kolay inanacak.

Bu gizli bir tarihçe. Peki, kimin için yazıyorsun diye sorulabilir. Yanıtım şu: Bunu gelecek kuşaklar için yazıyorum.

Kendi torunlarımı, ya da torunlarımın torunlarını demek istemiyorum; düşündüğüm çok uzak bir gelecek. Yine de umudum, beni belki yüz kuşak sonra okuyacak olan sizlerin, karşınızda bir çağdaşınızın konuştuğu duygusuna kapılmanız, tıpkı benim, yıllar önce ölmüş Herodoius ve Tukidides'in karşımda konuştuklarını sandığım gibi. Niçin mi özellikle onca uzak bir gelecekten söz ediyorum? Açıklayayım.

Bundan on sekiz yıl kadar önce, Cumae'ye (Campania'da) giderek, Gaurus Dağı'nda bir mağarada oturan Sibyl'i (kadın Kâhin) ziyaret etmiştim, Cumae'de her zaman bir Sibyl vardır; çünkü bir Sibyl öldüğünde, yetiştirdiklerinden biri onun yerine geçer, ama hepsi aynı ölçüde ünlü değildir. Kimine tüm hizmet yılları boyunca Apollon'dan tek bir kehanet bile inmez. Ötekiler kehanette bulunur bulunmasına, ama nedense Apollon'dan çok Bakus'tan esinlenmişe benzerler: Bu kutsal yerin saygınlığına gölge düşüren sarhoş zırvaları dökülür ağızlarından. Augustus'un sık sık danıştığı Deiphobe ve şu anda hâlâ sağ olan ünlü Amalthea'dan önce, yaklaşık üç yüz yıl, çok yetersiz birtakım kadın kâhinler gelip geçmiş. Mağara, Apollon ve Artemis'e adanmış şirin bir Yunan tapınağının arkasındadır (Cumae bir Yunan-Aeolian kolonisiydi). Tapınağın giriş kapısının üzerinde Daedalus tarafından yapıldığı söylenen eski bir yaldızlı friz vardır, ama saçma bir iddiadır bu, çünkü friz en çok beş yüz yıllıktır, Daedalus ise en az 1100 yıl önce yaşamıştır. Frizde Tezeus'un Öyküsü ve Girit'teki labirentte öldürdüğü minotor (yarı-insan, yarı-boğa canavar) resmedilmiştir. Sibyl'i ziyaretime izin verilmesi için, orada, Apollon ve Artemis'e bir boğayla bir koyun kurban etmem gerekti. Buz gibi bir Aralık günüydü. Mağara sarp kayalarda oyulmuş, dehşet verici bir yerdi;

dimdik, kapkaranlık, yarasalarla dolu bir patikadan çıkılıyordu. Kılık değiştirerek gitmiştim, ama Sibyl beni tanıdı. Kekelememden anladı sanırım. Çocukluğumda çok fena kekelerdim; hitabet uzmanlarının öğütlerini tutarak, zamanla, önceden hazırlanarak halk önünde düzgün konuşmayı öğrendim, ama özel ve beklenmedik durumlarda, eskisi kadar olmasa bile, hâlâ arasıra dilim takılır. Cumae'de de böyle oldu.

Basamakları büyük bir sıkıntıyla, emekleyerek tırmandıktan sonra mağaranın içine girdim ve kadından çok maymunu andıran Sibyl'i tavandan sarkıtılmış bir kafesin içinde bir iskemlede oturur gördüm. Giysileri kırmızıydı ve tepeden bir yerden gelen kızıl ışıkta kımıltısız gözleri kıpkırmızı parlıyor, dişsiz ağzı sırıtıyordu. Çevremde bir ölüm kokusu vardı. Yine de, önceden hazırladığım gibi hatır sormayı becerebildim. Yanıt vermedi. Ancak bir süre sonra, bunun yüz on yaşında ölen bir önceki Sibyl Deiphobe'nin mumyalanmış cesedi olduğunu öğrendim: Farlasın diye arkası gümüş cıvayla sırlanmış cam bilyeler açık tutuyordu göz kapaklarını. Şimdiki Sibyl hep halefiyle birlikte yaşarmış. Sanırım birkaç dakika (bana bir ömür boyu gibi geldi) titreyerek ve gülümsemeye çalışarak Deiphobe'nin önünde durdum. Sonunda, yaşayan Sibyl (Amalthea adında oldukça genç bir kadın) ortaya çıktı. Kırmızı ışık söndü, Deiphobe yok oldu — sanırım Sibyl'in çömezlerinden biri tepedeki kırmızı camlı deliği örtmüştü — ve bir beyaz ışık dipteki loşlukta fildişi bir tahtta oturan Amalthea'yı aydınlattı. Güzel, geniş alınlı, deli görünüşlü bir yüzü vardı ve otururken Deiphobe kadar kıpırtısızdı. Gözleri kapalıydı ama. Dizlerim titriyordu, bir türlü denetleyemediğim bir kekelemeyle "Ey Sib.,. Sib,,. Sib,.. Sib..." diye söze başladım. Gözlerini açıp kaşlarını çattı ve beni taklit etti: "Ey Clau.., Clau... Clau..." Bundan duyduğum utançla neyi soracağımı anımsayabildim. "Ey Sibyl, sana Roma'nın ve benim geleceğimi sormaya geldim."

Yavaş yavaş, yüzü değişti, kehanet gücü üzerine indi, çırpındı, solukları sıklaştı, dehlizlerden hışırtılar duyuldu, kapılar çarptı, rüzgârlar yüzümü yaladı, ışık yok oldu ve Yunanca dizeler döküldü ağzından. Tanrının sesiyle:

Pön Laneti altında inleyen

Ve kesenin ağzını büzen

Daha beter olacak düzelmeden.

Ağzından yeşil sinekler çıkacak

Gözlerinde kurtlar dolaşacak

Öldüğünü insanoğlu duymayacak.

Sonra kollarını başının üzerine kaldırıp yeniden başladı:

On yıl elli üç gün sonra

Bir armağan var Clau-Claudius'a

Ondan gayrı herkesin arzuladığı.

Bir sürü dalkavuk karşısında Eveleyip geveleyip kekeleyecek Hep salyalar dudaklarında

Ama sesi kesilip buradan ayrıldıktan On dokuz yüzyıl kadar sonra Clau-Claudius açık seçik konuşacak.

Sonra Tanrı onun ağzından güldü, müthiş güzel ama korkunç bir sesle — ha! ha! ha! Eğilerek selam verdim, apar topar çıktım ve kırık dökük basamakların daha ilkinde kayıp, alnımı ve dizlerimi keserek tepe üstü uçtum... o müthiş kahkaha kovalıyordu beni.

Şimdi deneyimli bir bilici, profesyonel bir tarihçi ve Augustus'un düzenlediği kehanet kitaplarını inceleme olanağını bulmuş bir rahip olarak, dizeleri oldukça doğru yorumlayabildiğim kanısındayım. "Pön Laneti", kuşkusuz Roma'nın Kartaca'yı yıkmasına ilişkindi. Bu yüzden, uzun süredir Tanrıların gazabına uğramış durumdayız. Kartaca'yı koruyacağımıza ve dostluk elimizi uzatacağımıza , Apollon dahil, en büyük Tanrılarımız adına ant içtikten sonra, Kartaca'nın İkinci Pön Savaşı'nın yıkıntısından çabuk toparlanmasını kıskanarak, onu Üçüncü Pön Savaşı'na girmeye kandırdık ve yerle bir ettik, halkını kılıçtan geçirdik, tarlalarına tuz ektik. "Kesenin ağzı"

bu lanetin anahtar sözcüğü: Roma, ticarette en büyük rakibini ezip Akdeniz'in tüm zenginliklerine egemen olduğu günden hu yana, bir para çılgınlığı içine düştü. Zenginlikle birlikte tembellik, gözü doymazlık, gaddarlık, namussuzluk, korkaklık, kadınsılık ve Roma'ya yaraşmayan her kötülük gelip yerleşti. Benden gayrı herkesin arzuladığı armağanın ne olduğunu (ki, tam on yıl elli üç gün sonra geldi), zamanı gelince öğreneceksiniz. "Claudius açık seçik konuşacak" dizesi beni yıllar yılı düşündürdü, ama sonunda anladım sanıyorum: Bu yapıtı kaleme almam için bir uyarı bu. Yazdıktan sonra da koruyucu bir sıvıya batırıp kurşun bir kutuya kilitleyeceğim ve gelecekte bulunup okunması dileğiyle bir yere gömeceğim. Eğer yorumum doğruysa, bundan 1900 yıl kadar sonra yeniden bulunacak. Ve o zaman, yalnız bugün için yazmış olan bütün öteki yazarların yapıtları eveleyip gevelerken, benim kitabım açık seçik konuşacak. Ama belki de kutuya filan kilitlemeden orta yerde bırakmam daha doğru olur. Çünkü, tarihçi olarak deneyimim şunu gösteriyor ki, rastlantı sonucu yaşayan belgelerin sayısı, özellikle korunmaya çalışılan belgelerden daha fazla. Kehanet Apollon'dan geldiğine göre, bırakalım kitabı da o korusun. Gördüğünüz gibi, Yunanca yazmayı yeğledim, çünkü Yunanca'nın dünyada en önde gelen edebi dil olarak kalacağına inanıyorum; hem Roma, Sibyl'in dediği gibi çürüyecekse, dili de onunla birlikte çürümez mi? Üstelik, Yunanca Apollon'un kendi anadili.

Tarihlere (gördüğünüz gibi sayfanın kenarına yazıyorum) ve özel isimlere özen göstereceğim, Etrurya ve Kartaca tarihlerini derlerken, hangi olayın hangi tarihte geçtiğini ve Filan kişinin gerçekte Falan kişi mi, yoksa onun oğlu ya da torunu mu olduğunu (ya da hiç akrabası olmadığını) ayıklamak için saatler saati kafa yorduğumu anımsadıkça hâlâ sinirleniyorum. Benden sonrakilerin böyle bir eziyete katlanmalarını istemem. Bu nedenle, örneğin, bu tarihçede Drusus adı her geçtiğinde, bunun hangi Drusus olduğunu (babam, ben, oğullarımdan biri, kuzenim ya da yeğenim) açık seçik belirteceğim. Gene örneğin, öğretmenim Marcus Portius Catodan söz ederken onun ne Üçüncü Pön Savaşı'nı başlatan Marcus Portius Cato, ne aynı adı taşıyan ünlü hukukçu oğlu, ne aynı adı taşıyan Konsül torunu, ne aynı adı taşıyan, Julius Caesar'a düşman, torununun oğlu, ne de aynı adı taşıyan, Philippi Savaşı şehitlerinden, torununun torunu olmadığını; aynı adı taşımakla birlikte, ne yönetimde görev almış, ne de almayı hak etmiş,

tümüyle silik birinin torununun torunu olduğunu açık seçik belirtmem gerek. Augustus bana öğretmen olarak onu seçti, daha sonra da başka Romalı genç soylulara ve yabancı kralların oğullarına öğretmen yaptı; çünkü, adı en yüksek mevkilere hak kazandırmasına rağmen, haşin, budala ve ukala kişiliği, ilkokul öğretmenliğinden daha üstün bir göreve atanmasına olanak vermiyordu.

Bu olayların hangi tarihte geçtiğini saptamak için, sanırım en doğru yol, kendi doğumumun, Roma'nın Romulus tarafından kuruluşunun 744. yılına, Birinci Olimpiyatın 767. yılma, adı 1900 yıl sonra da büyük olasılıkla yaşayacak olan İmparator Augustus'un iktidarının yirminci yılına rastladığını belirtmek olacak.

Bu giriş bölümünü bitirmeden önce, Sibyl'e ve kehanetlerine ilişkin bir şey daha eklemek istiyorum. Cumae'de bir Sibyl ölünce yerine bir başkasının geçtiğini, ama bunların kimilerinin ötekilerden daha ünlü olduğunu söylemiştim. Aeneas cehenneme inmezden önce danıştığı Demophile adında çok ünlü bir Sibyl varmış. Daha sonra, Kral Tarquine gelip bir kehanet paketi için onun ödemek istediğinden daha yüksek bir fiyat isteyen Herophile adında bir Sibyl varmış. Anlatıldığına göre. Tarquín reddedince, Herophile paketin bir bölümünü yakıp geri kalanı için gene aynı fiyatı istemiş. Tarquín gene reddetmiş. Sibyl bir bölümü daha yakmış ve geri kalanı hâlâ aynı fiyata vermeyi önermiş. Bu kez Tarquín, salt meraktan kabul etmiş. Herophile'nin kehanetleri iki çeşitti: Uyanlar veya geleceğe ilişkin olumlu tahminler, ve uğursuz belirtiler görüldüğünde Tanrıları yatıştırmak için kesilecek kurbanlara ilişkin talimat. Bunlara zamanla, özel kişilere söylenen ilginç ve doğru çıkmış kehanetler de eklenmişti. Roma ne zaman bir uğursuz belirti ya da felaketin tehdidi altında görünse, Senato hemen kitapları yorumlamakla görevli rahiplere danışılmasını buyurur ve her zaman bir çare bulunur. İki kez kitaplar kısmen yandı ve kaybolan kehanetler, görevli rahiplerin anımsadıklarına dayanarak, yeniden yazıldı. Ancak, bunlar bir çok yerde epey çelişkili gözüktüğünden,

Augustus kesin bir kehanet düzeni kurma yolunda çalışmalara girişti ve esinden yoksunluğu apaçık olan birtakım ekleri ve derlemeleri çıkarttırdı. Eline geçirebildiği tüm özel kehanet kitaplarını ve tüm öteki fal kitaplarını

(1200’ü aşkın) yaktırdı. Yeniden düzenlenen kehanet kitaplarını, Palatine Tepesindeki sarayı yakınında yaptırdığı

Apollon tapınağındaki Apollon heykelinin tabanının altında bir dolaba kilitledi, Augustus'un ölümünden bir süre sonra, onun özel tarih kitaplığında eşsiz bir kitap buldum, Sibyl'den Garip Sözler adını taşıyan bu kitap, Augustus'un kehanet düzenlemesi sırasında, rahipler tarafından gereksiz görülerek çıkartılan kehanetleri içeriyordu. Dizeler, Augustus'un kendi güzel yazısıyla kopya edilmişti ve, başlangıçta bilgisizlikten yaptığı, sonra da bir gurur sorunu olarak sürdürdüğü tipik imla yanlışlarıyla doluydu. Bu dizelerin çoğunun Sibyl’in ağzından çıkmadığı ve kendilerini ya da soylarını yüceltmek, yahut düşmanlarının soyunu aşağılamak için birtakım sorumsuz kişiler tarafından uydurulmuş zırvalar oldukları besbelliydi. Claudian ailesinin bu sahtekarlıklarda özellikle etkin olduğu gözümden kaçmadı. Ancak, eski oldukları dillerinden anlaşılan ve tanrısal esinden kaynaklanmış gözüken bir iki parça buldum ki, kanımca Augustus, düzenleme sırasında, bunları yalın ve korkutucu anlamlarından ötürü kehanet kitaplarına aldırtmamıştı (Augustus'un sözü yasaydı rahipler arasında). Bu küçük kitap artık elimde değil. Ama, bu kehanetlerden birini bana uydurma gibi gelmeyen ve hem Yunanca aslı, hem de kehanet kitaplarındaki çoğu eski parçalar gibi, kaba bir Latince çevirisi bulunan birini, neredeyse sözcüğü sözcüğüne anımsıyorum:

Yüz yıllık Pön Laneti

Ve Roma kıllı bir adama köle olacak

Saçı kıt bir kıllı adam

Her erkeğin kadını ve her kadının erkeği

Bindiği atın parmakları olacak toynak yerine

Oğlu olmayan oğlunun eliyle ölecek

Ve savaş meydanında değil.

Devleti ondan sonra köle edecek kıllı

Bu son kıllının oğlu olmayan oğlu olacak

Gür saçları olacak

Roma’ya toprak yerine mermer verecek

Ve onu görünmez zincirlerle zincirleyecek

Ve karısı olmayan karısının eliyle ölecek

Oğlu olmayan oğlunun yararına.

Devleti köle edecek üçüncü kıllı

Bu son kıllının oğlu olmayan oğlu olacak

Bol kanla karışık çamur olacak

Saçı kıt bir kıllı adam

Roma'ya yengiler ve yenilgiler verecek

Ve oğlu olmayan oğlunun yararına ölecek

Bir yastık olacak kılıcı.

Devleti köle edecek dördüncü kıllı

Bu son kıllının oğlu olmayan oğlu olacak

Saçı kıt bir kıllı adam

Roma'ya zehir ve günah verecek

Ve onu çocukken taşımış olan

Yaşlı atının çiftesiyle ölecek.

Devleti köle edecek beşinci kıllı Devleti isteğine karşın köle edecek Herkesin horgördüğü o budalanın Gür saçları olacak

Roma'ya su ve kışlık ekmek verecek Ve karısı olmayan karısının eliyle ölecek Oğlu olmayan oğlunun yararına.

Devleti köle edecek altıncı kıllı Bu son kıllının oğlu olmayan oğlu olacak Roma’ya çalgı, korku ve ateş verecek Eli ana-baba kanıyla kızıl olacak Onu yedinci bir kıllı izlemeyecek Ve mezarından kan fışkıracak.

Augustus, kıllıların, yani Caesar'ların (Caesar kıllı baş demektir) ilkinin onu evlat edinen büyük amcası Julius olduğunu anlamıştı kuşkusuz. Julius keldi, her iki cinsle de ilişki kurmasıyla ünlüydü ve savaş atı, resmi kayıtlarda da belirtildiği gibi, toynak yerine parmakları olan bir aygırdı. Julius bir sürü kıran kırana savaştan sağ çıkmış ve sonunda, Senato binasında Brutus tarafından öldürülmüştü. Ve Brutus'un, başka bir adamın oğlu olarak görünmesine rağmen, Julius'un evlilik dışı çocuğu olduğu kanısı yaygındı. "Sen de mi, oğlum!" demişti Julius, Brutus elinde hançer ona doğru gelirken. Pön Lanetini yukarda açıkladım. Augustus, Caesar'ların ikincisiyle kendisinin kastedildiğini de anlamış olmalıydı. Gerçekten de, yaşamının son yıllarında, yaptırdığı görkemli tapınaklara ve yapılara bakarak ve İmparatorluğu güçlendirmeye ve yüceltmeye adadığı yaşamını da düşünerek. Roma'yı toprak bulduğunu, ama mermer bıraktığını söyleyip övünürdü. Ölümüne ilişkin kehaneti anlaşılmaz, ya da inanılmaz bulmuş olmalıydı; yine de, nasıl bir kaygı onu önlediyse, bunu yok etmekten kaçınmıştı. Üçüncü, dördüncü ve beşinci kıllıların kimler olduğunu bu tarihçe açık seçik gösterecek; ve Sibyl’in şu ana kadar en ufak ayrıntıda bile doğru çıkan sözlerinden altıncı kıllının kim olduğunu anlamamışsam, gerçekten budalayım demektir. Ardından bir yedinci kıllı gelmeyeceği için, Roma hesabına son derece mutluyum.

BÖLÜM II

Babamı anımsamıyorum, ben çok küçükken ölmüş. Ama, delikanlılık yıllarımda, yaşamına ve karakterine ilişkin ayrıntılı bilgi toplamak için

hiçbir fırsatı kaçırmadım, onu tanımış olan herkesten — senatör, asker, köle — sonuna kadar yararlandım. Tarihçi olarak ilk işim, onun biyografisi üzerinde çalışmaya başlamak oldu, ve babaannem Livia'nın bunu hemen önlemesine karşın, bu çalışmayı bir gün bitiririm umuduyla malzeme toplamayı sürdürdüm. Bitirdim gerçekten de, birkaç gün önce: ama yayımlamaya hiç kalkışmayacağım. Genel havası öylesine cumhuriyetçi ki, Agrippinilla — şimdiki karım— bunu duyar duymaz hepsini toplatır ve benim boşboğazlığımın cezasını zavallı yazmanlarım çeker. Kolları kırılmadan baş ve işaret parmakları kesilmeden (Agrippinilla'nın hoşnutsuzluğunun tipik belirtileri) paçayı kurtarırlarsa talihli sayılırlar. Ölesiye nefret ediyor kadın benden!

Babam, yaşamım boyunca, ağabeyim Germanicus dışında, bana herkesten çok örnek olan kişi olmuştur. Germanicus da (bunda herkes aynı kanıda) yüz, beden biçimi — bacaklarının inceliği dışında —, cesaret, zekâ ve soylulukta babamın modeliymiş; onun için, kafamda bu ikisini tek bir kişi olarak birleştiriyorum. Bu öyküye annemle babamdan öncesine değinmeden, yalnızca çocukluğumu anlatarak başlayabilseydim, kuşkusuz o yolu seçerdim, çünkü soyağaçları ve aile tarihçeleri sıkıcıdır. Ama babaannem Livia'yı — ben doğduğumda sağ olan tek büyük ebeveynim — uzun uzadıya yazmaktan kaçınmam olanaksız: çünkü, ne yazık ki, öykümün birinci bölümünün baş kişisi o, onun daha önceki yaşamına ilişkin birtakım bilgilen vermezsem, sonra yaptıkları anlaşılmaz olur. Babaannemin imparator Augustus’la evli olduğunu belirtmiştim: Bu ikinci evliliğiydi onun — büyükbabamdan boşanmasını izleyen. Babamın ölümünden sonra annem Antonia’yı, amcam Tiberius’u (yasal reis) ve, babamın vasiyetinde bizleri himayesine bıraktığı Augustus’un kendisini bir yana iterek, ailemizin fiili reisi oldu.

Livia, Roma'nın en eski ailelerinden olan Claudian ailesindendi; büyükbabam da öyle.Yaşlıların bugün hâlâ söylediği bir türküde, Claudian ağacının iki çeşit yemiş (tatlı elma ve yaban elması) verdiği, ama kötü elmaların sayısının ötekilerden çok olduğu dizeleri geçer. Dizelerin yaratıcısı, kötü elmalar arasında, Virginia adında özgür doğmuş bir kızı köle yapmaya ve baştan çıkarmaya kalkışarak bütün Roma'yı ayağa kaldıran Kibirli Appius Claudius'u Cumhuriyet döneminde kendini İtalya Kralı

yapmaya yeltenen Claudius Drusus'u, kutsal tavuklar yemlerini yemeyince onları denize atıp "O halde su içsinler," diyen, bu yüzden de önemli bir deniz savaşını kaybeden Sarı Claudius'u sayar. Tatlı elma olarak da, Roma'yı Kral Pyrrhusla tehlikeli bir ittifaka girmekten vazgeçiren Kör Appius'u, Kartacalıları Sicilya'dan atan Kereste Claudius'u, ve kardeşi büyük Hannibal'le güçlerini birleştirmek üzere Ispanya'dan çıkışı sırasında Hasdrubal'i yenen Claudius Nero'yu (Sabine lehçesinde Nero "Güçlü" demektir) sayar. Bunların üçü de, yiğit ve akıllı olmalarının yanı sıra, erdemli kişilerdi de. Dizelerin sahibi, Claudian kadınlarının da kiminin tatlı elma, kiminin yaban elması olduğunu, ama yine aynı biçimde, yaban elmalarının sayısının daha çok olduğunu söyler.

Büyükbabam Claudian'ların en iyilerinden biriydi. Julius Caesar'ın, o zor günlerde Roma'ya barış ve güvenlik getirebilecek tek adam olduğuna inandığından Caesar'cı partiye katılmış ve Mısır Savaşı'nda Julius için yiğitçe dövüşmüştü. Julius'un kişisel diktatörlüğe yöneldiğinden kuşkulanınca, açıkça ona karşı çıkamamışsa da, Roma'da kalıp onun emellerine hizmet etmek istememiş, kendi talebi üzerine, pontif* olarak, emekli askerlerle koloniler kurmak için Fransa'ya gönderilmişti. Julius öldürüldükten sonra geri döndüğünde, diktatörü öldürenlerin ödüllendirilmesini önerdiği için, Julius'un evlat edindiği genç Augustus'un (o günlerde Octavian olarak tanınıyordu) ve yandaşı büyük Marcus Antonius'un düşmanlığını kazandı ve Roma'dan kaçmak zorunda kaldı. Bunu izleyen kargaşa döneminde bir o partiyi, bir bu partiyi (o anda hangisi ona haklı görünmüşse) destekledi. Bir ara genç Pompey'in yanındaydı, sonra Marcus Antonius'un kardeşiyle,

Perugia'da Augustus'a karşı çarpıştı. Ama sonunda, Augustus'un, manevi babası Julius'un intikamını almak zorunda olsa bile (ki, Augustus bu görevi acımasızca yerine getirdi) zorba olmadığı ve halka eskiden tanınan özgürlükleri geri getirmeyi amaçladığı kanısına vararak onun yanına geçti, babaannem Livia ve o günlerde henüz iki yaşında olan amcam Tiberius'la birlikte Roma'ya yerleşti.

O günden sonra da İç Savaşlara katılmadı ve pontif'lik* görevini yürütmekle yetindi.

Babaannem Livia, Claudian'ların en kötülerinden biriydi. Sarı Claudius'un vatana ihanetten yargılanan kız kardeşi Claudia'nın ruhu onda yaşıyordu sanki. Bu Claudia, bir gün sokaktaki kalabalıktan arabası ilerleyemediği için, "Kardeşim sağ olsaydı hemen temizlerdi bu kalabalığı, kamçısını kullanırdı o!" diye bağırmış. Bunun üzerine öfkeyle yanına gelen Halkın Koruyucularından (Latince 'tribün') biri ona, kardeşinin Tanrıya saygısızlığı yüzünden Roma'ya bir filo kaybettirdiğini hatırlatarak susmasını söylemiş. "Sağ olmasını dilemek için çok iyi bir neden," diye yanıtlamış Claudia, "birkaç filo daha kaybettirir ve Tanrının yardımıyla, bu aşağılık halk biraz seyrelirdi belki " Ardından şunları eklemiş: 'Görüyorum ki, Halkın Koruyucularından birisin ve yasal dokunulmazlığın var: ama unutma, biz Claudian'lar bundan önce sizin gibi koruyucuları çok kamçılattık, onun için dokunulmazlığın bana vız gelir." Babaannem Livia da Roma halkından tıpkı böyle söz ederdi: “Ayaktakımı ve köleler! Cumhuriyet her zaman palavraydı. Gerçekte Roma'ya gereken gene bir kraldır.” En azından büyükbabama böyle demiş: Roma dünyasını aralarında yöneten Marcus Antonius, Augustus (Octavian) ve Lepidus'un (varlıklı ama edilgin bir soylu) zamanla anlaşmazlığa düşeceğini, ve büyükbabam kozlarını iyi oynarsa, pontif olarak saygınlığından ve namuslu tanınmasından (bütün hizipler kabul ediyordu bunu) yararlanarak, kendisinin kral olabileceğini anlatmaya uğraşmış. Büyükbabam ise, bir daha böyle konuşursa onu boşayacağını söylemiş öfkeyle. Eski usul Roma evliliklerinde, koca, hiçbir açıklama yapmadan, yalnızca

* Pontif; Eski Roma'da yüksek rütbeli din görevlisi (Ç.N,)

getirdiği drahomayı geri vererek karısını boşayabilir ve çocukları alıkoyabilirdi. Bunun üzerine, babaannem susmuş ve boyun eğer görünmüş, ama aralarındaki tüm sevgi o anda ölmüş ve Livia hemen, büyükbabama belli etmeden, Augustus'u kendine âşık etmeye yönelmiş.

Bu zor bir iş değildi; Augustus genç ve deneyimsizdi, Livia da onun nelerden hoşlandığını özenle araştırmıştı, Ayrıca, Livia'nın çağının en güzel üç kadınından bîri olduğunda herkes uyuşuyordu. Livia Augustus'u, hırslarını doyurmak için Antonius'tan (Lepidus zaten söz konusu olamazdı) daha uygun bir araç olduğu için ve amacına ne pahasına olursa olsun

ulaşacağını (iki yıl önce, karşı hizipten iki bin soyluyla senatörün, çoğu Augustus'un emriyle anında öldürülmesi olayında) kanıtladığı için seçmişti. Augustus'u sağlama alınca, ona karısı Scribonia'nın (siyasal nedenlerle evlendiği, kendisinden yaşlı bir kadın) büyükbabamın yakın bir arkadaşıyla ilişkisi olduğunu söyleyerek, kadını boşamasını sağlamış. Augustus zaten inanmaya hazırmış, ayrıntılı kanıt falan aramadan, Scribonia suçsuz olduğu halde, kızı Julia'yı doğurduğu gün, onu boşamış ve bebeği doğum odasından alarak, emzirmek üzere azatlılarından birinin karısına vermiş. Bundan sonra, babaannem — o sırada henüz on yedi yaşındaydı, Augustus'tan dokuz yaş küçük — büyükbabama giderek şöyle demiş: "Şimdi beni boşa. Beş aylık hamileyim ve çocuk senden değil. Bir korkağa bir çocuk daha doğurmayacağıma ant içmiştim; sözümü de tutmaya kararlıyım." Büyükbabam bu itirafı duyunca ne hissetmiş bilemem, ama sadece, "Zinada bulunduğun adamı çağır, sorunu başbaşa görüşelim," demiş. Çocuk aslında büyükbabamdanmış, ama babaannem başkasından olduğunu söyleyince ona inanmış.

Büyükbabam kendisini aldatanın arkadaşı sandığı Augustus olduğunu görünce şaşırmış, ama Livia'nın ona yanaştığı, onun da Livia'nın güzelliği karşısında kayıtsız kalamadığı sonucuna varmış; vaktiyle Senato'da Julius Caesar'ı öldürenlerin ödüllendirilmesini önerdiği için Augustus'un hâlâ kendisine kin besliyor olabileceğini de düşünmüş. Augustus'a sitem etmemiş. Tek dediği şu olmuş: "Bu kadını seviyorsan ve namusunla evleneceksen, al onu; ancak, edebe uygun yoldan işi halledelim." Augustus

Livia'yla hemen evleneceğine ve kendisine sadık kaldığı sürece onu asla terk etmeyeceğine en ağır yeminlerle söz vermiş. Böylece, büyükbabam Livia'yı boşamış. Bana anlatılan doğruysa, büyükbabam bu olayı, bir kez Sicilya'da, Livia'nın sözüne uyup. Roma yurttaşlarıyla çarpışmak üzere köleleri silahlandırmış olmasından ötürü Tanrının kendisine verdiği bir ceza olarak görüyormuş.

Ayrıca, Livia da bir Claudian'dı, kendi ailesindendi. Onun için, bu iki nedenle, onu herkesin önünde rezil etmek istememişti. Birkaç hafta sonra onu kendi eliyle vermesi ve bir baba kızını evlendirir gibi, düğününde bizzat bulunması, Augustus'tan korktuğu için değildi. Büyükbabamın da

Livia'yı aşkla sevmiş olduğunu, ve yüce gönüllülüğünden ötürü korkak ve pezevenk damgasını yemeyi göze aldığını düşündükçe, bu davranışına hayranlık duyuyorum.

Ama Livia hiç de minnettar değildi; büyükbabamın işi böyle serinkanlı karşılıyor görünmesine, ondan sanki fazla değeri olmayan bir şeymiş gibi kolayca vazgeçmesine bozulmuş ve öfkelenmişti. Üç ay sonra çocuğu (babam) doğduğunda da, Augustus'un kız kardeşi ve Marcus Antonius'un kansı Octavia'ya — bunlar benim öteki büyükbabam ve anneannemdi — "Ne mutlu üç ayda çocuk sahibi olanlara, bugüne dek onca kısa bir gebelik yalnız kedilerle köpeklere vergiydi," anlamına gelen bir Yunanca taşlama yüzünden müthiş sinirlendi. Bu dizelerin sahibi gerçekten Octavia mıydı bilemiyorum; o idiyse, Livia zaten fitil fitil burnundan getirdi. Ama, bu pek olası değil, çünkü Octavia da Marcus Antonius'la evlendiğinde ölmüş kocasından gebeydi, ve bir halk deyimiyle, sakat sakatla alay etmez. Ne var ki, Octavia'nınki Senato'nun özel kararıyla yasallaşan siyasal bir evlilikti; taraflardan birinin tutkusundan ve ötekinin kişisel hırsından doğmamıştı. Nasıl oldu da Pontif'ler Kurulu Augustus'un Livia'yla evliliğini geçerli saymayı kabul etti diye sorulursa, yanıt şu: Hem büyükbabam, hem de Augustus pontif'ti, Başpontif ise, Augustus'un bir dediğini iki etmeyen Lepidus'tu.

Babam sütten kesilir kesilmez, Augustus onu yeniden büyükbabamın evine göndermiş ve babam, ondan dört yaş büyük olan amcam Tiberius'la birlikte büyütülmüş. Çocuklar okuma çağına varınca, büyükbabam, onların eğitimini çoğunun yaptığı gibi bir öğretmene bırakmak yerine, kendisi üstlenmiş. Onlara zorbalıktan nefreti, ve adalet, özgürlük ve erdem gibi eski ideallere bağlı kalmayı aşılamış sürekli. Babaannem Livia, oğullarının — onu her gün ziyaret etmelerine karşın — kendi denetiminden uzak kalmasına zaten içerlemişti, bir de nasıl eğitildiklerini öğrenince büsbütün köpürmüş. Büyükbabam bir kaç arkadaşıyla yemek yerken birdenbire ölmüş, yemeğine zehir katıldığından kuşkulanılmış, ama konuklar arasında Augustus ve Livia da bulunduğundan mesele geçiştirilmiş. Vasiyetinde çocuklar Augustus'un himayesine bırakılmış. Cenaze töreninde, 'uğurlama' konuşmasını dokuz yaşındaki amcam Tiberius yapmış,

Augustus kız kardeşi Octavia'yı çok severdi. Antonius'un, Partlılara karşı savaş için Doğuya hareketinden sonra, yolda Mısır Kraliçesi Kleopatra ile ilişkisini yenilemek üzere durduğunu öğrenince, Octavia hesabına çok üzülmüştü. Bir sonraki yıl Octavia, Antonius'un seferine asker ve para yardımı götürmek için denize açıldığında, Antonius'un ona yazdığı kırıcı mektuba daha da canı sıkıldı. Yarı yolda eline geçen mektup, Octavia'ya, soğuk bir dille, geri dönüp evinin işlerine bakmasını bildiriyordu, ama askeri ve parayı geri çevirmemişti. Uzun süredir büyük bir çabayla Augustus ile Antonius arasında kıskançlıklar ve sürtüşmeler yaratmaya çalışan

Livia (Octavia da, bunları gidermek için eşit bir çaba göstermişti), bu olaya için için sevindi, ve Augustus'a, Octavia Roma'ya dönünce, onu Antonius'un evinden ayrılıp kendileriyle birlikte oturmaya davet etmesini söyledi. Octavia, bir ölçüde Livia'ya güvenmediğinden, bir ölçüde de yaklaşan savaşın bir nedeni olarak görünmek istemediğinden, bunu reddetti. Sonunda Antonius, Kleopatra'nın kışkırtmasıyla, Octavia'ya bir boşanma dilekçesi gönderdi ve Augustus'a savaş ilan etti. Bu, İç Savaşların sonuncusuydu; şu benzetmeyi yapmama izin verilirse, evrensel arenada herkes-herkese-karşı bir kılıç savaşından sonra, ayakta kalan son iki adam arasında ölümüne bir düelloydu. Lepidus sağdı hâlâ, doğru, ama o aslında her anlamda bir tutukluydu, zarar verecek durumu da yoktu: Augustus'un ayaklarına kapanıp canının bağışlanması için yalvarmak zorunda kalmıştı. Tek öteki önemli kişi, filosu uzun süre

Akdeniz'e egemen olan genç Pompey de Augustus tarafından yenilgiye uğratılmış, yakalanmış ve Antonius tarafından öldürülmüştü. Augustus ile Antonius arasındaki düello kısa sürdü. Yunanistan'da, Actium açıklarında yapılan deniz savaşında Antonius topyekün yenildi. İskenderiye'ye kaçtı ve orada canına kıydı — Kleopatra da. Augustus, Antonius'un Doğuda ele geçirdiği yerleri kendinin saydı ve — Livia'nın tasarladığı gibi — Roma dünyasının tek hâkimi oldu. Octavia Antonius’un çocuklarına sahip çıktı — yalnız önceki karısından olan oğluna değil,

Kleopatra'dan olan kızına ve iki oğluna da — ve onları kendi iki kızıyla (bunlardan küçük Antonia, benim annemdi) birlikte büyüttü. Bu soylu

davranış Roma'da genel bir hayranlık uyandırdı.

Augustus dünyayı yönetiyor, ama Livia, Augustus'u yönetiyordu. Sırası gelmişken, Livia'nın Augustus üzerindeki olağanüstü nüfuzunu açıklasam iyi olur. Babaannem kısır olmadığını gösterdiğine, Augustus'un da, kendi kızı olduğundan kuşkulanmak için bir neden olmayan Julia dışında, en az dört evlilik dışı çocuğu olduğu söylendiğine göre, bu evliliğin çocuksuz kalması her zaman herkesin şaşkınlığına yol açmıştır. Dahası. Augustus'un babaanneme büyük bir tutkuyla bağlı olduğu biliniyordu. İnanması biraz zor, ama gerçek şu ki, bu evlilik hiçbir zaman tam anlamıyla gerçekleşmedi. Augustus başka kadınlarla yeterince başarılı olmasına karşın, babaannemle her ilişki kurma girişiminde tüm erkeklik gücünü yitiriyordu. Tek akla yatkın açıklama şu olabilir: Augustus, büyük amcası Julius Caesar'ın öldürülmesinden sonra karşılaştığı tehlikeler yüzünden gaddarlığa, hatta hıyanete itilmiş olsa bile, özde dindar bir adamdı. Bu evliliğin kutsal olmadığını biliyordu: Bu bilinç, sinirlerini etkiliyor ve erkeklik gücünde bir tutukluk yaratıyordu anlaşılan.

Augustus'u erkekliğinden çok, hırsını doyuracak bir araç olarak istemiş olan babaannem, onun bu iktidarsızlıktan üzüntü duyacağından hoşnuttu. Bu durumu, Augustus'u kendi iradesine boyun eğdirmek için bir silah olarak kullanabileceğini anlamıştı. Uyguladığı taktik, sevmiş olduğunu iddia ettiği büyükbabamdan kendisini ayırdığı için, Augustus'a sürekli sitem etmekti. Livia'ya delice sevdalandığına yeminler etmiş, büyükbabamı, Livia'dan vazgeçmediği takdirde halk düşmanı ilan edeceği yolunda el altından tehdit etmişti (bu tümüyle yalandı elbet). Nasılda kandırıldım, diyordu. O tutkulu sevda kof çıkmıştı; sıradan bir kömürcü çırağı, bir köle ondan daha güçlüydü. Julia bile kendi kızı değildi, besbelli! Tek becerisi, diyordu, el hünerleri sergilemek, haremağası gibi göz süzüp iç geçirmek. Başka kadınlarla bir Herkül olduğunu söyleyerek boşuna dil döküyordu Augustus. Livia, ya inanmaya yanaşmıyor, ya da kendisinden esirgediğini başka kadınlara vermekle suçluyordu onu. Ama bu konuda laf çıkmaması için, Augustus'dan gebe kalmış, sonra da çocuğu düşürmüş gibi yaptı bir kez. Utanç ve söndüremediği tutku, Augustus'u daha çok bağladı Livia'ya, Karşılıklı özlemleri her gece doyuma ulaşsa, ya da Livia ona bir düzine topaç gibi çocuk doğursa, bundan fazla bağlanamazdı. Ayrıca, Livia

Augustus'un sağlığına ve rahatına en büyük özeni gösteriyordu; iktidar hırsı dışında, güçlü tutkuları olmadığından ona sadıktı. Bu yüzden de Augustus ona öylesine minnettardı ki, bütün genel ve özel işlerinde onun yol göstermesine ve kendisini yönetmesine izin verdi. Babaannemle evlendikten sonra, Augustus'un başka bir kadına hiçbir zaman bakmadığını yaşlı saray hizmetkârlarından öğrendim. Gel gelelim, önemli kişilerin karıları ve kızlarıyla olan serüvenlerine ilişkin çeşitli söylentiler dolanıyordu Roma'da; Augustus'un ölümünden sonra da, Livia, onun sevgisine nasıl böylesine egemen olduğunu açıklarken, bunun yalnız ona sadık kalmış olmasından değil, aynı zamanda kendisinin Augustus'un geçici aşk serüvenlerine karışmamış olmasından ileri geldiğini söylerdi. Ben, Augustus’a sitem edebileceği bir şey olması için, bu dedikoduları kendisinin yaydığı kanısındayım.

Bu garip bilgileri nereden edindiğim sorulacak olursa, anlatabilirim. Boşanmaya ilişkin ilk bölümü, öldüğü yıl, Livia'nın kendi ağzından dinledim. Augustus'un iktidarsızlığına ilişkin bölümü ise, annemin özel hizmetçisi olan Briseis adında bir kadından duydum. Bu kadın daha önce babaannemin yanında çalışmış, ve yaşının küçüklüğü nedeniyle (yedi yaşındaymış o günlerde) anlamayacağı düşünülerek, birtakım konuşmaları işitmesine aldırış edilmemiş. Anlattıklarımın doğru olduğuna inanıyorum, ve olgulara bu ölçüde uyan bir başka açıklama getirilene kadar da bu inancımı sürdüreceğim, Kanımca, Sibyl’in "karısı olmayan karısı" sözleri de bu yorumu destekliyor. Hayır, işi burada kesmeyeceğim Bu satırları yazarken, Augustus'un adını korumak kaygısıyla olacak, bir şeyi gizledim; ama şimdi onu da yazmaya kararlıyım. Çünkü, atasözünün dediği gibi, "Gerçek, öyküyü destekler." Gizlediğim şu: Babaannem Livia, cinsel açlığın Augustus'u tedirgin ettiğini ne zaman farketse. kendi eliyle, yatağına güzel kadınlar sokarak, kocası üzerindeki nüfuzunu büyük bir ustalıkla pekiştirmişti. Önce, ya da sonra tek bir söz etmeden, karısı olarak duyması gereken (diye düşünüyordu Augustus) kıskançlığa metanetle katlanarak düzenliyordu bu işi; yine de, her şey büyük bir efendilikle, sessiz sedasız yürütülüyordu. Livia'nın Suriye köle pazarından kendi seçtiği genç kadınlar, (Augustus Suriyeli kadınları yeğlerdi) gece, kapıyı tıkırdatma ve zincir şıkırtısı olan parolayla Augustus'un yatak odasına almıyor, sabah erkenden de, benzer bir tıkırtı ve şıkırtıyla dışarı çağrılıyorlardı: ve gündüzleri

Augustus'un karşısında, sanki gece düşlerine giren dişi şeytanlarmış gibi, ağızlarını açmadan duruyorlardı. Livia'nın bütün bu işleri böylesine incelikle düzenlemesi ve iktidarsızlığına rağmen ona sadık kalması, Augustus tarafından engin bir sevginin kesin kanıtı olarak yorumlanıyordu kuşkusuz. Augustus'un, bulunduğu mevkide, açlığını gidermek için Livia'nın aracılığına gereksinmeden, dünyanın en güzel kadınlarına — köle, özgür, evli, bekâr — sahip olabileceğini ileri sürebilirsiniz. Orası doğru. Ama Livia'yla evlendikten sonra, onun uygun görmediği hiçbir tene dokunmadığını kendisi söylemişti (ama bunu başka bir anlamda söylemiş olabilir).

Bu durumda, Livia'nın kadınları kıskanması için neden yoktu; erdemi kadar güzelliğiyle de hayranlık uyandıran görümcesi Octavia (benim anneannem) dışında. Livia onunla Antonius'un vefasızlığı konusunda konuşmaktan hınzırca zevk alırdı. Hatta bunun, giyiminin sadeliği ve davranışının kibarlığı yüzünden daha çok Octavia'nın suçu olduğunu ima edecek kadar ileri gitmişti. Marcus Antonius, demişti, güçlü tutkuları olan bir adam; onu elde tutabilmek için, Romalı kadının iffetini Doğulu bir fahişenin sanatı ve taşkınlıklarıyla yumuşatmak gerek. Octavia Kleopatra'dan ders almalıydı: Çünkü, Mısırlı kadın Octavia'dan hem daha çirkin, hem de sekiz dokuz yaş büyük olmasına rağmen, Antonius'un cinsel iştahını canlı tutmayı gayet güzel becermişti. "Antonius gibi adamlar, gerçek erkekler, alışılmamış olanı sağlıklı olana yeğlerler." diyerek tumturaklı bir tümceyle sözünü bitirdi Livia: “Kurtlanmış küflü peynir, taze lor peynirinden daha tatlı gelir onlara!" "Sen kurtlarını kendine sakla," diye parladı Octavia.

Livia'nın kendisi çok süslü ve görkemli giyinir, Asya'dan getirilen en pahalı kokuları kullanırdı; ama evinde en ufak bir aşırılığa izin vermez, ev idaresinde eski Roma geleneğini sürdürmekle övünürdü. Kuralları şunlardı: Hafif ama bol yemek, ailece düzenli tapınmak, yemek üstüne sıcak suyla yıkanmamak, herkese sürekli iş ve savurgan olmamak. "Herkes" yalnız köleleri ve azatlıları değil, tüm aile bireylerini de kapsıyordu. Zavallı Julia'nın bir çalışkanlık örneği olması bekleniyordu. Çekilmez bir yaşamı vardı: Her gün, aksatmadan, yün tarayıp eğirmesi, kumaş dokuması ve elişi yapması gerekiyordu. Bu işleri yetiştirebilmek için, şafakla (hatta, kış aylarında gün ağarmadan) katı yatağından kalkmak zorundaydı. Üvey

annesi kızların serbest eğitimine inandığından, günlük ödevlerinin yanı sıra, Homeros'un llyada ve Odissea'nın tümünü ezberlemesi de gerekliydi.

Julia'nın ayrıca, Livia'nın yararlanması için, yaptığı işleri, okuduğu kitapları, konuştuğu şeyleri ayrıntılarıyla anlatan bir günlük tutması gerekiyordu ki, bu onu çok usandırıyordu. Güzelliğiyle ünlenmesine rağmen, erkeklerle arkadaşlık etmesi yasaktı. Bir gün. Balae'de deniz kıyısında dadısıyla çıktığı yarım saatlik gündelik yürüyüş sırasında, eski bir aileden çok efendi bir genç, — bir Konsül'ün oğlu — uygun bir bahaneyle kendini Julia'ya tanıtmaya cüret edecek oldu. Julia'nın güzelliğini ve Augustus'un ona duyduğu sevgiyi kıskanan Livia, delikanlıya çok ağır bir mektup gönderterek, inanılmaz bir vurdumduymazlıkla adını lekelemeye kalkıştığı kızın babasının yönetiminde görev alma umudunu kesinlikle aklından çıkarmasını bildirdi. Julia da, evin bahçesi dışına çıkması yasaklanarak cezalandırıldı. Bu sıralarda, birden Julia'nın saçları döküldü. Bunda Livia'nın parmağı var mıydı bilmiyorum; Caesar'larda kellik olduğu malum, ama öbürü de olasılık dışı değil. Bereket Augustus Mısırlı bir takma saç yapımcısı bularak, Julia için görülmedik güzellikte sarı bir takma saç yaptırttı; böylece, uğradığı talihsizlik sonunda Julia daha da çekici oldu — kendi saçları zaten pek güzel değildi. Söylendiğine göre, takma saç alışılmış olduğu gibi saçtan bir fileye değil, bir Alman kabile reisinin kızının, Julia'nın başına tam uymak üzere çektirilen kafa derisine dikilmiş ve özel bir yağla arasıra ovularak diri ve esnek tutuluyormuş. Ama buna inandığımı söyleyemem.

Livia'nın Augustus'u hizada tuttuğu, Augustus'un da Livia' dan korkuyor denemese bile, onu gücendirmemek için büyük özen gösterdiğini herkes biliyordu. Bir gün, Augustus, Censor* olarak, birtakım varlıklı kişileri, karılarının fazla takıp takıştırmasına izin verdikleri için eleştiriyordu: "Bir kadının giyimde aşırıya kaçması yakışık almaz. Karısını lüksten uzak tutmak kocanın görevidir." Konuşmasının akıcılığına kendini kaptırıp, düşünmeden şu sözleri de ekledi: "Ben de karımı arasıra bu konuda uyarmak zorunda kalırım." Suçlulardan bir sevinç çığlığı yükseldi: "Kuzum Augustus, anlat bize Livia'yı nasıl uyardığını; biz de karılarımıza aynı yöntemi uygulayalım." Augustus birden tedirginleşti ve, "Beni yanlış anladınız." dedi. "Livia'yı uyarmam hiçbir zaman gerekmedi. Bildiğiniz

gibi o bir sadelik örneğidir. Ama mevkiini unutup da, karılarınızdan kiminin yaptığı gibi, kaderin cilvesiyle Ermenistan ana kraliçesi olmuş İskenderiyeli bir rakkase gibi giyinmeye kalkışsaydı, paylamakta bir an duraksamazdım." O akşam, Livia yemeğe bulabildiği en şatafatlı giysiler (Kleopatra'nın tören giysilerinden biri) içinde inerek, Augustus'u küçük düşürmeye çalıştı. Ama Augustus, tam eleştirdiği noktayı böylesine yerinde bir abartmayla gösterdiği için Livia'nın zekâsını överek, bu zor durumdan başarıyla sıyrıldı.

Livia büyükbabama, başına bir taç koyup kendini kral ilan etmesini öğütlediğinden bu yana akıllanmıştı. "Kral" unvanı, nefret edilen Tarquín hanedanı yüzünden, Roma'da hâlâ küfür sayılıyordu. Efsaneye göre, birinci Brutus (Julius'u öldüren ikinci' Brutus'tan ayırt etmek için birinci diyorum) kral ailesini kentten

•Censor: Eski Roma'da ahlak sorunlarına bakan yüksek rütbeli görevli (Ç-N.)

sürerek bu hanedana son vermiş ve Roma Cumhuriyetinin ilk iki Konsül'ünden biri olmuştu. Livia, Augustus krallığın sağladığı güce sahip olabildiği sürece, kral unvanının gerekli olmadığını anlamıştı şimdi. Augustus onun sözünü tutarak, zamanla Cumhuriyetin bütün önemli mevkilerine el koydu, Roma'da Konsül'dü; bu görevi güvenilir bir arkadaşına aktararak yerine kâğıt üstünde konsüllükle eş düzeyde, ama uygulamada konsüllükten ve tüm öteki mevkilerden daha önemli olan "Baş Kumanda"yı aldı. Eyalet genel valilerini atama yetkisinden ötürü, eyaletlere de tümüyle egemendi. Ordular onun buyruğundaydı: Asker toplama, savaş açma, barış yapma yetkileri onundu. Roma'da yaşam boyu "Halkın Koruyucusu" seçilmişti ki, bu ona, muhaliflerine karşı bütün güvenceleri sağlıyor, öteki görevlilerin kararlarını veto etme gücü ve kişisel dokunulmazlık veriyordu. Eskiden sadece "mareşal" anlamına gelen "imparator" unvanını (son günlerde "ulu kral" anlamına geliyor bu) öteki başarılı generallerle paylaşıyordu. Toplumun en önde gelen iki grubu (Senatörler ve Şövalyeler) üzerinde ona söz hakkı veren Censor payesi de vardı: Ahlaki yetersizliklerini ileri sürerek, istediği üyeleri bu gruplardan atabilir ve ayrıcalıklarından yoksun edebilirdi (ağır bir ceza sayılıyordu bu).

Hazinenin denetimi elindeydi; Dönemsel olarak hesap vermesi gerekiyordu ama, Hazine ile kendi Özel Hesabı arasında bir şeylerin döndüğü bilinmesine karşın, kimsede hesap soracak cesaret yoktu.

Böylece, ordulara egemendi, yasalara egemendi (Senato'da öylesine etkiliydi ki, herkes onun istediği yönde oy veriyordu), maliyeye egemendi, sosyal davranışlara egemendi ve kişisel dokunulmazlığı vardı. Herhangi bir Romalı'yı — ister ırgat, ister senatör — anında ölüme, ya da yaşam boyu sürgüne mahkûm etme yetkisi bile vardı. Üstlendiği son görev başpontif'likti; böylece tüm din sistemine de egemen olmuştu. Senato ona, "kral" dışında, istediği her unvanı vermeye hazırdı: Senatörler halktan korktukları için onu kral ilan etmeye çekiniyorlardı. Augustus'un istediği aslında Romulus unvanıydı ama, Livia, Romulus'un da bir kral olduğunu, onun için bu adın tehlikeli olduğunu, ayrıca, Romulus Roma'nın koruyucu Tanrılarından biri olduğundan, bu adı taşımasının günah sayılabileceğini ileri sürerek Augustus'u bundan vazgeçirdi. Aslında Livîa bu unvanı yeterince önemli bulmamıştı. Romulus basit bir çete reisiydi, birinci sınıf Tanrı bile değildi. Sonunda Augustus, Livia'nın isteği uyarınca. Senatoya "Augustus" unvanını kabul edebileceğini belirtti. Onlar da ona bu unvanı verdiler. "Augustus"ta yarı-tanrısal bir çağrışım vardı ki, sıradan "Kral" unvanı onun yanında solda sıfırdı.

Kaç tane sıradan kral Augustus'a haraç ödüyordu! Kaç tane kral Roma zaferleri ardından zincire vurulu sokaklardan geçirilmişti! Dünyanın öbür ucundaki Büyük Hint Kralı bile Augustus' un ününü duyup, dostluğunu dilenmek için uygun armağanlarla — eşsiz ipek kumaşlar, baharat, yakutlar, zümrütler, akikler, Avrupa'da ilk kez görülen kaplanlar ve Hintli Hermes (ayaklarıyla olağanüstü şeyler yapabilen kolsuz çocuk) — Roma'ya elçi göndermemiş miydi? Roma'nın kuruluşunun 5000 yıl öncesinden bu yana süregelen Mısır kralları soyuna Augustus son vermemiş miydi? Ve tarihin kesintiye uğradığı bu uğursuz anda ne olmadık belirtiler ortaya çıkmıştı! Bulutlardan oklar atılıp, kanlı yağmurlar yağmamış mıydı? İskenderiye'nin ana caddesinde dev bir yılan görünüp inanılmaz bir sesle tıslamamış mıydı? Ölü Firavunlar hortlamamış mıydı, heykelleri kaş çatmamış mıydı? Memphis'in kutsal öküzü Apis acı acı böğürüp gözyaşları akıtmamış mıydı? Böyle mantık yürütüyordu babaannem içinden.

Çoğu kadın hırsına alçakgönüllü bir sınır koyma eğilimindedir; ender birkaç kadın iddialı bir sınır koyar. Ama Livia'nın hırsına sınır tanımamakta benzeri yoktu, başka kadınlarda düpedüz çılgınlık olarak nitelendirilen durumlarda, o, ağırbaşlılığıyla serinkanlılığını eşsiz bir biçimde korurdu. Onu yakından izlemek için en elverişli olanaklara sahip olan ben bile, ancak uzun bir süre sonra, niyetlerini genelde tahmin edebilir oldum. Ama buna rağmen, olayların son açıklaması bende büyük bir şaşkınlık yarattı. Belki gizli amaçlarının üzerinde durmadan, tarih sırasıyla çeşitli eylemlerini yazmam daha doğru olacak.

Livia'nın öğütleri sayesinde Augustus, Senato'nun iki yeni Tanrı yaratmasını sağladı: Roma İmparatorluğu’nun kadın ruhunu temsil eden Tanrıça Roma ve Yan-Tanrı Julius, Bu savaşçı kahraman, tanrılaştırılmış Julius Caesar'dı elbet. (Julius hayattayken, Doğuda kendisine Tanrılık payeleri önerilmişti; bunları geri çevirmemiş olması öldürülmesinin nedenlerinden biriydi.) Augustus, eyaletleri Roma'yla kaynaştırmak için dinsel bir bağın ne kadar değerli olduğunu biliyordu; yalnızca korkuya, ya da minnete dayanan bir bağdan çok daha güçlüydü böyle bir bağ. Uzun süre Mısır, ya da Anadolu’da yaşayan safkan Romalılar bile orada buldukları Tanrılara tapınmaya başlıyor, kendi Tanrılarını unutuyor ve böylece, adları dışında, her bakımdan birer yabancı oluyorlardı. Öte yandan, Roma ele geçirdiği kentlerden o kadar çok din benimsemişti ki, — Roma'da İsis ve Cybele gibi yabancı Tanrılara adanan görkemli tapınaklar salt ziyaretçilere kolaylık sağlamak için değildi — bunlara karşılık, şimdi de Roma'nın kendi Tanrılarını bu kentlere vermesi gerekirdi. Yani, Roma ve Julius, eyaletlerde yaşayan ve ulusal kalıtımlarını unutmak istemeyen Romalıların tapınması içindi.

Livia'nın bundan sonraki işi, tam yurttaşlık statüsüne sahip olmayan taşralıları temsil eden heyetlerin Roma'ya gelerek, kendilerine tapınabilecekleri bir Roma Tanrısı verilmesi için ricada bulunmalarını düzenlemek oldu. Livia'nın öğüdüne dayanarak Augustus, Senato'ya şakayla karışık şöyle demiş: "Bu zavallıların Roma ve Julius gibi büyük Tanrılarımıza tapınmalarına izin veremeyiz elbet, ama onlara da iyi kötü bir Tanrı bulmamız gerek " Bunun üzerine, Augustus'un yardımcılarından (daha önce Augustus'un, Romulus adını almasının uygunluğu konusunda

danıştığı) Maecenas şu öneride bulunmuş: "Onları gerçekten koruyacak bir Tanrı verelim. Augustus'un kendisini verelim onlara."Augustus biraz utanır gibi olmuş, ama Maecenas'ın önerisinin yerinde olduğunu kabul etmiş. Doğulular arasında, hükümdarlarına Tanrı payesi vermek eski bir gelenekti; Roma da bundan yararlanabilirdi: ama eğer Senato Tanrı ilan edilirse. Doğudaki her kentin tapmaklarına altı yüz senatörün heykelini dikmenin olanaksızlığı açık olduğuna göre, sorunu çözümlemenin bir yolu, Senato'nun başkanı olan kendisine tapınmalarına izin vermekti. Böylece her Senatör, kendisine hiç değilse altı yüzde bir tanrısallık verilmesinden gururlanarak, sevinçle Maecenas'ın önerisine olumlu oy verdi, ve Anadolu'da Augustus tapınakları yükseldi. Bu "kült" yayıldı, ama başlangıçta Senato'nun denetimi altındaki "öz" eyaletlerde veya Roma'da değil, Augustus'un doğrudan denetimi altındaki sınır eyaletlerinde...

Augustus, Livia'nın Julia'yı eğitme yöntemini ve ev idaresi düzenini onaylıyordu. Kendi zevkleri de basitti. Damağı öyle duyarsızdı ki. ilk çekim süzme zeytinyağı ile üçüncü kez presten geçirilmiş zeytinin yağını ayırt edemezdi. Evde dokunmuş giysiler giyerdi. Livia bir canavardı kuşkusuz, ama o yorulmak bilmez çalışması olmasa. Augustus'un, yıllar süren İç Savaş felaketinden sonra — kendisinin de epeyce katkısı olmuştu buna —. Roma'ya huzur ve güvenlik getirme amacına hiçbir zaman ulaşamayacağı söylenirdi haklı olarak. Augustus, derlerdi, günde on dört saat çalışır, ama Livia günün yirmi dört saati durmaz. Yalnız o koskoca evi, anlattığım gibi, ustaca çekip çevirmekle kalmaz, kamu yönetiminde de Augustus'la eşit sorumluluk paylaşırdı. Sadece birlikte gerçekleştirdikleri hukuki, sosyal, idari, dini ve askeri reformları (başardıkları öteki kamu yararına işlere, yaptırdıkları tapınaklara, kurdukları kolonilere değinmeden) anlatmak birkaç cilt kitabı doldurur. Ne var ki. daha yaşlı kuşaktan birçok ileri gelen Romalı, Devletin ilk bakışta hayranlık uyandıran bu yeniden kuruluşunun, bu enerjik çiftin gücüne karşı çıkmış olan hemen herkesin askeri yenilgisi, gizlice öldürülmesi, ya da açıkça idamıyla gerçekleştiğini unutamıyordu. Tek başına ve keyfi olarak kullandıkları iktidarı eski özgürlük kalıplarının ardına gizlemiş olmasalardı, onu asla uzun süre ellerinde tutamazlardı. Böyle bile, Augustus'u öldürmek için en az dört girişimde bulunuldu — Brutusluğa özenenler tarafından.

BÖLÜM III

Livia adı, "kökleşmiş kötülük" anlamına gelen Latince sözcükte bağlantılıdır. Babaannem kusursuz bir oyuncuydu, ve görünüşteki efendiliği, keskin zekâsı ve ince davranışlarıyla hemen herkesi aldatırdı. Ama kimse onu gerçekten sevmezdi; kötülük saygı uyandırır, sevgi değil. Rahat, sıradan insanları, karşısında kafaca ve ahlakça yetersiz hissettirmek gibi bir yeteneği vardı. Hâlâ Livia'dan söz etmekte olduğum için özür dilerim, ama başka türlüsü elimden gelmiyor: Bütün namuslu "Roma tarihleri" gibi, bu da "yumurtadan elmaya" yazılacak.Hiçbir şeyi atlamayan, titiz Roma yöntemini, olaya pat diye girip sonra canının istediği gibi geri, ya da ileri gitmeyi pek seven Homeros'un — ve genel olarak Yunanlıların — yöntemine yeğliyorum. Yunanca okuyamayan, görece yoksul yurttaşlarımızın yararlanması için, Troya'nın öyküsünü (Helena'nm çıktığı yumurtadan başlayıp, sonunda, Odissea'nın eve dönüşünü kutlama şöleninde üstlük olarak yenilen elmalara varana dek)

Latince düzyazıyla kaleme almayı birçok kez düşündüm.

Homeros'un belirsiz, ya da suskun olduğu noktaları, daha sonraki ozanlardan, ya da ondan önce yaşamış olan Dares'ten çıkartabilirdim. Dares'in anlatımı da şiirsel belirsizliklerle dolu, ama savaşa bizzat katıldığı için(önce Troyalılarla, sonra Yunanlılarla) bana daha güvenilir görünüyor.

Bir zamanlar sanırım Suriye'nin kuzeyinde bir yerden gelme, sedir ağacından eski bir sandığın içinde garip bir resim görmüştüm. Resmin altında Yunan harfleriyle "Ağu Kraliçedir" yazılıydı ve Ağu'nun yüzü, Livia'nın doğumundan yüz yıl önce yapılmış olmasına rağmen, kuşku götürmez bir biçimde Livia'nın yüzüydü.

Bu bağlamda, Octavia'nın önceki kocasından olan oğlu Marcellus'tan söz etmeliyim. Marcellus'u çok seven Augustus, onu evlat edinmiş, ona yaşının çok üstünde yönetim görevleri vermiş ve Julia ile evlendirmişti. Roma'da genel kanı, Marcellus'u vârisi yapacağı yolundaydı, Livia, Marcellus'un evlat edinilmesine karşı çıkmak şöyle dursun, Marcellus'un sevgisini ve

güvenini kazanma olanağını sağladığı için, buna gerçekten sevinmiş görünüyordu. Marcellus'a düşkünlüğü çok içten gibiydi. Onun öğütlemesiyle, Augustus Marcellus'u o kadar çabuk yükseltmişti; bunu bilen Marcellus da, doğal olarak Livia'ya gönül borcu duyuyordu,

Livia'nın Marcellus'u kayırmasının nedeni, birkaç keskin gözlemcinin kanısınca, Agrippa'yı kıskandırmaktı. Agrippa, Augustus'tan sonra Roma'da en önemli kişiydi; soylu bir aileden değildi, ama Augustus'un en eski arkadaşı ve en başarılı generali ve amiraliydi. Livia, şimdiye değin, Agrippa'nın Augustus'la dostluğunu sürdürmesi için elinden geleni yapmıştı. Agrippa hırslıydı, ama sadece bir ölçüde; aşın hayranlık beslediği Augustus'un en güvenilir yardımcısı olmak onuru dışında bir isteği yoktu ve Augustus'la hükümranlık yarışına girmeye hiçbir zaman kalkışmazdı. Dahası, alt-sınıf kökeninden ötürü ezikti, ve Livia, soylu hanımefendi rolünü oynayarak onu avucunun içine almıştı. Ne var ki, Livia ve Augustus için Agrippa'nın önemi sadece hizmetlerinden, bağlılığından ve gerek halk arasında, gerek Senato’da çok popüler olmasından ileri gelmiyordu. Şuydu mesele: Aslında Livia'nın kendi uydurduğu bir masala göre, Agrippa, ulus adına Augustus'un siyasal tutumunu denetlemekten sorumluydu. Antonius'un devrilmesinden sonra, Augustus ile iki arkadaşı (Agrippa ve Maecenas) arasında Senatoda sahnelenen ünlü şike tartışmada Agrippa'nın rolü Augustus'u tek başına iktidarı almaktan vazgeçirmeye çalışmaktı; ama Maecenas'ın savları ve Senato'nun coşkusu karşısında itirazları hafif kalacaktı. Bunun üzerine Agrippa, yönetimi sağlıklı olduğu ve keyfi bir zorbalığa dönüşmediği sürece, Augnstus'a sadakatle hizmet edeceğini bildirmişti. O günden sonra da, herhangi bir zorbalık eğitimine karşı, kamuoyu tarafından bir kale olarak görülmüş ve güvenilmişti. Agrippa neye göz yumsa. halk da göz yumuyordu. Şimdi bu keskin gözlemciler, Agrippa'yı Marcellus'la kıskandırmakla, Livia'nın çok tehlikeli bir oyun oynadığını düşünüyor, olayları büyük bir ilgiyle izliyorlardı. Belki Livia'nın Marcellus'a olan sevgisi numaraydı, gerçek niyeti, Agrippa'yı Marcellus'u ortadan kaldırmaya itmekti. Agrippa'nın ailesinden birinin Marcellus'la kavga çıkarıp, onu öldürmeyi önerdiği söylentisi de vardı: Ama Agrippa, Marcellus’u

Livia'nın tasarladığı ölçüde kıskanmakla birlikte, böylesine alçakça bir öneriyi kabul etmeyecek kadar dürüsttü.

Augustus'un Marcellus’u baş vârisi yaptığı varsayılıyordu genellikle; böylece Marcellus yalnız Augustus'un büyük mal varlığına konmakla kalmayacak, monarşinin de — buna başka ne diyebilirim artık? — üstüne oturacaktı. Bu durumda, Agrippa, Augustus'a bağlılığına ve onu desteklediğine hiçbir zaman yerinmediğini belirtmekle birlikte, monarşinin kalıtımsallaşmasına. vatanını seven bir yurttaş olarak, kesinlikle göz yummayacağını bildirdi. Gelgelim, Marcellus da şimdi neredeyse Agrippa kadar popülerdi, ve "Monarşi mi, Cumhuriyet mi?" sorusunu zaten fazla soyut bulan çoğu iyi aileden, mevki sahibi genç, Marcellus, Augustus'un yerine geçtiğinde birtakım payeler koparmak umuduyla ona yaranmaya çalışıyorlardı. Çoğunluğun monarşinin sürmesini kabule hazır gözükmesi, Livia'yı sevindirmiş gibiydi; ama özel bir konuşma sırasında, Augustus'un ölümü ya da sakatlanması durumunda, Senato geleceğe ilişkin kararlar alana kadar Devlet çarkını döndürme sorumluluğunun Marcellus'unkilerden daha deneyimli ellere bırakılması gerektiğini belirtti. Livia'nın özel konuşmalarının genellikle hükümet bildirilerine dönüştüğü bilinmekle birlikte, Augustus'un Marcellus’a düşkünlüğü öylesine aşikardı ki, bu kez kimse Livia'yı pek önemsemedi ve giderek daha çok kişi Marcellus’a yanaştı.

Keskin gözlemciler, Livia'nın bu durumda ne yapacağını merakla bekliyorlardı, ama talih ondan yana görünüyordu. Augustus'un kaptığı hafif bir soğuk algınlığı, beklenmedik bir gelişme göstererek yüksek ateşe ve kusmalara yol açtı. Bu hastalık sırasında, Livia Augustus'un her yediğini kendi eliyle hazırladı, ama mide öylesine zayıf düşmüştü ki, hiçbir şeyi tutamıyordu. Augustus'un bitkinliği giderek arttı ve sonunda ölümün eşiğinde hissetti kendini. Yerine geçmek için kimi seçmiş olduğu birçok kez sorulmuştu ona, ama hem siyasal sonuçlardan çekindiğinden, hem de kendi ölümünü düşünmek çok tatsız geldiğinden, hep yanıtsız bırakmıştı bu soruyu. Şimdi, artık birini seçmesi gerektiğini düşünerek Livia'ya danıştı. Hastalıktan ötürü tüm değerlendirme yeteneğini yitirdiğini ve Livia, akla uygun olarak, kimi önerirse onu seçeceğini söyledi. Yani, kararı Livia verdi, Augustus da bunu benimsedi. Bunun üzerine Livia, öteki Konsül’ü,

Yargıçlar kurulunu. Senatörlerin ve Şövalyelerin temsilcilerini Augustus'un başucuna çağırttı. Augustus ağzını açamayacak kadar bitkindi, ama deniz ve kara kuvvetlerinin dosyasıyla Hazine gelirleri defterini Konsül'e uzattı, ve sonra Agrippa'ya işaret ederek mühür yüzüğünü ona verdi. Bu, Konsülerle yakın işbirliği yapması koşuluyla, yerine Agrippa'yı seçtiğini gösteriyordu açıkça. Olay büyük bir şaşkınlık yarattı. Herkes Marcellus'un seçileceğini bekliyordu.

O andan itibaren, Augustus hızla iyileşmeye başladı: ateşi düştü, midesi besin kabul eder oldu. Gelgeldim, tedavinin başarısı, ona sürekli bakan Livia’ya değil, merhemlere ve iksirlere zararsız bir merakı olan Musa adında bir doktora bağlandı. Augustus, sözde hizmetleri için Musa'ya öylesine minnettardı ki, ona kendi ağırlığınca altın verdi, Senato da bunun iki katını verdi. Bir azatlı olduğu halde, Musa şövalye rütbesine yükseltildi (bu ona altın yüzük takma ve yönetim görevlerine aday olma hakkını veriyordu); Senato, daha da ileri giderek, bütün tıp mensuplarını vergiden bağışık tutan bir karar aldı.

Marcellus, Augustus'un varisi seçilmediğinden ötürü açıkça küçük düşmüştü. Çok gençti — yirmi yaşındaydı ancak. Augustus’un daha önce kendisine gösterdiği özel yakınlık, hem yeteneklerini, hem de siyasal önemini abartmasına neden olmuştu Bir şölende, herkesin önünde Agrippa'ya özellikle kaba davranarak durumunu düzeltmeye çalıştı. Agrippa zor tuttu kendini; ama işin orada kalması, Marcellus'un yandaşlarına Agrippa'nın Marcellus’tan korktuğunu düşündürdü. Aralarında, Augustus bir iki yıl içinde kararını değiştirmezse. Marcellus'un iktidara el koyacağını bile fısıldaştılar. Böbürlenmeleri ve kabadayılıkları o kadar arttı ki — Marcellus da onları gemlemek için bir şey yapmıyordu —, Agrippa'nın takımıyla aralarında sık sık çatışmalar çıkar oldu. Devlet yönetiminin en üst basamaklarında bulunmuş ve birçok başarılı savaşa komuta etmiş olan Agrippa, kendi deyişiyle, bu ufaklığın küstahlığına çok bozuluyordu. Ama öfkesi korkuyla karışıktı: Bu olaylar, Augustus 'un ölümünden sonra mührünü taşımak için Marcellus’la uygunsuz bir dalaşa girdikleri izlenimini yaratmıştı.

Böyle bir rolde görünmemek için her özveriye katlanmaya razıydı. Saldırgan Marcellus’tu, Agrippa da bütün yükü ona yüklemek istiyordu. Roma dan uzaklaşmaya karar verdi. Augustus'a giderek Suriye'ye vali atanmak istedi. Augustus bu beklenmedik isteğin nedenini sorunca da, vali sıfatıyla Parthia Kralıyla daha sıkı pazarlık edebileceğini söyledi. Kralı, Roma'da tutsak bulunan oğluna karşılık, otuz yıl önce ele geçirdiği Kartal Sancakları ve tutsakları geri vermeye kandırabileceği kanısındaydı. Marcellus’la çatışmasına ilişkin hiçbir şey söylemedi. Bu çekişmeden kendisi de çok rahatsız olan, ve Agrippa'ya beslediği dostluk ile Marcellus'a duyduğu hoşgörülü baba sevgisi arasında bocalayan Augustus, Agrippa'nın ne büyük bir özveriyle davrandığını düşünmek istemedi, çünkü bu kendi zaafını itiraf etmek olacaktı; bu nedenle, o da soruna değinmedi. Sancakları ve tutsakları — onca zaman sonra hâla yaşıyorlarsa eğer — geri almanın ne kadar önemli olduğunu söyleyerek, Agrippa'nın isteğini sevinçle kabul etti ve ne zaman yola çıkmayı tasarladığım sordu. Agrippa bu davranışı yanlış anlayarak gücendi. Yerine geçmek için Marcellus'la çekiştiğine Augustus'un gerçekten inandığını ve bu yüzden ondan kurtulmak istediğini sandı. İsteğini kabul ettiği için Augustus'a teşekkür etti, soğukça bağlılığını ve dostluğunu yineledi ve ertesi gün yola çıkabileceğini bildirdi.

Suriye'ye gitmedi ama. Kendisi Lesbos adasında kalarak, eyaleti yönetmek üzere yardımcısını gönderdi. Lesbos'ta kalışının, Marcellus yüzünden uğradığı bir tür sürgün olarak yorumlanacağını biliyordu. Suriye'ye gitmemesinin nedeni de, Marcellus yandaşlarına kendisine karşı kullanabilecekleri bir koz vermemek içindi: Roma'ya yürüyecek bir ordu toplamak için Doğuya gittiğini söyleyebilirlerdi. Ama içinden, çok geçmeden Augustus onu çağırmak zorunda kalır, diye düşünüyor ve Marcellus’un monarşiye el koymayı tasarladığına gerçekten inanıyordu. Lesbos Roma’ya yeterince yakındı. Üstlendiği görevi de unutmadı: Aracılar kanalıyla, Parthia Kralı'yla görüşmelere girişti, ama bunlardan daha bir süre sonuç almayı beklemiyordu. Doğulu bir kralla başarılı bir pazarlık yapmak çok zaman ve sabır gerektirir.

Marcellus Romada yargıç seçildi. Bu ilk resmi görevini kutlamak için görkemli bir Spor Şenliği düzenledi. Spor alanlarına, güneşe ve yağmura karşı tente çektirmek ve bunları harika goblenlerle süslemenin yanı sıra,

Pazar Yeri'nin tümünü kaplayan dev boyutlarda, rengârenk bir otağ kurdurttu. Çok etkileyici bir şey oldu bu, özellikle güneş ışınları sızdığında içeriden çarpıcı bir görüntüsü vardı. Tenteler için hesapsız kullanılan sarı, kırmızı, yeşil kumaşlar Şenliğin sonunda kesilip yurttaşlara dağıtıldı. Arenadaki karşılaşmalar için Afrika'dan binlerce vahşi hayvan — aslanlar da — getirtildi, ayrıca, elli Alman tutsak ve aynı sayıda Faslı zenci savaşçı dövüştü. Augustus harcamalara cömertçe katkıda bulundu; Marcellus’un annesi olarak, Octavia dua öyle. Octavia tören alayında görünür görünmez öyle bir alkış koptu ki, Livia öfke ve kıskançlıktan gözyaşlarını tutamadı. İki gün sonra Marcellus rahatsızlandı. Belirtiler, Augustus’un son hastalığında görülenlerin tıpkısıydı; onun için doğal olarak gene Musa çağırtıldı. Bu arada, Musa büyük para ve ün sahibi olmuştu; tek bir hastaya bakmak için 1000 altın alıyordu, o da nazlanarak. Hastalığın çok ilerlememiş olduğu durumlarda, sadece adı yetiyordu hastayı ayağa kaldırmaya.

Bütün marifet merhemler ve iksirlerde sanılıyor, Musa da bunların gizli bileşimini kimseye söylememekte diretiyordu. Augustus öylesine güveniyordu ki Musa'nın gücüne, Marcellus’un hastalığını pek ciddiye almadı, şenlik sürdü. Ama Livia'nın sürekli bakımına ve Musa'nın en etkili merhemlerine ve iksirlerine rağmen, Marcellus öldü. Octavia ile Augustus tarifsiz bir kedere gömüldüler ve büyük bir felaket olmuş gibi, milletçe yas tutuldu. Ne var ki, Marcellus’un ortadan kalkışına üzülmeyen pek çok sağduyulu kişi de vardı. Augustus ölse ve Marcellus yerine geçmeye kalkışsa, kuşkusuz Marcellus ile Agrippa arasında gene bir iç savaş çıkacaktı: Şimdi Agrippa tek seçenek olarak kalmıştı. Ama bu Livia'yı hesaba katmamak oluyordu, ve Augustus'un ölümü halinde, Livia'nın tek düşüncesi — Claudius, Claudius, hani Livia'nın gizli düşüncelerini bırakıp sadece eylemlerini yazacaktın? — Livia'nın tek düşüncesi, Augustus’un ölümü halinde, amcam Tiberius'un eliyle ve babamın desteğiyle, İmparatorluğu yönetmeye devam etmekti. Livia, Augustus'un, onları vârisleri olarak evlat edinmesini sağlayacaktı.

Marcellus’un ölümü, Julia'yı, Tiberius'un evlenmesi için serbest bıraktı. Her şey Livia'nın tasarladığı doğrultuda gelişiyordu — eğer Roma’da, halkın "Cumhuriyet geri getirilsin" diye bağrışarak sokakları döküldüğü tehlikeli

bir siyasal huzursuzluk patlak vermeseydi. Livia sarayın merdivenlerinden kitlelere seslenmeye çalıştığında, çürük yumurta ve pislik yağmuruyla karşılandı. Augustus, Maecenas’la birlikte bir Doğu gezisine çıkmıştı. Bu haberi Atina'da aldı, Livia, ivedi olarak kısaca, Roma da durumun çok kötü olduğunu, ve ne pahasına olursa olsun Agrippa'nın yardımını sağlamak gerektiğini yazmıştı,

Augustus, hemen Agrippa'yı Lesbos'tan çağırtarak, dostluklarının hatırı için. kendisiyle birlikte Roma'ya dönmesini ve halkı yatıştırmaya yardım etmesini rica etti. Ama Agrippa, bu çağrıya artık sevinemeyecek kadar uzun bir süre beklemiş ve acısını beslemişti. Onurunu korumaya kararlıydı. Üç yılda Augustus ona yalnız üç mektup yazmıştı — o da kuru, resmi bir dille —; Marcellus'un ölümünden sonra da, kuşkusuz, geri çağırması gerekirdi. Niçin yardım etsindi Augustus'a şimdi? Aslında Livia’ydı bu yabancılaşmanın sorumlusu: Siyasal durumu yanlış hesaplayarak. Agrippa'ya yol vermekte acele etmişti. Lesbos'ta olmasına rağmen. Agrippa'nın, Marcellus'un ani ve garip hastalığına ilişkin “bir şeyler bildiğini” bile ima etmişti Augustus'a: Sözde birisi, Livia'ya, Marcellus'un öldüğünü duyunca, Agrippa'nın şaşırmadığını ve oldukça kayıtsız kaldığını anlatmıştı. Agrippa, Augustus'a, onca süredir Roma'dan uzak kalmasından ötürü, siyasal gelişmeleri izleyemediğini, bu yüzden de kendisinden isteneni başarabileceğini sanmadığını bildirdi, Augustus, Agrippa bu havayla Roma'ya gelirse, hükümeti desteklemek yerine, özgürlük isteyenlerin savunuculuğuna kalkışabilir korkusuyla, nazikçe üzüntüsünü belirtip Agrippa'yı uğurladı ve danışmak için, acele Maecenas'ı çağırttı. Maecenas, Augustus adına Agrippa'yla açık konuşmak için yetki istedi ve Agrippa'nın neye karşılık kendinden isteneni yapacağını öğrenirim dedi. Augustus Maecenas’a, Tanrı aşkına bu işi bir an önce (Augustus'un çok sevdiği bir deyimle, "kuşkonmaz pişene kadar") halletmesini rica etti. Bunun üzerine, Maecenas Agrippa'yı bir yana çekerek şöyle dedi: "Bak arkadaş, senin istediğin ne? Biliyorum, sana kötü davranıldığını düşünüyorsun, ama inan, Augustus da senin onu kırdığını düşünüyor. Augustus'a açık davranmamakla onu ne kadar incittiğini görmüyor musun? Hem adaletine, hem de dostluğuna hakaret etmiş oldu. Marcellus'un takımının seni zor durumda bıraktığını, Marcellus'un kendisinin de sana hakaret ettiğini ona anlatsaydın — önceki güne kadar Augustus'un bundan haberi yoktu —,

durumu düzeltmek için elinden geleni yapardı kuşkusuz. Bana kalırsa, somurtkan bir çocuk gibi davrandın sen, o da bu tür numaralara pabuç bırakmayan bir baba gibi davrandı. Bana soğuk mektuplar yazdı, diyorsun. Sen kendi yazdıklarında pek tatlı bir dil mi kullandın sanki? Hele o vedalaşmana ne demeli? Ben aranızı bulmak istiyorum, çünkü bu kırgınlığın sürmesi hepimizin yıkımı olur. İkiniz de birbirinizi candan seviyorsunuz — yaşayan en büyük iki Romalı için doğal olan da bu zaten. Augustus bana, sen eski içtenliğini gösterir göstermez, dostluğunuzu eskisi gibi, hatta daha yakın olarak sürdürmeye hazır olduğunu söyledi."

Böyle mi dedi Augustus?

Harfi harfine. Onu kırdığına ne kadar üzüldüğünü ve bir yanlış anlamadan ötürü — şölende Marcellus'un sana hakaret ettiğinden haberi var sanarak — Roma'dan ayrıldığını kendisine anlatabilir miyim? Ve şimdi senin, dostlukta işlediğiniz kusurları düzeltmek için kendi payına düşeni yapmaya hazır olduğunu, ve onun da sana aynı şekilde karşılık vereceğine güvendiğini söyleyebilir miyim?

Agrippa şöyle dedi: “Maecenas, sen iyi bir adam ve gerçek bir dostsun. Augustus'a söyle, her zamanki gibi emrindeyim.”

Maecenas da şöyle dedi: "Bunu büyük bir zevkle söyleyeceğim. Kendi düşüncem olarak şunu da ekleyeceğim ki, sana kişisel güvenini özellikle belirten bir paye vermeden, Roma'ya halkı yatıştırmaya göndermesi sağlıklı olmaz."

Sonra Maecenas Augustus'a gitti; "İyice yumuşattım onu. Ne istersen yapmaya hazır. Ama senin onu gerçekten sevdiğine inanmak ihtiyacında - tıpkı babasının bir başka çocuğu sevmesini kıskanan çocuk! Kanımca, onu gerçekten mutlu edecek tek şey, Julia'yla evlenmesine izin vermen olur. "

Augustus çabuk düşünmek zorundaydı. Agrippa ile karısının

(Marcellus'un kız kardeşi), Marcellus çatışmasından bu yana dargın olduklarını anımsadı; Agrippa'nın da Julia'ya âşık olduğu söyleniyordu. Livia'ya danışabilseydim keşke, diye düşündü; ne yazık ki, hemen bir karar

vermesi gerekiyordu: Agrippa'yı şimdi kırarsa, desteğini bir daha asla sağlayamazdı, Livia, "Ne pahasına olursa," diye yazmıştı: O halde, istediğini yapmakta özgürdü. Gene çağırttı Agrippa'yı ve Maecenas soylu bir barışma sahnesi düzenledi. Augustus, eğer Agrippa kızıyla evlenmeyi kabul ederse, her şeyden çok değer verdiği bu dostluğun sağlam bir temele dayandığına inanacağını söyledi. Agrippa sevinç gözyaşları döktü ve kusurlarının bağışlanması için yalvardı. Bundan böyle, Augustus'un yüce gönüllülüğüne layık olmaya çalışacaktı.

Agrippa Augustus'la Roma'ya döndü ve hemen karısından ayrılıp Julia'yla evlendi. Halk bu evliliği öylesine tuttu, ve Agrippa düğününü öylesine görkemli şenliklerle kutladı ki, siyasal huzursuzluk hemen yatıştı. Agrippa, Kartallı Sancakların geri verilmesi için başlattığı görüşmeleri de başarıyla sonuçlandırarak,

Augustus'a büyük saygınlık kazandırdı: Sancaklar. Augustus'un özel temsilcisi sıfatıyla, Tiberius'a törenle teslim edildi. Bu Kartallı Sancaklar, Romalıların gözünde, Tanrıların mermer heykellerinden daha kutsal şeylerdi. Birkaç tutsak da geri döndü, ama otuz iki yıl geçtikten sonra, bunun pek sevinilecek bir yanı kalmamıştı; zaten tutsakların çoğu Parthia'da kalmayı yeğledi, orada yerleşmiş ve yerli kadınlarla evlenmişlerdi.

Babaannem Livia, Agrippa'yla yapılan anlaşmadan hiç hoşlanmamıştı elbet; onu tek keyiflendiren, kızının boşanmasından ötürü, Octavia'nın onuruna sürülen lekeydi. Ama duygularını belli etmedi. Aradan dokuz yıl geçti Agrippa'nın hizmetleri artık gereksiz bulundu ve Agrippa yazlık evinde ölüverdi. Bu sırada Augustus Yunanistan'daydı, onun için ceset üzerinde inceleme yapılmadı. Agrippa ardında bir sürü çocuk (üç oğlan, iki kız) bıraktı, Livia'nın, Augustus'un ikinci kuşak vârisleri olan bu çocukları kendi oğulları lehine safdışı etmesi epey zor olacaktı.

Ne var ki, Tiberius, kendisine âşık olarak Livia'nın işini kolaylaştıran Julia ile evlendi. Julia Augustus'a, Tiberius üzerindeki nüfuzunu kullanarak aralarını yapması için yalvarmış ve yardım etmezse, intihar edeceğini söylemişti. Augustus'un evet demesi tek bu yüzdendi. Tiberius'un kendisi de Julia ile evlenme zorunluluğundan nefret ediyordu, ama karşı çıkacak

cesareti yoktu. Deli gibi sevdiği karısı Vipsania'yı (Agrippa'nın önceki bir evliliğinden olan kızı) boşamak zorunda kalmıştı. Daha sonra, bir gün sokakta Vipsania'ya rastladığında, gözleriyle onu öylesine umutsuz bir özlemle izlemişti ki, Augustus olayı duyunca, efendilik gereği olarak, bunun bir daha tekrarlanmamasını buyurmuştu. Her iki eve de özel gözcüler konmuştu bir karşılaşmayı önlemek için. Vipsania, çok geçmeden, Gallus adında iddialı bir genç soyluyla evlendi. Unutmadan, babamın da annem Antonia'yla (Marcus Antonius'la Octavia'nın küçük kızı) evlendiğini belirtmeliyim. Augustus'un hastalandığı ve Marcellus'un öldüğü yıl evlenmişlerdi, Amcam Tiberius kötü Claudian'lardan biriydi, Suratsız, içedönük ve acımasızdı, ama üç kişinin etkisi, doğasındaki bu öğeleri denetim altında tutmuştu. Önce, en iyi Claudian'lardan biri olan babam vardı; neşeli, açık ve vericiydi babam; sonra çok dürüst, şen ve sevecen bir adam olan Augustus vardı; Tiberius'tan hoşlanmazdı, ama annesinin hatırı için ona iyi davranırdı; son olarak da Vipsania vardı. Amcamla babam askerlik çağına gelip İmparatorluğun değişik yörelerine gönderilince, babamın etkisi azaldı. Sonra Vipsania'dan ayrılması geldi ve bunu, amcamın Julia'ya karşı gizleyemediği soğukluğuna kırılan Augustus'la aralarının bozulması izledi. Bu üç etkinin kalkmasıyla, Tiberius zamanla tümüyle kötüye gitti.

Burada, Tiberius'un fiziksel görünüşünü anlatsam iyi olacak. Uzun boylu, siyah saçlı, beyaz tenli, geniş omuzlu, irikıyım bir adamdı. Elleri öylesine güçlüydü ki, başparmağı ve işaretparmağı arasında ceviz kırabilir, ya da sert kabuklu, ham bir elmayı delebilirdi. Hareketleri o kadar ağır olmasa, birinci sınıf boksör olurdu: Bir kez, dostça bir güç gösterisi sırasında arkadaşını öldürdü (madeni boks eldiveniyle değil, eliyle); başına rastlayan darbe adamın kafatasını çatlatmıştı. Boynu hafif önde. gözleri yerde yürürdü. Yüzü sivilceden çiçekbozuğu gibi durmasa, gözleri o kadar patlak olmasa ve hep çatık kaşlı gezmese, yakışıklı sayılabilirdi.

Heykellerinde çok yakışıklı görünür, çünkü bu kusurlar belli olmaz. Az konuşurdu, sözler de ağzından taksitle çıkardı, öyle ki, onunla konuşurken insan tümceleri hep onun yerine bitirmek ve aynı solukta yanıtlamak isteğine kapılırdı. Ama istediğinde, etkileyici bir konuşmacıydı. Oldukça

erken döküldü saçları, yalnız başının arkasında saç kaldı: onları eski soylular gibi uzatıyordu. Hiç hastalanmazdı.

Tiberius, Roma'da sevilmemesine rağmen, son derece başarılı bir komutandı. Birçok katı disiplin uygulamalarını yeniden yürürlüğe soktu, ama seferberlik sırasında kendi de bunlara uyduğu için, (ender olarak çadırda uyur, askerlerin yiyip içtiğinden fazlasını yemez, ve savaşta her zaman askerin başında saldırırdı) asker, Tiberius'un buyruğunda olmayı, daha iyi huylu ve yumuşak, ama liderliğine aynı ölçüde güvenemeyeceği bir komutanın buyruğunda olmaya yeğlerdi. Tiberius'un adamlarına gülümsediği, ya da ağzından bir övgü sözü çıktığı görülmemişti; onları saatlerce yürütür, ölesiye çalıştırırdı. "Sözümü tuttukları sürece varsın nefret etsinler benden," demişti bir kez. Albaylara ve alay subaylarına da aynı sertlikle davrandığı için, yan tutmakla suçlanamazdı. Tiberius'a hizmet etmenin kazançlı yanı da vardı: Genellikle düşman karargahlarını ve kentlerini ele geçirip, yağma etmeyi becerirdi. Ermenistan'da, Parthia'da, Almanya'da, Ispanya'da, Dalmaçya'da. Alplerde ve Fransa'da başarılı savaşlar çıkardı.

Babam, dediğim gibi, en iyi Claudian'lardan biriydi. Kardeşi kadar güçlü, çok daha yakışıklı, konuşmasında ve hareketlerinde daha hızlı, komutan olarak da en az onun kadar başarılıydı. Bütün askerlere Roma yurttaşı olarak, yani, rütbe ve eğitim farkı dışında, kendi eşiti gibi davranırdı. Onları cezalandırmaktan nefret ederdi: Tüm disiplin suçlarının, mümkün olduğu kadar, suçlunun kendi arkadaşları tarafından çözümlenmesi için emir vermişti (bunların, kendi kıta ya da bölüklerinin iyi adını korumakta titiz davranacaklarına kuşkusu yoktu). Onların düzeltme gücünün ötesinde (çünkü, suçlunun öldürülmesine ya da gündelik görevleri yapamaz hale getirilmesine izin vermiyordu) bir suçun işlenmiş olması durumunda, alayın albayına bildirmelerini söylemişti; ama adamlarının mümkün olduğu kadar, kendi kendilerini yargılamayı öğrenmelerini istiyordu. Yüzbaşılar, albayın izniyle, kırbaç cezası uygulayabilirdi; ama ancak suçun niteliğinin bir karakter düşüklüğüne işaret ettiği (savaştan korkaklık, bir arkadaştan hırsızlık gibi) durumlar için uygun bulunuyordu kırbaçlama; bir kez kırbaçlanan bir daha savaşa katılamaz ve aşağılanarak ancak ulaştırma ya da kırtasiye işlerinde kullanılırdı. Arkadaşları ya da yüzbaşısı tarafından

kendisine haksız ceza verildiğini düşünen her asker babama başvurabilirdi; ama babam, bu gibi cezaları yeniden gözden geçirme gereğinin doğacağını sanmıyordu. Bu sistem çok iyi yürüdü, çünkü babam o kadar iyi bir askerdi ki, birliklerde, öteki komutanların varolabileceğine inanmadıkları bir sorumluluk duygusu yaratmıştı. Ama böyle eğitilmiş birlikleri, daha sonra sıradan bir komutanın buyruğuna vermenin ne denli tehlikeli olduğunu görmek zor değil. Bağımsızlık armağanı bir kez verilince, kolay kolay geri alınamaz. Nitekim, babamın komutasında hizmet etmiş birlikler amcamın hizmetine verildiğinde, her zaman sorunlar çıktı. Bunun tersi de oldu: Amcamın komuta ettiği birlikler, babamın yöntemlerini küçümseme ve kuşkuyla karşıladılar. Onların alışkın olduğu, birbirlerinin suçlarını gizlemek ve yakalanmamaktaki becerileriyle övünmekti; amcamın hizmetinde, subayı kendisine hitap etmeden konuşan, fazla açık sözlü olan, ya da herhangi bir konuda bağımsız davranan asker kırbaç cezasına çarptırıldığı için, herkes sırtındaki kırbaç izlerini göstermekten utanç değil, gurur duyuyordu.

Babam en büyük zaferlerini Alplerde, Fransa'da. Felemenk'te, ama özellikle Almanya'da kazandı: Sanırım orada adı hiçbir zaman unutulmayacaktır. Babam hep savaşın en yoğun olduğu noktada çarpışırdı. En büyük isteği. Roma tarihinde yalnız iki kez başarılmış bir şeyi yapmak, komutan olarak düşman komutanını kendi eliyle öldürmek ve silahlarını almaktı. Birkaç kez başarıya çok yaklaşmış, ama her seferinde avını elinden kaçırmış: Adam ya dörtnala kaçmış savaş meydanından, ya dövüşeceğine teslim olmuş, ya da işgüzar bir er, ilk vuruşu yapmakta babamdan önce davranmış. Bana bu anıları anlatan emekli askerler gevrek gevrek gülerlerdi: "Ah efendim, babanızı savaşta görecektiniz! Kara atının üstünde Alman komutanlarla saklambaç oynarken bilemezsiniz nasıl içimiz hoplardı. Sancağa yaklaşmak için özel muhafızlardan dokuz onunu temizlemesi gerekirdi bazen — sıkı adamlardı da doğrusu —, ama o arada kuş uçmuş olurdu." Babama hizmet etmiş askerlerin en övündükleri şey, babamın Ren Irmağı’nı boylu boyunca yürüyerek İsviçre'den Kuzey Denizi'ne giden ilk Romalı general olmasıydı.

BÖLÜM IV

Babam, büyükbabamın özgürlüğe ilişkin sözlerini hiç unutmamıştı. Daha karış kadar çocukken, ondan beş yaş büyük olan Marcelius'la atışmıştı. Augustus "Genç Askerlerin Lideri unvanını vermişti Marcellus’a. Babam Marcellus'a, bu unvanın ona yalnız özgül bir durum nedeniyle (Şövalye ve Senatör oğullarından kurulmuş iki takımın Mars Alanı'nda, at üstünde “yalancıktan” savaştıkları "Yunanlılar ve Truvalılar” adlı oyun sırasında) verildiğini, ve bu unvanın, Marcellus'un o günden bu yana benimsediği genel lider yetkilerini içermediğini söylemişti. Kendi hesabına, özgür bir Romalı olarak, bu tür zorbalıklara boyun eğmeyecekti. Marcellus'a, oyunda karşı takımın liderinin Tiberius olduğunu, karşılaşmayı da onun kazandığını anımsatmış, ve Marcellus'u düelloya davet etmişti. Augustus, olayı duyunca çok gülmüş ve uzun süre babamı "Özgür Romalı" diye çağırmıştı.

Şimdi babam, Roma'ya her gelişinde, giderek arttığını gördüğü bu kölelik ruhundan ve Augustus'a yaranma yarışından çok rahatsız oluyor ve bir an önce ordusunun başına dönmek istiyordu. Augustus'un Roma'da bulunmadığı, Tiberius'un da Fransa'da olduğu bir sırada, Yargıçlık görevini üstlendiğinde, yaygın olan koltuk avcılığı ve siyasal dalaverelerden iğrenmişti. Bana yıllar sonra bunu anlatan bir dostuna, özel bir konuşma sırasında, askerlerinin tek bir bölüğünde, tüm Senato'dakinden daha fazla özgürlük ruhu olduğunu söylemişti. Ölümünden az önce, Almanya'nın iç yörelerinde konakladığı bir yerden, Tiberius'a bunları belirten buruk bir mektup yazmıştı. Dilerim, Augustus da Diktatör Sulla'nın şanlı örneğini izler, diyordu mektubunda. Sulla, ilk İç Savaşların sonunda, tüm düşmanlarını ezerek, ya da yatıştırarak Roma'nın tek hâkimi olmuş, ama, ancak birkaç yönetim sorununu istediği gibi çözecek bir süre başta kaldıktan sonra, bütün yetkilerinden vazgeçerek gene sıradan yurttaş olmuştu. Augustus da bir an önce böyle yapmazsa — ki, her zaman nihaî amacının hu olduğunu belirtmişti — çok geç olacaktı. Eski soyluların safları iyice seyrelmişti: İdamlar ve iç savaşlar en iyileri, en yiğitleri yok etmiş, geriye kalanlar ise, yeni soyluların — soylu denirse eğer! — arasında erimiş ve giderek Augustus'la Livia'nın özel uşağı gibi davranır olmuşlardı. Yakında Roma özgürlüğün ne demek olduğunu unutacak ve sonunda, barbarlık ve keyfilikte Doğudakileri aratmayan bir zorbalık rejiminin boyunduruğuna girecekti. Böyle bir felakete sürüklenmek için mi girmişti Augustus adına onca zorlu savaşa? Kendisine ikinci bir baba olan

Augustus'a beslediği sevgi ve derin kişisel hayranlık bile, bu duyguları belirtmesine engel değildi. Tiberius'un düşüncesini soruyordu: İkisi birlikte, Augustus'u çekilmeye kandıramazlar mıydı? Hatta zorlayamazlar mıydı? "Eğer kabul ederse, ona eskisinin bin katı sevgi ve hayranlık duyacağım; ama korkarım, annemiz Livia'nın, Augustus aracılığıyla iktidarı elinde tutmaktan aldığı gizli ve gayrimeşru zevk, bu meselede karşılaşacağımız en büyük engel olacak."

Kötü bir rastlantı sonucu, mektup Tiberius'a, Augustus ve Livia'nrn yanında olduğu bir sırada getirilmiş. Özel kurye, "Soylu kardeşinizden bir mesaj!" diyerek uzatmış mektubu. Tiberius, mektupta Livia ve Augustus'a söylenmemesi gereken bir şey olabileceğini düşünmeden, hemen açıp okumak için izin istemiş. "Elbette Tiberius." demiş Augustus, "ama bir koşulla: Bize de okuyacaksın." Uşaklara odadan çıkmalarını işaret etmiş. "Oku hadi. bakalım gene ne zaferler kazanmış. Sabırsızlanıyorum duymak için. Hep güzel ve ilginç mektuplar yazar; kıyaslamamı bağışla, ama seninkilerden çok daha ilginçtir,"

Tiberius ilk birkaç sözcüğü okumuş, sonra kıpkırmızı kesilmiş. Tehlikeli bölümü atlamaya çalışmış, ama mektupta tehlikeden başka pek az şey bulunduğunu görmüş. Babam, ancak mektubun sonunda, başından aldığı bir yaranın baş dönmesi yaptığından yakınıyor. Elbe'ye yürüyüşünün güçlüklerini anlatıyordu. Son günlerde garip belirtilerle karşılaştım, diye yazmıştı. Her gece olağanüstü sıklıkta yıldız kaymaları olmuş: ormandan ağlaşan kadın sesleri gelmiş; ve beyaz atlara binmiş. Yunan giysileri — Alman değil — içinde iki ilah gibi genç, şafak sökerken ordugâhın orta yerinden geçip gitmişler.

Son olarak da çadırının kapısında, insan boyutlarını aşan irilikte bir Alman kadın görünmüş ve babama, Yunanca olarak, daha ileri gitmemesini, çünkü yazgının buna karşı olduğunu söylemiş. Tiberius oradan birkaç söz, buradan birkaç söz okumuş, durmuş, yazı okunaksız demiş, baştan almış, gene durmuş, bir daha durmuş, ve sonunda özür dileyerek bağışlanmasını rica etmiş.

Nedenmiş o? demiş Augustus. "Bundan fazlasını çıkarabilirsin herhalde. "

Tiberius kendini toparlamış. "Doğrusunu isterseniz çıkarabilirim efendim, ama okumaya değmez. Kardeşimin bunu yazarken kendinde olmadığı besbelli."

Augustus telaşlanmış. "Hastalığı ağır değildir, umarım?" Ama, mektupta Augustus'a veya kendisine dokunan bir şey olduğu için Tiberius'un okumaktan çekindiğini hemen anlayan babaannem, sanki analık duygusu bir kez için terbiye kurallarına ağır basmış gibi, fırlayıp mektubu kapmış Tiberius'un elinden. Baştan sona okumuş, yüzü öfkeyle gerilmiş ve Augustus'a uzatmış mektubu: "Bu yalnız seni ilgilendiren bir iş. Onu cezalandırmak bana düşmez; öz evladın olmasa bile, velisi ve Devletin başı olarak, bu senin görevin."

Augustus nasıl bir şeyle karşılaşacağını düşünerek korkmuş. Mektubu okumuş, ama bunu kendisine karşı yazılmış bir şey olmaktan çok, babaannemi öfkelendirdiği için kötülenmesi gereken bir şey olarak görmüş. Aslında, o çirkin "zorlama" sözcüğü dışında, babaanneme yönelik suçlamanın ona da dokunmasına (kendi doğru bulduğunu yapmayıp Livia'ya uyduğunu ima etmesine) rağmen mektupta dile getirilenlere içinden katılıyordu. Senato, ona ve yakınlarına karşı, gerçekten utanç verici kertede dalkavukça davranmaya başlamıştı. Babam kadar o da hoşlanmıyordu bu durumdan; daha Antonius'un yenilgisi ve ölümünden önce, karşısında hiçbir halk düşmanı kalmadığında iktidarı bırakacağına herkesin önünde söz vermiş, o günden bu yana da, konuşmalarında, görevinin tamamlanacağı o mutlu günden birkaç kez söz etmişti. Yorulmuştu artık sonu gelmeyen Devlet işlerinden ve uzayıp giden onur payelerinden: Dinlenmek, sıradan bir kişi olmak istiyordu.

Ama babaannem çekilmesine asla izin vermezdi; daha görevinin yarısının bile tamamlanmadığını, şimdi çekilecek olursa bunun ancak bir iç kargaşaya yol açacağını ileri sürerdi. Evet, çok çalışmıştı, onaylardı bunu, ama kendisi daha da çok çalışmıştı, üstelik hiçbir ödül beklemeden. Hem budalalık da etmemeliydi: Bir kez görevi bırakıp basit bir sıradan yurttaş olunca, çeşitli suçlamalara hedef olabilir, sürgünle, hatta daha kötüsüyle karşılaşabilirdi: öldürttüğü, ya da onurunu kırdığı kişilerin yakınlarının ona diş bilediklerini unutuyor muydu? Sıradan yurttaş olursa, ordularından

olduğu kadar, özel koruyucularından da vazgeçmesi gerekecekti. Bir on yıl daha görev alırsa, on yılın bitiminde belki durum daha düzelmiş olurdu. Her seferinde boyun eğmiş, yönetmeyi sürdürmüştü. Monarşik ayrıcalıklarını taksit taksit kabul ediyor, beş ya da on — genellikle on — yıllık sürelerle göreve seçiliyordu.

Babaannem, uğursuz mektubu okumayı bitirince dikkatle süzmüş Augustus'u: "Ee, ne diyorsun?" diye sormuş.

Tiberius'la aynı kanıdayım, demiş Augustus yumuşakça. "Oğlan hasta olmalı. Aşırı yorgunluktan ileri gelen bir kafa dengesizliği bu. Sen de okudun ya, son bölümde başından yara aldığını ve o garip hayalleri gördüğünü yazıyor; bu, onu gösterir. Dinlenmesi gerek. Asker yaşamının kaygıları, ruhunun doğal vericiliğini çarpıtmış. Alman ormanları kafasından rahatsız olan adama yaramaz, değil mı Tiberius? Kurtların uluması insanın en sinirini bozan şeydir; kuşkusuz kurtlardı, sözünü ettiği o ağlaşan kadınlar. Almanlara kolay unutamayacakları bir ders verdiğine göre, şimdi onu geri çağırmaya ne dersiniz? Oğlanı tekrar burada görmek beni gerçekten sevindirecek. Evet, mutlaka geri çağırmalıyız onu. Yavruna kavuşmaktan sen de mutlu olursun, değil mi sevgili Livia?'"

Babaannem doğrudan yanıtlamamış. Hâlâ kaşları çatık, “Ya sen, Tiberius?” diye sormuş.

Amcam, Augustus'tan daha kurnazdı. Annesinin yapısını da daha iyi tanıyordu. Onun için şöyle yanıt vermiş: “Kardeşimin hasta olduğu belli, ama hastalık bile böylesine yakışıksız bir tutumun ve böylesine büyük bir çılgınlığın özrü olamaz. Ben de geri çağırılmasında yarar görürüm; Vefakâr ve yorulmak bilmez annesi hakkında bu kadar alçakça şeyler düşünmüş olmasının çirkinliği, dahası, bunları kâğıda dökmesinin ve düşman toprağı üzerinden kurye ile göndermesinin korkunçluğu kendisine iyice anlatılmalı. Ayrıca, Sulla'yı örnek göstererek ileri sürdükleri saçma. Sulla iktidardan çekilir çekilmez İç Savaşlar yeniden başladı, hazırladığı yasalar da hiçbir işe yaramadı.” Böylece, Tiberius bu işten oldukça kârlı çıktı.

Kendisini bu kadar güç bir duruma soktuğu için, babama karşı takındığı sert tavır büyük Ölçüde gerçekti.

Livia, kendisine yapılan hakareti — hem de oğlunun önünde — böylesine hafife alıp geçiştirdiği için Augustus'a püskürüyordu. Babama karşı duyduğu öfke, ona duyduğu öfkeden az değildi.

Babam döndüğünde, büyük olasılıkla, Augustus' un çekilmesine ilişkin tasarılarını uygulamaya koyacağını biliyordu. Şimdi, Tiberius aracılığıyla da (Tiberius'un başa geçmesini sağlasa bile) iktidarını sürdüremeyeceğini görmüştü: Babam gibi, Roma'da olağanüstü sevilen ve bütün Batı ordularını arkasına almış bîri, halk özgürlüklerinin geri getirilmesini savunurken, asla olamazdı bu. Oysa, mutlak iktidar, babaannem için artık yaşamdan da, onurdan da daha önemli olmuştu: öylesine çok şey harcamıştı bu uğurda. Yine de duygularını gizleyebildi. Augustus' un görüşünü benimsemiş ve babamın hasta olduğunu kabul etmiş göründü; Tiberius'a eleştirisini çok sert bulduğunu belirtti. Ama, babamı hemen geri çağırma düşüncesine katıldı. Zavallı oğlunun kusurunu hafife aldığı için Augustus'a teşekkür bile etti; ve ona, özel hekimiyle, kafa rahatsızlıklarında çok yaran görülen bir kutu çöpleme* göndereceğini söyledi.

Hekim, ertesi gün, Augustus’un mektubunu götüren kurye ile birlikte yola çıktı, babamın zaferlerini kutlayan ve başından aldığı yara için geçmiş olsun diyen, dostça bir mektuptu bu; babama artık Roma'ya dönebileceğini bildiriyordu, ama istese de, istemese de dönmeli anlamına gelen bir dille.

Babam, birkaç gün sonra, Augustus'a teşekkürlerini bildirerek yanıt verdi. Sağlığı izin verir vermez döneceğini yazıyordu. Mektup ona, geçirdiği hafif bir kazanın ertesi günü ulaşmıştı: Doludizgin

*Çöpleme (Helleborus): İlaç olarak kullanılan zehirli bir madde. (Ç.N.)

giderken altındaki at düşmüş, bacağı sivri bir taş ile at arasına sıkışarak ezilmişti. Annesine, ilgisi, armağan ettiği çöpleme ve hekimini gönderdiği için teşekkür ediyordu. Hekimin hizmetlerinden yararlanmıştı hemen. Ama ne yazık ki, adamın bilinen ustalığı bile yaranın giderek kötüleşmesini önlememişti. Sonunda da, görevinin başında kalmayı yeğlediğini, ama

Augustus'un dileklerini buyruk saydığını belirtiyor ve iyileşir iyileşmez Roma'ya döneceğini yineliyordu. Şu anda Thuringian Saal yakınlarındaydılar.

Bu haberi duyunca, Augustus ve Livia ile Pavia'da bulunan Tiberius, hemen kardeşinin yanına gitmek için izin istedi. Augustus izin verdi, ve Tiberius atına atlayıp, küçük bir koruyucu ekiple, kuzeye — Alpler'deki en kestirme geçide — doğru dörtnala yola çıktı. Önünde beş yüz millik bir yol vardı, ama gözcü karakollarda sık sık at değiştirebilir, eyerde duramayacak kadar bitkin düştüğünde de bir araba getirterek, yolculuğa ara vermeden birkaç saat uyuyabilirdi. Şansına, hava açıktı. Alpleri aşıp İsviçre'ye indi, ve oradan Ren boyunca ilerleyerek, bir kap sıcak yemek için bile durmadan, Mannheim denilen bir yere vardı. Burada ırmağın karşı yakasına geçerek düşman toprağı üzerinden kuzeydoğuya vurdu. Üçüncü günün akşamı hedefine vardığında yalnızdı: Birlikte yola çıktığı ekip çoktan geride kalmış, Mannheim'da aldığı yeni ekip de hızına ayak uyduramamıştı. Dediklerine göre, ikinci gün ve gece, öğlenden öğlene, yaklaşık iki yüz mil yol almış. Babamla görüşmeye yetişti, ama hayatını kurtarmaya değil; çünkü kangren artık bacağın üst bölümüne yayılmıştı. Babam, ölümün eşiğinde olmasına rağmen, amcam Tiberius'un bir ordu komutanına yaraşır biçimde ağırlanmasını askerlerine buyuracak kadar kafasını toplayabilmiş.

İki kardeş kucaklaşmış ve babam. "Mektubumu okudu mu?" diye fısıldamış. "Daha ben okumadan..." diye yakarmış amcam. Başka bir söz edilmemiş, yalnızca babam içini çekmiş, "Roma haşin bir ananın elinde: Lucius'la Gaius'un tehlikeli bir üvey anneleri var." Bunlar son sözleri olmuş, az sonra da amcam onun gözlerini kapatmış.

Bunları, o sırada genç bir adam olan, Xenophon adında Istanköylü bir Yunanlı’dan dinledim. Kendisi babamın buyruğunda askeri cerrahmış ve babaannemin hekiminin onu uzaklaştırarak olaya el koymasına çok içerlemiş. Gaius ve Lucius'un Augustus'un torunları (Julia ile Agrippa'dan) olduklarını belirtmeliyim. Augustus onları daha bebekken evlat edinmişti. Bir üçüncü çocuk da vardı: Postumus* (babası öldükten sonra doğduğu için bu adla çağrılıyordu). Augustus onu, Agrippa'nın adını sürdürmesi için evlat edinmemişti.

Babamın öldüğü yere "Uğursuz" adı verildi; cenazesi. askeri yürüyüşle, ordunun kışlık üssü olan Mainz'a getirildi. Amcam Tiberius, baş yaslı olarak bütün yolu yürümüş. Askerler babamı orada gömmek istemişler ama amcam, cenaze töreni için Roma'ya getirmiş, ölü, Mars Alanında kocaman bir odun yığını üzerinde yakılmış. Augustus kendi yapmış "uğurlama" konuşmasını ve bu konuşmada, "Dilerim Tanrılar evlatlarım Gaius ve Lucius'u da bu Drusus kadar soylu ve erdemli kişiler yapar ve bana da onunki kadar onurlu bir ölüm ihsan eder," demiş.

Livia, Tiberius'a nereye kadar güvenebileceğinden emin değildi. Babamın cenazesini getirdiğinde, kendisine olan tutumu zorlama ve yapay görünmüştü gözüne; Augustus kendisi için babamınki kadar onurlu bir ölüm dilediğinde de, Tiberius'un yüzünden alaycı bir gülümseme geçtiğini görmüştü. Büyükbabamın ölümünün doğal olmadığından epeydir kuşkulanan Tiberius, annesinin iradesine hiçbir konuda karşı gelmemeye karar vermişti. Sık sık sofrasına oturduğundan, kendini tümüyle onun elinde hissediyor ve gözüne girmek için büyük çaba harcıyordu. Livia anlıyordu Tiberius'un aklından geçeni ve bundan hoşnuttu. Tiberius ondan kuşkulanan tek kişiydi: Bu kuşkusunu da kendine saklayacaktı besbelli. Augustus'la evliliğinin rezaleti artık geride kalmıştı; şimdi Roma'da bir erdem örneği (erdemin en katı ve en sevimsiz biçiminin örneği) olarak gösteriliyordu. Senato, kaybının acısını hafifletmek için, çeşitli yerlere dört heykelinin dikilmesine karar vermişti. Kitabına uydurup "Üç Çocuk Anaları" arasına da katmışlardı. Livia'yı Augustus yasalarında, üç ya da üçten çok çocuğu olan kadınlara, özellikle vâris olarak, bazı ayrıcalıklar tanınıyordu:

*Postumus: Babasının ölümünden sonra doğan.

Evlenmemiş, ya da kısır kadınların mirastan yararlanma hakkı yoktu; onların payı doğurgan kız kardeşlerine yarıyordu.

Claudius, ne usanç verici adamsın yahu, bak, yaşam Öykünün dördüncü tomarının sonuna yaklaştın, doğduğun yere bile gelmedin daha. Bu gidişle öykünün ortasında bile gelemeyeceksin, eğer hemen, şu an yazmazsan. Hadi, yaz artık şunu: "Fransa'da Lyons'da doğdum, bir Ağustosta, babamın ölümünden bir yıl önce." Oldu işte. Annemle babamın benden önce altı

çocuğu olmuş, ama annem seferlerinde her zaman babama eşlik ettiğinden ancak çok dayanıklı bir çocuğun yaşama şansı olabilirdi. Bu yüzden, yalnız benden beş yaş büyük ağabeyim Germanicus'la, bir yaş büyük ablam Livilla hayattaydı: İkisi de babamın güçlü fizik yapısını almışlardı. Ben almamışım. İki yaşımı doldurmadan, üç kez ölmeme ramak kalmış; eğer babamın ölümü aileyi Roma'ya gelmek zorunda bırakmasaydı, büyük bir olasılıkla bu öykü hiçbir zaman yazılmayacaktı.

BÖLÜM V

Roma'da, eskiden büyükbabamın olan ve vasiyetinde babaanneme bıraktığı büyük evde oturuyorduk. Paiatine Tepesindeydi ev: Augustus'un sarayının ve kitaplığın bulunduğu, Apollon tapınağının yakınında, Palatine Tepesi aşağıda Pazar Yeri'ne bakıyordu. Uçurumun en dik yanının altında ikiz Tanrılar, Castor ve Pollux’un tapınağı vardı. (Bu eski tahta-toprak karışımı tapınağın yerine, on altı yıl sonra, Tiberius, giderlerini kendi cebinden karşılayarak görkemli bir mermer tapınak yaptırttı; boyadan yaldızdan geçilmiyordu içi; zengin bir kadının yatak odasını aratmayacak kadar cafcaflı döşenmişti. Babaannem Livia, Augustus'un hoşuna gitsin diye yaptırtmıştı bunu Tiberius’a. Yoksa Tiberius dinle ilgili değildi, para konusunda da çok eli sıkıydı.) Tepede oturmak, çukurda ırmağın kıyısında oturmaktan daha sağlıklıydı; oradaki evlerin çoğu senatörlere aitti. Ben çok hastalıklı bir çocuktum. "Mikropların savaş alanı sanki," demiş hekimler; belki de mikroplar aralarında hangisinin beni götürme şerefine erişeceğine karar veremedikleri için sağ kaldım. Her şeyden önce, yedi aylık doğmuşum, sonra sütannemin sütü ağır geldiğinden bedenimi baştan aşağı kırmızı lekeler kaplamış, sonra sıtma olmuşum, sonra kızamık (bu yüzden bir kulağım hafif sağır kaldı), sonra yılancık, sonra kalın bağırsak iltihabı, sonra çocuk felci. Bu sonuncu sol bacağımı kısa bıraktığından, kalıcı bir topallığa mahkûm oldum. Bu çeşitli hastalıkların birinden, ya da ötekinden bacaklarım o kadar zayıf kalmıştı ki, hiçbir zaman koşmam, ya da uzun yol yürümem mümkün olmadı. Gezilerimin çoğunu bir tahtırevanda taşınarak yapmak zorunda kaldım. Bir de yemeklerden sonra midemin orta yerine saplanan o korkunç sancı var. İki ya da üç kez o kadar kötü olmuştur ki,

dostlarım engellemeseydi, kendimi kaybederek kaptığım ekmek bıçağını ağrının köküne saplayıverecektim. Duyduğuma göre, "kalp ağrısı" denen bu sancı, idrar zorluğu dışında, insanoğlunun bildiği ağrıların en kötüsüymüş.

Eh, herhalde idrar zorluğu çekmediğime şükretmem gerek.

Annem Antonia güzel ve soylu bir kadındı. Babamın hayatının tek aşkıydı. Annesi Octavia tarafından en katı kurallarla yetiştirilen annemin, son çocuğu olan bana karşı büyük bir sevecenlik gösterdiği, hatta uğradığım felaketler düşünülürse beni Özellikle kayırdığı sanılır. Gelgeldim öyle değildi durum. Annem, görevi olarak ondan beklenebilecek her şeyi yaptı benim için, ama yalnız o kadar. Beni sevmiyordu. Sevmek ne kelime, tiksiniyordu benden. Yalnız hastalıklı olduğum için değildi bu; bana gebeliği çok sıkıntılı geçmiş, sonra da çok zor bir doğum yapmış; az daha kendisi ölüyormuş, bu yüzden yarı-sakat kalmış yıllarca. Erken doğmamın nedeni, Augustus'un onuruna verilen bir şölende annemin şok geçirmesiymiş. Lyons'daki "Roma ve Augustus Sunağı"nın açılış töreni için, Augustus babamı ziyarete gelmişti {babam, Fransa'daki üç eyaletin valisiydi, merkezi de Lyons'du). Şölende hizmet eden kaçık bir Sicilyalı köle, birden hançerini çekip babamın tam ensesinin üstünde sallamaya başlamış. Yalnız annem görmüş olanı. Kölenin gözünü çelmeyi başarmış, büyük bir kurnazlıkla ona gülümsemiş, ve onaylamadığını belirtircesine başını sallayarak, hançeri yerine koymasını işaret etmiş. Adam bir an duraksayınca, annemin bakışını izlemiş olan iki uşak yetişip hançeri elinden alabilmişler. Sonra bayılmış annem, hemen ardından da doğum sancıları başlamış. Belki bu yüzden, her zaman marazi bir öldürülme korkusu içinde yaşadım; çünkü, doğum öncesi geçirilen bir şok çocuğa da yansır derler. Ama, doğum öncesi etkilerden söz etmeye hiç gerek yok aslında. İmparator ailesinden doğal olarak ölmüş kaç kişi vardır?

Sevecen bir çocuk olduğumdan, annemin tutumu bana çok acı vermiştir. Ablam Livilla'dan (güzel, ama hain, kibirli ve hırslı bir kız; tek kelimeyle, Claudian'ların kötü türünün tipik bir örneği) annemin benden bir "ucube" diye söz ettiğini ve "doğduğunda Kehanet Kitaplarına danışılmalıydı" dediğini öğrendim. Bir de, Doğa'nın beni yapmaya başladığını, ama bitirmediğini, umutsuz bir başlangıç sayarak bir kenara fırlattığını söylemiş;

bir de, insan ırkının yararı için tüm hastalıklı çocukları bir dağın tepesine bırakan eskilerin bizden daha akıllı ve soylu olduklarını.

Bunlar, annemin daha ılımlı sözlerine Livilla'nın eklediği süsler olabilir; ama annemin, bir senatör tarafından Senato’ya çok saçma bir öneri getirildiğini duyunca, “Bu adamı yok etmek gerek! Bir eşek kadar kafasız — ne diyorum ben? Onun yanında akıllı kalır eşek. Adam... adam... oğlum Claudius kadar kafasız!” diye patladığım biliyorum.

Germanicus'tu en sevdiği, herkesin olduğu gibi; ama her yerde uyandırdığı sevgi ve hayranlıktan ötürü Germanicus'u kıskanacağıma, onun adına sevinirdim. Germanicus yaşamımı daha mutlu kılmak için elinden gelen her şeyi yapardı; Beni, yumuşak ve özenli davranışa karşılık verecek, iyi yürekli bir çocuk diye överdi büyüklere. Sertlik onu yalnızca korkutuyor ve maraziliğini daha çok artırıyor, derdi. Haklıydı da. Sürekli ellerimi, kıpırdatmam, kesik hareketlerle başımı sağa sola çevirmem, kekelemem, mide bulantılarım, durmadan salya akıtmam çoğunlukla, disiplin adına bana uygulanan işkencelerden ileri geliyordu. Germanicus beni koruduğu zaman, annem hoşgörüyle gülümser ve, "Ah, benim soyla oğlum, gönlünün zenginliğini akıtacak daha iyi bir yol bul kendine," derdi. Ama babaannem Livia’nın yaklaşımı şöyleydi: “Saçmalama Germanicus. Disipline olumlu tepki gösterirse, elbette hak ettiği iyiliği görecek. Sen arabayı atın önüne koşuyorsun.” Babaannem ender konuşurdu benimle, konuştuğunda da, bu, büyük bir horgörüyle ve yüzüme bakmadan, “Çık bu odadan, ben oturmak istiyorum burada,” gibi bir söz olurdu çoğunlukla. Beni paylaması gerektiğinde, bunu hiçbir zaman kendi ağzıyla yapmaz, kısa soğuk bir not gönderirdi. Örneğin: “Livia Hanım. Claudius'un Apollon Kitaplığında oyalanarak zamanını boşuna harcadığını duymuştur. Öğretmenleri tarafından verilen basit ders kitaplarından yararlanmayı öğrenene kadar, Kitaplıktaki ağır yapıtlara burnunu sokmasının gereği yoktur. Üstelik, sürekli kıpırdanması ile orada gerçekten çalışanları rahatsız etmektedir. Bu alışkanlığa son verilsin.”

Augustus'a gelince, bana karşı hiçbir zaman hesaplı bir hainlikle davranmamışsa da, benimle aynı odada olmaktan, o da babaannem kadar hoşlanmazdı. Küçük erkek çocukları olağanüstü severdi (kendi de

yaşamının sonuna kadar çocuk kaldı), ama sadece, kendi deyimiyle "güzel ve yiğit küçük adamları", ağabeyim

Germanicus ve kendi torunları Gaius ve Lucius gibi... (Üçü de gerçekten son derece güzel çocuklardı). Birkaç müttefik kral, ya da kabile reisinin, babalarının tutumunu sağlama almak için rehin tutulan oğulları da, Augustus'un torunları ve önde gelen senatörlerin oğullarıyla birlikte, Erkek Okulu'nda öğrenim görüyorlardı,

Augustus sık sık oraya gider, çocuklarla misket, aşık oyunu, elim sende oynardı. En sevdikleri, Moritanya'dan, Parthia'dan, Suriye'den gelen küçük esmer oğlanlardı: Bir de onunla sanki kendilerinden biriymiş gibi bıcır bıcır gevezelik edenler. Yalnız bir kez, bana karşı duyduğu tiksinmeyi gemlemeye çalışarak, en sevdikleriyle oynamakta olduğu misket oyununa beni de aldı: Ama bu öylesine zorlama bir çabaydı ki, sinirlerim daha beter gerildi, kekelemeye, deli gibi titremeye başladım. Bir daha denemedi. Cüce, kötürüm, biçimsiz insandan nefret eder, bunların uğursuzluk getirdiğini ve gözden ırak tutulmaları gerektiğini söylerdi. Yine de, hiçbir zaman Augustus'a karşı, babaanneme duyduğum cinsten bir nefret uyanmadı içimde; çünkü beni sevmemesinde kötü niyet yoktu, bunu gemlemek için de elinden geleni yapıyordu. Gerçekten de pek berbat, zavallı bir şeymişim anlaşılan; öyle güçlü ve görkemli bir babayla, öyle güzel ve gösterişli bir anne için tam bir yüzkarası! Augustus'un kendi de, boyu biraz kısa olmakla birlikte, yakışıklı adamdı: kıvırcık sarı saçları — iyice yaşlandıktan sonra ağardı saçı —, ışıl ışıl gözleri, dürüst, ince bir kişiliği vardı.

Sık sık akıl danıştığı ve yalın, ölçülü görüşlerinden yararlandığı Tarsuslu (Kilikya) Stoacı filozof Athenodorus'a, benim hakkımda, mersiye vezniyle Yunanca okuduğu dizeleri anımsıyorum. Yedi yaşlarında olmalıydım; annemin evinin bahçesindeki balıklı havuzun yanında rastladılar bana. Dizeleri şimdi tam çıkaramayacağım ama, yaklaşık şu anlama geliyorlardı: "Antonia modayı izlemez: Doğulu bir tacire avuç dolusu para verip bir evcil maymun almaz. Niçin mi? Çünkü kendisi yetiştirir onları." Athenodorus bir an düşündü, sonra aynı vezinle, sert bir yanıt verdi: "Antonia, Doğulu tacirden maymun almak şöyle dursun, soylu kocasının zavallı çocuğunu

bile okşayıp, beslemiyor." Augustus şaşırmış ve utanmış gibiydi. Şunu belirteyim ki, ne Augustus, ne de kendisine "yarım akıl" olarak tanıtıldığım

Athenodorus, söylediklerini anlayabileceğimi hiç düşünmemişlerdi. Onun için, Athenodorus beni kendisine çekti ve şaka niyetine, Latince sordu: “Peki, genç Tiberius Claudius bu konuda ne der acaba?” Athenodorus'un güçlü gövdesi koruyordu beni Augustus'tan, ve her nasılsa kekelememi unuttum. Bir solukta Yunanca yanıt verdim, "Annem Antonia beni şımartmaz ama, doğrudan Apollon'dan öğrenmiş birinden Yunanca öğrenmeme izin verdi." Sadece ne dediklerini anladığımı göstermek istiyordum. Bana Yunancayı öğreten kadın, Yunan adalarının birinde, Apollon tapınağı rahibelerindenmiş; korsanlar tarafından kaçırılarak Sur kentinde bir geneleve satılmış. Oradan kaçmayı başarmış, ama fahişelik yapmış olduğu için yeniden rahibe olmasına izin verilmemiş. Annem Antonia, kadındaki cevheri farkedip onu evimize dadı olarak aldı.

Bu kadın, doğrudan Apollon'dan öğrendiğini söylerdi bana; ben de sadece onun dediğini yineliyordum: Ama Apollon bilim ve şiir Tanrısı olduğu için, sözlerim, benim kastettiğimden çok daha anlamlı göründü. Augustus afalladı, ve Athenodorus, "Aferin küçük Claudius, maymunlar tek kelime Yunanca anlamaz, değil mi?" dedi. "Hayır, hem kuyrukları da vardır, üstelik sofradan elma aşırırlar," diye yanıtladım. Gelgelelim, Augustus beni Athenodorus'un kolundan alıp sorular yağdırmaya başlayınca, gene elim ayağıma dolandı ve kekemeliğim tuttu. Ama o andan başlayarak, Athenodorus dostum oldu.

Athenodorus'a da, Augustus'a da büyük saygınlık kazandı r an bir öykü vardır. Bir gün Athenodorus, Augustus'a, huzuruna ziyaretçi kabul ederken yeterli önlem almadığını, günün birinde en canalıcı yerine bir hançer darbesi yiyeceğini söylemiş, Augustus ise, düşüncesinin saçma olduğunu söylemiş Athenodorus'a. Ertesi gün, Augustus'a, kız kardeşi Octavia Hanımın dışarıda olduğu ve babalarının ölüm yıldönümünde onu ziyarete geldiği haber verilmiş. Augustus hemen içen alınmasını buyurmuş. Bu olayın geçtiği sırada, Octavia tamamen kötürüm olmuştu — zaten o yıl öldü — ve her yere üstü kapalı bir tahtırevan içinde götürülüyordu. Tahtırevan içeri getirilince, perdeler açılmış, dışarıya Athenodorus atlamış ve elindeki

kılıcı Augustus un kalbine dayamış. Augustus, kızmak şöyle dursun, Athenodorus'a teşekkür etmiş ve uyarısını hafife almakla çok yanlış yaptığını itiraf etmiş.

Çocukluğumda geçen şu olağanüstü olayı da yazmayı unutmamalıyım! Bir yaz —sekiz yaşıma henüz basmıştım — annem, ağabeyim Germanicus, ablam Livilla ve ben, Antium’da deniz kıyısında güzel bir yazlık evde oturan Julia yengemi ziyarete gitmiştik. Akşam üzeri saat altı sularında bir üzüm bağında serinlemeye çalışıyorduk. Julia yanımızda değildi, ama Tiberius'un oğlu — sonraları hep Castor diye çağırdığımız Tiberius Drusus — île Julia'nın çocukları Postumus ve Agrippina bizimleydi. Birden tepemizde tiz çığlıklar koptu. Yukarı baktık ve birkaç kartalın dövüştüğünü gördük. Tüyler uçuşuyordu havada. Yakalamaya çalıştık. Germanicus’la Castor, yere düşmeden birer tüy yakalayıp saçlarına taktılar. Castor'unki küçük bir kanat tüyüydü, ama Germanicus'unki görkemli bir telekti, ikisine de kan bulaşmıştı. Postumus'un yukarı dönük yüzüne ve Livilla'yla Agrippina'nın giysilerine kan damlaları düştü. Sonra koyu renk bir şey düştü havadan. Neden öyle yaptım bilmiyorum, ama giysimin bir kıvrımını açıp yakaladım onu. Ufacık bir kurt yavrusuydu düşen; yaralıydı ve müthiş korkmuştu. Kartallar yeniden çullandılar üstümüze yavruyu kapmak için, ama onu iyi saklamıştım, biz bağrışarak arkalarından sopalar atınca ürküp çığlık çığlığa uzaklaştılar. Ben şaşkındım. Yavruyu istemiyordum. Livilla kapacak oldu elimden, ama çok ciddi bir yüzle bakan annem, onu bana geri vermesini söyledi. "Claudius'a düştü." dedi, "onda kalacak."

Bizimle olan, Augur'lar* Kurulunda görevli yaşlı bir efendiye bunun ne anlama geldiğim sordu.

Ben nereden bileceğim? Belki çok önemlidir, belki de hiçbir anlamı yoktur, diye yanıtladı yaşlı adam.

Çekinmeyin. Siz ne anlam veriyorsanız onu söyleyin.

Önce çocukları uzaklaştırın, dedi adam.

Öykümü okuyunca, “mümkün tek yorum” diye düşüneceğiniz yorumu mu yapmış adam anneme, bilmiyorum. Bildiğim sadece şu: Biz çocuklar az

ötede oyalanırken — sevgili Germanicus alıçların arasında başka bir telek bulmuştu, ben de gururla saçıma

*Augur: Eski Roma da kuşlara bakarak geleceği yorumlamakla görevli bilici

takıyordum onu —. Livilla, konuşulanları duymak için usulca yanaşarak bir gül ağacının ardına gizlenmiş. Yüksek sesle gülerek birden söze karıştı: "Zavallı Roma. eğer koruyuculuğu ona kalacaksa! Dilerim Tanrı beni o günü görmeden Öldürür!"

Augur ona dönüp parmağını salladı. "Edepsiz kız," dedi, "Tanrı kuşkusuz hoşuna gitmeyecek bir biçimde yerine getirecek bu dileğini."

Annem, "Bir odaya hapsedileceksin, yemeksiz," dedi. Şimdi düşünüyorum da. bunlar da anlamlı sözlerdi. Livilla tatilde kalan günlerini cezada geçirdi. Hıncını benden aldı... türlü usta işi hainliklerle. Ama Augur’un ne dediğini bize anlatmadı, çünkü Vesta adına ve evimizin tüm Tanrıları adına, orada bulunanlar yaşadığı sürece, bu olaydan dolaylı ya da dolaysız söz etmemeye yemin etmişti. Bizlere de. aynı şekilde yemin ettirildi. Ben uzun yıllardır bu gruptan sağ kalan tek kişi olduğuma göre. — annem ve Augur, çok daha yaşlı olmalarına rağmen, ötekilerden daha uzun yaşadılar — artık bu yeminle bağlı sayılmam. Olaydan sonra bir süre, annemin beni tuhaf bir biçimde, neredeyse saygıyla süzdüğünü farkettim: ama bana karşı davranışı eskisinden daha iyi değildi.

Erkek Okulu'na gitmeme izin verilmedi, çünkü bacaklarımın zayıflığı yüzünden, oradaki eğitimin önemli bir parçası olan beden eğitimi çalışmalarına katılamayacaktım; ayrıca, hastalıklarım yüzünden derslerde çok geriydim, sağırlığımla kekemeliğim de başka bir engeldi. Dolayısıyla, kendi yaşımdan ve sınıfımdan çocuklarla çok seyrek birlikte oluyordum. Evdeki kölelerin çocukları çağırılıyordu benimle oynamak için: Bunlardan iki Yunanlı, Callon’la Pallas, daha sonra yazmanlarım ve en güvenilir adamlarım olacaktı. Callon, öteki iki yazmanım Narcissus ve Polybius'un babası oldu. Epey zamanımı da annemin hizmetkârlarıyla. onların yün tarayıp eğirirken ya da kumaş dokurken konuştuklarını dinleyerek

geçiriyordum. Bunların birçoğu, dadım gibi örneğin, serbest eğitim görmüş kadınlardı, ve itiraf etmeliyim ki, onların arkadaşlığından, o günden bugüne içinde bulunduğum bütün erkek topluluklarından daha çok zevk aldım: geniş görüşlü, anlayışlı, alçakgönüllü ve sevecendiler.

Öğretmenim Marcus Portius Cato'dan daha önce söz ettim.

Atalarının peşpeşe sergiledikleri o eski Roma ahlakının yaşayan bir Örneğiydi. hiç değilse kendi gözünde. Kendileri övünecek bir şey yapmadıklarının farkında olan bütün budala insanlar gibi, Cato da sürekli atalarıyla övünürdü. Özellikle Censor Cato ile övünürdü ki. Roma tarihinin gelmiş geçmiş kişileri içinde en nefret ettiğim belki de odur; Cato “eski ahlak” kavramının baş savunucusu kesilmiş ve sıradan insanın gözünde bu kavramı cimrilik, ukalalık ve katılıkla özdeşleştirmişti. Censor Cato'nun kendini yücelten yapıtlarını ders kitabı olarak okumak zorundaydım. Bunların birinde anlattığı İspanya seferi sırasında, ülkede kaldığı günden daha çok sayıda kenti yıkmış olmakla övünmesi, beni askeri yeteneğine ya da yurtseverliğine hayran bırakmaktan çok insanlık dışı tutumu yüzünden iğrendirmiştir. Ozan Vergilius, Romalı’nın görevinin yönetmek olduğunu söyler: “Boyun eğeni bağışlamak ve savaşarak gururluyu devirmek.” Cato gururluyu devirmişti kuşkusuz, ama savaşmaktan çok, İspanya'daki aşiret içi kıskançlıkları kurnazca körükleyerek: mert düşmanları yok etmek için adam tuttuğu bile oldu. Boyun eğeni bağışlamaya gelince, kentlerini kayıtsız şartsız teslim ettiklerinde bile, bir sürü silahsız adamı kılıçtan geçirdi. Romanın şiddetini tatmaktansa, yüzlerce İspanyol'un aileleriyle birlikte intihar ettiğini övünerek yazıyor. Bu durumda, birkaç silahı bir araya getirir getirmez aşiretlerin yeniden ayaklanması, ve o gün bugün bizim için sürekli bir başağrısı olmaları şaşılacak şey mi? Cato sadece yağma ve zafer peşindeydi: zafer töreni için de bilmem ne kadar ceset (sanırım beş bindi o dönemde) gerekliydi, ve Cato, kendisini yeterli sayıda kelle uçurmadan zafere sahip çıkmakla suçlayacak kişileri peşinen susturmak istiyordu.

Zaferler, aslında. Roma'nın başına bela olmuştur. Ne kadar çok gereksiz savaşa girilmiştir, zincire vurulmuş tutsaklarla savaş ganimeti yığılmış arabaların önünde, generaller at üstünde, başlarında taç Roma

sokaklarından geçme şanını tatmak istiyor diye?... Augustus farkındaydı bunun; ve Agrippa'nın öğüdüne uyarak, bundan böyle, İmparator ailesi dışında, hiçbir generale zafer töreni düzenlenmemesine karar verdi. Benim doğduğum yıl alınan bu karar, Augustus generallerini kıskanıyor diye yorumlandı; çünkü kendisi artık fiili sefer dönemini kapatmış, ailesinden hiç kimse de zafer kazanacak yaşa gelmemişti. Oysa, kararın anlamı yalnızca şuydu: Augustus İmparatorluğun sınırlarının daha fazla genişlemesini istemiyordu, ve generaller zafer töreninden umudu keserlerse, sınır kabilelerini savaşa kışkırtmaktan vazgeçerler diye düşünüyordu. Ne var ki, eski koşullarda bir zafer töreni hak etmiş olanlara “zafer süsleri”nin — işlemeli kaftan, heykel, başa takılan çelenk vb — verilmesine izin verdi: Her iyi askeri gerekli bir savaşa girmeye özendirmek için yeterli ödüldü bu. Zafer törenleri, ayrıca, askeri disiplin için çok kötüdür. Askerler sarhoş olup iyice azarlar, genellikle, şarap dükkanlarına saldırarak, yağ dükkânlarını ateşe vererek, kadınlara sarkıntılık ederek, kısacası, sanki fethettikleri Almanya'da birkaç tahta barakadan oluşan yoksul bir yerleşim alanı ya da Fas'ta kumlara gömülü sefil bir köy değil de, Roma'nın kendisiymiş gibi davranarak günü bitirirler. İlerde sözünü edeceğim bir yeğenimin kazandığı zaferin kutlanışı sırasında, dört yüz asker ile sivil halktan yaklaşık dört bin kişi yaşamını yitirdi: ölçüsüz zarar ziyanın yanı sıra, kentin genelevler semtinde beş büyük konut yanıp kül oldu, üç yüz şarap dükkânı yağma edildi.

Ama ben Censor Cato'dan söz ediyordum. Tarım ve ev idaresi kitabı, benim imla kılavuzumdu; yanlış yazdığım her sözcük için iki tokat yerdim; Bir tane sol kulağıma aptallığım için, bir tane de sağ kulağıma yüce Cato'ya hakaret ettiğim için. Adi ruhlu herifi çok iyi özetleyen bir bölümü hâlâ anımsıyorum: "Bir evin efendisi, yaşlanmış öküzleriyle bütün cılız sığırlarını satmalıdır; gürbüz olmayan koyunları ile bunların yününü, hatta postlarını da; eski arabalarıyla eskimiş tarım aletlerini de satmalıdır; kölelerinden yaşlı ve sakat olanlarla diğer bütün yıpranmış ya da yararsız şeyleri satmalıdır." Capua'daki küçük konağımda geçirdiğim günlerde, kendi hesabıma, cılızlaşmış hayvanlarımı önce hafif işlere koşmayı, sonra da otlatmaya bırakmayı uygun gördüm; yaşamın artık onlara fazla ağır geldiğini görünce de kafalarını vurdurtuyordum. Birkaç kuruş için, onları son nefeslerine kadar gaddarca çalıştıracak bir köy ağasına satmaya asla

tenezzül etmedim. Kölelerime gelince, sağlıkta, hastalıkta, gençlikte, yaşlılıkta, her zaman iyi davrandım onlara; karşılığında da, onlardan en büyük bağlılığı bekledim. Ender olarak düş kırıklığına uğradım, ama cömertliğimi sömürenleri acımadan cezalandırdım. Hiç kuşkum yok, Cato'nun köleleri, daha insaflı bir efendiye satılmak umuduyla sürekli hastalanıyorlardı ve bütün olarak bakılırsa, sanırım Cato'nun onlardan sağladığı hilesiz iş ve hizmet, benim kendi kölelerimden sağladığımdan azdır. Kölelere davar muamelesi yapmak akıl kârı değildir. Davardan zekidirler; dahası, kasıtlı dikkatsizlik ve aptallıkla, bir hafta içinde insanın malına kendileri için ödenen paranın tümünden daha fazla zarar verebilirler. Cato, hiçbir köle için birkaç liradan fazla vermediğini söyleyerek övünüyor: Kaslarıyla dişleri sağlam görünen her kem-yüzlü, şaşı-gözlü yaratık alınabilirmiş. Bu dünya güzelleriyle işi bitince, onlara alıcı bulmayı nasıl beceriyordu bilemem. Ama, görünüşü (kum rengi saçlar, yeşil gözler, haşin bir ses ve hantal beden) ile huyu ona benzediği söylenen akrabasının karakterinden bildiğim kadarıyla, ıskarta mallarını, zavallı komşularına yeni fiyattan zorla satıyor olmalıydı.

Benden iki yaş kadar büyük olan sevgili dostum Postumus, — Germanicus dışında, sahip olduğum en gerçek dost — çağdaş bir kitapta, Cato'nun cimrilik bir yana, düpedüz dolandırıcı olduğunu okumuş; Taşımacılıkta çevirdiği birtakım dalavereler ortaya çıkmış anlaşılan, ama eski kölelerinden birini sorumlu tüccar gibi göstererek, herkese rezil olmaktan kurtulmuş. Cato’luğu sırasında da gerçekten garip işler yapmıştı: Sözümona kamu ahlakı adına, ama aslında, sanırım sadece kişisel garezlerini tatmin ediyordu. Bir adamı, "Romalı vakarı göstermediği" gerekçesiyle senatörlükten attırdı: Adam, güpegündüz, kızının önünde, karısını öpmüştü! Atılan adamın arkadaşı olan bir başka senatör bu karara karşı çıkıp, kendisinin karısıyla cinsel ilişki dışında hiç mi öpüşmediğini sorunca, Cato şiddetle, "Hiçbir zaman!" diye yanıtlamış. "Ne, hiç mi?" "Doğruyu söylemek gerekirse, birkaç yıl önce bir fırtına sırasında karım gök gürültüsünden korkarak boynuma sarıldı, ama bereket çevrede kimse yoktu ve, inanın böyle bir şeyi yinelemesi için çok uzun bir süre geçmesi gerek." "Vah, vah," demiş senatör onu yanlış anlamış gibi, (çünkü, Cato vakar eksikliği yüzünden, karısını fena halde haşladığını anlatmak istemişti herhalde) "çok üzüldüm buna. Kimi kadınlar albeniden yoksun kocalara

kolay yaklaşamazlar, ne denli dürüst ve erdemli olsalar da. Ama dert etme, belki yakında Tanrı bir fırtına daha koparır,"

Cato, uzaktan akrabası olan bu senatörü bağışlamadı. Bir yıl sonra, Censor'luk görevi gereği, senatörlere sırayla evli olup olmadıklarını soruyordu. Bugün artık battal olan bir yasaya göre, bütün senatörlerin "namusuyla evli" olması gerekliydi. Sıra akrabasına gelince, Cato, senatörün "namusu ve şerefi" sözleriyle yanıtlaması gereken formül soruyu sordu: "Evli misin, namusun ve şerefinle söyle." Adam güç durumda kaldı, çünkü, Cato’nun karısının Cato'ya yaklaşmamasıyla alay ettikten sonra, kendi karısının da onu sevmediğini anlamıştı ve şimdi karısını boşamak üzereydi. Bu nedenle, iyi niyet göstermek ve efendilikle çuvaldızı kendine batırmak için şöyle karşılık verdi: "Evli olmasına evliyim, ama namusum ve şerefim konusunda artık kesin konuşamam," Bunun üzerine, Cato, saygısızlık gerekçesiyle, adamı senatörlükten attırdı.

Ya Pön Lanetini Roma'nın üstüne çeken kim? Sayın Cato'nun ta kendisi! Senato'da ne zaman, hangi konuda düşüncesi sorulsa, sözünü hep şöyle bağlardı; "Benim düşüncem bu; ama daha da önemlisi, Roma'nın başına bela olan Kartaca’yı yıkmaktır." Durmadan Kartaca belasını öne sürerek herkeste öyle bir tedirginlik yarattı ki, yukarda da söylediğim gibi, Roma, bir süre sonra en ağır yeminlerini çiğneyerek Kartaca’yı yerle bir etti.

Büyük Cato'dan biraz fazla söz ettim, ama yersiz sayılmaz: Cato, hem Roma'nın çöküşüyle, (erkeğe yaraşmayan lüks yaşamları Devleti güçten düşürüyor" dediği adamlar kadar o da sorumluydu bu çöküşten bence), hem de torununun torunu olan o katırcının güdümünde geçen mutsuz çocukluğumun anılarıyla bağlantılı kafamda. Şimdi yaşını başını almış bir adamım ve Öğretmenim öleli elli yıl oldu, ama onu her düşündüğümde, yüreğim hâlâ öfke ve nefretle kabarıyor.

Germanicus, büyüklere karşı beni yumuşak, inandırıcı bir dille savunurdu, ama Postumus arştan bir koruyucuydu. Kimseden zerre kadar çekinmezdi. Babaannem Livia'ya bile pat diye söylerdi düşüncesini. Augustus Postumus'u çok tuttuğundan, Livia bir süre, onun çocuk patavatsızlığı diye nitelediği davranışlarından hoşlanır göründü. Postumus ise, kendisi hile

nedir bilmediği için, ilkin güvendi ona. Bir gün, ben on iki, o on dört yaşındayken, Cato'nun bana ders verdiği odanın önünden geçiyordu. Tokat seslerini ve benim yakarışlarımı duyarak öfkeyle içeriye daldı. "Dur! Hemen bırak onu!" diye bağırdı.

Cato ona alaycı bir hayretle bakarak beni iskemleden düşüren bir tokat daha attı.

“Eşeğini dövmeyen semerini dövermiş," dedi Postumus, (Bu bir özdeyişti Roma'da).

Küstah! Ne demek istiyorsun? diye kükredi Cato.

Şunu demek istiyorum, dedi Postumus, "Herkesin elbirliği ederek yükselmenizi önlediğini sanıyor ve bunun acısını Claudius' tan çıkarıyorsunuz. Aslında onun öğretmeni olmaktan çok daha yüksek yerlere layıksınız, değil mi?" Postumus cin gibiydi: Bu sözlerin, Cato'yu kendini kaybedecek kadar öfkelendireceğini tahmin etmişti. Gerçekten de Cato zokayı yuttu. Nuh nebiden kalma bir dizi küfrü sıralayarak, bu kekeme münasebetsizin anılarına hakaret ettiği atalarının gününde büyüklere saygıda kusur eden çocuğun vay haline diye başladı: O zamanlar terbiye ağır bir elle verilmiş, ama bu yoz zamanlarda, Roma'nın ileri gelen adamları, dağdan inmiş her kara cahilin (bu Postumus'aydı), ya da her yarım akıllı, sarsak, ukalanın (bu da banaydı) olmadık aşırılıklarına göz yumuyorlarmış...

Uyaran bir gülümsemeyle sözünü kesti Postumus: "Haklıymışım yani. Demek yozlaşmış Augustus, yozlaşmış ailesinde size iş vermekle yüce Censor'a hakaret ediyor. Livia Hanıma bu konudaki duygularınızı belirtmişsinizdir herhalde?"

Cato, öfkeden ve korkudan, dilini ısırıp kopartabilirdi. Söyledikleri Livia'nın kulağına giderse, sonu gelmiş demekti. O güne değin, Livia'ya hep en derin minnetini belirtmişti, torununun eğitiminin ona emanet edilmesinden ötürü; dahası, Philippi Savaşı’ndan sonra el konan aile mülkü de bedava geri verilmişti kendisine (babası Philippi'de Augustus'a karşı çarpışarak ölmüştü). Cato, bu üstü kapalı dokundurmayı anlayacak kadar

zekiydi (ya da korkaktı) ve bundan sonra, günlük işkencelerim önemli ölçüde hafifledi. Üç dört ay sonra da talih yüzüme güldü: Cato, Erkek Okulu'nun başöğretmenliğine atanması üzerine, benim öğretmenim olmaktan çıktı. Postumus onun öğrencisi oldu orada.

Postumus olağanüstü güçlüydü, Daha on dört yaşını bitirmeden, başparmağım kalınlığında bir demir çubuğu dizinin üstüne bükebiliyordu; okulun bahçesinde, omuzlarında iki çocuk, sırtında bir çocuk ve her iki elinde ayakta duran birer çocukla dolaştığını kendi gözümle gördüm. Çalışkan değildi, ama zekası Cato'nunkinden çok üstündü en azından; okuldaki son iki yılında, çocuklar onu kendilerine lider seçmişlerdi. Bütün oyunlarda “Kral”dı— tuhaftır ki, çocuklar arasında "kral" sözcüğü değerini korumuştu— ve akranları üzerinde büyük bir etkiye sahipti. Cato Postumus'a çok nazik davranmak zorundaydı çocuklara istediğini yaptırabilmek için, çünkü hepsi Postumus'un ağzına bakıyorlardı.

Livia, Cato'dan, öğrencileri hakkında altı aylık raporlar istemişti; bunlardan Augustus’un ilgisini çeker diye düşündüklerini ona aktaracağını belirtmişti. Cato bu sözlerden, eğer belirli bir çocuğu övmek, ya da yermek için Livia'dan bir işaret gelmemişse, raporlarında suya sabuna dokunmaması gerektiğini anlamıştı. Birçok evlilik daha çocuklar okuldayken ayarlanıyordu, ve bu raporlar, tasarlanan bir evliliği desteklemekte, ya da karşı çıkmakta yararlı olabilirdi Livia'ya. Roma'da soyluların evlilikleri, Başpontif olan Augustus tarafından onaylanmak zorundaydı ve bunlar, çoğunlukla, Livia'nın dediğine göre yapılırdı. Bir gün, Livia okulu ziyaret ettiğinde, Postumus, Kral olarak, bir iskemleden birtakım buyruklar veriyormuş. Bunu görünce Livia'nın kaşlarını çattığını farkeden Cato, bir sonraki raporunda şöyle yazmak cesaretini bulmuş: "Hiç istemeden, ama doğruluk ve adalet adına, Agrippa Postumus'un yırtıcı, despot ve serkeş bir mizaç gösterdiğini bildirmek zorundayım." Ondan sonra Livia ona öyle güler yüz gösterdi ki, bunu izleyen rapor daha da sert oldu. Livia raporları Augustus'a göstermedi ve yeri gelince kullanmak üzere sakladı; Postumus'un da bunlardan haberi olmadı.

Postumus'un krallığı altında, diyebilirim ki, gençliğimin, hatta hayatımın en mutlu iki yılını geçirdim. Okulun öğrencisi olmadığım halde, öteki

çocuklara, oradaki oyunlara alınmamı buyurmuş ve bana karşı her kabalığı, ya da kırıcı davranışı kendisine yapılmış sayacağını söylemişti. Böylece, sağlığım izin verdiği ölçüde oyunlara katılıyor ve ancak Augustus ya da Livia oraya geldiğinde geri plana çekiliyordum. Cato'nun yerine, sevgili Athenodorus öğretmenim olmuştu şimdi. Altı ay içinde, Cato'dan altı yılda öğrendiğimden daha çok şey öğrendim ondan. Athenodorus beni hiç dövmedi ve büyük bir sabırla ele aldı. Topallığımın zekâmı kamçılayacağını söyleyerek yüreklendirirdi beni. Yetenekli zanaatçıların tanrısı Vulcan da topalmış. Kekemeliğime gelince, gelmiş geçmiş en büyük hatip Demostenes doğuştan kekemeymiş, ama sabır ve irade gücüyle bunu düzeltmiş. Demostenes, Athenodorus'un şimdi bana Öğrettiği yöntemi kullanmış. Athenodorus, ağzıma çakıl taşları doldurup söylev verdirtiyordu bana: Taşların üstesinden gelmeye çalışırken, kekelemek aklımdan çıkıyordu; sonra taşlar birer birer ağzımdan çıkarılıyordu, bitene dek, ve hayretler içinde herkes kadar iyi konuştuğumu görüyordum. Ama yalnız söylevler için geçerliydi bu. Gündelik konuşmada halâ fena halde kekeliyordum. Söylev vermekte gösterdiğim başarıyı aramızda bir sır yapmıştı Athenodorus. “Bir gün, Cercopithecion, Augustus'u şaşırtacağız,” diyordu. "Ama az daha sabret." Bana Cercopithecion (minik maymun) demesi sevgi belirtiyordu, küçümseme değil, ve gurur duyuyordum bundan, İyi çalışmadığımda, tüm adlarımı sıralayarak utandırırdı beni: “Tiberius, Claudius Drusus Nero Germanicus, kim olduğunu ve ne yaptığını hatırla!” Postumus, Athenodorus, Germanicus gîbi dostlarla yavaş yavaş kendime güven duymaya başladım.

Athenodorus, derse başladığının daha ilk günü, bana her yerde kendi başıma öğrenebileceğim olguları değil, olguların sunuluşunu öğretmeyi tasarladığını söyledi, ve bunu yaptı. Bir gün, örneğin, büyük bir incelikle, niçin o kadar gergin olduğumu sordu; bir türlü ödevime veremiyordum kafamı. Ona, az önce, Almanya'ya gönderilecek askerlerin (savaş yeniden patlak vermişti orada) Mars Alanı'nda Augustus'un önünde geçit resmi yaptıklarını gördüğümü söyledim. "Anlıyorum," dedi Athenodorus aynı yumuşak sesle, "Hesiod'un güzelliklerine ilgi duyamayacak kadar aklın buna takıldıysa, Hesiod yarına kadar bekleyebilir. Yedi yüz yıldır beklediğine göre, bir gün daha beklettiğimiz için sanırım bizi hoşgörür. Bu

arada, sen oturup bana Mars Alanı'nda gördüklerini kısaca anlatan bir mektup yazmaya ne dersin? Diyelim,

beş yıldır Roma'ya gelmedim ve sen bana, Tarsus'taki evime yazıyorsun. Bu hem rahat durmayan ellerini meşgul eder, hem de iyi bir alıştırma olur." Ben sevinçle işe koyuldum, sonra da imla ve kompozisyon yanlışlarını bulmak için mektubu birlikte okuduk. Hem çok kısa, hem çok uzun yazmış olduğumu itiraf etmek zorunda kaldım; olguları da yanlış sıralamıştım. Annelerin ve sevgililerin ağlaşmasını anlatan bölümü ve yolcu birlikleri son bir uğurlama için kalabalığın nasıl köprübaşına koşuştuğunu, başa değil, sona koymalıydım. Süvarilerin at binmiş olduklarını söylemem de gereksizdi, zaten anlaşılıyordu bu. Augustus'un atının tökezlediğini iki kez yazmıştım; eğer at yalnız bir kez tökezlemişse, bir kez yazmak yeterliydi elbet. Eve dönerken, Postumus'un bana Yahudilerin dinsel görenekleri hakkında anlattıktan ilginçti, ama buradaki askerler Yahudi değil, İtalyan olduğuna göre, yersiz kaçıyordu. Hem Athenodorus Tarsus'ta, Yahudi göreneklerini incelemek için, Postumus'un Roma'da bulabileceğinden daha çok olanak bulabilirdi. Buna karşılık, onun ilgisini çekecek birtakım şeyleri atlamıştım: Törende kaç asker vardı, askeri eğitim ne düzeydeydi, hangi garnizona gönderiliyorlardı, gitmekten hoşnut mu. üzgün mü görünüyorlardı, Augustus konuşmasında neler dedi vb...

Üç gün sonra Athenodorus, birlikte bitpazarında dolaşırken tanık olduğumuz bir kavgayı (bir gemiciyle bir satıcı arasında) yazdırdı bana, ve çok daha başarılı oldum. Bu yöntemi önce yazıma, sonra söylevlerime, en sonunda da aramızdaki gündelik konuşmalara uyguladı. Benimle bıkmadan usanmadan uğraştı; giderek kafamın dağınıklığı azaldı; çünkü ağzımdan çıkan hiçbir ilgisiz, gereksiz, ya da hatalı sözü, düzeltmeden geçmedi.

Felsefi düşünceye karşı bende ilgi uyandırmaya çalıştı, ama o yönde eğilimim olmadığını görünce, bu konuda gereken temel bilgilerin ötesine zorlamadı beni. Tarih merakımı başlatan da odur. Bana, duru ve tatlı bir anlatım örneği olarak, okumam için Livy'nin Roma Tarihi'nin ilk yirmi cildini vermişti. Livy'nin öyküleri büyüledi beni, ve Athenodorus, kekelememi denetlemeyi başarır başarmaz, beni arkadaşı olan Livy'le tanıştırmaya söz verdi. Sözünü tuttu. Altı ay sonra, beni Apollon

Kitaplığı'na götürerek, altmış yaşlarında, sakallı, sarımsı tenli, kamburca bir adamla tanıştırdı. Mutlu gözleri ve ölçülü bir konuşması vardı. Livy beni, büyük hayranlık beslediği bir babanın oğlu olarak, içtenlikle selamladı. Bu sırada, bitmiş haliyle yüz elli cilt olan ve en eski efsanevi günlerden başlayarak, babamın ölümüne (on iki yıl önce) kadarki dönemi kapsayan tarihinin yarısına bile gelmemişti henüz. Çalışmasını babamın öldüğü yıl yayımlamaya başlamış (her yıl beş cilt) ve şimdi Julius Caesar'ın doğduğu yıla varmıştı. Livy, Athenodorus gibi bir öğretmenim olduğu için beni kutladı. Athenodorus, bana verdiği emeğin karşılığını fazlasıyla aldığını söyledi; ben de Livy'ye, Athenodorus'un bana iyi anlatım örneği olarak önerdiği yapıtlarını okumaktan ne denli zevk aldığımı belirttim. Böylece herkes mutlu oldu, özellikle de Livy. “Ne! Siz de tarihçi mi olacaksınız delikanlı?” diye sordu. "Bu onura layık olmak isterdim efendim," diye yanıtladım, ciddi olarak bu işi hiç düşünmediğim halde. Sonra Livy babamın yaşam öyküsünü yazmamı önerdi ve bana en güvenilir kaynakları gösterebileceğini söyledi. Koltuklarım kabardı bu sözlerle ve hemen ertesi gün işe başlamaya karar verdim. Ama Livy, yazmak tarihçinin son işidir dedi: îlkin malzemesini toplamalı ve kalemini yontmalıymış. Athenodorus küçük keskin çakısını size ödünç verir diyerek şakalaştı.

Athenodorus, koyu renk sevecen gözleri, kemerli burnu ve ak sakalıyla heybetli bir ihtiyardı. Dalga dalga beline inen bu görkemli sakal, bir kuğu kanadı kadar beyazdı. Şiirsel bir benzetme olsun diye yazmadım bunu, çünkü hamasi üslubu benimseyen tarihçilerden değilim. Sakalının gerçekten kuğu kanadı kadar beyaz olduğunu söylemek istiyorum. Sallust Bahçelerinde, bir yapay gölde evcil kuğular vardı, ve bir seferinde Athenodorus'la sandaldan ekmek vermiştik onlara; Athenodorus sandaldan eğildiğinde, kuğuların kanatlarıyla sakalının tam aynı renk olduğunu görmüştüm. Athenodorus konuşurken usul usul ve belirli bir ritimle sakalım okşardı; bu yüzden bu kadar gür oldu sakalım, demişti bana bir kez. Sakalının kıllarını besleyen görünmez ateş tohumları çıkıyormuş parmaklarından. Bu, Epikür felsefesini harcayan tipik bir Stoacı nüktesiydi.

Athenodorus'un sakalı, on üç yaşımdayken Livia tarafından özel tarih öğretmenim olarak atanan Sulpicius'u anımsattı.

Sulpicius'un sakalı, sanırım hayatımda gördüğüm en çirkin sakaldı:

O da beyazdı, ama Roma sokaklarında buzlar çözüldükten sonraki kar gibi — san çizgili kirli beyaz, üstelik karmakarışık. Canı sıkıldığında parmaklarına dolar, hatta uçlarını ağzına sokup çiğnerdi bazen. Sanırım Livia, Roma'daki en sıkıcı adam olduğu için Sulpicius'u seçti, ve onu öğretmenim yapmakla, tarihe ilişkin taşanlarımdan beni vazgeçirmeyi umdu, çünkü hemen haberini almıştı bunların. Livia haklıydı: Sulpicius, en ilginç şeyleri yavan ve cansız göstermekte eşsizdi. Ama Sulpicus'un kuruluğu bile beni yolumdan çeviremedi; bir de şunu söylemek gerek: Sulpicius olgular konusunda olağanüstü bir belleğe sahipti. Ne zaman acayip bir bilgiye gereksinim duysam (örneğin, babamın Alplerde çarpıştığı bir kabilede nasıl reis seçilir, ya da kabilenin savaş çığlığının anlamı ye kelime kökü nedir gibi), Sulpicius, bu noktaları kimin, hangi kitapta incelemiş olduğunu ve o kitabın, kitaplığın hangi odasının hangi rafında bulunduğunu şıp diye söylerdi. Hiçbir eleştiri duygusu yoktu ve çok kötü yazardı: Olguları birbirini boğardı, iyi temizlenmemiş bir tarlada bitkilerin birbirini boğduğu gibi. Ama daha sonra, onu bir öğretmen olarak değil, bir yardımcı olarak kullanmayı öğrendiğimde, bana çok yararlı oldu, seksen yedi yaşında ölene kadar da (yaklaşık otuz yıl sonra) yanımda çalıştı — belleği sonuna kadar sağlam, sakalı her zamanki kadar seyrek ve pasaklı kalarak...

BÖLÜM VI

Alınyazısı bu öyküyle yakından bağlantılı olan amcam Tiberius'tan söz etmek için birkaç yıl geriye gitmeliyim şimdi. Tiberius sıkıntılı bir durumdaydı: kendi işteşine rağmen, sürekli halkın gözü önünde olmaya zorlanıyordu: gerek Roma'da Konsül, gerek bir sınır çatışmasında komutan, gerek eyaletlerde özel elçiydi. Oysa tek isteği, uzun bir süre yalnız kalmak ve başını dinlemekti. Payelerle unvanların onun için pek bir anlamı yoktu. Bir kez babama da yakındığı gibi, bunlar ona, tüm sorumluluğunu kendisi yüklenerek başardığı işlerden çok, Augustus'la Livia'nın ayak işlerine koşturduğu için verilmişlerdi. Dahası İmparator ailesinin adını koruma

derdi ile Livia’nın onu sürekli gözetlemesi, özel yaşamında çok dikkatli olmasını gerektiriyordu. Sanırım daha önce de belirttiğim gibi, kuşkulu, kıskanç, içedönük ve kasvetli bir yaradılışta olduğundan az dostu vardı: bunlar da dosttan çok beleşçi tiplerdi ve amcam hak ettikleri horgörüyle davranıyordu onlara. Nihayet, Julia ile ilişkisi, beş yıl önce evlendiklerinden bu yana, daha da kötüye gitmişti. Bir erkek çocukları doğmuş, takat ölmüştü. Sonra da onunla artık yatmayacağını bildirmişti Tiberius, üç nedenle. İlki, Julia yaşlanmaya ve inceliğini yitirmeye başlamıştı — Tiberius gelişmemiş, oğlansı kadınlardan hoşlanıyordu; Vipsania da çöp gibi bir şeydi. İkincisi, Julia ondan, karşılamaya istekli olmadığı tutkulu cinsel taleplerde bulunuyor ve geri çevirdiğinde isterikleşiyordu. Üçüncüsü, Julia'nın, kendisinin vermeyi reddettiğini verecek delikanlılar bularak intikam aldığını öğrenmişti.

Ne yazık ki. kölelerin tanıklığı dışında, Julia'nın zina ettiğine ilişkin kanıt yoktu elinde, çünkü çok dikkatli davranıyordu Julia. Köle tanıklığı ise, sevgili biricik kızını boşama gerekçesi olarak Augustus'a sunabileceği bir kanıt değildi. Gelgelelim, bundan Livia'ya söz etmektense, (nefret ettiği kadar, güvenmiyordu da ona) bu eziyete katlanmayı yeğliyordu. Eğer Roma'dan ve Julia'dan uzaklaşabilirse, belki Julia giderek dikkatsizleşir ve zamanla durum Augustus'un da kulağına gider diye düşündü. Tek kurtuluş yolu, onun komutan olarak gönderilmesini gerektirecek kadar önem taşıyan bir sınır boyunda savaş çıkmasıydı. Aksi gibi hiçbir yanda da savaş belirtisi görünmüyordu; savaşmaktan da usanmıştı ayrıca. Babamdan sonra Almanya'daki birliklerin komutasına geçmiş (Julia da onunla birlikte gitmekte diretmişti) ve Roma'ya döneli ancak birkaç ay olmuştu: Ama geldi geleli, Augustus onu köle gibi çalıştırmış, Roma'nın yoksul semtlerindeki işyerlerinin yönetimini ve çalışma koşullarını araştırmak gibi en güç ve tatsız görevleri sırtına yüklemişti. Bir gün boş bulunup Livia'ya patlamıştı: "Ah anne, bu çekilmez hayattan birkaç ay için olsun uzaklaşamaz mıyım?" Livia, yanıt vermeden odadan çıkarak yüreğini ağzına getirmişti; ama aynı gün daha geç bir saatte onu çağırtmış, isteğini kabul etmeye karar verdiğini ve geçici olarak çekilmesi için Augustus'tan izin alacağını bildirerek şaşırtmıştı onu. Livia'nın bu kararı alması, kısmen Tiberius'u minnet borcu altına sokmak, kısmen de Julia'yı başıboş bırakıp kendini iyice dağıtmasına fırsat vermek istemesindendi (o da Julia'nın aşk serüvenlerini öğrenmiş ve

Tiberius'la aynı şeyi düşünmüştü). Ama en önemli nedeni. Postumus'un ağabeyleri Gaius ve Lucius'un büyümekte olmaları ve üvey babaları Tiberius'la aralarının gitgide bozulmasıydı.

Temelde hiç de kötü bir çocuk olmayan Gaius (Lucius da kötü değildi), Augustus'un yüreğinde eskiden Marcellus'un doldurduğu yeri almıştı bir ölçüde. Gelgelelim, Augustus, Livia'nın uyarılarına rağmen, her ikisini de öyle şımartmıştı ki, şimdikinden bin beter olmadıklarına şaşmak gerek. Büyüklerine karşı küstah davranma — özellikle bu tavırlarının Augustus'u gizliden gizliye memnun edeceğini bildikleri kişilere karşı — özel yaşamlarında ise har vurup harman savurma eğilimindeydiler. Livia, Augustus'un torun aşkını denetim altında tutmanın olanaksızlığını görünce, siyasetini değiştirerek Augustus'u onları daha da şımartmaya teşvik etti. Böyle yaparak, ve yaptığını da çocuklara belli ederek, onların güvenini kazanmayı umuyordu. Kendilerini biraz daha bir şey sanırlarsa, pusulayı şaşırıp monarşiye el koymaya kalkışabileceklerini de hesaplamıştı, Livia'nın haber alma sistemi mükemmeldi; böyle bir tasarıyı zamanında öğrenir ve onları tutuklatabilirdi. Gaius daha on beş yaşındayken, onu, gelecek dört yıl için Konsül seçtirtmeye teşvik etti Augustus'u; oysa, kişinin en erken Konsül olabileceği yaş, Sulla tarafından kırk üç olarak saptanmıştı, ondan önce de, giderek yükselen önemle üç değişik yönetim aşamasında bulunmuş olması gerekliydi. Daha sonra Lucius’a da aynı paye verildi. Augustus'un onları Senato'ya "Genç Askerlerin Lideri" unvanıyla sunmasını da Livia önerdi. Ama bu unvan, Marcellus’un durumundaki gibi bir kereliğine verilmemişti: Onları tüm akranları üzerinde sürekli yetki sahibi kılıyordu. Augustus'un Gaius'u vârisi yapmayı düşündüğü artık kesin görünüyordu Bu durumda, bir zamanlar eski toprak Agrippa'nın idari ve askeri ününe karşı Marcellus'un denenmemiş olanaklarını savunan genç soyluların benzerlerinin, şimdi Tiberius'un tavsamış ününe karşı Agrippa'nın oğlu Gaius için aynı tutuma girmeleri ve Tiberius'u horlayıcı davranışlarda bulunmaları son derece doğaldı. Livia, Tiberius'un Agrippa örneğini izlemesini tasarlamıştı. Şimdi Tiberius, kazandığı onca zafer ve başarılı devlet hizmeti siciliyle, yakınlarda bir Yunan adasına çekilir, ve siyaset meydanını Gaius ve Lucius'a bırakırsa, bu daha iyi bir izlenim yaratacak, onu halkın gözünde, Roma'da kalıp iktidar çekişmesine girmesinden daha sevimli kılacaktı. (Eğer Gaius ile Lucius Tiberius’un yokluğunda ölür,

Augustus da Tiberius'un hizmetine yeniden gereksinim duyarsa, tarihsel koşutluk daha da yakın olurdu.) Böylece Livia, Tiberius'un tüm görevlerinden istifa ederek belirsiz bir süre için Roma'dan ayrılmasına Augustus'u kandıracağına söz verdi. Ama Augustus'tan ona "Halkın Koruyucusu" unvanını vermesini isteyecekti; bu, onu Gaius tarafından öldürülme tehlikesine karşı — eğer Gaius böyle bir şey düşünecek olursa— güvenceye alırdı.

Livia verdiği sözü tutmakta büyük güçlük çekti, çünkü Tiberius Augustus'un en yararlı yardımcısı ve en başarılı generaliydi; yaşlı adam bu isteği ciddiye almayı reddetti uzun süre. Tiberius, sağlığının bozuk olduğunu ileri sürdü, uzaklaşmasının Gaius ve Lucius'u bir sürü sıkıntıdan kurtaracağını söyledi, onlarla iyi geçinemediğini itiraf etti. Hâlâ dinlemiyordu Augustus. Gaius ve Lucius dünkü çocuklardı; savaşta olsun, devlet yönetiminde olsun deneyimleri yoktu henüz, üstelik Roma'da, eyaletlerde, ya da sınır boyunda ciddi bir huzursuzluk baş gösterecek olsa, hiçbir şekilde işine yaramazlardı. Belki ilk kez fark ediyordu. böyle bir acil durumda tek yedeğinin Tiberius olduğunu. Ama bunu fark etmek zorunda kalmasına bozulmuştu, Tiberius'un isteğini reddederek konuyu kapatmalarını söyledi. Çaresiz kalan Tiberius, Julia'ya gidip, hesaplı bir gaddarlıkla, evliliklerinin artık tam bir maskaralığa dönüştüğünü, onunla bir gün daha aynı çatı altında kalmaya katlanamayacağını bildirdi. Julia'nın Augustus'a giderek, vicdansız kocasının kendisine işkence ettiğinden yakınmasını ve boşanmadan mutlu olamayacağını söylemesini önerdi. Augustus, dedi Tiberius, ailevi nedenlerle, ne yazık ki, boşanmalarına muhtemelen razı olmazdı, ama belki kendisini Roma dan uzaklaştırırdı. Yaşamını onunla birlikte sürdürmektense sürgüne gitmeye bile hazırdı.

Julia bir zamanlar Tiberius'u sevmiş olduğunu unutmaya karar verdi. Ondan çok çekmişti. Başbaşa kaldıklarında kendisini adam yerine koymaması yetmiyormuş gibi, şimdi de el altından — ilerde bütün doğru düşünen insanları adından nefret ettirecek — bir takım iğrenç uygulamaları denemeye başlamıştı: Julia da öğrenmişti bunu. Böylece istediğini hemen yerine getirdi ve, her şeye karşın Julia'nın hâlâ kendisini sevdiğini sanacak kadar bön olan Tiberius'un tahmin ettiğinden de sert bir dille, Augustus'a şikâyet etti onu. Augustus, damat olarak Tiberius'a karşı duyduğu antipatiyi

gizlemekte her zaman büyük güçtük çekmişti zaten (bu da, Gaius takımını yüreklendirmişti doğal olarak); bir de bunu duyunca, her ağzına geleni söyleyerek çalışma odasını boydan boya arşınlamaya başladı. Ama karakteri hakkında onu her zaman uyarmış olduğu bir kocadan düş kırıklığına uğramışsa, bunun suçunu yalnız kendinde araması gerektiğini Julia'ya hatırlatmaktan yine de geri kalmadı. Ve, Julia'yı çok sevmesine ve acımasına rağmen bu evliliği feshedemeyeceğini bildirdi. Kızı ile üvey oğlunun, onca siyasal önem taşıyan bir birleşmeden sonra boşanması olacak iş değildi; Livia da bu konuda kendisi gibi düşünecekti kuşkusuz. Bunun üzerine Julia, Tiberius'un hiç değilse bir iki yıl için başka bir yere gönderilmesini rica etti; çünkü şu anda yüz metre yakınında bile olmasına dayanamıyordu.

Augustus buna razı oldu, birkaç gün sonra da Tiberius, bundan çok önce çekilmek için ideal yer olarak seçtiği Rodos Adası'na doğru yola çıktı. Ama Augustus, Livia'nin diretmesiyle ona "Halkın Koruyucusu" unvanını verdiyse de, bir daha suratını görmek istemediğini açık seçik belli etmişti.

Bu ilginç oyunun baş kişileri dışında, Tiberius'un niçin Roma'dan ayrıldığını kimse bilmiyordu, ve Livia, Augustus'un sorunu ortaya dökmek istememesini Tiberius'un yararına kullandı. Eşine dostuna "bir sır olarak", Tiberius'un, Gatus ve Lucius takımının kepazeliklerini protesto için çekilmeye karar verdiğini anlattı: Augustus Tiberius'a yerden göğe hak vermiş ve saldırganları susturmaya söz vererek istifasını kabule yanaşmamıştı ama Tiberius, kendisiyle karısının oğulları arasında daha fazla tatsızlık istemediğini belirtmiş ve kararının kesinliğim dört gün yemek yememekle göstermişti. Livia, Tiberius'u Ostia'ya (Roma'nın limanı) kadar geçirerek ve yol boyunca, Augustus'la kendi adına, kararını bir kez daha düşünmesi için yalvararak oyunu sürdürdü. Sahnenin dokunaklılığını artırmak için en yakın aile bireylerinin (Tiberius'un oğlu Castor, annem, Germanicus, Livilla ve ben) kendisiyle birlikte gelerek ricalarına katılmalarını bile tezgâhladı. Julia gözükmedi, yokluğu, Livia'nın uyandırmak istediği izlenime uygun düştü; Kocasına karşı oğullarını destekliyormuş göründü. Gülünç, ama iyi hazırlanmış bir sahneydi. Annem rolünü güzel oynadı, özenle eğitilen üç çocuk, konuşurken gerçekten inandırıcıydılar. Ben şaşkın ve suskundum, ama Livilla sıkı bir çimdik

atınca gözyaşlarına garkolarak hepsinden başarılı oldum. Dört yaşındaydım bütün bunlar olduğunda; Augustus istemeye istemeye amcamı Roma'ya çağırmak zorunda kaldığında ise (siyasi durum o sırada çok değişmişti), on iki yaşıma basmıştım.

Aslında Julia genel olarak gösterilenden çok daha fazla anlayışa layıktı. Zevk ve sefa düşkünlüğüne rağmen, sanırım özünde efendi ve iyi yürekli bir kadındı, üstelik karşı cinsten akrabalarım arasında, ağzından tatlı söz duyduğum tek insandı. Agrippa ile evliyken onu aldattığı yolunda yıllar sonra ortaya atılan suçlamalara da inanmıyorum. Oğullarının Agrippa'ya benzediği kesin. Hikâyenin aslı şu: Julia dul kalınca, yukarda anlattığım gibi, Tiberius'a âşık oldu ve onunla evlenmesine izin vermesi için Augustus'un ağzından girip burnundan çıktı. Julia’n in hatırına, kendi karısını boşamak zorunda bırakılan Tiberius, Julia'ya karşı çok soğuk davrandı. Julia o zaman, büyük bir akılsızlık ederek, korktuğu ama güvendiği Livia'ya yanaştı ve yardımını istedi. Livia ona bir aşk iksiri verdi ve bunun kendisini bir yıl içinde kocasının gözüne çok çekici göstereceğini söyledi. İksiri ayda bir, dolunay zamanı içmeli ve Venüs'e birtakım dualar okumalıydı; ama bundan hiç kimseye söz etmemeliydi, yoksa iksir etkisini yitirir, yarar yerine zarar verirdi. Lîvia'nın büyük bir hainlikle Julia'ya verdiği şey, aslında havanda dövülerek damıtılmış yeşil sinek ölüleriydi ve bu, Julia'nın cinsel isteğini öylesine kamçıladı ki, kadın çıldırmışa döndü (ilerde açıklayacağım bütün bunları nasıl öğrendiğimi). Gerçekten de bir süre, yaradılışının çekingenliğine karşın, ilacın ona verdiği hayasız şehvetle Tiberius' un ilgisini uyandırdı, ama çok geçmeden usanç verdi, ve Tiberius onunla evlilik ilişkisini sürdürmeyi reddetti. Bunun üzerine, ilacın neden olduğu (sanırım bir alışkanlık da yaratmıştı ilaç) şiddetli cinsel isteklerini, ağzını sıkı tutacağına güvendiği gençlerle gidermek zorunda kaldı. Roma'da yaptığı buydu yani: Almanya ve Fransa'da Tiberius’un muhafız alayından erleri, hatta Alman köleleri ayartıyor, duraksayacak olurlarsa, onları kendisine karşı uygunsuz girişimlerde bulunmakla suçlayacağını, kırbaçlatarak öldürteceğini söylüyordu. Ve hâlâ güzel bir kadın olduğundan, kimse fazla duraksamıyordu anlaşılan.

Tiberius'un sürgün edilmesinden sonra Julia giderek dikkatsizleşti ve çok geçmeden serüvenlerini bütün Roma öğrendi. Livia Augustus'a hiçbir şey

söylemedi, bir zaman sonra nasıl olsa bir yerden duyar diye düşünüyordu. Ama Augustus'un Julia'ya olan gözü kapalı sevgisi bilindiğinden, kimse ona bir şey demeyi göze alamadı. Bir süre sonra, Augustus'un artık durumdan habersiz olamayacağı varsayıldı ve Julia'nın yaptıklarına ses çıkarmaması, herkesi daha da dikkatli davranmaya itti. Julia'nın Pazar Yeri'ndeki —Açıkhava Kürsüsü'nde bile —sefahat alemlerinin rezaleti ayyuka çıktığı halde, dört yıl boyunca Augustus'un kulağına hiçbir söylenti gitmedi. Sonunda hikâyeyi Julia'nın kendi oğullarından işitti. Gaius ve Lucius öfke içinde Augustus'un huzuruna çıkarak, daha ne kadar bu ayıba katlanmak zorunda olduklarını sordu.

Bir hafta sonra, Augustus Livia'ya “belirli bir kararın” gereğince alınıp alınmadığını sordu; çünkü Julia'nın adını artık hiç ağzına almıyor ve onu aklından çıkarmadığı belli olmakla birlikte, ondan dolaylı yoldan bile çok ender söz ediyordu. Livia ona "belirli bir kişinin" yaşamını bir adada geçirmeye mahkûm edildiğini ve oraya doğru yola çıkmış olduğunu söyledi. Julia'nın yapabileceği tek onurlu şeyi yapmamış, yani yaşamına kendi eliyle son vermemiş olmasına daha da kederlenmiş göründü Augustus. Livia Julia’nın nedimesi ve sırdaşı Phoebe'in, sürgün kararını duyar duymaz kendini astığını söyledi. "Phoebe'in babası olsaydım keşke," dedi Augustus. İki hafta daha erteledi dışarı çıkışını. O korkunç ayı çok iyi anımsıyorum. Biz çocuklar, Livia'nın buyruğuyla,, yas giysileri içindeydik; oynamak, ses çıkarmak, hatta gülümsemek bile yasaklanmıştı. Augustus'u tekrar gördüğümüzde on yıl yaşlanmış gibiydi. Erkek Okulu'nu ziyaret edecek, hatta gündelik sabah jimnastiğine yeniden başlayacak şevki bulana kadar aylar geçti. (Saray bahçesinin çevresinde hızlı bir yürüyüşten ibaretti bu jimnastik, bir dizi alçak engelin üzerinden atlayarak bitiriliyordu.)

Julia'ya ilişkin haberler, Livia tarafından hemen iletilmişti Tiberius'a. Livia'nın teşvikiyle, Tiberius, Augustus'a (kendisinin yaptığı gibi) Julia’yı bağışlamasını rica eden ve karısı olarak kusur etmiş olsa da, geçmişte onun üzerine yaptığı tüm mülkü korumasını istediğini bildiren iki üç mektup yazdı. Augustus yanıt vermedi. Tiberius'un Julia'ya karşı baştaki soğukluğuyla hainliğinin ve verdiği ahlaksızlık örneklerinin Julia'nın ahlakını bozmuş olduğuna inanıyordu kesinlikle. Tiberius'u sürgünden

çağırmak şöyle dursun, bir sonraki yıl süresi dolduğunda, “Koruyucu” unvanını yenilemeyi bile reddetti.

Uzun yıllar sonra, Almanya'daki birliklerimiz arasında Yüce Augustus'un Üç Yürek Acısı adında bir ezgi söylenir oldu. Kışlanın kaba, trajikomik üslubunu taşıyan bu türküde şu tema işlenmişti: Augustus ilkin Marcellus, sonra Julia, üçüncü olarak da Varus'un Yitirilen Kartalları yüzünden acı çekti, Marcellus'un ölümüne derinden yandı, Julia'nın sürdüğü lekeye daha da çok yandı, ama en çok Kartallarının yitirilmesine yandı; çünkü onlarla birlikte Roma'nın en yiğit adamlarından oluşan koskoca bir alay yok oldu, Ezgi, Almanlar tarafından pusuya düşürülerek, gözden uzak, bataklık bir ormanda katledilen On yedinci, On sekizinci ve On dokuzuncu alayların kara yazgısına yakılan bir ağıttır (ben on dokuz yaşındaydım o sırada) ve bu eşi görülmedik felaketin haberini aldığında, Augustus'un başını nasıl duvarlara vurduğunu anlatır:

Yüce Augustus inledi ve haykırdı Duvarlara vurdu başını “Varus, Varus, General Varus,

Geri ver bana Kartallarımı!”

Yüce Augustus döşeğini paraladı Örtüsünü, çarşafını ve yorganını “'Varus, Varus, General Varus,

Geri ver bana Alaylarımı!”

Bunu izleyen dizeler, Augustus'un, yok edilen üç alayın numaralarını hiçbir yeni alaya vermediğini ve Ordu Kayıt Defterinde bu numaraları boş bıraktığını anlatır. Marcellus'un yaşamıyla Julia'nın onurunun, askerlerinin yaşamıyla onurunun yanında hiç kaldığına; her üç Kartal da geri alınıp salimen Capitol'a* yerleştirilene kadar, ("ocağa düşmüş pire gibi") huzur yüzü görmeyeceğine yemin eder Augustus. Ama o günden bu yana, Almanlar savaşta birçok kez "pataklandıkları" halde, hiç kimse yitik Kartalların nerede "tünediğini" keşfedememişti: Ödlekler öylesine iyi saklamıştı onları! Askerler Augustus'un Julia yüzünden çektiği acıyı küçümsemişlerdi, ama benim kanım şu ki, Kartallar için üzüldüğü her saate karşılık, Julia için tam bir ay üzülmüştür.

Julia'nın nereye gönderildiğini bilmek istememişti, çünkü aklı hep oraya kayacak ve bir gemiye atlayıp onu ziyarete gitmekten kendini alıkoyamayacaktı. Böylece, Livia'nın Julia'ya tüm kinini kusması kolay oldu. Şarap, süs gereçleri, güzel giysiler,

* Capitol: Roma'daki Jüpiter tapınağı.

kısacası her keyif kaynağı yasaklanmıştı Julia'ya; nöbetçileri haremağalarından ve çok yaşlı adamlardan oluşuyordu. Konuk kabul etmesine izin yoktu; her gün yün eğirme zorunluluğu bile konmuştu, tıpkı genç kızlık günlerindeki gibi. Ada, Campania açıklarında, avuç içi kadar bir yerdi ve Livia, aynı nöbetçileri hiç değiştirmeden orada tutarak bile bile eziyet ediyordu: Adamlar, bu ıssız ve sağlıksız yere sürüldükleri için, Julia'yı suçluyorlardı doğal olarak. Bu çirkin öyküden saygınlık kazanmış olarak çıkan tek kişi Julia'nın annesi Scribonia oldu (anımsanacağı gibi, Augustus Livia ile evlenebilmek için boşamıştı onu). Şimdi epey yaşlı bir kadın olan ve birkaç yıldır dünyadan elini eteğini çekmiş olarak yaşayan Scribonia, büyük bir yüreklilikle Augustus'a gidip kızının sürgün cezasını paylaşmak için izin istedi. Augustus'a, Livia'nın önünde, kızının doğar doğmaz kendisinden çalındığını, ama her zaman ona uzaktan tapmış olduğunu, şimdi de cümle âlem yavrucuğuna karşı çıkmışken, gerçek ana sevgisinin ne olduğunu göstermek istediğini söyledi. Ayrıca kanısınca, zavallı çocuk suçlu değildi: Çok zor durumlarda bırakılmıştı. Livia tepeden bakarak güldü, ama adamakıllı sıkılmıştı sanırım, Augustus duygulanmasını gemleyerek, Scribonia'ya isteğinin kabul edildiğini bildirdi.

Beş yıl sonra, Julia'nın doğum gününde, Augustus ansızın sordu Livia'ya; "Ada ne kadar büyük?"

Hangi ada? dedi Livia.

Talihsiz bir kadının yaşadığı ada.

Sanırım birkaç dakika alır bir uçtan öbür uca yürümek, dedi Livia umursamaz bir havayla.

Birkaç dakika! Şaka mı ediyorsun?1' Julia'nın Kıbrıs, Lesbos, Corfu gibi büyük bir adaya gönderildiğini sanıyordu. Bir süre sonra sordu: Adı ne adanın?"

Adı Pandataria!

"Ne? Tanrım, o ıssız, kupkuru yer! Gaddarlık bu. Pandataria’da beş yıl!”

Livia ters ters ona baktı: Roma'ya geri getirmek istiyorsun onu anlaşılan?"""

Augustus, bulundukları odanın duvarında asılı İtalya haritasına yürüdü. İnce bir altın levha üzerine çizilen haritada, kentler ufak değerli taşlarla

gösterilmişti. Konuşacak durumda değildi Augustus, ama Messina boğazında sevimli bir Yunan kenti olan Reggio'yu gösterdi parmağıyla.

Böylece, Julia Reggio’ya gönderildi. Orada kendisine bir ölçüde özgürlük tanındı, konuk kabul etmesine bile izin verildi; ama ziyaretçi, izin için önce bizzat Livia'ya başvurmak zorundaydı. Julia ile ne işi olduğunu açıklaması ve Livia tarafından imzalanacak ayrıntılı (saç ve göz rengi, ayırt edici özellikler, vara izleri vb belirtilen) bir pasaport doldurması gerekiyordu; öyle ki, bu pasaportu yalnız kendisi kullanabilsin. Onca zahmete girmeye istekli olan pek yoktu. Julia'nın kızı Agrippina gitmek için izin istedi, ama Livia, Agrippina'nın ahlakı bozulabilir gerekçesiyle reddetti. Julia hâlâ sıkı bir disiplin altında tutuluyor, ve annesi adada bir salgın hastalıktan öleli beri, yapayalnız yaşıyordu.

Bir iki kez Augustus Roma'da dolaşırken halktan bağıranlar olmuştu: “Kızını geri getir! Yeterince çekti! Kızını geri getir!” Bu çok acı gelmişti Augustus'a. Bir gün, özel polisine, kalabalık arasında bu sözleri en yüksek sesle haykıran iki kişiyi tutup getirmelerini buyurdu ve onlara, büyük bir ciddiyetle. Tanrının bu ahmaklıklarını mutlaka cezalandıracağını ve kendi karıları ve kızları tarafından aldatılıp rezil edileceklerini söyledi. Aslında bu gösteriler, Julia'ya duyulan acımadan çok, Livia'ya karşı duyulan düşmanlığı dile getiriyordu; haklı olarak herkes Livia'yı suçluyordu, Julia'nın cezasının ağırlığından ve sözünü geri almaya olanak vermeyecek biçimde Augustus'un gururuyla oynamış olmasından ötürü.

Tiberius'a gelince, kendi yeterince büyük adasında bir iki yılı gayet keyifli geçirdi. İklim mükemmel, yiyecekler iyiydi: edebiyat çalışmalarını yeniden ele almak için bol zamanı vardı. Yunanca düzyazı üslubu hiç fena değildi; Euphorion ve Parthenios gibi ozanları öykünerek, mersiye türünde bir takım zarif ve saçma şiirler de yazdı. Bunların bir kitabı var bende. Zamanının çoğunu üniversitedeki hocalarla dostça tartışmalara dalarak geçiriyordu. Hoşuna gidiyordu klasik mitolojiyi incelemek. Merkezinde, Zaman Baba'nın babası, ilk atamız Kaos'un yer aldığı, çevresine, perilerin, kralların ve kahramanların serpiştirildiği, çember biçiminde, kocaman bir soyağacı çizelgesi yapmıştı. Bu çizelge üzerinde çalışırken, "Hektor'un anneannesinin adı neydi?", "Kimera'nın erkek çocuğu var mıydı?" gibi sorularla mitoloji uzmanlarını şaşkına çevirmekten pek keyifleniyor ve onları, antik ozanlardan yanıtlarını doğrulayacak dizeleri okumalarını isteyerek sınıyordu. Yıllar sonra, yeğenim Caliguia, Augustus'u harcayan ünlü nüktesini şimdi bende olan bu soyağacı çizelgesini anımsayarak yapmıştı: "Evet, büyük amcamdı Augustus. Benimle akrabalık derecesi, tam Köpek Kerberos'un Apollon'la akrabalığı gibiydi." Şimdi düşünüyorum da, galiba bir yanlışlık yapmıştı Caligula, değil mi? Apollon'un büyük amcası, kimine göre Kerberos'un babası, kimine göreyse büyükbabası olan canavar Typhon'du kuşkusuz. Ama Tanrıların soyağacı sapık ilişkilerle — oğul anayla, kardeş kardeşle— öyle karışmıştır ki, belki de Caligula iddiasını kanıtlayabilirdi.

Tiberius, "Halkın Koruyucusu" kimliğiyle, Rodos'ta korkuyla izlenen bir kişiydi; gemiyle Doğu eyaletlerine giden, ya da oradan dönen devlet erkânı rotalarını biraz kırıp Tiberius'a saygılarını sunmayı hiç ihmal etmemişlerdi. Ama Tiberius sadece sıradan bir yurttaş olduğunda diretiyor ve kendisine verilen payeleri küçümsüyordu. Resmi muhafız birliğini yanına almıyordu genellikle. "Koruyuculuk" sıfatının kendisine tanıdığı yargı gücünü yalnız bir kez kullandı: Başkanlık ettiği bir dilbilgisi tartışmasında, bu yetkesine karşı çıkmaya kalkışan genç bir Yunanlıyı anında tutuklatarak bir ay hapse mahkûm etti. At binip gymrtasium'daki spor faaliyetlerine katılarak bedenini zinde tutuyor, Roma'daki gelişmeleri yakından izliyordu: Aylık haber-mektupları geliyordu Livia'dan. Adanın başkentindeki evinin yanı sıra, denize bakan dik bir kayalık üzerinde ufak bir köşkü vardı. Uçurum tarafında gizli bir patikadan da çıkılıyordu köşke, ve güvendiği bir azatlısı

— son derece güçlü bir adam — Tiberius'un gecelerini genellikle birlikte geçirdiği uygunsuz kişileri— fahişeler, sapıklar, falcılar, büyücüler — bu yoldan getiriyordu. Söylenti şu ki, bu yaratıklar eğer

Tiberius'u hoşnut etmemişlerse, dönüş yolunda her nasılsa tökezliyor ve uçurumdan aşağıya, denize düşüveriyorlarmış.

Augustus'un, Tiberius'un beş yıl dolduğunda sona eren "Koruyucu" unvanını yenilemeyi reddettiğini söylemiştim. Bunun

Rodos’ta kişi olarak sevilmeyen Tiberius'u ne denli güç durumda bıraktığı tahmin edilebilir: Muhafız birliğinin, yargı yetkesinin ve kişisel dokunulmazlığının elinden alındığını gören Rodoslular. ona karşı önce laubalilikle, sonra da horgörüyle davranmaya başladılar. Örneğin, derslerine katılmak için iznini istediği ünlü bir Yunanlı felsefe hocası, ona, boş yer olmadığını, ama bir hafta sonra tekrar uğramasını ve belki bir yer açılmış olabileceğini bildirdi. Sonra, Gaius'un Küçük Asya Valisi olarak Doğu'ya gönderildiği haberi geldi Livia'dan. Ama Gaius pek de uzak olmayan Chios Adasında olduğu halde, Tiberius'a beklenen ziyareti yapmadı. Tiberius, bir arkadaşından, Gaius'un, Livia ile kendisinin bir askeri darbe tasarladıkları yolunda Roma'da dolaşan dedikodulara inandığını duydu; hatta, Gaius'un maiyetinden biri, herkesin kafayı bulduğu bir şölende, Rodos'a atlayıp “Sürgün”ün başını getirmeyi önermişti.

Ama Gaius adama "Sürgün"den korkusu olmadığını söylemiş,

Varsın yararsız başı yararsız omuzlarının üstünde kalsın, demişti. Tiberius gururunu bir kenara itti ve üvey oğluyla barışmak için Chios'a hareket etti. Gaius'a karşı aşırı alttan alan davranışı ağır eleştirilere yol açtı. Augustus'tan sonra yalayan en büyük Romalı olan Tiberius, henüz reşit olmamış bir çocuğun — üstelik kendi rezil karısının oğlu — karşısında yaltaklanıyordu! Gaius onu soğuk karşıladı, ama bu davranıştan koltuklan kabarmıştı. Tiberius ona herhangi bir kaygısı olmamasını, kulağına gelen söylentilerin kötü niyetli ve asılsız iftiralar olduğunu söyledi. Gaius'u ve kardeşi Lucius'u düşünerek çekildiği siyasal yaşama yeniden dönmeye niyeti olmadığını anlattı: Şimdi tek isteği, yaşamının geri kalanını, tüm paye

ve rütbelerden daha çok değer vermeyi öğrendiği huzur ve sükunet içinde geçirmekti.

Büyüklüğünü gösterme fırsatından gururu okşanan Gaius, Tiberius'un Roma'ya dönmek için Augustus'tan izin isteyen mektubunu iletmeyi ve altına kendi kişisel onayını da eklemeyi üzerine aldı. Bu mektupta Tiberius, üvey oğulları olan genç prensleri güç durumda bırakmamak için Roma'dan ayrıldığını, ama şimdi onlar büyümüş ve kendi yerlerini yapmış olduklarına göre, kendisinin Roma'da sessiz sedasız yaşaması için artık bir engel kalmadığını yazıyordu; Rodos'tan bıktığını, arkadaş ve akrabalarını özlediğini de eklemişti. Gaius mektubu, söz verdiği gibi, kendi onayı ile birlikte iletti. Augustus, Tiberius'a değil, Gaius'a verdiği yanıtta, Tiberius'un, devletin onu en çok gereksindiği bir sırada, arkadaş ve akrabalarının tüm yalvarmalarına karşın çekildiğini, ve şimdi geri dönme konusunda kendi koşullarını ileri süremeyeceğini bildirdi. Bu mektubun içeriği ağızdan ağıza dolaştı ve Tiberius’un kaygısı arttı. Fransa'da Nimes kentinde, zaferleri anısına dikilen heykelleri halkın yıktığını, ve şimdi Lucius'un da kendisi aleyhinde verilen yanlış bilgilere inanma eğiliminde olduğunu duymuştu. Kentten çekildi ve adanın ücra bir köşesinde, küçük bir eve yerleşti; kayalığın tepesindeki köşküne bile pek ender uğruyordu. Fizik durumuna, hatta kişisel görünüşüne bile aldırış etmez olmuştu: Kırk yılda bir tıraş oluyor, sabahlık ve terlikle dolaşıyordu çoğun. Sonunda, Livia'ya, durumunun ne kadar tehlikeli olduğunu anlatan özel bir mektup yazdı. Dönmesini sağlayabilirse, her ikisi de yaşadıkları sürece, her şeyde onun önderliğini kabul edeceğine söz verdi. Ona, yalnız sevgili annesi olarak değil, Devlet Gemisinin — henüz teslim edilmemiş bile olsa — gerçek dümencisi olarak başvurduğunu söyledi.

Livia'nın istediği de buydu; o ana kadar Tiberius'u geri getirtmek için Augustus'u kandırmaya çalışmaktan özellikle geri durmuştu. Tiberius'un eylemsizlikten ve halkın hor görüsünden, daha önce eylemden ve payelerden bıktığı kadar bıkmasını istemişti. Kısa bir yanıt göndererek, mektubunu salimen aldığını ve önerisini kabul ettiğini bildirdi. Birkaç ay sonra, Ispanya'ya gitmekte olan Lucius Marsilya'da durup dururken öldü ve Augustus hâlâ bu şokun etkisi altındayken, Livia onu işlemeye başladı: Kaç yıldır sevgili oğlu Tiberius’un desteğinden yoksun kalmıştı; dönmesine izin

verilmesi için yalvarmaya bile cesaret edememişti. Kusur etmişti kuşkusuz, ama kuşkusuz dersini de almıştı artık; kendisine yazdığı özel mektuplar Augustus'a en derin sevgiyi ve bağlılığı dile getiriyordu. Dönmesi için bizzat başvuruda bulunan Gaius da, şimdi kardeşi öldüğüne göre, güvenilir bir iş arkadaşına gereksinim duyacaktı.

Bir akşam, Thrasyllus adında Arap asıllı bir falcı Tiberius'un kayalıktaki köşküne geldi. Daha önce de iki üç kez gelmiş ve geleceğe ilişkin çok umut verici birtakım şeyler söylemişti; ama bunların hiçbiri gerçekleşmemişti henüz. Güvenini giderek yitiren Tiberius, azatlısına, Thrasyllus bu kez de onu tam anlamıyla tatmin etmezse, uçurumdan inen patikada ayağının kayması gerektiğini belirtti. Thrasyllus gelince, Tiberius'un ilk sözü şu oldu: "Yıldızım ne durumda bugün?" Thrasyllus oturdu, bir kömür parçasıyla taş masanın üstünde çok karışık birtakım astrolojik hesaplar yaptı. Sonunda şöyle dedi: “Yıldızınız görülmedik ölçüde olumlu bir noktada. Yaşamınızın kötü dönemi nihayet kapanıyor. Bundan böyle talih hep yüzünüze gülecek.”

Âlâ, dedi Tiberius kuru bir sesle, "peki, senin yıldızın ne diyor?"

Thrasyllus başka birtakım hesaplar yaptı ve gerçek ya da göstermelik bir dehşet içinde başını kaldırdı. "Ulu Tanrım!" diye bağırdı, "havadan ve sudan gelebilecek korkunç bir tehlike karşısındayım."

Önleme olanağı var mı? diye sordu Tiberius.

Bilemiyorum. Önümüzdeki şu on iki saati atlatabilirsem, benim geleceğim de, kendi çapında, sizinki kadar parlak olacak diyebilirim; ama hemen hemen tüm kötü yıldızlar bana karşı birleşmiş gibi ve tehlike kaçınılmaz gözüküyor. Ancak Venüs kurtarabilir beni.

Az önce bir şey demiştin Venüs'e ilişkin. Neydi o?

Sizin burcunuz olan Akrep burcuna giriyor Venüs ve alınyazınızda olağanüstü güzel bir değişikliği müjdeliyor. Bu çok önemli harekete dayanarak şöyle bir yorum daha yapacağım: Siz kısa bir süre sonra Julian ailesine katılacaksınız. Hatırlatmam gereksiz, Venüs Aeneas'ın annesi olduğuna göre, Julianlar doğrudan Venüs'ün soyundan gelirler. Tiberius,

benim naçiz geleceğim, garip bir biçimde, sizin görkemli geleceğinize bağlanmış. Eğer yarın şafaktan önce size iyi bir haber gelirse, benim önümde de neredeyse- sizinki kadar mutlu yıllar var demektir.

Avluda oturuyorlardı. Birden bir çalıkuşu, ya da ona benzer bir küçük kuş Thrasyllus'un dizine kondu ve başını ondan yana eğip ötmeye başladı. Thrasyllus kuşa, "Sağol küçük kardeş, tam zamanında yetiştin," dedi. Sonra Tiberius'a döndü; “Tanrıya şükürler olsun! Kuş geminin size iyi haberler getirdiğini söylüyor.ben de kurtuldum böylece. Tehlike atlatıldı.”

Tiberius fırlayıp Thrasyllus'u kucakladı ve niyetinin ne olduğunu itiraf etti. Ve tabii, gemi Augustus'un Tiberius'a,

Lucius'un öldüğünü ve bu durumda kendisinin Roma'ya dönebileceğini (ama şimdilik sadece sıradan bir yurttaş olarak) bildiren mesajını getiriyordu.

Gaius'a gelince, Augustus ona altından kalkamayacağı bir görev yüklenmesinden kaygılanıyor ve valiliği sırasında Doğu'da bir huzursuzluk çıkmamasını diliyordu. Ne yazık ki, Ermenistan Kralı ayaklandı ve Parthia Kralı ona katılma kararı aldı. Bu, Augustus'u duraksattı. Gaius, barış döneminde başarılı bir vali olduğunu göstermişse de, Augustus onun böylesine önemli bir savaşı yürütebileceğini sanmıyordu. Kendisi bizzat sefere çıkamayacak kadar yaşlanmıştı; üstelik, Roma'da bakması gereken bir sürü iş vardı. Ne var ki. Doğu’daki birliklerin başına Gaius'un yerine bir başkasını gönderemezdi; çünkü, Gaius Konsül'dü ve üst düzeyde askeri komuta yeteneğine sahip değilse, bu göreve getirilmemiş olması gerekirdi. Gaius’u kendi başına bırakıp başarmasını dilemek dışında yapacak hiçbir şey yoktu.

Başlangıçta Gaius'un talihi yaver gitti. Ermeni tehlikesi, bu ülkenin Doğu sınırının bir barbar kabile tarafından istila edilmesi sonucu, atlatıldı. Ermenistan Kralı istilacıları kovalarken öldürüldü, Parthia Kralı, bu haber üzerine, bir de Gaius'un büyük bir ordu toplamakta olduğunu duyunca, anlaşma yoluna gitti. Augustus'un yüreğine su serpildi. Ama, Augustus'un Ermenistan tahtı için gösterdiği adaya, (bir Medialı) Ermeni soyluları karşı

çıktı, ve Gaius yedek kuvvetlerini artık gereksiz diye geri gönderdiğinde, yine savaş açtılar. Gaius ordusunu yeniden topladı ve Ermenistan üzerine yürüdü. Birkaç ay sonra, kendisini barış görüşmelerine çağıran düşman generallerinden biri tarafından arkadan vurularak yaralandı. Ağır bir yara değildi, dolayısıyla pek üstünde durmadı o sırada ve seferi başarıyla sona erdirdi. Ama, nasıl olduysa, birtakım yanlış ilaçlar uygulandı, ve son iki yıldır anlaşılmayan bir nedenle gitgide bozulmakta olan sağlığı büsbütün kötüledi: Tüm düşünme gücünü yitirdi. Sonunda Augustus'a yazarak devlet görevinden çekilmek için izin istedi. Augustus çok üzüldü, ama isteğini kabul etti. Gaius dönüş yolunda öldü. Böylece, Julia'nın oğullarından yalnız on beş yaşındaki Postumus kaldı. Augustus o sırada Tiberius'la barışmış olduğundan, Tiberius'u,

Postumus'la birlikte, oğlu ve vârisi olarak nüfusuna geçirdi ve Thrasyllus'un öngördüğü gibi, Julian ailesine kattı.

Doğu'da durum bir süredir sakindi, ama Almanya'da patlak veren savaş — bu savaştan Athenodorus'un bana yazdırdığı kompozisyon ödevinde söz etmiştim — ciddileşince, Augustus Tiberius'u askerin başına geçirdi ve on yıl için "Koruyucu" unvanı vererek kendisine olan güveninin tazelendiğini gösterdi. Çetin bir savaştı bu; Tiberius işleri eski gücü ve ustalığıyla yönetti. Ancak, Livia, onun başkentteki siyasal gelişmelerden kopmaması için, sık sık Roma'ya gelmesinde diretiyordu. Tiberius, Livia ile anlaşmasında üzerine düşeni yapıyor ve onun her konuda kendisini yönetmesine izin veriyordu.

BÖLÜM VII

Amcam Tiberius'u anlatmak için birkaç yıl geriye gittim, ama o öyküyü amcamın Augustus tarafından evlat edinilmesine kadar getirmekle kendi öykümün ilerisine geçmiş oldum. Önümüzdeki birkaç bölümde, yan konulara kaymadan, sadece dokuz yaşımdan on altı yaşıma kadar geçen olayları anlatmaya çalışacağım. Çoğunlukla, biz genç soyluların nişanlanmalarına ve evlenmelerine İlişkindir bunlar. İlkin Germanicus ergin oldu. 30 Eylül’de doldurmuştu on dört yaşını, ama erginlik törenleri her

zaman Mart ayında yapılırdı. Adet olduğu üzere, sabah erkenden, başı çelenkli ve mor kenarlı çocuk giysisini son kez giymiş olarak, Palatine'deki evimizden çıktı. Bir sürü çocuk, şarkılar söyleyerek ve çiçekler serperek önden koşuyordu. Soylu arkadaşlarından bir grup onunla birlikte yürüyor ve her sınıf yurttaştan oluşan büyük bir kalabalık arkadan onları izliyordu. Alay ağır ağır tepeden indi.

Pazar Yeri'nden geçerken kulakları sağır eden bir alkış koptu. Germanicus kısa bir konuşmayla yanıtladı bu karşılamayı. Nihayet Capitol Tepesi'nin yokuşunu tırmandılar. Capitol'da Augustus ve Livia onu bekliyorlardı. Germanicus tapınakta, Jüpiter'e kurban olarak bir beyaz boğa kesti ve ilk kez beyaz, erkek giysisini giyindi. Benim oraya gitmeme izin verilmemişti ne yazık ki. O kadar yolu yürüyemezdim, tahtırevanda taşınmam ise, olumsuz bir etki yaratacaktı. Törenlerden tek izleyebildiğim, Germanicus'un döndüğünde çocuk giysisini ev Tanrılarımıza sunması, bir de evin merdivenlerinden halka kurabiye ve para dağıtılması oldu.

Germanicus bir yıl sonra evlendi. Augustus iyi ailelerden erkekleri evlenmeye Özendirmek için yasama yoluyla elinden geleni yapıyordu. İmparatorluk çok büyümüştü; soyluların ve aydın tabakanın sağlayabildiğinden daha çok sayıda yöneticiye ve yüksek rütbeli subaya gereksinim vardı. Halk saflarından da sürekli aktarmalar yapılıyordu. İyi ailelerden kişiler bu yeni gelenlerin bayağılığından yakındıkça, Augustus terslenerek bulabildiği "en az bayağıları" seçtiğini söylüyordu. Çare kendi ellerindeydi diyordu: Her soylu erkek ve kadın genç evlenip mümkün olduğu kadar çok çocuk yapmalıydılar. Yönetici sınıflarda doğum ve evlilik sayısının sürekli azalması, Augustus'ta bir saplantı halini almıştı.

Bir kez Şövalyeler Örgütü (Senatörler bunların arasından seçilirdi) bekârlara karşı yasaların sertliğinden yakınacak oldu. Augustus hemen bütün örgütü Pazar Yerine çağırttı. Herkes toplanınca, orada olanları evli ve bekâr olarak iki gruba ayırdı. Bekârlar, evlilerden çok daha büyük bir grup oluşturuyordu. Augustus iki gruba ayrı ayrı hitap etti. Bekârlara hitap ederken kendini iyice kaptırıp onları hayvanlar, haydutlar, ve garip bir benzetmeyle, kendi döllerinin katilleri diye niteledi. O dönemde Augustus artık adamakıllı yaşlanmıştı ve yaşamı boyunca işin başında olan yaşlı bir

adamın tüm huysuzluklarını gösteriyordu. Onlara, siz kendinizi Vesta Rahibesi mi sanıyorsunuz, diye sordu. Vesta Rahibeleri tek başına yatardı hiç değilse: onlar bunu bile yapmıyordu. Açıklarlar mıydı lütfen, döşeklerini kendi sınıflarından, efendi kadınlarla paylaşıp onlardan sağlıklı çocuklar edinmek yerine, tüm erkeklik güçlerini niçin aşağılık köle kızlarla ve murdar Asyalı-Yunanlı fahişelere harcıyorlardı? Eğer kulağına gelenler doğruysa, yatak arkadaşları çoğu kez o iğrenç meslekten bir yaratık oluyordu. Adını bile ağzına almak istemiyordu bunların, çünkü Kentte var olduklarını kabul etmek, varlıklarına ses çıkarılmadığı anlamına çekilebilirdi. Ona kalsa, toplumsal sorumluluklarından kaçan bir adam. üstelik cinsel düşkünlük içinde de yaşıyorsa, yeminini unutan bir Vesta Rahibesiyle aynı cezaya çarptırılmalı, yani diri diri gömülmeliydi.

Biz evlilere gelince (ben de onlar arasındaydım o tarihte), bizi kucaklamak istercesine kollarını açarak en görkemli sözlerle övdü. "Kentin büyük nüfusuna oranla pek az kişisiniz. Kendilerine düşen doğal ve toplumsal görevi yerine getirmek istemeyen şuradaki hemcinslerinizden çok daha az sayıdasınız. Ama. özellikle bu yüzden, sizi ne kadar övsem azdır. Dileğimi yerine getirdiğiniz ve Devlete eleman yetiştirmekte elinizden geleni yaptığınız için size çifte teşekkür borçluyum. Böyle yaşanan hayatlar sayesinde geleceğin Roma'sı büyük bir ulus olacak. Başlangıçta, biliyorsunuz, bir avuç insandık, ama evlenmeyi benimseyip çoluk çocuk sahibi oldukça, komşu devletlerle yarışır duruma geldik: Yalnız yurttaşlarımızın yiğitliğinde değil, nüfusumuzun büyüklüğünde de. Hiç unutmamalıyız bunu. Yaradılışımızın ölümlü yanını sonsuza dek birbirini izleyecek kuşaklarla avutmalıyız — tıpkı yarışta meşaleyi koşturanlar gibi; bu sayede, yaradılışımızın tanrısal mutluluğu tadamayan yanını da ölümsüzleştirmiş oluruz. Bizi yaratan ilk ve en yüce Tanrı, başlıca bu nedenle insan ırkını ikiye ayırdı: Bir yarısını erkek, öteki yarısını dişi yaptı ve bu yarımların içine birbirlerine karşı istek koydu, ilişkilerinin ürün vermesini sağladı; öyle ki, bu sürekli üremeyle, bir anlamda ölümlüyü bile ölümsüz kıldı. Tanrıların kendilerinin de kimi erkek, kimi dişiymiş ve hepsi de birbirlerine anababalık ve hısımlık gibi cinsel bağlarla bağlıymışlar. Görüyorsunuz ki, böyle bir oyuna gereksinimleri olmayan o varlıklar arasında bile, evlilik ve çocuk yapma soylu bir gelenek olarak benimsenmiş."

Gülmek istedim; kendi isteğime karşın bana zorla yaptırılan bir işten (az sonra anlatacağım o sırada karım olan Urgulanilla'yı) ötürü övüldüğüm için değil yalnız, bütün her şey, tepeden tırnağa saçma olduğu için. Augustus'un bize bunları söylemesi neye yarardı? Evlilikten kaçanların erkekler değil, kadınlar olduğunu kendisi de biliyordu pekâlâ. Eğer oraya kadınları çağırtmış ve onları etkileyecek bir konuşma yapmış olsaydı, belki bir sonuç alabilirdi.

Annemin iki azatlı kadını arasında geçen bir tartışmayı anımsıyorum: Bir aile kadını açısından modern evliliği konuşuyorlardı. Kadın ne kazanır bundan diye soruyorlardı. Ahlak şimdi öylesine gevşekti ki, kimse evliliği ciddiye almıyordu artık. Kabul, birkaç eski kafalı erkek aile dostlarından ya da evin uşaklarından peydahlanan çocukların babalığını üstlenmek istemeyecek kadar saygılıydılar evliliğe; birkaç eski kafalı kadın da kocalarından başka kimseden gebe kalmamaya özen gösterecek kadar saygılıydılar kocalarının duygularına. Ama genellikle, yüzüne bakılır her kadın, bugün dilediği erkeği yatağına alabilirdi. Eğer evlenmiş ve çoğunlukla olduğu gibi, sonradan kocasından bıkmış, ve ona hoş vakit geçirtecek bir başkasını arıyorsa, o zaman kocanın gururu ya da kıskançlığıyla uğraşması gerekecekti. Evlendikten sonra, durumu maddi açıdan da daha parlak olmuyordu. Drahoması kocasının, ya da — eğer yaşıyorsa — aile reisi olarak kayınpederinin eline geçiyordu; bir kocayı, ya da kayınpederi idare etmekse, zaaflarını uzun süredir bildiği bir babayı, ya da ağabeyi idare etmekten daha zordu genellikle. Evli olmak, yalnız ve yalnız can sıkıcı aile sorumlulukları demekti. Çocuklara gelince, çocuk isteyen kimdi? Doğumdan önce, aylar boyu hanımın sağlığı ve keyfi bozuluyor, doğumdan sonra da, hemen bir sütanne bulunsa bile, o tanrının belası doğurma olayından toparlanmak zaman alıyordu. Bir iki çocuktan sonra vücudunun güzelliği de mahvoluyordu çoğu zaman. Bak o güzel Julia, Augustus'un soyunu sürdürme özlemini doyurmak uğruna nasıl değişmişti. Kadının kocasının gebelik boyunca başka kadınlardan uzak durması beklenemezdi elbet; çocuk doğduktan sonra da koca zaten pek ilgilenmiyordu çocukla. Üstelik, bütün bunlar yetmezmiş gibi, sütanneler korkunç dikkatsizdiler, çoğu zaman çocuk ölüyordu. Bereket o Yunanlı hekimler çok becerikliydiler de, eğer iş fazla ilerlememişse, iki üç günde kurtarıyorlardı insanı istenmeyen çocuklardan, ve kimsenin eksiği, fazlası

olmuyordu. Gerçi kimi kadınların, çok modern kadınların bile, modası geçmiş bir çocuk özlemine tutuldukları oluyordu; ama alacaklıları tarafından sıkıştırılan, iyi aileden birinin çocuğunu satın alıp kocalarının nüfusuna geçirebilirlerdi her zaman.

Augustus Şövalyelerin halktan kişilerle, hatta azatlı kadınlarla evlenmesine izin vermişti, ama bunun da pek bir yararı olmadı. Şövalyeler, eğer evlenmeye niyetleri varsa, çocuk, ya da aşk düşünmüyor, para getiren kadınlarla evleniyorlardı; bir azatlı kadın ise çekici bir av sayılmazdı. Üstelik Şövalyeler, özellikle bu rütbeye yeni yükseltilmiş olanlar, kendilerinden daha aşağı konumdan biriyle evlenme konusunda aşırı duyarlıydılar. Eski soylu ailelerde durum daha da zordu. Nikâh düşecek akrabalık düzeyindeki kadın sayısının az olması bir yana, nikah sözleşmesi çok katıydı. Kadın mutlak bir biçimde kocasının ailesinin hükmü altına giriyordu. Her aklı başında kadın, boşanma dışında çıkışı olmayan böyle bir sözleşmeye evet demeden önce iki kez düşünüyordu, çünkü boşandıktan sonra drahoma olarak getirdiği mülkü geri alması zordu. Ne var ki, eski soylu aileler dışında, kadın yasal olarak bir erkekle evlenebiliyor, ama yine de bağımsızlığını koruyor ve mülkü üzerinde söz sahibi olabiliyordu: Bunun için, nikâh sözleşmesine, yılda üç gece kocasının evinin dışında yatacağı maddesini koydurtması yeterliydi. Bu koşul, kocanın karısına tapulu malı gibi bakmasını önlüyordu. Kadınların niçin bu nikâh biçimini yeğledikleri açıktı; kocalar da, aynı nedenle, hoşlanmıyorlardı bundan. Bu uygulama Kentin alt sınıfları arasında başladı, yukarıya doğru yayıldı ve kısa sürede, çok eski soylu aileler dışında, genel kural oldu. Eski ailelerin karşı çıkışlarının dinsel bir nedeni vardı: Devlet rahipleri bu ailelerden seçilirdi ve yasaya göre, rahip katı nikâh sözleşmesiyle evlenmiş olmalıydı. Zamanla uygun rahip adayları bulmak giderek zorlaştı. Sonunda, Rahipler Kurulu'nda boşalan yerler doldurulamaz oldu. Bir şeyler yapmak zorunluluğu karşısında hukukçular şöyle bir çıkar yol buldular: Katı nikâh sözleşmesi yapan soylu kadınlara, kişiliklerini ve mülklerini ancak "kutsal işlere değindiği ölçüde" tümüyle teslim ettikleri, ama bunun dışında özgür evliliğin tüm kolaylıklarından yararlanabilecekleri maddesini koyma hakkı tanındı.

Ama bu daha sonra oldu. Bu dönemde Augustus'un elinden gelen tek şey, bekâr ve çocuksuz erkekleri yasal yoldan cezalandırmak dışında, aile reislerine çocuklarını genç yaşta (neye sürüklendiklerini anlayamayacak, ya da koşulsuz boyun eğmekten başka bir şey yapamayacak kadar genç yaşta) ve çabuk çoğalma öğütleriyle evlendirmeleri için baskı yapmak oldu. Bu yüzden, örnek olmak üzere, Augustus'un ve Livia'nın ailelerinin gençleri olan bizler de mümkün olan en erken yaşta nişanlandık ve evlendirildik. Size garip gelebilir ama, Augustus elli dört yaşında dede, yetmiş altı yaşında öldüğünde büyükdede olmuştu; Julia da, daha kendisi çocuk doğuramaz yaşa gelmeden, ikinci evliliğinden gelinlik torun sahibiydi. Kuşaklar böylece birbirleriyle çakışmış ve İmparator ailesinin soyağacı, karmaşıklıkta Olimpos'unkinden aşağı kalmaz olmuştu. Bu, sadece çok yaygın olan evlat edinmelerden ve dinsel törelerin izin verdiğinden daha yakın akraba evliliklerinden (İmparator ailesi yasanın üstüne çıkmaya başlamıştı artık) ileri gelmiyordu. Bunun nedeni, bir erkek ölür ölmez dul karısının hemen, ve hep aynı dar akrabalıklar çevresinde yeniden evlendirilmesiydi. Şimdi, uzun ayrıntılara girmeden, durumu açık seçik ortaya koymaya çalışacağım.

Julia'nın çocuklarından söz etmiştim. Julia'nın kendisi sürgün edilip adı babasının vasiyetinden silindikten sonra, Augustus'un baş vârisleri bu çocuklardı, yani, Julia'nın üç oğlu, Gaius, Lucius ve Postumus ve iki kızı Julia ve Agrippina. Livia'nın ailesinin genç kuşağı ise, Tiberius'un oğlu Castor ve onun üç amca çocukları, yani ağabeyim Germanicus, ablam Livilla ve bendim. Julia'nın torununu da unutmamalıyım: Julilla, kendisine Livia'nın ailesinden bir koca bulunamadığından, Scribonia'nın önceki bir evliliğinden ötürü kuzeni olan Aemilius adında varlıklı bir Senatörle evlenmiş ve ondan Aemilia adlı bir kızı olmuştu. Julilla'nın evlenmesi iyi olmamıştı, çünkü Livia, Augustus'un bir torununun kendi torunlarından başkasıyla evlenmesini kabullenemezdi kolay kolay; ama, az sonra göreceğiniz gibi, bu onu fazla uğraştırmadı. Bu arada

Germanicus uzun süredir sevdiği, alımlı ve ağırbaşlı bir kız olan Agrippina'yla evlendi. Gaius ablam Livilla ile evlendi, ama kısa bir süre sonra, geriye çocuk bırakmadan öldü. Lucius da Aemilia ile nişanlanmış, ama evlenemeden ölmüştü.

Lucius'un ölümü üzerine, Aemilia için uygun birini bulma sorunu ortaya çıktı. Augustus, Livia'nın Aemilia'ya koca olarak beni düşündüğünden kuşkulanıyordu; ama çocuğa karşı sevecen duyguları vardı ve benim gibi sarsak bir yaratıkla evlendirilmesi düşüncesine dayanamıyordu. Bu birleşmeye karşı koymaya karar verdi: Artık bir kez de, dedi kendi kendine, Livia'nın isteği olmayıversin. Lucius'un ölümünden az sonraydı. Augustus en eski generallerinden Medullinus'la yemek yiyordu (diktatör Camillus'un soyundandı Medullinus). Şarap kadehleri birkaç kez doldurulduktan sonra, Medullinus gülümseyerek Augustus'a, çok sevdiği bir torunu olduğunu söyledi. Kız edebi çalışmalarında birden şaşırtıcı bir ilerleme göstermişti. Anladığına göre, bu ilerleme için teşekkür edilmesi gereken kişi, saygıdeğer konuğunun bir genç akrabasıydı.

Augustus durakladı. "Kim olabilir bu? Ben hiçbir şey duymadım. Neler oluyor kuzum? Yoksa edebi garnitürlü bir gizli aşk mı var?"

Evet, öyle bir şey, dedi Medullinus. "Delikanlıyla konuştum, ve tüm fizik talihsizliklerine karşın, onu sevmemek elimde değil. Açık ve soylu bir yaradılışa sahip, Genç bilim adamı kimliğiyle de beni enikonu etkiledi."

Augustus kulaklarına inanamadan sordu: "Ne! Genç Tiberius Claudius'u mu diyorsun yoksa?"

'Evet. ta kendisi," dedi Medullinus.

Augustus'un aklına gelen çözümle birden yüzü aydınlandı ve biraz uygunsuz bir acelecilikle, "Bak Medullinus, dostum, torununun ona varmasına bir itirazın var mı? Eğer bu evliliğe evet dersen, işi ayarlamayı büyük bir sevinçle üstlenirim. Gerçi genç Germanicus şimdi o ailenin reisi, ama böyle konularda büyüklerinin sözünü dinler. Onun gibi zavallı, sağır, kekeme bir kötürümü itici bulmayan bir kız kolay çıkmaz. Livia ve ben onu herhangi biriyle nişanlamaktan doğal olarak çekiniyorduk. Ama eğer torunun kendi özgür iradesiyle..."

Medullinus şöyle dedi: "Bana çocuğun kendisi söz etti bu evlilikten ve sorunları çok dikkatle tarttı. Genç Tiberius Claudius'un alçakgönüllü, dürüst

ve iyi yürekli olduğunu söylüyor; topallığı da savaşa gidip Ölmesine engel olur diyor."

Ya da başka kadınların peşinden koşmasına, diye güldü Augustus.

Hem yalnız bir kulağı sağırmış, genel sağlık durumuysa...

" Anlaşılan küçük cingöz, namuslu kadınların kocalarının vücudunda en özen gösterdikleri organın sağlam olduğunu keşfetmiş. Evet, pekâlâ sağlıklı çocuklar verebilir ona. Benim yaşlı topal atım Bucephalus Roma'nın en ünlü yarış atlarının babasıydı.

Ama, şaka bir yana Medullinus, çok saygın bir ailedensin sen: karımın ailesi onur duyacak sizinle akraba olmaktan. Gerçekten onaylıyor musun bu evliliği?"

Medullinus, Ülkenin Babasıyla evlilik yoluyla akraba olmak gibi beklenmedik bir onur bir yana, çok daha kötü bir seçim yapabilirdi kız, dedi.

Söz konusu torun, Medullina, benim ilk aşkımdı; ve yemin ederim, dünyanın hiçbir yerinde bu kadar güzel bir çocuk görülmemiştir. Onunla bir yaz günü Sallust Bahçeleri'nde tanıştım.

Athenodorus'un rahatsızlığından ötürü, Sulpicius götürmüştü beni oraya. Sulpicius'un kızı, Medullina’nın amcası Furius Camillus'la evliydi. Başarılı bir askerdi Camillus, altı yıl sonra da Konsül oldu. Medullina'yı ilk gördüğümde bir şaşkınlık şoku geçirdim: Yalnız güzelliğinden değil, ansızın karşıma çıkıvermesinden ötürü. Ben kitap okurken sağır kulağımın tarafından yaklaşmıştı. Kitaptan gözlerimi kaldırınca onu karşımda gördüm: Gülüyordu dalıp gitmişliğime. İncecikti, gür siyah saçları, beyaz bir teni, lacivert gözleri vardı; tüm hareketleri çevik kuş gibiydi.

Adın ne? diye sordu dost bir sesle.

Tiberius Claudius Drusus Nero Germanicus

Aman Tanrım! Daha başka yok mu? Benimki Medullina Camilla. Kaç yaşındasın?

“On üç” dedim, kekelememi başarıyla denetleyerek, "Ben sadece on bir yaşındayım, ama şu sedir ağacına kadar yarışsak, eminim seni geçerim."

"Şampiyon koşucusun dernek?"

Roma'daki bütün kızları yenebilirim, ağabeylerimi de."""

Eh, rakibin sahaya çıkmadığından bu yarışı da kazanmış sayılırsın. Ben hiç koşamam. Topalım.

Vah zavallı çocuk! Peki buraya nasıl geldin? Seke seke mi yürüdün bütün yolu?

Hayır Camilla, tahtırevanla geldim, miskin bir ihtiyar gibi.

Niçin soyadımla hitap ediyorsun bana?

Çünkü o daha uygun.

Onu da nereden çıkardın, çokbilmiş?

Çünkü Etrüskler'in Tanrıça Diana'nın avcı rahibelerine verdiği ad bu, İnsanın adı Camilla olunca, şampiyon koşucu olması kaçınılmaz.

Ne güzel. Hiç duymamıştım bunu. Şimdi bütün arkadaşlarıma bana Camilla demelerini söyleyeceğim.

Sen de bana Claudius de, olur mu? Bu bana daha uygun, Kötürüm anlamına geliyor. Ailem genellikle bana Tiberius der, ama o uygun değil, çünkü Tiber Irmağı çok hızlı akar.

Camilla güldü: "Peki Claudius, öteki çocuklarla koşup oynayamıyorsan. bütün gün ne yaparsın?"

Okurum çoğun, yazarım da. Bu yıl bir sürü kitap okudum; oysa Haziran ayındayız henüz. Bu okuduğum Yunanca.

Ben Yunanca okuyamıyorum henüz. Yalnız alfabeyi biliyorum. Büyükbabam kızıyor bana, —babam yok, biliyorsun — tembel diyor. Ama Yunanca konuşulunca anlıyorum tabii; sofrada ve konuklarımız olduğunda hep Yunanca konuşmak zorundayız. Bu kitap ne üzerine?

Tukidides'in tarihinden bir bölüm. Bu parça, bir politikacının (Kleon adında bir sepici), bir adada Ispartalıları ablukaya alan generalleri eleştirmeye başladığını anlatıyor. Kleon generalleri becerisizlikle suçluyor ve, ‘Komutan ben olsaydım, yirmi gün içinde tüm Isparta kuvvetlerini tutsak alıp getirirdim,’ diyormuş. Atinalılar adamın söylenmesinden o kadar usanmışlar ki, sonunda onu askere komutan atamışlar.

İlginç bir fikir! Sonra ne olmuş?

Kleon sözünü tutmuş. İyi bir kurmay subay seçmiş ve, 'nasıl savaşırsan savaş, yeter ki sonunda kazan', demiş. Adam işinin ustasıymış; böylece yirmi gün içinde Kleon Atina'ya en yüksek rütbeli yüz yirmi Ispartalı getirmiş.

Amcam Furius da, en zeki lider kendi adına düşünmek için zeki kişileri seçendir, demişti. Sonra şu sözleri ekledi: "Artık bilge olmuşsundur Claudius."

Sersemin teki olarak görürler beni ve ne kadar çok okursam, o kadar çok sersemleştiğimi düşünürler.

Ben senin çok aklı başında olduğun kanısındayım. Öyle güzel anlatıyorsun ki her şeyi

Ama kekeliyorum. Dilim de sakat.

"Belki sadece heyecandandır bu. Çok kız tanımıyorsun, değil

mi?"

Hayır. Tanıştığım kızlardan da bana gülmemiş olan bir tek sen varsın. Ara sıra görüşemez miyiz Camilla? Sen bana koşmayı öğretemezsin, ama ben sana Yunanca okumayı öğretebilirim. Ne dersin?

Çok sevinirim. Ama bana ilginç kitaplar okutur musun?

Hangi kitabı istersen. Tarih sever misin?

"Galiba şiir seviyorum en çok. Tarihte akılda tutulması gereken öyle çok isim ve tarih var ki... Büyük ablam Partenios'un aşk şiirlerine bayılıyor. Hiç okudun mu onlardan?"

Birkaçını okudum, ama hoşlanmadım. Çok yapay geldi. Ben gerçek kitapları seviyorum.

Ben de. Ama Yunancada yapay olmayan aşk şiiri var mı?

Teokritos var. Onu çok severim. Yengene söyle, seni yarın aynı saatte buraya getirsin, ben de Teokritos'u getiririm ve hemen başlarız.

Sıkıcı olmadığından emin misin?

Hayır, gerçekten iyidir.

Bundan sonra, hemen her gün bahçede buluşur olduk. Birlikte gölgede oturuyor, Teokritos'u okuyor ve konuşuyorduk. Livia duyar ve gitmemi engeller korkusuyla, bundan kimseye söz etmemesi için Sulpicius'a söz verdirdim. Camilla bir gün, benim, tanıdığı en iyi yürekli insan olduğumu ve beni ağabeyinin bütün arkadaşlarından daha çok sevdiğini söyledi. Ben de ona, onu ne kadar sevdiğimi söyledim. Çok sevindi; çekine çekine öpüştük. Acaba evlenmemiz mümkün olur mu, diye sordu. Büyükbabasının onun için her şeyi yapacağını ve bir gün onu bahçeye getirip ikimizi tanıştıracağını söyledi; ama babam onaylar mıydı? Ona babamın olmadığını ve her şeyin Augustus ile Livia'ya bağlı olduğunu söyleyince canı sıkıldı.

O ana dek ailelerimizden pek söz etmemiştik. Camilla hiç iyi şeyler duymamıştı Livia hakkında, ama ben, belki razı olur dedim, çünkü benden

öylesine nefret ediyordu ki, onu rezil etmediğim sürece, ne yaptığıma aldıracağını sanmıyordum.

Medullinus namuslu, ağırbaşlı bir yaşlı adamdı. Tarihle ilgilenmesi konuşmamızı kolaylaştırdı. Babamın ilk çıktığı seferde onun üstü imiş, ona ilişkin bir sürü öykü anlattı. Bunların çoğunu hazırladığım biyografi için not ettim. Bir gün, Camilla'nın atası Camillus'tan söz açılmışken, bana Camillus'un hangi eylemini en çok beğendiğimi sordu. Şöyle yanıtladım: "Falerii'nin vatan haini öğretmeni, ona emanet edilen öğrencileri kandırarak Roma kapılarına götürmüş ve Falerii'lilerin çocuklarını geri almak için her koşula boyun eğeceklerini söylemiş. Camillus bu öneriyi geri çevirmiş. Adamı çırılçıplak soydurmuş, ellerini arkasından bağlatmış, ve çocuklara değnekler ve kırbaçlar vererek haini döve döve geri götürmelerini söylemiş. Müthiş değil mi bu?" Bu öyküyü okuduğumda, öğretmeni Cato, çocukları da Postumus ve ben olarak düşünmüştüm, dolayısıyla Camillus için duyduğum coşku biraz karışıktı. Ama Medullinus hoşnut oldu.

Germanicus'tan evlenmemiz için izin istendiğinde sevinçle kabul etti, çünkü ona Camilla'ya olan aşkımı anlatmıştım. Amcam Tiberius da karşı çıkmadı, ve babaannem Livia, her zamanki gibi öfkesini gizleyerek Medullinus'un ağzından çıkanı hemen sonucu bağlamakta gösterdiği uyanıklık için Augustus'u kutladı. Bu evliliği onayladığında anlaşılan sarhoştu Medullinus, dedi; gerçi kızın drahoması küçük, bu birleşmenin onuru ise o aileden biri için büyüktü ama... Camillus ailesinden kaç kuşaktır üstün yetenekli, ya da isim yapmış hiç kimse çıkmamıştı.

Germanicus bana her şeyin hazır olduğunu ve nişan töreninin bir sonraki uğurlu günde yapılacağını söyledi. Biz Romalıların gün konusunda bîr sürü batıl inançları vardır: Hiç kimse, örneğin, 16 Temmuz'da (Camillus dönemindeki Allia felaketi günü) bir savaşa girmeyi, evlenmeyi, ya da ev almayı aklından geçirmez. Talihime zor inanıyordum. Huysuz, şımarık bir küçük kız olan ve bize her geldiklerinde — ki sık olurdu bu — benimle alay etmekte ve aptal durumuna düşürmekte ablam Livilla'yı öykünen Aemilia ile evlenmek zorunda kalacağımdan ben de çok korkmuştum. Nişan töreni, Livia'nın isteği üzerine, elden geldiğince kapalı tutulacaktı, çünkü kalabalık olursa Livia kendimi gülünç duruma düşüreceğimden çekiniyordu. Ben de

böylesini yeğliyordum: Nefret ediyordum törenlerden. Yalnız gerekli şahitler gelecekti; şölen verilmeyecek, sadece töreye uygun olarak bir koç kurban edilecek ve iç organları incelenerek geleceğe ilişkin yorum yapılacaktı. Elbette olumlu çıkacaktı bunlar: Livia'nın onuruna rahiplik görevini üstlenecek olan Augustus bunu mutlaka ayarlardı. Sonra, ben ergin olur olmaz yapılacak ikinci tören için bir sözleşme imzalanacak ve drahomayla İlgili hususlar burada belirtilecekti. Camilla ile ben el ele tutuşup öpüşecektik, sonra ona bir altın yüzük verecektim ve Camilla büyükbabasının evine dönecekti, geldiği gibi, sessiz sedasız, şarkıcılar eşliğinde falan değil.

Şimdi bile acı veriyor o günü yazmak. Başımda çelenk, tiril tiril giysimin içinde, Germanicus'la birlikte aile sunağının yanında duruyor ve Camilla'nın görünmesini bekliyordum. Camilla gecikti. Çok gecikti. Şahitler sabırsızlanmaya, böyle bir törende onları beklettiği için yaşlı Medullinus'un terbiyesizliğini eleştirmeye başladılar. Sonunda, kapıcı, Camilla'nın amcası Furius’un geldiğini bildirdi. Adamın yüzü kül rengiydi ve yas giysileri içindeydi. Augustus'u ve öteki konukları kısaca selamlayıp gecikmesi ve uğursuz görünümü için özür diledikten sonra, şöyle dedi: "Büyük bir felakete uğradık. Yeğenim öldü."

Öldü mü! diye haykırdı Augustus. "Ne biçim şaka bu? Yarım saat önce buraya gelmek üzere yola çıktığını haber aldık ”

Zehirlediler. Kapıda kalabalık toplanmıştı, malum, evin kızının nişan törenine gideceği duyulunca herkes görmeye gelir. Yeğenim dışarı çıkınca kadınlar hayranlıkla çevresine toplandılar. Hafif bir çığlık attı, sanki biri ayağına basmış gibi, ama kimse önemsemedi bunu ve tahtırevana bindi. Daha yolun yarısına gelmeden, yanında oturan karım Sulpicia renginin solduğunu farketti ve korkuyor musun, diye sordu. ‘Yengeciğim.’ dedi Camilla, ‘o kadın koluma bir iğne batırdı, bayılacak gibiyim.’ Dostlarım, bunlar son sözleri oldu. Birkaç dakika sonra öldü. Üstümü değiştirir değiştirmez buraya koştum. Bağışlayın.

Gözlerimden yaşlar boşandı ve deli gibi hıçkırmaya başladım. Bu uygunsuz davranışıma çok öfkelenen annem, azatlılardan birine beni odama

çıkarmasını söyledi. Günlerce yattım sinirsel bir ateşle, yiyemeden ve uyuyamadan. Sevgili Postumus'un gösterdiği yakınlık olmasa, sanırım tamamen aklımı kaçırırdım. Katil bulunamadı ve kimse bu işi hangi amaçla yapmış olabileceğini açıklayamadı.

Birkaç gün sonra, Livia Augustus'a güvenilir gözüken raporlara göre, o kalabalık arasında, kızın amcasından kötülük gördüğünü (temelsiz olarak elbet) ileri süren bir Yunanlı kadının bulunduğunu ve bu canavarca yöntemle intikam almaya kalkışmış olabileceğini bildirdi.

Yeniden iyileştiğimde, daha doğrusu, her zamanki marazilik düzeyime döndüğümde. Livia, Augustus'a genç Medullina Camilla'nın ölümünün ne büyük bir talihsizlik olduğundan yakındı, Şimdi ne yazık ki, genç Aemilia, Augustus'un bağışlanır duygularına karşın, o evlere şenlik torunuyla evlenmek zorunda kalacaktı: Zaten, dedi, nasıl olup da daha önce nişanlanmadıklarına şaşıyordu herkes.

Böylece, her zamanki gibi, Livia'nın dediği oldu. Birkaç hafta sonra Aemilia ile nişanlandım ve nişan törenini olaysız atlattım, çünkü Camilla yüzünden duyduğum acı beni her şeye kayıtsız yapmıştı. Ama Aemilia'nın gözleri kıpkırmızıydı geldiğinde; Keder değil, hırs yaşları dökmekten,

Postumus'a gelince, zavallı çocuk ablam Livilla'ya âşıktı. Livilla Postumus 'un ağabeyi Gaius''la evlenip saraya yerleştiğinden — hâlâ da oradaydı — sık sık birlikte olmuşlardı, Postumus’un onunla evleneceğine kesin gözüyle bakılıyordu; Böylece, ağabeyinin ölümüyle kopan aile bağı yenilenmiş olacaktı.

Livilla’nın gururunu okşuyordu Postumus'un tutkulu bağlılığı. Onunla sürekli flört ediyor ama sevgi duymuyordu. Livilla'nın seçtiği Castor'du; sanki Livilla için yaratılmıştı bu zalim, ahlaksız ve yakışıklı adam. Livilla ile Castor arasındaki ilişkiyi bir rastlantı sonucu öğrendim ve Postumus hesabına çok üzüldüm; Livilla’nın karakterinden herhangi bir kuşkusu olmayan Postumus'a durumu açıklamayı göze alamadığım için daha da sıkıldım. Livilla, ben ve Postumus birlikteyken, Livilla bana karşı göstermelik bir sevecenlikle davranıyor ve bu Postumus'u duygulandırdığı

ölçüde beni sinirlendiriyordu. Adım gibi biliyordum Postumus gider gitmez gene pis numaralarına başlayacağını. Livia, Livilla ile Castor arasında geçenlerin kokusunu almıştı ve dikkatle izlemekteydi onları. Çabası boşa çıkmadı. Bir gece, güvendiği bir adamı, Castor'un Livilla'nın balkon penceresinden tırmandığı haberini getirdi. Livia balkona silahlı bir gözcü koyduktan sonra Livilla'nın kapısını vurdu ve onu çağırdı. Birkaç dakika sonra kapıyı açtı Livilla, derin bir uykudan kalkmış gibi. Ama Livia içeri girdi ve perdenin arkasında Castor'u buldu. Onlarla açık konuştu ve ancak belirli koşullar karşılığında durumu Augustus'a bildirmeyeceğini — ki, öğrenirse sürgün edilirlerdi kuşkusuz —, ve söz konusu koşullar harfiyen yerine getirilirse, evlenmelerini bile sağlayacağını belirtti. Nitekim, ben Aemilia ile nişanlandıktan kısa bir süre sonra, Postumus, büyük bir üzüntüyle, teyzemin kızı Domitia ile nişanlandı ve Castor Livilla ile evlendi. Tiberius ile Postumus'un Augustus tarafından evlat edinildikleri yıldı bu.

Livia, Julilla ile kocası Aemilius'u tasarılarına muhtemel bir engel olarak görüyordu. Bir rastlantı sonucu, Aemilius ile Cornelius'un (Büyük Pompey'in torunu) Augustus'u devirip onun görevlerini kendi aralarında ve bazı eski Konsüllerle paylaşmayı tasarladıklarına ilişkin birtakım kanıtlar geçti eline. Bu eski

Konsüller arasında Tiberius da vardı, ama bu konuda henüz ağzı aranmamıştı. Tasarı zaten ileri bîr evrede değildi, çünkü Aemilius ile Cornelius'un yaklaştığı ilk eski Konsül bu işe bulaşmayı kesinlikle reddetmişti. Augustus, Aemilius'a da Cornelius'a da ölüm ya da sürgün cezası vermedi. Planlarının bunca az destek bulmuş olması, kendi durumunun ne denli güçlü oluğunu kanıtlamıştı ve şimdi onları bağışlamakla, gücünün daha da sağlam bir kanıtını ortaya koyuyordu. Onları sadece huzuruna çağırtarak, aptallıkları ve nankörlükleri üzerine bir söylev verdi. Cornelius ayaklarına kapanıp hoşgörüsü için teşekkürler etti; Augustus ona kendini toparlamasını söyledi. Ben bir zorba değilim ki, dedi, devirmek için arkamdan hesaplar yapılsın, ya da bir zorbanın hoşgörüsünü gösterdiğim için ayaklarıma kapanılsın. O sadece. Roma Cumhuriyetinin, düzenin korunması için geçici olarak geniş yetkiler verilmiş bir memuruydu; Aemilius yanlış bilgilerle kafasını karıştırmıştı anlaşılan. Bu

saçmalığın en iyi ilacı, gelecek yıl Cornelius'un da Konsül yapılması ve böylece kendisiyle eşit rütbede olarak bu özlemini gidermesiydi; çünkü Roma'da Konsülden yüksek bir mevki yoktu. (Teoride doğruydu bu.) Daha onurlu olan Aemilius ayakta kalmıştı, Augustus ona, evlilik yoluyla akrabası olarak, kendisinden daha namuslu bir davranış beklediğini, bir eski Konsül olarak da, kafasını daha iyi kullanması gerektiğini söyledi. Ve bu gerekçeyle tüm payelerini geri aldı.

Bu olayın eğlenceli yanı, Augustus'un hoşgörüsünden Ötürü tüm itibarı Livia'nın kazanması oldu. Sözde Livia, bir kadın sevecenliğiyle, komplocuların canlarının bağışlanması için yalvarmıştı; yoksa Augustus, örnek olsunlar diye neredeyse gözden çıkarmıştı onları, Livia, Sertlik ve Sevecenlik Üzerine Bir Yastık Tartışması adını taşıyan bir kitapçık yazmış ve bunu yayımlamak için Augustus'tan izin koparmıştı. Özel değinmelerle dolu olan kitapçıkta Augustus huzursuz ve sıkıntılı gösterilmektedir. Bir türlü uyuyamaz. Kafasını kurcalayanı anlatması için tatlı dille yalvarır Livia, ve Aemilius'la Cornelius'a karşı benimsenecek doğru tavrın ne olduğunu karşılıklı tartışırlar. Augustus onları öldürtmek istemediğini, ama ne yazık ki bunu yapması gerektiğini, çünkü onları bırakırsa, onlardan korktuğu için böyle yaptığının sanılacağım ve bunun, başkalarını da kendisine karşı girişimlere özendireceğini açıklar. “Sürekli intikam alma ve cezalandırma zorunda olmak, her dürüst insan için dayanması güç bir durum, karıcığım.”

Livia: "Çok haklısın. Sana verecek küçük bir öğüdüm var — eğer kabul edersen tabii, ve kadın olmama karşın, sana hiç kimsenin, en yakın dostlarının bile söylemeyi göze alamayacağı bir şey söylediğim için beni suçlamayacaksan."

Augustus: "Çıkar ağzından, her neyse o."

Livia: "Duraksamadan söyleyeceğim, çünkü senin iyi gününün de, kötü gününün de ortağıyım. Sen sağ oldukça, ben de iktidardan payımı alıyorum, oysa, Tanrı korusun, sana bir kötülük gelirse, bu benim de sonum olur..." Onları bağışlamasını öğütler. "Tatlı söz öfkeyi yatıştırır, oysa haşin söz yumuşak bir mizaçta bile öfke uyandırır. Bağışlama en dik başlı yüreği

eritir, oysa ceza en alçakgönüllüyü bile sertleştirir... Bununla, ayrım gözetmeden tüm canileri bağışlamalıyız demek istemiyorum; çünkü, şifa bulmaz ahlak bozukluğu diye bir şey vardır ki, iyilikten anlamaz. Bu tür suç işleyen kişi, siyasal vücuttaki bir ur gibi, hemen yok edilmelidir. Ama geri kalanların — bilinçli, ya da bilinçsiz, toyluk, bilgisizlik, ya da yanlış anlama sonucu suç işleyenlerin— durumunda, inanıyorum ki, sadece paylamak ya da elden gelen en hafif cezayı vermek yeterlidir. Bir deneyelim bunu, şimdi, şu kişilerle başlayarak." Augustus Livia'nın bilgeliğini alkışlar ve ikna olduğunu itiraf eder. Ama Augustus'un ölümüyle Livia'nın iktidarının da sona ereceği yolundaki güvence ve “şifa bulmaz ahlak bozukluğu” deyimi dikkatinizden kaçmasın. Babaannem Livia şeytana pabucunu ters giydirirdi!

Sonra Livia Augustus'a, Aemilia'nın ebeveynine karşı Saray’ın hoşnutsuzluğunun belirtisi olarak, Aemilia ile benim evliliğimin iptal edilmesi gerektiğini söyledi. Augustus sevinçle kabul etti bunu, çünkü Aemilia benimle evlenme talihsizliğinden acı acı yakınıyordu ona. Livia'nın Julilla'dan korkacak pek bir şeyi kalmamıştı artık, ama yine de işleri sağlama başlamalıydı. Bu arada, henüz sözünü etmediğim, ama öykümdeki en tatsız kişilerden biri olan arkadaşı Urgulania'ya ödemesi gereken bir namus borcu vardı.

BÖLÜM VIII

Urgulania Livia'nın tek sırdaşıydı ve en güçlü çıkar ve minnet bağlarıyla bağlıydı ona. Genç Pompey'in yandaşlarından olan kocasını îç Savaşla yitirmişti. Onu ve bebek yaştaki oğlunu, Augustus'un askerlerinin vahşetinden o sırada hâlâ büyükbabamla evli olan Livia kurtarmıştı. Livia Augustus'la evlendiğinde, Urgulania'ya kocasının el koyulan topraklarının geri verilmesinde ve kadının, aileden biri gibi, onlarla birlikte oturmaya çağrılmasında diretmişti, Livia'nın etkisiyle (çünkü Livia, Augustus adına, Baş Pontif, Lepidus'a her istediği atamayı yaptırtabiliyordu), Urgulania, Roma'nın tüm soylu evli kadınları üzerinde manevi yetkiye sahip bir mevkie getirildi. Bunu açıklamam gerek. Her yıl Aralık başında, bu

kadınlar, Vesta Rahibelerinin gözetiminde İyi Tanrıça'ya adanan bir kurban törenine katılmak zorundaydılar. Tören, gelecek on iki ay boyunca Roma'nın dirlik ve güvenliği için nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine ilişkindi. Hiçbir erkek törenin kutsallığını kirletemezdi: Cezası ölümdü bunun. Vestaların manastırını onararak, görkemli biçimde döşeyerek ve Augustus'tan onlar için birçok ayrıcalık sağlayarak rahibelerin gözüne girmiş olan Livia, Başrahibeye, kurban törenlerine katılan kimi kadınların ahlakının kuşku götürür olduğunu ima etti. İç Savaş sırasında Roma'nın çektiği sıkıntılar, belki törenlere katılanların iffetsizliğine karşı İyi Tanrıça'nın öfkesi yüzündendi, dedi. Bu kadınlar ahlak yolundan ayrıldıklarını itiraf ederlerse, Tanrıça'ya yalnız iffetli olanların hizmet etmesi ve böylece öfkesinin yatıştırılması mümkün olabilirdi. Günah çıkaranlara, sözlerinin hiçbir erkeğin kulağına gitmeyeceğine, dolayısıyla kendilerine herhangi bir leke sürütmeyeceğine dair, kutsal bir yeminle güvence verilebilirdi.

Dinine düşkün bir kadın olan Başrahibe bu düşünceyi beğendi, ama bu yenilik için Livia'nın yetkisi olup olmadığını sordu. Livia ona, bir önceki gece Tanrıça'yı düşünde gördüğünü ve Tanrıça'nın, Vestalar cinsel konularda deneyimli olmadıklarından, iyi aileden bir dul kadının Günah Çıkartıcı olarak atanmasını istediğini söyledi. Başrahibe, itiraf edilen günahların cezasız mı katacağını sordu. Livia, bu sorunuza yanıt veremezdim, dedi, eğer Tanrıça aynı düşte bu noktayı da aydınlatmasaydı. Günah Çıkartıcıya, kefaret niteliğinde cezalar verme yetkisi tanınacak ve bu cezalar, günahkâr ile Günah Çıkartıcı arasında kutsal bir gizlilik içinde kalacaktı. Başrahibeye sadece filan kadının bu yıl törene katılacak durumda olmadığı, ya da falan kadının cezasını yerine getirmiş olduğu bildirilecekti. Bu uygundu Başrahibe için, ama Livia geri çevirir korkusuyla bir aday önermekten çekiniyordu. Bunun üzerine Livia, bu atamanın Baş Pontif tarafından yapılmasının en doğru olacağını, eğer Başrahibe izin verirse. Baş Pontife durumu anlatacağını ve uygun birini (Tanrıçanın da olumlu karşılayacağı bir seçim olması için gerekli törenleri yerine getirdikten sonra) seçmesini isteyebileceğini söyledi. Böylece Urgulania seçildi ve tabii Livia,

Lepidus'a veya Augustus'a bu atamanın taşıdığı gücü belirtmedi. Bundan sadece ahlak sorunlarında "Başrahibenin danışmanlığı" olarak söz etti: Zavallı Başrahibe dünya işlerinden öylesine habersizdi ki,,.

Kurban töreninin bir Konsülün evinde yapılması âdetti, ama şimdi hep Augustus'un sarayında yapılıyordu, çünkü Konsüllerin üstündeydi Augustus. Bu Urgulania'nın işine gelmişti. Kadınları saraydaki odasına çağırtıyor (bu oda korku uyandırıcı ve doğruyu söylemeye teşvik edici biçimde döşenmişti), en korkunç yeminler altında onları gerçeği söylemek zorunda bırakıyor ve itiraflarını dinledikten sonra, uygun cezayı düşünmek için dışarı çıkartıyordu,

O zaman, odada bir perdenin ardında gizlenmiş olan Livia bir ceza öneriyordu. Epey eğleniyorlardı bu oyunla; Livia da planları için bîr sürü yararlı bilgi elde ediyordu.

İyi Tanrıça'ya hizmet eden Günah Çıkartıcı olarak, Urgulania kendisini yasa üstü görmeye başlamıştı. Borçlu olduğu bir Senatör, onu yargılanmak üzere Borçlar Mahkemesine çağırttığında, nasıl bu çağrıya uymayı reddettiğini ve rezaleti örtbas etmek için parayı nasıl Livia'nın ödediğini ilerde anlatacağım. Bir başka sefer de, bir Senato soruşturması için tanık olarak mahkemeye çağrılmıştı. Sorguya çekilmek hiç işine gelmediğinden, özür dileyerek orada bulunamayacağını bildirdi ve yazılı ifadesini almak için ayağına bir yargıç gönderildi. Çenesi yarık, saçları lamba isiyle boyalı (beyaz teller apaçık görünürdü dipten), korkunç bir kocakarıydı ve uzun yıllar yaşadı. Oğlu Silvanus yeni Konsül olmuştu ve Aemilius'un komplosu için yaklaştıklarından biriydi. Silvanus dosdoğru Urgulania'ya gidip Aemilius'un niyetlerini anlatmış, Urgulania haberi Livia'ya aktarmış, ve Livia bu değerli bilgiye karşılık onları ödüllendirmek için. Silvanus'un kızı Urgulanilla'yı benimle evlendirmeye ve böylece onları İmparator ailesine katmaya söz vermişti. Urgulania Livia'nın sırdaşı olduğundan, Augustus'tan sonra, Augustus'un en yakın kalıtçısı olsa bile, Postumus'un değil, amcam Tiberius'un imparator olacağını biliyordu; dolayısıyla bu evlilik göründüğünden daha da itibarlıydı.

Urgulanilla’yı hiç görmemiştim. Kimse görmemişti. Urgulania’nın mülk sahibi olduğu Herculaneum’da (Vezüv'ün eteklerinde bir kent) teyzesiyle oturduğunu biliyorduk, ama Roma'ya ziyaret için bile olsa hiç gelmemişti. Zayıf bünyeli olduğu kanısına varmıştık. Ama Livia'nın, bir aile meclisinde Silvanus Plautus'un kızıyla evlenmemin kararlaştırıldığını ve sakatlıklarım göz önünde tutulursa, bunun önceki iki olasılıktan daha uygun bir evlilik olacağını bildiren kısa, kuru notlarından birini alınca,

Urgulanilla’da salt sağlıksızlıktan çok daha ciddi bir kusur olduğundan şüphelendim. Yarık damaklıydı belki; belki doğuştan yüzünün yarısı lekeliydi. Her neyse, ortaya çıkarılmasını engelleyen bir şey vardı. Belki o da kötürümdü benim gibi. Buna aldırmazdım. Belki gerçekten çok iyi bir kızdı da yanlış anlaşılmıştı. O zaman paylaşacak çok şeyimiz olurdu. Tabii Camilla’yla evlenmek gibi olmayacaktı, ama hiç değilse Aemilia'yla evlenmekten iyiydi.

Nişan günümüz kararlaştırıldı. Germanicus'a sordum Urgulanilla'yı, ama o da benden fazla bir şey bilmiyordu ve doğru dürüst araştırmadan bu evliliğe evet demiş olmaktan hafif utanır gibiydi. O Agrippina'yla çok mutluydu; benim de mutlu olmamı istiyordu. Gün geldi çattı, "'Uğurlu" bir gün. Ve ben gene çelengim ve tiril tiril giysimle aile sunağının önünde gelini beklemeye koyuldum. "Üçüncü kez uğurludur," dedi Germanicus. "Göreceksin çok güzel çıkacak. Sevecen, aklı başında, tam sana göre biri." Ama öyle miydi? Yaşamım boyunca bana birçok kötü şaka yapıldı, ama sanırım bundan beteriyle karşılaşmadım. Urgulanilla... Herculanilla'nın Latincesi olan adına layıktı. Bir dişi Herkül'dü gerçekten. Henüz on beş yaşında olmasına karşın, boyu yüz seksen beş santimi aşkındı, ve hâlâ büyüyordu; eni de boyuyla orantılıydı. Yıllar sonra bir zafer töreninde gördüğüm dev boyutlu bir Parthia'lı tutsak dışında, bir insanda rastladığım en kocaman el ve ayaklara sahipti. Yüzü düzgündü, ama çizgileri hantal ve suratı hep asıktı. Kambur duruyordu. Konuşması amcam Tiberius kadar ağırdı (gerçekten o kadar benziyordu ki amcama, aslında onun çocuğu olduğu söylentisi dolaşıyordu). Ne eğitimi, ne zekâsı, ne bir becerisi, ne de herhangi cana yakın bir yanı vardı. Tuhaf ama onu gördüğümde ilk düşüncem şu oldu: "Bu kadın gözünü kırpmadan adam öldürebilir. Ondan tiksindiğimi belli etmemeye ve bana karşı haklı bir kin beslemesine fırsat vermemeye çok dikkat edeceğim.

Çünkü, benden nefret ederse can güvenliğim kalmaz." Oldukça iyi bir aktörümdür, ve törenin vakarı sırıtmalar, fısıldanan alaylar ve zor tutulan kıkırdamalarla bozulduysa da, bu uygunsuz davranışlardan ötürü beni suçlayamazdı Urgulanilla. Tören sona erince, ikimiz, Livia ve Urgulania'nın huzuruna çağırıldık. Kapı kapanıp da onların karşısında yalnız kaldığımızda — ben, ürkek ve sinirli; Urgulanilla, put gibi ifadesiz ve dev yumruklarını sıkıp gevşeterek — bu iki şeytan ruhlu ihtiyar babaannenin ciddiyeti çöküverdi ve deli gibi bir kahkaha nöbetine tutuldular. Daha önce hiç görmemiştim böyle güldüklerini: Basbayağı ürkütücüydü etkisi. İçten, sağlıklı bir gülüş değildi bu; cehennemden çıkma bir hıçkırık, bir çığlıktı sanki. Bir işkence, ya da çarmıha germe sahnesini izleyen iki geçkin, sarhoş fahişeye benziyorlardı. "Ah bu dünya güzelleri!" diyerek gözlerinden akan yaşlan sildi Livia sonunda. "Neler vermezdim, düğün gecenizde sizi yatakta görmek için! Deucalion'un Tufan'ından bu yana, gelmiş geçmiş en gülünç manzara olurdu." "O sözünü ettiğin olayda özellikle gülünç olan ne, hayatım?" diye sordu Urgulania.

Ne! Bilmiyor musun? Tanrı bir tufan gönderip bütün dünyayı suya boğmuş. Yalnız Deucalion, ailesi ve birkaç hayvan bir dağın tepesine sığınabilmişler. Aristophanes'in Tufan'ını okumadın mı? En sevdiğim oyunudur o. Parnassos Dağı'nda geçer. Bir sürü hayvan toplanmıştır; gelgelelim, her türden yalnız bir hayvan vardır ve her biri kendisim türünün sağ kalan tek temsilcisi sanmaktadır. Bu durumda, dünyanın yeniden hayvanlarla dolması için, ahlaki kaygılara ve aşikâr zorluklara rağmen, birbirleriyle çiftleşmeleri gerekir. Deucalion Dişi Fili Deveyle nişanlar."

Deveyle Fil! Bak bu nefis! diye gıdakladı Urgulania, "Bir yanda Tiberius Claudius'un ip gibi boynu, sıska vücudu, uzun bön yüzü, öbür yanda benim Urgulanilla'nın kocaman ayakları, yelken kulakları ve minicik domuz gözleri! Ha, Ha, Ha! Peki, yavrulan ne olmuş? Zürafa mı? Ha, Ha, Ha!"

Oyun oraya kadar gitmiyor, İris haberci rolünde sahneye çıkar ve Atlas Dağı'nda sağ kalan başka hayvanlar da olduğunu bildirir. Tam zamanında durdurur düğünü.

Deve düş kırıklığına uğrar mı?

Perişan olur!

Ya Fil?

O sadece somurtur.

Ayrılırken öpüşürler mi?

Onu söylemiyor Aristophanes. Ama eminim öpüşmüşlerdir. Hadi bakalım Hayvanlar. Öpüşün!

Ben aptal aptal gülümsedim. Urgulanilla somurttu.

Öpüşün dedim, diye yineledi Livia, dediğini yapmamız gerektiği anlamına gelen bir sesle.

Öpüştük; acuzeleri gene isterik kahkahalara garkederek. Dışarı çıktığımızda Urgulanilla'ya fısıldadım: "Özür dilerim. Suç benim değil." Ama o, daha çok somurtmak dışında, bir yanıt vermedi.

Nikâhımıza daha bir yıl vardı; çünkü ailem on beş buçuk yaşımı doldurmadan ergin olmayacağıma karar vermişti. Çok şey olabilirdi bu zaman içinde. İris gelseydi eğer.

Ama gelmedi. Postumus da dertliydi. O ergin olmuştu artık; Domitia'nın evlilik yaşma girmesine ise sadece birkaç ay kalmıştı-Zavallı Postumus'um hâlâ Livilla'ya âşıktı, onun evli olmasına rağmen. Ama Postumus'un öyküsüne girmeden önce, size “Romalıların Sonuncusu” ile tanışmamı anlatmalıyım.

BÖLÜM IX

Adı Pollio idi. Nasıl tanıştığımızı ayrıntılarıyla anlatacağım. Urgulanilla ile nişanımdan bir hafta sonraydı. Apollon Kitaplığında çalışırken, Livy ile birlikte, yaşlı ama dinç görünüşlü ufak tefek bir adamın içeri girdiğini gördüm. Şöyle diyordu Livy: "Bulmaktan umudumuzu kesmemiz gerekecek galiba, ancak belki... Hah, bak Sulpicius burada! Olsa olsa o bilir. Günaydın Sulpicius. Senden bir ricam olacak, Asinius Pollio ile kendim için. Bulmak istediğimiz bir kitap var: Polemokles adında bir Yunanlının, Polybius'un Askeri Taktikleri hakkında yazdığı bir eleştiri olacak. Burada bir kez gördüm sanki, ama katalogda adı yok. Buradaki kütüphaneciler de hiç bir işe yaramaz." Sulpicius sakalını çiğnedi bir süre, sonra şöyle dedi: "Adını yanlış hatırlıyorsun Polemokrates olacak. Ayrıca adına rağmen, Yunanlı değil. Yahudiydi. O kitabı on beş yıl önce şu üst rafta görmüştüm. Pencereden sayarak dördüncü sırada, en arkada. Başlığı da sadece Taktikler Üzerine Tez'di. Getireyim size. O günden bu yana yerinin değiştirildiğini sanmam"

Sonra beni gördü Livy. "Merhaba arkadaşım, ne var ne yok? Ünlü Asinius Pollio'yu tanıyor musun?"

Onları selamladım. Pollio şöyle dedi: "O okuduğun nedir delikanlı? Saçma sapan bir şeydir mutlaka, öyle utanarak sakladığına bakılırsa. Zamane gençleri sadece böyle fasafiso şeyler okurlar." Livy'ye döndü: "Seninle on altına bahse girerim, ya o berbat Sevme Sanatı'dır, ya pastoral şiirler, ya da o türden bir şeydir."

Kabul, dedi Livy. "Genç Claudius o bildiğin gençlerden değil. Eh, Claudius hangimiz kazandık?"

Kekeleyerek Pollio'ya döndüm: "Sevinçle söyleyebilirim efendim, siz kaybettiniz."

Pollio öfkeyle kaşlarını çattı: "Ne dedin, ne dedin? Kaybetmemden sevinç mi duyuyorsun? Benim gibi yaşlı bir adamla, hem de bir Senatör, böyle mı konuşulur?"

Saygımdan öyle dedim efendim.Kaybettiğiniz için sevinçliyim Bu kitaba fasafiso denmesini istemezdim. Sizin kendi yazdığınız İç Savaşlar Tarihi bu, ve haddim olmayarak, gerçekten iyi bir kitap olduğu kanısındayım.

Pollio'nun yüzü değişti. Keyiflendi, kıs kıs güldü ve kesesini çıkarıp paralan Livy'ye uzattı. Aralarındaki dostça düşmanlık ilişkisi gereği, (sanırım bilirsiniz ne demek istediğimi), şakadan, ciddi bir dirençle paraları reddetti Livy. "Pollio'cuğum, nasıl alırım bunu? Sen haklı çıktın ya! Bu zamane gençleri gerçekten berbat şeyler okuyorlar. Keselim artık. Kabul ediyorum, bahsi kaybettim, İşte, buyur kendi kesemden on altın. Helali hoş olsun"

Pollio bana döndü, "Bak delikanlı, — kim olduğunu bilmiyorum ama, aklı başında bir gence benziyorsun — dostumuz Livy'nin yapıtını okudun mu? Kuzum açık konuş, hiç değilse benimkinden daha fasafiso değil mi?"

Gülümsedim. "Hiç değilse okuması daha kolay."

Kolay mı? O nasıl oluyor?

Eski Roma'nın insanlarını sanki bugün yaşıyorlarmış gibi konuşturuyor.

Bu pek hoşuna gitti Pollio'nun. "İşte seni en zayıf yerinden yakaladı. Livy. Yedi yüzyıl önce yaşamış Romalılara olmayacak modern dürtüler, davranışlar, konuşmalar yakıştırıyorsun. Doğru, okuması keyifli, ama tarih değil."

Bu konuşmanın devamını aktarmadan önce, Pollio hakkında bir iki şey söylemeliyim, Pollio, belki de, gününün en yetenekli kişisiydi — Augustus'u bile bunun dışında tutmuyorum. Şimdi seksenine yaklaşmış olmasına karşın, zihin gücü tamamen yerindeydi, fizik olarak da birçok altmışlık adamdan daha sağlıklı görünüyordu. Julius Caesar'ın yanında Rubicon'u geçmiş, onunla birlikte Pompey'e karşı çarpışmış, büyükbabam Marcus Antonius'un komutasında (Antonius Augustus'la çatışmazdan önce)

hizmet etmiş, Konsül olmuş, İç İspanya ve Lombardia valiliklerinde bulunmuş, Balkanlar'da kazandığı bir savaş için onuruna zafer töreni düzenlenmiş, Cicero'nun kişisel dostu (ondan tiksinene kadar) ve Vergilius, Horatius gibi ozanların koruyucusu olmuştu. Ayrıca, mükemmel bir hatip ve tragedya yazarıydı. Ama tarihçiliği, yazarlığından da. hatipliğinden de üstündü, çünkü katışıksız gerçeğe karşı kılı kırk yarmaya varan bir tutkusu vardı ve bu eğilimini öteki edebi dalların gelenekleriyle bağdaştıramıyordu. Balkan seferinden eline geçenle halka açık bir kitaplık kurmuştu (Roma'daki ilk halka açık kitaplık). Şimdi bu tür kitaplıklardan iki tane daha vardı; içinde bulunduğumuz, ve anneannem Octavia'nın adını taşıyan bir başkası; ama Pollio'nunki, okuma amaçları için, her ikisinden de daha iyi düzenlenmişi

Bu arada Sulpicius kitabı bulmuştu. Pollio ve Livy birkaç sözle ona teşekkür ettikten sonra, yeniden tartışmalarına döndüler.

Önce Livy konuştu: "Pollio'nun sorunu şu: Tarih yazarken, bütün ince ve şiirsel duygularını gemlemek zorunluluğunu duyuyor. Kişilerini özellikle ruhsuz çiziyor; konuşturduğunda, en ufak hitabet yeteneğini bile esirgiyor onlardan."

Pollio; "Evet Şiir şiirdir Hitabet hitabettir Tarih de tarihtir. Birbirine karıştıramazsın onları."

Nedenmiş o? Pekâlâ karıştırırım. Yani şiirin ayrıcalığıdır diye epik temalı bir tarih yazmayacak mıyım, veya önemli bir savaş öncesi söylevini, bu tür konuşmalar hitabet alanına girer diye, generallerime söyletemeyecek miyim?

"Evet, tastamam onu diyorum. Tarih, olanların, insanların nasıl yaşayıp öldüklerinin, ne yaptıklarının ve dediklerinin doğru olarak

yazıya dökülmesidir. Epik tema sadece gerçeği çarpıtır. Senin generallerin söylevleri hitabet olarak çok güzel, ama tarihle uzak yakın ilişkileri yok. Böyle konuşmalar yapıldığı yolunda en ufak bir kanıt olmaması bîr yana. gerçeğe de uymuyorlar. Ben çoğu kişiden daha çok savaş öncesi konuşması dinledim ve konuşan generaller, özellikle Caesar ve Augustus, olağanüstü

parlak kürsü hatipleri oldukları gibi, birlikleri kürsü meseleleri ile sıkmayacak kadarda askerdiler. Onlar askerlerle karşılıklı sohbet havası içinde konuşurlardı, hiç hitabete kaçmadan. Nasıl bir konuşma yapmıştı Caesar Pharsalia Savaşı öncesinde? Bize karılarımızdan ve çocuklarımızdan ve Roma'nın kutsal tapınaklarından ve geçmişteki parlak zaferlerimizden mi söz etmişti? Ne münasebet! Bir elinde koca bir turp, ötekinde bir parça kuru asker somunu, bir çam kütüğünün üstüne çıktı ve bir yandan tıkınırken, bir yandan şakalaştı onlarla, öyle kibar şakalar falan değil, ha! Her şeyi adıyla sanıyla söylüyordu, kılı kıpırdamadan: Kendi rezil yaşamına kıyasla Pompey'inkinin ne kadar temiz olduğunu filan... O turpla yaptıkları bir öküzü bile güldürürdü. Pompey'in Büyük'" lakabını nasıl kazandığına dair açık saçık bir fıkrasını anımsıyorum — ah, o turp! Daha beteri de var: Kendisi İskenderiye Çarşısında nasıl saçlarını yitirmiş! Çocuk burada olmasaydı, ikisini de anlatırdım sana. Ama Caesar'ın okulundan yetişmediğin için nasıl olsa püf noktasını kaçırırdın. Tek söz etmedi önümüzdeki savaşa ilişkin, ancak en sonunda: 'Zavallı Pompey! Julius Caesar ve adamlarının karşısında! Talihine küssün! ' dedi,"'"

Yazdığın tarihe bunların hiçbirini koymamışsın, dedi Livy.

Yayımladıklarıma elbet koymam, dedi Pollio. "Ben aklımı peynir ekmekle yemedim, Eğer yeni tamamladığım özel Ek'i ödünç almak istersen, hepsini bulursun orada. Ama belki hiçbir zaman o zahmete girmezsin. Onun için ben gerisini anlatayım sana: Caesar çok iyi taklit yapardı, bilirsin, ve onlara Pompey'in ölüm söylevini, — kendi kılıcının üstüne atmadan önceki söylevini oynadı (gene mahut turp... kökü ısırılmış), Pompey'in ağzından sövdü Ölümsüz Tanrılara: Erdemi kötüye yenik düşürdükleri için. Asker iki büklümdü gülmekten. Sonra birden böğürdü: ‘Ama yalan mı bu, söyleyen Pompey bile olsa? Sıkıysa inkâr edin köpoğlu köpekler!’

Ve yarım turpu kafalarına fırlattı. Yükselen kahkahayı duyacaktın! Caesar'ın askerinin eşi görülmemiştir yeryüzünde. Fransa dönüşü, zafer töreninde söyledikleri şarkıyı anımsıyor musun?

'Yurda getiriyoruz kel zamparayı

Romalılar, kilitleyin kanlarınızı.' "

Livy; "Pollio, aziz dostum, biz Caesar'ın ahlakını değil, tarih nasıl yazılır, onu tartışıyorduk."

Pollio; "Doğru. Zeki genç dostumuz, okunurluğunu Övmek gibi saygılı bir maske altında senin yöntemini eleştiriyordu. Evlat, soylu Livy'ye yönelteceğin başka suçlamalar da var mı?"

Ben: "Lütfen beni utandırmayın efendim. Livy'nin yapıtlarına büyük hayranlık duyuyorum."

“Sen doğruyu söyle, evlat! Tarih açısından yanlışlarını yakaladın mı hiç? Epey okuyan bir gence benziyorsun.”

Beni bağışlasanız, bu konuya... "Konuş, konuş! Bir şeyler olmalı."

İtiraf ederim ki, kafamı kurcalayan bir şey var. O da Lars Porsena'nın Öyküsü. Livy'ye göre, Porsena Roma'yı ele geçirememiş: İlkin Horatius'un köprüdeki kahramanlığı onu durdurmuş, sonra da Scaevola’nın şaşırtıcı gözü pekliği karşısında cesareti kırılmış. Livy'nin anlattığına göre, Porsena'yı öldürme girişiminden sonra yakalanan Scaevola, sunakta yanan ateşe elini sokmuş ve, kendisi gibi, daha üç yüz Romalının Porsena'nın canını almaya ant içtiğine yemin etmiş. Ve bunun üzerine Porsena barış yapmış. Ama ben, Lars Porsena'nın Clusiun’daki labirent mezarını gördüm ve üstünde Romalıların Kent Kapısından boyunduruk altında çıkartıldıklarını gösteren bir taş var. Bir rahip, elinde makas, Atalarımızın sakatlarını kesiyor. Ve bize karşı olumlu duygular besleyen Halikarnasos'lu Dionisos bile, Senato’nun Porsena'ya fildişi taht, asa, altın taç ve zafer giysisi verilmesine karar aldığını belirtiyor ki, bu ancak onun hükümranlığını kabul ettikleri anlamına gelebilir. Dolayısıyla belki de Lars Porsena, Horatius'a ve Scaevola'ya rağmen Roma'yı ele geçirmişti. Capualı rahip Aruns da (Etrüsk yazılarını okuyabilen tek kişiymiş) geçen yaz bana, Etrüsk belgelerine göre, Tarquin’leri Roma'dan süren kişinin Brutus değil, Porsena olduğunu söyledi. Romanın ilk Konsülleri olan Brutus ve Collatinus ise, Porsena adına vergi toplamak üzere atanan memurlarmış.

Livy sinirlendi. "Çok şaşırttın beni Claudius. Roma geleneğine hiç saygın yok mu ki, büyüklüğümüze gölge düşürmek için eski düşmanlarımızın uydurduğu yalanlara inanıyorsun?"

Sadece merak etmiştim,dedim alçak gönüllülükle, "gerçekten ne olduğunu o zaman,"

Haydi Livy, dedi Pollio. "Yanıt ver genç araştırmacıya. Ne oldu sahiden?"

Livy: "Başka zaman. Şimdi konuyu saptırmayalım. Konumuz tarih nasıl yazılmalı üzerine genel bir tartışma, Claudius, dostum, bu işe heveslisin. Biz yaşlı üstatlardan hangimizi seçeceksin model olarak?"

Çocuğu güç durumda bırakıyorsunuz, kıskanç adamlar, diye söze karıştı Sulpicius. "Ne demesini bekliyorsunuz yani?"

“Gerçek ikimizi de incitmez,” diye yanıtladı Pollio.

Bir birinin, bir ötekinin yüzüne baktım. Sonunda şöyle dedim". "Sanırım Pollio'yu seçerdim. Livy'nin şiirsel zarafetine hiçbir zaman ulaşamayacağımdan eminim. Onun için, Pollio'nun titiz ve özenli çalışmasını taklit etmek için elimden geleni yapacağım."

Livy homurdanarak gitmek üzere davrandı, ama Pollio bırakmadı. Keyfini belli etmemeye çalışarak, "Haydi Livy," dedi. "Senin bütün dünyada tümen tümen öğrencin varken, bana bir öğrenciyi çok mu gördün? Evlat, Cadiz'li ihtiyarın öyküsünü duydun mu? Hayır, açık saçık değil. Aslında oldukça acıklı. Adam yürüyerek Roma'ya gelmiş. Neyi görmeye? Tapınakları, tiyatroları, heykelleri, dükkânları, ahaliyi, Senato binasını filan değil. Birini görmeye gelmiş. Kimi? Kafası sikkelerin üstünde olanı mı? Hayır efendim. Ondan da büyük birini. Dostumuz Livy'yi görmeye gelmiş. Yapıtlarını ezbere biliyormuş. Onu bulmuş, saygılarım sunmuş ve geldiği gibi geri dönmüş Cadiz'e ve hemen ölmüş. Düş kırıklığı ve o uzun yürüyüş fazla gelmiş zavallıya."

Livy, "Hiç değilse içten okurlarım var. Delikanlı, sen Pollio'nun ününü nasıl sağladığını biliyor musun? Bol parası var, büyük güzel bir evi ve

mükemmel bir aşçısı var. Edebi çevreler* den bir sürü adamı evine çağırır, nefis yemekler yedirir, sonra, kayıtsız bir havayla, tarihinin son cildini eline alır, ‘Beyler.’ der gayet alçakgönüllü, 'Burada tam emin olmadığım birkaç bölüm var. Çok çalıştım üzerlerinde, ama yine de son bir cila gerekiyor ki, onda sizin yardımınıza güveniyorum. İzninizle...’ Sonra başlar okumaya. Kimse pek dikkatli dinlemez. Herkes tıka basa doymuştur. 'Aşçı bir dâhi,' diye düşünüyordur hepsi. ‘O acı soslu kefal, ardından ardıçkuşu dolması, hele mantarlı yaban domuzu... En son ne zaman yedim,bu kadar iyi bir yemek? Pollio'nun bir önceki okuma gününde olmalı. Ah, işte köle şarap getiriyor gene. O harika Kıbrıs şarabı. Pollio haklı: Piyasadaki bütün Yunan şaraplarından üstün.’ Bu arada Pollio'nun sesi süregider: Kulağı okşayan bir sestir, bir yaz akşamı ayininde rahibin sesi gibi. Arada alçakgönüllülükle sorar, 'Ne dersiniz, burası iyi mi?' Herkes, gene ardıçkuşunu, ya da küçük pastaları düşünerek, Çok güzel Pollio, çok güzel/ der. Biraz sonra gene durup sorar: 'Burada hangi sözcüğü kullanmak daha doğru olur acaba? Geri dönen elçiler kabileyi ayaklanmaya ikna mı ettiler, yoksa teşvik mi ettiler? Yahut, durum hakkında verdikleri bilgi kabileyi ayaklanma yönünde etkiledi mi desem? Aslında, sanırım tarafsız olarak aktarmışlardı gördüklerini'. Tabii, bir mırıltı yükselir sedirlerden: 'Etkiledi, Pollio. Etkilediği kullan!' 'Sağolun dostlarım,’ der Pollio, 'çok naziksiniz. Köle, çakımı ve kalemimi getir. İzin verirseniz, hemen değiştireceğim tümceyi.' Sonra kitabı yayımlar ve yemekte olanların her birine, ücretsiz bir tane gönderir. Onlar da Hamam'da arkadaşlarıyla sohbet ederken, ‘Mükemmel bir kitap. Okudun mu? Pollio çağımızın en büyük tarihçisi. Ufak tefek üslup kaygılan olduğunda, zevkine güvendiklerine danışacak kadar da alçakgönüllü ayrıca. Bak, örneğin bu etkiledi sözcüğünü ben kendim önerdim’ derler."

Pollio: "Haklısın. Aşçım fazla iyi. Gelecek sefer senin aşçınla, o Falernia şarabı dediğinden birkaç testi ödünç alırım. Belki dürüst bir eleştiri çıkar o zaman."

Sulpicius karşı çıkar gibi bir hareket yaptı: "Beyler, beyler, bu tartışma kişisel olmaya başladı."

Livy zaten uzaklaşmıştı. Ama Pollio arkasından gülümseyerek, duyması için özellikle yüksek bir sesle, "Efendi adamdır Livy, ama bir kusuru var: Padua illetine müpteladır."

Bu, Livy'yi durdurdu ve geri döndürdü. "Nesi varmış Padua'nın? Padua'ya laf söyletmem."

Pollio açıkladı: "Doğduğu kent, malum. Kuzey Eyaletlerinde bir yer. Olağanüstü özelliklere sahip, ünlü bir kaplıca var orada. Görür görmez tanırsın bir Padua'lıyı. Bu kaplıcada yıkanan, ya da suyunu içen (bana anlatıldığına göre, her ikisini de aynı anda yaparmış Padua'lılar), her istediğine inanabilir, ve öyle şiddette inanır ki, başkalarını da inandırabilir. İşte bu yüzden de olağanüstü bir ticari üne sahip bu kent. Orada dokunan battaniyelerle kilimler, aslında başka yerlerde dokunanlardan üstün değil, hatta daha bile kötü; çünkü yerel koyunlar san ve sert kıllı. Ama Padua'lılara göre, bunlar yumuşacık ve kuştüyü kadar ak. Bütün dünyayı da inandırmışlar bunun böyle olduğuna."

Pollio'ya pas vererek şöyle dedim: "Sarı koyun mu? Gerçekten ender bir şey, Nasıl olmuşlar o renk efendim?"

Nasıl mı? Kaplıca suyu içmekten. Suda kükürt var. Bütün Padua'lılar sarıdır. Livy’ye baksana.

Livy ağır ağır bize yaklaştı. "Şaka şakadır Pollio ve ben şaka kaldırabilirim. Ama ortada ciddi bir sorun var, o da tarih nasıl yazılmalı. Ben bazı yanlışlar yapmış olabilirim. Hangi tarihçi yapmamıştır? Ama, hiç değilse, bile bile yalan söylemedim. Bununla suçlayamazsın beni. Eski belgelerde, işlediğim Roma'nın büyüklüğü temasını destekleyen ne bulursam, memnuniyetle tarihime koyarım. Ayrıntılar doğru olmasa bile, genel havası doğrudur. Aynı olayın iki farklı yorumuna rastlarsam, kendi düşünceme en yakın olanı seçerim. Her iki yorumla düpedüz çelişen bir üçüncü yorum aramak için de Etrüsk mezarlarını eşelemeye kalkışmam."

Gerçeği anlamaya yardım edebilir, dedi Pollio tatlılıkla. "Başarı sayılmaz mı bu?"

“Ya gerçeği anlamak uğruna, ulu atalarımızın korkak, yalancı ve hain olduklarını itiraf etmek zorunda kalırsak? O zaman ne olacak?”

Bu sorunun yanıtım delikanlı versin. Henüz yaşamın başında. Haydi bakalım evlat, ne diyorsun?

Rasgele konuştum: “Livy, tarihine, zamanımızın kötülüğünden yakınarak başlıyor ve fetihler Roma'yı zenginleştirdikçe, eski erdemin nasıl çöktüğünü anlatacağını belirtiyor. En çok ilk bölümleri yazmaktan zevk alacağını çünkü bunu yaparken günümüzün kötülüğüne gözlerini kapayabileceğini söylüyor. Ama günümüzün kötülüğüne gözlerini kaparken, bazen eskinin kötülüğüne de gözlerini kapamış olmuyor mu acaba?”

Yani? dedi Livy gözlerini kısarak.

Yani, diye geveledim, "belki onların kötülüğü ile bizimki arasında aslında o kadar büyük bir fark yoktur. Belki sadece bir fırsat ve olanak meselesidir bu."

Pollio: "Yani evlat, bizim Padualı sarı koyunlarını kar beyaz diye yutturamadı sana öyle mi?"

Zor durumda kalmıştım. "Livy'yi okutmaktan, bütün öbür yazarlardan daha çok zevk aldım/' diye yineledim.

Ona ne şüphe! diye sırıttı Pollio, "Cadiz'li ihtiyar da öyle demişti. Ama, Cadiz'li ihtiyar gibi, şimdi sen de biraz düş kırıklığına uğradın galiba. Lars Porsena'yu Scaevolayı, Brutus'u ve başkalarını yutmak biraz zor, değil mi?"

"Düş kırıklığı değil efendim. Daha önce düşünmemiştim bu sorunu, ama şimdi görüyorum ki, tarih yazmak için farklı yol var:

Biri, insanları erdeme özendirmek; öteki, insanlara doğruyu benimsetmek, ilki, Livy'nin yolu, ikincisi de sizinki, Ve belki de bu iki yol tümüyle uzlaşmaz değil."

Delikanlı, sen tam bir hatipsin! dedi Pollio büyük bir keyifle.

Heyecanlandığı, ya da sabırsızlandığı zaman genellikle yaptığı gibi, tek ayağı üzerinde durup öteki ayağını eline alan ve sakalına düğümler atan Sulpicius tartışmayı özetledi: “Evet, Livy asla okur sıkıntısı çekmeyecek. İnsanlar, ağzından bal akan bir yazarın onları 'eski erdeme özendirmesine' bayılırlar; hele, çağdaş uygarlığın bu erdeme erişmeyi olanaksız kıldığı da aynı solukta belirtilmişse! Ama sadece doğruyu söyleyenler (zavallı Catullus'un soylu Pollio'yu hedef alan sözleriyle, 'tarihin cenazesini kaldıran ölü gömücüler') gerçekten olmuş olandan fazlasını yazmayanlar... ancak böyleleri iyi bir aşçıları ve Kıbrıs şarabıyla dolu bir mahzenleri olduğu sürece dinleyici bulabilir.”

Bu, Livy'yi çileden çıkarttı. "Pollio, boşuna konuşuyoruz. Genç Claudius, ailesi ve arkadaşları arasında oldum olası durgun zekâlı diye bilinir, ama bu genel yargıya katılmamıştım bugüne kadar. Buyur al öğrencini. Sulpicius da kafasının durgunluğunu mükemmelleştirebilir. Roma'da bu işi ondan iyi öğretecek kimse yoktur," Sonra bize son kurşunu sıktı: ‘Et apudApoltinem istum Pollionis Pollincıorem diutissime polleat. ’ (Umarım, iyi gelişir. Pollio'nun o Ölü gömücü Apollon tapınağında). Sonra çekti gitti.

Pollio neşeyle bağırdı arkasından: ”Quod certe pollicitur Pollio. Poliucibiliterpoilebitpuer." (Pollio söz veriyor. Çocuk çok gelişecek.)

İkimiz yalnız kaldığımızda — Sulpicius bir kitap aramaya gitmişti — Pollio beni sorguya çekmeye başladı.

“Kimsin sen delikanlı? Adın Claudius, değil mi? İyi bir aileden geldiğin belli. Ama seni tanımıyorum.”

Ben Tiberius Claudius Drusus Nero Germanicus'um.

Aman Tanrım! Livy doğru söylemiş. Senin için yarım akıl diyor herkes.

"Evet. Kekeme, topal ve çoğu zaman hasta olduğum için ailem benden utanır. Bu yüzden pek az çıkarım toplum içine."

Durgun zekâlı mı? Yıllardır rastladığım en parlak gençlerden birisin sen.

“İltifat ediyorsunuz efendim.”

"Kesinlikle etmiyorum. Düşünüyorum da, bizim Livy'ye ne güzel bir çıkış yaptın Lars Porsena konusunda. Livy işi ciddiye almıyor, gerçek bu. Sürekli yakalıyorum onu. Bir kez sordum. Kamu Kayıtları Dairesinin keşmekeşi içinde gereken pirinç kitabeleri bulmakta güçlük çekmiyor mu diye, ‘Yok Canım, ne güçlüğü olacak,’ dedi. Sonradan öğrendim, oraya bir kez bile gitmemiş! Hiçbir olgunun doğruluğunu kontrol etmek gereğini duymuyor adam. Söyle bakayım, benim tarihimi neden okuyordun?

Perugia kuşatmasını anlattığınız bölümü okuyordum. Büyükbabam— Livia'nrn ilk kocasıydı, biliyorsunuz — oradaymış. O dönem ilgimi çekiyor, babamın hayatını yazmak için de malzeme topluyorum. Hocam Athenodorus sizin kitabınızı tavsiye etti; dürüst bir kitaptır, dedi. Daha önceki öğretmenim Marcus Porcius Cato ise, baştan sona yalandır demişti, O yüzden daha da yatkındım Athenodorus'a inanmaya."""

Evet, Cato tabii sevmez kitabımı. Cato'lar karşı tarafta çarpışıyordu. Büyükbabasının Sicilya'dan atılmasına katkım oldu. Ama, sanırım, gördüğüm ilk genç tarihçi sensin. Tarih yaşlı adamların oyunudur. Ne zaman baban ve büyükbaban gibi savaşlar kazanacaksın sen?

Yaşlandığım zaman belki.

Pollio güldü: "Uzun yıllar askeri taktikleri incelemiş bir tarihçi, ömründe eline kılıç veya kalkan almamış bile olsa, çok başarılı bir komutan olabilir, eğer cesareti ve iyi askerleri varsa,"

Ve iyi kurmay subayları, diye ekledim, Kleon'u anımsayarak.

Ve iyi kurmay su bayları, iyi bildin.

Pollio’ya, niçin kendisine "Romalıların Sonuncusu" dendiğini sormak cüretinde bulundum. Bu sorudan hoşlanmış göründü ve şöyle yanıtladı: "Augustus taktı bu adı bana. Büyükbaban Antonius'a karşı savaşmak için beni çağırtmıştı. Ne sanıyorsun beni, dedim, Antonius en yakın dostlarımdan biriydi. O zaman Augustus şöyle dedi: ‘Asinius Pollio,

sanırım Romalıların Sonuncusu sensin; bu unvan o katil Cassius’a yakışmıyor.' ‘Eğer Romalıların Sonuncusu bensem, bu kimin suçu?’ diye sordu, ve Antonius'u yendiğin zaman huzurunda başım dik tutup sırası gelmeden konuşacak benden başka kimse kalmamışsa, bu kimin suçu olacak?' ‘Benim değil, Asinius’, dedi Augustus özür dilercesine, ‘savaşı açan Antonius, ben değilim. Antonius'u yener yenmez de Cumhuriyet yönetimini geri getireceğim.’ ‘Eğer Livia Hanım vetosunu kullanmazsa,' dedim."

Sonra Pollio omuzlarımdan tuttu. "Sırası gelmişken sana bir şey söyleyeyim Claudius. Ben çok yaşlı bir adamım ve dinç görünüyorsam da, yolun sonuna vardım. Üç gün sonra öleceğim, biliyorum bunu, İnsan ölmeden önce, kafasına tuhaf bir duruluk geliyor. Peygamberce sözler etmeye başlıyor. Şimdi dinle! Onurla son bulacak, uzun etkin bir hayat yaşamak istiyor musun?"

Evet.

O halde başkalarının önünde her zaman topallamanı abart, bile bile kekele, sık sık hastalanmış gibi yap, saçma sapan konuş, kafanı salla, elini kolunu oynat. Eğer sen de benim görebildiğim kadar görebilseydin, güvenliğin ve zamanla en üst basamağa ulaşman için bunun tek yol olduğunu anlardın.

Şöyle dedim: “Livy'nin Brutus öyküsü — birinci Brutus'u diyorum — tarih olarak belki yanlış, ama bu dediğinize uyuyor. Brutus da yarım akıl rolünü oynamıştı, halkın özgürlüğünü geri getirebilmek için.”

Ne dedin? Halkın özgürlüğü mü? Bu deyimin artık yaşamadığını sanıyordum genç kuşak arasında

“Babam da, büyükbabam da inanırdı buna...”

“Evet,” diye sözümü kesti Pollio, “bu yüzden öldüler.”

Ne demek istiyorsunuz?

Bu yüzden zehirlendiler demek istiyorum.

Zehirlendiler mi? Kim zehirledi?

Şşş! Yavaş oğlum. Yok, isim verecek değilim. Ama, asılsız dedikodu aktarmadığımı göstermek için sana sağlam bir ipucu vereceğim. Babanın hayatını yazdığını söylemiştin, değil mi?

Evet.

Güzel. Göreceksin, öykünde belirli bir noktadan ileriye gitmene izin verilmeyecek. Ve seni durduran kişi...

Tam bu anda Sulpicius geldi ayaklarını sürüyerek; sonra da başka ilginç bir söz edilmedi. Ancak veda ederken, Pollio beni kenara çekip şunları fısıldadı; "Allahaısmarladık, küçük Claudius. Halkın özgürlüğü konusunda bir çılgınlık etme. Bu henüz gelemez. İşlerin çok daha kötüleşmesi gerek, iyiye gitmeden önce." Sonra sesini yükseltti; "Bir şey daha var. Eğer, ben öldükten sonra, tarihimde doğru olmayan herhangi bir noktaya rastlarsan, bunları düzeltmen ve bir ek olarak yayımlaman için izin veriyorum; yazıyla da belirteceğim sana bu yetkiyi verdiğimi. Olayları izle ve tarihimi ona göre tamamla. Zamanın gerisinde kalan kitaplardan ancak kesekâğıdı yapılır." Bu görevi yerine getirmekten onur duyacağımı söyledim.

Üç gün sonra Pollio öldü. Vasiyetinde, "Latin Tarihinin İlk Günleri" koleksiyonunu bana bırakmıştı, ama elime geçmedi bunlar. Amcam Tiberius, adlarımızın benzerliğinden ötürü bir yanlışlık olduğunu ve kitapların kendisine bırakıldığını ileri sürdü. Tarihinde düzeltmeler yapmam için bana tanıdığı yetkiyi ise, herkes şaka diye aldı; ama Pollio'ya verdiğim sözü yirmi yıl kadar sonra yerine getirdim. Cicero'nun karakterini çok acımasızca yazmıştı. Kendini beğenmiş, kaypak ve korkak bir adamdı Cicero; ben de katılıyordum bu yargıya, ama Pollio'nun ileri sürdüğü gibi vatan haini değildi, bunu Delinmeyi gerekli gördüm. Pollio, Cicero'nun birtakım yazışmalarına dayanarak öyle düşünmüştü. Ben, bu mektupların sahte olduğunu ve Clodius Pulcher tarafından yazdırıldıklarını kanıtlayabildim. Clodius, çalgıcı kadın kılığına girerek İyi Tanrıça'ya kurban törenine katılmakla suçlandığında, Cicero onun aleyhine tanıklık

etmiş ve bu yüzden düşmanlığını kazanmıştı. Bu Clodius da kötü Claudian'lardan biriydi.

BÖLÜM X

Tiberius'a, Augustus tarafından Germanicus'u evlat edinmesi buyrulmuş (kendi oğlu ve mirasçısı Castor'un varlığına rağmen) ve böylece, Germanicus Claudian ailesinden Julian ailesine geçmişti. Dolayısıyla, ben ergin olduğumda, kendimi Claudian'ların reisi ve babamdan kalan mülk ve paranın tartışmasız sahibi durumunda buldum. Tekrar evlenmediğinden, annemin de vasisi oldum. Annem, bundan utanç duyuyordu. Tüm iş evrakı imza için bana getirildiği, ve ailenin rahibi olduğum halde, bana karşı tutumu eskisinden de haşindi. Erginlik törenim luJfİJl (£/

Germanicus'unkinin tam tersi oldu. Erkek giysimi gece yarısı giydim ve yanımda hiçbir refakatçi olmadan, tahtırevanla Capitol'a götürüldüm. Orada kurban kestikten sonra, gerisin geriye yatağıma taşındım. Germanicus'la Postumus geleceklerdi, ama bana elden geldiğince az dikkat çekmek için, Livia o gece Saray'da bir şölen düzenlemişti, oradan ayrılmaları olanaksızdı.

Urgulanilla'yla evlendiğimde de aynı şey oldu. Pek az kişinin haberi vardı düğünümüzden; çoğunluk, bir gün sonra, evliliğimiz resmen açıklanınca öğrendi. Törende usule aykırı bir şey yoktu. Urgulanilla'nın safran rengi pabuçları ve alev rengi duvağı, geleceğe ilişkin kehanetler, kutsal pastanın yenmesi, koyun postu örtülü iki tabure, Tanrılar onuruna yere içki serpişim, Urgulanilla'nın kapı pervazına kutsal yağ sürmesi, üç madeni para, ona ateşle su armağan edişim; her şey usulünceydi. Sadece meşaleli düğün alayı yoktu ve tören, baştan sona, mekanik, acele ve incelikten yoksun bir biçimde yürütülmüştü. Kocasının evine ilk kez girerken tökezlememesi için, gelini eşikten kucakta geçirmek âdettir Roma'da. Claudian ailesini temsilen gelini taşıyacak olan iki kişi yaşlı adamlardı ve Urgulanilla'nın ağırlığını hesaba katmamışlardı. Birinin mermerde ayağı kayınca, Urgulanilla paldır küldür yuvarlandı ve düşerken onları da kendisiyle aşağı çektiğinden, üçü birden yerlere serildiler

Bir düğünde bundan daha kötü bir belirti düşünülemez. Ne var ki, buna mutsuz bir evlilik demek yalan olur; mutsuz sözcüğünü haklı gösterecek kadar gerginlik yoktu aramızda. Başlangıçta birlikte yattık, bizden beklenen bu diye; hatta arada bir cinsel ilişkide bile bulunduk — benim ilk cinsel deneyimim — istek ya da sevgiden değil, bu da evliliğin bir parçası diye. Ona karşı elimden geldiğince nazik ve düşünceli davrandım; o da beni kayıtsızlıkla ödüllendirdi ki, onun kişiliğinde bir kadından bundan iyisini bekleyemezdim. Evlenmemizden üç ay sonra gebe kaldı ve Drusillus adı verilen bir erkek çocuk doğurdu. Ama çocuğa karşı herhangi bir babalık duygusu besleyemedim: Hainliği ablam Livilla'ya, kişiliğinin öteki yanları ise, Urgulanilla'nın kardeşi Plautius'a çekmişti. Augustus tarafından bana Örnek olmak üzere atanan Plautius'u birazdan anlatacağım.

Augustus ile Livia'nrn düzenli bir alışkanlıkları vardı: Aileye ya da devlete ilişkin herhangi bir önemli meselede, durumu (hem sonucu, hem de sonuca götüren düşünceleri) yazıya dökmeden bir karar almazlardı. Bu, genellikle aralarında yazışma biçiminde olurdu. Ölümlerinden sonra geriye bıraktıkları mektup yığınından, bu dönemde Augustus'un bana karşı tavrını ortaya koyan birkaç mektubu aktaracağım. îlkinin tarihi, evlenmemden üç yıl öncedir.

Sevgili Livia,

Yazmak istediğim tuhaf bir şey oldu bugün. Nasıl değerlendireceğimi doğrusu ben de bilemiyorum Athenodorus'la konuşurken, "Genç Tiberius Claudius'u eğitmek oldukça yorucu bir iş olsa gerek. Bakıyorum da zavallılığı, ürkekliği ve yeteneksizliği günden güne artıyor," diyecek oldum. Şöyle dedi Athenodorus: "Çocuğu o kadar sert yargılamayın. Ailenin ondan ötürü duyduğu düş kırıklığını ve her yerde karşılaştığı horgörüyü fazlasıyla hissediyor. Ama kesinlikle yeteneksiz değil, üstelik, ister inanın, ister inanmayın, onunla birlikte olmaktan büyük zevk alıyorum, Söylev verirken hiç dinlediniz mi onu?" "Söylev mi!" diye güldüm. "Evet, söylev," diye yineledi Athenodorus. "Bir öneride bulunacağım. Siz bir konu saptayın ve yarım saat sonra gelip dinleyin ne hazırladığını. Ama perdenin arkasına gizlenin ki zahmetinize değsin." Almanya'da Roma Fetihleri konusunu verdim ve yarım saat sonra perdenin arkasında dinlerken kulaklarıma

inanamadım. Bütün olguları su gibi biliyordu, ana başlıkları iyi seçmişti, ayrıntılar da bunlara iyi bağlanmış ve doğru orantıdaydı. Dahası, sesini gayet güzel denetliyor ve kekelemiyordu. Yemin ederim, onu dinlemekten gerçekten zevk aldım ve eğitici buldum. Günlük konuşması öylesine saçma sapan olan birinin, nasıl bu kadar kısa bir sürede, mantıkça kusursuz hatta bilimsel bir üslupla, istenen konuda bir söylev verebildiğini aklım almadı, Görünmeden çıktım ve Athenodorus'a, orada olduğumu ve ne kadar şaşırdığımı söylememesini tembihledim. Ama sana bundan söz etme zorunluluğunu duyuyorum: hatta şunu önereceğim: Bundan sonra, belki arasıra akşamları bizimle yiyebilir, tabii çok konuk yoksa ve ağzını kapalı, kulaklarını açık tutması koşuluyla. Eğer zamanla ailenin sorumlu bir bireyi olacağı yolunda bir ümit varsa ki, öyle düşünmeye eğilimliyim, yavaş yavaş sosyal eşitleri arasına karışmaya alıştırılmalı. Sonsuza dek öğretmenleri ve azatlılarıyla kapatamayız onu. Tabii kafa yetenekleri konusunda da iki ayrı görüş var. Amcası Tiberius, annesi Antonia ve ablası Livilla, kesinlikle budala olduğu kanısındalar. Buna karşılık, Athenodorus. Sulpicius.Postumus ve Germanicus, istediği zaman herkes kadar aklı başında olduğuna yemin ediyorlar ve sadece sinirleri zayıf olduğu için dengesini çabuk kaybediyor, diyorlar. Bana gelince, yineliyorum, bu konuda bir karara varamadım henüz.

Bunu Livia şöyle yanıtladı:

Sevgili Augustus.

Perdenin arkasında duyduğun şaşkınlık, Hint Elçisi, efendisi Yüce Kral'ın bize gönderdiği altın kafesin üstündeki örtüyü kaldırdığı zaman duyduğumuz şaşkınlıktan1 daha çok, ne daha azdı: İlk kez gördüğümüz zümrüt tüylü, yakut gerdanlıklı Papağan kuşu, "Ülkenin Babası Caesar, selam sana!" demişti. Tümcenin olağanüstü bir yanı yoktu; konuşmayı yeni öğrenen her çocuk söyleyebilir bunu, ama bir kuşun konuşmacıydı bizi şaşırtan. Ve aklı başında olan hiç kimse, yerinde konuştu diye Papağanı övmeye kalkışmaz, çünkü Papağan söylediğinin anlamını bilmez, övgüye değer olan, inanılmaz bir sabırla, kuşa o sözleri tekrarlamayı öğreten adamdır; çünkü, bildiğin gibi, değişik durumlarda, değişik şeyler söylemesi öğretilir kuşa. Ama genel bir sohbet sırasında öyle ipe sapa gelmez şeyler

söyler ki, susturmak için kafesim örtmek zorunda kalırız. İşte Claudius da öyle, eğer torunumla kıyaslanmak Papağana hakaret sayılmazsa: Çünkü gerçekten güzelliği yadsınamaz bir kuş. Senin dinlediğin, hiç kuşkusuz, tesadüfen ezberlemiş olduğu bir konuşmaydı. Almanya' da Roma Fetihleri çok işlenmiş bir konu ve Athenodorus ona bu türden yarım düzine örnek söylev ezberletmiş olabilir. Ama eğitilmeye yatkın olduğunu öğrendiğime sevinmedim sanma sakın: Çok sevindim. Bazı şeyleri, örneğin evlenme töreninde yapması gerekenleri öğretebileceğiz, demektir bu. Ama bizimle yemesine ilişkin önerin gülünç. O çocukla asla aynı odada yemek yiyemem; Midem altüst olur.

Kafasının sağlam olduğu iddiasına gelince, bunu ileri sürenlere bak. Germanicus, babası ölürken, kardeşini sevip koruyacağına söz verdi. Germanicus'un yüreğinin soyluluğunu biliyorsun: Kendisine verilen kutsal göreve ihanet etmektense, günün birinde bir ilerleme olur umuduna sarılıp kardeşinin durumunu en olumlu ışıkta değerlendirmesi doğaldır. Athenodorus ve Sulpicius'un onun için düzelebilir demelerinin nedeni de aynı ölçüde açık; Onu düzeltmek için iyi para alıyorlar ve bu görevleri onlara Saray çevresine girmek ve özel danışman havaları takınmak olanağını veriyor. Postumus'a gelince, sen de biliyorsun, kaç aydır bu delikanlıyı anlayamadığımdan yakınıyorum. Ölüm, iki yetenekli kardeşini alıp bize yalnız onu bırakmakla, kanımca büyük haksızlık etti.

Olmayacak yerlerde büyükleriyle hiç gereksiz tanışmalara giriyor, sadece bizi sinirlendirmek ve senin hayattaki tek torunun olarak önemini göstermek için... Claudius'un zekâsını savunmaya kalkışması da bunun bir örneği. Geçenlerde Claudius'u eğitmeye çalışmakla Sulpicius'un vaktini boşa harcadığını söylediğimde, resmen küstahlık etti. Kanısınca, Claudius'un kavrama yeteneği, birçok yakın akrabasınınkinden daha yüksekmiş; beni de bu yakın akrabalar arasına katıyordu anlaşılan! Ama Poshimus ayrı bîr sorun.

Şu anda meselemiz Claudius ve yineliyorum, onunla aynı sofraya oturamam: Fizik nedenlerle. Anlayacağını umarım.

Livia

Bir yıl sonra, Livia birkaç günlüğüne sayfiyeye gittiğinde, Augustus'un yazdığı mektuptan;

... Genç Claudius'a gelince, yokluğundan yararlanarak her akşam yemeğe çağıracağım onu. itiraf ederim ki. varlığı beni hala rahatsız ediyor, ama hep Athenodorus ve Sulpicius'la birlikte yemesinin onun için iyi olduğunu sanmıyorum. Konuşmaları fazla kitabi ve her ikisi de çok iyi adamlar olmakla birlikte, Claudius'un yaşında ve mevkiinde bir çocuk için ideal arkadaş olamazlar. Çok isterdim, giyim ve davranışta kendine örnek alabileceği bir gençle dost olmasını, ama ürkekliği ve utangaçlığı bunu engelliyor. Sevgili Germanicus'umuza karşı büyük hayranlığı var ama. kendi yetersizliklerinin bilincinde olduğundan, onu taklide asla cesaret edemez; gerçekten de, benim bir arslan postuna sarınıp kendime -Herkül demem kadar gülünç olur bu. Talihsiz zavallıcık, çünkü önemli meselelerde, kafası başka yerde değilse eğer, yüreğinin soyluluğu açık seçik görülüyor...

Evlenmemden az sonra (Mars rahipliğine seçilmiştim o sırada) yazılan şu üçüncü mektup da ilginçtir;

Sevgili Livia,

Öğüdüne uyarak, Mars onuruna yapılacak Spor Şenliği'nde genç Claudius'u ne yapacağımızı oğlumuz Tiberius'la görüştüm.

Artık ergin olduğuna ve Mars Rahipleri Kurulu'nda boşalan yere atandığına göre, geleceğine ilişkin kararımızı daha fazla erteleyenleyiz: Bu noktada anlaşıyoruz, değil mi? Eğer kafası ve bedeni, onu zamanla ailenin saygın bir bireyi olarak kabul ettirecek ölçüde sağlamsa, — ki, ben öyle olduğuna inanıyorum; yoksa hem Tiberius'u, hem de Germanicus'u evlat edinip onu Claudian ailesinin reisi durumunda bırakmazdım — o zaman hemen ele alınmalı ve ilerlemesi için ona da Germanicus'la eşit olanaklar sağlanmalıdır.

İtiraf ederim ki, hâlâ yanılıyor olabilirim: Son zamanlarda hiç de çarpıcı bir ilerleme göstermiş değil. Ama, eğer bedensel sakatlıklarının, düzelmez bir kafa sakatlığıyla bağlantılı olduğuna karar versek bile, kötü niyetli kişilere onunla ve bizimle alay etme fırsatını vermemeliyiz. Yineliyorum, bir an

önce bu çocuğa ilişkin kesin bir karara varmak zorundayız. Çünkü ortaya çıkacak her yeni durumda, doğuşunun ona hak tanıdığı devlet görevlerini üstlenebilecek yetenekte olup olmadığına yeni baştan karar vermek, sürekli bir sıkıntı olacak.

Her neyse, şimdi önümüzdeki sorun, bu Spor Şenliği'nde onunla ne yapacağımız. Her şeyi kayınbiraderi genç Plautius Silvanus'a bırakması ve yalnızca kendisine söylenenleri yapması koşuluyla, rahiplerin sofrasına başkanlık etmesine bir diyeceğim yok. Bu >oldan epey şey öğrenebilir; dersini de iyi öğrenmişse, kendini küçük düşürmesi için bir neden kalmaz. Ama, benimle Başkanlık Locası'nda, kutsal Heykelin yanında oturması söz konusu değil elbet: Herkesin gözü orada olacağından, davranışındaki en ufak bir gariplik eleştirilere yol açar.

Bir başka sorun da Latin Şenliği’nde onunla ne yapacağımız. Germanicus, kurban kesimi için, Konsüllerle Alban Tepesi'ne çıkacak. Duyduğuma göre, Claudius da onunla birlikte gitmek istiyormuş. Ama bir rezalet çıkarmayacağına güvenilir mi, yine bilmiyorum. Germanicus kendi görevleriyle meşgul olacağından, sürekli onu kollayamaz. Ayrıca, eğer giderse, herkes orada ne işi olduğunu bilmek isteyecek; Şenlik sırasında, yargıçlar yokken, niçin onu "Kent Amiri" atamadığımızı soracaklar. Biliyorsun, ergin olduklarında ilk görevleri olarak, Germanicus’a da, Lucius'a da, Gaius'a da, genç Tiberius'a da, Postumus'a da bu payeyi vermiştik. Bu güçlükten sıyrılmanın en iyi yolu, Claudius'un hasta olduğunu bildirmek, çünkü "Kent Amiri" yapılması düşünülemez elbet.

İstersen bu mektubu Antonia'ya göster. Oğlu hakkında çok yakında, şöyle ya da böyle, bir karar alacağımızı kesinlikle belirt. Yasal olarak Claudius'un vesayeti altında olmak, Antonia için çok ters bir durum.

Augustus

İlk resmi görevim olması dışında, rahiplerin sofrasına başkanlık etmemin yazmaya değer bir yanı yok. Kendini beğenmiş, süsüne düşkün bir adam olan Plautius. benim adıma bütün işleri yaptı. Yemek servisi kurallarını ve rahiptik protokolünü anlatmak zahmetine girmedi, hatta bu konudaki

sorularımı yanıtlamadı bile. Bütün yaptığı, rahipleri karşılarken ve yemeğin çeşitli evrelerinde kullanacağım belirli hareketleri ve tümceleri bana belletmek oldu ve bunlar dışında tek söz söylememi yasakladı. Bu son derece tatsızdı benim için, çünkü birçok kez konuşmaya yararlı biçimde katılabileceğim halde ağzımı açmamam ve Plautius'a aşırı bağımlı gözükmem kötü bir izlenim yarattı. Şenlikteki gösterileri de göremedim.

Livia’nın Postumus aleyhindeki sözlerini farketmiş olmalısınız. Ondan sonra mektuplarında bu tür sözler giderek sıklaşır ve Augustus, başlangıçta torununa arka çıkmaya çalışırsa da. yavaş yavaş Postumus'un onu düş kırıklığına uğrattığını itiraf eder. Postumus'un bu kadar kolay Aueustus'un gözünden düştüğüne bakılırsa, Livia, yazışmalarında gözükenden çok daha fazlasını söylemişti sanırım. Ayrıca mektuplarda birtakım kesin şevler de var: İlkin, Rodos Üniversitesine karşı saygısız dokundurmalarda bulunduğu için. Tiberius'un Postumus'tan yakındığını bildirir Livia. Sonra, Postumus'un okuldaki çocuklar üzerindeki kötü etkisinden ve Cato'nun, çocukları kendisine karşı gelmeye kışkırttığından yakındığını bildirir: sonra, Cato'nun gizli raporlarını ortaya çıkararak bir değişme olur umuduyla bunları şimdiye dek göstermediğini söyler. Sonra, Postumus’un somurtkanlığı ile tersliğine kaygılı dokundurmalar gelir. (Postumus'un Livilla konusunda düş kırıklığına uğradığı ve ağabeyi Gaius'un ölümünden sarsıldığı dönemdi bu). Sonra, Postumus ergin olunca, babası Agrippa'dan kalan mirasın tümünün daha birkaç yıl ona verilmemesi yolunda bir tavsiye görülür: "Şimdikinden de beter hovardalıklara dalmasını önlemek için". Askere alınma zamanı gelince. Gaius ve Lucius'a verilen olağandışı payelerden hiçbiri ona verilmeksizin Muhafız Alayı'nda sıradan bir subay olarak görevlendirilir. Augustus'un kendisi de bunun en doğru yol olduğu kanısındadır:

Çünkü Postumus iddialıdır, ve genç soyluların Marcellus'u Agrippa'ya karşı, ya da Gaius'u Tiberius'a karşı destekledikleri zamanki gibi tatsız durumlar ortaya çıkmamalıdır. Çok geçmeden, Postumus’un buna bozulduğunu okuruz: Augustus'a payelere düşkün olmadığını, ama bunların kendisine verilmemesinin arkadaşları tarafından yanlış yorumlandığım ve onu Saray'da şaibeli durumuna soktuğunu söyler.

Bunu daha ciddi mektuplar izler. Postumus Plautius’la kapışmış — ama kavganın nedenini ikisi de söylememiş Livia-ya — ve bir sürü mevki sahibi adamın ve uşaklarının gözü önünde, onu tuttuğu gibi havuza atmıştır. Postumus, Augustus tarafından hesap vermeye çağrıldığında, pişmanlık göstermez ve bana hakaret ettiği için Plautius'un ıslanmayı hak ettiğinde diretir; aynı zamanda, mirasının kendisine verilmemesinin haksızlık olduğunu söyler Augustus'a. Çok geçmeden, tavrındaki değişiklik ve Livia’ya karşı tersliğinden ötürü, Livia’dan azar işitir. "Seni zehirleyen ne?" diye soran Livia’yı, "Belki siz çorbama bir şeyler koymuşsunuzdur," diye yanıtlar sırıtarak. Livia bu tuhaf şakayı açıklamasını isteyince, daha da kaba bir sırıtmayla, "Çorbaya bir şeyler koymak, üvey annelerin iyi bildiği bir hünerdir," der. Bunun üzerinden çok geçmeden, Postumus'un komutanından bir eleştiri gelir Augustus'a: Postumus öteki genç subaylar arasına karışmamakta ve bütün boş zamanını deniz kıyısında balık tutarak geçirmektedir. Kendisine "Neptün" adı takılmıştır bu yüzden.

Mars rahibi olarak işim ağır değildi ve aynı kurulda rahip olan Plautius, törenlerde beni kollamakla görevlendirilmişti. Plautius’tan nefret etmeye başlıyordum. Postumus'un onu havuza atmasına neden olan hakaret, ettiği birçok hakaretten sadece biriydi. Lemur1 demişti bana; ayrıca Augustus'la Livia'ya bağlılığının, sorduğum her saçma ve gereksiz soruda yüzüme tükürmekten onu alıkoyduğunu söylemişti.

BÖLÜM XI

Benim ergin olup evlendiğim yıldan bir önceki, Roma için kötü bir yıldı. İtalya'nın güneyinde, çok sayıda kentin yıkılmasına yol açan bir dizi deprem olmuştu. Baharda az yağmur yağmışı ve bütün ülkede ekinlerin durumu iyi değildi; derken, tam hasat öncesi büyük lodos fırtınaları patladı, zaten alız olan başaklar tamamen mahvoldu. Sel öylesine şiddetliydi ki, taşan Tiber Irmağı köprüyü yıkıp götürdü; yedi gün boyunca, Kentin aşağı kısmında kayıkla dolaşıldı. Kıtlığın eli kulağındaydı. Augustus, çok miktarda buğday alımı için, Mısır'a ve başka yörelere adamlar gönderdi. Bundan önceki yıl da iyi ürün alınamadığından (bu yılkı kadar kötü olmasa da), devletin

stoklan erimişti. Adamlar bir miktar tahıl almayı başardılar; ama hem fiyatlar yüksek, hem de miktar yetersizdi. O kış büyük sıkıntı çekildi. Roma çok kalabalıklaşmıştı — son yirmi yılda iki katma çıkmıştı nüfusu — ayrıca Ostia limanı kışın taşımacılık için güvenli değildi; öyle ki, Doğudan tahıl getiren gemilerin haftalarca yüklerini boşaltamadığı oluyordu. Augustus kıtlığı sınırlamak için elinden geleni yaptı. Ev sahibi olanlarla ailelerinden başka herkesi, geçici olarak, Kent dışına, Roma'ya yüz milden yakın olmamak üzere, sürgün etti. Eski Konsüllerden oluşan bir dağıtım-komitesi atadı ve tüm şölenleri yasakladı; — kendi doğum gününde bile. Tahılın büyük bir kısmım masrafı kendisine ait olmak üzere getirtip muhtaç olanlara bedava dağıttı. Genellikle olduğu gibi, kıtlık ayaklanmalara, ayaklanmalar da kundakçılığa yol açtı: Geceleyin, çarşıdaki dükkânlar, işçi mahallelerinden gelen açlıktan gözü dönmüş çapulcular tarafından boydan boya yakıldı. Augustus, bu tür girişimleri önlemek için, yedi bölükten oluşan bir gece bekçileri tugayı oluşturdu. Bu ekip öyle yararlı oldu ki, o gün bugün iş başında kaldı. Ama çapulcuların yol açtığı zarar ziyan çok büyüktü. Aşağı yukarı bu sıralarda, Almanya'daki savaş harcamalarını karşılamak için bir vergi kondu. Kıtlık, yangınlar ve vergiler üst üste binince, doğal olarak halk huzursuzlanmaya ve açık açık ihtilal sözleri etmeye başladı. Gecelen tehdit mektupları yapıştırılıyordu kamu binalarının kapılarına. Büyük bir komplonun tezgâhlandığı söylentisi dolaşıyordu. Senato, elebaşının tutuklanmasını sağlayacak bilgiyi getirene büyük ödül vaat etti. Bir sürü kişi, ödülü almak için komşularını ihbar etmeye başlayınca işler daha beter karıştı. Anlaşılan, aslında komplo falan yoktu: bunlar, sadece komplo umudunu dile getiren konuşmalardı. Nihayet Mısır'dan tahıl gelmeye haşlayınca (orada hasat bizimkinden çok öncedir) gerginlik yumuşadı.

Kıtlık sırasında Roma'dan uzaklaştırılanlar arasında "kılıç dövüşçüleri" de vardı. Sayılan çok değildi, ama Augustus, kentte karışıklık çıkarsa tehlikeli olabileceklerini düşünmüştü. Çünkü baştan kara bir güruhtu bunlar. Aralarında, borç yüzünden köle olarak satılmış soylular da vardı; bunlar, kılıç dövüşüyle özgürlüklerini yeniden satın almalarını kabul eden alıcılara satılmışlardı. Eğer soylu bir genç. bazen olduğu gibi. kendi kusuru olmadan, ya da gençlik pervasızlığından borca girmişse, uzak akrabaları onu kölelikten kurtarır, ya da Augustus araya girerdi. Yani, bu beyefendi

kılıç dövüşçüleri hiç kimsenin kurtarmaya değer görmediği kişilerdi ve Gladyatörler Loncasında doğal olarak lider durumuna geçtiklerinden, silahlı bir ayaklanmanın tam başını çekecek tiplerdi.

İşler düzelince geri çağırıldılar, ve halkın biraz keyiflenmesi için, Germanicus'la benim adıma, babamızın anısına, büyük hır kılıç dövüşü gösterisi ile yabanı hayvan avı düzenlenmesi kararlaştırıldı. Livia, Roma' ya babamın kahramanlıklarını hatırlatarak, ona çok benzeyen Germanicus'a dikkati çekmek istiyordu: Germanicus ise, diğer bir ünlü asker olan amcası Tiberius'un yeni zaferler kazanmasına yardımcı olmak üzere yakında Almanya'ya gönderilecekti. Annemle Livia gösterinin masrafına katkıda bulundular, ama başlıca yük yine Germanicus'la bana düştü. Gelgeldim, annem, bulunduğu durumda Germanicus'un benden daha çok paraya gereksindiğini düşünerek benim Germanicus'un iki katı katkıda bulunmamın daha doğru olacağını söyledi. Germanicus için seve seve yapardım elimden geleni. Ama, Şenliğin sonunda, ne kadar para harcandığını duyunca aklım başımdan gitti. Gösteri maliyete bakmaksızın planlanmıştı: ve kılıç dövüşleriyle yabani hayvan avının olağan harcamalarından başka, halkın üzerine gümüş paralar da serptik.

Arenaya giderken. Germanicus ve ben. Senato'nun özel kararıyla, babamızın iki tekerlekli eski savaş arabasına hindik.

Ondan hemen önce, Augustus'un kendisi için yaptırttığı büyük mezarda (babamın küllerini de buraya gömdürtmüştü. Marcellus'unkilerin yanı başına) babamızın anısına kurban kestirttik. Appia Yolu'ndan ve babamızın anısına dikilen kemerin altından geçtik. Babamın kemerin üstündeki at binmiş dev figürü, bu günün onuruna defne dallarıyla süslenmişti. Rüzgar poyrazdan estiğinden doktorlar pelerinsiz çıkmama izin vermemişlerdi. Bu yüzden, gösteride — Germanicus*un yanında oturuyordum, ortak-başkan olarak — pelerin giyen tek kışı. bir istisna dışında, bendim. İstisna, Germanicus'un öbür yanında oturan Augustus’tu. Aşırı sıcağa ve soğuğa karşı çok duyarlı olduğundan, kışın çok kalın bir giysi ve uzun yelekten başka, en az dört palto giyerdi. Benim giyimimle Augustus'unkinin benzerliğinde bir kehanet görenler olmuştu: üstelik, demişlerdi, ben onun adını taşıyan ayın ilk günü Lyons'da, tam Augustus'un orada kendi adına bir

sunak adadığı gün doğmuştum. Ya da o zaman öyle demiş olduklarını söylediler, uzun yıllar sonra. Livia da Başkanlık Locası’ndaydı: Babamın annesi olarak ona tanınan garip bir ayrıcalıktı bu. Livia genellikle Vesta Rahibeleriyle otururdu. Kural, erkeklerle kadınların ayrı oturmasıydı.

Bu, izlememe izin verilen ilk kılıç dövüşüydü: kendimi' Başkanlık Locası'nda bulmak, bu nedenle, daha da sıkıntılıydı benim için. Bütün işi Germanicus yürüttü — bir karar almak gerektiğinde bana danışır gibi yaparak ve töreni baştan sona büyük bir güven ve vakarla götürdü. Talihime, bu dövüş burada yapılanların en iyisiymiş. Ne var ki, benim gördüğüm ilk dövüştü ve öncekilerle kıyaslayamadığım için, kusursuzluğunu takdir edemedim. Ama kesinlikle o günden bu yana daha iyisini görmedim; sanırım bine yakın önemli gösteri görmüşümdür. Livia, Germanicus'un, babasının oğlu olarak halkın sevgisini kazanmasını arzuladığından, Roma'daki en usta kılıç dövüşçülerini tutmak için hiçbir masraftan kaçınmamıştı. Genellikle profesyonel dövüşçüler kendilerini de, karşılarındakini de incitmemeye çok özen gösterirler ve çoğu enerjilerini kahramanca görünen, ama aslında tamamen zararsız sahte saldırılara, çalımlara ve savuşturmalara harcarlardı, kaba güldürülerde kölelerin birbirlerine sopayla pat küt vurmaları gibi. Ancak ender olarak, birbirlerine gerçekten kızmışlarsa ya da aralarında eski bir mesele varsa, o zaman izlemeye değerdi onları.

Bu kez, Livia Gladyatörler Loncasının başlarını toplamış, onlara verdiği paranın karşılığını istediğini, eğer her karşılaşma "sahici" olmazsa, loncayı dağıtacağını söylemişti: Geçen yaz fazlasıyla şike dövüş izlemişti herkes. Dolayısıyla, liderler uyarmıştı kılıç dövüşçülerini: Bu sefer sahada öpüşüp koklaşma yoktu, uyarıyı dinlemezlerse loncadan atılacaklardı.

İlk altı karşılaşmada bir adam öldü, bir başkası ağır yaralanarak aynı gün öldü; bir adamın kalkan tutan kolu omuza yakın yerden koparak kahkahalara yol açtı. Öteki üç karşılaşmanın her birinde, adamlardan biri, ötekinin silahını almayı başardı; ama yenilenler de gayet güzel dövüşmüş olduklarından, karar için Germanicus'la bana başvurulduğunda, canlarının bağışlanması için başparmaklarımızı yukarı kaldırarak halkın beğenisini

topladık. Galiplerden biri varlıklı bir şövalyeymiş birkaç yıl önce. Bütün bu karşılaşmalarda kural, rakiplerin aynı tür silahla dövüşmemesiydi.

Ya kılıca karşı mızrak, ya kılıca karşı savaş baltası, ya da mızrağa karşı topuz kullanılıyordu. Yedinci karşılaşma, nizami kılıç ve eski-usul yuvarlak pirinç kalkanla silahlanmış bir adamla, elinde üç-dişli balık zıpkını ve kısa bir ağ olan bir başkası arasındaydı. Kılıçlı, ya da "avcı", Muhafız Alayı'nda askerdi; kısa bir süre önce, sarhoş olup subayına vurduğu için ölüm cezasına çarptırılmış ve cezası bu zıpkınlı adamla dövüşe çevrilmişti. Zıpkınlı adam ise, fiyatı çok yüksek, Tesalyalı bir profesyoneldi: Germanicus'un söylediğine göre, son beş yılda yirminin üstünde rakibini öldürmüştü.

Arenaya bembeyaz bir yüz ve titrek adımlarla çıkan askerden yanaydı gönlüm. Kaç gündür hapis yattığından, şiddetli ışıktan rahatsız olmuştu. Ama tüm birliği onu yürekten destekliyor, — çünkü subay kaba ve zorba bir adamdı — hep bir ağızdan, kendini toparlasın ve birliğin onurunu savunsun diye bağırıyorlardı. Asker sırtını dikleştirerek "'Elimden geleni yapacağım, çocuklar!" diye yanıtladı onları. Kışlada takma adı ” Kızılkanat"tı ve Muhafız

Alayının Kentte sevilmemesine rağmen, seyircilerin çoğunun desteğini kazanmasına yetti bu. Bir Kızılkanat’ın bir balıkçıyı öldürmesi eğlenceli oturdu doğrusu. Seyircinin desteği, canı için dövüşen biri için savaşın yarısı demektir. Tesalyalı, — sırım gibi, uzun kollu, uzun bacaklı bir adam — onun hemen arkasından kasılarak içeri girdi. Üzerinde yalnız deri bir tunik, kafasındaysa bir meşin takke vardı. Keyfi yerindeydi: Şakalaşıyordu ön sıralar1a:çünkü rakibi amatördü ve Livia ona bu gösteri için bin altın vermişti; sıkı bir dövüşten sonra rakibini öldürürse, beş yüz daha alacaktı. Birlikte Başkanlık Locası'nın önüne geldiler ve önce Augustus'la Livia’yı, sonra, çifte başkanlar olarak, Germanicus'la beni alışılmış sözlerle selamladılar: "Ölümün gölgesinde selam duruyoruz size!" Biz de gereken hareketle karşılık verdik, ama Germanicus, Augustus a şöyle dedi: "Efendim, o 'avcı' babamın emekli askerlerinden. Gayet iyi tanıyorum onu. Almanya'da, düşman siperlerini ilk aşan olduğu için ödül kazanmıştı." Augustus ilgilendi. “Güzel. İyi bir dövüş olacak o halde. Ama öyleyse,

balıkçı en az on yaş küçük olmalı Bu sporda da yaş önemli.” Sonra Germanicus trampetlerin çalınması için işaret etti ve dövüş başladı.

Kızılkanat ağırdan alıyordu Tesalyalı çevresinde hoplayıp zıplarken. Silahları hafif olan rakibinin peşinden koşarak gücünü harcayacak kadar akılsız değildi. Tesalyalı sataşarak onu kızdırmaya çalıştı ama. Kızılkanat buna da aldırmadı. Ancak bir kez, Tesalyalı ona çok yaklaştığında, saldırıya geçer gibi oldu, ve hamlesinin hızı, seyircilerden bir sevinç çığlığının kopmasına yol açtı. Ama Tesalyalı zamanında uzaklaştı. Çok geçmeden dövüş hareketlendi. Tesalyalı, uzun çatalıyla alçak ve yüksek vuruşlar yapıyordu; Kızılkanat kolaylıkla savuşturuyordu bunları, ama bir gözü hep Tasalyalı’nın sol elinde tuttuğu, ufak kurşunlarla ağırlaştırılmış ağdaydı.

Usta işi! dediğini duydum Livia'nın Augustus'a, “Roma'daki en iyi ağ dövüşçüsü bu. Oynuyor askerle. Bak gördün muşunu? İsteseydi ağı üzerine atıp son vuruşu yapabilirdi, ama dövüşü uzatıyor.”

Evet, dedi Augustus, "korkarım askerin işi bitik, içkiden uzak durmalıydı."

Bu sözler Augustus'un ağzından henüz çıkmıştı ki. Kızılkanat çatalı itip ileri atılarak Tesalyalı’nın deri tuniğini koldan gövdeye yırttı. Tesalyalı yıldırım gibi gen çekildi ve kaçarken ağı Kızılkanadın yüzüne savurdu. Kör talih, ağdaki kurşunlardan biri Kızılkanat'ın gözüne çarptı ve onu bir an için kör etti. Onun durakladığını gören Tesalyalı, bu fırsatı kaçırmayarak, elindeki kılıca şiddetle vurdu. Kızılkanat fırlayan kılıcın ardından koştu, ama Tesalyalı önce vardı, kılıcı kaptığı gibi şövalyeler için ayrılmış sıraların önünde oturan zengin bir adama doğru fırlattı. Sonra, silahsız birini itip kakarak öbür tarafa havale etmek gibi sudan bir işe döndü. Ağ Kızılkanat'ın tepesinde uçuyor, çatal orasına burasına saplanıyordu: ama hâlâ umudunu yitirmemiş gibiydi o. Bir kez, çatala doğru bir hamle yaptı ve az daha eline geçiriyordu. Tesalyalı, gösterişli bir final için, şimdi onu Locanın önüne çekmişti.

Bu kadar yeter, dedi Livia heyecansız bir sesle. "Yeterince oynadı. İşini bitirmeli artık." Tesalyalı zaten buna hazırdı. Ağı Kızılkanat'ın kafasına atıp aynı anda çatalla karnına saldırdı. Ardından, çılgınca bir alkış koptu.

Kızılkanat sağ eliyle ağı yakalamış, vücudunu geriye atıp, bütün gücüyle, hasmının elindeki çatalın sapına bir tekme savurmuştu. Çatal Tesalyalı'nın başının üstünden uçtu. havada dönüp vınlayarak sahayı çevreleyen tahta perdeye saplandı. Tesalyalı bir an şaşaladı, sonra ağı Kızılkanat'ın elinde bırakıp çatalı kapmaya fırlarken, Kızılkanat üzerine atladı ve kalkanın sivri göbeğini adamın kaburgalarına gömdü. Soluğu kesilen Tesalyalı yere düştü. Kızılkanat kendini çabucak toparlayarak kalkanın keskin yanını hızla ensesine indirdi.

“Tavşan vuruşu!” dedi Augustus. "Arenada hiç görmemiştim bunun yapıldığını, sen görmüş müydün sevgili Livia? Ha? Yüzde yüz öldürmüştür."

Tesalyalı ölmüştü gerçekten. Livia'nın çok sinirleneceğini sanıyordum ama, sadece şöyle dedi: "Ağzının payını aldı. Hasmını küçümsemenin sonu budur. Kol çıktı Tesalyalı. Eh, hiç değilse beş yüz altınım bende kaldı, şikâyet edersem ayıp olur doğrusu."

Gösterinin son karşılaşması olarak, düşman boylardan iki Alman tutsak dövüşecekti. “Ölümüne dövüş” için kendileri gönüllü başvurmuşlardı. Bu, zarif bir kılıç gösterisi değil, uzun kılıç ve battalı kargıyla vahşi bir çatışma olacaktı. İkisinin de kollarına küçük, çok süslü birer kalkan bağlıydı. Alışılmamış bir dövüş tarzıydı bu, çünkü sıradan Alman askeri bütün işini hafif saplı, ince uçlu mızrakla görür. Geniş uçlu kargı ve uzun kılıç yüksek rütbe belirtisidir. Dövüşçülerden biri, 1.85’in üstünde, sarışın bir adam, ötekinin işini kısa surede bitirdi: Rakibini adamakıllı hırpaladıktan sonra, boynunun yan tarafına, son öldürücü darbeyi indirdi. Seyirciden büyük alkış topladı. Sonra başına vurdu ve Almancayla kışla Latincesi karışımı bir söylev çekerek ülkesinde ünlü bir savaşçı olduğunu, savaşta, biri subay, altı Romalıyı öldürdüğünü, ama kabile reisi olan amcasının, kıskançlıktan, onu rehine verdiğini söyledi. Şimdi tüm soylu Romalılara meydan okuyup onları kendisiyle kılıç kılıca bir karşılaşmaya çağırıyordu: Yedinciyi öldürmek uğur getirecekti ona.

Ortaya atılan ilk savunucu, eski ama yoksullaşmış bir aileden gelen, Cassius Chaerea adında genç bir subaydı. Alman’ın çağrısını kabul etmek için izin

almaya koşa koça locaya geldi. Babasının Almanya'da, anısına bu gösterinin düzenlendiği şanlı komutanın enirinde savaşırken öldürüldüğünü söyledi. Bu palavracı herifi, en dindar duygularla, babasının ruhuna kurban edebilir miydi? Cassius iyi kılıç kullanırdı, Mars Alanı'nda birçok kez izlemiştim onu. Germanicus önce Augustus'a, sonra bana danıştı; Augustus evet deyip, ben de onayımı mırıldanınca, Cassius'a silahını kuşanması söylendi, Cassius değişme odasına giderek Kızılkanadın kılıcını, kalkanını ve zırhını ödünç aldı: Hem uğur getirsin diye, hem de Kızılkanat'a övgü olarak.

Çok geçmeden, profesyonellerin bütün dövüşlerinden çok daha görkemli bir dövüş başladı. Alman kocaman kılıcını sallıyor.

Cassius kalkanıyla savuştururken Almanın boş yanından dalmaya çalışıyordu. Ama adam güçlü olduğa kadar çevikti de: İki kez Cassius'u diz üstü düşürdü. Kalabalıktan çıt çıkmıyordu: izledikleri bir dinsel törendi sanki. Çeliğin çeliğe çarpmasından, kalkanların şakırtısından başka hiçbir ses duyulmuyordu. Augustus şöyle dedi: "Korkarım Alman fazla güçlü. İzin vermeyecektik buna, Cassius ölürse, bu haber sınırda kötü etki yaratır,"

O anda. bir kan birikintisinde Cassius'un ayağı kaydı ve sırtüstü düştü. Alman, yüzünde muzaffer bir gülümsemeyle üzerine dikildi: ondan sonra... ondan sonra kulaklarımda bir uğuldama oldu, gözlerim karardı ve kendimden geçtim. Ömrümde ilk kez insanların öldürüldüğünü görmek, sonra Kızılkanat ile Tesalyalı arasındaki çarpışma ve Kızılkanattan yana duygularımın şiddeti, şimdi de Almanla canı için çarpışan sanki benmişim duygusuna kapıldığım bu dövüş... fazla gelmişti bana, Bu yüzden, Alman Cassius'un beynini dağıtmak için o çirkin kılıcını kaldırdığında, Cassius'un inanılmaz bir toparlanmayla kalkanın sivri göbeğini Alman'ın baldırına saplamasına, yana yuvarlanmasına ve Alman'a koltuk altından öldürücü darbeyi indirmesine tanık olamadım. Evet. Cassius adamı öldürmüştü. Unutmayın Cassius'u, çünkü bu öyküde iki üç kez önemli bir rolü olacak. Bana gelince, bayıldığımı bir süre kimse farketmedi; fark ettiklerinde de zaten kendime geliyordum. Tekrar yerime oturttular ve gösteri sona erene kadar öyle tuttular. Dışarı taşınmam herkes için büyük rezillik olurdu.

Ertesi gün dövüşler sürdü, ama ben orada değildim. Hasta olduğum açıklanmıştı. Bu yüzden, en ilginç karşılaşmalardan birini, bir Hint fili (Afrika fillerinden çok daha iri bir tür) ile bir gergedanın karşılaşmasını kaçırdım. Uzmanlar gergedanın üzerine oynuyorlardı: çünkü, boyca çok daha küçük olmakla birlikte, derisi filinkinden çok daha kalındı, uzun, sivri boynuzuyla filin işini tez bitireceği umuluyordu. Afrika'da, diyorlardı, filler gergedan uğraklarından uzak dururlarmış; gergedan kendi bölgesinde tartışmasız egemenmiş. Gelgelelim, bu Hint fili — bana sonradan Postumus'un anlattığına göre — gergedan arenaya girince hiç de kaygı, korku belirtileri göstermemiş, ve her saldırısını uzun dişleriyle püskürtüp, hantal bedeniyle kovalamış onu. Ama zırh gibi derisini delemeyeceğini anlayınca, kurnaz hayvan hileye başvurmuş. Rakibi saldırınca, bakıcılardan birinin kumun üzerinde unuttuğu dikenli çalıdan yapılmış uzun saplı bir süpürgeyi hortumuyla kaptığı gibi rakibinin yüzüne atmış; öyle ki, gergedanın önce bir gözünü, sonra da ötekini kör etmeyi başarmış. Öfke ve acıdan çılgına dönen gergedan, filin peşinde, oraya buraya bilinçsizce saldırmaya başlamış. Sonunda, tüm hızıyla tahta perdeye toslamış, perdeyi delip geçmiş ve arkadaki mermer duvara çarparak boynuzunu paralamış, ardından da sersemleyip düşmüş. Sonra fil, gülüyor gibi ağzı açık yaklaşmış. Önce tahta perdedeki deliği genişletmiş, sonra yerde yatan düşmanının kafasını ayaklarıyla çiğneyerek ezmiş. Sonra, kafasını müziğe tempo tutarmışçasına sallayarak ağır ağır uzaklaşmış. Hintli binicisi ona bir tas dolusu şekerleme getirince de. fil, alkışlar arasında bunları yutmuş. Sonra, hortumunu basamak gibi yaparak binicisini sırtına bindirmiş ve tırıs tırıs Augustus'un önüne gitmiş; boru sesi çıkararak onu selamlamış (bu fillere hükümdarları böyle selamlamak öğretilir) ve önünde diz çökmüş. Ama, söylediğim gibi, bu gösteriyi göremedim.

O akşam Livia Augustus'a şöyle yazdı:

Sevgili Augustus,

Claudius'un dünkü erkekliğe sığmaz davranışı, elleriyle kafasının o acayip titreyişi bir yana, dövüşen iki adam görünce bayılması (babasının zaferleri anısına düzenlenen kutsal bir şenlikte ne kadar ayıp ve üzücü) hiç değilse şuna yaradı: Claudius'un, rahiplik yapmak dışında, —çünkü kurulda

boşalan yerlere adam gerek ve Plautius ona görevlerini iyi kötü öğretebildi — halk önüne çıkmasının uygun olmadığına şimdi iç huzuruyla karar verebiliriz. Onun bir "kayıp" olduğunu kabul etmek zorundayız; ancak, damızlık olarak belki bir işe yarar, çünkü Urgulanilla'ya karşı görevini yerine getirdiğini duydum. Ama bundan da emin olamam çocuğu görene kadar: kendisi gibi bir hilkat garibesi çıkabilir pekâlâ.

Antonia bugün, Claudius'un çalışma odasından, babasının hayatını yazmak için topladığı tarih malzemesini içeren defteri almış; yanında, tasarlanan yapıta bir de önsöz bulmuş (ilişikte gönderiyorum sana). Claudius'un övmek için. sevgili babasının tek kusurunu seçmiş olduğunu göreceksin: Evet, zamanın ilerlemesine bile bile gözünü kapamasını: henüz Roma, komşu küçük kentlerle savaşan küçük bir kentken yürürlükte olan, siyasi biçimlerin. İskender'in gününden hu yana en büyük krallık olduktan sonra da hâlâ uygulanabileceği yolundaki o saçma hayallerini övüyor,

İskender ölünce ve mutlak hükümdar olarak yerini alacak güce sahip kimse çıkmayınca ne olduğunu gördün: İmparatorluk darmadağın oldu. Neyse, herkesin bildiği tarihsel olguları yineleyerek benim de, senin de zamanını harcamamalıyım.

Az önce konuştuğum Athenodoros ve Sulpicius, bu önsözü ben onlara gösterene kadar görmediklerini söyleyerek uygunsuzluğunda birleşiyorlar. Claudius'un kafasına hiçbir zararlı fikir sokmadıklarına yemin ediyorlar, bir de bu fikirleri eski kitaplardan edinmiş olabileceğini düşünüyorlar. Bana kalırsa, kalıtım yoluyla almıştır bunları: bilirsin, büyükbabasında da hu acayip illet vardı. Onun bu tek zaafını miras alıp, başka her fizik ve ahlak sağlamlığını reddetmiş olması, tam Claudius'un yapacağı iş! Tanrıya şükür Tiberius'la Germanicus için! Cumhuriyetçilik safsatası yok onlarda, bildiğim kadar.

Tabii Claudius'a biyografi çabalarından vazgeçmesini bildireceğim. Ona, babasının onuruna yapılan Spor Şenliğinde bayılarak anısına leke süren birinin, onun hayatını yazmaya ehliyetli olmadığını söyleyeceğim. Kalemine başka iş bulsun.

Livia

Pollio bana babamın ve büyükbabamın zehirlenmiş olduklarını söylediğinden bu yana kafam allak bullaktı. Yaşlı adamın bunaklıktan mı saçmaladığına, şaka mı yaptığına, yoksa gerçekten bir şey mi bildiğine karar veremiyordum. Bir soyluyu, salt cumhuriyetçi yönetime inanıyor diye zehirletecek kadar monarşiye ilgi duyan kişi, Augustus’tan başka kim olabilirdi? Yine de inanamıyordum Augustus'un katil okluğuna: Zehir aşağılık bir öldürme yöntemi... köle yöntemiydi. Augustus buna asla tenezzül etmezdi. Ayrıca, ikiyüzlü değildi Augustus ve babamdan her zaman sevgi ve hayranlıkla söz ederdi. Birkaç tarih kitabı karıştırdım, ama Germanicus'un bana anlatmış oldukları dışında, babamın ölümüne ilişkin, yeni bir şey öğrenemedim.

Kılıç dövüşlerinden bir iki gün önce, emireri olarak bütün seferlerinde babamın yanında bulunmuş olan kapıcımızla konuşuyordum. Adamcağız içkiyi biraz fazla kaçırmıştı, çünkü babamın adı herkesin ağzındaydı o sıralarda; eski askerleri, geçmişteki zaferlerini anmak için bir araya toplanmışlardı.

“Babamın ölümüne ilişkin ne biliyorsan anlat bana,” dedim sözü dolandırmadan. "Herhangi bir söylenti var mıydı ölümünün kaza sonucu olmadığına dair?" Şöyle yanıtladı beni: "Sizden başkasına söylemezdim efendim ama, size güvenebilirim. Siz babanızın oğlusunuz ve ona güvenmeyen bir adama hiç rastlamadım. Evet efendim, vardı bir söylenti; sadece kışla dedikodusu da değildi. Soylu, yiğit babanız zehirlendi efendim, kesinlikle inanıyorum buna. Belirli bir kişi, adını vermeyeceğim, çünkü ben söylemeden de anlayacaksınız, babanızın zaferlerini kıskanıyordu ve onu geri çağırttı. Bu uydurma bir hikâye ya da söylenti değil; bu tarih. Geri dön emri, babanız bacağını kırdığı zaman geldi. Bacakta pek bir hasar yoktu ve o hekim efendi, mesajla birlikte elinde zehir paketiyle, Roma'dan gelene dek, pekâlâ düzeliyordu. O hekim efendiyi kim gönderdi? Mesajı gönderen kişi. İkiyle iki dört eder. değil mi efendim? Biz emirerleri, hekimi öldürmek istedik, ama özel koruma altında sağ salim döndü Roma'ya."

Babaannem Livia'nın babamın hayatını yazmaktan vazgeçmemi bildiren notunu okuyunca, büsbütün karıştı kafam. Herhalde Pollio, babaannemin, eski kocasıyla oğlunun katili olduğunu söylemek istememişti. Düşünülemezdi bu. Hem amacı ne olabilirdi? Yine de. meseleyi düşündükçe, katilin Augustus değil, Livia olduğuna daha kolay inanıyordum.

O yaz, Tiberius’a, Doğu Almanya'daki savaş için adam gerekiyordu, bu yüzden, son günlerde sessiz, uysal bir eyalet olan Dalmaçya'dan asker istendi. Ama birlik toplandığında, tesadüfen o bölgeye yıllık ziyaretini yapmakta olan vergi memuru eyaletten, Augustus'un saptadığından fazla olmasa bile, yine de eyaletin kolay ödeyemeyeceği bir miktar istemişti. Yoksulluk neden gösterilerek buna şiddetli itirazlar oldu. Bu durumda, vergi memuru, yetkisini kullanarak, ödeme yapamayan köylerden, köle olarak satmak üzere eli yüzü düzgün çocukları toplayıp götürdü. Bu çocuklardan bazılarının babaları askere alınanlar arasındaydı ve doğal olarak büyük bir yaygara kopardılar. Bütün birlik ayaklanarak başlarındaki

Romalı subayı öldürdü. Bosna'da bir kabile onlara arka çıkınca ayaklanma çok geçmeden Makedonya ile Alpler arasında kalan bütün sınır eyaletlerimize yayıldı. Bereket Tiberius bu arada Almanlarla, onların isteği üzerine, bir barış anlaşması yaptığından asilerin üzerine yürüyebildi. Dalmaçyalılar bir meydan savaşından kaçındılar; küçük kollara ayrılarak başarılı bir gerilla savaşı yürüttüler. Silahlan hafifti, ayrıca bölgeyi iyi tanıyorlardı; hatta kış gelince, Makedonya'ya baskınlar düzenlemeyi bile göze aldılar.

Augustus Roma'dan, Tiberius'un karşılaştığı zorluklan göremiyor, onun, birtakım gizli amaçlarla işleri kasten geciktirdiğinden kuşkulanıyordu. Tiberius'u eyleme zorlamak için, Germanicus'u bir orduyla oraya göndermeye karar verdi.

Şimdi yirmi üç yaşını sürmekte olan Germanicus, ilk kent yargıçlığı görevine henüz başlamıştı (yani yasal yaş sınırından beş yıl önce). Bu nedenle, askeri atama şaşkınlığa yol açtı: Herkes Postumus'un seçileceğini bekliyordu. Postumus'un yargıçlık görevi yoktu, Mars Alanı’nda yeni ordu

için toplananları eğitmekteydi. Rütbesi alay komutanlığıydı, Gerçi Germanicus'tan üç yaş küçüktü, ama ağabeyi Gaius on dokuz yaşında Asya Valisi, bir yıl sonra da Konsül yapılmıştı. Postumus'un Germanicus'tan daha yeteneksiz olmadığını herkes kabul ediyordu, üstelik, Augustus'un hayattaki tek erkek torunuydu.

Henüz halka açıklanmamış olan bu haberi duyunca, Germanicus adına sevinmekle, Postumus adına üzülmek arasında bocaladım. Postumus'u bulmaya gittim, Saray'daki dairesine Germanicus'la aynı anda vardım. Postumus ikimizi de sevgiyle karşılayarak yeni görevi için Germanicus'u kutladı.

Germanicus şöyle dedi: “Ben de onun için geldim sevgili Postumus. Seçilmiş olmaktan gurur ve sevinç duyduğumu biliyorsun elbet, ama bundan ötürü seni inciteceksem, askeri ünün benim için hiçbir değeri kalmaz. Sen de benim kadar yetenekli bir askersin, Augustus'un vârisi olarak, sen seçilmeliydin kuşkusuz. Eğer izin verirsen, şimdi Augustus'a gidip, senin lehine bu görevden çekilmeyi önereceğim. Beni sana yeğlemesinin, Kentte mutlaka yanlış yorumlanacağını anlatacağım. Değişiklik yapmak için henüz çok geç değil.”

Postumus şöyle dedi: "Sevgili Germanicus, gerçekten cömert, soylusun; onun için ben de açık konuşacağım. Kentte bunun bana bir hakaret olarak yorumlanacağını düşünmekte haklısın. Ben gönderilmek için tamamen serbestken, bu atamanın senin yargıçlık görevini kesintiye uğratması, işi daha da ağırlaştırıyor. Ama, inan bana, dostluğunun şimdi gösterdiğin bu yeni kanıtı, uğradığım düş kırıklığının acısını fazlasıyla unutturdu. Görevinde sonsuz başarı dilerim sana,"

Sonra ben konuştum: “Bir görüş ileri süreceğim için ikiniz de bağışlayın beni; ama Augustus'un durumu sizin sandığınızdan daha etraflıca düşündüğü kanısındayım. Bu sabah, annemin tesadüfen işittiğim bir sözünden anladığım şu ki, Augustus amcam Tiberius ’un savaşı isteyerek uzattığından kuşkulanıyor. Yeni orduyla Postumus'u gönderirse, amcamla Postumus’un ağabeyleri arasında geçen eski tatsız hikâyelerden sonra, amcam işkillenip gücenebilir. Postumus'u bir casus, bir rakip gibi görebilir.

Ama Germanicus amcamın manevi evladı, yani sadece bir yedek güç olarak gönderilmiş görünür. Bence iş bu kadar basit. Eminim, Postumus'a da başka bir olanak tanınacak yakında.”

Her ikisini de onurlandıran bu yeni bakış açısı, ikisini de hoşnut etti; çok dostça bir havada ayrıldık.

O günün gecesi, daha doğrusu ertesi sabahın erken saatlerinde, evimizin üst katındaki odamda çalışırken, uzaktan bağrışmalar, sonra da balkonun dış yüzünde hafif bir hışırtı duydum. Kapıya gittim ve balkon parmaklığının üzerinde bir kafa, sonra bir kol belirdiğini gördüm. Asker üniformalı bir adam atladı balkona. Bir an elim ayağım kesildi. "Livia tarafından gönderilen bir katil bu," düşüncesi geçti aklımdan, imdat diye bağıracaktım ki, adam alçak sesle, "Şşş! Telaşlanma! Ben Postumus," dedi.

Ah Postumus! Öyle korkuttun ki beni. Gecenin bu saatinde neden hırsız gibi balkondan tırmanıp geliyorsun? Hem ne oldu sana? Yüzün kanıyor, pelerinin yırtılmış.

Sana veda etmeye geldim Claudius.

Anlayamadım, Augustus fikrini mi değiştirdi? Atama halka açıklandı sanıyordum.

Bana içecek bir şey ver. Çok susadım. Hayır, savaşa filan gittiğim yok. Tam tersine. Balık tutmaya gönderiliyorum.

Bilmece gibi konuşma. Çabuk iç şu şarabı da ne olduğunu anlat bana. Nerede balık tutmaya gidiyorsun?

Hıh, küçük bir adaya herhalde. Hangisi olacağına daha karar vermediler galiba.

Yani?...Yüreğim sıkıştı, başım döndü.

Evet, sürgün ediliyorum; zavallı annem gibi.

Neden ama? Ne suç işledin?

Senato'ya resmen açıklanabilecek bir suç değil. ‘Şifa bulmaz ahlak bozukluğu’ deyimini kullanırlar zahir. O Yastık Tartışması'nı hatırlıyor musun?

Postumus! Yoksa babaannem mi?..

İyi dinle Claudius, çünkü vakit kıt. Sıkı gözetim altındayım, ama az önce refakatçilerimden ikisini yere devirip kaçmayı becerebildim. Saray Muhafızlarına haber verildi, bütün çıkışlar tutuldu. Buralarda bir yerde olduğumu biliyorlar, bütün odaları arayacaklar. Seni görmem gerekiyordu, çünkü gerçeği bilmeni, bana karşı uyduracakları yalanlara inanmamanı istiyorum. Germanicus'a da her şeyi anlatmanı istiyorum. Ona yürekten selamlarımı söyle, her şeyi, sana şimdi anlattığım gibi anlat ona. Başkası hakkımda ne düşünürse düşünsün, ama Germanicus'la senin gerçeği bilmenizi, hakkımda iyi düşünmenizi istiyorum.

Tek sözcüğünü bile unutmayacağım Postumus. Çabuk, en başından anlat.

Evet. son zamanlarda Augustus'un gözünden düştüğümü biliyorsun. İlkin anlayamadım nedenini, ama çok geçmeden kafasını Livia’nın zehirlediği belli oldu. Livia konusunda akıl almaz bir zaafı var. Düşünebiliyor musun, elli yıla yakın Livia'yla yaşayıp da hala her sözüne inanmayı? Ama bu komploda Livia tek başına değildi. Livilla da vardı.

Livilla mı! Çok üzüldüm Postumus.

"Evet. Onu ne kadar sevdiğimi, onun yüzünden ne kadar acı çektiğimi biliyorsun. Bir kez, bir yıl kadar önce, onun için üzülmene değmez gibi bir söz etmiştin de, hatırlarsın nasıl kızmıştım sana.

Seninle günlerce konuşmadıydım. Kızdığım için pişmanım şimdi Claudius. Ama bilirsin, insan birini deli gibi sevince ne hallere düşer. Sana anlatmamıştım o zaman, Livilla Castor'la evlenmeden az önce, kendisini bu evliliğe Livia'nın zorladığını, aslında yalnız beni sevdiğini söylediydi. İnandım ona İnanmamam için neden yoktu ki... Günün birinde Castor'a bir

şey olur, biz de evleniriz diye umuyordum. O günden bu yana, gece gündüz, hep bu vardı kafamda. Bugün ikindiyin, senden ayrıldıktan hemen sonra, o ve Castor'la büyük havuzun yanındaki asma çardağında oturuyorduk. Castor bana sataşmaya başladı. Şimdi anlıyorum, her şeyin aralarında önceden planlandığını. İlk dediği şu oldu: ‘Germanicus’u sana tercih ettiler demek!’ Ona, bence bunun iyi düşünülmüş bir atama olduğunu ve Germanicus’u az önce kutladığımı söyledim. Sonra, benimle alay ederek ‘Yani Prens hazretleri onaylıyor bunu, öyle mi?’ dedi. ‘Laf aramızda, büyükbabandan sonra İmparator olacağın kanısında mısın halâ?’ Livilla'nın hatırı için kendimi tuttum, bir de Augustus hâlâ hayatta ve tüm melekelerine sahipken, yerine kimin geçeceğini tartışmayı uygun bulmadığımı söyledim. Sonra ona istihzayla, rakip aday olarak kendisinin mi çıkacağını sordum. Tatsız bir gülümsemeyle şöyle dedi: ‘Eğer çıksaydım, sanırım haşan şansım senden fazla olurdu. Genellikle istediğimi elde ederim, Kafamı kullanırım ben. Livilla'yı da kafamı kullanıp elde ettim. Senin Livilla için. uygun bir koca olmadığına Augustus'u ne kolay kandırdığımı düşündükçe, güleceğim geliyor. Belki istediğim başka şeyleri de elde ederim bu yoldan. Kim bilir?’ Bu, kanımı beynime sıçrattı. ‘Yani hakkımda bir sürü yalan uydurduğunu mu söylemek istiyorsun?’ diye sordum. ‘Neden uydurmayacakmışım?’ dedi. ‘Livilla'yı istiyordum, bu yolla da ona sahip oldum.’ Bunun üzerine. Livilla’ya dönerek bundan haberi olup olmadığını sordum. Çok kızmış göründü ve buna ilişkin hiçbir şey bilmediği ni, ama Castor'un her namussuzluğu yapabileceğine inandığını söyledi. Birkaç damla gözyaşı akıtarak Castor un baştan aşağı kokuşmuş olduğunu, ondan neler çektiğini kimsenin tahmin edemeyeceğini, ölüsünü görse sevineceğini söyledi."

Evet, bu onun eski numarası. Canı istediğinde ağlayabilir, üstelik herkese de yutturur. Sana onun hakkında bütün bildiklerimi söyleseydiniz belki benden nefret ederdin bir süre, ama bütün bu belalar gelmezdi başına. Peki sonra ne oldu?

"Bu akşam oda hizmetçisiyle bana haber göndererek, Castor'un geceyi her zamanki sefahat âlemlerinden birinde geçireceğini; gece yarısından sonra da penceresinde ışık görünce ona gitmemi bildirdi. Işığın hemen altındaki pencere açık olacaktı, oradan girecektim sessiz sedasız. Bana söyleyecek çok önemli bir şeyi vardı. Tabii bu ancak bir şey olabilirdi: deli gibi

çarpmaya başladı yüreğim. Penceresinde ışık görünene kadar saatlerce bahçede bekledim. Sonra aşağıdaki pencereyi açık buldum ve içeri tırmandım. Livilla'nın hizmetçisi oradaydı. Beni yukarı götürdü, bir balkondan ötekine geçerek Livilla'nın odasına nasıl gireceğimi gösterdi. Sonunda, Livilla'yı sabahlıkla, saçlarını dökmüş, beni bekler buldum, İnsanı çıldırtacak kadar güzeldi. Castor'un ona ne kadar kötü davrandığını anlattı bana. Karısı olarak, ona karşı hiçbir sorumluluk duymadığını söyledi: çünkü Castor. kendi ağzıyla itiraf ettiği gibi, onunla sahtekârlık ederek evlenmiş, evlendikten sonra da ona çok kötü davranmıştı. Boynuma sarıldı, ben de kucaklayıp yatağa götürdüm. Deli gibi istiyordum onu. Sonra birden bağırmaya, beni yumruklamaya başladı. Bir an aklını kaçırdığını sandım, susturmak için elimle ağzını kapadım. Benden kaçıp kurtuldu, üstünde bir lambayla bir cam kâse duran küçük masayı devirdi.

Sonra ‘Tecavüz! Tecavüz!’ diye haykırdı. Sonra da kapı kırıldı ve Saray nöbetçileri meşalelerle içeri girdiler. Bil bakalım kim vardı başlarında?"

Castor mu?

Livia. Bizi aynen o durumda Augustus'un huzuruna çıkardı. Castor da oradaydı, oysa Livilla onun Kentin öbür ucunda bir yemeğe gittiğini söylemişti bana. Augustus nöbetçileri gönderince. o ana kadar ağzını açmamış olan Livia saldırıya geçti. Augustus'a onun önerisi üzerine, bana Aemilia'nın suçlamalarını bildirmek ve bunlara karşı ne diyeceğimi sormak için daireme gitmiş olduğunu anlattı,

Aemilia mı'7 Hangi Aemilia?

Yeğenim Aemilia.

Onun seninle alıp veremediği ne?

"Alıp veremediği bir şey yok. O da komploya dahildi. Sonra Livia dedi ki, beni dairemde bulamayınca soruşturmuş, gece devriyesinden, bahçenin güneyinde bir armut ağacının altında oturduğumu öğrenmiş. Beni çağırtmak için bir asker göndermiş; asker döndüğünde, benim orada olmadığımı, ama şüphe uyandıran bir şey gördüğünü bildirmiş: Güneş saatinin hemen

üstünde, bir balkondan ötekine geçen bir adam varmış, Livia, oradaki odaların kime ait olduğunu bildiğinden, çok telaşa kapılmış. Bereket tam zamanında yetişmiş. Livilla'dan imdat çığlıkları geliyormuş. Ben yatak odasının penceresinden girmişim, ona tecavüz etmek üzereymişim. Nöbetçiler kapıyı kırıp zorla uzak kıstırmışlar beni ‘dehşet içindeki yan çıplak genç kadından’. Beni ve tanık olarak Livilla’yı, derhal buraya getirmiş. Livia hikâyesini anlatırken, o orospu Livilla da hıçkırıyor. yüzünü saklıyordu. Sabahlığı boydan boya yırtılmıştı — mahsus yırtmış olmalıydı. Augustus bana hayvan dedi, canavar dedi; aklını mı kaçırdın sen, diye sordu. Elbette inkâr edemedim Livilla’nın odasında olduğumu, hatta ona ilanı aşk ettiğimi. Çağrı üzerine gittiğimi söyledim, durumu başından açıklamaya çalıştım ama. Livilla. ‘Yalan! Yalan! Ben uyurken pencereden girip tecavüz etmeye kalktı,’ diye bağırmaya başladı. Sonra Livia şöyle dedi: ‘Anlaşılan yeğenin Aemilia da ona saldırman için çağırdı seni. Genç hanımlar arasında pek rağbette görünüyorsun’ Çok kurnazca bir numaraydı Livia'nınki. Aemilia konusunda kendimi temize çıkarmak için, Livilla hikâyesini bir yana bırakmam gerekti. Augustus’a, önceki gece ablam Julilla'yla yemek yediğimi ve Aemilia'nın da orada olduğunu, ama kızı altı aydan beri ilk kez gördüğümü söyledim. Ona ne zaman saldırmış olabileceğimi sordum. Augustus, ne zaman olduğunu çok iyi biliyormuşum, dedi: Yemekten sonra, Aemilia’nın annesiyle babası hırsız var haberi üzerine kısa bir süre uzaklaştıkları sırada olmuş olay; ancak onların dönüşü engellemiş beni. Hikâye öyle saçmaydı ki, öfkeden kudurduğum halde, kendimi tutamayıp gülmeye başladım; ama bu Augustus'u büsbütün kızdırdı. Fildişi iskemlesinden kalkıp vuracaktı bana nerdeyse."

Anlamıyorum, dedim. "Gerçekten hırsız var diye haber mi geldi?"

"Evet, Aemilia'yla birkaç dakika yalnız kaldık. Ama konuşmamız tamamen masumdu, ayrıca Aemilia'nın dadısı da oradaydı! Meyve ağaçlarından ve bahçe haşaratından söz ettik.

Zaten az sonra Julilla ile Aemilius döndü ve haberin yanlış olduğunu söylediler. Julilla ve Aemilius'un Livia'nın adamı olmadığından emin olabilirsin — nefret ediyorlar ondan — dolayısıyla, Aemilia ayarlamış olmalı işi. Acele düşünmeye başladım bana karşı ne garezi olabilir diye,

aklıma hiçbir şey gelmedi. Birden anladım olayı. Julilla bana, bir sır olarak, Aemilia'nın sonunda emeline kavuştuğunu, Appius Silanus'la evleneceğini söylemişti. Biliyorsun o züppe oğlanı, değil mi?"

“Evet, ama konuyla bağlayamadım.”

“Çok basit. Livia'ya şöyle dedim: 'Bu yalan için Aemilia'nın ödülü Silanus'la evlilik olacak, değil mi? Peki, Livilla ne alacak? Şimdiki kocasını zehirleyip, ona daha yakışıklı birini bulacağına mı söz verdin?" Bir kez ağzımdan zehir sözü çıkınca, defterimin durulduğunu biliyordum. Onun için, elime fırsat geçmişken, ne kadar çoğunu söylesem kârdır diye düşündüm. Livia'ya, babamla ağabeylerimin zehirlenmesini nasıl düzenlediğini sordum: yavaş öldüren zehirleri mi, çabuk Öldürenleri mi yeğliyorsun, dedim. Ne dersin Claudius, o mu öldürdü onları? Ben eminim bundan.”

"Ona bunu sormaya cesaret ettin, ha? Evet, büyük olasılıkla. Sanırım babamla büyükbabamı da o zehirledi. Kurbanları yalnız onlar da değil besbelli. Ama elimde kanıt yok.”

Benîm de yok; ama çok keyiflendim onu suçlamaktan. Avazım çıktığı kadar bağırıyordum. Sarayın yarısı duymuş olmalı. Livia apar topar odadan çıkıp nöbetçileri çağırdı. Livilla'nın gülümsediğini gördüm. Sıkı verecektim gırtlağını, ama Castor aramıza girince elimden kurtuldu. Sonra Castor'la kapıştım; bir koluyla iki ön dişini kırdım. Ama askerlere karşı koymadım. Yakışık almazdı. Hem silahlıydılar. İki asker kollarımdan tuttu, Augustus da bana hakaretler, tehditler savurdu. Ülkesindeki en ıssız adaya ömür boyu sürgün edileceğimi ve ancak o anormal kızının ona böylesine anormal bir torun doğurabileceğini söyledi. Ona, ismen Romalıların İmparatoru olduğunu, ama gerçekte ayyaş bir kerhanecinin halayığından daha az özgür olduğunu, günün birinde o iğrenç karısının anormal cürüm ve yalanlarına gözlerinin açılacağını söyledim. Ama bu arada, kendisine olan sevgi ve bağlılığımın değişmediğini belirttim."""

Patırtı ve bağrışmalar evin alt katından geliyordu şimdi. "Seni tehlikeye atmak istemem, sevgili Claudius," dedi Postumus. "Beni odanda

bulmamalılar. Kılıcım olsaydı, kullanırdım şimdi.

Dövüşerek Ölmek, bir adada çürümekten iyidir."

Sabırlı ol, Postumus. Şimdi dayan, daha sonra senin de zamanın gelecek. Germanicus gerçeği öğrenince, sen özgürlüğüne kavuşana kadar uğraşacaktır, ben de öyle. Eğer kendini öldürtürsen, sadece ucuz bir zafer kazandırmış olursun Livia'ya.

Sen ve Germanicus aleyhimdeki bütün kanıtlan açıklayamazsınız. Buna kalkıştığınız an başınız belaya girer.

Zamanı gelecektir, diyorum. Livia çok uzun süredir her istediğini yaparak yaşadı; önünde sonunda dikkatsizleşecektir. Mutlaka bir yanlışlık yapacaktır yakında. Yapmasa insan olmaz.

İnsan olduğunu sanmıyorum, dedi Postumus.

Augustus, birden nasıl aldatıldığını anlayınca, Livia'ya karşı da, annene karşı olduğu kadar acımasız davranmaz mı?

O zamana kadar Livia onu zehirler.

“Germanicus'la ben önleriz bunu. Augustus'u uyarırız. Umutsuzluğa kapılma Postumus. Sonunda her şey düzelecek. Sana mümkün olduğu kadar sık mektup yazacağım ve okuman için kitap göndereceğim. Livia'dan korkum yok. Mektuplarımı almazsan, bil ki engellenmişlerdir. Benden sana gelen her kitabın yedinci sayfasına dikkatle bak. Özel bir mesajım varsa sütle yazacağım o sayfaya. Mısırlıların kullandığı bir yöntem bu: Sayfayı ateşe tutup ısıtana kadar yazı görünmez. Hey, duydun mu kapıları? Gitmelisin şimdi. Koridorun öbür ucundalar.”

Yaş içindeydi gözleri. Başka bir şey demeden bana sarıldı ve hızla balkona yürüdü. Parmaklığın dış yanına geçti, veda olarak elini, salladı ve gelirken tırmandığı asma kütüğünden aşağı kaydı. Bahçede koştuğunu duydum. Bir an sonra nöbetçilerin bağrışması geldi kulağıma.

Ondan sonraki bir ay, ya da daha uzun bir süre, olup bitenleri hiç hatırlamıyorum. Hastaydım gene... o kadar hasta ki, benden umudu kesmişler artık. İyileşmeye yüz tuttuğumda, Germanicus savaşa gitmiş, Postumus ise evlatlıktan reddedilmiş, ömür boyu sürgün cezasına çarptırılmıştı. Onun için seçilen ada Planasia'ydı. Elbe'den on iki mil kadar uzaktı, Korsika yönünde, ve kimse hatırlamıyordu orada insan yaşadığını. Ama, tarihöncesi dönemden kalma birkaç taş kulübe Postumus'un oturması için

düzeltilmiş ve nöbetçilere barınak yapılmıştı. Planasia kabaca üçgen biçimindeydi, en uzun kıyısı beş mil kadardı. Ağaçsız, kayalıktı; ancak yazın ıstakoz tutmaya çıkan Elbe'li balıkçılar tarafından ziyaret edilirdi. Augustus'un buyruğuyla bu ziyaretler de yasaklanmıştı: Postumus birine rüşvet yedirip kaçar diye.

Tiberius şimdi Augustus'un tek vârisiydi; ondan sonra da Germanicus'la Castor sürdürecekti soyu — Livia'nrn soyunu.

BÖLÜM XII

Bundan sonra gelen yirmi beş yılın olaylarının öyküsünü sadece kendi yaptıklarımla sınırlayacak olursam, kâğıt olarak pek bir şey tutmaz, okuma olarak ise çok tatsız olur. Ama bu otobiyografide daha ön plana geçtiğim sonraki bölümler, ancak Livia'nın, Tiberius'un, Germanicus'un, Postumus'un, Castor'un, Livilla'nın ve ötekilerin kişisel tarihçelerini sürdürürsem anlaşılabilir ve inanın bana, bunlar tatsız olmaktan çok uzaktır.

Postumus sürgünde, Germanicus savaştaydı; ve bana gerçek dostlarımdan yalnız Athenodorus kalmıştı. Çok geçmeden o da beni terkedip doğduğu yere, Tarsus'a döndü. Gitmesine kızamadım, çünkü oradaki iki yeğeninin acil ricası üzerine gitti: Kenti valinin zorbalığından kurtarmak için onun yardımını istiyorlardı. Yazdıklarına göre, bu kurnaz vali Tanrı Augustus'a kendini öyle beğendirmişti ki, ancak Athenodorus gibi Tanrı Augustus'un tam güvenini kazanmış biri, Tanrı Augustus'u bu valinin atılması gerektiğine inandırabilirdi. Athenodorus, kenti bu asalaktan kurtarmayı

başardı, ama sonra, niyet ettiği gibi Roma'ya dönme olanağını bulamadı, Kent yönetimini yeniden sağlam bir temele oturtmak için yeğenleri onun yardımına muhtaçtılar. Eylemlerinin ayrıntılı bir raporunu sunduğu Augustus, minnetini ve güvenini göstermek için ona, kişisel bir iltifat olarak, Tarsus'a beş yıllık vergi muafiyeti tanıdı. Bu saygıdeğer yaşlı adamla iki yıl — seksen iki yaşında ölene kadar— düzenli olarak yazıştık. Tarsus, onun adına her yıl bir anma günü ile kurban töreni düzenleyerek anısını onurlandırdı. Bu anma gününde, kentin Önde gelenleri, sırayla, onun yazdığı Tarsus'un Tarihçesini başından sonuna — gün doğarken başlayıp, gün battıktan sonra bitirerek — okuyorlardı.

Germanicus'tan ara sıra kısa, ama sevgi dolu mektuplar alıyordum. Gerçekten iyi bir komutan ailesine mektup yazacak zaman bulamaz: Seferler arasındaki tüm boş zamanı adamlarıyla subaylarını tanımakla, onların rahatını sağlamakla, askeri yeteneklerini geliştirmekle, düşmanın niyet ve planlarına ilişkin bilgileri toplamakla geçer. Germanicus. Roma ordusunda hizmet etmiş en titiz komutanlardan biriydi, babamızdan bile daha çok seviliyordu. Bana yazıp, çarpıştığı çeşitli Balkan kabilelerinin görenekleri, kentlerinin gücü, coğrafi konumu, geleneksel savaş taktikleriyle özellikle gerilla savaşında başvurdukları hileler hakkında, elimden geldiğince çabuk ve dikkatli olarak, kitaplıklarda bulabildiğim güvenilir raporlardan bir özet çıkarmamı istediğinde çok gururlandım. Bulunduğu yerde yeterince güvenilir bilgi edinemediğini söylüyordu: Tiberius kapalı kutu gibi davranıyormuş. Sulpicius'un yardımı, küçük profesyonel araştırma ekibiyle yazıcıların gece gündüz çalışması sayesinde tam bir ay içinde istediklerinin tümünü toparlayıp gönderdim. Aradan çok geçmeden, kitaptan son derece yararlandığım, kıdemli subaylarına dağıtmak için yirmi kopya daha istediğini bildiren mektubunu alınca, gururum sınırsız oldu. Her paragraf açık ve konuyla bağlantılı, diyordu; en yararlı bölümler, kabile üstü, gizli kardeşlik bağlarının ayrıntılarını anlatan, (verilen savaş, kabilelerin kendilerinden çok, bunlara karşıydı) çeşitli kutsal ağaçlarla çalılara ilişkin bilgi veren bölümlermiş. (Her kabilenin kendine özgü bir kutsal ağacı vardı; kabile mensupları köyü acele terketmek zorunda kaldıklarında, tahıl stoklarını, paralarını ve silahlarını bu ağaçların koruyucu gölgesi altına gömerlerdi). Bu değerli hizmetimi Tiberius'a ve Augustus'a anlatacağına söz veriyordu.

Bu kitaptan açıktan açığa söz edilmedi: Belki de, düşman bunu duyarsa taktik ve davranışlarını değiştirir diye çekinildi. Çünkü şimdi, muhbirler tarafından ele verildiklerini sanıyorlardı, Augustus beni Augurlar Kurulu'nda boşalan bir yere atayarak gayrı resmi olarak ödüllendirdi; ama derlemenin şeref payını Sulpicius'a verdiği açıktı. Oysa Sulpicius tek sözcük yazmamış, sadece kitaplardan bazılarını bulmuştu bana. Dayandığım başlıca kaynaklardan biri, Dalmaçya seferinde askeri titizlikle parlak bir istihbarat çalışmasını başarıyla birleştiren Pollio'ydu. Anlattığı yerel koşullarla görenekler üzerinden yaklaşık elli yıl geçmesine karşın, Germanicus ondan aktardığım bölümleri yakın zamanda yazılmış tüm askeri tarihlerden daha yararlı buldu. Keşke Pollio sağ olup bu sözleri duysaydı, diye düşündüm. Livy'ye bunu söylediğimde, biraz terslenerek. Pollio'nun askeri elkitapları yazmadaki ustalığım hiçbir zaman inkâr etmediğini söyledi; o sadece Pollio'ya daha yüksek anlamda tarihçi unvanının verilmesine karşıymış.

Şunu da eklemeliyim ki, eğer daha açıkgöz olsaydım, eminim Augustus savaşın bitiminde Senato'da yaptığı konuşmada beni salık verecekti. Ama derlemede onun Balkan seferlerine pek değinmemiştim. Eğer Augustus da, Pollio gibi, bunları ayrıntılı olarak kaleme almış olsa, ya da resmi tarihçiler imparatorlarını daha az pohpohlayıp, başarılarını ve yanlışlarını daha önyargısız ve bilimsel bir yaklaşımla aktarmış olsalardı, daha sık atıf yapardım elbet. Sonuçta, bu methiyelerden hiç denecek kadar az malzeme çıkarabildim ve Augustus kitabımı okuyunca, küçümsendiği duygusuna kapılmış olabilir. Savaşın başarısıyla öyle özdeşlemîşti ki kendini, çarpışmalara mümkün olduğunca yakın olmak için, son iki sefer mevsiminde Roma'dan İtalya'nın kuzeydoğusundaki bir sınır kentine taşınmıştı. Roma ordularının Başkomutanı olarak, Tiberius'a pek bir işe yaramayan askeri öğütler gönderiyordu sürekli.

Ben şimdi büyükbabamın İç Savaşlar'daki rolü üzerinde bir çalışma yapıyordum; ama fazla ilerlemeden bir kez daha Livia tarafından durduruldum. Ancak iki cildi tamamlayabilmiştim. Bana, babamın olduğu kadar, büyükbabamın da hayatını yazmaya ehliyetli olmadığımı, kendisine haber vermeden böyle bir girişimde bulunmakla dürüst davranmadığımı söyledi. Kalemime yararlı bir iş bulmak istiyorsam, yalan yanlış yorumlara

o kadar açık olmayan bir konu seçmeliydim. Bana bir öneride bulundu: İç Savaşlardan sonra Augustus tarafından dinin yeniden düzenlenmesi, Heyecan verici bir konu değildi ama. daha önce ayrıntılı biçimde işlenmediği için, bu işi üstlenmeyi kabul ettim. Augustus'un dinsel reformları, hemen hemen istisnasız olarak kusursuzdu. Birtakım eski din kurumlarını canlandırmış, Roma ve çevresinde seksen iki yeni tapınak yapmış, tapınaklara gelir sağlamış, çökmekte olan sayısız eski tapınağı onarmış, eyaletlerden gelen ziyaretçilerin yararlanması için yabancı kültler başlatmış, yarım yüzyıllık iç kargaşa döneminde birbiri ardından bırakılan eski, ilginç yortulan yeniden canlandırmıştı. Konuyu çok yakından inceledim ve çalışmamı altı yılda.

Augustus'un ölümünden birkaç gün önce tamamladım. Her biri ortalama beş bin sözcük içeren kırk bir ciltlik bir yapıt oldu; ama bunun büyük bir bölümünü dinsel kararnamelerin suretleri, rakiplerin adları, tapınaklara verilen armağanların katalogları vb oluşturuyordu. En değerlisi, Roma'da ilkel dinsel ayinleri ele alan birinci ciltti. Burada gene güç durumda kaldım, çünkü Augustus'un ayin reformları, görevini doğru dürüst yapmamış olan bir din komisyonunun bulgularına dayandırılmıştı. Komisyon üyeleri arasında bir eski eserler uzmanı yoktu anlaşılan; bu yüzden de, eski dinsel formüllerin çok yanlış birtakım yorumlan yeni resmî ayinlere sokulmuştu. Etrüsk ve Sabin dillerini incelememiş olan hiç kimse, eski ayinlerde geçen tılsımlı sözleri gereğince yorumlayamaz. Ben de bu iki dilin temellerini öğrenmek için epey zaman ayırdım. Bu dönemde, evlerinde hâla yalnız Sabince konuşan birkaç taşralı vardı. Bunlardan ikisini, şimdi yazmanım olarak çalışan Pallas'ın küçük bir Sabin sözlüğü hazırlamasına yardım etmeleri için Roma'ya getirttim. Karşılığında iyi para verdim onlara. Yazmanlarımın en iyisi olan Callon'u da, Etrüsk dilinde benzer bir sözlüğe malzeme toplamak için Capua'daki rahip Aruns'a gönderdim (Lars Porsena'ya ilişkin. Pollio'yu sevindirip Livy'yi kızdıran bilgileri bana veren bu rahipti). Daha sonra genişleterek yayımladığım bu iki sözlük, eski ayinlerin başlıca sorunlarını etraflıca kavramama olanak verdi; ama dikkatli olmayı öğrenmiştim artık; yazdıklarımda Augustus'un bilginliğine ya da yargısına dokunacak hiçbir şey yoktu.

Balkan Savaşını anlatmaya girişmeyeceğim. Sadece şunu belirteyim ki, amcam Tiberius'un usta komutanlığına, kayınbabam Silvanus'un güçlü desteğine, Germanicus'un gözüpek kahramanlıklarına karşın, savaş üç yıl sürdü. Sonunda tüm bölge yakılıp yıkıldı, çölden farkı kalmadı. Çünkü bu kabilelerin erkekleriyle kadınları, umutsuzluğun verdiği bir çılgınlıkla dövüşüyor, yenilgiyi, ancak yangın, kıtlık ve hastalık nüfusun yarıdan çoğunu götürdükten sonra kabulleniyorlardı. Asi liderler barış yapmak için Tiberius'a geldiklerinde, Tiberius onları uzun uzadıya sorguya çekti. İlk önce niçin ayaklanmaya karar verdiklerini, sonra da niçin böylesine umutsuz bir direniş gösterdiklerini bilmek istiyordu. Asilerin başı olan Bato adında bir adam şöyle yanıt verdi: "Kabahat sizde. Sürülerinize bekçi diye çoban, ya da çoban köpeği değil, kurt gönderiyorsunuz."

Bu tamamen doğru değildi. Augustus sınır eyaletlerinin valilerini kendi seçiyor, onlara yüksek aylık veriyor, toplanan vergilerin ceplerine girmemesini kolluyordu. Vergiler, eskiden olduğu gibi ilkesiz vergi toplayıcılarına değil, doğrudan valilere ödenmekteydi. Augustus'un valileri, sadece eyaletlerden ne sızdırabileceklerini düşünen çoğu Cumhuriyet dönemi valileri gibi kurt değillerdi. Birçoğu iyi çoban köpeği, hatta kimi namuslu çobandı. Ama Augustus'un, bir kötü haşatın, hayvan kıranının, ya da depremin yol açtığı sıkıntıları hesaba katmadan, vergi oranını çok yüksek tuttuğu sık oluyordu, valiler de, Augustus'a saptanan oranın yüksekliğinden yakınmaktansa ayaklanma tehlikesini bile göze alarak, son kuruşuna kadar topluyorlardı bunu. Pek azı, sözüm ona yönettikleri bu insanlara karşı herhangi bir kişisel ilgi duyuyordu. Vali, güzel evleri, tiyatroları, tapınakları, hamamları, çarşıları olan Romalılaşmış başkente yerleşiyor, eyaletinin daha uzak bölgelerini ziyaret etmeyi aklından geçirmiyordu. Asıl yöneticiler, valinin yardımcılarıyla yardımcıların yardımcılarıydı; anlaşılan, bu alt basamaktaki adamlar, epey küçük memur zulmü yapıyorlardı. Belki bunlardı Bato'nun kurt dediği, ama "pire" daha uygun bir sözcüktü kuşkusuz. Augustus'un yönetimi altında, eyaletlerin Cumhuriyet dönemindekinden çok daha rahat oldukları kesin; dahası, Senato’nun adaylarınca yönetilen öz eyaletler, Augustus'un valilerinin yönettiği sınır eyaletler kadar iyi durumda değildi. Bu kıyaslama, Cumhuriyet yönetimine karşı ileri sürülen geçerli ender savlardandır. Gerçi, "vasat bir cumhuriyet rejiminin önde gelenlerinin kişisel ahlakı, vasat bir

mutlak hükümdarla seçtiği adamların kişisel ahlakından daha düşük olur" gibi havada bir varsayıma, ve "eyaletlerin nasıl yönetildiği sorunu kentte olanlardan daha önemli bir sorundur" gibi mantıksız bir görüşe dayandırılmıştır bu sav. Kanımca bir monarşiyi eyaletlere sağladığı refahtan ötürü salık vermek, bir adama, kölelerine iyi davranıyor diye, çocuklarına da köle gibi davranma hakkının verilmesini savunmaya benzer.

Çok paraya ve zarara malolan bu savaş için, Senato Augustus'la Tiberius'a büyük bir zafer töreni düzenlenmesine karar verdi. Hatırlayacaksınız, şimdi yalnız Augustus'un kendisi, ya da ailesinden kişiler için "tam" zafer töreni yapılabilirdi; öteki generallere "zafer süsleri" denilen şeyler veriliyordu. Germanicus'a, bir Caesar olduğu halde, teknik nedenlerle sadece bu süsler verildi. Augustus işi geniş tutabilirdi, ama savaşı başarıyla yönetmesinden ötürü Tiberius'a öylesine minnettardı ki, Germanicus'a eşit onur vererek onu öfkelendirmek istememişti. Germanicus yargıçlık aşamasında da bir basamak yükseltildi ve yasal yaş sınırından birkaç yıl önce Konsül olmasına izin verildi. Castor'a ise, savaşa katılmadığı halde, Senato üyesi olmadan önce Senato toplantılarına katılma ayrıcalığı tanındı ve o da yargıçlık aşamasında bir basamak yükseltildi.

Roma'da halk, tahıl, para, çeşitli armağanlar anlamına gelen zafer törenini heyecanla bekliyordu; ama büyük bir düş kırıklığına uğrayacaklardı. Tören için saptanan tarihten bir ay önce, çok uğursuz bir belirti gözlemlendi: Mars Alanı'ndaki Savaş Tanrısı tapınağına yıldırım düştü ve tapınak neredeyse çöktü. Ve birkaç gün sonra. Carrhae'den (hatta dört yüz yıl önceki Allia'dan diyebilirim) bu yana Roma ordularının uğradığı en ağır yenilginin haberi geldi Almanya'dan. Üç alayımız katledilmiş, Ren Irmağı'nın doğusundaki tüm fetihlerimiz bir anda yitirilmişti. Almanların ırmağı geçmesini ve Fransa'daki üç düzenli ve varlıklı eyaletimizi yerle bir etmesini önleyebilecek hiçbir güç yok gibi görünüyordu.

Bu haberin Augustus üzerindeki ezici etkisinden daha önce söz etmiştim. Gerçekten perişan oldu, çünkü Roma Senatosuna halk tarafından tüm sınırların güvenliğinin resmen emanet edildiği kişi olması yanı sıra, manevi sorumluluğu da vardı. Bu felaket, barbarlara uygarlığı benimsetmede fazla aceleci ve tedbirsiz davranmasından kaynaklanmıştı. Babamın fethettiği

Alman bölgeleri, yavaş yavaş Roma yaşama biçimine alışıyorlardı: Para kullanmayı, düzenli pazarlar kurmayı, uygarca ev yapmayı, ev döşemeyi, hatta eskiden yaptıkları gibi boğaz boğaza gelmeden toplanıp tartışmayı az çok öğrenmişlerdi. Onlara müttefiklerimiz diyorduk. Eski barbar davranışlarını giderek unutmalarına ve kendileri taşrada barışın nimetlerini tadarken, barbar kalmış komşularından korunmak için Roma garnizonuna güvenmelerine fırsat verilseydi, bir iki kuşak sonra, belki Provence'daki Fransızlar kadar barışçıl ve uysal olurlardı. Ama Augustus tarafından Ren'in Doğu yakasına vali atanan Varus (benim uzak bir akrabam), Almanlara müttefik gibi değil, bağımlı bir ırk gibi davranmaya başladı. Kötü bir adamdı Varus, Almanların, kadınlarının iffeti konusundaki şiddetli duyarlıklarına saygı göstermedi. Sonra, Balkan Savaşanın tamtakır ettiği ordu hazinem için Augustus'a para gerekti ve Ren'in Karşıyakası Almanlarının da muaf tutulmadığı birtakım vergiler koydu. Varus ona eyaletin ödeme gücünü bildirmişti, ama Augustus, tez canlılığından, fazla yüksek bir oran saptadı.

Varus'un ordugâhında, su gibi Latince konuşan ve tamamen Romalılaşmış gözüken iki Alman kabile reisi, Hermann ile Siegmyrgth vardı. Hermann bir önceki savaşta Alman yedeklere komuta etmişti, bu yüzden bağlılığından kuşku duyulmuyordu. Bir süre Roma'da kalmıştı, soylu şövalyeler kurduğu örgüte üye yazılmışlardı. Bu ikisi çoğun Varus'un sofrasında yemek yiyorlar, onunla çok yakın bir dostluk ilişkisi sürdürüyorlardı. Uygarlığın nimetleri için, vatandaşlarının da, kendileri gibi, Roma'ya bağlılık ve gönül borcu duyduğuna inandırmışlardı Varus'u. Ama el altından, hoşnut olmayan kabile reisleriyle sürekli bağlantı içindeydiler. Onları, şimdilik Roma gücüne karşı silahlı direnişe geçmemeye ve vergilerini ellerinden geldiğince güler yüzle ödemeye ikna etmişlerdi. Yakında loptan bir başkaldırı için işaret verilecekti onlara. Adı "savaşçı" anlamına gelen Hermann ile adı "sevinçli zafer" anlamına gelen Siegmyrgth (ya da Segimerus diyelim ona) kurnazlıkta Varus'tan üstündüler. Çevresi sürekli uyarmıştı Varus'u: Almanların son aylarda onun kuşkularını gidermek için olağandışı uysal davrandıklarını, ve ansızın ayaklanacaklarını söylemişlerdi. Ama Varus gülmüştü bu sözlere. Almanların çok aptal bir ırk olduğunu, onların ne böyle bir planı düşünebilecek, ne de ağızlarından kaçırmadan uygulayabilecek yetenekte olmadıklarını söylemişti.

Uysallıkları salt korkaklıktı; bir Alman'a ne kadar sert vurursan, o kadar saygı duyardı sana: Varlıklı ve bağımsızken küstah olur, ama bîr kez yenilince köpek gibi ayaklarına sürünür, sonuna kadar da öyle kalırdı. Varus, Hermann'a garezi olan ve çevirdiği dolapları tahmin eden bir başka Alman kabile reisinin uyarılarına bile kulak asmadı. Kısmen boyun eğdirilebilmiş bir ülkede yapılması gerekenin tersine kuvvetlerini, toplu tutacağına dağıttı.

Hermann'la Segimerus'un gizli talimatı üzerine, uzak topluluklar Varus'tan haydutlara karşı korunma ve Fransa'ya gönderilen yük kervanlarına refakat istediler. Sonra, eyaletin en doğu ucunda silahlı bir ayaklanma çıktı. Bir vergi memuruyla yardımcıları öldürüldü. Varus elindeki kuvvetleri toplayarak bir cezalandırma harekâtına girişti. Hermann'la Scgimerus yolun bir bölümünde ona refakat ettiler ama, sonra özür bildirerek ayrıldılar: Kendi yedek birliklerini toplayacak, eğer gerekirse, onları çağırtır çağırtmaz yardıma koşacaklardı. Bu birlikler zaten silahlandırılmış ve Varus'un yolunun üzerinde, birkaç günlük mesafede pusuya yatmışlardı. İki kabile reisi, şimdi uzak topluluklara haber salarak, onları korumak için gönderilmiş olan Roma müfrezelerine saldırmalarını ve tek bir adam olsun sağ bırakmamalarım bildirdiler.

Bu katliamdan Varus'un haberi olmadı, çünkü kurtulan yoktu; karargâhıyla bağlantısı da kesikti zaten. İzlediği yol daracık bir orman patikasıydı. Ama önden bir avcı birlik göndermek, ya da yanlara koruyucu birlikler koymak yerine, tüm kuvvetlerini — bu kuvvetlere geri hizmette görevli çok sayıda kişi de dahildi — sanki Roma'nın yanı başındaymışlar gibi hiçbir önlem almadan, düzensiz bir kol halinde yürütüyordu. Yürüyüş çok yavaştı, çünkü levazım arabalarını geçirebilmek için sürekli ağaç kesmek, derelerde de köprü kurmak gerekiyordu. Bu ise, kabilelerden çok sayıda adamın, pusu kuranlara katılmasına zaman verdi. Ansızın hava bozdu. Yirmi dört saat dinmeyen yağmur adamların deri kalkanlarını sırsıklam ederek kullanılmayacak kadar ağırlaştırdı, okçuların yaylarını çalışmaz hale getirdi. Patikanın killi toprağı öyle cıvıklaşmıştı ki, arabalar sürekli saplanıyordu. Kolun başıyla sonu arasındaki mesafe gittikçe arttı. Sonra, yakın bir tepeden dumanla bir işaret uçuruldu. Almanlar, önden, geriden ve iki yandan ansızın saldırdı.

Almanlar nizami savaşta Romalıların eline su dökemezdi ve Varus korkaklıklarını pek abartmış sayılmazdı. Başlangıçta göğüs göğüse savaştan kaçınarak, yalnız koldan uzaklaşanlarla levazım sürücülerine saldırmaya cesaret ettiler. Bir Romalı kılıcını sallayıp höt dese, gerisin geriye ormana kaçıyorlardı. Ama epey kayıp verdirdiler bu taktiklerle. Hermann, Segimerus ve diğer kabile reislerinin önderliğindeki gruplar, ele geçirdikleri arabaların tekerleklerini kırıp yola yığarak üstüne de kestikleri ağaçları devirerek koca koca barikatlar kurdular. Sonra bunları kaldırmaya çalışan askerlerimize adamlarını geriden saldırttılar. Bu, kolun sonundakileri o kadar geciktirdi ki, bağlantıyı koparma korkusuyla, ellerinde kalan arabaları da bırakıp ötekilere yetişmeye koştular: Almanların yağmaya dalıp bir süre saldırıya geçmeyeceklerini umuyorlardı.

Öndeki alay, son zamanlardaki orman yangınından ötürü fazla ağaç bulunmayan bir tepeye varınca, güvenlik içinde durup öteki iki alayı bekledi. Levazım arabaları hâlâ ellerindeydi. Kayıpları ise sadece birkaç yüz kişiydi. Öteki iki alayın kayıpları çok daha ağırdı.

Askerler bölüklerinden alındı, her birinin ön, geri ve yan muhafızları olan elli ila iki yüz kişilik yeni birimler kuruldu. Yan muhafızlar, ormanın yoğunluğu yüzünden çok yavaş ilerleyebiliyor, küçük birimlerinden sık sık ayrı düşüyorlardı, Öndekiler barikatlarda ağır kayıp veriyor, geridekilerse sürekli arkadan mızraklanıyordu. O gece yoklama yapıldığında, Varus adamlarının üçte birinin ölü ya da kayıp olduğunu gördü. Ertesi gün çarpışarak açık araziye çıktı, ama elinde kalan levazımı da geride bırakmıştı. Yiyecek kıttı, öte yandan üçüncü gün gene ormana girmek zorundaydı. İkinci günün kayıpları ağır değildi, çünkü düşmanın büyük bir bölümü arabaları yağma etmek ve ganimeti taşımakla meşguldü. Ama üçüncü günün akşamı yoklama yapıldığında, başlangıçtaki sayının ancak dörtte biri adları okunduğunda yanıt verdi. Dördüncü gün Varus hâla ilerliyordu: yenilgiyi kabullenip baştaki amacından vazgeçmeyecek kadar inatçıydı çünkü. Ama biraz düzelmiş olan hava birden gene kötüleşti. Şiddetli yağışa alışık olan Almanlar, direnişin zayıfladığını gördükçe cesaretlenerek iyice sokuldular.

Öğlen saatlerinde Varus her şeyin bittiğini anlayınca, canlı olarak düşmanın eline geçmektense. kendini öldürdü. Sağ kalmış olan subaylarla askerlerden çoğu da onun örneğini izledi. Sadece bir subay serinkanlılığını korudu: O gün arenada dövüşen Cassius Chaerea. Cassius Savoy Bölgesi dağcılarından oluşan geri muhafızlarına komuta ediyordu. Bu adamlar ormana ötekilerin çoğundan daha alışkındılar. Kaçan bir asker Varus'un öldüğü, Kartallar'ın düşman eline geçtiği, tüm ordudan sağ kalanların üç yüzden fazla olmadığı haberini getirince, Cassius boğazlanmaktan neyi kurtarsa kârdır diye düşündü. Adamlarını geri döndürerek ani bir saldırıyla düşmanı yarıp geçti. Cassius'un, bir ölçüde adamlarına da aktarmayı başardığı büyük cesareti, Almanların gözünü korkuttu. Onun küçük, kararlı takımını bırakıp, ileriye, daha kolay başarılara koştular. Cassius'un, düşman toprağı üzerinde sekiz günlük bir yürüyüşten sonra, dönüşe geçtiğinde yanında olan yüz yirmi adamdan seksenini, bölük bayrağı altında, yirmi gün önce çıktıkları kaleye salimen getirebilmiş olması, belki de yakın zamanların en üstün askeri başarısıdır.

Felaketin söylentileri doğrulandıkça Roma'ya yayılan dehşeti anlatmak zor. Halk, sanki Almanlar şimdiden Kent kapılarına dayanmış gibi eşyalarını toplayıp arabalara yüklemeye başladı. Haksızda sayılmazlardı doğrusu. Balkan Savaşının kayıpları öyle ağır olmuştu ki; İtalya'daki tüm yedek güçler hemen hemen kullanılmıştı. Augustus, Ren Irmağının Almanlar tarafından henüz ele geçirilmediği anlaşılan köprü başlarını güvenceye almak için, Tiberius'un buyruğunda gönderecek bir ordu bulmaya çabalıyordu. Asker olabilecek Roma yurttaşlarından pek azı çağrı emrine uydu; Almanlara karşı yürümek, kesin ölüme gitmekten farksız geliyordu. Augustus, ikinci bir emirle, üç gün içinde teslim olmayan her beş kişiden birinin vatandaşlıktan çıkarılacağını ve tüm mal varlığına el konacağını bildirdi. Bundan sonra bile birçok kişi teslim olmadı. Sonunda, Augustus, örnek olmak üzere, birkaçını idam ettirdi, ötekileri de saflara katılmaya zorladı; bunlardan bir bölümü orduda gayet başarılı oldu. Otuz beş yaş üstü grubundan erkeklerle orduda on altı yılını tamamlamış eski askerleri de çağırdı. Bunlarla azatlılardan oluşan bir iki alayla (olağan koşullarda azatlılar askere alınmazdı, ama Balkan Savaşı'nda Germanicus'un takviye kuvvetleri de çoğunlukla azatlılardan oluşturulmuştu) oldukça gösterişli bir

ordu kurup donatımı tamamlanan bölükleri hemen-kuzeye doğru yola çıkardı.

Roma'nın bu sıkışık anında, onu asker olarak savunacak durumda olmadığımdan çok büyük utanç ve acı duyuyordum. Augustus'a giderek, fizik zayıflığımın engel sayılmayacağı bir görevle cepheye gönderilmem için yalvardım. Tiberius'un istihbarat subayı olarak gitmeyi önerdim: Düşmanın hareketlerine ilişkin raporları toplayabilir, bunları karşılaştırabilir, tutsakları sorguya çekebilir, harita çizebilir, casuslara özel talimat verebilirdim. Almanya seferlerini yakından incelediğim için, disiplinli düşünmeyi, memurları yönetmeyi öğrendiğimden, kendimi bu işe uygun görüyordum. Olmazsa, Tiberius'un levazım subayı olabilirdim; Askere gereken malzemeyi Roma'dan istetebilir, bunlar üsse ulaşınca kontrol edip dağıtımını yapabilirdim. Augustus böylesine istekli olmama sevinmiş görünerek önerimi Tiberius'la görüşeceğini söyledi. Ama bir şey çıkmadı. Belki Tiberius benim herhangi bir işe yarayacağıma inanmıyordu; belki de oğlu Castor cephe görevinden kaçmışken (asker toplayıp eğitmek için, kendisini İtalya'nın güneyine göndermeye kandırmıştı Augustus'u) benim bu istekle öne çıkmama bozulmuştu. Biraz içimi rahatlatan, Germanicus'un da benimle aynı durumda olmasıydı. Almanya'da hizmet için başvurmuştu ama Augustus'un ona, esas Roma'da ihtiyacı vardı. Birlikler Kentten ayrılır ayrılmaz iç karışıklıkların baş göstereceğinden korkuyor, bu karışıklıkları bastırmak için, Roma'da çok sevilen Germanicus'un yardımına güveniyordu.

Bu arada, Almanlar Varus'un ordusundan kaçabilenlerin hepsini yakalamış, birçoğunu saz kafeslerde yakarak orman tanrılarına kurban etmişlerdi. Geri kalanları tutsak olarak bulunduruyorlardı (bunlardan bazıları, daha sonra akrabaları tarafından, çok yüksek para karşılığında, salıverilmiş, fakat Augustus bir daha İtalya'ya girmelerini yasaklamıştı). Almanlar ele geçirdikleri şarapla uzun içki cümbüşlerine dalmış, zaferle ganimetin paylaşımında kanlı kavgalara girişmişlerdi. Kendilerini toplamaları, Ren'e yürürlerse ne kadar az direnişle karşılaşacaklarını hesaplamaları epey zaman aldı. Ama şarabın etkisi geçmeye başlayınca, savunması zayıf sınır kalelerine saldırarak bunları teker teker ele geçirip yağma ettiler. Yalnız bir tanesi, Cassius'un komutasındaki kale, gereken direnişi gösterdi.

Garnizon küçük olduğundan, Almanlar bunu da ötekiler kadar kolay ele geçirebilirlerdi; ama Hermann ve Segimerus başka yerlerdeydi ve ötekilerin hiçbiri Roma savunma sanatından (sapan, mancınık, sıçanyolu vb) anlamıyordu. Cassius'un kalesinde çok sayıda okla yay vardı, herkese, kadınlara ve kölelere bile, bunları kullanmayı öğretti. Kapılara yapılan birkaç vahşi saldırıyı başarıyla püskürttü ve duvarlara merdivenle tırmanmaya kalkışan Almanların tepesine boca etmek üzere, sürekli kazanlar dolusu kaynar su hazır bulundurdu. Almanlar, bol ganimet umdukları bu kaleyi ele geçirmek için o kadar uğraştılar ki, savunması yetersiz olan Ren köprülerine ilerleyemediler.

Tiberius'un yeni ordusuyla yaklaştığı haberi alınınca, Hermann hemen kuvvetlerini topladı: Köprüleri, Tiberius oraya varmadan önce ele geçirmeye kararlıydı. Erzakın yetersiz olduğu bilinen kaleyi kuşatma altında tutmak için bir müfreze bırakıldı. Hermann'ın tasarısını sezen Cassius, henüz vakit varken uzaklaşmaya karar verdi. Fırtınalı bir gece, tüm garnizonla birlikte, usulca kaleden çıktı; yanlarındaki küçük çocukların ağlaması onları ele verene kadar, ilk iki düşman karakolunu geçmeyi başardı. Üçüncü karakolda göğüs göğüse çarpışıldı. Almanlar yağma için kaleye girmeye o kadar istekli olmasalardı, Cassius'un grubu kesinlikle sağ çıkamazdı. Ama, her nasılsa sıyrılabildi, yarım saat sonra da, Almanları yardım kuvvetlerinin geldiğine inandırmak İçin, trampetçilerine trampetlerini 'hızlı yürüyüş' temposunda çalmalarını söyledi; böylece izlenmediler. En yakın köprüdeki birlikler uzaktan Roma trampetlerinin sesini duyunca (rüzgâr doğudan esiyordu) neler olduğunu tahmin ederek, garnizona refakat edecek bir müfreze gönderdiler. Cassius, iki gün sonra, Segimerus'un adamlarının şiddetli saldırısına karşı köprüyü başarıyla savundu; sonra da Tiberius'un öncü kolu yetişerek durum kurtarıldı.

Yılın son Önemli olayı, Julilla'nın da — tıpkı annesi Julia gibi — zina suçundan hüküm giyerek Tremerus'a (Apulia kıyısı açıklarında küçük bir ada) sürülmesi oldu. Sürülmesinin asıl nedeni tekrar çocuk doğurmak üzere olmasıydı ki, çocuk, erkek çıkarsa Augustus'un torununun oğlu olacağından Livia ile akrabalığı olmayacaktı; Livia riske girmiyordu artık. Julilla'nın bîr oğlu vardı zaten, ama hastalıklı, ürkek, ağır aksak bir çocuktu, dolayısıyla yok sayılabilirdi. Suçlama gerekçesini Aemilius'un kendi sağladı Livia'ya.

Julilla'yla kavga etmiş ve kızları Aemilia'nın önünde, onu, başkasının çocuğunu kendisine yutturmaya çalışmakla suçlamıştı. Decimus'tan (Silanus ailesinden bir soylu) peydahladın çocuğu, demişti. Kendi yaşamıyla güvenliğinin, Livia'ya yaranmasına bağlı olduğunu anlayacak kadar kurnaz olan Aemilia, dosdoğru Livia'ya gidip duyduklarını anlattı. Livia, ona bu hikâyeyi Augustus'un önünde tekrarlattı. Bunun üzerine, Augustus Aemilius'u çağırtarak ona, Julilla'nın çocuğunun babası olmadığı doğru mu, diye sordu. Aemilius, Aemilia'nın kendi öz anasıyla babasını ihbar edeceğini düşünemediğinden, Julilla ile Decimus arasında olabileceğinden şüphe ettiği ilişkinin, herkesçe bilinen bir rezalet olduğunu sandı.

Bu yüzden de, bilgiden çok kıskançlığa dayandığı halde, suçlamasını geri almadı. Augustus, doğar doğmaz çocuğu alıp bir dağ yamacına bıraktırdı. Decimus kendi isteğiyle sürgüne gitti; şu ya da bu zaman Julilla'nın âşığı olmakla suçlanan birkaç kişi de onu izledi. Bunların arasında ozan Ovidius da vardı. İşin tuhafı, yıllar önce Sevmek Sanatı'nı yazmış olduğu için onu baş suçlu sayıyordu Augustus: Bu şiir, torununun ahlakını bozmuştu! Bütün nüshalarının toplatılıp yakılmasını buyurdu.

BÖLÜM XIII

Augustus yetmişini geçmişti. Son zamanlara kadar kimse onu yaşlı bir adam olarak görmüyordu. Ama bu son genel ve özel felaketler onda büyük bir değişiklik yarattı. Mizacı dengesizleşti, beklenmedik konukları eski nezaketiyle ağırlamak, ya da resmi şölenlerde sıkıntısını gizlemek ona gitgide daha zor gelmeye başladı. Livia'nın bile terslendiği oluyordu. Yine de her zamanki titizliğiyle sürdürüyordu işini; bir on yıl daha devlet başkanı kalmayı kabul etmişti. Tiberius'la Germanicus Kentte olduklarında, her zamanki koşullarda Augustus'un üstleneceği birçok işi onun yerine yapıyorlardı; Livia ise her zamankinden çok çalışıyordu. Balkan Savaşı sırasında Augustus yokken Livia Roma'da kalmış, Augustus'un mührüyle silahlanmış olarak, atlı ulaklarla onunla sürekli bağlantı kurarak, her şeyi tek başına yönetmişti. Augustus, kendisinden sonra yerine Tiberius'un

geçeceği fikrine giderek alışıyordu artık. Onun, Livia’nın yardımıyla, ülkeyi oldukça iyi yönetebileceğine, kendi politikasını sürdüreceğine inanıyordu. Ama içinden, ölümünden sonra herkesin Ülkenin Babası’nı özleyeceğini ve Augustus Çağı’ndan, Kral Numa'nın Altın Çağı gibi söz edileceğini umuyordu. Roma'ya bütün hizmetlerine karşın, kişi olarak sevilmiyordu Tiberius; İmparator olunca daha da az sevilecekti besbelli. Germanicus'un manevi kardeşi Castor'dan yaşça büyük olması dolayısıyla Tiberius'un baş vârisi olması ve Germanicus'un minik oğulları Nero ile Drusus'un kendi torununun çocukları olması, Augustus için bir avuntuydu. Yazgı torunlarının kendisini izlemesini engellemiş olsa da, torununun oğulları yoluyla bir gün gene hüküm sürecekti. Çünkü Augustus da, hemen herkes gibi, Cumhuriyeti unutmuştu artık; Roma uğruna verdiği kırk yıllık sıkı ve titiz çalışmanın, ona, yerine geçecekleri (hatta isterse üçüncü kuşağa kadar) atama hakkını kazandırdığını düşünüyordu.

Germanicus Dalmaçya'dayken, Livia’nın ajanlarının eline geçer korkusuyla, ona Postumus'a ilişkin bir şey yazmadım; ama savaştan döner dönmez her şeyi anlattım. Çok rahatsız oldu, neye inanacağını bilmediğini söyledi. Şunu açıklamalıyım: Germanicus, herhangi birinin kötülüğü ona kesin kanıtlarıyla gösterilmedikçe, o kişi hakkında kötü düşünmeyi reddeder, tersine, herkesin davranışlarının en büyük iyi niyetten kaynaklandığına inanırdı. Bu aşırı yalınlık genelde işine yarardı. İlişki kurduğu çoğu kişi, Germanicus'un kendilerine verdiği değerden gurur duyar, onunla alışverişlerinde bu yargıya layık olmaya çalışırlardı. Bütünüyle ahlaksız birinin eline düşse, bu yüce gönüllülüğü kendi yıkımı olurdu elbet; ama, buna karşılık, bir adamda beş paralık iyilik bulursa, bu iyiliği hemen ortaya çıkarırdı Germanicus. Dolayısıyla, şimdi de bana, (Livilla'nın son zamanlarda onu düş kırıklığına uğrattığını itiraf etmekle birlikte) Livilla ya da Aemillia'nın böylesine canavarca bir alçaklığı yapacaklarına kolay inanmayacağını söyledi, Ayrıca, her işe babaannemiz Livia’yı bulaştırmadan (onca düpedüz saçmalıktı bu), onların hangi nedenlerle bunu yapmış olabileceklerini yeterince açıklayamadığımı söyledi. Aklı başında olan kim şüphelenebilir Livia'nın onları böyle bir kötülüğe kışkırtacağından? diye parladı birden. İyi Tanrıça'nın da Kentteki kuyuları zehirlediğinden şüphelenelim oldu olacak, dedi. Ama, Postumus'un, iki gece art arda, ikisi de birbirinden sakıncalı, iki tecavüz girişiminde

bulunabileceğine, ya da, suçlu olsa bile, Augustus'a ve bize bu konuda yalan söyleyebileceğine gerçekten inanıyor musun, diye sorduğumda yanıt vermedi. Postumus'u her zaman sevmiş ve güvenmişti. Bundan yararlanarak, eğer Postumus'un haksız hüküm giydiğini gösterecek en ufak bir kanıt bulursa, Augustus'a olaya ilişkin tüm bildiklerini anlatacağına ve onu Postumus'u geri getirmeye ve yalancılara hak ettikleri cezaları vermeye zorlayacağına, ölmüş babamızın ruhu üzerine yemin ettirdim.

Almanya'da pek bir şey olmuyordu. Tiberius köprüleri elinde tutuyor, ama çekidüzen vermeye çalıştığı ordusuna henüz güvenemediğinden. Ren'i geçmeye kalkışmıyordu. Almanlar da buna kalkışmamıştı. Augustus gene sabırsızlanarak, bir an önce Varus'un öcünü alması ve yitirilen Kartalları geri getirmesi için sıkıştırdı Tiberius'u. Tiberius, kendisinin de bunu bütün kalbiyle arzuladığını, ama askerlerinin bu iş için henüz hazır olmadığını bildirdi. Augustus, yargıçlık süresini tamamlayan Germanicus'u oraya gönderdi ve o zaman Tiberius biraz kımıldamak zorunda kaldı. Aslında tembel ya da korkak değildi; sadece aşırı sakıngandı. Sonunda Ren'i geçti ve yitirilen eyaletin bazı bölümlerini istila etti. Ama, Almanlar bir meydan savaşından kaçındı ve pusuya düşmemek için çok dikkatli davranan Tiberius’la Germanicus, Ren yakınlarındaki birkaç düşman karargâhını yakmak ve ordularının gücünü sergilemekle yetindiler. Basan kazandıkları iki üç çatışma oldu: Birkaç yüz kişi tutsak alındı. Güze kadar bu bölgede kaldılar; sonra geri döndüler, bir sonraki bahar, Roma'da, epey gecikmeli olarak Dalmaçya zaferi kutlandı (buna, Almanya seferi için bir ikincisi de eklenmişti, salt halkın güven duymasını sağlamak için). Burada, Tiberius'un, Germanicus tarafından teşvik edilen cömert bir eylemini de övmeden geçmemeliyim. Tiberius, tutsak edilen Dalmaçyalı asi Bato'yu zafer töreninde yürüttükten sonra, ona özgürlüğünü bağışladı ve bolca bir para armağan ederek Ravenna’ya yerleştirdi. Bato hak etmişti bunu. Bir kez, soylu bir davranışla. Tiberius'un, ordusunun büyük bölümüyle birlikte tuzağa düştüğü bir vadiden kaçmasına göz yummuştu.

Germanicus Konsül’dü şimdi. Augustus Senato'ya onu salık veren bir yazı göndermiş, Senato da Tiberius'a yazmıştı. (Tiberius'u Senato'ya salık vereceğine, bunun tersini yapmakla, Augustus hem yerine Tiberius'un geçeceğini ve ona Senato'nun üstünde yetke verdiğini göstermiş, hem de

onu Germanicus gibi övmek istemediğini belirtmişti.) Germanicus savaşa gittiğinde, Agrippina her zaman onunla birlikte giderdi, tıpkı annemin babamla gittiği gibi. Bunu, her şeyden önce, ona karşı sevgisinden yapıyordu; ama biraz da Roma'da yalnız kalmaktan ve uydurma bir zina suçlamasıyla Augustus'un önüne çıkarılmaktan korkuyordu.

Livia'nın kendisi için ne düşündüğünü bilemezdi. Agrippina tam eski masallardaki Romalı kadındı: Güçlü, yürekli, alçakgönüllü, zeki, dindar, doğurgan ve iffetliydi. Germanicus'a dört çocuk doğurmuştu, daha beş tane de doğuracaktı.

Germanicus, Livia'nın hâlâ beni sofrasına almamasına annemin de bana karşı herhangi bir yumuşama göstermemesine karşın, beni her fırsatta soylu arkadaşlarının toplantılarına götürüyordu. Onun hatırı için belirli bir saygı görüyordum. Ama yeteneklerim konusunda ailenin düşüncesi biliniyordu ve Tiberius da aynı kanıda göründüğünden, kimse benimle yakınlık kurmak zahmetine girmiyordu. Germanicus'un önerisiyle, son tarih çalışmalarımı okuyacağımı ilan ederek, edebi çevrelerden birtakım önemli kişileri bir okuma gününe çağırdım. Üzerinde çok çalıştığım ve dinleyenlere çok ilginç geleceğini sandığım bir kitap seçmiştim okumak için: Dinsel yıkanma sırasında, Etrüsk rahipleri tarafından kullanılan formüllerin, Latince çevirileriyle açıklaması, Zamanla asıl anlamları belirsizleşmiş olan kendi arınma ayinlerimizin birçoğunu da aydınlatıyordu bu çalışma. Germanicus kitabı baştan sona okudu; annemle Livia'ya göstererek onların da onayını aldı. Sonra, büyük bir özveriyle, okumanın provasında yanımda bulundu. Hem çalışmam, hem de okuyuşum için beni kutladı, bundan epey söz etmiş olmalı ki, okuma günü salon tıklım tıklımdı. Livia yoktu, Augustus da; ama annem, Germanicus ve Livilla oradaydı.

Moralim yüksekti, hiç heyecanlı değildim. Germanicus bir bardak şarap içerek kendimi güçlendirmemi önermiş, ben de uygun görmüştüm bunu. Belki gelirler diye, Augustus'la Livia için iki görkemli sandalye konmuştu salona (evimize geldiklerinde her zaman onlara ayrılan sandalyeler). Herkes gelip yerleşince kapılar kapandı, okumaya başladım. Okuma mükemmel gidiyordu. Çok hızlı, ya da çok yavaş okumadığımın, sesimin çok yüksek, ya da çok alçak çıkmadığının, her şeyin tam karar olduğunun ve benden

fazla bir şey ummamış olan dinleyicilerin ellerinde olmadan kendilerini kaptırdıklarının farkındaydım ki, çok ters bir şey oldu. Kapı vuruldu hızlı hızlı; kimse açmayınca, bir daha vuruldu. Sonra kapı tokmağından tangır tungur sesler çıktı ve hayatta gördüğüm en şişman adam girdi odaya. Üzerinde şövalye giysisi ve elinde kocaman, işlemeli bir yastık vardı. Okumayı kestim, çünkü zor ve önemli bir bölüme gelmiştim ve kimse dinlemiyordu: Tüm gözler şövalyeye çevrilmişti. Adam Livy'yi tanıdı, garip, tekdüze bir şiveyle selamladı onu (daha sonra bunun Padua şivesi olduğunu öğrendim), Sonra ötekileri de topluca selamladı. Bu, kıkırdamalara yol açtı. Konsül olarak Germanicus'a, ya da ev sahipleri olarak annemle bana pek aldırış etmedi. Sonra kendine bir yer aradı, Augustus'un sandalyesini gördü, ama gözüne biraz dar göründüğünden Livia'nınkini daha uygun buldu. Üstüne yastığını yerleştirdi, giysisini dizleri hizasına çekip lökkedenek oturdu. Tabii.

Kleopatra'nın sarayının eşyalarından olan, Mısır'dan getirilmiş bu zarif, antika sandalye büyük bir çatırtıyla çöktü.

Germanicus, Livy, annem ve dinleyicilerin daha ağırbaşlı olanları dışında, herkes kahkahaları koyuverdi. Şövalye yerden kalkıp, homurdanıp, sövüp sayarak orasını burasını ovuşturup bir azatlının refakatinde odadan çıkarıldıktan sonra sessiz bir bekleyiş başladı, yeniden okumaya çalıştım. Ama müthiş bir gülme nöbetine tutuldum: Belki içtiğim şaraptan, belki de altında sandalye dağılırken adamın yüzündeki ifadeyi görmüş olmamdan (başkaları görmemişti bunu, çünkü adam ön sıradaydı, karşısında da yalnız ben vardım). Her ne halse. Etrüsklerin arınma ayinlerine kafamı vermem olanaksızdı. îlkin dinleyiciler de durumuma anlayış gösterdiler, hatta benimle birlikte güldüler; ama çok kötü okuduğum bir paragraftan başımı kaldırıp, şövalye nin parçaladığı sandalyeyi kırık bacaklar üzerine eğreti oturtulmuş görünce, gene kendimi tutamaz oldum. Dinleyiciler sabırsızlanmaya başladı. Daha da beteri, tam sıkı bir mücadeleyle kendime hâkim olmuş ve Germanicus rahat bir soluk almışken, birden kapılar açıldı ve içeriye Augustus'la Livia girdi! Sıraların arasından dimdik yürüdüler. Augustus oturdu. Livia da oturmak üzereydi ki, bir terslik olduğunu gördü. Yüksek sesle, "Kim oturmuş benim sandalyeme?" diye sordu. Germanicus durumu açıklamaya çalıştı elinden geldiğince, ama Livia kendisine hakaret

edildiğine karar verdi. Çıkıp gitti. Augustus da tedirgin bir yüzle onu izledi. Okumanın gerisini çorbaya çevirmişsem, kim suçlayabilir beni? Zalim tanrı Momus girmiş olmalıydı o sandalyeye, çünkü beş dakika sonra, ayaklar yanlara doğru ayrıldı ve bir kez daha çöktü sandalye. Bir kolundan kopan ufak bir altın aslan kafası yerden yuvarlanarak, hafif kalkık duran sağ ayağımın altına girdi. Gene kendimi tutamadım, boğuk seslerle, tıkanırcasına, katılırcasına gülmeye başladım.

Germanicus yanıma gelerek kendime hâkim olmam için yalvardı; ama sadece aslan kafasını elime alıp, çaresizlik içinde sandalyeyi gösterebildim. Eğer Germanicus hayatta bir kez bana kızmışsa, işte o zamandı bu. Onu kızgın görmek beni altüst etti ve anında kendime getirdi. Ama tüm güvenimi yitirmiştim ve öyle fena kekelemeye başladım ki, okumanın sonu çok tatsız oldu. Germanicus durumu kurtarmak için elinden geleni yaptı: îlginç çalışmamı överek bana teşekkür edilmesini önerdi; okumanın ortasında beklenmedik bir tersliğin beni rahatsız etmiş olmasına ve aynı terslik sonucu, Ülkenin Babasının ve karısı Livia Hanımın aramızda kalmamış olmalarına üzüldüğünü ve yakında daha uğurlu bir günde, bir okuma daha yapacağımı umduğunu söyledi. Germanicus kadar ince-düşünceli bir kardeş, ya da onun kadar soylu bir adam gelmemiştir bu dünyaya. Ama o günden bu yana, bir daha okuma günü yapmadım.

Germanicus çok ciddi bir yüzle bana geldi bir gün. Konuşup konuşmamaya karar veremedi uzun süre, ama sonunda şöyle dedi:

"Bu sabah Aemilius'la konuşuyordum ve zavallı Postumus’tan söz ettik. îlk o açtı konuyu. Bana, Postumus'un tam neyle suçlanmış olduğunu sordu. Duyduğuna göre, Postumus iki soylu kadına tecavüze yeltenmişti, ama kadınların kim olduğunu kimse bilmiyordu. Bunu söylerken çok dikkatli baktım yüzüne, ama yalan söylemediği belliydi. Bunun üzerine, eğer kendine saklamaya söz verirse, bildiklerimi ona anlatacağımı söyledim. Postumus'u kendisine tecavüze kalkışmakla — hem de kendi evinde — suçlayanın kendi kızı olduğunu söyleyince çok şaşırdı ve inanmayı reddetti. Çok öfkelendi. Aemilia'nın dadısının hep yanlarında olduğunu söyledi. Aemilia’ya giderek hikâyenin doğru olup olmadığını, eğer doğruysa, niçin bunu ilk kez şimdi duyduğunu sormak istedi. Söz verdiğini hatırlatarak

durdurdum onu. Aemilia’ya güvenmiyordum. Onun yerine dadıya, kadını korkutmayacak bir havada soralım dedim. Dadıyı çağırttı ve Postumuzun onlara yemeğe geldiği son sefer, hırsız alarmı üzerine dışarı çıktıklarında, Aemilia'yla Postumus'un ne konuştuklarını sordu. Dadı ilkin boş gözlerle baktı, ama ben, ‘Meyve ağaçlan değil miydi konu’ diye sorunca, ‘Evet, tabii, ağaçlara dadanan böcekler,’ dedi. Sonra Aemilius kendisi yokken başka şey konuşuldu mu, diye sordu ve kadın 'Sanmıyorum' dedi. Postumus'un karabela denen böcekle mücadelede Yunanlıların kullandığı yeni yöntemleri anlattığını hatırladı: Bahçe işlerinden anladığı için çok ilgisini çekmişti. Hayır, dedi, bir an olsun çıkmamıştı odadan. Ondan sonra Castor'a gittim ve dolaylı yoldan Postumus konusunu açtım. Hatırlarsın, ben Dalmaçya'dayken Postumus’un malikânesi el konularak satılmış ve sağlanan gelir ordu hazinesine verilmişti. Bununla ilgili olarak, Castor’a. Postumus'un benden bir şölen için ödünç aldığı sofra takımlarının ne olduğunu sordum; Castor da bunları nasıl geri alabileceğimi anlattı. Sonra Postumus'un sürülmesinden konuştuk. Castor gayet rahattı, çok sevinerek söylüyorum, bu oyunun içinde olmadığına tamamen aklım yattı."

Yani kabul ediyorsun bunun bir oyun olduğunu, diye sordum heyecanla.

Korkarım tek açıklaması bu. Ama Castor'un kendisi masumdu, hiç kuşkum yok bundan. Kendi söyledi, Livilla'nın önerisi üzerine bahçede Postumus'a sataştığını (Postumus'un sana anlattığı gibi). Postumus'un Livilla'ya hep istekli gözlerle baktığını ve kocası olarak, bundan hoşlanmadığı için sataşma önerisini kabul ettiğini söyledi. Ama, pek hoş bir şaka sayılmasa da, pişman değildi doğrusu: Postumus'un Livilla'ya tecavüze kalkıştığı, kendisinin de o delinin elinden zor kurtulduğu düşünülürse, pişmanlık duymak için enayi olmalı adam, dedi.

“'Postumus'un Livilla'ya tecavüze kalkıştığına inanıyordu demek?”

“Evet. Ben de bozmadım bunu. Seninle benim şüphelendiğimiz şeyi Livilla'nın bilmesini istemedim. Çünkü o bilirse, Livia da öğrenir.”

“Germanicus, şimdi inanıyor musun bütün işi Livia'nın düzenlediğine?”

Yanıt vermedi.

“Augustus'a gidecek misin?”

“Sana söz verdim ya. Her zaman sözümü tutarım.”

“Ne zaman gideceksin?”

“Şimdi.”

Görüşmede ne olduğunu bilmiyorum, hiçbir zaman bilmeyeceğim. Ama Germanicus o akşam yemekte çok daha mutlu görünüyordu ve daha sonra sorularımdan kaçınır görünmesi,

Augustus'un ona inandığını ve şimdilik gizlilik yemini ettirdiğini gösteriyordu kanımca. Öykünün şimdi anlatacağım kadarını öğrenmem için aradan çok zaman geçti. Augustus, birkaç yıldır korsan saldırılarından yakınan Korsikalılara bir yazı göndererek yakında kendisinin bizzat gelerek durumu inceleyeceğini bildirdi. Bir tapınak adamak için Marsilya'ya tasarladığı yolculuk sırasında uğrayacaktı oraya. Çok geçmeden gemiyle yola çıktı, ama Elbe'de iki gün ara verdi yolculuğuna, ilk gün,

Postumus'un Planasia'daki nöbetçilerinin hepsinin değiştirilerek, yerlerine yeni nöbetçiler konmasını buyurmuş. Bu yapılmış. Aynı gece, yanında sadece yakın arkadaşı Fabius Maximus ve bir zamanlar Postumus'un kölesi olan ve eski efendisine olağanüstü benzeyen Clement'le, bir balıkçı kayığına binerek gizlice adaya gitmiş. Clement'in Agrippa’nın evlilik dışı çocuğu olduğunu duymuştum. Kıyıya varır varmaz görmüşler Postumus'u: Gece için balık ağlarını seriyormuş ve ay ışığında teknenin yelkenini epey uzaktan farketmiş. Kimse yokmuş yanında. Augustus kayıktan inip "Bağışla beni, oğlum," diyerek elini uzatmış. Postumus onun etini öpmüş, Fabiusla Clement nöbet tutarken ikisi başbaşa yürümüşler. Ne konuştuklarını kimse bilmiyor, ama birlikte döndüklerinde Augustus ağlıyormuş. Sonra Postumus ile Clement giysileriyle adlarını değişmişler. Postumus, Augustus ve Fabius'la Elbe'ye gitmiş. Clement de Planasia'da Postumus'un yerine geçmiş. Salıverilme emrinin yakında gönderileceğini söylemiş Augustus. Clement'e, rolünü iyi oynarsa, özgürlüğü ve büyük bir para vaat edilmiş. Ondan sonraki birkaç gün hasta numarası yapması ve saçını sakalını uzatması söylenmiş. O gün öğleden sonra gelen yeni nöbetçiler, Postumus'u

ancak birkaç dakika gördüklerinden, bu kimlik değişikliğini fark etmeyecekleri düşünülmüş.

Livia, Augustus'un ondan gizli bir şeyler çevirdiğinden kuşkulandı. Augustus'un denizi sevmediğini, ve büyük zaman kaybı olsa bile, kara yoluyla gidebileceği yere asla gemiyle gitmeyeceğini biliyordu. Doğru, Korsika'ya denizden başka yol yoktu, ama korsanlar ciddi bir tehlike değildi ve kendi adına durumu incelemek üzere, Castor'u, ya da ikinci derecede memurlardan birini rahatlıkla gönderebilirdi. Dolayısıyla, soruşturmaya başladı ve sonuçta,

Augustus’un Elbe'de durduğunu, Postumus'un nöbetçilerinin değiştirilmesini buyurduğunu, aynı gece, Fabius'la birlikte, yanlarında yalnız bir köleyle, mürekkep-balığı tutmaya gittiğini öğrendi.

Fabius'un tüm sırlarını paylaştığı Marcia adında bir karısı vardı. O güne değin Marcia'yla pek ilgilenmeyen Livia, şimdi onunla arkadaşlığı ilerletmeye başladı. Marcia basit bir kadındı ve kolay kandı buna. Livia, Marcia'nın güvenini tamamen kazandığından emin olunca, bir gün onu kenara çekti ve, "Haydi güzelim, söylesene bana," dedi. "Augustus onca yıl sonra Postumus'u görünce çok sarsılmış mı? Göründüğünden çok daha yufka yüreklidir aslında." Fabius Marcia’ya Planasia yolculuğu hikâyesinin çok gizli olduğunu, bundan dünyada kimseye söz etmemesi gerektiğini, bunun kendi hayatına malolabileceğini söylemişti. Onun için Marcia ilkin yanıt vermedi, Livia güldü: "Amma da ihtiyatlısın. Tiberius'un Dalmaçya'daki nöbetçisinden farkın yok. Bir akşam Tiberius atla dolaşmaya çıkmış; karargâha döndüğünde, parolayı söyleyemedi diye adam onu içeri almamış. ‘Emir emirdir’ diyormuş geri zekâlı! Marcia’cığım ne Augustus'un benden gizli saklısı vardır ne de benim ondan. Ama ihtiyatlı davranmanı takdir ediyorum." Bunun üzerine, Marcia özür dileyerek, “Fabius Augustus'un çok ağladığını söyledi,” demiş.

Ağlamıştır elbet. Ama Marcia, bundan söz ettiğimizi Fabius'a söylememen belki daha doğru olur. Benimle her şeyi konuştuğunu başkalarının bilmesini istemez Augustus, Fabius köleyi de söylemiştir sana herhalde?

Kafadan atmıştı bunu Livia. Köle önemli olmayabilirdi, ama gene de sormaya değerdi. Şöyle yanıtladı Marcia: “Evet, Postumus'a olağanüstü benzediğini söyledi Fabius; sadece boyu biraz daha kısaymış.”

Artık Livia'nın tek yapması gereken, Clement adıyla gizlendiğini varsaydığı Postumus'un yerini bulmaktı. Augustus'un onu geri getirmeyi tasarladığını ve hatta, uğradığı haksızlığı düzeltmek için, Tiberius'u atlayarak onu baş vârisi yapabileceğini bile düşünüyordu. Düşüncelerini az çok açtı Tiberius’a ve onu uyardı. Balkanlar'da yeniden karışıklık çıkmıştı, Augustus, işler sarpa sarmadan duruma egemen olmak için, Tiberius’u oraya göndermeyi önermişti. Germanicus İmparatorluğa ödenen haracı toplamak için Fransa'ya gitmişti. Augustus Castor'u da Almanya'ya göndermekten söz ediyor, sık sık Fabius'la görüşüyordu. Livia bundan Augustus'un aracılığıyla Postumus’la bağlantı kurduğu sonucuna vardı. Herkes uzaklaştırılınca, ansızın Postumus'u Senato'ya getirecek, ona karşı çıkartılan kararı değiştirtecek, Tiberius'un yerine onun atanmasını sağlayacaktı kuşkusuz. Postumus geri gelirse, Livia'nın kendi yaşamı güvencede olmazdı: Postumus, babasıyla kardeşlerini zehirlemekle suçlamıştı onu ve Augustus bu suçlamaların doğru olduğuna inanmasa, Postumus'u tekrar bağrına basmazdı. En güvendiği ajanlarına, Clement adında bir kölenin izini bulmak amacıyla, Fabius'un her hareketini kollamalarını söyledi; ama adamlar hiçbir şey öğrenemediler. Livia, hiç değilse, gecikmeden Fabius'u ortadan kaldırmaya karar verdi. Fabius bir gece Saray'a giderken yolu kesildi ve on iki yerinden bıçaklandı; maskeli saldırganlar kaçtı. Cenazede şaşırtıcı bir olay oldu. Marcia kocasının cesedine kapanarak ondan özür diledi; düşüncesizliği ve itaatsizliğinden ötürü ölümünden kendisinin sorumlu olduğunu söyledi. Gelgelelim, kimse ne demek istediğini anlamadı; kahrından aklını oynattığı düşünüldü.

Livia Tiberius'a, Balkanlara giderken kendisiyle sürekli bağlantı içinde olmasını ve elinden geldiğince yavaş gitmesini söyledi; Her an çağrılabilirdi. Tiberius'a Napoli'ye kadar refakat eden Augustus birden rahatsızlandı: Midesi bozulmuştu. Livia ona bakmaya hazırlandı, ama Augustus teşekkür ederek, ciddi bir şeyi olmadığını, kendi başına üstesinden gelebileceğim söyledi. Kendi ilaç dolabından kuvvetli bir müshil aldı ve bir gün oruç tuttu. Sağlığıyla uğraşmasını yasakladı Livia'ya; zaten

başında yeterince dert var, dedi. Her türlü yiyeceği tatlılıkla reddetti. Sofrada, herkesin yediği ekmekten, ağaçtan kendi eliyle topladığı incirlerden başka şey yemiyor, Livia'nın kullandığı maşrapadan su içiyordu. Livia'ya karşı davranışında hiçbir şey değişmemiş görünüyordu, Livia'nın ona karşı davranışı da öyle; ama ikisi de birbirlerinin aklından geçeni okuyorlardı.

Bütün önlemlere karşın, Augustus'un midesi gene kötüleşti.

Nola'da yolculuğuna ara vermek zorunda kaldı, Livia oradan gönderdi Tiberius'u geri çağıran mesajı. Tiberius geldiğinde, Augustus'un ölmek üzere olduğunu ve gerçekten kendisini çağırdığını öğrendi. Hastalık haberini alınca Roma'dan koşup gelen bazı eski Konsüllerle vedalaşmıştı zaten. Onlara gülümseyerek, komedilerde aktörlerin oyunun sonunda seyircilere sorduğu gibi, "Rolümü iyi oynadım mı?" diye sormuştu. Onlar da, çoğunun gözleri yaşlı olmakla birlikte, gülümseyerek, "Daha iyisi görülmemiştir Augustus," diye yanıt vermişlerdi. "O halde sıkı bir alkışla uğurlayın beni," demişti Augustus. Tiberius yanına girdi, yaklaşık üç saat kaldı orada. Çıktığında, üzgün bir sesle, Ülkenin Babasının az önce, Livia'nın kolları arasında, kendisine, Senato'ya ve Roma halkına son bir selam gönderdikten sonra, son nefesini vermiş olduğunu bildirdi. Babası ve velinimetinin gözlerini kapamaya tam zamanında yetiştiği için Tanrılara şükretti. Aslında Augustus öleli bir gün olmuştu ama, Livia birkaç saat arayla olumlu, ya da olumsuz haberler salarak gizlemişti bunu. Garip bir rastlantıyla, Augustus, yetmiş beş yıl önce babasının öldüğü odada öldü. Haberin bana nasıl ulaştığını gayet iyi anımsıyorum. Ağustosun yirmisiydi. Bütün gece tarih kitabım üzerinde çalıştığım için, uyuyordum hâlâ. Yazları gece çalışıp gündüz uyumak daha kolay geliyordu. İki yaşlı şövalyenin gelmesiyle uyandım. Beni rahatsız ettiklerinden ötürü özür dilediler, ama sorun ivediydi, dediler. Augustus ölmüştü. Soylu Şövalyeler Örgütü hemen toplanmış, Senato'ya gönderecekleri temsilci olarak beni seçmişlerdi. Augustus'un cenazesini omuzları üstünde Kente getirme onurunun onlara verilmesini isteyecektim Senato'dan. Yarı uykudaydım hâlâ ve ne dediğimi düşünmeden, "Ağu Kraliçedir, Ağu Kraliçedir!" diye haykırdım. Kaygılı ve tedirgin, birbirlerine baktılar. Hemen kendimi toparlayıp özür diledim; korkulu bir düş görmekte olduğumu ve düşte geçen sözcükleri

tekrarladığımı söyledim. Anlattıklarını bir kez daha yinelemelerini rica ettim. Sonra, bu onur için teşekkür ederek, benden isteneni yerine getireceğimi bildirdim. Soylu şövalye olarak seçilmek onur filan değildi elbet. Özgür doğmuş, herhangi bir rezalete karışmamış ve belirli bir değerin üzerinde mülkü olan herkes şövalyeydi; oysa, benim aile bağlarımla, vasat yetenek göstersem bile, yaşıtım Castor gibi saygın bir Senato üyesi olmam gerekirdi şimdi. Yani, İmparator ailesinden, bu daha alt basamaktaki örgütte kalmış tek kişi olduğum için ve öteki şövalyeler arasında da kıskançlığa yol açmayacağı için seçmişlerdi beni. Böylece, ilk kez Senatomda bir toplantı sırasında bulundum. Üstlendiğim görevi, kekelemeden, sözümü unutmadan ve herhangi bir uygunsuz davranışta bulunmadan yerine getirdim.

BÖLÜM XIV

Augustus'un güçten düştüğü ve daha uzun yıllar yaşamayacağı açık olduğu halde, Roma onun ölümüne bir türlü alışamadı. Kent. babasını yitirmiş bir çocuğun duyguları içindeydi demek, boş bir benzetme olmaz. Babanın yiğit ya da korkak, âdil ya da gaddar, cömert ya da cimri olması pek önemli değildir: Çocuğun babasıdır o; hiçbir amca, ya da ağabey yerini dolduramaz. Augustus'un yönetimi çok uzun bir dönemi kapsamıştı; ondan öncesini hatırlamak için orta yaşın üstünde olmalıydı kişi. Bu nedenle, Augustus'a (daha kendisi sağken) eyaletlerde verilen Tanrılık payesinin, şimdi ona Kentte de verilmesini görüşmek üzere Senato'nun toplanması pek garip sayılmazdı.

Pollio'nun oğlu Gallus — Vipsania ile evlendiği için ondan nefret ediyordu Tiberius (Vipsania, anımsayacaksınız, Tiberius'un Julia yüzünden boşamak zorunda kaldığı ilk karısıydı); Gallus, Castor’un gerçek babası olduğu yolundaki dedikoduyu da açıkça yalanlamamıştı; dahası, zeki ve hazırcevap bir adamdı — işte bu Gallus, önerinin uygunluğunu tartışmayı göze alan tek senatördü.

Salt ölümlü dostları ve hayranlarının tavsiyesine dayanarak Augustus'un Göksel Saraylara buyur edileceğine ilişkin nasıl bir kutsal belirti görülmüştü acaba? diye sordu yerinden kalkıp.

Tedirgin bir sessizlik oldu, ama sonunda Tiberius ağır ağır ayağa kalkarak şöyle dedi: "Yüz gün önce, anımsayacağınız gibi, babam Augustus'un heykeline yıldırım düşmüştü. Adının ilk harfi silinmiş, geriye AESAR AUGUSTUS sözcükleri kalmıştı. C harfinin anlamı ne? Yüz sayısını gösteren rakam. AESAR ne demek? Söyleyeyim size. Etrüsk dilinde Tanrı demek. Yıldırımın düşmesinden yüz gün sonra Augustus'un Roma'da Tanrı olacağını gösteriyor besbelli. Bundan daha açık bir belirti olabilir mi?" Bu yorumun şeref payını yalnız Tiberius aldıysa da, epey tartışılan o garip AESAR sözcüğüne ilk anlam veren, Roma'da Etrüsk dilini anlayan tek kişi olarak bendim. Bundan anneme söz ettiğimde "deli saçması" demişti; ama

söylediğimi Tiberius'a aktardığına bakılırsa, enikonu etkilenmiş olmalıydı, çünkü ondan başka kimseye söylemedim.

Gallus, Jüpiter mesajını niçin Yunanca, ya da Latince değil de, Etrüsk diliyle göndersin? diye sordu. Daha kesin bir belirti gözlemleyen yok muydu? Cahil Asya eyaletleri için yeni tanrılar yaratmak doğru olabilirdi, ama bu saygın Meclis, aydın yurttaşlara, kendilerinden birine (ne denli üstün olursa olsun) tapınmayı buyurmadan önce biraz düşünmeliydi. Gallus, Romalı gururuna ve sağduyusuna hitap eden bu konuşmayla, karan önlemeyi başaracaktı belki... eğer kıdemli yargıçlardan Atticus işe karışmasaydı. Atticus büyük bir ciddiyetle ayağa kalktı ve, Mars Alanı’nda Augustus'un cesedi yakılırken gökten bir bulutun indiğini, tıpkı eskilerin anlattığına göre Romulus ve Herkül’ün ruhlarının yükseldiği gibi, ölünün ruhunu yüklenerek göğe yükseldiğini gördüm, dedi. Doğru tanıklık ettiğine, tüm Tanrılar adına yemin edebilirdi.

Bu konuşma büyük bir alkışla karşılandı ve Tiberius, muzaffer bir edayla, Gallus'un başka bir diyeceği olup olmadığını sordu. Evet, var, dedi Gallus. Anımsadığına göre, Romulus’un ani ölümüne ve ortadan yok oluşuna ilişkin, en ciddi tarihçilerin yapıtlarında bile yer alan ve dürüst, doğru sözlü arkadaşı Atticus'unkinden farklı eski bir anlatı daha vardı: Romulus, özgür halkı ezdiğinden ötürü öylesine bir nefret kazanmıştı ki, bir gün Senato, ansızın bastıran sisten yararlanarak, onu öldürmüş ve parçalarını giysilerinin altına gizleyerek götürmüşlerdi.

Peki, Herkül'e ne diyeceksin? diye sordu biri.

Şöyle dedi Gallus: "Cenaze törenindeki etkili söylevinde, Tiberius'un kendi karşı çıktı Augustus'un Herkül'e benzetilmesine, Tiberius'un sözleri şöyleydi: Herkül çocukluğunda yalnız yılanlarla boğuştu; erkeklik çakında da sadece bir iki geyik ve bir aslanla... bir de yabandomuzu öldürdü. Bunu bile istemeyerek, bir başkasının buyruğuyla yaptı. Oysa Augustus hayvanlarla değil, insanlarla dövüştü... ve kendi özgür iradesiyle —vb vb. Ama bu benzetmeye benim karşı çıkış nedenim, Herkül’ün ölümünün koşullarından ötürüdür." Sonra yerine oturdu. Sorun üzerinde düşünen

herkes için çok açıktı dokundurma; çünkü efsaneye göre, Herkül karısı tarafından zehirlenerek ölmüştü.

Ama Augustus'u Tanrı yapma önerisi kabul edildi. Roma'da ve yakın kentlerde adına tapınaklar inşa edildi. Ayinlerini yönetmek için bir rahipler kurulu oluşturuldu ve Livia onun Başrahibesi seçildi (aynı zamanda, Julia ve Augusta unvanları da verilmişti kendisine). Atticus, Livia tarafından on bin altınla ödüllendirilerek Augustus'un yeni rahipleri arasına (yüksek kabul ücretinden bile bağışık tutularak) alındı. Ben de rahip atanmıştım, ama herkesten yüksek bir kabul ücreti ödemek zorunda kaldım, çünkü Livia'nın torunuydum. Augustus'un göğe yükselişini niçin yalnız Atticus'un görmüş olduğunu sormaya kimse cesaret edemedi. En gülüncü de şu oldu: Cenaze töreninden önceki gece, Livia odun yığınının üstündeki bir kafese bîr kartal koydurtmuştu gizlice. Odunlar tutuşturulunca, aşağıdan bir ipin çekilmesiyle kafes açılacak, uçan kartal, sözümona Augustus'un ruhu olacaktı. Ne yazık ki, bu mucize gerçekleşmedi. Kafesin kapağı açılmadı bir türlü. Bu işle görevlendirilen adam, bir şey demeden kartalı yanmaya bırakacağına, odunların tepesine tırmanıp kafesin kapağını eliyle açtı. Bunun üzerine Livia, kendi buyruğuyla, bîr simge olarak, kartalın bu şekilde salıverildiğini söylemek zorunda kaldı.

Augustus'un cenazesinden daha fazla söz etmeyeceğim. Gerçi Roma'da bundan daha görkemli bir tören yapılmamıştır, ama artık öykümde birinci derece önem taşıyan şeyler dışında, her şeyi atlamaya başlamam gerek: Yeni kâğıt fabrikasının en kaliteli kâğıtlarından on üç tomarı doldurduğum halde, daha yolun üçte birine varmadım. Ama Augustus'un vasiyetini anlatmadan geçmemeliyim. Vasiyetin okunması, genel bir ilgi ve sabırsızlıkla bekleniyordu, ama içeriğini öğrenmeyi kimse benim kadar merak ve heyecanla beklememiştir. Nedenini anlatacağım.

Ölümünden bir ay önce, Augustus ansızın çalışma odamın kapısında göründü — uzun bir hastalıktan yeni kalkan annemi ziyarete gelmişti — yanındakileri gönderdikten sonra, benimle şundan bundan konuşmaya başladı. Yüzüme bakamıyordu açıkça; öyle utangaç davranıyordu ki, gören onu Claudius, beni Augustus sanırdı. Dinsel reformlar tarihinin bir cildini alıp biraz okudu, "Mükemmel olmuş!" dedi, "Ne zaman bitecek?"

“Bir aya kalmaz,” diye yanıtladım. Beni kutladı ve masrafı kendi karşılayarak bir okuma günü düzenleyeceğini, arkadaşlarını çağıracağını söyledi. Buna çok şaşırdım, ama o, dostça davranışını sürdürerek, profesyonel bir okuyucuyu yeğlemez miydim, diye sordu. İnsanın kendi yapıtını herkesin önünde okuması çok zor olmalı, dedi — bizim çetin ceviz Pollio bile itiraf etmişti okurken heyecanlandığını. Ona içtenlikle teşekkür ettim, ve eğer çalışmam gerçekten böyle bir onura layıksa, bir profesyonel elbette daha uygun olur dedim.

Sonra birden bana elini uzattı: "Claudius, bana kırgınlığın var mı?"

Ne diyebilirdim buna? Gözlerim doldu; kendisini çok saydığımı, hiçbir zaman beni kıracak bir şey yapmadığını mırıldandım. İçini çekti: "Hayır, ama sevgini kazanmak için de fazla bir şey yapmadım. Birkaç ay daha sabret Claudius. Umarım hem sevgini, hem de minnetini hak edeceğim. Germanicus senden söz etti bana. Üç şeye bağlı olduğunu söylüyor: Dostlarına. Roma'ya ve gerçeğe. Çok gurur duyardım Germanicus benim için de aynı şeyi düşünse."

Germanicus'un size karşı sevgisi, düpedüz tapınmanın az altında. Bana birçok kez söyledi bunu.

Yüzü aydınlandı. "Doğru mu söylüyorsun? Çok sevindim buna. Eh, Claudius, artık aramızda güçlü bir bağ var: Germanicus’un bize değer vermesi. Şunu söylemeye gelmiştim aslında: Sana yıllardır çok kötü davrandım, buna gerçekten pişmanım. Bundan böyle, göreceksin, her şey değişecek." Ve şu Yunanca sözlerle beni kucakladı: "Seni yaralayan, yaralarını saracak," Çıkmak üzereyken başını çevirip şöyle dedi: "Az önce Vesta Rahibelerine gittim ve onlara emanet ettiğim bir belgede bazı önemli değişiklikler yaptım. Bunların bir bölümünden kısmen sen sorumlu olduğun için, belgede senin adına da öncekinden daha çok yer verdim. Ama tek söz etme kimseye! "

Bana güvenebilirsiniz, dedim.

Bununla yalnız bir şeyi kast etmiş olabilirdi: Benim Germanicus'a aktardığım biçimiyle, Postumus'un hikâyesine inandığını, Vesta

Rahibelerine emanet ettiği vasiyetinde, ona varisi olarak tekrar yer verdiğini ve Postumus'a bağlılığımdan ötürü beni de ödüllendireceğini anlatmak istemişti. Augustus'un Planasia ziyaretinden haberim yoktu o zaman tabii, ama Postumus'un geri getirileceğini ve saygıyla karşılanacağını güvenle bekliyordum.

Beklediğim çıkmadı. Augustus, Fabius Maximus ve birkaç titrek, yaşlı rahibin tanık olduğu yeni vasiyet konusunda öyle bir gizlilikle davranmıştı ki, altı yıl önce, Postumus'un reddedildiği zaman yapılan vasiyet lehine, bunu hasır altı etmek gayet kolay oldu. Giriş cümlesi şöyleydi: "Uğursuz bir yazgı beni oğullarım Gaius ve Lucius'tan yoksun ettiğine göre, mal varlığımın üçte ikisinin, birinci sırada vârisim olarak Tiberius Claudius Nero Caesar'a; kalan üçte birinin de, yine birinci sırada vârisim olarak sevgili karım Livia'ya (eğer Senato izin verirse — çünkü bir dula miras bırakılabilecek yasal miktarın üstündedir bu — ve Devlete onca hizmetine karşılık ona bu ayrıcalığı tanırsa) verilmesini vasiyet ediyorum." İkinci sırada — yani, yukarda sözü geçen mirasçıların ölümü, ya da mirastan yararlanma hakkını yitirmeleri durumunda — Julián ailesinden olan ve herhangi bir nedenle saygınlıkları zedelenmemiş torunlarıyla torunlarının çocukları vardı. Postumus reddedildiğine göre, bu gruba Tiberius'un manevi evladı ve Agrippina'nın kocası olarak Germanicus, Agrippina'nın kendisi, onun çocukları; Castor, Livilla ve onların çocukları giriyordu. Bu ikinci sırada, Castor'a mirasın üçte biri, Germanicus ve ailesine ise üçte ikisi bırakılmıştı. Üçüncü sırada bazı Senatörlerle uzak akrabalar yer alıyordu; ama mirastan yararlanmaları olasılığından çok, kendilerine değer verildiğini göstermek için düşünülmüştü bunlar. Augustus, birinci ve ikinci sıradaki onca mirasçıdan daha uzun yaşamayı beklemiyordu besbelli. Üçüncü sıradaki mirasçılar üç gruba ayrılmıştı: En çok değer verilen on kişi mirasın yarısını paylaşacaktı; ondan sonra gelen elli kişi mirasın üçte birini paylaşacaktı; son elli kişilik grup ise kalan altıda biri... Bu son listedeki son isim Tiberius Claudius Drusus Nero Germanicus, yani Clau-Clau-Claudius, yahut Ebleh Claudius, ya da Germanicus'un minik oğullarının yeni yeni söylemeyi öğrendikleri gibi "Zavallı Claudius Amca," kısacası bendim. Julia ya da Julilla'dan, öldüklerinde küllerinin mozolede kendisininkilerin yanına gömülmesini yasaklayan bir cümle dışında, hiç söz edilmemişti.

Augustus, son yirmi yılda ölen eski dostlarının miraslarından yararlanmış, (en az yüz kırk milyon altın tutarında) kendisi de son derece pinti yaşamış olduğu halde, tapınaklar, kamu binaları, yoksullara yardım, halk eğlenceleri, sınırboyu savaşları (ordu hazînesinde para kalmadığında) ve buna benzer Devlet giderleri için o kadar harcama yapmıştı ki, o yüz kırk milyondan ve çeşitli kaynaklardan toplanmış bir yığın özel paradan, miras olarak dağıtılabilecek sadece — ve çoğu nakde çevrilmesi kolay olmayan — on beş milyon kalmıştı. Ne var ki, mal varlığı içinde sayılmayan ve müttefik krallara, senatör ve şövalyelere, orduya ve Roma halkına özel bağışlar için Capitol'un mahzenlerinde çuvallar içinde hazır bulundurulan birtakım paralar dahil değildi bu on beş milyona. Yaklaşık iki milyon tutuyordu bunlar. Cenaze masrafı olarak ayrılan bir para da vardı. Herkes Augustus'un mal varlığının bu kadar az olmasına şaşırdı; çeşitli çirkin söylentiler yayıldı ortalığa. Sonunda Augustus'un hesapları ortaya çıkarılıp vasiyeti uygulayanların sahtekârlık etmediği açıkça anlaşıldı. Yurttaşlar kendilerine düşen cılız paydan hiç hoşnut kalmadılar. Augustus'un anısına kamu giderlerinden bir gösteri düzenlendiğinde, tiyatroda karışıklık çıktı: Senato o kadar sınırlı bir para ayırmıştı ki, aktörlerden biri kendisine önerilen ücret karşılığında sahneye çıkmayı reddetti. Ordudaki hoşnutsuzluğa az sonra geleceğim. Ama önce Tiberius.

Augustus Tiberius'u yönetimde ortağı ve vârisi yapmıştı, ama ona monarşiyi miras bırakamazdı; daha doğrusu en azından resmen bırakamazdı. Onu yalnız, kendi yetkilerini şimdi yeniden devralan Senato'ya salık verebilirdi. Senato Tiberius'u ne seviyor, ne de imparator olmasını istiyordu, ama fırsat verilse seçecekleri Germanicus Roma'da değildi. Tiberius'un hakkını da yok saymak olamazdı.

Dolayısıyla, kimse Tiberius'tan başka bir aday göstermeye cesaret edemedi; kimse, konsüllerin, Tiberius'u görevi Augustus'un bıraktığı yerden sürdürmeye çağıran önerisine karşı çıkmadı. Tiberius kaçamak bir yanıt verdi buna; üzerine yüklemeye çalıştıkları sorumluluğun büyüklüğünü ve kendi iddiasız yaradılışını vurguladı. Ancak Tanrı Augustus taşıyabilirdi böylesine ağır bir yükü, dedi. Kendi görüşünce. Augustus'un görevlerini üçe ayırmak ve böylece sorumluluğu bölmek en uygun yol olacaktı.

Ona yaranmak isteyen Senatörler, triumvira ya da üçlü yönetimin geçen yüzyılda da birkaç kez denendiğini ve bunların yol açtığı iç savaşlara karşı, monarşinin tek önlem olarak bulunduğunu ileri sürdüler. Rezil bir gösteri izledi bunu. Senatörler ağlayıp sızlanarak Tiberius'un dizlerine sarıldılar, isteklerini yerine getirmesi için yalvardılar ona. Tiberius, işi kısa kesmek için, üzerine verilen herhangi bir görevden kaçınmak istemediğini, sadece bütün yükü taşıyabilecek güçte olmadığını belirttiğini söyledi. Genç bir adam değildi artık: Elli altı yaşındaydı, gözleri de sağlam değildi. Ama ona verilecek belirli bir bölümü üstlenebilirdi. Bütün bunlar, kimsenin onu iktidarı fazla hevesle kaptı diye suçlamaması, özellikle de Germanicus'a ve her nerdeyse Postumus'a Kentte durumunun ne denli güçlü olduğunu göstermek içindi. Çünkü Ordu'nun kendisinden çok daha sevdiği Germanicus'tan korkuyordu. Germanicus'un kendi kişisel çıkarı için iktidara el koymak isteyeceğine inanmıyordu, ama yok edilen vasiyeti öğrenirse, Postumus'u hakkı olan yere getirmeye, hatta triumviranın üçüncü kişisi yapmaya kalkışacağını düşünüyordu. Agrippina Postumus’a çok bağlıydı ve Germanicus her konuda karısının görüşünü sorardı, tıpkı Augustus'un Livia'ya danıştığı gibi. Germanicus Roma'ya yürüyecek olsa, Senato toplu halde onu karşılamaya giderdi: Bunu biliyordu Tiberius. En kötü olasılıkta, şimdi alçakgönüllü davranmakla canını kurtarmış olur, onuruyla emekliye ayrılırdı.

Senato, Tiberius'un büyük bir alçakgönüllülükle reddettiği şeyi aslında istediğinin farkındaydı, yeniden yalvarmaya başlamak üzereydiler ki, Gallus gerçekçi bir tavırla söze karıştı; "Peki Tiberius, yönetimin hangi bölümünün sana verilmesini istiyorsun?"

Tiberius bu zor ve beklenmedik soru karşısında şaşırdı. Bir süre sustuktan sonra şöyle dedi: "Aynı kişi hem bölmeyi, hem de seçmeyi yapamaz; bu mümkün olsa bile, demin açıkladığım gibi, tümünden bağışlanmak istedikten sonra, yönetimin belirli bir bölümünü seçmek ya da reddetmek bana düşmez."

Gallus fırsatı ele geçirmişken zorladı: "İmparatorluğu bölmenin tek mümkün yolu şu: Birincisi Roma ve tüm İtalya, ikincisi ordular, üçüncüsü de eyaletler. Bunlardan hangisini seçerdin?"

Tiberius yanıt vermeyince Gallus devam etti: "Güzel. Biliyorum bunun yanıtı yok. Zaten onun için sordum. Tek bir kişi tarafından kurulan ve merkezden düzenlenen bir yönetim sistemini üçe bölmekten söz etmenin saçmalığını suskunluğunla itiraf etmeni istedim. Ya cumhuriyet yönetimine dönmeliyiz, ya da monarşiyi sürdürmeliyiz. Monarşi lehine karar vermiş görünen Meclis'e hâlâ triumviralardan söz etmek, boşuna zaman kaybettirmek oluyor. Sana monarşi önerildi. Ya kabul et, ya reddet."

Gallus'un arkadaşı bir başka senatör de şöyle dedi; Halkın Koruyucusu olarak, Konsüllerin sana yaptıkları monarşi önerisini veto etmeye yetkin var. Eğer bunu gerçekten istemiyorsan, yarım saat önce kullanmalıydın veto hakkını."

Böylece Tiberius, bu ani ve beklenmedik onur karşısında şaşırdığını söyleyerek Senato'dan özür dilemek zorunda kaldı; yanıt vermek için kendisine biraz daha zaman tanınmasını rica etti.

Bunun üzerine Senato dağıldı, bunu izleyen oturumlarda da, Augustus'un üstlendiği tüm görevlerin teker teker kendisine verilmesine razı oldu Tiberius. Ama ona miras kalan Augustus adını (yabancı krallarla yazışmaları dışında) hiç kullanmadı; kendisine Tanrılık önerileri yapılmamasına özen gösterdi. Bu ihtiyatlı davranışının bir başka nedeni daha vardı: Livia, ona monarşiyi kendi elimle armağan ettim diye övünüyordu herkesin önünde. Övünmesi, yalnız Augustus'un dul eşi olarak durumunu güçlendirmek için değil, cinayetlerinin bir gün açığa çıkması halinde, bunlardan en çok yararlanan kişi olarak Tiberius'un da onun suç ortağı sayılacağını hatırlatmak içindi. Doğal olarak Tiberius Livia'ya borçlu görünmek istemiyor ve monarşiyi, kendi isteğine karşın, Senato'nun zorlamasıyla kabul etmiş görünmeyi yeğliyordu.

Senato Livia'ya her dalkavukluğu yaptı; ona hiç duyulmadık payeler yermek istedi. Ama Livia, kadın olduğundan Senato toplantılarına katılamıyordu ve yasal olarak, şimdi Julian ailesinin reisi olan Tiberius'un vesayeti altındaydı. Böylece Tiberius, kendisi için "Ülkenin Babası" unvanını reddettikten sonra, Livia için önerilen "Ülkenin Annesi" unvanını

da, alçak gönüllüğü kabul etmesine izin vermez gerekçesiyle, onun adına reddetti.Yine de

Livia'dan çok korkuyordu ve imparatorluk sisteminin iç işleyişini Öğrenmek için başlangıçta tamamen ona bağımlıydı. Sadece gündelik işleri kavramak meselesi değildi bu. Şövalye ve Senatörlerden her önemli adamın ve çoğu önemli kadınların gizli dosyaları, çeşitli istihbarat raporları, müttefik krallar ve hısımlarıyla Augustus'un özel yazışmaları, ele geçirildikten sonra yerlerine gönderilmiş vatana ihanet içeren mektupların kopyaları — bütün bunlar Livia'nrn elindeydi, ve şifreyle yazılmışlardı. Tiberius, Livia'nm yardımı olmadan okuyamazdı bunları. Ama Livia'nrn da kendisine çok bağımlı olduğunu biliyordu. Aralarında ihtiyatlı bir işbirliği anlayışı vardı. Livia, kendisine önerilen unvanı geri çevirdiği için teşekkür bile etti Tiberius'a ve çok doğru yaptığını söyledi. Buna karşılık, Tiberius da ona, durumları biraz daha sağlamlaşınca, her istediği unvanı sağlayacağına söz verdi. İyi niyetinin kanıtı olarak, tüm Devlet yazışmalarında onun adını da kendisininkinin yanına koydurttu. Livia da, kendi iyi niyetinin kanıtı olarak, ona adi şifrenin anahtarını verdi, ama Augustus'la birlikte gömüldü dediği özel şifreninkini değil. Tabii özel şifreyle yazılmıştı dosyalar.

Gelelim Germanicus'a. Lyons'da, Augustus'un ölümünü, vasiyetinin koşullarını ve Tiberius'un onun yerine geçtiğini haber aldığında, görevinin yeni rejimi sadakatle desteklemek olduğu kanısına vardı. Tiberius'un yeğeni ve manevi oğluydu; aralarında gerçek bir sevgi yoksa bile, gerek Kentte, gerek seferde sürtüşmesiz birlikte çalışabilmişlerdi. Tiberius'un Postumus'un sürülmesine yol açan oyuna karıştığından şüphelenmiyordu; yok edilen vasiyetten hiç haberi yoktu, dahası, Postumus'un hâlâ Planasia'da olduğunu sanıyordu — çünkü, Augustus Fabius'tan başka hiç kimseye ne ziyaretten, ne de kimlik değişmesinden söz etmemişti. Ne var ki, elden geldiğince çabuk Roma'ya dönmeye ve Postumus’un durumunu Tiberius'la açıkça konuşmaya karar verdi. Augustus'un, Senato'ya Postumus'un suçsuz olduğunu gösterebilecek kanıtları bulur bulmaz, Postumus'a itibarını iade etmek niyetinde olduğunu ve bunu kendisine özel olarak söylediğini anlatacaktı. Ölüm bu niyetini yürürlüğe koymasını önlemiş olsa bile, buna saygı gösterilmeliydi. Postumus'un hemen geri çağrılmasında, el koyulan mülkünün geri verilmesinde, onurlu bir göreve getirilmelisinde, son olarak

da haksız yere sürülmesini hazırlamış olduğu için, Livia'nın Devlet işlerinden zorunlu olarak uzaklaştırılmasında diretecekti. Ama bu konuda herhangi bir girişimde bulunamadan, Mainz'dan Ren ordusunda ayaklanma çıktığı haberi geldi, tam onu bastırmaya giderken de Postumus'un ölüm haberi... Postumus, bildirildiğine göre, nöbetçilerin başı tarafından öldürülmüştü; Augustus'un, torununun kendisinden sonra sağ bırakılmaması yolundaki buyruğunu yerine getirmişti adam. Germanicus hu haber karşısında donakaldı, çok üzüldü, ama o anda ayaklanmadan başka hiçbir şeyi düşünecek zamanı yoktu. En büyük acıyı, hiç kuşkunuz olmasın, zavallı Claudius çekti; çünkü zavallı Claudius'un o sırada boş zamandan bol şeyi yoktu ve kafasını oyalayacak bir şeyler bulmak için çırpınıyordu çoğun. Kimse günde beş altı saatten fazla tarih yazamaz, hele yazdıklarını okuyacak birinin çıkması uzak bir olasılıksa... Dolayısıyla, kendimi kederime koyverdim. Nereden bilecektim öldürülenin Clement olduğunu, ve Augustus'un böyle bir emir vermemiş olmasından başka, Livia ve Tiberius'un da bu işte suçsuz olduklarını?

Çünkü, Clement'in öldürülmesinden gerçekten sorumlu olan Crispus adında yaşlı bir şövalyeydi. Sallust Bahçeleri'nin sahibi,

Augustus'un yakın arkadaşıydı. Roma'da Augustus'un ölüm haberini duyar duymaz, Nola'da bulunan Livia ve Tiberius'a danışmayı beklemeden, Planasia'daki nöbetçilerin başına, Postumus'un öldürülmesini bildiren ve Tiberius'un mührüyle damgalanmış bir yazı göndermişti hemen. Tiberius, Balkanlara hareketinden önce bitiremediği birtakım evrakın imzalanması için mührünün birini ona bırakmıştı. Crispus Tiberius'un kızacağını ya da kızmış görüneceğini biliyordu; onun için hemen Livia'nın korumasına sığınarak şu açıklamayı yaptı: Muhafız Alayı'ndan birtakım subayların, Julia ve Postumus'u bir gemiyle kaçırıp Köln'e götürmeyi tasarladıklarını haber almıştı. Orada, Germanicus'la Agrippina, ister istemez onları kabul edecek, sonra da subaylar Germanicus'la Postumus'u Roma'ya yürümeye zorlayacaklardı. Bu girişimi önlemek için ortadan kaldırmıştı Postumus'u. Tiberius çok öfkelendi adının bu işe karıştırıldığına, ama Livia durumdan azami yararlanmaya bakarak, öldürülen gerçekten Postumus'muş gibi davrandı. Crispus aleyhinde dava açılmadı ve Senato'ya, gayri resmi olarak. Postumus'un yüce büyükbabasının emriyle öldürüldüğü bildirildi:

Augustus, uzgörüsüyle, bu yırtıcı mizaçlı genç adamın, kendi ölümünü haber alır almaz iktidarı ele geçirmeye kalkışacağını anlamıştı; Öyle olmuştu nitekim. Crispus'un Postumus'u öldürtmesinin nedeni, ne Tiberius'la Livia'ya yaranmak, ne de iç savaşı önlemekti. Bir hakaretin öcünü alıyordu o. Zengin olduğu kadar da tembel olan Crispus, bir kez, hiçbir devlet görevine aday olmamakla övünmüş ve basit bir Romalı şövalye olarak kalmanın ona yettiğini söylemişti. Postumus şöyle demişti ona: "Basit bir Romalı şövalye mi Crispus? O halde birkaç basit binicilik dersi alsanız iyi olur."

Tiberius ayaklanmayı duymamıştı henüz. Cermanicus'a, Augustus'un ölümünden ötürü taziyede bulunan ve Roma'nın, sınırlarının savunması için. şimdi ona ve manevi kardeşi Castor'a güvendiğini belirten dostça bir mektup yazdı. Kendisi dışişleriyle uğraşamayacak kadar yaşlanmıştı artık, Senato onu Roma'daki işleri yürütmekle görevlendirmişti. Postumus'un ölümünden söz ederken de, işin zorbalığından acı duyduğunu, ama Augustus'un bu konudaki bilgeliğini tartışamayacağını yazdı. Crispus'tan hiç söz etmedi. Germanicus, bu mektuptan, kendisinin bilmediği birtakım nedenlerle, Augustus'un Postumus'a ilişkin kararını bir kez daha değiştirdiği sonucuna varabilirdi ancak.

BÖLÜM XV

Ren ayaklanması, Balkan kuvvetleri arasındaki bir ayaklanmaya destek olarak patlamıştı. Askerlerin Augustus'un mirasından kendilerine düşen payı görünce uğradıkları düş kırıklığı (sadece dört aylık ücret: Adam başına üç altın), uzun zamandır var olan birtakım şikâyetleri su yüzüne çıkarmış, ve durumu sallantıda olan Tiberius'un, askere hoş görünmek için, akla yatkın herhangi bir isteği yerine getirmek zorunda kalacağını hesaplamışlardı. Bu istekler arasında ücretlere zam, hizmetin on altı yılla sınırlanması, disiplinde yumuşama bulunuyordu. Ücret gerçekten yetersizdi: Asker, silah ve donatımını da bundan karşılamak zorundaydı, fiyatlar artmıştı. Yedek asker kaynaklarının tükenmesi, gerçekten yıllar önce emekliye ayrılması gereken binlerce askeri orduya bağlamış, hatta

hizmet göremeyecek durumdaki eski askerler bile yeniden orduya alınmıştı. Üstelik azat edilmiş kölelerden oluşturulan yeni birliklerin askeri düzeyi o kadar düşüktü ki, Tiberius gerçekten disiplini artırmayı zorunlu görmüş ve yüzbaşıları en sert subaylar arasından seçerek, erlerin sürekli ağır işe koşulması ve kırbacın sırtlarından eksik edilmemesi yolunda talimat vermişti.

Augustus'un ölüm haberi Balkan kuvvetlerine eriştiğinde, üç alay bir yazlık karargâhta birlikteydi, generalleri talimi keserek birkaç gün dinlenme izni verdi askerlere. Bu rahatlık ve tembellik yaşantısı onları raydan çıkardı, yeniden talime çağrıldıklarında yüzbaşılarını dinlemeyi reddettiler. Birtakım istekler ileri sürdüler. General, bu istekleri yerine getirmeye yetkili olmadığını söyleyip başkaldıran bir tutumun tehlikelerini anlatarak onları uyardı. Generale herhangi bir zorbalıkta bulunmadılar ama, söz dinlemeye de yanaşmadılar. Sonunda, isteklerini Tiberius'a iletmek üzere, oğlunu Roma'ya göndermeye zorladılar. Generalin oğlu bu görevle karargâhtan ayrıldıktan sonra, karışıklık arttı. Adamlardan görece disiplinsiz olanlar, karargâhla komşu köyleri yağma etmeye başladılar ve General elebaşıları tutuklattığında, ötekiler tutukluların kapatıldığı hücrenin kapısını kırarak onları salıverdiler ve sonunda, kendilerini engellemeye çalışan bir yüzbaşıyı öldürdüler. Bu yüzbaşının takma adı "Ver-Bir-Daha" idi, çünkü bir erin sırtında bir değneği kırdıktan sonra, bir ikincisini, üçüncüsünü de isterdi. Generalin oğlu Roma'ya varınca, Tiberius Castor'u, Muhafız Alayı'ndan iki tabur, bir süvari bölüğü ve Almanlardan oluşan Özel Tabur'un büyük bölümünün başına geçirerek, Generalin yardımına gönderdi. Muhafız Alayı Komutanının oğlu ve Tiberius'un az sayıdaki yakınlarından biri olan Sejanus da komutan yardımcısı olarak Castor'la gitti. Bu Sejanus'tan daha sonra gene söz edeceğim. Castor oraya vardığında, kalabalığa vakarla, korkusuzca hitap etti ve onlara babasının yazdığı mektubu okudu. Tiberius, mektupta, onca savaşın zorluklarını paylaştığı yiğit askerlerine iyi bakacağına Augustus'un ölümünün sarsıntısından toparlanır toparlanmaz da, isteklerini Senato'yla görüşeceğine söz veriyordu. Bu arada, diye yazmıştı, hemen gerçekleştirilebilecek herhangi bir ödün için, oğlu oradaydı. Gerisi Senato'ya bırakılmalıydı.

İsyancılar, yüzbaşılarından birini sözcü yaparak, isteklerini sıraladılar; çünkü, hiçbir er, daha sonra elebaşı olarak damgalanır korkusuyla, bu işi üstlenmek istememişti. Castor, ne yazık ki, dedi, on altı yıl hizmet sınırı, eski askerlerin terhisi ve ücretin günde bir gümüş paraya çıkarılması, kabul etmeye yetkili olmadığı isteklerdi. Ancak babası ve Senato verebilirdi böyle ödünleri.

Bu sözler, askerleri olumsuz bir havaya soktu. Onlar için herhangi bir şey yapacak gücü yoksa, ne halt etmeye geldiğini sordular. Babası Tiberius da, dediler, her şikâyet ettiklerinde aynı numarayı yapar ve Augustus'la Senato'nun arkasına sığınırdı. Senato neydi zaten? Bir sürü tembel, aylak parababası! Bir düşman kalkanı, ya da hırsla çekilmiş bir kılıç görseler, korkudan geberirdi çoğu. Castor'un maiyetine taş atmaya başladılar. Durum tehlikeliydi, ama iyi bir rastlantı sonucu, o gece tehlike atlatıldı. Ay tutuldu ve orduyu garip bir biçimde etkiledi (bütün askerlerin boşinanları vardır). "Ver-Bir-Daha'yı öldürdükleri ve üstlerine karşı geldikleri için, Tanrıların anlara öfkelendiği şeklinde yorumladılar ay tutulmasını. İsyancılar arasında hâlâ sadık (ama bunu gizlemiş olan) bazı askerler de vardı. Bunlardan biri Castor'a geldi ve kendisi gibileri bulmasını, ordudan soğuyanların akıllarını başlarına getirmeye çalışmak için, onları ikişer üçer çadırlara göndermesini önerdi. Bu yapıldı. Sabah olduğunda, karargâhta çok değişik bir hava esiyordu ve Castor, Generalin oğlunu, kendisinin de onayladığı aynı isteklerle, gene Tiberius'a göndermeye razı olmakla birlikte, ayaklanmayı başlattığı anlaşılan iki kişiyi tutuklatarak herkesin gözü önünde astırdı. Ötekiler karşı çıkmadı; hatta, bağlılıklarının kanıtı olarak, yüzbaşıyı öldüren beş kişiyi kendi elleriyle teslim ettiler. Ama Roma'dan bir yanıt gelene kadar, talime çıkmamakta ve en zorunlu işler dışında hiçbir şey yapmamakta hâlâ diretiyorlardı. Hava bozdu; sürekli yağmurdan karargâhı sel bastı, çadırdan çadıra askerler arası haberleşme olanaksızlaştı. Bu, Tanrılardan yeni bir uyarı olarak yorumlandı ve daha ulak dönmeden, ayaklanma sona erdi: Alaylar, subaylarını izleyerek, tıpış tıpış kışlık karargâhlarına döndüler.

Ama Ren ayaklanması çok daha ciddi bir meseleydi. Roma Almanyası, şimdi doğuda Ren Irmağıyla sınırlanmış ve iki eyalete ayrılmıştı. İsviçre'ye uzanan Yukarı Eyalet'in başkenti Mainz; kuzeyde Scheldt ile Sambre'ye

varan Aşağı Eyalet'in başkenti ise Köln'dü. Her eyalet dört alaydan oluşan bir ordunun gözetimindeydi ve Başkomutan Germanicus'tu. Karışıklıklar Aşağı Ordunun bir yazlık karargâhında patlak verdi. Buradaki şikâyetler de Balkan ordusundakilerin aynıydı, ama orduya yeni alınan Kent azatlılarının daha büyük oranda olması yüzünden, isyancıların tutumu daha sertti, Bu azatlılar köle niteliklerini hâlâ koruyorlardı, ayrıca, ordunun belkemiğini oluşturan, çoğu yoksul köylü, özgür doğmuş yurttaşlardan çok daha aylak ve lüks bir yaşama alışkındılar. Asker olarak berbattılar ve gemi azıya almalarını engelleyecek bir "alaya bağlılık duygusu" bilmiyorlardı. Çünkü bunlar son savaşta Germanicus'un komuta ettiği alaylar değil, Tiberius'un adamlarıydı.

General telaşa kapıldı, şikâyet ve tehditlerle çevresini saran isyancılara hadlerini bildiremedi. Ürkekliği onların cüretini artırdı: En nefret ettikleri yüzbaşılara saldırdılar ve yirmi kadarım, kendi kırbaçlarıyla öldürene kadar dövüp cesetlerini Ren'e attılar. Geri kalanları alay ve hakaretlerle karargâhtan kovdular. Bu korkunç, eşi görülmedik davranışa karşı çıkma çabasını gösteren tek yüksek rütbeli subay Cassius Chaerea oldu. Oldukça büyük bir grubun saldırısına uğramıştı; ama kaçmak, ya da merhamet dilenmek yerine, kılıcını çekip kalabalığın orta yerine daldı ve kutsal tribün kürsüsüne çıkmayı başardı. Orada, hiçbir askerin ona dokunmaya cesaret edemeyeceğini biliyordu.

Germanicus'un kendisini destekleyecek Muhafız Alayı taburları yoktu; ama birkaç kişilik maiyetiyle, hemen ayaklanmanın çıktığı karargâha gitti. Katliamı duymamıştı henüz. Adamlar, generallerine yaptıkları gibi, onun da başına üşüştüler, ama Germanicus sükûnetle, bölükler ve taburlar olarak, herkes kendi sancağının altında doğru dürüst sıraya girmeden hiçbir şey söylemeyeceğini belirtti; kime hitap ettiğimi bilmek isterim, dedi. Bu, küçük bir ödün gibi geldi onlara, hem ne diyeceğini de merak ediyorlardı. Herkes tekrar askeri düzene girince, belirli bir disiplin havası geri geldi ve subaylarını öldürmüş olmalarından ötürü bağışlanma umudunun kalmadığını bilmelerine karşın, yiğit, dürüst ve insancıl bir adam olduğunu hissettikleri Germanicus'a karşı birden bir sevgi uyandı yüreklerinde. Bir eski asker (yirmi beş, otuz yıl önce Almanya'da hizmet görmüş olanlardan bir sürü adam vardı orada). "Ne kadar benziyor babasına!" diye haykırdı.

Bir başkası, "Sapına kadar erkek olmalı, ona benzemesi için." dedi. Germanicus, dikkati daha çok toplamak için, sesini yükseltmeden, her zamanki konuşma tonuyla başladı. îlkin, Augustus'un ölümünden, bu ölümün yarattığı büyük üzüntüden söz etti; ama Augustus'un, arkasında yıkılmaz bir yapıt ve onun dilediği doğrultuda, devleti yönetebilecek ve ordulara komuta edebilecek bir halef bıraktığını söyledi. "Babamın Almanya'daki parlak zaferlerini bilmez değilsiniz. Birçoğunuzun payı oldu bunlarda."

“Görülmemiştir ondan iyi bir general, ya da daha iyi bir adam,” dîye haykırdı bir eski asker. "Yaşasın Baba-Oğul Germanicuslar!"

Sözlerinin nasıl bir etki yarattığını fark etmemesi, ağabeyimin aşırı saflığının bir örneğidir. Babam derken Tiberius'u kastediyordu (Tibenus'a da Germanicus denirdi sık sık), ama eski askerler gerçek babasından söz ettiğini sanmışlardı. Augustus’un halefi derken yine Tiberius'u kastediyordu, ama askerler kendinden söz ettiğini sanmışlardı. Germanicus, bu yanlış anlamaları farketmeden,

İtalya'da var olan uyumdan, topraklarından daha yeni ayrıldığı Fransızların bağlılığından söz ederek konuşmasını sürdürdü, Onların üstüne çöken bu ani karamsarlığın nedenini anlayamadığını söyledi.

Neydi dertleri? Yüzbaşılarına, albaylarına, generallerine ne yapmışlardı? Niçin saflarda görünmüyordu bu subaylar? Kulağına çalındığı gibi gerçekten karargahtan atılmışlar mıydı?

Birkaçımız hâlâ hayatta ve ayaktayız. Caesar, dedi bir ses ve Cassius, saflar arasından topallayarak geçip Germanicus'u selamladı. "Çoğumuz değil ama! Beni tribün kürsüsünden zorla çekip indirerek hücreye kapattılar. Dört gündür, aç biilaç bağlı duruyordum orada. Bir eski asker az önce beni salıvermek nezaketini gösterdi."

”Sen, Cassius! Sana mı bunu yaptılar? Seksen kişiyi Teutoburger Ormanı'ndan geri getiren adama? Ren köprüsünü kurtaran adama?"

Eh, hiç değilse canımı bağışladılar. dedi Cassius.

Germanicus dehşet dolu bir sesle sordu; "Asker, doğru mu bu?"

Kendileri arandılar, diye bağırdı biri. Sonra korkunç bir gürültü koptu. Adamlar üstlerini soyundular, göğüslerindeki onurlu yaraların temiz kurşuni izlerini ve sırtlarındaki kara sarı kırbaç izlerini göstermek için. Tiridi çıkmış bir ihtiyar saflardan çıkıp öne koştu; parmaklarıyla ağzını açıp diş etlerini gösterdi. Sonra haykırdı: "Dişsiz katı tayın yiyemem General, Karda çamurda da yürüyüp dövüşemem. Babanızın ilk Alp seferinde hizmet ettim, o zaman bile altı yıllık askerdim, iki torunum var burada, benimle aynı bölükte. Beni terhis edin General. Bebekliğinizde sizi dizlerimde salladım! Şu halime bakın General, fıtığım var ve sırtımda yüz kilo yükle yirmi mil yürümemi bekliyorlar benden."

Yerine geç Pomponius, dedi Germanicus. İhtiyarı tanımış ve onun hâlâ orduda olmasına çok şaşırmıştı. “Şaşırdın galiba. Senin durumunla sonra ilgilenirim. Şimdi, Tanrı aşkına, genç askerlere iyi örnek ol!”

Pomponius selam verip yerine döndü. Germanicus elini kaldırdı herkesin susması için, ama hâlâ bağrışıyordu adamlar: Ücretlerinin azlığını, onlara yüklenen gereksiz angaryalar yüzünden kalk borusundan ışıklar söndürülene kadar bir dakika boş kalmadıklarını, artık ordudan terhis olmak için tek yolun yaşlılıktan ölmek olduğunu anlatıyorlardı. Yeniden tam bir sessizlik sağlanana kadar konuşmaya çalışmadı Germanicus. Sonra şöyle dedi: "Babam Tiberius adına size hakkınızın verileceğine söz veriyorum. O da iyiliğinizi benim kadar içtenlikle düşünmektedir ve sizin için, İmparatorluğu tehlikeye atmadan yapılabilecek ne varsa yapacaktır. Bunu garanti ederim."

Yere batsın Tiberius! diye haykırdı biri ve bu sözler, ıslıklar ve yuhalarla desteklendi her yandan. Ansızın, hep bir ağızdan bağırmaya başladılar: “Yaşa Germanicus! Bizim İmparatorumuz sensin! Tiberius'u Tiber paklar! Yaşa Germanicus! İmparator Germanicus! Yere batsın Tiberius! Yere batsın o kancık Livia! Yaşa Germanicus! Roma'ya yürü! Biz senin adamlarınız! Yaşa Germanicus'un oğlu Germanicus! İmparator Germanicus!”

Germanicus donakaldı. "Delirdiniz mi siz!" diye bağırdı. "Nasıl konuşursunuz böyle? Ne sanıyorsunuz beni? Vatan haini miyim ben?"

Bir eski asker bağırdı: "Hadi, hadi Generalim! Şimdi söyledin Augustus'un görevini üstleneceğini. Sözünden dönme!"

Germanicus yaptığı yanlışı o zaman farketti ve "Yaşa Germanicus" sesleri kesilmeyince kürsüden aşağı atladı; bir direğe bağlı duran atına doğru koştu. Niyeti ata atlayıp bu lanet olası karargâhtan dörtnala uzaklaşmaktı. Ama askerler kılıçlarını çekip yolunu kestiler.

Germanicus kendinden geçmiş bir halde bağırdı: “Bırakın geçeyim, yoksa, yemin ederim, kendimi Öldüreceğim.”

Bizim İmparatorumuz sensin, diye yanıtladı adamlar.

Germanicus kılıcını çekti, ama birisi koluna yapıştı. Sıradan bir namuslu adam için çok açıktı Germanicus'un ciddi olduğu, ama eski kölelerden birçoğu, onun sahte bir alçakgönüllülük ve erdem gösterisi yaptığını sandı. Bir tanesi gülerek bağırdı: "Buyurun benim kılıcımı alın, daha keskindir!" Yanında duran ihtiyar Pomponius birden parlayarak bir tokat attı adamın ağzına. Germanicus, arkadaşları tarafından apar topar Generalin çadırına götürüldü. General, dehşetten yarı ölü bir halde yatağında yatıyordu. Battaniyenin altına gizlemişti kafasını. Ayağa kalkıp Germanicus'a saygılarını sunabilmesi zaman aldı. Onun ve maiyetinin hayatını özel muhafızları (İsviçre sınırından paralı askerler) kurtarmıştı.

Acele bir toplantı yapıldı. Cassius, hücrede yatarken duyduğu bir konuşmayı aktardı Germanicus'a: İsyancılar, Yukarı Eyaletteki alaylara, büyük ordu ayaklanmasına katılmalarını sağlamak için, bir heyet göndermek üzereydiler. Ren bölgesini korumasız bırakıp Fransa'ya yürümekten, kentleri yağma etmekten, kadınları kaçırmaktan ve güneybatıda, sırtını Pireneler'e dayamış bağımsız bir askeri krallık kurmaktan söz ediliyordu. Bu hareketle Roma felce uğrayacak ve onları, krallıklarını el sürülemez duruma getirmeye yetecek kadar bir süre rahat bırakacaktı.

Germanicus, hiç durmadan Yukarı Eyalet'e gitmeye, oradaki alaylara Tiberius'a bağlılık yemini ettirmeye karar verdi. Bunlar, kısa süre önce doğrudan kendi komutasında hizmet etmiş birliklerdi ve, oraya isyancıların heyetinden önce varırsa, sadık kalacaklarına inanıyordu. Onların da ücret ve hizmet konusunda benzer şikâyetleri olduğunu biliyordu, ama yüzbaşıları daha kaliteli adamlardı; Nasıl ünlendiklerinden çok, sabırlarıyla askere yaraşır niteliklerinden ötürü kendi seçmişti onları. Ama ilkin buradaki isyancı alayları yatıştırmak için bir şey yapılmalıydı. Bir tek çıkar yol vardı. Ömründeki ilk ve tek suçu işledi: Tiberius'un ağzından bir mektup yazıp ertesi sabah çadırının kapısında bunun kendisine verilmesini ayarladı. Kurye, ahırdan bir at çalarak yirmi mil güneybatıya gitmesi, sonra da başka bir yoldan son hızla dönmesi talimatıyla gece gizlice gönderilmişti.

Mektupta, Tiberius'un Almanya'daki alayların dile getirdiği birtakım haklı şikâyetleri duyduğu, bunları en kısa zamanda gidermek istediği yazılıydı. Augustus'un mirasından paylarına düşeni hemen alacakları ve, bağlılıklarına güveninin işareti olarak, bunun bir katını da kendi cebinden ödeyeceği belirtiliyordu. Ücret zammını

Senato'yla görüşecekti. Orduda yirmi yıl hizmet eden tüm askerler hemen ve koşulsuz, on altı yılı dolduranlarsa koşullu olarak terhis edilecekler ve bunlara garnizon nöbeti dışında hiçbir askeri görev verilmeyecekti.

Germanicus, amcası Tiberius, babaannesi Livia, ya da kız kardeşi Livilla gibi becerikli bir yalancı değildi. Kuryenin bindiği at, sahibi tarafından tanındı, kuryenin kendisi de (Germanicus'un seyislerinden biriydi)... Mektubun sahte olduğu söylentisi yayıldı. Ama eski askerler bunu sahici olarak kabullenip, söz verilen parayla terhisi derhal istemekten yanaydılar. Öyle de yaptılar. Germanicus, İmparatorun sözünün eri bir adam olduğunu, terhis tezkerelerinin hemen o gün yazılabileceğini, ama para için biraz sabretmeleri gerektiğini söyledi. Paranın tümü, ancak kışlık karargâha döndükten sonra ödenebilirdi; buradaki para adam başına altı altın ödemeye yetmezdi, ama Generale kasada ne varsa dağıtmasını söyleyecekti. Adamları yatıştırdı bu, ama genel kanı bir ölçüde Germanicus'a karşı döndü: Sandıkları adam değildi o; Tiberius'tan korkuyordu ve sahtekârlığın

ötesinde de değildi. Yüzbaşılarını aramak için ekipler göndererek Generalin buyruklarına uymayı kabul ettiler.

Germanicus, Generale, kendisini hemen toparlamazsa, Senato'da onu korkaklıkla suçlayacağını bildirmişti.

Germanicus, terhislerin gereğince yapıldığını ve eldeki bütün paranın dağıtıldığını gördükten sonra, Yukarı Eyalet'e doğru yola çıktı. Alaylar Aşağı Eyalet'te olup bitenlerden haber bekliyordu, ama henüz açıkça ayaklanmaya geçmemişlerdi, çünkü Generalleri Silius iradeli bir adamdı. Germanicus onlara da sahte mektubu okudu ve Tiberius'a bağlılık yemini etmelerini istedi. Bunu hemen yaptılar.

Ren ayaklanmasının haberi Roma'da büyük bir kaynaşmaya yol açtı. Balkan ayaklanmasını bastırmak için (henüz bastırılmamıştı) kendi gideceğine Castor'u göndermekle ağır eleştirilere hedef olan Tiberius, şimdi sokaklarda yuhalanıyor ve öteki birlikler sadık kalmışken, niçin onun komuta ettiği birliklerin ayaklandığı soruluyordu. (Çünkü, Germanicus'un Dalmaçya'da komuta ettiği birlikler ayaklanmamıştı). Hemen Almanya'ya gitsin ve Ren'deki pisliğini temizlemeyi Germanicus'a, bırakacağına, kendisi temizlesin deniyordu. Bunun üzerine Tiberius, Senato'ya Almanya'ya gideceğini bildirdi; ağır ağır maiyetini seçmeye ve ufak bir filo donatmaya başladı. Ama hazırlıklar tamamlandığında kış yaklaşmış ve deniz yolu tehlikeli olmuştu; Almanya'dan gelen haberler de daha olumluydu. Onun için Tiberius gitmedi. Gideceği falan da yoktu zaten.

Bu arada, Germanicus'tan telaşlı bir mektup aldım. Benden, çok gizli olarak, kendi mülkünden acele iki yüz bin altın sağlamamı istiyordu: Roma'nın güvenliği için gerekliydi bu para. Başka bir şey demiyordu, ama onun adına işleri yürütebilmem için bir vekâletname göndermişti. Vekilharcıyla görüştüm. Adam, mülkü satmadan bu miktarın ancak yarısını bulabileceğini söyledi; mülkü satmak ise söylentilere yol açardı ki, besbelli bundan kaçınmak istiyordu Germanicus. Dolayısıyla, geri kalanı kendim bulmak zorunda kaldım — kasamdan elli bin çektikten ve yeni rahipliğe kabul ücretini ödedikten sonra, bana sadece on bin altın kaldı — öteki elli bini de, Kent'te babamdan miras kalan bir mülkün satışından (bereket

önceden bir teklif almıştım) ve kölelerimden bana özel bir bağlılığı olmayanları satarak sağladım. Mektubu aldığımdan iki gün sonra gönderdim parayı. Annem çok kızdı mülkün satıldığını duyunca, ama paranın niçin gerektiğini ona açıklayamadığımdan, son günlerde zar oyununda yüksek oynadığımı ve zararımı kapatmak için daha da yüksek oynayıp iki misli kaybettiğimi söyledim. Bana inandı, böylece bir de "kumarbazlık" eklenmiş oldu ayıplarıma. Ama Germanicus ile Roma'ya hizmette kusur etmediğim düşüncesi, annemin iğnelemelerini fazlasıyla karşıladı.

O sıralarda epey kumar oynadığım doğruydu, ama ne çok kazanıyor, ne de çok kaybediyordum. Çalışmaktan kafamı dinlendirmek için oynuyordum. Augustus'un dinsel reformları tarihimi bitirdikten sonra, Zar Oyunu üzerine kısa bir mizah kitabı yazdım, ve annemi kızdırmak için, kitabı Augustus'un tanrısal varlığına ithaf ettim. Zar oyunundan pek hoşlanan Augustus'un babama yazdığı bir mektuptan da alıntılar koydum: Bir önceki gece oynadıkları oyundan ne kadar zevk aldığını söylüyordu Augustus, çünkü babam tanıdığı en “güzel yenilen” kişiydi. Babam kötü zar attığında, gülerek büyük bir şamata koparır ve talihine sövermiş,

ama bir başkası iyi zar attığında, onu sanki kendi atmış gibi sevinirmiş. "Seni oyunda yenmek gerçekten büyük bir zevk azizim, ve bunu söylemek, bir adam hakkında bulunabileceğim en yüksek övgü. Bana, sözümona en bağlı dostlarımın içlerinden geçeni gösterdiği için genellikte kazanmaktan nefret ederim. Çok ender birkaç kişi dışında, hepsi kazanmama bozulur; çünkü ben İmparatorum ve varlığım sınırsız, diye düşünürler, Tanrılar da zaten fazlasına sahip olan birine daha fazla vermemelidir derler. Onun için —fark etmişsindir belki —bir tur oynadıktan sonra, daima hesapta bir yanlış yapma yoluna giderim. Ya, sanki yanlışlıkla, kazandığımdan azını isterim, ya da kaybettiğimden fazlasını öderim ve yanlışımı düzeltecek kadar dürüst olan, senden başka pek az kişi çıkmıştır." (Tiberius'un kötü oyunculuğundan söz eden bir sonraki paragraftan da alıntı koymak isterdim, ama yapmadım tabii.)

Bu kitaba, zar oyununun çok eski geçmişine ilişkin yarı şaka, yarı ciddi bir araştırmayla başladım. Olmayan birtakım yazarlardan alıntılar veriyor ve

zar kupasını sallamanın çeşitli (hayal ürünü) yöntemlerini anlatıyordum. Ama, ana konu, doğal olarak, kazanmak ve kaybetmekti; zaten kitabın adı da Zar Oyununda Nasıl Kazanılır'dı. Augustus, başka bir mektupta, kaybetmeye ne kadar uğraşırsa, o kadar çok kazandığını ve hesapta kendi aleyhine yanlışlık yapsa bile, masadan, çok ender olarak, oturduğundan daha yoksul kalktığını yazmıştı. Pollio tarafından büyükbabam Antonius'a atfedilen ve "kazanmaya çalıştıkça daha çok kaybettiği" yolundaki bir karşıt gözlemi de belirttim. Bu iki gözlemi birleştirerek, zar oyununda temel yasanın şu olduğu sonucuna vardım: Tanrılar, sürekli kazanmayı en az önemseyen adamı kazandırıyorlardı (eğer başka bir meseleden ona garez değilseler). Dolayısıyla, oyunda kazanmanın tek yolu, sahici bir kaybetme isteği geliştirmekti. Baş umacım Cato'yu hicveden ağır bir üslup kullanmıştım, ayrıca övünmek gibi olmasın, ileri sürdüğüm sav tam bir paradoks olduğu için, çok eğlendirici bir kitap olmuştu. Adama, gördüğü alacalı katıra binmiş her yabancı için bin altın vaat eden, ama parayı alana kadar katırın kuyruğunu düşünmemesini şart koşan atasözünü de yazdım. Tarih kitaplarımı sıkıcı bulanlar bu küçük hicivden hoşlanır sanmıştım. Hiç de öyle olmadı. Bir mizah yapıtı olarak görülmedi kitap. Cato'nun yapıtlarıyla yetiştirilen eski ekolden okurların, kahramanlarının hicvedilmesinden zevk alacak tipler olmadığını, Cato'yla yetiştirilmemiş genç kuşağınsa. bunun bir hiciv olduğunu anlamayacağını düşünmem gerekirdi. Dolayısıyla kitap, kılı kırk yaran bir ciddiyetle yazılmış ve kafa yeteneksizliğime ilişkin söylentileri kesinlikle doğrulayan, fevkalade sıkıcı ve anlamsız bir yapıt olarak nitelendi.

Ama bu çok yersiz bir sapma oldu, sanki Germanicus'u merak içinde parasını bekler bırakıp, zar oyunu üzerine kitap yazmaya dalmışım gibi... Sevgili Athenodorus şimdi sağ olsaydı, çok sert eleştirirdi beni.

BÖLÜM XVI

Germanicus Bonn'da Tiberius'un gönderdiği bir senatörler heyeti tarafından karşılandı, Gelmelerinin gerçek nedeni, Germanicus'un ayaklanmanın ciddiyetini abartıp abartmadığını görmekti. Tiberius'tan, dağıtılacak paranın

iki katına çıkarılması dışında (çünkü Almanya'daki alaylara bu para verilirse, bütün orduya da verilmesi gerekirdi), Germanicus'un onun adına verdiği sözleri onaylayan bir özel mektup da getirmişlerdi. Tiberius Germanicus'u görünürde başarılı kurnazlığından ötürü kutluyor, ama sahtekârlığa sapma zorunluluğuna üzüldüğünü söylüyordu. Sözünü tutmasının adamların davranışına bağlı olduğunu da eklemişti. (Bundan kastı, Germanicus'un sandığı gibi, adamlar söz dinlemeye yanaşırsa sözünü tutması değil, tam tersiydi.) Germanicus ona hemen yanıt vererek, parayı iki katına çıkarmanın yol açtığı masraf için özür diledi; ama bunun kendi cebinden ödenmekte olduğunu ve adamların bu iyiliği Tiberius'tan bileceklerini açıkladı; Sahte mektupta, bu ödemeden yalnız Almanya'daki alayların (Ren kıyısındaki son başarılı seferin ödülü olarak) yararlanacağı da belirtilmişti. Verilen öteki sözlere gelince, yirmi yıllık askerler zaten terhis edilmişti ve sadece kendilerine verilecek paranın gelmesini bekliyorlardı orada.

Germanicus'un bu ağır masrafın altından kalkması kolay değildi, bana yazarak, elli bin altınımı daha bir süre geri istemememi rica etti. Ona, bu paranın borç değil, armağan olarak verildiğini, bunu yapabilmiş olmaktan gurur duyduğumu bildirdim. Ama biz olayların sırasına dönelim. Senatörler vardığında, alaylardan ikisi Bonn'daki kışlık karargâhlarındaydı. Generalin komutasında geri dönüşleri utanç verici bir manzaraydı: Paranın bulunduğu torbalar uzun sırıklara bağlanmış ve alay sancakları arasında başaşağı taşınmıştı. Öteki iki alay, paranın tümü ödenene kadar yazlık karargâhtan ayrılmayı reddetmişlerdi. Bonn'daki alaylar (Birinci ve Yirminci), heyetin verilen ödünleri iptal için gönderildiğinden kuşkulanınca, huzursuzluk yeniden başgösterdi. Bazıları hemen yeni krallıklarına doğru yola çıkmaktan yanaydı, Gece yarısı bir grup Germanicus'un dairesine girdi (Yirminci Alayın Kartalı, orada, kilitli bir sandıkta duruyordu). Germanicus'u yatağından çıkardılar, boynunda, ince bir altın zincirde taşıdığı anahtarı aldılar ve sandığı açıp Kartalı götürdüler. Sokaklarda, "Kartalı izleyin" avazlarıyla yoldaşlarını çağırırken, gürültüyü duyan ve korunmak için koşa koşa Germanicus'a giden senatörlere rastladılar. Askerler söverek kılıçlarını çekti. Senatörler yollarını değiştirip Birinci Alayın kışlasına dolarak onların Kartalına sığındılar. Ama kovalayanların öfke ve içkiden gözleri dönmüştü, öte yandan eğer Kartalın nöbetçisi gözü

pek bir adam ve iyi bir silahşor olmasaydı, heyet başkanının kafatası rahatça ikiye bölünecekti ki, böyle bir suç, tüm alayı affın ötesinde yasadışı kılar ve ülkeyi iç savaşa sürüklerdi.

Karışıklıklar bütün gece sürdü ama, rakip bölükler arasında sarhoşluktan çıkan kavgalar dışında, kan dökülmedi. Gün ağarınca, Germanicus Toplanma borusunun çalınmasını söyleyip senatörler heyetinin başkanını yanına alarak kürsüye çıktı. Adamlar suçluluk duygusu içinde,tedirgin ve sinirliydiler, ama Germanicus' un cesareti büyüledi onları, Germanicus ayağa kalktı ve herkes susunca, boydan boya ağzını açıp esnedi. Ağzını örttü eliyle, sonra dairesinde cirit atan fareler yüzünden iyi uyuyamadığını söyleyerek özür diledi. Adamlar bu şakayı beğendiler ve güldüler. Germanicus gülmedi onlarla. "Tanrıya şükür, sabah oldu. Hayatımda hiç bu kadar kötü bir gece geçirdiğimi hatırlamıyorum. Bir ara, düşümde. Yirminci Alayın Kartalının uçup gittiğini gördüm. Ne büyük mutluluk, bu sabah onu karşımda görmek! Kuşkusuz gücendirdiğimiz bir Tanrı tarafından gönderilen kötücül ruhlar dolaşıyordu karargâhta. Hepiniz bu çılgınlığı hissettiniz ve ancak bir mucize korudu sizi Roma tarihinde eşi görülmemiş bir suçu işlemekten: Kendi Kent’inizden gelen ve kılıçlarınızdan kendi alayınızın kutsal Kartalına sığınan bir elçiyi nedensiz öldürmek suçundan!" Sonra, heyetin, sadece Tiberius'un Senato adına verdiği sözleri doğrulamak ve kendisinin bu sözleri yerine getirip getirmediğini denetlemek için geldiğini açıkladı.

Eh, görelim o halde! Nerde paranın gerisi? diye haykırdı biri ve "Paramızı isteriz" sesleri kapladı her yanı. İyi bir rastlantıyla, tam o anda, bir süvari bölüğünün gözetiminde karargâha girmekte olan para arabaları görüldü. Germanicus, bu durumdan yararlanarak, senatörleri, süvari bölüğünün eşliğinde Roma'ya doğru yola çıkardı; sonra paranın dağıtımına nezaret etti — birtakım kişilerin öteki alaylar için ayrılan parayı da almaya kalkışmalarını zar zor önleyerek...

O gün, öğleden sonra karışıklık arttı; Adamların cebinde o kadar bol para olması, su gibi içki ve çılgınca kumar demekti. Germanicus, şimdi yanında olan Agrippina'nın orada kalmasının doğru olmayacağına karar verdi. Agrippina gene hamileydi, genç oğulları (yeğenlerim Nero ve Drusus)

Roma'da annemle benim yanımdaysalar da, küçük Gaius, Agrippina'yla birlikteydi. Bu sevimli çocuk ordunun maskotu olmuş ve biri ona tenekeden göğüs zırhı, kılıcı, miğferi ve kalkanıyla minyatür bir ordu üniforması dikmişti. Herkes şımartıyordu onu. Annesi gündelik giysilerini ve sandallarını giydirdiğinde, ağlamaya başlıyor ve kılıcıyla minik çizmelerini istiyordu çadırları dolaşmak için. Bu yüzden, Caligula, ya da Minik Çizme adı takılmıştı ona.

Germanicus Agrippina'nın gitmesinde diretiyordu. Gerçi Agrippina hiçbir şeyden korkmadığına yemin ediyor ve emin ellerde, onun isyancılar tarafından öldürüldüğü haberini almaktansa, orada onunla birlikte ölmeyi bin kez yeğlediğini söylüyordu; ama Germanicus'un, öksüz yetim evlatlarına Livia'nın ne kadar iyi bir anne olacağını hatırlatması üzerine, onun dediğini yapmaya razı oldu. Agrippina'yla birlikte bazı subay karıları ve çocukları da gitti. Hepsi gözyaşları ve yas giysileri içindeydi. Karargâhtan yaya olarak, yanlarında hiçbir yardımcı olmadan, sessiz sedasız ayrıldılar; ölüme terkedilmiş bir kentten kaçanlar gibi... Bir katırın çektiği kaba saba araba tek taşıtlarıydı. Kılavuz ve tek koruyucu olarak Cassius Chaerea gidiyordu onlarla. Caligula at biner gibi Cassius'un sırtına binmişti: Bağırıp çağırıyor ve havada, kılıcıyla süvarilerden öğrendiği nizami saldırı ve savunma hamlelerini yapıyordu. Karargâhtan sabah çok erken çıktıkları için, gittiklerini hemen hemen kimse görmedi; çünkü kapıda nöbetçi yoktu, artık kimse kalk borusunu çalma zahmetine girmediğinden, adamların çoğu, saat ona, on bire kadar kütük gibi uyuyordu.
Yılların alışkanlığıyla erken kalkan birkaç yaşlı asker kahvaltıları için çalı çırpı toplamaya çıkmışlardı ve hanımların nereye gittiklerini sormak için seslendiler. "Trevese." diye yanıtladı Cassius. "Başkomutan karısıyla çocuğunu Treves'deki barbar ama sadık Fransız müttefiklerin korumasına gönderiyor, burada ünlü Birinci Alay tarafından katledilmelerini göze almaktansa... Yoldaşlarınıza anlatın bunu."

Yaşlı askerler telaş içinde karargâha döndüler ve aralarından biri (ihtiyar Pomponius) bir borazan bulup alarm borusunu çaldı. Adamlar uyku mahmuru, ellerinde kılıçları, çadırlardan fırladılar. "Ne var? Ne oldu?"

Aldılar onu bizden. Uğurumuz gitti. Bir daha hiç göremeyeceğiz onu!

O kim? Kimi aldılar?

Oğlumuzu. Minik Çizme'yi. Babası Birinci Alaya güvenim yok demiş, onun için o yere batası Fransız müttefiklere gönderdi. Tanrı bilir orada başına neler gelecek, Fransızların ne mal olduğu malum. Anası da gönderildi. Karnında yedi aylık çocuk, köle gibi yürüye yürüye... Zavallı hanımcık! Olacak iş mi? Germanicus'un karısı ve Askerin Dostu dediğimiz yiğit Agrippa'nın kızı! Ve Minik Çizme'miz!

Askerler gerçekten garip yaratıklardır: Kalkan derisi kadar sert, Sabin nineleri kadar duygusal ve boş inanlarında Mısırlılardan beterdirler. On dakika sonra üzüntüyle pişmanlıktan ne yapacaklarını şaşırmış iki bin kadar asker Germanicus'un çadırını kuşatmış, hanımını ve sevgili küçük oğullarını geri getirmesi için yalvarıyorlardı.

Germanicus soluk, öfkeli bir yüzle dışarı çıkıp onlara kendisini daha fazla rahatsız etmemelerini söyledi. Kendilerini de, onu da, Roma'nın adını da rezil etmişlerdi, artık hayat boyu bir daha güvenemezdi onlara. Göğsüne saplamak üzere çektiği kılıcını elinden almakla ona iyilik etmemişlerdi.

General, ne yapalım söyle. Her dediğini yerine getireceğiz. Yemin ederiz, bir daha asla başkaldırmayacağız. Bizi bağışla. Dünyanın sonuna kadar izleriz seni. Ama bize küçük arkadaşımızı geri ver.

Germanicus şöyle dedi: "Koşullarım şunlar: Babam Tiberius'a bağlılık andı içeceksiniz; yüzbaşılarınızın öldürülmesinden, heyete yapılan hakaretten, Kartalın çalınmasından sorumlu olanları teslim edeceksiniz. Bunu yaparsanız, ancak küçük arkadaşınızı geri getirecek ölçüde bağışlayabilirim sizi. Ne var ki, karargâh günahtan arındırılana kadar, karım çocuğunu burada doğuramaz. Şimdi zamanı yakındır, hiçbir kötü etkinin çocuğun hayatını gölgelemesini istemem. Ama, eğer karımı barbarlara emanet ettiğimin söylenmesini istemiyorsanız, onu Treves yerine Köln'e gönderebilirim. Sizi tümüyle bağışlamam, kanlı suçlarınızın anısını, ülkenizin düşmanı Almanlara karşı daha kanlı bir zaferle sildiğinizde olabilir ancak."

Koşullarını yerine getireceklerine söz verdiler. Bunun üzerine Germanicus, Agrippina'yla Casstus'a yetişmek için bir ulak gönderdi; ulak durumu onlara anlatacak ve Caligula'yı geri getirecekti. Adamlar çadırlara koşup her sadık yoldaşın kendilerine katılması ve ayaklanmanın elebaşılarını tutuklaması için çağrıda bulundular. Yüz dolayında adam yakalandı ve elleri bağlı, tribün'ün önüne getirildiler. Öteki askerler kılıçlarını çekerek kürsünün çevresinde boş bir dörtgen oluşturmuşlardı. Bir albay, her bir tutukluyu sırayla kürsünün yanı başında kurulan derme çatma platforma çıkarıyor ve bölüğündeki askerler onun suçlu olduğuna karar verirse, indiriliyor ve onlar tarafından başı uçuruluyordu. İki saat süren bu merasimsiz yargılama boyunca Germanicus ağzını açmadı; donuk bir yüzle, kollarını kavuşturup oturdu. Tutukluların bir ikisi dışında hepsi suçlu bulundu.

Son kelle de uçurulup cesetler yakılmak üzere karargâhın dışına götürülünce, Germanicus bütün yüzbaşıları teker teker tribüne çağırdı ve hizmet sicillerinin ayrıntılarını sordu. Eğer adamın sicili iyiyse, kayırmayla atanmadığı belliyse, Germanicus bölük kıdemlilerinden onun hakkındaki görüşlerini istiyordu. Bölük yüzbaşıyı destekliyorsa, tabur albayının da itirazı yoksa, rütbesi kesinleşiyordu. Ama sicili bozuk, ya da bölüğü ondan şikâyetçi ise, rütbesi indiriliyor ve Germanicus, onun yerine geçecek kişiyi aralarından seçmeleri için bölüğün oyuna başvuruyordu. Sonra Germanicus adamlara kendisiyle işbirliği yaptıkları için teşekkür edip onları Tiberius'a bağlılık andı içmeye çağırdı. Bunu vakarla yaptılar ve bir an sonra büyük bir alkış yükseldi. Dörtnala gelen ulağı görmüşlerdi; eyerin önünde, Caligula tiz sesiyle bağırarak oyuncak kılıcını sallıyordu.

Germanicus çocuğu kucaklayarak bir şey daha ekleyeceğini söyledi. Tiberius'un talimatı uyarınca, iki alaydan, süresini dolduran bin beş yüz eski asker terhis edilmişti. Ama bunlar arasında kendisi tarafından tamamen bağışlanmak isteyenler varsa — arkadaşları yakında Ren'i geçip Varus'un yenilgisinin öcünü alarak hak edeceklerdi bunu — hâlâ bir şey yapabilirlerdi. İçlerinden görece faal olanlar eski bölüklerine yeniden yazılabilir, yalnızca garnizon nöbetine yarayacak olanlarsa, son günlerde Almanya'dan tehlikeli akınlara hedef olduğu haber alınan Tyrol'a gönderilecek özel birliğe yazılabilirlerdi. İnanır mısınız? Adamların tümü

yazılmaya koştu ve yarıdan çoğu Ren'in karşı yakasında faal hizmet için başvurdu. Bu cephe gönüllüleri arasında, dişsiz ağzıyla fıtığına karşın, öteki askerler kadar sağlam olduğunu ileri süren Pomponius da vardı. Germanicus onu çadır çavuşu yaptı; torunlarını da özel muhafızları arasına aldı. Böylece Bonn'da düzen yeniden kuruldu. Caligula'ya, askerler tarafından, ayaklanmayı tek başına onun bastırdığı, günün birinde büyük bir imparator olacağı ve görülmemiş zaferler kazanacağı söylendi ki, dediğim gibi zaten aşırı şımartılmış olan çocuk için çok zararlıydı bu.

Şimdi Xanten denen bir yerdeki öbür iki alayı hizaya getirmek işi kalmıştı. Bunlar, para ödendikten sonra bile, isyankâr davranışlarını sürdürmüş ve generalleri bir türlü söz geçirememişti onlara. Bonn alaylarındaki tutum değişikliğinin haberi gelince, isyancıların elebaşıları kendi güvenliklerini düşünerek paniğe kapılıp yoldaşlarını yeni şiddet ve yağma eylemlerine kışkırttılar. Germanicus Generale, güçlü bir ordunun başında Ren'e doğru yola çıktığını ve onun buyruğundaki sadık askerlerin, Bonn alaylarının örneğini izleyerek, olay çıkaranları hemen temizlemelerini, yoksa ayrım gözetmeden hepsini birden kılıçtan geçireceğini bildirdi. General mektubu gizli olarak, sancaktarlara, onbaşılara, birkaç güvenilir eski askere okudu ve onlara yitirecek zaman olmadığını söyledi; çünkü Germanicus her an tepelerine binebilirdi. Adamlar ellerinden geleni yapacaklarına söz verdiler ve sadık adamlardan

birkaçına daha durumu açtılar. Kimse sırrı ele vermedi ve gece yarısı, kararlaştırılan işaret üzerine, adamlar çadırlara dalarak isyancıları öldürmeye başladılar. İsyancılar kendilerini ellerinden geldiğince savunup sadık askerlerden birkaçını öldürdüler, ama çok geçmeden boyun eğmek zorunda kaldılar. O gece beş yüz kişi öldü ya da ağır yaralandı. Geri kalanlar, karargâhta yalnız nöbetçileri bırakarak Germanicus'u karşılamaya çıktılar, onun komutasında Ren'i geçmek ve düşmana karşı savaşmak için yalvardılar.

Sefer mevsimi kapanmak üzere olduğu halde, havalar hâlâ iyi gidiyordu. Germanicus istediklerini yapmaya söz verdi. Dubalar üstüne bir köprü kurdurttu ve on iki bin Romalı piyade, yirmi sekiz müttefik tabur ve sekiz süvari bölüğünün başında ırmağı geçti. Düşman ülkesindeki casuslarından,

düşmanın, Alman Herkül'ünün onuruna yılda bir kutlanan güz şenliği için Münster'in köylerinde toplandığını biliyordu. Ayaklanmanın haberi Almanlara ulaşmıştı — aslında isyancılar Hermann'la anlaşmış, karşılıklı armağanlar göndermişlerdi — ve Ren'i geçip dosdoğru İtalya'ya yürümek için alayların güneybatıdaki yeni krallıklarına doğru yola çıkmalarını bekliyorlardı. Germanicus ender kullanılan bir orman yolunu izleyerek, bira sefasına dalmış olan Almanları tamamen gafil avladı. (Bira, demlendirilmiş tahıldan yapılan mayalı bir içkidir ve Almanlar, şenliklerinde inanılmaz miktarlarda içerler bunu.) Germanicus kuvvetlerini dört kola bölerek elli millik bir araziyi yerle bir etti: Köyleri yaktı, yaş, cinsiyet gözetmeksizin bütün ahaliyi öldürdü. Dönüşte, ormandan geçişini engellemek için çeşitli komşu kabilelerden birlikler gelmiş olduğunu gördü; ama yer yer çarpışarak ilerledi. Düşmanı geriletmeye başlamıştı ki, ansızın arkayı koruyan Yirminci Alaydan bir alarm geldi ve Germanicus, bizzat Hermann'ın komutasında çok büyük bir Alman ordusu tarafından kuşatılmış olduğunu gördü. Bereket ağaçlar bu noktada yoğun değildi, manevra olanağı vardı. Germanicus atını en tehlikeli mevkie sürüp haykırdı: "Yar düşman saflarını Yirminci Alay! Her şey bağışlanıp unutulacak." Yirminci Alay deliler gibi dövüşerek Almanları hezimete uğrattı; birçoğunu öldürdü, geri kalanları korunun bitimindeki açık araziye kadar kovaladı. Germanicus bir ara

Hermann’ı gördü ve onu teke tek dövüşe çağırdı, ama Hermann’ın adamları kaçıyordu: Çağrıyı kabul etmek ölümü olurdu. Dörtnala uzaklaştı. Germanicus babamız kadar şanssızdı düşman komutanlarını kovalamakta, ama zaferlerini aynı üslupta kazandı ve ona miras alan "Germanicus" adını, kendi bileğinin hakkıyla kazanmış oldu. Coşku içindeki orduyu sağ salim Ren’in karşı yakasındaki karargâhlarına getirdi.

Tiberius hiçbir zaman Germanicus'u anlamadı, Germanicus da Tiberius'u. Tiberius, dediğim gibi. kötü Claudianlardan biriydi. Yine de ara sıra erdeme yöneldiği oldu ve onurlu bir çağda, onurlu bir kişi sayılabilirdi pekâlâ; Zira küçümsenmeyecek yeteneklere sahipti. Ama çağ onurlu bir çağ değildi, onun da yüreği katılaşmıştı; bu katılaşmanın baş sorumlusu, siz de teslim edersiniz, Livia'ydı. Buna karşılık, Germanicus tümüyle erdeme eğilimliydi ve içine doğduğu çağ ne denli kötü olursa olsun, hiçbir zaman davrandığından başka türlü davranamazdı. Dolayısıyla, Almanya'daki

alaylar tarafından kendisine önerilen monarşiyi reddederek onlara Tiberius 'a bağlılık yemini ettirdiğinde. Tiberius bunu niçin yaptığını anlayamadı. Germanicus'un kendisinden de kurnaz olduğunu, çok ince birtakım oyunlar çevirdiğini düşündü. Germanicus'un onuru her şeyin üstünde tuttuğu ve Tiberius'a askerlik andıyla ve manevi oğlu olarak bağlı olduğu gibi basit bir açıklama hiç aklına gelmedi. Ama Germanicus, Tiberius'un Livia'nın suç ortağı olduğundan şüphelenmediği, Tiberius'un da kendisine karşı hiçbir zaman kinci davranmadığı için (tam tersine, ayaklanmayı bastırmasını göklere çıkarmış, Münster seferi için ona tam bir zafer töreni bağışlamıştı), onun da kendisi kadar iyi niyetli olduğuna inanıyor, yalnız Livia'nın oyunlarını hâlâ anlamamış olduğu için biraz ‘saf’ buluyordu. Zafer töreni için Roma'ya gidince Tiberius'la açık açık konuşmaya karar verdi. Ama Varus'un ölümünün öcü henüz alınmamıştı ve Germanicus Roma'ya ancak üç yıl sonra dönebildi. Bu dönemde Germanicus ile Tiberius arasındaki yazışmaların havasını, saygılı ve sıcak bir dille yazan Germanicus belirledi. Tiberius da aynı dostça havayla yanıt veriyordu; çünkü böyle yapmakla Germanicus 'u kendi oyunuyla mat edeceğini hesaplıyordu, Orduya dağıtılan parayı Germanicus'a ödemeyi ve aynı miktarı Balkan alaylarına da vermeyi üsttendi.

Siyaset gereği, Balkan alaylarına adam başına fazladan üç altın ödedi — çünkü yeni bir ayaklanma tehdidi vardı — ama mali sıkıntı gerekçesiyle, Germanicus'a borcunu ödemeyi birkaç ay erteledi.

Tabii Germanicus onu sıkıştırmadı, tabii Tiberius da hiçbir zaman parayı vermedi. Germanicus tekrar bana yazarak, bana olan borcunu Tiberius kendisine ödeme yapana kadar erteleyebilir mi, diye sordu; ben de ona bu parayı gerçekten bir armağan olarak verdiğimi yazdım.

Tiberius’un tahta çıkışından az sonra, ona yazarak bir süredir hukuk ve idare çalışmakta olduğumu, artık sorumlu bir mevkide ülkeme hizmet etme fırsatının bana verileceğini umduğumu bildirdim. Bana yanıtında, Germanicus'un kardeşi ve kendi öz yeğeni olan birinin sıradan bir şövalye kalmasının kesinlikle uygunsuz olduğunu, ayrıca şimdi Augustus'un rahipleri arasına da katıldığıma göre,senatör giysisi giymemin yerinde olacağını, hatta, eğer giydiğimde biçimsiz bir davranışta bulunmamayı

garanti edebilirsem, şimdi Konsüller ve eski-Konsüllerce giyilen sırmalı giysiyi giyebilmem için izin isteyeceğini yazdı. Ben hemen yanıt vererek, giysisiz görevi görevsiz giysiye yeğlediğimi bildirdim; ama buna tek yanıtı, "gelecek 1 Nisan'da (Ahmaklar Yortusu) oyuncak almam için" bana kırk altın göndermek oldu. Senato sırmalı giysi giymem için karar aldı ve şimdi Almanya'da başarılı bir yeni seferin ortasında olan Germanicus'un onuruna, bana Senato'da eski-Konsüller arasında yer vermeyi önerdi. Ama burada Tiberius vetosunu kullanıp onlara, kanısınca, benim devlet işleri üzerinde üyelerin sabrını taşırmadan bir konuşma yapabilecek yetenekte olmadığımı söyledi.

Aynı zamanda bir başka öneriyi daha veto etti. Şöyleydi durum: Agrippina Köln'de çocuğunu doğurmuştu. Agrippinilla adı verilen bu kız Claudian'ların en berbatlarından biri çıktı; hatta, diyebilirim ki, cüret ve kötülükte, erkek kadın tüm sülalesini geçeceğe benziyor. Agrippina doğumdan sonra birkaç ay hasta yattı ve Caligula'yla gereğince ilgilenemedi, Böylece, Germanicus baharda sefere çıkınca, Caligula Roma'ya gönderildi. Çocuk bir çeşit ulusal kahraman olmuştu, Ağabeyleriyle yürüyüşe çıktığında alkışlanıyor, herkesin ilgisini topluyordu. Henüz üç yaşını doldurmamıştı, ama olağanüstü erken gelişmiş, ancak pohpohlandığında tatlı, ancak sert davranıldığında uysal olan çok zor bir vakaydı. Büyük babaannesi Livia'da kalmaya gelmişti ama, Livia'nın ona doğru dürüst bakacak vakti olmadığından, Caligula da sürekli yaramazlık edip ağabeyleriyle didiştiğinden, Livia'nın evinden annemle benim yanıma geldi. Annem onu pohpohlanmıyordu, ama yeterince de sert davranmıyordu. Gelgeldim, bir gün bir huysuzluk nöbeti sırasında anneme tükürünce adamakıllı bir sopa yedi. "Seni domuz Alman kadını," dedi anneme. "Yakacağım senin o Alman evini!" Alman sözünü bildiği en ağır sövgü olarak kullanıyordu. O gün öğleden sonra, tavan arasında kölelerin dairesine bitişik, kullanılmayan eşyaların ve ıvır zıvırın durduğu sandık odasına gizlice girdi ve üstüste yığılmış eski hasırları tutuşturdu. Alevler çok geçmeden bütün üst katı sardı ve havuzdan zincirleme taşınan kovalarca suya karşın yangın söndürülemedi. Ben bütün evrakımı, değerli eşyamı ve mobilyalarımdan bir kısmını kurtarabildim ve hasta yatan iki yaşlı köle dışında can kaybı olmadı; ama evden de dört duvar ve mahzenlerden başka hiçbir şey kalmadı. Caligula'ya ceza verilmedi, çünkü

yangın onu zaten fazlasıyla korkutmuştu. Az kalsın kendisi de yanacaktı: Suçluluk duygusuyla yatağının altına saklanmıştı; ancak dumandan boğulacak gibi olunca bağıra bağıra dışarı fırladı.

Senato, ailemden onca ünlü kişinin bu evde yaşadığı gerekçesiyle, masrafın Devletçe karşılanarak evin yeniden yapılmasına karar almak istedi; ama Tiberius buna izin vermedi. Yangının benim ihmalimden çıktığını, sorumlu davransaydım, zararın sadece üst katla sınırlı kalacağını söyledi ve Devlet masrafa gireceğine, evi yaptırmayı ve döşemeyi kendisi üstlendi. Senatodan alkışlar yükseldi... Bu hem haksızlık, hem ahlaksızlıktı... hele sözünü tutmaya hiç niyeti olmadığı düşünülürse. Evi yaptırma masrafını karşılayabilmek için. Roma'daki son önemli mülkümü, Sığır Pazarı yakınındaki sıra binaları ve bitişiğindeki büyük arsayı da satmak zorunda kaldım. Yangını Caligula'nın çıkardığını Germanicus'a hiçbir zaman söylemedim, çünkü zararı tazmin etmeye zorunlu duyardı kendini; aslında, o yaşta bir çocuk sorumlu tutulamayacağına göre, bir bakıma kaza sayılabilirdi.

Germanicus'un adamları tekrar Almanlarla savaşa gittiklerinde, Augustus’un Üç Yürek Acısı türküsüne yeni bir ekleme yaptılar.

Anımsadığım iki üç dizesi şöyle:

Altı altın bıraktı bir adam bize Jambonla fasulye alalım diye, Peynirle gevrek alalım diye Almanların kupkuru kantinlerinde.

ve

Tanrı Augustus yürür göklerde,

Marcellus'un ruhu yüzer Styx’de,*

Julia da ölüp yanına gitti Sona erdi aşna fişnesi böylelikle.

Ama Kartallarımız hâlâ sürüden ayrı Ve silmek için bu acı ve ayıbı Tanrı Augustus'un mezarı başına Getireceğiz her dolaşan Kartalı.

Bir başkası da şöyle başlıyordu:

Alman Hermann yitirdi sevgilisini Ve küçük bira kupasını, sonunu çıkaramıyorum, ama size Hermann'ın sevgilisini anlatmamı hatırlatmak dışında, dizenin zaten bir önemi yok. Kız, Romalı adı Segestes olan (Almanca Siegtoss, ya da ona benzer bir şey) bir kabile reisinin kızıydı. Segestes de Hermann gibi Roma'ya gelmiş, Şövalyeler örgütüne üye olmuş, ama Hermann'ın aksine, Augustus'a ettiği dostluk yeminine içten bağlı kalmıştı. Varus'u Hermann ile Segimerus hakkında uyaran ve o uğursuz seferin arifesinde verdiği şölende onları tutuklamasını öneren işte bu Segesies'ti. Segestes'in çok sevdiği kızını Hermann kaçırarak evlenmiş ve Segestes bu yaptığından ötürü onu bağışlamamıştı. Ne var ki, bir ulusal

* Stxt: Yunan mitolojisinde Ölüler Diyarını kuşatan ırmak. (Ç N.)

kahraman olan Hermann'a karşı, Segestes açıkça Romalıları destekleyemezdi. Tek yapabildiği, Germanicus'a el altından yazarak ona askeri duruma ilişkin bilgi iletmekti. Sürekli Roma'ya bağlılığını yineliyor ve bunu kanıtlamak için fırsat kolladığını belirtiyordu. Ama şimdi Germanicus'a, şarampolle çevrili köyünde, ona aman vermemeye ant içen Hermann tarafından kuşatıldığını ve uzun süre direnemeyeceğini yazdı. Germanicus zorunlu bir yürüyüş yaparak, sayıları fazla olmayan kuşatma kuvvetlerini dağıttı — yaralı olan Hermann orada değildi — ve Segestes'i kurtardı. Bu arada onu çok değeri, bir ödülün beklediğini gördü: Hermann'ın karısı, babasıyla kocası arasındaki çatışma patlak verdiğinde babasının konuğuydu ve gebeliğinin son dönemindeydi, Germanicus Segestes'e ve ev halkına çok iyi davrandı, onlara Ren'in batı yakasında toprak verdi. Karısının ele geçirilmesine çok öfkelenen Hermann, Germanicus'un iyiliğinin öteki Alman reislerini de barış girişimlerine özendirmesinden korktu. O ana değin Roma'yla dostça ilişkileri olan bazı boyları da kapsayan, güçlü bir kabileler ittifakı kurdu. Germanicus'u yıldırmadı bu. Almanların ona açıkça karşı çıkmasından hoşnuttu. Onlara müttefik olarak hiçbir zaman güvenmemişti.

Yaz sona ermeden,bir dizi savaşta onları yenmiş, Segimerus'u teslim olmaya zorlamış, üç kayıp Kartaldan birincisini (On dokuzuncu Alayınkini)

geri almıştı. Varus'un yenildiği yeri de ziyaret etmiş ve silah arkadaşlarının kemiklerini uygun bir törenle gömdürterek, mezara ilk toprağı kendi elleriyle atmıştı. Ayaklanma sırasında onca mıymıntı davranan General, müfrezesinin başında yiğitçe çarpışmış bir seferinde de yenilginin kesin gözüktüğü bir durumu övülesi bir zafere çevirmişti. Bu savaşın yitirildiği ve muzaffer Almanların Ren'e doğru yürüdüğü yolunda fazla erken bir haber, en yakın köprüde öyle bir korku yarattı ki, oradaki nöbetçilerin başı adamlarına geri çekilme ve arkalarından köprüyü yıkma emri verdi: Bu, karşı yakadaki herkesi kendi kaderleriyle başbaşa bırakmak olacaktı. Ama Agrippina oradaydı ve yeni bir emirle bu emri iptal etti. Adamlara, şimdi nöbetçilerin komutanının kendisi olduğunu ve kocası donup görevi ondan devralana kadar komutan kalacağını söyledi. Sonunda muzaffer birlikler geri döndüklerinde, onları orada karşılayabildi. Agrippina hemen hemen kocası kadar seviliyordu şimdi. Germanicus'un her savaştan sonra gönderdiği yaralılar için bir hastane kurmuş, onlara elde olan en iyi tıbbi bakım olanaklarını sağlamıştı. Genel olarak, yaralı askerler iyileşene ya da ölene kadar kendi birlikleriyle kalırlardı. Agrippina hastanenin giderlerini kendi cebinden karşılamıştı.

Julia'nın Ölümünden söz ettim. Tiberius İmparator olunca, Julia'nın Reggio'daki günlük yiyeceği günde yüz yirmi beş gram ekmekle otuz gram peynire indirildi. Zaten bulunduğu yerin sağlıksızlığından vereme tutulmuştu ve bu ölüm perhizi çok geçmeden onu götürdü. Ama Postumus'tan hâlâ haber yoktu ve onun öldüğünden emin olana kadar, Livia'nın kafası huzur bulamazdı.

BÖLÜM XVII

Tiberius yönetimini hiç aşırıya kaçmadan sürdürüyor, en hafif siyasal önem taşıyan her adımda Senato'ya danışıyordu. Ama Senato öylesine uzun süredir yönlendirmeye göre oy vermişti ki, bağımsız karar gücünü hemen hemen yitirmiş gibiydi; Tiberius ise, belirli bir sonucu kesinlikle istese hile, onların hangi yönde oy vermelerini istediğini açıkça belli etmiyordu. Herhangi bir zorbalık görünümünden kaçınmak, ama "işin başında"

durumunu korumak arzusundaydı. Senato çok geçmeden şunu keşfetti: Eğer Tiberius bir öneri lehinde aşırı incelikle konuşursa, bu, öneriye karşı çıkılmasını istediğini; eğer önerinin aleyhinde aşırı incelikle konuşursa bu da önerinin desteklenmesini istediğini gösteriyordu. Hitabete kaçmadan, az ve öz konuştuğu ender durumlarda ise, sözlerinin olduğu gibi alınmasını istiyor demekti. Gallus ve Haterius adında yaşlı bir çenebaz Tiberius'u coşkuyla destekleyen konuşmalar yapmaya bayılıyorlardı: Tiberius'un savlarını anlamsızlığın sınırına dek geliştiriyorlar, sonra da onun istediği yönde oy veriyorlar, böylece, sahtekarlığını yutmadıklarını gösteriyorlardı. Bu Haterius, Tiberius'un tahta çıkışına ilişkin tartışmada şöyle haykırmıştı: "Ey Tiberius, zavallı Roma'yı daha ne kadar başsız bırakacaksın?" Tiberius bozulmuştu, çünkü hesaplarını Haterius'un anladığını biliyordu. Ertesi gün Haterius Tiberius'un ayaklarına kapanarak ve yeterli coşku göstermemiş olduğu için bağışlanmasını rica ederek komediyi sürdürdü. Tiberius sinir içinde geri çekildi, ama Haterius dizlerine yapışınca, mermerin üstünde ayağı kayan Tiberius boylu boyunca yere serildi ve kafasını çarptı. Tiberius'un Alman muhafız birliği ne olduğunu kavrayamadı ve efendilerine saldıranı öldürmek için fırladılar; Tiberius tam zamanında durdurdu onları.

Haterius taklitte eşsizdi. Gümbür gümbür bir sesi, komik bir yüzü, büyük bir tuluat yeteneği vardı. Tiberius konuşmalarında ne zaman fazla zorlama, ya da eskiden kalma bir deyiş kullansa,

Haterius bunu hemen yakalar, yanıtının anahtar sözcüğü yapardı. (Augustus, Haterius’un belagatine, yokuş çıkarken bile fren gerek, derdi her zaman.) Ağır zekâlı Tiberius Haterius'la başa çıkamazdı. Gallus'un becerisi ise, sahte coşku gösterileriydi. Tiberius tanrılık unvanlarına aday görünmemeye aşırı özen gösteriyor ve kendisinden insanüstü nitelikleri varmış gibi söz edilmesine kesinlikle karşı çıkıyordu. Eyaletlerde bile adına tapınak kurulmasını yasaklamıştı. Dolayısıyla Gallus, sanki ağzından kaçırmış gibi, Tiberius'tan "Kutsal Majesteleri" olarak söz etmekten hoşlanıyordu. Komediyi sürdürmeye her zaman hazır olan Haterius, ayağa kalkıp onu bu uygunsuz konuşmasından ötürü paylayınca, bin bir özür diliyor ve Kutsal... ah, işte az daha gene yapacaktı o biçimsiz yanlışı... bir kez daha özür diliyor, saygıdeğer arkadaşı ve senatör meslekdaşı Tiberius

Nero Caesar Augustus'un isteğine aykırı bir davranışta bulunmayı aklının ucundan bile geçirmediğini söylüyordu.

Augustus değil, şaşkoloz, diye yüksek bir sahne fısıltısıyla uyarıyordu onu Haterius. "O unvanı bilmem kaçıncı kez reddetti. Sadece başka krallara mektup yazarken kullanıyor onu."

Tiberius'u hepsinden çok kızdıran bir numaraları vardı. Ulusa yaptığı herhangi bir hizmet — örneğin, Augustus'un bitiremediği tapınakların tamamlanmasını üstlenmesi — için Senato ona teşekkür ettiğinde Tiberius alçakgönüllülük gösterisine girişirse, Gallus'la Haterius, annesinin yaptığı işten kendine itibar sağlamak istemeyişi için Tiberius'un dürüstlüğünü övüyor, böylesine saygılı bir oğula sahip olduğu için de Livia'yı kutluyorlardı. Tiberius'u en kızdıran şeyin Livia'nın övülmesi olduğunu anlayınca, bu oyunu özellikle sürdürdüler. Hatta, Haterius, nasıl Yunanlılar babalarının adıyla çağrılıyorsa, Tiberius'un da annesinin adıyla çağrılmasını önerdi: Ona Tiberius Liviades adı yaraşacaktı, ya da belki Livigena daha uygun düşerdi Latinceye. Gallus Tiberius’un zırhında bir başka duyarlı nokta keşfetti: Rodos'ta kaldığı dönemden söz edilmesine dayanamıyordu. Yaptığı en cüretkâr şey, bir gün (Julia'nın ölüm haberi tam o gün kente varmıştı) Tiberius'u yüce gönüllülüğü için övmesi ve Rodos'ta, Tiberius'un derslerine girme başvurusunu, yer olmadığı gerekçesiyle geri çevirerek y edi gün sonra tekrar başvurmasını söyleyen felsefe hocasının hikâyesini anlatması oldu. Gallus şunları da ekledi: "Peki, Kutsal... ah, bağışlayın beni, saygıdeğer arkadaşım ve senatör meslektaşım Tiberius Nero Caesar tahta çıkınca, yeni ilaha saygılarını sunmak için boy gösteren bu arsız adama ne yaptı dersiniz? O yüzsüz kafasını kestirip top oynasınlar diye Alman muhafızlarına mı verdi? Haşa! Ancak yüce gönüllülüğüne eşit bir zekâyla, adama, şu anda dalkavukları arasında boş yer olmadığını ve yedi yıl sonra tekrar başvurmasını söyledi."

Bu uydurmaydı sanırım, ama Senato, inanmamak için bir neden olmadığından, öyle bir coşkuyla alkışladı ki, Tiberius durumu gerçekmiş gibi kabullenmek zorunda kaldı.

Sonunda Tiberius susturdu Haterius'u, Bir gün ağır ağır şöyle dedi: "İki senatör arasında alışılagelenden daha açık konuşacağım için lütfen beni bağışla Haterius, ama kanımca çekilmez bir adamsın, şakaların da hiç komik değil." Sonra Senatoya döndü: "Bağışlayın beni efendiler, ama her zaman söylediğim ve gene söyleyeceğim gibi, bana böyle bir mutlak iktidarı emanet ettiğinize göre, bunu genel yarar uğruna kullanmaktan çekinmemeliyim. Ve şimdi bu yetkiyi, abuk sabuk gösterileriyle size olduğu kadar bana da hakaret eden soytarıları susturmak içir kullanırsam, onayınızı kazanacağıma inanıyorum. Bana karşı her zaman anlayış ve sabır gösterdiniz." Haterius olmayınca, Gallus yalnız kalmıştı.

Tiberius annesinden her zamankinden çok nefret etmekle birlikte, onun kendisini yönetmesine hâlâ ses çıkarmıyordu. Konsüllüklere ya da eyalet valiliklerine yaptığı bütün atamalar aslında Livia tarafından yapılmıştı ve gerçekten çok yerinde atamalardı bunlar. Adamlar ailelerinin etkinliği, Livia'yı pohpohladıkları ya da ona herhangi bir özel hizmette bulundukları için değil, sadece yeteneklerine bakılarak seçilmişlerdi; çünkü, açıkça belirtmeliyim ki, (eğer şu ana dek bunu yeterince yapmadıysam), Livia, (ilkin Augustus'un, sonra da Tiberius’un aracılığıyla) yönetimi elinde tutmak için kullandığı yöntemlerde ne denli kıyıcı olursu olsun, olağanüstü becerikli, adil bir yöneticiydi ve kurmuş olduğu sistem, ancak kendisi onu yönetmeyi bıraktıktan sonra bozuldu.

Muhafız Alayı Komutanının oğlu Sejanus'tan daha önce söz ettim. Şimdi babasının yerine geçmişti ve Tiberius'un herhangi bir biçimde açılabildiği üç kişiden biriydi. Ötekilerden biri Thrasyllus'tu; Tiberius’la Roma'ya gelmiş, onun üzerindeki nüfuzunu hiç yitirmemişti. Üçüncüsüyse, Nerva adında bir senatördü. Thrasyllus Devlet politikasını tartışmazdı Tiberius’la ve hiçbir zaman ondan resmi bir görev istememişti. Tiberius'un kendisine verdiği büyük meblağları, sanki para onun için önemsiz bir şeymiş gibi, kayıtsız bir havayla kabul ederdi. Saray'da büyük bir gözlem odası vardı. Kubbe biçimindeki bu odanın pencere camları öyle duru ve saydamdı ki, camın orada olduğunu zor fark ederdiniz, Tiberius zamanının büyük bir bölümünü burada Thrasyllus'la birlikte geçirirdi. Thrasyllus ona astrolojinin temellerini ve, Kaide usulü düş yorumlama dahil, çeşitli büyücülük yöntemlerini öğretmişti. Sejanus ile Nerva'yı ise, tümüyle karşıt kişilikleri

yüzünden seçmiş gibiydi. Nerva ömründe ne bir düşman kazanmış, ne de bir dost yitirmişti. Tek kusuru, eğer kusur derseniz buna, kötülüğün karşısında, konuşmak bir çözüm olmayacaksa, susmasıydı. İyi huylu, eli açık, yürekli ve tamamen dürüsttü; en ufak bir hileye başvurduğu, bundan iyilik doğacağı kesin bile olsa, duyulmamıştı. Örneğin, Germanicus'un yerinde olsaydı, kendi güvenliği de, İmparatorluğunki de buna bağlı olduğu halde, o sahte mektubu asla yazmazdı. Tiberius Nerva'yı Kent'in Su Kemerleri Müdürü yapmıştı ve hiç yanından ayırmıyordu, elinin altında güvenilir bir erdem ölçüsü bulunsun diye sanırım, çünkü Sejanus, hiç kuşkusuz, güvenilir bir kötülük ölçüsü işlevini yerine getiriyordu. Sejanus gençliğinde Gaius'un arkadaşıydı, Doğu'da onun maiyetinde hizmet etmişti. Tiberius'un yeniden yükseleceğini önceden kestirme uyanıklığını göstermiş ve Tiberius'un iktidarda gözü olmadığı yolundaki sözlerinin doğruluğuna Gaius'u inandırmak ve onu Augustus'a o tavsiye mektubunu yazmaya teşvik etmekle buna katkıda bulunmuştu. Böyle yaptığını bildirmişti Tiberius'a o zaman ve Tiberius da ona hizmetlerini hiçbir zaman unutmayacağını yazmıştı (hâlâ elindeydi bu mektup). Sejanus yalancıydı, ama öyle usta bir "yalanlar ordusu Komutanıydı" ki, yalanlarını her savaşta en büyük başarıyı sağlayacak, tetikte ve talimli bir düzen içinde tutmayı biliyordu (bu ince buluş Gallus'un, benim değil,) Tiberius onun bu yeteneğine imreniyordu, Nerva'nın dürüstlüğüne imrendiği gibi: çünkü kötülük yönünde epey yol almış olmasına karşın, yinede iyilik yönünde anlaşılmaz birtakım dürtülerle kösteklenmiş hissediyordu kendini.

Kafasını Germanicus'a karşı ilk bulandırmaya başlayan Sejanus oldu: Koşullar ne olursa olsun, babasının ağzından sahte mektup yazabilen bir adama güvenilemeyeceğini, Germanicus'un aslında monarşiyi amaçladığını, ama ihtiyatlı davrandığını, önce parayla adamların sevgisini kazanmayı hesapladığını, sonra da, onların çarpışma yeteneklerinden ve kendi liderliğinden emin olmak için bu gereksiz Ren seferini düzenlediğini söyledi. Agrippina'ya gelince, dedi Sejanus, o tehlikeli ölçüde hırslı bir kadındı. Şu yaptığını düşünmek yeterdi: Kendini köprünün komutanı ilan etmiş ve dönen alayları karşılamaya çıkmıştı. Tanrı bilir ne sanıyordu kendini! Köprünün yıkılma tehlikesinde olduğu da büyük olasılıkla onun uydurmasıydı. Şunu da söyledi Sejanus: Bir zamanlar Germanicus'un evinde köle olan bir eski azatlısından duyduğuna göre, Agrippina üç erkek

kardeşinin ölümünden ve kız kardeşinin sürgününden Livia ile Tiberius'u sorumlu tutuyordu ve öç almaya ant içmişti. Sejanus Tiberius'a karşı çeşitli komplolar keşfetmeye başladı: Bir yandan onu sürekli bir öldürülme korkusu içinde tutuyor, öbür yandan, kendisi yanında oldukça en ufak bir kaygı duymasına yer olmadığını yineliyordu. Tiberius'u önemsiz konularda Livia'ya karşı gelmeye ve ona durumunun sandığı kadar sağlam olmadığını göstermeye kışkırtıyordu. Birkaç yıl sonra Muhafız Alayı'nı düzenli bir birlik haline getiren de Sejanus oldu. O güne dek, Roma'daki üç tabur Kentin çeşitli semtlerinde, han ve benzeri yerlerde konaklardı. Bir tören için hemen toplanabilmeleri zor, giyim ve davranışlarıysa derbederdi. Sejanus Tiberius'a, Muhafız Alayı için Kent dışında sürekli kalacakları tek bir kışla yaptırırsa, bunun onlarda güçlü bir birlik duygusu yaratacağını, Kentte her zaman dolaşan söylentilerden ve siyasi havadan etkilenmelerini önleyeceğini, onları, İmparatorları olarak kendisine daha yakından bağlayacağını söyledi. Tiberius, İtalya'nın öteki bölgelerindeki altı taburu da getirterek ve yeni kışlayı tümünün (dokuz bin piyade ve iki bin süvari) konaklamasına yetecek büyüklükte yaptırtarak Sejanus'un önerisini daha da geliştirdi. Birini Lyons’a gönderdiği dört Kent taburuyla birkaç terhis edilmiş eski asker birliği dışında, İtalya'da kalan askerler yalnızca bunlardı. Alman Özel Muhafız Birliği, yasal bakımdan köle oldukları için. asker sayılmıyordu. Ama tümü seçilmiş adamlardı ve İmparatorlarına, herhangi bir anadan doğma Romalıdan çok daha bağlıydılar. Her zaman hüzünlü vatan türküleri söylemelerine karşın, aralarında soğuk, kaba, barbar ülkelerine gerçekten dönmek isteyen tek kişi yoktu: Hoş vakit geçiliyorlardı burada.

Öldürülme korkusundan ötürü Tiberius’un şimdi özellikle okumak istediği gizli dosyalara gelince, Livia hâlâ şifrenin anahtarının kayıp olduğunu ileri sürüyordu. Tiberius, Sejanus'un öğüdüne uyarak, dosyaların kimseye yararı olmadığına göre bunları yakacağını söyledi. Livia, bunu yapabilirsin istersen, dedi; ama elde tutmak daha doğru olmaz mıydı? Ola ki şifre bulunurdu. Belki de hatırlayıverirdi birdenbire. “Peki anne” diye yanıtladı Tiberius. “Sen hatırlayana kadar bende kalsın dosyalar; bu arada akşamları şifreyi kendim çözmeye çalışırım.” Böylece dosyaları odasına götürüp bir dolaba kilitledi. Şifreyi çözebilmek için çok uğraştı ama, sonuç alamadı. Adi şifrede. Yunanca Alfa Latince E, Yunanca Beta Latince F. Gamma G,

Delta H diye gidiyordu. Ama özel şifrenin anahtarını keşfetmek gerçekten olanaksızdı nerdeyse: îlyada’nm birinci cildinin ilk yüz satırıydı anahtar. Bunu şifreyle aynı zamanda okumak gerekiyordu. Şifredeki her harf, alfabedeki harflerin sayısı ile Homeros'da bunun karşılığı olan harf arasındaki uzaklığa göre gösterilmişti. Örneğin, îlyada’nın ilk kitabının ilk satırının ilk sözcüğünün ilk harfi Mu’dur. Dosyadaki bir kaydın ilk sözcüğünün ilk harfi de, diyelim Epsilon olsun. Yunan alfabesinde Mu ile Epsilon arasında yedi harf vardır, onun için Epsilon yedi olarak yazılır. Alfabe bir daire olarak düşünülür ve son harf Omega, ilk harf Alfa'yı izler, öyle ki, Epsilon ile Alfa'nın uzaklığı dört, ama Alfa ile Epsilon'un uzaklığı on sekiz olur. Bu şifre Augustus'un buluşuydu; yazması ve okuması epey uzun sürüyor olmalıydı, ama sanırım kullana kullana, alfabedeki herhangi iki harf arasındaki uzaklığı bellemişlerdi ve her sefer saymaya gerek duymuyorlardı. Bütün bunları nereden mi biliyorum? Çünkü uzun yıllar sonra dosyalar benim elime geçtiğinde şifreyi ben çözdüm.
Kâğıtların arasında, Homeros'un birinci cildinin koyun derisi üzerine yazılmış bir kopyasını buldum. Yalnızca ilk yüz satırın incelendiği apaçıktı; çünkü derinin üst yanı adamakıllı kirli ve mürekkep lekeleri içinde, ak yanıysa gayet temizdi. Daha dikkatli bakınca, ilk satırın harfleri altında ufacık bir belli belirsiz yazılmış — 6, 23, 12 — sayılarını gördüm. Bunların şifreyle bağlantısını kurmak zor olmadı. Tiberius'un bu ipucunu atlamış olmasına hayret ettim.

Alfabeden söz açılmışken... o sıralarda Latinceyi gerçekten fonetik yapmak için basit bir tasarı üzerinde çalışıyordum. Üç harfin eksik olduğu kanısındaydım: sessiz U'yu sesli U'dan ayırt edecek bir harf; Latinceleşmiş Yunan sözcüklerinde kullanmak için, Yunanca Epsilon (Latince î ile U arasında bir sesli harf) karşılığı bir harf; ve şimdi Latincede bizim BS olarak yazdığımız, ama Yunanca Psi gibi okuduğumuz çift sessizi göstermek için bir harf. Eyaletlerdeki halkın Latinceyi düzgün öğrenmesi önemlidir, diye yazdım; eğer harfler seslerin karşılığı değilse, nasıl kaçınabilirlerdi telaffuz yanlışlarından? Bu nedenle, sesli U için ters F'yi (Etrüskçede de bu amaçla kullanılır), örneğin, LAUÎNÎA yerine LAJINIA 'yı; Yunanca Epsilon için kesik H'yı, örneğin, BÎBLÎOTHECA yerine BiBLIOTHECA 'yı; ve BS için ters Cyi önerdim, örneğin, ABSQUE yerine A3C QUE . Bu sonuncu o kadar önemli değildi, ama öteki ikisi elzem gibi

geliyordu bana. Kesik H'yı ve ters F ve Cyi önerdim, çünkü maden ya da kil üzerinde harf delgileri kullanan adamlar için bunlar en az sorun çıkarır diye düşünmüştüm: Yeni delgiler yapmak zorunda kalmazlardı. Kitabı yayımladım ve bir iki kişi önerilerimin akla yatkın olduğunu söyledi; ama hiçbir sonuç alınamadı tabii. Annem bana dünyada üç şeyin olanaksız olduğunu söyledi: Körfezin karşı yakasında Baiae'den Puteoli'ye sıra sıra dükkânların görüleceği, benim Britanya adasına boyun eğdireceğim, ve bu abuk sabuk harflerden birinin bir gün Roma'da resmi yazılarda kullanılacağı. Her zaman anımsarım bu sözünü, çünkü bir devamı oldu.

Annem bana karşı aşırı ters davranmaktaydı bu günlerde: Evimizin yeniden yapılması çok uzun sürmüştü, aldığım yeni eşyalar eskilerin kalitesinde değildi, ve bu harcamalara bulunduğu katkıdan ötürü, — ben tek başıma paranın tümünü sağlayamazdım — onun geliri büyük ölçüde azalmıştı. İki yıl Saray'da oturduk, (pek rahat olmayan bir dairede) tüm hırsını benden alır oldu. Sonunda artık dayanamadım ve Roma'dan Capua yakınındaki evime taşındım, Kent'e ancak rahiplik görevlerim gerektirdiğinde —ki, sık olmuyordu bu — geliyordum. Urgulanilla ne oldu diyeceksiniz. Capua'ya hiç gelmedi; Roma'da da pek az görüşüyorduk zaten. Karşılaştığımızda zar zor selam veriyor, konuklar olduğunda görünüşü kurtarmaya çalışmak dışında, benimle hiç ilgilenmiyordu, hep ayrı yatıyorduk. Oğlumuz Drusillus'u seviyor gibiydi, ama onun için fiilen pek bir şey yaptığı yoktu. Çocuğun yetiştirilmesi, evi idare eden anneme bırakılmıştı; o da Urgulanilla'dan herhangi bir yardım istemiyordu. Annem Drusillus'a kendi çocuğuymuş gibi davranıyordu: Anne ve babasının kimler olduğunu unutturmayı başarmıştı her nasılsa. Ben, kendi hesabıma, Drusillus'u bir türlü sevemedim; suratsız, kayıtsız, küstah bir çocuktu ve annem onun önünde beni o kadar sık paylamıştı ki, çocuk bana saygı duymamayı öğrendi.

Urgulanilla'nın günlerini nasıl geçirdiğini bilmiyorum. Ama hiçbir zaman sıkkın görünmüyor, durmadan yiyordu; bildiğim kadar, âşığı falan da yoktu. Bu garip yaratığın bir tutkusu vardı: Kayınbiraderim Silvanus'un karısı Numantia, Bu ufak tefek, sarışın, peri gibi kadın bir kez bir şey yapmış ya da demiş (bilmiyorum ne) ve o kalın deriyi, kaslı, devasa bedeni delerek Urgulanilla'da yürek işlevini gören nesneye dokunabilmişti, Urgulanilla

yatak odasına, Numantia'nın doğal büyüklükte bir boy resmini koymuştu; kendisini seyretme olanağı olmadığında karşısında oturup saatlerce onu seyrediyordu... Capua'ya taşındığım zaman, Urgulanilla annem ve Drusillus'la Roma'da kaldı.

Capua'da yaşamanın benim için tek sıkıntısı iyi bir kitaplığın bulunmamasıydı. Ne var ki, kitaplık gerektirmeyen bir kitaba, bir Etruria tarihine başladım. Etrüskçeyi oldukça ilerletmiştim ve her gün birkaç saat birlikte olduğum Aruns, yarı viran tapınağının arşivlerini kullanmamda çok yardımcı oldu. Bana, Etrüsk soyunun onuncu ve son çağının başlangıcını haber veren kuyrukluyıldızın göründüğü gün doğduğunu anlattı. Bir çağ, en uzun yaşama göre hesaplanan bir dönemdi: Yani, bir önceki çağın bitimini kutlayan şenlikte sağ olan herkesin ölümüne kadar kapanmıyordu. Etrüskler bunu yüz on yıl olarak hesaplamışlardı. Bu, son Çağdı ve

Etrüskçe'nin konuşulan bir dil olarak ortadan kalkmasıyla sona erecekti. Kehanet doğrulanmış sayılırdı zaten, çünkü rahiplik görevini Aruns'tan devralacak kimse yoktu ve kırsal kesimdeki halk, şimdi evlerinde bile Latince konuşuyordu. Bu nedenle, tarihimi yazmama sevinçle yardım ettiğini söylüyordu Aruns: Kitabım, geçmişte yaşamış büyük bir soyun geleneklerinin türbesi olacaktı. Kitaba, Tiberius'un iktidara gelişinin ikinci yılında başladım ve yirmi bir yıl sonra bitirdim. En iyi yapıtımdır, kanımca; hiç kuşkusuz, en çok onun üzerinde çalıştım. Bildiğim kadar, Etrüskler konusunda, başka kitap yoktur, ve doğrusu çok ilginç bir soydu Etrüskler. Onun için, geleceğin tarihçilerinin beni minnetle anacağını sanıyorum.

Callon ve Pallas yanımdaydı; sakin, düzenli bir yaşam sürüyordum. Evimin bitişiğindeki çiftlikle ilgileniyor, arada bir de Roma'dan beni ziyarete gelen dostlarımla oyalanıyordum. Sürekli evimde kalan Acte adında bir kadın vardı. Profesyonel bir fahişe ve çok dürüst bir insandı. Benimle yaşadığı on beş yıl boyunca aramızda hiçbir tatsızlık geçmedi. İlişkimiz, tümüyle bir iş ilişkisiydi. Fahişelik mesleğini isteyerek seçmişti; ona iyi para veriyordum; ne yaptığını biliyordu. Bir bakıma birbirimizden oldukça hoşlanıyorduk. Sonunda, bana yeterli para biriktirdiğini, işten ayrılmak istediğini söyledi. Namuslu bir adamla — yaşlı bir askerdi seçimi — evlenecek, kolonilerden birine yerleşecek ve çok geç olmadan çoluk çocuk sahibi olacaktı. Her

zaman bir ev dolusu çocuk istemişti. Böylece sarılıp vedalaştık ve ona işlerini çok kolaylaştıracak bir drahoma parası verdim. Ama kendi yerine bana iyi bakacak birini bulana kadar gitmedi. Sonunda Calpurnia’yı buldu. Calpurnia ona o kadar benziyordu ki. birçok kez kızı olduğunu düşünmüşümdür. Acte bir kez sütanneye verdiği bir kızı olduğundan söz etmişti; bir kadın aynı zamanda hem fahişe, hem de anne olamaz, demişti. Böylece Acte Muhafız Alayı’ndan bir emekliyle evlendi ve beş çocuk doğurdu. Adam onu oldukça hoş tutuyordu. O aileyi her zaman kolladım. Okurlarım, Urgulanilla'dan ayrı yaşarken nasıl bir cinsel yaşam sürdürdüğümü merak ederler diye anlattım Acte'yi. Normal bir erkeğin uzun süre kadınsız yaşamasının doğal olduğu kanısında değilim. Urgulanilla'dan da eş olmayacağı açık olduğuna göre, Acte'yle yaşadığım için sanırım kimse beni suçlayamaz, Acte'yle, birlikte olduğumuz sürece, ikimizin de başkalarıyla ilişki kurmayacağı yolunda bir anlaşmaya varmıştık. Bu duygusal bir incelik değil, tıbbı bir önlemdi: Roma'da zührevi hastalıklar — Pön Savaşının diğer bir uğursuz mirası — çok yaygındı şimdi.

Burada yazıyla da belirtmek isterim ki, yaşamımın hiçbir evresinde eşcinselliği denemedim. Buna karşı Augustus'un "erkeklerin çocuk yapmasını önler" savını ileri sürecek değilim; ama yetişkin bir adamın — torun torba sahibi, saygın bir yargıç belki —, suratı boyalı, bilezikli, tombul bir oğlanın karşısında kendinden geçmesi: ya da yaşlı başlı bir senatörün Muhafız Alayı süvarisi bir genç Adonis'e Kraliçe Venüs rolünü oynaması, ve delikanlının kocamış budalaya salt parası için katlanması, bende her zaman acıma ve tiksinti uyandırmıştır.

Roma'ya gitmem gerektiğinde, orada elden geldiğince az kalıyordum. Palatine Tepesi’nde beni rahatsız eden bir şey vardı. Bu, büyük olasılıkla, Livia ve Tiberius arasında artmakta olan gerginlikten doğuyordu. Tiberius, tepenin kuzeybatısında, kendine kocaman bir saray yaptırmaya başlamış ve daha üst kat tamamlanmadan alt kattaki odalara taşınarak, Augustus'un sarayını tümüyle Livia'ya bırakmıştı. Livia, Tiberius'un yeni binasının, eskisinden üç kat büyük olmasına karşın, hiçbir zaman aynı itibara sahip olamayacağını göstermek istermiş gibi, kabul salonuna Augustus'un görkemli bir altın heykelini koydu ve Augustus kült'ünün Başrahibesi

sıfatıyla, tüm Senatörleri ve eşlerini ithaf şölenine çağırmayı önerdi. Ama Tiberius önce Senato'nun karar alması gerektiğini belirtti: Bu bir Devlet işiydi, özel davet değil. Senato'da, görüşmeyi öyle yönlendirdi ki, şölenin aynı anda iki ayrı yerde yapılması kararlaştırıldı: Senatörleri büyük salonda kendi ağırlayacak, eşlerini ise, buradan geçilen bitişik salonda Livia ağırlayacaktı. Livia, görmezden gelerek, hakareti yuttu ve Augustus'un kendisi de bu akla yatkın düzenlemeyi beğenirdi, dedi. Ama, saraydaki aşçılara önce hanımlara servis yapılmasını ve en güzel etlerin, tatlıların, şarapların onlara getirilmesini buyurdu. En değerli yemek ve içki takımlarına da kendi şöleni için el koydu. O olayda Tiberius'tan baskın çıktı ve senatörlerin eşleri Tiberius'la ve kocalarıyla epey dalga geçtiler.

Roma'ya gitmenin başka bir rahatsız edici yanı da, Sejanus’la karşılaşmaktan bir türlü kaçınamıyor olmamdı. Bana her zaman özellikle nazik davranmasına ve hiçbir zararı dokunmamış olmasına karşın, onunla herhangi bir ilişkim olsun istemiyordum. O suratla ve o davranışla — dahası, soylu değildi, ünlü bir savaşçı değildi, çok zengin bile değildi — nasıl Kent'te öylesine büyük bir başarı kazanabildiğine şaşıyordum: Şimdi Tiberius'tan sonra en önemli kişi olmuştu; Muhafız Alayı tarafından da çok seviliyordu. Kesinlikle güven uyandırmayan — sinsi, hain, çarpık — bir suratı vardı ve çizgilerini bir arada tutan tek şey hayvani bir dayanıklılık ve kararlılık ifadesiydi. Bana daha da garip gelen, iyi aileden birçok kadının onu elde etmek için yarıştığı söylentisiydi. Censor'la arası iyi değildi; bu doğaldı, çünkü Livilla'yla Sejanus arasında özel bir yakınlıktan söz ediliyordu. Ama Tiberius ona tümüyle güveniyor gibiydi.

Annemin eski azatlısı Briseis'ten söz etmiştim. Ona, Roma'dan ayrılacağımı ve Capua'ya yerleşeceğimi söylediğimde, beni çok özleyeceğini, ama gitmekle akıllılık ettiğimi söyledi. "Dün gece sizinle ilgili tuhaf bir düş gördüm, Küçük Bey. Af buyurun, topal bir küçük çocuk vardı; hırsızlar babasının evine girdi; babasıyla bir sürü akrabasını ve arkadaşını öldürdüler. Ama çocuk kiler penceresinden kaçtı ve düşe kalka bitişik koruya gitti. Bir ağaca çıkıp bekledi. Hırsızlar evden çıktılar, çaldıklarını paylaşmak için çocuğun gizlendiği ağacın dibine oturdular. Çok geçmeden, kim neyi alacak diye kavgaya tutuştular ve hırsızlardan önce biri, sonra ikisi öldürüldü. Ötekiler şarap içmeye başladılar ve birbirlerinin can dostu

havasına girdiler; ama öldürülen hırsızlardan biri şaraba zehir katmıştı ve kıvranarak can verdi hepsi. Topal çocuk ağaçtan inip değerli şeyleri topladı; orada başka ailelerden çalınmış bir sürü altın ve mücevher de buldu. Hepsini evine götürdü ve çok zengin oldu."

Gülümsedim. "Gerçekten tuhaf bir düş, Briseis. Ama çocuk gene topal kaldı ve bütün o servet babasıyla ailesini hayata döndüremedi, değil mi?"

Hayır, ama belki evlendi ve kendi ailesini kurdu. Onun için iyi bir ağaç seçin Küçük Bey, ve hırsızların sonuncusu da ölene kadar aşağı inmeyin. Düşümün dediği bu.

Bana kalsa o zaman bile inmem, Briseis. Çalınmış mallara konmak istemem.

Her zaman geri verebilirsiniz onları Küçük Bey.

Daha sonra olanların ışığında, gerçekten çok ilginçti bu düş. Benim düşlere büyük bir inancım yoktur. Athenodorus bir kez düşünde, Roma yakınlarındaki bir koruda, bir porsuk ininde hazine olduğunu görmüş. Önceden bilmediği bu yere gitmiş ve orada, bir tümseğin kenarında mağaranın ağzını bulmuş. İki köylü getirip toprağı kazdırmış. Mağaraya ulaştıklarında, pis, eski püskü bir kese bulmuşlar; içinden küf bağlamış altı bakır parayla geçmez bir gümüş lira çıkmış. Köylülerin ücretini ödemeye bile yetmemiş para. Kiracılarımdan bir dükkâncı da, bir kez düşünde, başının üstünde bir kartal sürüsünün döne döne uçtuğunu ve içlerinden birinin omzuna konduğunu görmüş. Bunu, bir gün İmparator olacağına işaret, diye yorumlamış. Ertesi sabah Muhafız Alayı'ndan bir manga asker dayanmış kapısına (kalkanlarının üzerinde kartallar vardı) ve askeri yargı alanına giren bir suç yüzünden, onbaşı onu tutuklamış.

BÖLÜM XVIII

Bir yaz günü öğleden sonra, Capua'daki evimde, ahırların arkasında, bir taş sıraya oturmuş, bir yandan Etrüsk tarihine ilişkin bir sorun üzerinde düşünüyor, bir yandan da önümdeki kaba kalaslardan yapılmış masada aylak aylak zar atıyordum (sol el sağ ele karşı). Pejmürde kılıklı bir adam yaklaştı yanıma ve adımın Tiberius Claudius Drusus Nero Germanicus olup olmadığını sordu: Roma'dan ona burayı tarif etmişlerdi, dedi.

"Size bir mesaj getîrdim.efendim. Söylemeye değer mi bilmem, ama boşta gezen bir emekli askerim — babanızın eski adamlarından efendim —; ne demektir bilirsiniz... bir neden olsun yeter... ha bu yola gitmişim, ha ötekine."

“Mesaj kimden?”

“Cosa Burnu yakınlarındaki koruda rastladığım bir adamdan. Acayip bir adamdı. Köle kılığındaydı. ama bir Caesar gibi konuşuyordu, iri yapılı, tıknaz bir adam. Aç görünüyordu.”

Adı neymiş?

Söylemedi. Kim olduğunu mesajdan anlayacağınızı ve ondan haber aldığınıza çok şaşacağınızı söyledi. Doğru anladığımdan emin olmak için bana mesajı iki kez tekrarlattı. Hâlâ balık tuttuğunu söylemeliydim, ama insan yalnız balıkla geçinemezdi, bunu eniştesine anlatmalıydınız. Ve eğer süt gönderilmişse, eline geçmemişti; okumak için de en az yedi sayfalık küçük bir kitap istiyordu. Ve ondan tekrar haber alana kadar hiçbir şey yapmamalıydınız. Bunların bir anlamı var mı efendim, yoksa kaçık mıydı adam?

Askerin sözlerini duyunca kulaklarıma inanamadım. Postumus! Ama Postumus ölmüştü. "Çene kısmı geniş, gözleri mavi ve soru sorarken başını bir yana eğme huyu var mı?"

“Ta kendisi efendim.”

Ona bir içki koydum. Öyle titriyordu ki ellerim, bardağa koyduğum kadar da etrafa döktüm. Sonra, orada beklemesini işaret

ederek eve girdim. İki sağlam gösterişsiz giysi, iç çamaşırı, sandal, bir çift tıraş bıçağı ve birkaç sabun buldum. Sonra elime gelen ilk kitabı— Tiberius’un Senato'daki son konuşmalarının bir kopyasıydı tesadüfen — aldım ve yedinci sayfaya sütle şöyle yazdım; Ne büyük mutluluk! G’a hemen yazacağım. Dikkatli ol. Neye gereksinmen varsa bildir. Seni nerede görebilirim? En içten sevgilerimle. Yirmi altın gönderiyorum, - şu anda elimde yalnız bu kadar var, ama acil armağanlar iki kat değerli olur umarım.

Sayfanın kurumasını bekledim; sonra adama kitabı, bohçaya sardığım giysileri ve bir para kesesi vererek şöyle dedim: “Al şu

otuz altını. Onu sana. Yirmisi korudaki adama. Ondan bir haber getirirsen on altın daha alırsın. Ama ağzını sıkı tut ve çabuk dön.”

Tamam efendim, dedi, "Dediğinizi yapacağım. Ama bu bohçayı ve bütün parayı alıp gitmeyeceğimi nereden biliyorsunuz?"

Namussuz bir adam olsaydın bu soruyu sormazdın. Onun için gel birlikte bir içki daha içelim, sonra yoluna koyul.

Uzun bir hikâyeyi kısa keseyim: Adam bohçayla parayı alıp gitti ve birkaç gün sonra bana Postumus'tan sözlü bir yanıt getirdi. Parayla giysilere teşekkür ediyor, onu aramamamı söylüyordu; ama Timsahın annesi onu bulabilirdi ve şimdi adı Pantherus'tu. Eniştesinin yanıtını alır almaz ona bildirmemi rica ediyordu. Yaşlı askere söz verdiğim on altını, bağlılığı için de bir on attın ekleyerek, verdim. Timsah'ın annesinin kim olduğunu anlamıştım. Timsah Agrippa'nın eski bir azatlısıydı; uyuşukluğu, oburluğu ve devasa çene yapısından ötürü ona bu adı takmıştık. Perugia'da oturan ve hancılık yapan bir annesi vardı. İyi bilirdim orayı. Germanicus'a haberi bildirmek için hemen bir mektup yazdım; mektubu Pallas'la Roma'ya gönderdim, oradan Almanya'ya giden ilk postaya vermesini söyledim. Mektupta sadece Postumus'un sağ olduğunu ve gizlendiğini yazdım —

yerini söylemedim — ve Germanicus'tan mektubu aldığını bildirmesini rica ettim. Sonra yanıtı beklemeye başladım; bekledim... bekledim, ama yanıt gelmedi. Tekrar, biraz daha ayrıntılı, yazdım; gene bir yanıt gelmedi. Bir köy postacısıyla Timsah'ın annesine haber göndererek, Pantherus için eniştesinden henüz bir mesaj gelmediğini bildirdim.

Postumus’tan başka bir haber almadım. Beni daha fazla tehlikeye atmak istemiyordu. Şimdi parası olduğuna göre, kaçak bir köle sanılarak tutuklanma korkusu olmadan hareket edebilirdi, benim yardımıma bağımlı değildi. Handa onu tanıyan biri çıkmış ve güvenlik kaygısıyla oradan uzaklaşmak zorunda kalmıştı. Çok geçmeden, Postumus'un sağ olduğu söylentisi tüm İtalya'da yayıldı. Roma'da herkes bunu konuşuyordu. Haberin doğru olup olmadığını bana özel olarak sormak için, Kent’ten bir düzine adam — üçü senatör — ziyaretime geldi. Onlara Postumus’u gözümle görmediğimi, ama gören birine rastladığımı ve anlattıklarından çıkardığım kadarıyla bunun hiç kuşkusuz Postumus olduğunu söyledim. Buna karşılık, eğer Postumus Roma'ya gelir, halkın desteğini kazanırsa, ne yapmayı düşündüklerini sordum. Ama sorumun dolaysızlığı onları zor durumda bıraktı ve gücendirdi, yanıt alamadım.

Postumus'un Roma dolaylarında çeşitli kentleri ziyaret ettiği söyleniyordu. Ama anlaşılan, bu kentlere hava kararmadan girmeme önlemini alıyor ve her zaman, gün ağarmadan, kılık değiştirerek ayrılıyordu. Açıkça görülmemişti hiç; ama bir handa konaklıyor ve ayrılırken, kendisine gösterilen yakınlığa teşekkür eden bir not bırakıyordu — gerçek adıyla imzalı. Sonunda, bir gün küçük bir tekneyle Ostia’ya yanaştı. Geleceği limanda birkaç saat önceden biliniyordu ve karaya çıkarken rıhtımda muazzam bir alkış koptu. Ostia'ya çıkmayı seçmişti; çünkü burası, babası Agrippa’nın Amirali olduğu donanmanın yazlık üssüydü. Augustus'un, Actium zaferinin anısına, Agrippa'ya (kendinden sonra da oğullarına) gemisine çekme ayrıcalığını verdiği yeşil flandra dalgalanıyordu teknesinde. Ostia'da Agrippa'nın anısına neredeyse Augustus'unkinden daha fazla sayılıyordu.

Postumus'un hayatı tehlikedeydi: Hâlâ sürgün hükmü altında olduğundan, İtalya'da açıkça görünmekle yasadışı bir davranışta bulunuyordu.

Kalabalığa, bu içten karşılama için kısa bir teşekkür konuşması yaptı. Eğer talih yüzüne güler ve düşmanları tarafından kendisine yöneltilen birtakım yalan suçlamalar yüzünden — büyükbabası Tanrı Augustus çok geç öğrenmişti bunların doğru olmadığını — Roma Senatosu'nun ve halkının gözünde yitirdiği itibarı tekrar kazanırsa, erkek kadın tüm Ostialıların gösterdiği bağlılığı fazlasıyla ödüllendireceğini söyledi. Muhafız Alayından bir bölük asker onu tutuklama emriyle oradaydı; çünkü Livîa'yla Tiberius da her nasılsa haber almışlardı. Ama askerler bu kalabalık gemici kitlesiyle baş edemezlerdi. Yüzbaşı sağduyulu davranarak emri yerine getirmeye kalkışmadı; İki adamına, gemici kılığına girmelerini, Postumus'u gözden kaçırmamalarını buyurdu. Ama adamlar değişene kadar Postumus yok olmuştu; hiçbir yerde izini bulamadılar.

Ertesi gün Roma, belli başlı sokaklarda nöbet tutan gemicilerle dolmuştu: Gördükleri her şövalyeye, senatöre, resmi görevliye parolayı soruyorlardı. Parola "Neptün"dü; bilmeyene söylüyorlar, üç kez tekrarlatıyorlardı— dayak istemiyorsa eğer. Kimse dayak istemiyordu ve genel hava şimdi öylesine Postumus'tan yana ve Tiberius'la Livia'ya karşıydı ki, eğer Germanicus'tan bir tek olumlu söz gelseydi, Muhafız Alayı ve Kent taburları dahil, bütün Kent hiç duraksamadan Postumus'a arka çıkacaktı. Ama Germanicus 'un desteği olmaksızın Postumus lehinde bir başkaldırı iç savaş demek olurdu; ayrıca iş Germanicus'la mücadeleye varırsa, Postumus'un kazanacağına kimse güvenemezdi.

Bu kritik durumda, iki yıl önce Clement'i adada öldürterek Tiberius'u kızdıran (ama bağışlanmış olan) Crispus gene ortaya çıktı, bu kez Postumus'u ele geçirerek yaptığı yanlışı onarmak istediğini bildirdi. Tiberius onu istediğini yapmakta serbest bıraktı. Crispus, nasıl yaptıysa, Postumus'un komuta merkezini buldu, yanında büyük bir meblağla ona giderek, paranın nöbet işi yüzünden iki günlük ücret kaybına uğrayan gemiciler için olduğunu söyledi; Postumus işareti verir vermez, Alman Özel Muhafızları da, Postumus'un tarafına geçirmeyi üstlendi. Onlara zaten bol para yedirdim, dedi, Postumus ona inandı. Geceyarısını geçe, belirli bir sokağın köşesinde iki saatlik bir toplantı yapmayı kararlaştırdılar. Postumus'un gemicileri de silahlı olarak gelecek ve oradan Tiberius'un sarayına yürüyeceklerdi. Crispus, Özel Muhafızlara Postumus'u içeri

bırakmalarını buyuracaktı. Tiberius, Castor ve Livia tutuklanacaktı. Ayrıca Crispus, Sejanus'un, komploda faal olmamakla birlikte, ilk darbe başarıyla indirilince, Muhafız

Alayı'yla yeni rejimi desteklemeyi — kendisi Alay Komutanı kalmak koşuluyla — kabul ettiğini söyledi.

Gemiciler tam saatinde buluşma yerindeydiler, ama Postumus gelmedi. O saatte sokakta kimseler yoktu; dolayısıyla, Alman Özel Muhafızlarla Sejanus'un seçkin adamlarından oluşturulmuş bir birlik, çoğu sarhoş ve belirli bir düzen içinde olmayan gemicilere ansızın saldırınca, "Neptün" parolası gücünü yitirdi. Birçoğu oracıkta, ötekiler dağılıp kaçarken öldürüldü; geriye kalanlar ise, tabanları yağladılar ve anlatıldığına göre Ostia'ya varana kadar bir kez olsun durmadılar. Crispus'la iki asker, komuta merkezi ile buluşma yeri arasında dar bir sokakta Postumus'un yolunu kesmiş, kafasına bir kumtorbası vurup sersemletmiş, ağzını tıkayıp ellerini bağlamış ve kapalı bir tahtırevana atarak Saray'a götürmüşlerdi. Ertesi gün Tiberius Senato'ya şöyle bir açıklamada bulundu: Postumus Agrippa'nın Clement adında bir kölesi, ölmüş eski efendisinin kimliğine bürünerek Kent'te gereksiz bir heyecana yol açmıştı. Bu açıkgöz adam, Postumus'un mülkü satıldığında kendisini satın alan taşralı Şövalyemden kaçmış, sakalı, içerlek çenesini — Postumus'la arasındaki en belirgin fizik ayrım — örtecek denli uzayana kadar da Toscana kıyılarında bir koruda saklanmıştı. Ostia'da birtakım bıçkın gemiciler ona inanmış görünmüşlerdi: Ama salt Roma'ya yürümeye ve orada karışıklık çıkarmaya bahane olsun diye. O sabah, şafaktan az önce, Kent merkezine yürüyerek dükkânları ve evleri yağma etmek amacıyla varoşlarda toplanmışlar, ama bir bekçi ekibi üzerlerine gidince, liderlerini yalnız bırakıp dağılmışlardı. Adam idam edilmişti; dolayısıyla, Meclis'in bu sorun yüzünden kaygılanmasına gerek yoktu artık.

Daha sonra, Saray'da önüne getirildiğinde, Tiberius'un Postumus'u tanımazdan geldiğini ve alay ederek, "Nasıl oldu da Caesar ailesine girdin?" diye sorduğunu öğrendim. Postumus şöyle yanıtlamış bunu: "Tıpkı senin girdiğin yoldan ve seninle aynı gün. Unuttun mu yoksa?" Tiberius bir köleye, bu küstahlığına karşılık Postumus'un ağzına vurmasını söylemiş:

sonra, işkence altında, öteki komplocuların adlarını açıklaması istenmiş. Ama o sadece Tiberius'un özel hayatına ilişkin rezil hikâyeler anlatmış: bunlar öylesine iğrenç, öylesine gerçekmiş ki, Tiberius kendini kaybederek kocaman, kemikli yumruklarıyla Postumus'un yüzünü dağıtmış. Askerler kafasını keserek bu kanlı işi bitirmişler; vücudunu da

Saray'ın mahzeninde parça parça etmişler.

Sevgili bir dost öldürüldüğü için — üstelik, uzun ve hak etmediği bir sürgünün sonunda — yas tutmak; sonra, cellatlarını her nasılsa atlattığını duymanın şaşkınlığını ve kısa mutluluğunu yaşamak; sonra, ihanete uğrayarak yeniden yakalandığını, alçakça işkence edildiğini ve — bu kez bir yanlışlık umudu olmadan ve arada onu bir kez bile göremeden — öldürüldüğünü öğrenerek onun için ikinci kez yas tutmaktan daha büyük bir acı olabilir mi? Tek tesellim, Germanicus'un, olanları öğrenince — ve ona, bildiğim kadarıyla, hemen yazacaktım tüm hikâyeyi—Almanya’daki seferleri bırakacağı, Ren'den çekebileceği bütün alayların başına geçip Roma'ya yürüyeceği ve Livia'yla Tiberius'tan Postumus'un ölümünün öcünü alacağıydı. Yazdım, ama yanıt vermedi; yeniden yazdım, gene yanıt gelmedi. Bir süre sonra ondan uzun, sevecen bir mektup aldım; içinde, Clement'in Postumus’un kimliğine bürünmekteki başarısına hayretle değinen bir söz geçiyordu: Nasıl becermişti Clement bunu? Bu tümceden, önemli mektuplarımın hiçbirini almadığı açıkça belli oluyordu: Tek eline geçen, ikinci mektubumla aynı postada gönderdiğim nottu. Bunda, kendisi için araştırmamı istediği bir işin ayrıntılarını bildirmiştim sadece. Şimdi bunun için bana teşekkür ediyor ve tam istediği bilgileri verdiğimi söylüyordu. Birden büyük bir dehşet duygusuyla, Livia ya da Tiberius'un bütün öteki mektupların ulaşmasını önlediğini farkettim.

Midem oldum olası zayıftı; her yemekte zehir korkusu da buna yaramadı tabii. Kekemeliğim depreşti ve büyük alay konusu olan afazi nöbetlerine tutulur oldum; Bir tümcenin ortasında tutulmuşsam, tümceyi o anda aklıma ne gelirse söyleyerek bitiriyordum. Bu rahatsızlığın en tatsız sonucu, şimdiye kadar kimsenin şikâyetine neden olmadan yürüttüğüm-rahîplik görevlerimi aksatmam oldu. Roma'da, eski bir geleneğe göre, kurban kesme töreni ya da başka bir ayin sırasında bir yanlışlık yapılırsa, her şeye baştan

başlamak gerekir. Şimdi ayini ben yönettiğimde, bir duanın tam ortasında kafam karışıyor, ne yaptığımı farkedene dek aynı tümceyi iki üç kez tekrarlıyordum; ya da kurbanın kafasına un ve tuz serpmeyi unutup kesmek için bıçağa davrandığım oluyordu, ve bu tür şeyler ayine baştan başlamayı gerektiriyordu. Bir ayini üç dört girişimden sonra gereğince tamamlayabilmek çok sıkıcıydı ve cemaat sabırsızlanıyordu. Sonunda, Başrahip sıfatıyla Tiberius'a yazarak, sağlık bozukluğu gerekçesiyle, bir yıl tüm dinsel görevlerimden bağışlanmamı rica ettim. Hiçbir şey demeden isteğimi yerine getirdi.

BÖLÜM XIX

Germanicus'un Almanlara karşı savaşta üçüncü yılı, ilk iki yıldan daha da başarılıydı. Almanları hazırlıksız bastıracak ve adamlarını tehlikeli, yorucu uzun yürüyüşlerden kurtaracak bir plan düşünmüştü. Plan, Ren üzerinde bine yakın tekneden oluşan bir filo kurmak, kuvvetlerinin büyük bölümünü bunlara bindirip ırmaktan aşağı inmek ve babamızın bir zamanlar açmış olduğu kanaldan Hollanda göllerini geçerek, deniz yoluyla Ems Irmağı'nın ağzına varmaktı. Burada, dubalar üzerinde köprü yapmaya yarayacak birkaçı dışında, teknelerini kıyıda demirleyecekti. Sonra, yaklaşık elli mil ötede Ems'e koşut bir ırmak olan ve yer yer yürüyerek geçilebilen Weser'in karşı yakasındaki kabilelere saldıracaktı. Plan her ayrıntısıyla başarılı oldu.

Öncü birlikler Weser'e vardığında, Hermann'la birtakım müttefik kabile reislerinin karşı kıyıda beklediğini gördüler. Hermann, komutan Germanicus mu? diye seslendi karşıdan. Evet, yanıtını alınca, ona bir mesaj iletip iletmeyeceklerini sordu. Şuydu mesaj: "Hermann Germanicus'u saygıyla selamlar ve kardeşiyle konuşmasına izin verilmesini rica eder." Hermann'ın kardeşinin adı, Almanca Goldkopf, ya da onun gibi öyle kaba saba bir şeydi ki, ses olarak Latinceye uydurmak — 'Hermann'ın Arminius, ya da 'Siegmyrgth'in Segimerus yapıldığı gibi — olanaksızdı; bu yüzden; altınbaş anlamına gelen Flavius olarak çevrilmişti. Flavius yıllardan beri Roma Ordusundaydı. Varus'un felaketi sırasında Lyons'da bulunuyordu ve orada, dönek kardeşi Hermann ile arasındaki tüm aile bağlarını reddederek,

Roma'ya bağlılığını yineleyen bir demeç vermişti. Tiberius'la Germanicus’un bir yıl sonraki seferinde de yiğitçe çarpışmış ve bir gözünü yitirmişti.

Germanicus Flavius'a kardeşiyle konuşmak isteyip istemediğini sordu. Flavius, pek istemediğini, ama bunun bir teslim olma önerisi olabileceğini söyledi. Böylece, iki kardeş karşıdan karşıya birbirlerine bağırmaya başladılar. Hermann söze Almanca başladı, ama Flavius, Latince konuşmazsa görüşmenin orada biteceğini söyledi. Latince konuşmak Hermann'ın işine gelmiyordu; çünkü Latince anlamayan öteki kabile reisleri tarafından ihanetle suçlanmaktan korkuyordu; Flavius da Almanca anlamayan Romalılar tarafından hain sanılmak istemiyordu. Öbür yandan, Hermann Romalıları, Flavius da Almanları etkilemek istiyordu. Böylece Hermann Almanca, Flavius da Latince konuşmakta diretmiş, ama giderek kızıştıkça, iki dili öyle birbirine karıştırmışlar ki, Germanicus'un bana yazdığına göre, onları dinlemek bir güldürü kadar eğlenceliymiş. Germanicus'un yazdığı gibi aktarıyorum diyalogu:

Hermann; Selam kardeş. Suratına ne oldu öyle? O yara izi çok berbat görünüyor. Gözünü mü yitirdin?

Flavius; Evet kardeş. Yerde bir göz görüp aldın mı? Germanicus seni tanımasın diye kalkanını çamura bulayıp korudan dörtnala kaçtığın gün yitirdim onu.

Hermann: Yanlışın var kardeş. Ben değildim o. Gene içmiş olmalısın. Savaş öncesi hep böyle yapardın: Bir galon bira içmeden yatışmazdı sinirlerin. Hücum borusu çalınca da seni eyere bağlamak zorunda kalırlardı.

Flavius: Bu yalan tabii, ama sizin o Alman birasının ne aşağılık, ne mide bulandırıcı bir içki olduğunu aklıma getirdi. Şimdi ağzıma koymuyorum, ele geçirilen köylerinizden deposu bile gelse... Bizim adamlar ancak zorunlu kalınca içiyorlar: Alman cesetlerinin kokuttuğu bataklık suyundan iyidir, diyorlar.

Hermann; Evet, Roma şarabını ben de severim. Varus’tan aldıklarımdan hâlâ birkaç yüz testi kaldı. Bu yaz bol miktarda yenisini alacağım.

Germanicus gözünü dört açmazsa. Laf aramızda, ne ödül aldın gözünü yitirdiğin için?

Flavius (büyük bir vakarla); Başkomutanın kişisel teşekkürü. Taç ve Zincir dahil, üç madalya.

Hermann; Ha, ha! Zincir almış? Ayak biteğine mi taktın onu, Roma kölesi?

Flavius; Roma'ya ihanet etmektense, Roma'nın kölesi olmayı her zaman yeğlerim. Ha, aklıma gelmişken, sevgili Thrusnelda'n çok

iyi, oğlun da. Roma'ya onları görmeye ne zaman geleceksin?

Hermann: Bu seferin sonunda kardeşim. Ha, ha!

Flavius: Yani zafer alayında Germanicus'un arabasının arkasında yürürken halk seni çürük yumurta yağmuruna tuttuğunda mı? Çok gülerim o zaman!

Hermann: Şimdi güleceğin kadar gülsen iyi olur, çünkü üç güne kadar gülecek gırtlağın kalırsa, benim de adım Hermann değil. Ama keselim bunları. Sana annenden bir haber getirdim.

Flavius (birden ciddileşip derinden iç geçirerek): Ah, biricik, sevgili annem! Annem bana ne haber yollamış? Benim için hâlâ hayır duası ediyor mu kardeşim?

Hermann: Kardeşim, bilge, soylu ve bereketli annemizi içten yaraladın. Ailene ve soyuna sopuna ihanetten vazgeçmezsen, hayır dualarını lanete çevireceğini söylüyor. Derhal bizden yana geçmeni ve komutayı benimle paylaşmanı istiyor.

Flavius (hırsından ağlamaya başlayarak, Almanca): Annem hiç de öyle demedi Hermann. Öyle bir şey demiş olamaz. Salt beni üzmek için kendin uydurdun bunu. İtiraf et, yalan söyledin Hermann!

Hermann: Kararını vermen için iki gün süre tanıdı sana.

Flavius (seyisine): Hey, bet suratlı domuz, koş atımla silahımı getir bana. Karşıya geçip kardeşimle dövüşeceğim. Hermann, seni pis hınzır, şimdi geliyorum yuvanı yapmaya!

Hermann: Geleceğin varsa, göreceğin de var, seni tek gözlü, fasulyacı köle seni!

Flavius atına atladı ve hayvanı yüzdürerek ırmaktan geçmek üzereydi ki, bir Romalı albay bacağından yakalayıp eyerden aşağı çekti onu: Almanların kanlarıyla analarına, duydukları akıldışı saygıyı biliyordu. Hem ya Flavius aslında kaçmayı tasarlıyorsa? Onun için, Flavius'a, Hermann'a boş vermesini ve yalanlarına inanmamasını söyledi. Ama son sözü etmeden duramadı Flavius. Gözyaşlarını sildi ve karşı tarafa haykırdı: "Geçen hafta kayınbabanı gördüm. Lyons yakınlarında güzel bir yer almış. Bana anlattığına göre, Thrusnelda, Roma'nın müttefiki olarak ettiği ağır yemini çiğneyen ve sofrasında yediği arkadaşına ihanet eden bir adamın karısı olma ayıbına dayanamadığı için babasına gitmiş.

Onun gözünde yeniden değer kazanabilmenin tek yolu, düğün gününüzde sana armağan ettiği silahları yeminli dostlarına karşı kullanmamandır, diyormuş. Sana ihanet etmemiş henüz, ama hemen aklını başına toplamazsan. sadakati ne kadar sürer bilmem."

Bunun üzerine, Hermann ağlamaya, dövünmeye ve Flavius'u yalancılıkla suçlamaya başlamış, Germanicus bir yüzbaşıya gizlice, bundan sonraki çarpışmada Flavius'u çok dikkatle izlemesini ve en ufak bir ihanet belirtisinde hemen kılıçtan geçirmesini söylemiş.

Germanicus sık mektup yazmazdı, ama yazdığında uzun yazar, dediğine göre, Tiberius’a gönderdiği resmi mesajlara uygun olmayan bütün ilginç ve eğlenceli şeyleri bunlara koyardı. Dört gözle beklerdim bu mektupları. Almanlarla savaşırken, Germanicus'un güvenliğinden hiç kaygı duymazdım. Onlara karşı tutumu, deneyimli bir arı yetiştiricisinin arılara yaklaşımı gibiydi: Yetiştirici hiç çekinmeden kovana gidip balı alabilir ve her nedense arılar onu sokmaz, oysa siz ya da ben bu işe kalkışsak canımıza okurlar. Weser'in karşı yakasına geçtikten iki gün sonra, Germanicus,

Hermann’la belirleyici bir savaşta çarpıştı. Savaş öncesi söylevleri her zaman ilgimi çekmiştir: Bir generalin kişiliğini hiçbir şey bunun kadar aydınlatamaz, Germanicus ne adamlarına tantanalı söylevler çeker, ne de onlarla Julius Caesar gibi edepsizce şakalaşırdı. Her zaman çok ciddi, çok açık, çok pratikti. Bu seferki konuşması, Almanlar hakkında gerçekten ne düşündüğü üzerineydi. Onların asker olmadıklarını söyledi. Bir yiğit tarafları vardı ve kalabalık olduklarında, yaban sığırları gibi, iyi dövüşürlerdi; bir hayvansı kurnazlıkları da vardı ki, onlarla savaşırken olağan önlemleri ihmal etmek hiç doğru olmazdı. Ama ilk deli gibi saldırıdan sonra çabuk kesilirlerdi: askeri anlamda gerçek bir disiplinden yoksundular, sadece karşılıklı rekabet güdüsüyle hareket ederlerdi. Komutanları, isteneni yapacaklarına hiçbir zaman güvenemezdi: Ya fazlasını yaparlar, ya yeterli yapmazlardı. "Almanlar," dedi Germanicus, “işleri iyi gittiği sürece, dünyanın en küstah, en palavracı milletidir, ama bir kez yenilince son derece korkak ve aşağılık olurlar.

Arkanızı döndüğünüzde asla güvenmeyin bir Almana, ama yüz yüze geldiğinizde ondan hiç korkmayın.

Söylenmesi gereken son bir şey var: Yarın, çarpışmaların çoğu şu korularda geçecek, duyduğuma göre, düşman öyle kalabalık olacak ki, manevra olanakları kalmayacak. Dosdoğru üstlerine gidin. Mızraklarına aldırmayın. Yanlarına yaklaşıp yüzlerine nişan alın: En nefret ettikleri şeydir bu.”

Hermann savaş alanını özenle seçmişti: Weser ile bir dizi ağaçlı tepenin arasında daralan bir ova. Kendisi, büyük meşe ve kayın ormanını arkasına, ırmağı sağına ve tepeleri soluna alarak, ovanın dar ucunda çarpışacaktı. Almanlar üç kola ayrılmışlardı. Bunlardan ilki, yerel kabilelerden genç mızrakçılar, ovaya önden girecek Roma alaylarına (bunlar, Fransız yedekleri olacaktı herhalde) saldıracak ve onları gerileteceklerdi. Roma kuvvetleri yetişince de, sanki paniğe kapılmış gibi, savaşı bırakıp kaçacaklardı. Romalılar ormana doğru ilerleyecek, bu noktada, Hermann'ın kendi kabilesinden oluşan ikinci kol, pusuya yattığı tepeden inip yandan saldıracaktı. Bu, büyük bir karışıklık yaratacak ve o zaman birinci kol, üçüncü kol (yerel kabilelerden deneyimli, yaşlı savaşçılar) tarafından da

desteklenerek geri dönecek, Romalıları ırmağa dökecekti. Bu arada Alman süvarileri de tepenin ardından dolanıp Romalıları arkadan vuracaktı.

Eğer Hermann'ın komutasında disiplinli birlikler olsaydı bu iyi bir plan olurdu. Ama bu durumda tam bir maskaralığa dönüştü. Germanicus'un savaş düzeni şöyleydi: Başta, ırmak tarafında,

Fransız yedeklerinden iki alay ağır piyade ve tepe tarafında Alman yedeklerden iki alay, sonra yaya okçular, sonra dört nizami alay, sonra İki Özel Muhafız taburu ve nizami süvarilerle Germanicus, sonra Fransız atlı okçular, sonra Fransız hafif piyadeleri. Alman yedekler tepenin burnunu dönerken, bir çam ağacının üzerinden olayları izleyen Hermann, ağacın dibinde buyruklarını bekleyen yeğenine heyecanla seslendi: "İşte vatan haini kardeşim orada! Bu savaştan asla sağ çıkmayacak o!" Akılsız yeğen, "Hermann hemen hücum emri verdi" diye bağırarak fırladı. Kabilenin yaklaşık yarısını peşine takıp ovaya çıktı. Hermann ötekileri zar zor tutabildi. Germanicus hemen nizamı süvarileri bu beyinsizlerin üzerine salarak Flavius'un adamlarına yaklaşmalarını önledi, geri çekilmelerini kesmek için de Fransız atlı okçuları gönderdi.

Bu arada, Almanların öncü kolu ormandan ilerlemişti, ama Roma süvarilerinin saldırısı karşısında Hermann'ın yeğeninin adamları yüz geri edince, onlar da paniğe kapılıp kaçmaya başladılar. O anda, Almanların esas kuvvetini oluşturan üçüncü kol ormandan çıkarak kararlaştırıldığı gibi, öncü kolun da durup tekrar onlarla birlikte ilerlemesini bekledi. Ama öncü kolun tek düşüncesi süvarilerden kurtulmaktı: Üçüncü kolu yarıp geçtiler. Tam bu anda, Romalıları çok yüreklendiren bir belirti görüldü: Yarma hareketinden korkup tepedeki yerlerinden havalanan ve çığlıklar atarak ovanın üzerinde dolanmakta olan sekiz kartal, şimdi hep birlikte ormana doğru uçtu. "Kartalları izleyin! Roma Kartallarını izleyin!" diye haykırdı Germanicus. "'Kartalları izleyin!" diye yineledi bütün ordu bir ağızdan. Bu arada Hermann geri kalan adamlarıyla saldırıya geçmiş ve yaya okçuları gafil avlayarak birçoğunu öldürmüştü. Fransız ağır piyadelerinin arkadaki alayı geri dönerek okçuların yardımına koştu. Hermann'ın on beş bin kişilik ordusu Fransız piyadeleri ezebilir, böylece Roma öncü kuvvetlerini esas kuvvetlerden ayırarak hâlâ savaşı kurtarabilirdi. Ama uzun sıralar halinde

ilerleyen nizami piyadelerin silahlarından, zırhlarından, kalkanlarından, miğferlerinden yansıyan güneş gözlerine giriyordu: Almanların morali bozuldu. Çoğu gerisin geriye tepeye koştu. Hermann etrafına bir iki bin kişi toplayabildi, ama bu yeterli değildi, ve bu arada iki nizami süvari birliği yetişerek tepeye çekilme yolunu kesmişti. Hermann'ın nasıl kaçtığı tam anlaşılamadı, ama atını ormana doğru sürüp, aynı yönde ilerleyen Alman yedeklere yetiştiği ve "Yol verin öküzler! Hermann geliyor!" diye bağırdığı söyleniyor. Flavius'un kardeşi olduğu için ve aile onuru adına Flavius onun öcünü almak zorunda kalır diye, kimse Hermann'ı öldürmeyi göze alamamış.

Bundan sonrası artık savaş değil, katliamdı. Almanların esas kuvvetleri sarılmış, ırmağa doğru sürülmüştü; birçoğu — ama tümü değil — yüzerek karşı kıyıya ulaşabildi. Germanicus ikinci sıra nizami piyadeleri ormana yürüttü, savaş belki lehlerine döner umuduyla orada bekleyen öncü kolu da bozguna uğrattı. (Okçular, ağaçların tepesinde yapraklar arasına saklanan Almanları avlayarak hoşça vakit geçirdiler.) Tüm direniş sona ermişti artık. Temizleme işi, sabahın dokuzundan akşamın yedisine, hava kararmaya başlayana kadar sürdü. Savaş meydanının on mil ötesindeki korularla ovalar bile Alman cesetleriyle doluydu. Tutsaklar arasında Hermann’la Flavius’un annesi de vardı. Canının bağışlanması için yalvardı ve her zaman Hermann'ı Roma'ya karşı bu abes direnişinden vazgeçirmeye çalıştığını söyledi. Böylece Flavius'un sadakati de sağlama bağlandı.

Bir ay sonra, Elbe'nin kıyısındaki sık ormanlı bayırlarda bir savaş daha oldu. Hermann pusuya yatmış ve çok etkili olabilecek düzenler kurmuştu— eğer Germanicus savaştan birkaç saat önce, kaçaklardan bunları öğrenmeseydi... Sonuçta, Romalılar ırmağa döküleceğine, Almanlar ormanda geriletildi, (alışılmış vurkaç taktikleri için fazla kalabalıktılar) ormanı çevreleyen bataklıkta, binlercesi, öfke, çaresizlik içinde bağrışarak, ağır ağır gözden kayboldu. Önceki savaşta bir ok yarası almış olan Hermann, bu kez pek öne çıkmadı. Ama ormandaki savaşı elinden geldiğince dirençle yürüttü, bir rastlantıyla karşısına çıkan kardeşi Flavius'u da bir mızrakta devirdi. Olağanüstü bir çeviklikle — ve talihle — sazdan saza sıçrayarak bataklığın öbür yanına geçti ve kaçtı.

Germanicus, ele geçirilen Alman silahlarından devasa bir zafer anıtı diktirip üzerine şu yazıyı yazdırdı: "Tiberius Caesar'ın Ren ile Elbe arasındaki kabilelere boyun eğdiren ordusu, zaferlerinin bu andacını Jüpiter'e, Mars'a ve Augustus'a adar." Kendinden söz etmemişti. Bu iki savaştaki toplam kaybı, ölü ve ağır yaralı olarak iki bin beş yüzü aşmıyordu. Almanlar en az yirmi beş bin kayıp vermiş olmalıydı.

Germanicus bu yıl yeterli iş gördüğüne karar verdi. Adamlarının bir bölümünü kara yoluyla Ren’e gönderdi, geri kalanları teknelere bindirdi. Ama orada bir talihsizliğe uğradılar: Demir aldıktan az sonra, güneydoğudan ansızın patlayan fırtına filoyu darmadağın etti. Birçok tekne battı ve yalnız Germanicus'un kendi gemisi Weser’in ağzına ulaşabildi. Germanicus, koca bir Roma ordusunun kaybına neden olan ikinci bir Varus olmakla suçladı kendini. Ölülerin yanına gitmek için suya atlamasına arkadaşları güçlükle engel oldu. Ne var ki, birkaç gün sonra rüzgâr doğudan esmeye başladı ve dağılan gemiler birer birer geri geldi: Hemen tümü küreksizdi, kimilerinde yelken yerine pelerinler görülüyordu ve görece az zarar gören tekneler, su yüzünde zar zor duranları sırayla çekiyorlardı.

Germanicus, alelacele, zarar gören teknelerin onarımına girişti ve sağlam tekneleri, kurtulan varsa aramak için civardaki ıssız adalara gönderdi. Birçok kişi bulundu oralarda, ama canlı cenaze gibiydiler: Kabuklu deniz hayvanlarıyla kumsala atılmış at leşleri sayesinde sağ kalabilmişlerdi. Bazıları kıyıdaki daha uzak noktalardan geldi: Kısa süre önce Roma'ya bağlılık yemini ettirilen yöre halkı iyi davranmıştı onlara. Yirmi gemi dolusu da ta Britanya'dan geri geldi. Britanya, yetmiş yıl önce Julius Caesar tarafından fethinden bu yana, Roma'ya simgesel bir haraç ödemekteydi ve gemileri Kent ve Sussex kralları göndermişti. Sonunda, kaybolanlardan sadece dörtte birinin dönmediği belirlendi; bunların da iki yüz kadarı, yıllar sonra, Orta Britanya'da bulundu ve işe koşuldukları kurşun ocaklarından kurtarıldılar.

İç bölgelerdeki Almanlar, felaketin haberini alınca, tanrılarının onların öcünü almış olduğunu düşündüler. Savaş alanındaki zafer anıtını yıktılar, hatta Ren'e yürümekten söz etmeye başladılar. Ama Germanicus, ansızın tekrar saldırıya geçti: Altmış piyade taburuyla yüz süvari birliğini yukarı

Weser'deki kabilelerin üzerine gönderdi, kendisi de seksen piyade taburu, yüz süvari birliğiyle aşağı Ren ile Ems arasındaki kabilelerin üzerine yürüdü. Her iki sefer de tümüyle başarılı oldu ve binlerce Almanın öldürülmesinden daha iyisi, bir korudaki yeraltı tapınağında On sekizinci Alayın Kartalı bulundu ve büyük bir coşkuyla geri getirildi. Geri alınmayan bir tek On yedinci Alayın Kartalı kalmıştı şimdi; ve Germanicus adamlarına, eğer gelecek yıl komuta hâlâ kendisindeyse, onu da kurtaracaklarına söz verdi. Sonra orduyu kışlık karargâha götürdü.

Sonra Tiberius, Roma'ya dönüp zafer törenini kutlaması için onu sıkıştıran bir mektup yazdı: Yeterince iş görmüştü kuşkusuz. Germanicus, Almanların gücünü tümüyle çökertene {bunun için çok sayıda savaş gerekmiyordu artık) ve üçüncü Kartal'ı da kurtarana kadar içinin rahat etmeyeceğini belirterek yanıt verdi. Tiberius yeniden yazarak, böylesine görkemli zaferler uğruna bile, Roma'nın böylesine yüksek kayıpları kaldıramayacağını bildirdi: Komutan olarak ustalığını eleştirmiyordu Germanicus’un; yönettiği savaşlarda can kaybı gerçekten azdı. Ama savaş kayıpları ile deniz felaketi arasında, iki alay oluşturacak sayıda adam ölmüştü ki, Roma kaldırmazdı bunu. Germanicus'a, kendisinin de Augustus tarafından dokuz kez Almanya'ya gönderildiğini, dolayısıyla deneyimsiz konuşmadığını hatırlatıyordu. Onun kanısınca, on Almanın öldürülmesi bile bir tek Romalının kaybını karşılamazdı. Almanya bir Hydra* gibiydi: Ne kadar kafasını kesersen, o kadar çoğu çıkıyordu. Almanlarla başetmenin en iyi yolu, kabileler arası kıskançlıkları körüklemek ve komşu kabile reislerini birbirlerine düşürerek, dış yardım olmadan, onları birbirlerine temizletmekti. Germanicus, fetih işini tamamlamak için kendisine bir yıl daha tanınmasını rica etti. Ama Tiberius, ona Konsül olarak Roma'da gereksinim olduğunu yazdı ve kardeşi Castor'u da hatırlaması gerektiğini söyleyerek en duyarlı yanından yakaladı. Almanya, önemli bir savaşın sürdüğü tek yerdi şimdi ve bu savaşı kendisi bitirmekte diretirse, Castor'un zafer töreni ya da mareşal unvanı kazanma fırsatı olmayacaktı. Germanicus üstelemedi artık; Tiberius'un isteklerini emir saydığını ve görevi devreder etmez döneceğini bildirdi.

İlkbaharın başında (dönüp) zafer törenini kutladı. Roma'nın tüm nüfusu. Kentin ta yirmi mil dışından onu karşılamak için yollara döküldü.

Kartalların kurtarılmasının anısına, Satürn Tapınağı yakınında büyük bir kemer inşa edilmişti. Zafer alayı bunun altından geçti. Arabaların kimine Alman tapınaklarından ele geçirilen ganimet ve düşman kalkanları ve silahları yüklenmişti; kimilerindeyse, savaşları ya da Roma askerlerinin Alman ırmak ve dağ tanrılarına egemen oluşlarını temsil eden canlı tablolar yer alıyordu. Thrusnelda ile çocuğu, boyunlarına ip geçirilmiş olarak bir arabadaydı. Onların arkasından upuzun bir kelepçeli Alman tutsaklar kuyruğu geliyordu.

Germanicus, başında taç, ve Agrippina yanında, beş çocuğu — Nero, Drusus, Caligula, Agrippinilla ve Drusilla — arkada oturmuş olarak, iki tekerlekli savaş arabasındaydı. Augustus'un Actium zaferinden bu yana onuruna zafer töreni düzenlenen tüm generallerden daha çok alkışlandı.

Hydra: Herkül tarafından öldürülen dokuz başlı yılan (Ç.N)

Ama ben yoktum orada. Hiç aklınıza gelmeyecek bir yerde, Kartaca'daydım! Germanicus'un dönüşünden tam bir ay önce, bir Afrika gezisi için hazırlık yapmamı bildiren bir not almıştım Livia'dan. Kartaca'da Augustus'a adanacak yeni tapınağın açılışı için İmparator ailesini temsil edecek biri gerekliydi ve bu işle görevlendirilebilecek tek kişi bendim. Nasıl davranacağım, ayini nasıl yürüteceğim ayrıntılarıyla anlatılacaktı bana, bir de Afrika taşralılarının önünde umarım rezalet çıkarmazdım. Hemen anladım niçin gönderildiğimi. Kimsenin gitmesi gerekli değildi henüz, çünkü tapınağın tamamlanmasına en azından daha üç ay vardı. Uzaklaştırılıyordum ben, Germanicus Kentteyken dönmeme izin verilmeyecek ve Roma'ya yazdığım bütün mektuplar açılacaktı. Böylece, Germanicus için onca zamandır biriktirdiğim şeylerin hiçbirini anlatmaya fırsat olmadı. Öbür yandan, Germanicus Tiberius'la konuşmasını yaptı. Tiberius'a, Postumus'un sürülmesine Livia tarafından düzenlenen alçakça bir oyunun neden olduğunu bildiğini söyledi — bunun kesin kanıtı vardı elinde. Kesinlikle devlet işlerinden uzaklaştırılmalıydı Livia. Postumus'un sonraki uygunsuz davranışlarından hiçbiri Livia'nın yaptıklarını mazur gösteremezdi. Bu haksız sürgünden kaçmaya çalışması doğaldı Postumus'un. Tiberius Germanicus'un açıklamalarına çok şaşırmış göründü, ama annesini birdenbire itibardan düşürerek bir skandal yaratamayacağını

söyledi: Konuyu Livia'yla özel olarak konuşacak ve gücünü yavaş yavaş kısacaktı.

Aslında yaptığı, doğru Livia'ya gidip Germanicus'un kendisine söylediklerini olduğu gibi ona anlatmak oldu. Germanicus'un her şeye inanan bir salak olduğunu, ama işi ciddiye almış göründüğünü, Roma'da ve Orduda çok sevildiğinden, Livia'nın, suçlu olmadığına onu ikna etmesinin (eğer kendini küçük düşürmek saymazsa) doğru olabileceğini söyledi. Germanicus'u elden geldiğince çabuk bir yerlere, büyük olasılıkla Doğu'ya göndereceğini ve Livia'ya "Ülkenin Anası" unvanının verilmesi (fazlasıyla hak etmişti bu unvanı) konusunu yeniden Senato'ya getireceğini de ekledi.

Livia'nın tam istediği yaklaşımdı bu. Tiberius'un hâlâ onca şeyi anlatacak kadar kendisinden korkması hoşuna gitmişti. Ona iyi bir evlat olduğunu söyledi. Postumus'u yalan yere suçlamadığına yemin etti: Bu masal herhalde Germanicus'un körü körüne izlediği ve onu iktidara el koymaya kışkırtan Agrippina tarafından uydurulmuştu. Agrippina'nın planı, dedi, besbelli Tiberius'la onu çok seven annesinin arasını bozmaktı. Tiberius ona sarılarak, ara sıra küçük uyuşmazlıklar olsa bile, hiçbir şeyin aralarındaki bağı koparamayacağını söyledi. Livia içini çekti; yaşlanıyordu artık — yetmişini aşmıştı — yükü ağır gelmeye başlamıştı: Aslında Tiberius işin yorucu bölümünü onun omuzlarından alsa ve ona sadece önemli sorunlarda (atamalarda, Senato'dan çıkartılacak kararlarda) danışsa, daha iyi olurdu belki. Resmi belgelerde onun adını kendi adının üzerine yazma uygulamasından da vazgeçse gücenmeyecekti; Tiberius'un onun vesayeti altında olduğunun söylenmesini istemiyordu. Ama, dedi, Senato'yu kendisine o unvanı vermeye ne kadar çabuk razı ederse, o kadar sevinecekti. Böylece görünüşte barış sağlandı: Ama ikisi de birbirine güvenmiyordu.

Tiberius şimdi Germanicus'u kendisiyle ortak Konsül ilan etmiş ve Livia'yı devlet işlerinden çekilmeye kandırdığım, yine de biçimsel olarak ona danışıyor görüneceğini söylemişti. Bu Germanicus'u tatmin etmiş gibiydi, ama Tiberius rahatlamamıştı. Agrippina hiç yüz vermiyordu ona ve Germanicus'la karısı arasındaki ruh birliğini bildiğinden, sadakatlerinin süreceğine bir türlü inanamıyordu. Ayrıca, Germanicus karakterinde bir

adamın doğal olarak tiksineceği işler oluyordu Roma'da. Her şeyden önce muhbirler sorunu vardı. Livia Tiberius'a gizli dosyaların şifresini vermediği gibi, çok etkin casusluk sisteminin (hemen her önemli ev ve kurumda ajanları vardı) denetimini de paylaşmamıştı. Bu durumda Tiberius başka bir yöntem bulmak zorunda kaldı ve şöyle bir karar çıkarttı: ‘Devlete karşı komplo ya da Tanrı Augustus'a hakaret suçu işleyen kişinin mülkü sadık muhbirler arasında bölüşülecekti. Devlete karşı komploları kanıtlamak, Augustus'a hakaretleri kanıtlamaktan daha zordu. İlk Augustus'a hakaret olayı şöyle oldu: Esnaftan şakacı bir delikanlı, Pazar Yerinde, bir cenaze alayı geçerken rastlantıyla Tiberius'un yanında duruyormuş. Adam bir koşu cenazenin yanına varıp Ölünün kulağına bir şey fısıldamış. Tiberius merak etmiş ne dediğini. Adam, ölüye, öbür tarafta Augustus'u görünce, Roma halkına vasiyet ettiği paranın hâlâ ödenmediğini ona bildir, dediğini açıklamış. Tiberius, Augustus'tan ölümsüz bir Tanrı gibi değil, sıradan bir ruh gibi söz ettiği gerekçesiyle, adamı tutuklattı ve öbür tarafta yanlışını kendi gözleriyle görsün diyerek öldürttü. Bir iki ay sonra da vasiyet edilen parayı eksiksiz ödediğini belirteyim. Bu olayda Tiberius belki bir ölçüde haklıydı, ama daha sonra, Augustus'un adını ağza almak bile insanın canını tehlikeye atmasına yeter oldu.

Bir profesyonel muhbirler sınıfı türedi: Tiberius'un hışmını üzerine çeken herkese karşı sağlam suç kanıtları bulmakta ustaydı bunlar. Böylece gerçek suçluluk siciline göre düzenlenmiş dosyalar gereksizdi artık. Sejanus, bu soysuzlarla Tiberius arasında aracıydı. Germanicus'un dönüşünden bir yıl önce, Tiberius. muhbirleri Libo adında bir genç adamın peşine takmıştı. Libo,

Pompey'in torununun oğlu ve büyükannesi Scribonia'dan ötürü Agrippina'nın kuzeniydi. Sejanus Libo'nun tehlikeli olduğunu ve Tiberius’tan saygısız bir biçimde söz ettiğini söylemişti; ama Tiberius, bu aşamada, kendisine karşı saygısızlığı suç ilan etmekten çekindiği için, başka suçlar uydurmak zorundaydı. Tiberius, Thrayllus'la kendi ilişkisini perdelemek için, bütün müneccimleri, büyücüleri, falcıları, düş yorumcularını Roma'dan uzaklaştırmış, ve eğer kaçak olarak kalmış olanlar varsa, bunlara danışılmasını yasaklamıştı. Birkaçının kalmasını, görüşmelerde İmparatorun bir aj anının gizli olarak bulunması koşuluyla,

Tiberius ayarlamıştı. Libo, profesyonel muhbir olmuş bir senatör tarafından, falına baktırmak için bu “yem”lerden birine gitmeye kandırıldı. Soruları gizli ajan tarafından not edildi. Bunlar aslında bir ihanet içermiyordu, aptalca sorulardı sadece: Ne kadar zengin olacağını. Roma'nın en önde gelen kişisi olup olmayacağını vb merak ediyordu.

Ama mahkemede, yatak odasında köleler tarafından bulunduğu ileri sürülen sahte bir belge ortaya çıkarıldı. Libo'nun elyazısıyla yazılmış gibi görünen bu kâğıtta, İmparator ailesinin bütün bireyleri ve önde gelen senatörlerin adları sıralanmış ve her adın karşısına acayip Kaide ve Mısır harfleriyle bir şeyler karalanmıştı. Büyücüye danışmanın cezası sürgündü; ama bizzat büyü yapmanın cezası ölümdü. Libo belgenin kendisi tarafından yazılmış olduğunu kabul etmedi ve kölelerin ifadesi, işkence altında bile alınsa, onu mahkûm etmeye yeterli olmazdı.

Köle tanıklığı, ancak nikâh düşmeyen akraba ile cinsel ilişki suçlaması durumunda geçerliydi. Azatlılardan tanık yoktu, çünkü Libo'nun azatlıları ona karşı tanıklık etmeye kandırılamamıştı ve bir azatlıya, zorla konuşturmak için işkence edilemezdi. Ne var ki, Sejanus'un öğüdüne uyarak, Tiberius yeni bir yasal düzenleme getirdi: İdam cezasıyla yargılanan sanıkların köleleri, uygun bir bedel karşılığı Devlet adına satın alınabilecek, böylelikle de işkence altında konuşturulmaları mümkün olacaktı. Kendisini savunmayı göze alacak bir avukat bulamayan Libo. kıskıvrak yakalandığını gördü ve davanın bir gün ertelenmesini istedi. Bu kabul edilince, evine gitti ve kendini öldürdü. Ama dava, Senato’da kendisi hâlâ sağmış gibi, usulü gereğince görüldü ve Libo her noktada suçlu bulundu. Tiberius akılsız delikanlının boş yere canına kıydığını söyledi, çünkü hayatının bağışlanması için kendisi araya girecekti. Libo'nun mülkü, onu suçlamış olanlar (dördü senatör) arasında bölüşüldü. Böylesine aşağılık bir oyun Augustus imparatorken asla oynanamazdı, ama Tiberius'un yönetimi altında, çeşitlemelerle, tekrar tekrar sahneye kondu. Yalnız bir kişi, Calpurnius Piso adında bir senatör, buna açıkça karşı çıktı. Calpurnius Senato'da söz alarak, Kent'teki siyasi entrika havasından, adaletin saptırılmasından ve ücretli muhbir rolündeki senatör meslektaşlarının yüz kızartıcı görünümünden tiksindiğini, bu yüzden Roma'dan ayrılacağını ve İtalya'nın ücra bir köşesinde bir köye çekileceğini bildirdi. Bunu dedikten

sonra çıkıp gitti. Bu konuşma, Meclis'i adamakıllı etkiledi. Tiberius, Calpurnius'u geri çağırtmak için arkasından birini gönderdi ve Calpurnius tekrar yerine oturunca, ona, eğer adli hatalar varsa, her senatörün, sorulara ayrılan zamanda bunlara dikkati çekmekte özgür olduğunu söyledi. Gelmiş geçmiş en büyük İmparatorluğun başkentinde bir ölçüde siyasi entrikanın kaçınılmaz olduğunu da söyledi. Calpurnius, ödül umudu olmasa, senatörlerin suçlamada bulunmayacaklarını mı ima ediyordu? Calpurnius'un ciddiyetine ve bağımsızlığına hayranlık duyduğunu ve yeteneklerine imrendiğini söyledi; ama bu soylu nitelikleri, Apeninlerin ufacık bir köyünde çobanlarla haydutların arasına gömmektense, Roma'da toplumsal ve siyasal ahlakı düzeltmek için kullanmak daha doğru olmaz mıydı? Böylece Calpurnius kalmaya zorlandı. Ama çok geçmeden, alacağı olan epey bir parayı kendisine ödemediği gerekçesiyle, Urgulania'yı mahkemeye verdi: Calpurnius’un kız kardeşi öldüğünde bir satış yapılmış ve bazı tablo ve heykelleri Urgulania almıştı. Urgulania, derhal Borçlar Mahkemesi’ne gitmesini bildiren çağrıyı okuyunca, adamlarına onu doğru Livia'nrn sarayına götürmelerini söyledi. Calpurnius arkasından gitti ve büyük salonda Livia tarafından karşılandı. Livia çıkıp gitmesini söyledi ona. Calpurnius, nazik ama kesin bir dille özür dileyerek, Urgulania'nın, eğer gelemeyecek kadar hasta değilse — ki, olmadığı açıktı — , çağrıya gecikmesiz uyması gerektiğini bildirdi. Vesta Rahibeleri bile eğer çağrılmışlarsa mahkemeye çıkmak zorundaydılar. Livia, Calpurnius'un davranışının kendi şahsına bir hakaret olduğunu ve oğlu İmparatorun bu hakareti ödeteceğini söyledi. Tiberius çağırıldı ve durumu yatıştırmaya çalıştı: Calpurnius'a, Urgulania bu beklenmedik çağrının yarattığı şoku atlatır atlatmaz kuşkusuz gelecektir, dedi: Livia’ya da, kuşkusuz bir yanlışlık olduğunu, Calpurnius'un isteyerek saygısızlık etmiş olamayacağını, kendisinin bizzat mahkemeye giderek, Urgulania için güvenilir bir danışman bulunmasını ve adaletle yargılanmasını sağlayacağını söyledi. Saray'dan Calpurnius'la birlikte çıktı ve şundan bundan konuşarak Adliye'ye yürüdüler. Calpurnius'un dostları onu davadan vazgeçirmeye çalıştılar, ama o, "Ben eski kafalıyım," dedi, "alacağım neyse, almak isterim." Bu dava görülmedi. Livia, borcun tümünü, altın olarak, bir heybeye koyup arkalarından bir atlıyla göndermişti: Ulak, Calpurnius'la Tiberius'u Adliye’nin kapısına varmadan yakaladı.

Muhbirleri, bunların Romanın yaşamı üzerindeki sinir bozucu etkisini, adaletin saptırıldığını anlatıyorum, ama belirteyim ki, Germanicus'un Romada bulunduğu süre içinde, mahkemelerde tek bir Augustus'a hakaret ya da Devlet'e karşı komplo suçlaması duyulmadı ve muhbirlerden çıt çıkmadı. Tiberius'un davranışı kusursuz, Senato'daki konuşmaları içtenlik ve açıklık örnekleriydi. Sejanus geri plana çekildi, Thrasyllus Tiberius'un Capri Adası'ndaki köyüne gönderilerek Roma'dan uzaklaştırıldı ve Tiberius sürekli akıl danıştığı dürüst Nerva'dan başka yakın dostu yokmuş havasına büründü.

Castor'u sevmeyi bir türlü beceremedim. Küfürbaz, gaddar, çabuk parlayan, zevk düşkünü bir adamdı. Karakteri en açık seçik kılıç dövüşlerinde belli olurdu: Bir yaradan fışkıran kanı görmek, çarpışanların ustalıklı ya da gözü pek bir eyleminden daha çok zevk verirdi ona. Ama Germanicus'a karşı çok efendi davrandığını, onun yanında gerçekten bir iç değişime uğramış göründüğünü söylemem gerek. Kentteki hizipler, bu ikisini, monarşi mirası için çekişiyor göstermeye uğraştılar, ama onlar hiçbir zaman bu tutumu teşvik etmediler. Castor Germanicus'a, tıpkı Germanicus'un kendisine gösterdiği kardeşçe yakınlıkla karşılık verdi. Castor aslında pek korkak değildi, ama askerden çok politikacıydı. Hermann'ın Batı Alman kabileleri ittifakına karşı kanlı bir savunma savaşı vermekte olan Doğu Alman kabilelerin yardım isteği üzerine Tuna'ya gönderildiğinde, kurnazca oyunlarla Bohemia ve Bavaria kabilelerini de savaşa sokmayı başardı. Tiberius'un Almanları birbirlerine temizletme politikasını uyguluyordu. Doğu Almanların rahip kralı Maroboduus ("Göl dibinde yürüyen") Castor'un korumasına sığındı. Maroboduus sağ salim İtalya' ya getirildi ve sürekli dostluk andı içen Doğu Almanların sözlerine bağlı kalmalarını sağlama almak için, on sekiz yıl rehine olarak kaldı. Bu Doğu Almanları Batı Almanlarmdan daha yırtıcı ve daha güçlü bir soydular; Germanicus savaşta bir de onları karşısında bulmadığı için talihliydi. Hermann, Varus'u yenilgiye uğratmakla ulusal kahraman olmuş ve başarısı Maroboduus'u kıskandırmıştı. Maroboduus, Hermann'ın tüm Alman milletlerinin Yüce Kralı olmasını (başlıca tutkusu buydu Hermann'ın) engellemek için, Germanicus'a karşı savaşında ona yardım etmeyi reddetmiş, hatta başka bir sınırdan sahte saldırı düzenlemeye bile razı olmamıştı.

Sık sık düşünmüşümdür Hermann'ı. Kendi türünde dikkate değer bir adamdı. Varus'a ihanetini bağışlamak kolay değil belki, ama Varus'un da başkaldırıyı kışkırtacak çok şey yaptığı ve Hermann'la adamlarının özgürlükleri için savaştıkları unutulmamalı. Romalılara karşı içten bir küçümseme duyuyorlardı. Roma ordusunda Varus'un, Tiberius'un ve babamla ağabeyim dışında, hemen her generalin komutasında uygulanan aşırı sert disiplinin düpedüz kölelikten ne farkı olduğunu anlayamıyorlardı. Disiplin dayaklarına şaşıyor ve askeri, zafer ve yağma vaatleriyle değil, günde şu-kadar-para karşılığı hizmete alma sistemini çok aşağılık buluyorlardı. Almanlar ahlakça saf ve temizdiler. Romalı subayların çekinmeden giriştikleri uygunsuz ilişkiler, Almanya'da, açığa çıkacak olursa — ama bu enderdi —, her iki suçlunun çamura gömülerek öldürülmesiyle cezalandırılacak türden şeylerdi. Alman korkaklığına gelince, tüm barbarlar korkaktır. Eğer Almanlar bir gün uygarlık düzeyine ulaşırlarsa, o zaman korkak olup olmadıklarına karar verilebilir. Ne var ki, aşırı sinirli ve kavgacı göründükleri kesin; dolayısıyla, yakın bir tarihte gerçekten uygarlaşmaları mümkün mü, bilemiyorum. Germanicus bunun mümkün olmadığı kanısındaydı. Germanicus'un yok etme politikasının (Roma'nın, sınırboyu kabilelerine karşı alışılmış politikası değildi bu kuşkusuz) doğru olup olmadığı birinci sorunun yanıtına bağlıdır. Tabii yitirilen Kartallar geri alınmalıydı; Hermann Varus'un yenilgisinden sonra eyaleti istila ettiğinde hiç acıma göstermemişti; ve son derece yumuşak, insancıl bir adam olan kırımdan nefret eden Germanicus'un bunu buyurması için sağlam nedenler olmalıydı.

Hermann savaşta ölmedi. Maroboduus ülkeden kaçmak zorunda kalınca, tüm Alman milletlerinin kralı olmasına engel kalmadığını sanmıştı. Ama yanılıyordu: Kendi öz kabilesinin kralı bile olamadı. Özgür bir kabileydi bu; kabile reisinin buyurma gücü yoktu, ancak yol gösterebilir, öğüt verebilir, ikna edebilirdi. Bir iki yıl sonra, bir gün Hermann bir kral gibi buyruklar vermeye kalkıştı. O ana değin kendisine çok bağlı olan ailesi öyle bir utanç ve şaşkınlığa kapıldı ki, sorunu aralarında tartışmaya bile gerek görmeden, silahlarıyla Hermann'a saldırıp parça parça ettiler. Otuz yedi yaşındaydı öldüğünde: En büyük düşmanı olan Germanicus'tan bir yıl önce doğmuştu.

BÖLÜM XX

Bir yıla yakın Kartaca'da kaldım. (O yıl öldü Livy, sevgili kenti Padua'da). Eski Kartaca yerle bir edilmişti. Bu, yarımadanın güneydoğusunda Augustus tarafından kurulan ve ilerde Afrika'nın ÎMJ&. bir numaralı kenti olacak yeni bir yerleşim merkeziydi.

Bebekliğimden bu yana İtalya'dan ilk kez çıkıyordum. İklimi yorucu; Afrika yerlilerini yabani, hastalıklı ve bitkin; burada yerleşmiş Romalıları can sıkıcı, geçimsiz, para-göz ve çağdışı; hiç bilmediğim sürünen ve uçan böcek türlerini iğrenç buldum. En çok özlemini çektiğim şey doğal yeşillikti. Trablus'ta, düzenli ekilmiş toprakla (incir ve zeytin bahçeleri, mısır tarlaları) çıplak, kıraç, boğucu çölü birbirinden ayıran hiçbir şey yoktur. Ben Vali'nin evinde kalıyordum. Vali, daha önce de sözünü ettiğim, sevgili Camilla'mın amcası Furius Camillus'tu ve bana büyük yakınlık gösterdi. Karşılaştığımızda ilk sözlerinden biri, Balkanlar Üzerine derlememden o sefer sırasında ne kadar yararlandığını belirtmek oldu: Kanısınca, konuyu o kadar güzel toparladığım için devlet tarafından resmen ödüllendirilmem gerekirdi. Adama töreninin başarılı geçmesi ve taşralıların bana mevkiimin gerektirdiği saygıyı göstermeleri için elinden geleni yaptı. Çevreyi tanıtmakta da çok yardımcı oldu. Kent Roma'yla canlı bir ticaret ilişkisi içindeydi: Büyük miktarlarda tahıl ve yağın yanı sıra, köle, mor boya, sünger, altın, Fildişi, abanoz ve gösteriler için vahşi hayvan ihraç ediyordu. Yapacak fazla bir işim olmadığından, Furius, burada kaldığım süreyi başından sonuna bir Kartaca tarihi için malzeme toplayarak değerlendirmemi önerdi. Roma'daki kitaplıklarda böyle bir kitap yoktu. Bir süre önce eski kentin arşivleri geçmişti eline (yıkıntılarda define arayan yerliler bulmuşlardı) ve istersem, bunları memnuniyetle bana verebilirdi. Ona Fenike dilini bilmediğimi söyledim: ama o, eğer yeterince ilgimi çekerse, azatlılarından birini önemli metinleri Yunancaya çevirmekle görevlendirmeyi üstlendi.

Bir Kartaca tarihi yazma fikri hoşuma gitti: Tarihte Kartacalılar'ın hakkının verilmemiş olduğu kanısındaydım. Boş vaktimi, o dönemden kalma bir haritanın yardımıyla Eski Kent'in yıkıntılarını inceleyerek, ülkenin genel

coğrafyasını tanımaya çalışarak geçiriyordum. Dili de, basit yazıları okuyabilecek ve Pön savaşlarını anlatan Romalı yazarların kullandığı birtakım Fenike sözcüklerini anlayacak kadar öğrendim. İtalya'ya döndüğümde, Etrüsk tarihimle aynı zamanda yazmaya başladım kitabı. Aynı zamanda elimde iki iş olmasını severim: Birinden bıkınca ötekine döner insan. Ama belki fazla kılı kırk yaran bir yazarım. Sadece eski yetkililerin söylediklerini kaydetmekle yetinmem; eğer sözlerinin doğruluğunu kontrol edebileceğim başka bilgi kaynakları, özellikle karşıt siyasi partilerden yazarların anlatıları varsa, onlara da başvururum. Dolayısıyla, daha az titiz olsaydım, her birini bir iki yılda tamamlayabileceğim bu iki tarih beni yaklaşık yirmi beş yıl uğraştırdı. Yazdığım her sözcük için sanırım yüzlerce sözcük okumuşumdur ve sonunda, hem Etrüsk ve Fenike dillerinde iyi bir uzman oldum, hem de birçok başka dille lehçeyi (Numidya, Mısır, Osca, Falisca dillerini) yeterince kavradım. İlkönce Kartaca Tarihi’ni bitirdim.

Olaysız geçen tapınağı adama töreninden az sonra, Furius, ansızın ve eyalette var olan tek kuvvetlerle (sadece Üçüncü Alay, birkaç tabur yedek ve iki süvari birliği) Tacfarinas'a karşı savaşa girmek zorunda kaldı. Tacfarinas, Roma ordusundan kaçmış Numidyalı bir kabile reisi ve çok başarılı bir hayduttu. Bir süre önce, kendi ülkesinin içlerinde Roma modeli üzerine bir ordu kurmuş, eyaleti Batıdan istila etmek için Moritanyalılarla anlaşmıştı. Bu iki ordu, sayıca, Furius kuvvetlerinin en azından beş katıydı. Kentin elli mil kadar dışında, açık arazide karşılaştılar. Furius, yanlarındaki eğitilmemiş Moritanya kuvvetlerinin ortasında yer alan Tacfarinas'ın iki yarı eğitilmiş alayına saldırıp saldırmayacağına karar vermek zorundaydı. Süvarileri ve çoğu okçu olan yedekleri Moritanyalılar'ı oyalamak için ileri sürdü ve kendisi, nizami alayla dosdoğru Tacfarinas'ın Numidyalılarının üzerine yürüdü. Ben, yaklaşık beş yüz adım uzaklıktaki bir tepeden savaşı izliyordum — bir katıra binip gelmiştim oraya — ne bundan önce, ne de sonra, Romalı olmaktan hiç bu kadar gurur duymadım. Üçüncü Alay kusursuz bîr düzen içindeydi: Mars Alanı’nda bir geçit törenindeydiler sanki. Üç saf halinde, ellişer adım arayla ilerlediler. Her saf, cepheden yüz elli ve geriye doğru sekiz kişiden oluşuyordu, Numidyalılar savunma durumunda durdular. Onlar, cepheden bizimkilerle aynı sayıda altı saftı. Üçüncü Alay, bir an olsun duraksamadan, dosdoğru üstlerine yürüdü ve

aralarında on adım kalınca, öndeki sıra ellerindeki hafif kargıları tek bir hareketle fırlattı. Sonra kılıçlarını çekip göğüs göğüse saldırıya geçtiler. Düşmanın ilk sırasını oluşturan mızrakçıları ikinci sıranın üzerine yuvarladılar. O sırayı da yeni bir kargı yağmuruyla yardılar (her asker çift kargı taşıyordu). Sonra, onlara yeniden düzene girme fırsatı vermek için, Roma yardımcı kuvvetleri aralarından geçti. Hemen ardından, Numidyalılar'ın üçüncü sırasının üstüne bir kargı yağmuru daha boşaldı. Yedeklerin oklarından adamakıllı bunalmış olan kanatlardaki Moritanyalılar, Romalıların merkeze sokulduklarını görünce, sanki savaş yitirilmiş gibi uluyarak dört bir yana dağıldılar. Tacfarinas, pahalıya oturan bir geri çekilme harekâtıyla karargâhına dönmek zorunda kaldı. Bu zaferden bende kalan tek tatsız anı, zaferi kutlama şöleni oldu. Şölen sırasında, Furius'un Scribonianus adındaki oğlu, iğneli dokundurmalarla birliklere vermiş olduğum manevi destekten söz etti. Bunu yapmasının başlıca nedeni, kendi yiğitliğinin yeterince övülmediğini düşünmesi, buna dikkati çekmek istemesiydi. Furius'un söylemesiyle, daha sonra benden özür diledi. Furius'a Senato tarafından zafer süsleri bağışlandı. Atası Camillus'un dört yüz yıl önce Roma'yı kurtarmasından bu yana, ailesinden askeri alanda sivrilen ilk kişiydi.

Nihayet Roma’ya geri çağrıldığımda, Germanicus Doğu'ya hareket etmişti (Senato onu tüm doğu eyaletlerinin başkomutanı yapmıştı). Agrippina ve şimdi sekiz yaşında olan Caligula onunla birlikte gitti. Büyük çocuklar Roma'da annemle kaldı. Germanicus, Alman Savaşı'nı tamamlanmamış bıraktığına çok üzülmekle birlikte, eline geçen bu olanaktan yararlanmaya, tarih ve edebiyatta adı geçen ünlü yerleri ziyaretle bilgisini genişletmeye karar verdi. Actium Körfezi'ne giderek orada Augustus tarafından Apollon'a adanan tapınağı ve Antonius'un karargâhını gördü.

Antonius'un torunu olarak, bu yer, onun gözünde hüzünlü bir çekiciliğe sahipti. Küçük Caligula'ya savaşın planını anlatmaktaydı ki, çocuk kaba bir gülüşle sözünü kesti: "Evet baba, benim büyükbabam Agrippa ile benim dedem Augustus senin büyükbaban Antonius'u fena benzetmişler. Bana bu hikâyeyi utanmadan anlatmana şaşıyorum doğrusu." Bu, son zamanlarda Caligula'nın Germanicus'a edepsizce karşılık verdiği bir sürü durumdan sadece biriydi ve Germanicus ona, öbür çocuklara davrandığı gibi yumuşak

ve dostça davranmanın bir işe yaramadığına, Caligula'nın anladığı tek dilin sıkı disiplin ve sert ceza olduğuna karar verdi.

Pindaros'un doğduğu odayı görmek için Boiotia Thebai'sini ve Sappho'nun mezarını görmek için Lesbos (Midilli) adasını ziyaret etti. Burada yeğenlerimden biri daha doğdu. Kıza o uğursuz Julia adı verildi. Ama biz ona hep Lesbia diye hitap ettik. Sonra Bizans'ı, Truva'yı ve Küçük Asya'daki ünlü Yunan kentlerini gezdi. Bana Miletos'tan yazdığı uzun mektupta gezisini öyle keyifli bir heyecanla anlatıyordu ki, Almanya'dan geri çağrıldığına artık üzülmediği açıktı.

Bu arada Roma'da işler gene Germanicus'un Konsüllüğünden önceki duruma dönmüş, Sejanus, Tiberius'un Germanicus'a ilişkin eski korkularını yeniden canlandırmıştı. Ajanlarından birinin bulunduğu özel bir davette Germanicus'un, Doğu'daki birliklerin de Ren'dekiler gibi adamakıllı elden geçirilmesi gerek, dediğini rapor etti Tiberius'a. Bu söz söylenmişti gerçi, ama birliklerin büyük olasılıkla, tıpkı ötekiler gibi, alt rütbeli subaylar tarafından kötü yönetildiğini, Germanicus'un ilk fırsatta bütün atamaları gözden geçireceğini belirtmekten başka bir anlam taşımıyordu. Sejanus, Tiberius'u bu sözlerin şu anlama geldiğine inandırdı: Germanicus'un iktidara el koymayı onca geciktirmesinin nedeni, Doğu'daki orduların bağlılığından emin olmamasıydı; ve şimdi, tıpkı Ren'deki gibi, adamlara kendi yüzbaşılarını seçme olanağı vererek, armağanlar dağıtarak, disiplini gevşeterek onların sevgisini kazanmaya yönelmişti.

Tiberius telaşlandı ve Livia'ya danışmakta yarar gördü; bu gibi işlerde onun yardımına güveniyordu. Livia bir çözüm buldu hemen.

Gnaeus Piso adında birini Suriye eyaletine vali atadılar — bu atama Piso'ya, Germanicus'un altında, Doğu ordularının büyük bölümünün komutasını veriyordu — ve ona, gizli olarak, Germanicus onun siyasi ya da askeri düzenlemelerine karıştığı takdirde, kendilerinin desteğine güvenebileceğini söylediler. Tam adamını seçmişlerdi. Livia’yı gücendiren Calpurnius Piso'nun amcası olan Gnaeus Piso, yirmi beş yıl önce Augustus tarafından vali atandığı Ispanya'da, zalimliği ve paragözlüğü yüzünden halkın nefretini kazanmış, kibirli bir ihtiyardı. Gırtlağına kadar borç içindeydi ve Suriye'de,

Germanicus'u kışkırttığı sürece ne isterse yapabileceği yolundaki ima, Ispanya'da sahip olduğu (ama çoktan suyunu çeken) serveti aratmayacak bir servet daha edinme çağrısı gibi göründü ona. Germanicus'u ciddiyeti ve iyiliğinden ötürü sevmez, ona örümcek kafalı kocakarı der ve son derece kıskanırdı.

Germanicus Atina'yı ziyaret ettiğinde, kent kapısından yanında yalnız bir refakatçi subayla girerek Atina'nın geçmişteki büyüklüğüne saygısını göstermişti. Onuruna düzenlenen bir şenlikte, Atinalı ozanları, askerlerle düşünürleri öven uzun, içten bir konuşma da yapmıştı. Piso da Suriye'ye giderken Atina'dan geçti. Ama, eyaletinin parçası olmadığı ve Atinalılar'a Germanicus gibi nezaketle davranmak zahmetine girmediği için, Atinalılar da ona nezaket göstermek zahmetine girmediler. Piso'nun alacaklılarından birinin kardeşi olan Theophilus adında bir adam, kısa bir süre önce Kent Meclisi'nin kararıyla sahtekârlıktan hüküm giymişti. Piso, kişisel bir rica olarak, adamın bağışlanmasını isledi, ama isteği geri çevrildi. Bu, Piso'yu çok Öfkelendirdi: Eğer Theophilus bağışlansaydı, kardeşi Piso'nun kendisine olan borcunu iptal edecekti kuşkusuz. Sert bir konuşma yaparak, şimdiki Atinalıların kendilerini Perikles'in, Demostenes'in, Askilos'un, Platonun günündeki büyük Atinalılarla özdeşlemeye hakları olmadığını söyledi. Savaşlar ve katliamlar eski Atinalıların kökünü kazımıştı; şimdiki Atinalılar sadece melezler, yozlaşmış tipler ve kölelerin soyundan gelenlerdi. Onları, o eski kahramanların meşru vârisleriymiş gibi öven bir Romalı, Romalı adının vakarını lekelemiş olurdu; o, kendi hesabına, son İç Savaş'ta büyük Augustus'a karşı çıktıklarını ve o yüreksiz vatan haini Antonius'u desteklediklerini unutamazdı.

Sonra Piso Atina'dan ayrıldı ve Suriye yolu üzerinde Rodos'a uğradı, Germanicus da Rodos'ta Üniversiteyi ziyaret etmekteydi, besbelli kendisine yöneltilmiş olan bu konuşmanın haberi, daha Piso'nun gemileri ufukta görünmeden ona ulaştı. Ansızın bir kasırga patladı ve Piso'nun gemilerinin zor durumda olduğu görüldü. Küçükçe teknelerden ikisi Germanicus'un gözünün önünde battı ve Piso'nun bulunduğu üçüncü teknenin direği kırılarak kuzeydeki kayalara doğru sürüklendi. Germanicus’tan başka kim, Piso'yu kaderine terk etmezdi? Ama Germanicus bir çift büyük kayık gönderdi ve adamlar çılgınca küreklere asılarak tekneyi kayalara

bindirmeye ramak kalmışken kurtardılar ve salimen limana çekmeyi başardılar. Piso gibi bir ahlaksızdan başka kim, kurtarıcısını ömür boyu minnet ve sadakatle ödüllendirmezdi? Ama Piso, minnet şöyle dursun, Germanicus'un kendisini kurtarmayı kasıtlı olarak son ana kadar geciktirdiğinden yakındı ve Suriye'ye Germanicus'tan önce varmak için, Rodos'ta bir gün bile kalmadan deniz hâlâ sertken yeniden yola çıktı.

Antakya'ya varır varmaz, Germanicus'un düşündüğünün tam tersi anlamında birlikleri elden geçirmeye başladı. Tembel, zorba subayları görevden alacağına, sicili iyi olan bütün subayları er düzeyine indirip yerlerine de kendi namussuz adamlarını atadı — bu atamalardan elde edeceklerinin yansının komisyon olarak kendisine ödenmesi ve soru sorulmaması koşuluyla... Böylece Suriyeliler için kötü bir yıl başladı. Kentlerde esnaf ve kırsal kesimde çiftçiler, yerel yüzbaşılara el altından "korunma akçesi" ödemek zorundaydılar; ödemeyi reddederlerse, gece maskeli kişilerin saldırısına uğruyor, evleri yakılıyor, aileleri öldürülüyordu. Başlangıçta, bu teröre karşı Kent loncaları, çiftçi dernekleri vb Piso'ya birçok kez başvurdular. Piso her seferinde meseleyi derhal araştıracağına söz verdi, ama bir kez olsun dediğini yapmadı; ve çoğu kez, şikâyetçi olanlar evlerine dönerken ölesiye dövülmüş bulundu. Tiberius'un durumdan haberi olup olmadığını ve eğer varsa, bunu onaylayıp onaylamadığını Sejanus'tan özel olarak öğrenmek için Roma'ya bir heyet gönderildi, Sejanus gelen heyete Tiberius'un resmen bir şey bilmediğini söyledi; bilse, kuşkusuz durumu araştıracağına söz verecekti. Ama Piso da söylememiş miydi o kadarını? Belki onlar için en doğrusu, işi fazla kurcalamadan, istenen “korunma akçesini” ödemek olur dedi. Bu arada, Suriye birliklerinde ordu disiplininin düzeyi öylesine düşmüştü ki, Tacfarinas'ın çapulcular ordusu, bunun yanında bir yeterlik ve göreve bağlılık modeli kalırdı.

Rodos'a, Germanicus'a da heyetler geldi. Anlattıklarını nefret ve hayretle dinledi Germanicus. Bu yolculuğunda Küçük Asya'da geçtiği her yerde, yönetimden yakınmaları bizzat soruşturmayı ve yasal olmayan ya da zorba yöntemlere başvuran bütün yöneticilerin görevlerine son vermeyi iş edinmişti. Bu durumda Tiberius'a yazarak Piso'nun tutumu hakkında ona ulaşan raporları bildirdi. Hemen Suriye'ye hareket edeceğini söyleyerek,

şikâyetlerin yalnız birkaçı doğru olsa bile, Piso'yu görevinden almak, yerine daha uygun birini atamak için izin istedi. Tiberius yanıtında, kendisinin de birtakım şikâyetler duyduğunu, ama bunların asılsız karaçalmalar gibi göründüğünü yazdı; Piso'nun yetenekli ve adil bir vali olduğuna inanıyordu. Tiberius'un yalan söyleyeceği aklına gelmediği için, onun saf ve kolay kandırılır olduğu yolundaki kanısının doğrulandığını düşündü Germanicus. Sorumluluğu üzerine alıp hemen yapması gereken bir şey için ona yazıp izin istediğine pişman oldu. Bu arada, Piso'ya karşı başka bir ciddi suçlama duydu: Piso Suriye'ye sığınmış olan devrik Ermenistan Kralı Vonones'le anlaşarak, onu yeniden tahta çıkarma planları yapmaktaydı.

Vonones, Suriye'ye Ermenistan hazinesinin büyük kısmıyla birlikte kaçtığından çok zengindi, dolayısıyla Piso bu işten kârlı çıkacağını umuyordu. Germanicus hemen Ermenistan'a gitti, soyluları bir araya topladı ve kendi eliyle, ama Tiberius'un adına, tacı onların kral seçtikleri adamın başına koydu. Sonra Piso'ya, iki alay askerin başında Ermenistan'ı ziyaret etmesini ve komşuluk gereği olarak, yeni hükümdara saygılarını sunmasını, ya da, eğer daha önemli işleri varsa, yerine oğlunu göndermesini buyurdu. Ne oğlunu gönderdi Piso, ne de kendi gitti. Germanicus öteki civar eyaletleri ve müttefik krallıkları ziyaret ettikten, oralardaki sorunları da kendince uygun biçimde çözdükten sonra Suriye'ye inip Onuncu Alay'ın kışlık karargâhında Piso'yla buluştu.

Bu görüşmeye tanık olan başka subaylar da vardı, çünkü

Germanicus konuşulanların Tiberius'a çarpıtılarak aktarılmasını istememişti. Elinden geldiğince yumuşak bir sesle, Piso'dan emirleri niçin uymadığını açıklamasını isteyerek söze başladı. Bu itaatsizliğinin, gerek Atina'daki konuşmasında ve Rodos'taki değerbilmez sözlerinde, gerek o günden bu yana daha birkaç kez gösterdiği o kişisel düşmanlık ve saygısızlık dışında bir açıklaması yoksa, İmparatora sert bir rapor göndermek zorunda kalacağını söyledi. Barış dönemi koşulları altında, sağlıklı ve güzel bir üste yaşadıkları halde, Onuncu Alay'ın inanılmaz ölçüde disiplinsiz ve pis olduğundan yakındı.

Piso sırıtarak şöyle dedi: “Evet, dökülüyorlar pislikten, değil mi? Roma'nın gücünün ve görkeminin temsilcileri olarak onları Ermenistan'a gönderseydim, Ermenistan halkı ne düşünürdü acaba?” ("Roma'nın gücü ve görkemi" ağabeyimin pek sık kullandığı bir sözdü.)

Germanicus, kendini zor tutarak, bozulmanın Piso'nun eyalete gelmesinden sonra başlamış gibi göründüğünü, Tiberius'a mektubunda bunu belirteceğini söyledi.

Piso alayla, ve araya, bu zor dünyada gençliğin yüksek idealleri çoğu kez daha az yüce, ama daha pratik politikalara yenik düşer gibisinden bir söz de sıkıştırarak, bağışlanmasını rica etti.

Germanicus, gözleri ateş saçarak, kesti sözünü: "Çoğu kez Piso, ama her zaman değil. Yarın, örneğin, mahkemede senin yanında oturacağım, yüksek gençlik ideallerinin önünde herhangi bir engel olup olmadığını, altmışına gelmiş, beceriksiz, paragöz ve zalim bir sefihin eyaletlere adalet götürülmesini önleyip önleyemeyeceğini göreceğiz."

Bu sözlerle sona erdi görüşme. Piso hemen Tiberius'la Livia'ya yazarak olanları anlattı. Germanicus’un son tümcesini öyle bir biçimde aktardı ki, Tiberius altmışına gelmiş, beceriksiz, paragöz, zalim sefihin kendisi olduğu kanısına vardı. Tiberius Piso'ya verdiği yanıtta, ona tümüyle güvendiğini ve belirli bir önemli kişi bu sadakatsiz biçimde konuşmayı ve davranmayı sürdürürse, bir astın bu sadakatsizliği durdurmak amacıyla önlem almasının (ne denli ileri gitse de) Senato'yu ve Roma halkını kuşkusuz hoşnut kılacağını bildirdi. Bu arada Germanicus mahkemeye başkanlık ederek, verilen haksız hükümlere karşı taşralıların başvurularını dinledi. Piso ilkin yasal engellemelerle onu zor durumda bırakmak için elinden geleni yaptı; ama Germanicus sabrını koruyup yemek ya da öğle uykusu için bile ara vermeden davaları dinlemeye devam edince, o yöntemden vazgeçti, rahatsız olduğu gerekçesiyle özür dileyip oradan ayrıldı.

Piso'nun karısı Plancina Agrippina'yı kıskanıyordu, çünkü Germanicus'un karısı olarak, tüm resmi faaliyetlerde Agrippina'nın yeri ondan önceydi. Agrippina'yı öfkelendirmek için binbir çeşit aşağılayıcı oyunlar — çoğun

astlar tarafından yapılan ve "kazaen" ya da "bilmezlikten" diye açıklanabilir terbiyesizlikler — tezgâhlamıştı. Agrippina onu herkesin önünde tersleyerek karşılık verince, daha da ileri gitti. Piso'yla Germanicus'un orada olmadığı bir sabah, süvari birliğinin başında talime çıktı, onlara, Germanicus'un karargâhının önünde birtakım şaklabanlıklar yaptırdı. Onları bir mısır tarlasında dolaştırdı, bir sıra boş çadıra saldırttı, çadırları lime lime ettirdi; “ışıkları söndür”den yangın alarmına kadar akla gelen her komutu verdirtti, bölükler arasında çarpışmalar düzenledi. Sonunda bütün birliği, küçülen daireler çizerek dörtnala koşturdu ve dairenin çapı ancak bir adım kalmışken, hareketi ters yöne çevirmek ister gibi, "Yüzgeri" emri verdi. Birçok at binicilerini de üstlerinden atarak düştü. Süvarilik talimi tarihinde böyle bir keşmekeş daha görülmemiştir. Bıçkın tipler yanlarındakinin atlarını da azdırmak için hayvanlara çakı batırıyor ya da doğrudan binicilerin üzerine atlayıp onları eyerden aşağı çekiyorlardı. Adamlardan birçoğu çok kötü çiftelendi, kiminin bacağı atın altında kalıp kırıldı. Bir adam öldü. Agrippina, gençten bir maiyet subayını Plancina'ya göndererek, kendini ve orduyu rezil etmekten vazgeçmesini bildirdi. Plancina, Agrippina'nın Ren köprüsündeki yürekli sözlerini taklit ederek şu yanıtı gönderdi: "Kocam dönene kadar süvari birliğine ben komuta edeceğim. Onları, yakında bekleyen Parth istilasına karşı hazırlıyorum." Tam o sırada, gerçekten de Parthia'dan birkaç elçi gelmiş, bu gösteriyi şaşkınlık ve küçümsemeyle izliyorlardı.

Şuydu mesele: Vonones, Ermenistan kralı olmadan önce Parthia kralıydı ve tez elden sepetlenmişti oradan. Yerine geçen kişi, Roma ile Parthia arasındaki ittifakın yenilenmesini önermek ve

Germanicus'un onuruna, onu selamlamak üzere Fırat Irmağı’na (Suriye ile Parthia arasındaki sınır) geleceğini bildirmek için bu elçileri göndermişti. Bu arada, Vonones'in, birtakım Parth soylularıyla kolaylıkla gizli bağlantı kurabileceği Suriye'de kalmasına izin verilmemesini rica ediyordu. Germanicus, babası İmparatorun temsilcisi olarak, kralla buluşmaktan sevinç duyacağını, ittifakı yenileyeceğini, Vonones'i başka bir eyalete göndereceğini bildirdi. Böylece Vonones Kilikya'ya gönderilerek Piso’nun servet umudu ortadan kalktı. Plancina da kocası kadar bozuldu buna; Vonones ona hemen her gün değerli takılar armağan ediyordu.

Ertesi yılın başlarında, Germanicus'a Mısır'da büyük bir kıtlık olduğu haberi ulaştı. Son hasat iyi değildi, ama iki yıl öncesinden yeterli tahıl vardı ambarlarda. Büyük un tüccarları piyasaya küçük miktarlar sürerek fiyatları yüksek tutuyorlardı. Germanicus deniz yoluyla hemen İskenderiye'ye gitti ve tüccarları gereksinilen tüm tahılı makul bir fiyat üzerinden satmaya zorladı. Onu Yunanistan'dan da çok ilgilendiren Mısır'ı ziyaret için, eline böyle bir fırsat geçmiş olmasına seviniyordu. İskenderiye o günlerde, bugün de olduğu gibi, dünyanın gerçek kültür merkeziydi — nasıl ki Roma, o günlerde ve bugün, dünyanın siyasi merkeziyse... Germanicus kente sade bir Yunan giysisi içinde, yalınayak ve koruyucusuz girerek İskenderiye'nin göreneklerine olan saygısını gösterdi. İskenderiye'den tekneyle Nil Irmağı'ndan yukarı çıktı: piramitleri, Sfenks'i, eski başkent Thebai'nin muazzam kalıntılarını, Mennon'un büyük heykelini ziyaret etti. Güneşin doğmasından kısa bir süre sonra şarkı söylemeye başlar bu heykel; çünkü göğüs kısmı içten oyuktur, boşlukta biriken hava ısınarak yükselir, boru biçimindeki boğazdan yukarı çıkar. Gezilerinin titiz bir günlüğünü tutarak, Elephantis'in kalıntılarına kadar uzandı. Memphis'te, özel belirtiler taşıyan bir boğa kılığına girmiş büyük Tanrı Apis'in gezinti alanını ziyaret etti; ama Apis onu yüreklendirecek bir işaret vermedi: Karşılaştıkları an, ondan uzaklaşarak "uğursuz bölme"ye girdi. Agrippina Germanicus'un yanındaydı; Caligula ise, süregiden söz dinlemezliği yüzünden, bir öğretmenin gözetiminde Antakya'da bırakılmıştı.

Germanicus, Tiberius 'un onun hakkındaki kuşkularını artırmayan hiçbir şey yapamaz olmuştu artık; ama Mısır'a gitmesi yaptığı yanlışların en kötüsüydü. Anlatayım neden. Augustus, daha iktidarının ilk günlerinde, Roma'nın tahıl için başlıca Mısır'a bağımlı olduğunu, Mısır'ın bir maceracının eline düşmesi durumunda, oldukça küçük bir ordu tarafından başarıyla savunulabileceğini farketmiş, bir yönetim ilkesi olarak da Romalı şövalye ya da senatörlerin kendisinin özel izni olmadan eyaleti ziyaret etmesini yasaklamıştı. Bu kuralın Tiberius'un iktidarında da geçerli olduğu varsayılıyordu genellikle. Ama Mısır'da kıtlık haberlerinden telaşlanan Germanicus, oraya gidiş iznini bekleyerek zaman yitirmek istememişti. Şimdi Tiberius, Germanicus'un onca zamandır beklettiği darbeyi indirmek üzere olduğundan emindi; Mısır'a, oradaki garnizonu kendi yanına çekmek için gitmişti besbelli; yukarı Nil'e yaptığı gezi, sınır muhafızlarıyla

görüşmek için bahaneydi; onu Doğu'ya göndermek büyük hataydı. Senato'da, Augustus'un kesin kurallarının böyle apaçık çiğnenmesinden yakındı.

Tiberius'un azarından çok kınlan Germanicus Suriye'ye döndüğünde, alaylara ve kentlere verdiği buyrukların ya ihmal edilmiş ya da Piso'nun karşıt buyrukları yüzünden yerine getirilmemiş olduğunu gördü. Buyruklarını yeniledi ve kendisi Mısırdayken Piso'nun verdiği bütün buyrukların iptal edildiğini ve yeni bir bildiriye kadar, Piso tarafından imzalanan hiçbir buyruğun, üzerinde ayrıca kendi onayı yoksa, eyalette geçerli olmayacağını ilan ederek, ilk kez hoşnutsuzluğunu açıkça belirtti. Bu bildiriyi henüz imzalamıştı ki, hastalandı. Midesi hiçbir şeyi tutamaz oldu. Yiyeceğine zehir katıldığından şüphelenerek buna karşı her önlemi aldı. Agrippina tüm yemeklerini kendi eliyle hazırlıyor, ev halkından kimse yemeğe ne pişmeden önce, ne de piştikten sonra dokunma fırsatı bulamıyordu. Yinede, yatağından kalkarak bir koltukta yastıkların desteğiyle oturacak kadar iyileşmesi bile oldukça zaman aldı. Açlık, koku alma duyusunu olağanüstü keskinleştirmişti: Evde bir ölüm kokusu olduğunu söylüyordu. Başka kimsenin burnu almıyordu böyle bir kokuyu, Agrippina önceleri bu yakınmaya hastalığın yol açtığı bir kuruntudur diye aldırmadı ama Germanicus üsteledi. Kokunun gün geçtikçe arttığını söyledi.

Sonunda Agrippina da bunu farketti. Koku bütün odalarda var gibiydi. Havayı temizlemek için her yanı tütsüledi, ama koku yok olmadı. Ev halkı korkuya kapılıp bu işte bir büyücünün parmağı olduğunu fısıldaşmaya başladılar.

Ailemizin benden başka bütün bireyleri gibi. Germanicus'un da bir sürü boşinanları vardı; benimkiler sınırlıdır. Germanicus yalnız belirli günlerin ve belirtilerin uğuruna ya da uğursuzluğuna inanmakla kalmamış, kendi yarattığı bir boşinan ağı içinde de bulmuştu kendini. On yedi sayısı ile horozların geceyarısı ötmesi, en çok canını sıkan iki şeydi. On sekizinci ve On dokuzuncu Alayların yitirilen Kartallarını ele geçirdikten sonra, On yedinci Alayınkini ele geçiremeden geri çağırılmış olmasını büyük bir uğursuzluk belirtisi olarak görüyordu. Tesalya'da yaygın olan cinler periler

aracılığıyla yapılan büyülerden de müthiş korkar, her zaman yastığının altında bunlara karşı bir tılsım bulundururdu. Tanrıça Hekate'yi (büyücülerle hortlaklar üzerinde gücü olan tek varlık) bir elinde meşale, öteki elinde Öbür Dünyanın anahtarlarıyla temsil eden, yeşim taşından bir heykelcikti bu.

Plancina'nın ona büyü yaptığından şüphelenince —

Plancina'nın büyücü olduğu söyleniyordu çünkü — böyle durumlarda yapılması gerekeni yaparak, Hekate'yi hoşnut etmek için dokuz kara enik kurban etti. Ertesi gün bir köle, allak bullak bir yüzle, salonda yeri silerken bir taşın oynadığını farkettiğini, taşı kaldırınca, altında yeni doğmuş bir çocuğun çürümeye başlamış çıplak cesedini bulduğunu bildirdi; cesedin karnı kırmızıya boyanmış, alnına boynuzlar bağlanmıştı. Hemen her odada sıkı bîr arama yapıldı gerek, dörtköşe yer taşlarının altında, gerek, duvar halılarının arkasındaki oyuklarda, aynı ölçüde korkunç bir düzine şey bulundu. Aralarında, sırtında gelişmemiş kanatları olan bir kedi leşi ile ağzından çocuk eli sarkan bir zenci kellesi de vardı. Bu iğrenç nesnelerin her birinin yanında üzerine Germanicus'un adı yazılmış bir kurşun levha bulunuyordu. Ev dinsel töreye uygun biçimde temizlendi; Germanicus, midesi hâlâ sıkıntı vermekle birlikte, biraz neşelenir gibi oldu.

Kısa bir süre sonra evde tekin olmayan olaylar görülmeye başladı. Yastıkların arasından kanlı horoz tüyleri çıkıyor, duvarlara kömürle uğursuz şekiller (asılmış bir adam, tersinden yazılmış

Roma sözcüğü, bir çakal vb) karalanıyordu. Bunların kimi, sanki bir cüce yazmış gibi yere yakın, kimiyse bir dev tarafından yazılmış gibi ta yukardaydı; Germanicus'un on yedi sayısını uğursuz saydığını yalnız Agrippina bildiği halde, her yerde bu sayıya rastlanıyordu. Sonra "Germanicus" adı görüldü, tersinden yazılmış olarak ve her gün bir harfi eksilerek... Germanicus Mısır'dayken Plancina eve gizlice birtakım büyüler koymuş olabilirdi; ama süregiden bu olayları açıklamak olanaksızdı. Uşaklardan şüphe edilmiyordu, çünkü sözlerle şekiller onların giremediği odalarda da vardı; hatta, tek penceresi bir insanın sığamayacağı kadar küçük olan kilitli bir odanın duvarları, yerden tavana yazılar, şekillerle

kaplanmıştı. Germanicus'un tek avuntusu, Agrippi’nayla küçük Caligula'nın yürekli davranışlarıydı. Agrippina olayları elinden geldiğince hafife almaya çalışıyordu; Caligula ise, kendisinin güvencede olduğunu, çünkü Tanrı Augustus'un torununa büyü işlemeyeceğini, bir büyücü karşısına çıkacak olursa, kılıcını çekip onu paramparça edeceğini söylüyordu. Ama Germanicus yeniden yatağa düştü. Adının yalnız üç harfinin kaldığı günü izleyen gece yarısı, bir horoz ötüşüyle uyandı. Bitkinliğine karşın yatağından fırladı, kılıcını kaptığı gibi Caligula’yla küçük Lesbia'nın uyuduğu bitişik odaya daldı. Orada boynu altın rengi halkalı, kocaman bir horozun ölüleri uyandırmak istermişçesine öttüğünü gördü. Kafasını kesmeye çalıştı ama, horoz pencereden uçtu. Germanicus yarı baygın yere yığıldı. Agrippina güçlükle yatağına götürdü onu. Germanicus kendine gelince, Agrippina'ya sonunun geldiğini söyledi. "Hekate'n yanındayken sana bir şey olmaz" dedi Agrippina. Germanicus yastığın altında tılsımı aradı, eli ona değince de yeniden yüreklendi.

Sabahleyin Piso'ya, eski Roma geleneğine göre aralarında kişisel savaş ilan eden bir mektup yazdı. Ona Eyaleti terketmesini buyurdu ve elinden geleni ardına koymamasını söyleyerek meydan okudu. Ne var ki, Piso zaten gitmişti. O anda Sakız Adası'nda Germanicus'un ölüm haberini bekliyordu; haber ona ulaşır ulaşmaz Eyaletin yönetimini eline almak ü2crc dönmeye hazırdı. Zavallı ağabeyim her saat biraz daha güçten düşüyordu. Ertesi gün, Agrippina'nın odada olmadığı ve onun yan baygın yattığı bir sırada, yastığının altında bir kımıltı hissetti. Yana dönerek korku içinde tılsımı aradı. Tılsım gitmişti ve kimse yoktu odada.

Ertesi gün arkadaşlarını çağırttı. Onlara ölmek üzere olduğunu, onu öldürenin Piso ile Plancina olduğunu söyledi. Tiberius'la Castor'a kendisine yapılanları anlatmalarını, ölümünün öcünü almalarını rica etti. "Roma halkına şöyle deyin," diye ekledi.

'Sevgili karımla altı çocuğumu onlara emanet ediyorum. Piso ve Plancina beni öldürmek için emir aldıklarını söylerlerse, inanmasınlar; inanırlarsa da, bu nedenle onları bağışlamasınlar." 9 Ekim günü yatağının karşısındaki duvarda bir tek G harfinin göründüğü gün öldü. Hastalığının on yedinci günüydü. Erimiş vücudu Antakya'nın Pazar Yeri'ne kondu, karnındaki

kırmızı lekelerle tırnaklarının morluğunu herkes gördü. Köleleri işkenceden geçirildi. Azatlıları da teker teker sorguya çekildi. Yirmi dört saat boyunca, ara vermeden ve değişik kişiler tarafından yürütülen bu sorgulamalar sonunda adamlar öyle bitkin düşmüşlerdi ki, eğer bir şey bilselerdi, salt rahat bırakılmak için söylerlerdi. Ne var ki, gerek azatlılardan, gerek kölelerden öğrenilebilen tek şey, Martina adında ünlü bir büyücünün sık sık Plancina’nın yanında görüldüğü, ve bir kez, evde Caligula'dan başka kimse yokken, Plancina'yla birlikte oraya gittiğiydi, ayrıca Germanicus'un dönüşünden tam bir önceki gün, evde yaşlı bir sağır bekçi dışında kimsenin olmadığıydı: Ev halkının geri kalan bölümü yerel arenada Piso tarafından düzenlenen bir kılıç dövüşünü izlemeye gitmişlerdi. Gelgeldim, ne horoz, ne duvardaki yazılar, ne de tılsımın yok oluşu hakkında kimse akla yatkın bir açıklama getiremedi.

Alay komutanları ve Eyalet'te bulunan öteki yüksek rütbeli Romalılar geçici bir vali atamak üzere toplandılar. Altıncı Alayın komutanı vali seçildi. Hemen Martina'yı tutuklattı ve gözaltında Roma'ya gönderdi. Eğer Piso yargılanacaksa, Martina en önemli tanıklardan biri olacaktı.

Germanicus'un öldüğünü duyunca, Piso, sevincini saklamak şöyle dursun, tapınaklarda kurban kestirtti. Yakın bir tarihte bir kız kardeşini yitiren Plancina, yas kılığını çıkarıp yeniden en cafcaflı giysilerini giydi. Piso Tiberius'a yazarak, Germanicus’un vatana ihanet tasarılarına cesaretle karşı koyduğu için, Tiberius'un kendisi tarafından atandığı valilik görevinden uzaklaştırıldığını ve şimdi görevini yeniden üstlenmek üzere Suriye'ye döneceğini bildirdi. Germanicus'un "sefa düşkünlüğünü ve küstahlığını" da araya sıkıştırmıştı. Gerçekten çalıştı Suriye'ye dönmeye; hatta kendisini destekleyecek birkaç tabur bile buldu. Ama yeni vali, Kilikya'da kendine üs yaptığı kaleyi kuşatarak Piso'yu teslim olmaya zorladı, onu kendisine yöneltilecek suçlamaları yanıtlamak üzere Roma'ya gönderdi.

Bu arada Agrippina, iki çocuğu ve içinde kocasının küllerini taşıdığı kapla, İtalya'ya doğru denize açılmıştı. Roma'da Germanicus'un ölüm haberi öyle büyük bir üzüntü yaratmıştı ki, kentteki her aile en sevdiği yakınını yitirmiş gibiydi. Üç tam gün, bu yönde bir Senato kararı ya da yargıçların buyruğu olmadığı halde genel yas tutuldu: Dükkânlar kapalı, mahkemeler boş,

ticaret durmuş ve herkes yas giysilerine bürünmüştü. Sokakta bir adamın, "Güneş bir daha hiç doğmamak üzere battı sanki," dediğini duydum. Kendi acımdan söz etmeye dilim varmıyor.

BÖLÜM XXI

Livia ve Tiberius, yüzlerini dışarda gösteremeyecek kadar acı çekiyor rolünü oynayarak kendilerini saraylarına kapadılar. Agrippina'nın kara yoluyla gelmesi daha doğru olurdu, kış enikonu bastırmış, deniz mevsimi kapanmıştı. Ama fırtınalara karşın gemiyle yola çıktı, birkaç gün sonra da Korfu'ya vardı. Oradan, iyi bir rüzgârla, bir gün içinde Brindisi limanına ulaşılır. Burada bir süre dinlenerek, İtalya halkının korumasına sığınmaya geldiğini bildirmek üzere önden haberciler gönderdi. Şimdi gene Roma'ya dönmüş olan Castor, Agrippina'nın öteki dört çocuğu ve ben onu karşılamak için Roma'dan çıktık. Tiberius hemen limana Muhafız Alayından iki tabur göndermiş ve küllerin geçtiği bölgelerdeki kent yöneticilerinin, ölmüş oğluna son saygı görevlerini yerine getirmelerini buyurmuştu. Agrippina gemiden indiğinde muazzam bir kalabalık tarafından saygılı bir sessizlikte karşılandı; küllerin bulunduğu kap bir katafalka konup Muhafız Alayı subaylarının omuzlan üzerinde Roma'ya doğru yola çıkarıldı. Bir kamu felaketi belirtisi olarak tabur sancaklarının süsleri çıkarılmıştı, baltalarla asalar ters taşınmaktaydı. Binlerce kişinin izlediği cenaze alayı Calabria'dan, Apulia'dan, Campania'dan geçerken bir sürü insan daha katıldı. Kırsal kesim halkı karalara bürünmüş, şövalyeler mor giysi giyinmişti; gözyaşları, feryatlar, ağıtlarla, yaktıkları günlüklerin kokusunu sunuyorlardı ölmüş kahramanlarının ruhuna.

Biz cenaze alayını Roma'nın yaklaşık altı mit güneyinde, Terracina'da karşıladık. Brindisi'den buraya bütün yolu kupkuru gözler ve, mermer bir yüzle, kimseye tek söz etmeden yürüyerek gelen Agrippina, dört yetim çocuğunu görünce acısına yenik düştü. Şöyle haykırdı Castor'a: "Sevgili kocama duyduğun yakınlık aşkına, onun çocuklarının canını kendi canınla savunacağına ve onun ölümünün öcünü alacağına yemin et! Senden son

isteğiydi bu." Castor, belki çocukluğundan bu yana ilk kez ağlayarak, bu isteği yerine getireceğine yemin etti.

Livilia'nın niçin bizimle gelmediğini soracak olursanız, yanıt, tam o sırada ikiz oğlan doğurmuş olmasıydı — babaları da Sejanus'tu anlaşılan. Annemin niçin bizimle gelmediğini soracak olursanız, yanıt, Tiberius'la Livia'nın, onun cenazeye bile gitmesine izin vermemeleriydi. Eğer ölenin babannesi ve manevi babası olarak, acılarının büyüklüğü, kendilerinin cenaze töreninde bulunmasını önlüyorsa, ölenin annesi olarak, annemin bulunması olanaksızdı elbet. Ortada görünmemekle de çok akıllık ettiler. Eğer görünselerdi, "çok acılı" rolü oynasalar bile, hiç kuşkusuz halk üstlerine saldırırdı; ayrıca, sanırım Muhafız Alayı seyirci kalır, onları korumak için parmağını kaldırmazdı. Tiberius, çok daha önemsiz kişilerin cenazelerinde görmeye alışık olduğumuz hazırlıkları bile savsaklamıştı: Ne Claudian'ların ve Julian'ların aile maskları görülüyordu, ne ölünün döşeğe yatırılmış heykeli vardı, ne Hitabet Kürsüsü'nden bir uğurlama konuşması yapıldı, ne de cenaze ilahileri söylendi. Tiberius'un ileri sürdüğü özür, cenaze töreninin daha önce Suriye'de yapılmış olduğu ve törenin tekrarlanmasının Tanrıları gücendireceğiydi. Ama o geceki kadar içten ve herkesçe paylaşılan bir keder görülmemiştir Roma'da. Mars Alanı meşalelerle alev alevdi ve küllerin bulunduğu kabın Castor tarafından huşu içinde yerleştirildiği Augustus'un mezarının çevresinde kalabalık öyle yoğundu ki, birçok kişi ezilerek öldü. Her yerde halk Roma'nın elden gittiğini, hiçbir umudun kalmadığını söylüyordu: Çünkü Germanicus zulme karşı son kalesiydi onların ve haince öldürülmüştü. Her yerde herkes Agrippina'yı övüyor, ona acıyor ve çocuklarının sağlığı için dualar ediyordu.

Tiberius birkaç gün sonra bir bildiri yayınlayarak, birçok ünlü Romalı vatan uğruna ölmüşse de hiçbirinin kaybının sevgili oğlununki kadar yaygın ve yoğun bir üzüntü yaratmadığını söyledi. Ama artık herkesin kendisini toparlaması ve gündelik işlerine dönmesi uygun olacaktı: prensler geçici, ama vatan kalıcıydı. Buna karşın, Aralık sonundaki Çılgınlar Şenliği'nde alışılagelen şakalarla neşe görülmedi, ancak Nisan ayındaki Yüce Ana Yortusu'ndan sonra yas sona erdi ve olağan iş yaşamına dönüldü. Tiberius'un kuşkuları şimdi Agrippina'nın üzerinde yoğunlaşmıştı. Cenaze

töreninden sonraki sabah Agrippina onu Saray'da ziyaret etmiş, korkusuzca. Piso'yla Plancina'dan öc alarak suçsuzluğunu kanıtlayana dek, kocasının ölümünden onu sorumlu tutacağını söylemişti. Tiberius şu Yunanca dizeleri okuyarak hemen kesmişti görüşmeyi:

Eğer kraliçe sen değilsen, dostum.

Sana haksızlık edildiğini mi sanıyorsun?

Piso bir süre Roma'ya dönmedi. Oğlunu aracı olarak Tiberius'la görüşmeye göndererek, kendisi şimdi Tuna boyundaki orduya dönmüş olan Castor'u ziyarete gitti. Monarşi mirasında bir rakibi ortadan kaldırdığı için Castor'un ona minnettar olacağını ve Germanicus'un vatana ihanet ettiği masalına inanacağını bekliyordu. Castor onunla görüşmeyi reddetti, herkesin önünde piso'nun adamına, eğer dolaşan söylentiler doğruysa, sevgili kardeşinin almaya yemin ettiği öcünü Piso'dan almak zorunda kalacağını, dolayısıyla, suçsuzluğunu açık seçik kanıtlayana kadar. Piso'ya uzak durmasını salık vereceğini söyledi. Tiberius da Piso'nun oğlunu ne belirgin bir yakınlık, ne de belirgin bir terslikle karşıladı; Germanicus'un ölümüne ilişkin resmi soruşturma yapılana kadar önyargısız kalacağını göstermek ister gibiydi.

Bir süre sonra Piso, Plancina'yla birlikte Roma'da boy gösterdi. Tekneyle peşlerinde bir sürü hizmetkârla, Tiber'den aşağı inip Augustus'un mezarının önünde karaya çıktılar. Oraya toplanan halkın düşmanca bakışlarına aldırmadan sırıtarak yürüyüp Flaminian Sokağı'nda onları bekleyen bir çift Fransız atı koşulmuş süslü bir arabaya binmeleri, az kalsın bir ayaklanmaya yol açacaktı. Piso'nun Pazar Yerine bakan evi de süslenip püslenmişti: Tüm eşini dostunu dönüşünü kutlamak için verdiği şölene çağırarak bir hayli gürültü kopardı: Roma halkına, onlardan korkmadığını ve Tiberius'la Livia'nın kendisini desteklediğini göstermek istiyordu. Tiberius, Piso'nun sıradan cinayet davalarına bakan mahkemede yargılanmasını planlamıştı. Yargıç olarak da, kasdi bir beceriksizlikle her şeyi birbirine karıştıracak, kendisiyle çelişkiye düşecek, suçlamalarını destekleyecek kanıtları ortaya koymayı unutacak bir senatör seçilmişti. Öyle ki, ancak beraatla sonuçlanabilirdi dava. Ama Germanicus'un dostları, özellikle Suriye'de maiyetinde olup Agrippina'yla birlikte dönen üç senatör,

Tiberius'un seçtiği yargıca karşı çıktılar. Tiberius sonunda hem davaya kendi bakmayı, hem de davanın Senato'da görülmesini kabul etmek zorunda kaldı. Germanicus'un dostları Senato'da gereksindikleri tüm desteği bulabilirlerdi. Senato Germanicus'un anısını birtakım olağandışı yollardan (anıt mezarlar, anıt kemerler, yarı tanrısal ayinler) onurlandırmış ve Tiberius bunları veto etmeyi göze alamamıştı.

Castor bir kez daha Tuna bölgesinden döndü, ve Maroboduus sorununun başarılı çözümünden ötürü kendisine ikinci derecede bir zafer alayı bağışlanmış olmasına karşın, Kent'e at üstünde ve başında çelenkle değil sıradan bir yurttaş gibi, yaya girdi. Babasını ziyaret ettikten sonra dosdoğru Agrippina'ya gidip adaletin yerini bulması için elinden geleni yapacağına yemin etti.

Piso, savunması için dört senatöre başvurmuştu. Bunların üçü. hastalık ya da olanaksızlık gerekçesiyle isteğini geri çevirmiş, dördüncü (Gallus) ise, o güne dek cinayetle suçlanan ve suçlu gibi görünen hiç kimseyi, — hele İmparator ailesinin gözüne girme olanağı da yoksa — savunmadığını söylemişti, Calpurnius Piso, amcasının şölenine gitmemiş olmasına karşın, aile onuru adına onu savunmayı üstlendi ve üç kişi daha ona katıldı. Bu üç kişi, kanıtlar ne otursa olsun, Tiberius'un Piso'yu beraat ettireceğine emin olduklarından, davada üstlendikleri rolden ötürü ilerde ödüllendirileceklerini umuyorlardı. Piso bizzat Tiberius tarafından yargılanacağına seviniyordu; çünkü Sejanus ona her şeyin usulünce yönetileceğini, Tiberius'un görünüşte çok sert bir tavır takınacağını, ama sonunda, yeni kanıtlar gösterilmesi için, duruşmayı sine die (gün belirtmeden) erteleyeceğini söylemişti. Baş tanık Martina (Sejanus'un ajanları tarafından boğularak) ortadan kaldırılmıştı zaten ve savcıların iddiaları şimdi iyice zayıf kalacaktı.

Suçlamaların ortaya konması için sadece iki gün ayrılmıştı.

Piso yararına davayı karıştırmakla görevlendirilen adam ayağa kalktı ve Piso'ya karşı, Augustus'un iktidarı sırasında İspanya'da, yolsuzluk ve görev suistimali gibi bayat suçlamalar yönelterek zaman öldürmek için elinden geleni yaptı. Tiberius, birkaç saat, onun konuyla ilgisiz bu konuşmasını

sürdürmesine ses çıkarmadı, ta ki Senato, ayak sürümeler, öksürmeler ve yazı takımlarını takırdatmalarla, esas tanıkların dinlenmesine geçilmezse tatsızlık çıkacağını belirtene dek... Germanicus'un dört arkadaşı iyi hazırlanmışlardı, her biri sırayla kalkarak, Piso'nun Suriye'de askeri disiplini yozlaştırdığına, Germanicus'a ve kendilerine ettiği küstahlıklara, emirlere itaat etmediğine, Vonones'le çevirdiği entrikalara, eyalet halkına zulmettiğine tanıklık ettiler. Onu, Germanicus'u zehir ve büyü ile öldürmekle, ölüm haberini alınca şükür kurbanları sunmakla, son olarak da yasadışı olarak topladığı özel kuvvetlerle Eyalet'e silahlı saldırıda bulunmakla suçladılar.

Piso, askeri disiplini yozlaştırma, Germanicus'a küstahlık ve itaatsizlik ya da Eyalet halkına zulüm suçlamalarını yadsımadı; bunların abartıldığını söyledi yalnızca. Ama zehir ve büyü suçlamasını öfkeyle reddetti. Suçlayanlar, alaylara yol açar korkusuyla, Antakya'daki doğaüstü olaylardan söz etmediler; Piso'yu Germanicus'un evindeki adamlarla köleleri elde etmekle de suçlayamadılar: Çünkü onların cinayetle bir ilgisi olmadığı daha önce ortaya konmuştu. Böylece Piso, Germanicus'un evinde verilen bir şölende, onun yanında otururken yemeğine zehir koymuş olmakla suçlandı. Piso bu suçlamayı alaya aldı: Kimse görmeden nasıl yapabilirdi böyle bir şeyi? Hele bütün sofra, uşaklar da cabası, yaptığı her hareketi izliyorken... Büyüyle belki!

Elinde, boyundan, renginden, bağlanış biçiminden Tiberius'tan geldiklerini herkesin anladığı bir tomar mektup vardı.

Germanicus'un arkadaşları, eğer Piso'ya Roma'dan gönderilmiş herhangi bir talimat varsa, okunmasını önerdiler. Piso, "özel ve çok gizli" anlamına gelen Sfenks mühürle (Augustus'undu bu aslında) damgalanmış oldukları gerekçesiyle, mektupları okumayı reddetti: Vatana ihanet olurdu bunları okumak. Tiberius, önemli bir şey, içermeyen bu mektupları okumanın boşuna zaman yitirmek olacağını ileri sürerek öneriye karşı çıktı. Senato bu konuda diretemedi artık. Piso, hayatını kurtaracağına güvendiğinin bir belirtisi olarak, mektupları Tiberius'a verdi.

Dışarıda, duruşmanın gidişini izleyen kalabalıktan öfkeli sesler geldi, boğuk sesli bir adam şöyle haykırdı pencereden:

Sizin elinizden kurtulabilir Efendiler, ama bizden kurtulamayacak! Bir ulak. Tiberius'a, halkın Piso'nun heykellerine saldırdığı, heykelleri kırmak üzere Ağlama Merdivenine sürüklediği haberini getirdi. Ağlama Merdiveni, Capitol Tepesinin eteğinde, canilerin cesetlerinin boğazlarından bir kancayla tutulup Tiber'e atılmazdan önce halka sergilendiği bir dizi basamaktı. Tiberius heykellerin kurtarılarak yeniden kaidelerine yerleştirilmesini buyurdu. Ama bu koşullar altında bir davaya bakamayacağından yakınarak, duruşmayı akşama erteledi. Piso koruyucuların eşliğinde götürüldü.

O güne dek, kocasının yazgısı ne olursa olsun, paylaşacağını ve gerekirse onunla birlikte öleceğini söyleyerek övünen Plancina, şimdi paniğe kapılmıştı. Ayrı bir savunma yapmaya karar verdi. Yakınlık kurmuş olduğu Livia'nın onu kurtaracağına güveniyordu.

Piso bu ihanetten habersizdi. Duruşmaya dönüldüğünde, Tiberius ona herhangi bir yakınlık belirtisi göstermedi, suçlayanlara, zehir konusunda daha kesin kanıtlar getirmiş olmaları gerektiğini söylemekle birlikte, Piso’ya, eyaleti yeniden ele geçirmek için silahlı girişimde bulunmasının asla bağışlanamayacağını belirtti. O akşam eve dönünce, Piso odasına kapandı, ertesi sabah da kılıcı yanında ölü bulundu. Kendini öldürmemişti aslında.

Çünkü Piso mektuplardan en bağlayıcı olanını, ona Livia tarafından, ama Tiberius'la kendisi adına yazılmış ve Sfenks mühürle damgalanmamış (Tiberius yalnız kendi kullanımına ayırmıştı Sfenks mührü) bir mektubu, vermemişti. Plancina'ya, bunu kullanarak hayatları için pazarlık etmesini söyledi. Plancina Livia’ya gitti. Livia ona Tiberius'la görüşeceğini bildirdi. İşte o zaman Livia ile Tiberius ilk kez açıkça birbirlerine girdiler. Tiberius ateş püskürüyordu Livia'ya o mektubu yazdığı için; Livia da, Sfenks mührü kullanmasına izin vermediği için kabahatin onda olduğunu söylüyor ve son günlerde kendisine karşı çok küstahça davrandığından yakınıyordu. İmparator kim, kendisi mi, o mu? diye sordu Tiberius. Livia, eğer İmparator

o ise, bunu kendisinin sağladığını, terbiyesizlik etmesinin budalalık olduğunu söyledi: Çünkü, onu başa geçirmenin yollarını nasıl bulmuşsa, onu yıkmanın yollarını da bulabilirdi.

Çantasından bir mektup çıkarıp okumaya başladı. Augustus tarafından, Tiberius Rodos'tayken yazılmış eski bir mektuptu bu: Tiberius'u vatana ihanet, gaddarlık ve ahlaksızlıkla suçluyor, onun (Livia'nın) oğlu olmasa, bir gün daha yaşatmayacağını yazıyordu. "Bu kopyası tabii," dedi Livia. "Aslını sağlam bir yerde saklıyorum. Aynı havada yazdığı mektupların sadece bir tanesi bu. Bunların Senato'da elden ele dolaşmasını istemezsin, değil mi?"

Tiberius kendini tuttu, terslendiği için özür diledi: İkisinin de birbirlerini yıkma olanağına sahip olduğu açıkken kavga etmelerinin saçma olduğunu söyledi. Ama Piso'nun hayatını nasıl kurtarabilirdi? Hele Suriye'yi geri alma girişimi için özel kuvvetler toplama suçlaması kanıtlanırsa, bunun cezasının kesinlikle ölüm olacağını söyledikten sonra?

Plancina asker toplamadı ama, değil mi?

Bunun bu işle ne ilgisi var anlamıyorum. Sadece Plancina'yı kurtaracağım demekle Piso'dan mektubu geri alamam ya.

Eğer Plancina'yı kurtaracağına söz verirsen, mektubu Piso'dan alırım: Orasını bana bırak. Piso ölürse, kamuoyu tatmin olur. Pilancina'yı kurtarmanın sorumluluğunu yüklenmekten çekiniyorsan, bağışlanmasını benim rica ettiğimi söylersin. Doğrusu da bu zaten; çünkü bütün mesele benim yazdığım bir mektuptan çıktı.

Böylece Livia Plancina'ya, Tiberius'a söz getiremediğini, dostlarını koruyarak kendi canını tehlikeye atmaktansa, öz anasını halkın nefretine kurban etmeyi yeğlediğini söyledi. Ondan koparabildiği tek şey, dedi, eğer mektup geri verilirse Plancina'nın bağışlanacağı yolunda zoraki bir sözdü. Böylece Plancına, Livia

tarafından Tiberius'un adına yazılmış sahte bir mektupta Piso'ya gitti ve her şeyi pek güzel ayarladığını söyledi. Suçsuz çıkarılacaklarını vaat eden

mektup da işte elindeydi. Piso, buna karşılık, ona öteki mektubu uzatırken, ansızın boğazından hançerledi onu. Ve Piso yerde can çekişirken, kılıcının ucunu kana batırıp kabzayı eline tutuşturdu ve onu öyle bırakıp çıktı. Mektupla sahte vaat mektubunu, kararlaştırıldığı üzere, Livia’ya götürdü.

Ertesi gün Senato'da Tiberius, Piso'nun sözde canına kıymadan önce yazdığı bir açıklamayı okudu: Piso tümüyle masum olduğunu söylüyor, Livia'yla kendisine sadakatini tekrarlıyor ve yargılanmasına konu edilen olaylarda rol almadıklarından ötürü, oğullarını korumaları için yalvarıyordu. Ondan sonra Plancina'nın yargılanmasına geçildi. Martina'yla birlikte görüldüğü kanıtlandı ve Martina'nın büyücü olarak tanındığına yemin edildi, Martina'nın cesedi gömülmek üzere hazırlanırken, saçının içine bağlanmış ufak bir şişe zehir bulunduğu ortaya çıktı. Germanicus'un emireri İhtiyar Pomponius eve sokulan o korkunç nesnelere ve Germanicus'un yokluğunda Plancina'nın Martina'yla birlikte eve girdiğine tanıklık etti; Tiberius tarafından sorguya çekildiğinde tekinsiz olaylara ilişkin ayrıntılı bügi verdi. Plancina'yı savunacak kimse çıkmadı. Plancina gözyaşları içinde suçsuz olduğuna yemin etti; Martina'nın zehirle uğraştığını hiç bilmediğini, onunla sadece esans alışverişi için ilişki kurduğunu söyledi. Kendisiyle Germanicus'un evine gelen kadının Martina olmayıp albaylardan birinin karısı olduğunu ileri sürdü. Birini ziyarete gidip evde küçük bir çocuktan başkasını bulmamak suç değildi herhalde, Agrippina'ya hakaretlerine gelince, bunlar için yürekten pişmanlık duyuyor, içtenlikle özür diliyordu Agrippina'dan: O, bir kadının ödevi gereği, kocasının dediklerini yapmıştı; dahası, kocası ona Agrippina'nın Germanicus'la birlikte Senato'ya karşı komplo kurduğunu söylemişti, dolayısıyla yapması gerekeni daha da istekle yerine getirmişti.

Tiberius durumu özetledi. Plancina'nın suçu konusunda bir ölçüde kuşku duyulabilir, dedi. Martina ile ilişkisi kanıtlanmış gibiydi; Martina'nın zehir uzmanı olarak ünü de öyle... Ama aralarında bir suç ilişkisi olup olmadığı hâlâ tartışma götürürdü. İddia makamı mahkemeye Martina'nın saçından çıkan şişeyi bile sunamamıştı; şişenin içeriğinin zehirli olduğu yolunda kanıt da yoktu: Bir uyku ilacı ya da cinsel istekleri uyaran bir sıvı olabilirdi pekâlâ. Annesi Livia, Plancina'nın karakteri hakkında olumlu düşüncelere

sahipti; eğer suçu kesinlikle kanıtlanmamışsa, bu belirsizliği onun lehine yorumlamalarını diliyordu Senato'dan:

Çünkü düşünde sevgili torununu görmüş ve Germanicus kendisinden, bir kocanın ya da babanın suçundan ötürü masum kişilerin acı çekmesine izin vermemesini rica etmişti.

Böylece Plancina beraat etti. Piso'nun iki oğlundan birine babasının mülkünü miras alma hakkı tanındı; Kilikya'daki çatışmaya katılmış olan ötekine ise sadece birkaç yıl sürgün cezası verildi. Bir senatör, ölmüş kahramanın ailesine — Tiberius'a, Livia'ya, annem Antonia'ya, Agrippina'ya ve Caligula'ya— onun öcünü aldıkları için resmi bir teşekkür sunulmasını önerdi. Öneri oylanmak üzereydi ki, Furius'tan önce Afrika Valisi olan eski Konsül bir dostum bir düzeltme istemek için ayağa kalktı. Öneri eksik, diyerek karşı çıktı: Önemli bir ad, dava dosyasını hazırlamak ve tanıkları korumak için herkesten çok çalışmış olan ölmüş kahramanın kardeşi Claudius'un adı belirtilmemişti. Tiberius omuzlarını silkti ve benim yardıma çağrıldığıma şaştığını; çağrılmasaydım, Piso'ya karşı suçlamaların belki daha açık seçik sunulabileceğini söyledi. (Ağabeyimin dostlarının toplantısına başkanlık ettiğim ve her tanığın ne söyleyeceğine benim karar verdiğim doğruydu; aslında, Piso'yu şölende kendi eliyle zehir koymakla suçlamamalarını da öğütlemiş, ama azınlıkta kalmıştım. Bir de Pomponius'la torunlarını ve ağabeyimin üç azatlısını, duruşma gününe kadar Capua'daki köşküme yakın bir çiftlikte saklamıştım. Martina'yı da tanıdığım bir tüccarın Brindisi'deki evinde saklamaya çalıştım, ama Sejanus izini buldu.) Neyse, Tiberius benim adımın da teşekkür listesine konmasına izin verdi; ama Agrippina'nın bana teşekkürünün yanında bu pek anlamsız kaldı. "Germanicus, ölümünden hemen önce, sahip olduğum en gerçek dost zavallı kardeşim Claudius'tur, dediği zaman ne demek istediğini şimdi anladım," dedi Agrippina.

Livia'ya duyulan nefret öylesine şiddetliydi ki, Tiberius ona onca kez vaat ettiği unvanı Senato’dan istememek için bu bahaneyi kullandı. Bir babaanne torununun katiline kucağını açar ve onu Senato'nun hışmından kurtarırsa, bu ne anlama gelir? Bilmek istiyordu herkes. Yanıt ancak şu olabilirdi: Cinayeti bizzat babaanne teşvik etmişti ve bundan öylesine utanç

duyuyordu ki, kurbanın karısı ve çocukları da onu izleyeceklerdi çok geçmeden.

BÖLÜM XXII

Germanicus ölmüştü, ama Tiberius kendini eskisinden çok daha güvencede hissetmiyordu. Sejanus, Piso'nun yargılanması sırasında şu ya da bu ileri gelenin onun aleyhinde neler fısıldamış olduğuna ilişkin hikâyelerle geliyordu sürekli. Bir zamanlar askerleri için kullandığı "itaat ettikleri sürece varsın korksunlar benden" sözü yerine şöyle demişti Sejanus'a: "Korktukları sürece varsın nefret etsinler benden." Son günlerde ona karşı en açık eleştirileri yönelten üç şövalyeyle iki senatörü, Germanicus'un ölümünü duyduklarında sevinç gösterdiler gibi ilgisiz bir suçlamayla idam ettirdi. Muhbirler, idam edilenlerin bıraktıkları mülkü aralarında paylaştı.

Bu sıralarda Germanicus'un en büyük oğlu Nero* ergin oldu. Babası gibi yetenekli bir asker ya da o denli yetenekli bir yönetici olacağa pek benzememekle birlikte, babasının yakışıklılığını ve tatlı kişiliğini büyük ölçüde miras almıştı ve Kent çok şey umuyordu ondan. Castor'la Livilla'nın kızı Helen'le evlenmesini halk büyük bir coşkuyla kutladı. Kıza çarpıcı güzelliğinden ötürü Helen diyorduk (gerçek adı Julia'ydı), ama sonradan "Obur" anlamına gelen Heluo demeye başladık, çünkü aşırı yemekle güzelliğini mahvetti. Nero, Agrippina'nın gözdesiydi. Aile, Claudian soyuna yaraşır biçimde, iyiler ve kötüler ya da türkünün sözleriyle "elmalar ve yaban elmaları" olarak bölünmüştü. Yaban elmaları elmalardan fazlaydı. Agrippina'nın Germanicus'a doğurduğu dokuz çocuktan üçü (iki kızla bir oğlan) küçük yaşta öldü ve görebildiğim kadarıyla, o oğlanla kızların büyüğü dokuz çocuktan en iyileriydi. Sekiz yaşını doldurduğu gün ölen oğlanı Augustus öylesine severdi ki, yatak odasına Cupid giysisi içinde bir resmini koydurtmuştu ve her sabah yataktan kalkar kalkmaz öperdi

*Bu Nero, daha sonra İmparator olan Nero ile karıştırılmamalıdır, (RG)

öperdi resmi. Ama sağ kalan çocuklardan bir tek Nero tümüyle iyi bir karaktere sahipti. Drusus somurtkan, sinirli ve kolaylıkla kötüye

kayabilecek bir yapıdaydı. Drusilla da ona benziyordu. Caligula, Agrippinilla ve Lesbia dediğimiz en küçük kız tümüyle kötüydüler. Ölen kızların küçüğü de sanırım onlar gibiydi. Ama Kent bütün aileyi Nero'ya bakarak tartıyordu, çünkü halkı etkileyebilecek yaştaki tek çocuk oydu. Caligula daha dokuz yaşındaydı.

Roma'da olduğum bir gün, Agrippina, büyük bir sıkıntı içinde bana akıl danışmaya geldi. Her gittiği yerde izlendiği ve gözetlendiği duygusuna kapıldığını, bunun onu hasta ettiğini söyledi. Sejanus'tan başka Tiberius üzerinde etkisi olan birini tanıyor muydum? En ufak bir bahane bulsa, onu öldürteceğine ya da sürgün edeceğine emindi. Tiberius üzerinde olumlu etkisi olan sadece iki kişi bildiğimi söyledim. Biri Coceius Nerva, öteki de

Vipsania'ydı. Tiberius Vipsania'ya olan aşkını hiçbir zaman söküp atamamıştı yüreğinden. Vipsania ile Gallus'un, on beş yaşında tıpkı Vipsania'ya (Vipsania'nın Tiberius'un karısı olduğu zamanki haline) benzeyen bir torunu olduğunda, bu kızın kendinden başka biriyle evlenmesi fikrine dayanamamış, ancak kızın Castor'un yeğeni olması önleyebilmişti onunla evlenmesini. Böyle bir evlilik, teknik açıdan, akraba ile zina sayılırdı. Böylece kızı, o günlerde ölen yaşlı Occia'nın yerine Vestalara Başrahibe atadı. Agrippina'ya, Nerva ve Vipsania ile dostluk kurarsa, kendisinin de, çocuklarının da güvencede olacağını söyledim. Vipsania, Castor'un annesi olarak, Agrippina'ya elinden gelen her yardımı yapardı. Öğüdümü tuttu. Ona çok acıyan Vipsania ile Gallus, evleriyle kent dışındaki üç köşklerini ona açarak çocuklarla uzun uzadıya ilgilendiler. Gallus, örneğin, oğlanlar için yeni öğretmenler tuttu, çünkü eskilerin Sejanus'un ajanları olduğundan şüpheleniyordu Agrippina. Nerva'nın pek bir yardımı olmadı. O bir hukukçu ve akit yasaları konusunda hayatta olan en büyük yetkeydi. Bu konuda birçok kitap yazmıştı. Ama bütün diğer bakımlardan, neredeyse ahmak denecek kadar dalgın ve dikkatsizdi. Agrippina'ya yakınlık gösterdi, — herkese olduğu gibi — ama onun kendisinden ne beklediğini anlamadı.

Ne yazık ki, çok geçmeden Vipsania öldü ve bunun Tiberius üzerindeki etkisi hemen görüldü. Halkın, söylentilerine bile inanmaktan çekindiği cinsel sapıklıklarını gizlemek için herhangi bir çaba göstermez oldu artık.

Kimi sapıklıkları öylesine akıl almaz, öylesine iğrençti ki. kimse bunları ciddi olarak bir Roma İmparatorunun, Augustus'un kendi seçtiği bir İmparatorun vakarıyla bağdaştıramıyordu. Şimdi hiçbir kadın, ya da oğlan — senatörlerin karılarıyla çocukları bile — onun olduğu yerde güvencede değildi, ve eğer kendi canlarına, kocalarının ya da babalarınınkine değer veriyorlarsa, onlardan bekleneni gönüllü olarak yapıyorlardı. Ama bir kadın, bir Konsülün karısı, daha sonra dostlarının gözü önünde kendini öldürdü. Onlara, genç kızını Tiberius'un azgınlığından kurtarmak için, ona kendisini sunmak zorunda kaldığını anlattı.

Zaten yeterince utanç vericiydi bu, ama sonra Kocamış Teke, uysallığından yararlanarak onu öylesine iğrenç eylemlere zorlamıştı ki, bunların anısıyla yaşamaktansa ölmeyi yeğlemişti.

Bu sıralarda halkın ağzında şöyle başlayan bir türkü dolaşıyordu: "Neden, ah, neden Kocamış Teke?..." Sonunu getirmeye terbiyem izin vermiyor, ama açık olduğu kadar nükteliydi ve bizzat Livia tarafından yazıldığı söyleniyordu. Tiberius'a karşı, buna benzer birtakım taşlamaların yaratıcısıydı Livia ve bunları Urgulania aracılığıyla el altından sürüme sokuyordu. Ergeç Tiberius'a erişeceklerini, Tiberius'un taşlamalar konusunda aşırı duyarlı olduğunu biliyor, ve bunlardan ötürü yerini sallantıda hissettiği sürece kendisiyle çatışmayı göze alamayacağını düşünüyordu. Şimdi Agrippina’yı hoş tutmak için özel bir çaba gösterir olmuş, hatta ona bir sır olarak, Piso'ya Germanicus'u taciz etme talimatını tek başına Tiberius'un verdiğini söylemişti. Agrippina ona güvenmiyordu, ama Livia ile Tiberius'un çatışma halinde oldukları açıktı; eğer birinden birinin korumasını seçmek zorunda kalırsam, dedi bana, Livia'nın korumasına sığınmayı yeğleyecekti. Ben de Agrippina gibi düşünüyordum. Livia'nm hiçbir gözdesinin Tiberius'un muhbirlerine kurban olmadığını gözlemlemiştim. Ama Livia ölünce neler olabileceğine ilişkin kötü önsezilerim vardı.

Nedenini tam olarak açıklayamamakla birlikte, bana özellikle uğursuz bir belirti olarak görünmeye başlayan, Livia ile Caligula arasındaki güçlü bağdı. Caligula'nın genel olarak sadece iki davranış biçimi vardı: Ya küstahtı, ya köle gibiydi. Örneğin, Agrippina'ya, anneme, bana,

kardeşlerine, Castor'a karşı küstahtı. Sejanus'a, Tiberius'a Livilla'ya karşı köle gibiydi. Ama Livia'ya karşı, anlatması çok zor, başka bir şeydi. Sanki âşığıydı onun. Küçük erkek çocukları kendilerini şımartan büyükannelere, ya da ninelere bağlayan olağan sevecenlik değildi bu. Gerçi Caligula, yetmiş beşinci doğum yıldönümünde Livia’ya sevgi dolu birkaç dize yazmak için saatlerce uğraşmıştı; Livia da ona her zaman armağanlar verirdi. Demek istediğim, acayip bir sırrı paylaşır gibiydiler, — aralarında uygunsuz bir ilişki olduğunu kastetmiyorum ama... Agrippina da bunu sezinlemiş, ama ne olduğunu keşfedememişti.

Bir gün, Sejanus'un niçin bana o kadar nazik davrandığını anlamaya başladım. Kızını, oğlum Drusillus'la nişanlamayı önerdi. Bu evliliğe karşı benim kişisel düşüncem, o ufacık şirin kızı, her karşılaştığımda daha da hantallaşmış görünen Drusillus'a vermenin, kız için bir talihsizlik olacağıydı. Ama böyle diyemedim. Hele Sejanus gibi bir namussuzla, evlilik yoluyla, uzaktan bile akraba olmak fikrinden nefret ettiğimi hiç söyleyemedim. Duraklamamı farketti ve bu evliliği ailemin şanına yakıştırıp yakıştırmadığımı bilmek istedi. Kekeleyerek hayır dedim, kesinlikle düşünmemiştim bunu: Aelian'lardan onun geldiği kol çok saygın bir aileydi. Çünkü Sejanus, sıradan bir taşra şövalyesinin oğlu olmakla birlikte, gençliğinde Aelian ailesinden varlıklı bir senatör (bir Konsül) tarafından evlat edinilmiş ve bu adam tüm parasını ona bırakmıştı.

Bu olayla ilgili bir skandal olmuştu ama, her ne olmuşsa, Sejanus bugün bir Aelian'dı. Niçin durakladığımı açıklamam için diretti ve bu evliliğe herhangi bir itirazım varsa, sözünü etmiş olduğuna üzüldüğünü, ama tabii bunu sadece Tiberius'un önerisi olduğu içîn yaptığını söyledi. Bunun üzerine ben de ona, eğer Tiberius bu evliliği önermişse, sevinçle evet diyeceğimi söyledim. Başlıca kaygımın, dört yaşında bir kızın on üç yaşında bir oğlanla nişanlamak için çok küçük olmasından kaynaklandığını açıkladım: Oğlum evliliği yasal olarak gerçekleştirmek için yirmi bir yaşını beklemek zorundaydı ve bu arada başka ilişkiler kurmuş olabilirdi. Sejanus gülümsedi, oğlanı ciddi bir takıntıdan koruyacağıma güvendiğini söyledi.

Sejanus'un İmparator ailesiyle akraba olacağı öğrenilince, Kent'te büyük bir panik oldu, ama herkes onu — ve beni — kutlamaya koştu. Birkaç gün

sonra Drusillus öldü. Herculaneum’dan, twtj (j\ £vs\ Urgulanilla'nın dostları tarafından davet edildiği HJJtfcAuısJ Pompey'deki bir evin bahçesinde, bir çalınınarkasında bulundu. Küçük bir armut çıkartıldı boğazından. Soruşturmada, meyveyi havaya atıp ağzıyla tutmaya çalıştığının görüldüğü söylendi: Ölümü, hiç kuşkusuz, bir kaza sonucuydu. Ama kimse inanmadı buna. Kendi torunlarından birinin çocuğunun evliliği konusunda kendisine danışılmamış olan Livia’nın çocuğu boğdurttuğu ve sonradan boğazına bir armut sokturduğu açıktı.

Böyle durumlarda âdet olduğu üzere, armut ağacı cinayetle suçlandı ve kökünden sökülüp yakılma cezasına çarptırıldı.

Tiberius, Senato'dan, Castor'a "Halkın Koruyucusu" unvanının verilmesini istedi. Bu, onu monarşiye vâris gösterdiği anlamına geliyordu ve herkeste bir ferahlık yarattı. Tiberius'un, Sejanus'un ihtiraslarını farkettiği ve onu gemlemeyi düşündüğü yolunda yorumlandı. Karar alındıktan sonra, bunun altın harflerle Meclis'in duvarına yazılmasını önerdi biri. Bizzat Sejanus'un önerisi üzerine Castor'a böyle bîr onur verildiğinin farkında değildi kimse. Sejanus Tiberius'a, Castor'un, “Livia ve Gallus”la birlik olduğunu fısıldamış ve aralarında başka kimlerin bulunduğunu anlamak için bu yolu önermişti. Altın yazı önerisini getiren, Sejanus'un kendi dostlarından biriydi. Bu abartmalı öneriyi destekleyen senatörlerin adları dikkatle kaydedildi. Castor şimdi aklı başında yurttaşlar arasında eskisinden daha çok tutuluyordu. İçme alışkanlıklarını bırakmıştı, — Germanicus'un ölümü kendine getirmişti onu sanki — kılıç dövüşlerinde kan görmekten hâlâ aşırı zevk almasına, pahalı giyinmesine ve araba yarışlarında büyük kumar oynamasına karşın, sorumlu bir yargıç ve sadık bir arkadaştı. Onunla pek bir alışverişim yoktu, ama karşılaştığımızda, Germanicus'un ölümünden öncesine kıyasla, bana çok daha iyi davranıyordu.

Onunla Sejanus arasındaki acı kin her an patlamaya hazırdı, ama Sejanus bu kavgadan bir yarar sağlayacağı güne kadar Castor’u

kışkırtmamaya özen göstermişti. O an gelmişti şimdi. Sejanus, Castor'un "Koruyuculuk" unvanını kutlamak için Saray'a gitti, onu çalışma odasında Livilla'yla buldu. Çevrede hiçbir köle, ya da azatlı yoktu, onun için her

istediğini söyleyebilirdi. Bu sırada Livilla ona öylesine âşıktı ki, bir zamanlar Postumus'a ihanet ettiği gibi — Sejanus, her nasılsa öğrenmişti o hikâyeyi — Castor'a da ihanet edeceğinden emindi; kendilerinin İmparator ve İmparatoriçe olmadıklarına hayıflanan bir konuşma da geçmişti aralarında, Sejanus şöyle dedi: "Eh Castor, işini iyi ayarladım! Kutlarım!"

Castor'un yüzü asıldı. Ancak özel yakınları ona "Castor" diye hitap ederdi. Bu ad, daha önce anlatmıştım sanırım, ünlü bir kılıç dövüşçüsüne benzerliğinden ötürü ona takılmış, ama bir şövalyeyle tartışırken tepesi attığı günden bu yana lakabı olmuştu. Şövalye, bir şölende, lafını sakınmadan, ona sarhoş, yetersiz olduğunu söylemişti; ve Castor, "Sarhoş ve yetersizmişim, öyle mi? Şimdi gösteririm sana nasıl sarhoş ve yetersiz olduğumu," diye bağırarak sallana sahana sedirinden kalkmış, şövalyenin karnına öyle bir yumruk patlatmıştı ki, tüm yediklerini kusmuştu adam. Castor şöyle dedi Sejanus'a: "Bir dostum ya da dengim dışında kimsenin bana lakabımla hitap etmesine izin vermem; sen, bunlardan ne biri, ne ötekisin. Sen bana ancak Tiberius Drusus Caesar diyebilirsin. Benim için "ayarladım" dediğin nedir, bilmiyorum. O her neyse, kutlamanı falan istemiyorum. Defol git buradan."

Livilla şöyle dedi: “Bana sorarsan, Sejanus'a böyle hakaret etmen çok korkakça bir davranış; hele 'Koruyucu' seçilmenden ötürü seni kutlamaya geldiğinde onu köpek gibi kovman tam bir nankörlük. Pekâlâ biliyorsun, eğer Sejanus önermeseydi, baban asla bu unvanı vermezdi sana.”

Castor: "Saçmalıyorsun Livilla. Bu aşağılık casusun atanmamla ilgisi, hadım kölem Lygdus'un bu işle ilgisinden daha fazla olmamıştır. Önemli kişiymiş gibi gözükmeye çalışıyor sadece. Hem söyle bakayım Sejanus, bu 'korkak' sözü nereden çıktı."

Sejanus: "Karın doğru söyledi. Korkaksın sen. Seni Koruyucu seçtirip kişisel dokunulmazlık kazandırmadan önce benimle böyle konuşmayı göze alamazdın. Bilirdin canına okuyacağımı."

Çok da iyi olurdu, dedi Livilla.

Castor bir onun, bir Ötekinin yüzüne baktı ve ağır ağır konuştu: "Yani aranızda bir şey var, öyle mi?"

Livilla horgorüyle gülümsedi: "Var desem ne çıkar? Hanginiz daha güçlü?"

Castor haykırdı: "Peki güzelim, görürüz onu. Sejanus, bir an için Halkın Koruyucusu olduğumu unut, kendini kolla."

Sejanus kollarını kavuşturdu.

Kolla kendini diyorum, korkak herif!

Sejanus hiçbir şey demedi. Bunun üzerine Castor suratına şiddetli bir tokat attı. "Şimdi defol!"

Sejanus alaylı bir boyun eğişle çıktı, Livilla onu izledi.

Bu tokat Castor'un yazgısını belirledi. Yanağında Castor'un tokadının iziyle Tiberius'a giden Sejanus olayı şöyle aktardı: Koruyuculuk unvanı için kutlamaya gittiğinde Castor sarhoştu ve yüzüne bir tokat atıp şöyle demişti: "Evet, karşılık görme korkusu olmadan bunu yapabilmek hoş bir şey. Babama öteki aşağılık casuslarına da aynı şeyi yapacağımı söyleyebilirsin." Ertesi gün Castor'un kendisini dövdüğünden yakınmaya gelen Livilla da bu hikâyeyi doğruladı: Karşılık veremeyecek durumdaki bir adama vurmasının ve babasına hakaret etmesinin ayıp olduğunu söylediği için dövmüştü onu Castor. Tiberius onlara inandı. Castor'a hiçbir şey demedi, ama Pompey tiyatrosuna Sejanus'un tunçtan bir heykelini diktirtti. Henüz sağ olan bir adamı olağanüstü onurlandırmaktı bu ve Castor'un, Koruyuculuk unvanına karşın, Tiberius'un gözünden düştüğü, (Sejanus'la Livilla da kavgayı kendi uydurdukları biçimiyle yaymışlardı) şimdi yaranmaya değer tek kişinin Sejanus olduğu yolunda yorumlandı. Böylece heykelin birçok kopyası yapıldı ve Sejanus'un yandaşları, bunları salonlarına, Tiberius'un heykelinin sağına yerleşirdiler; Castor'un heykeline ise pek rastlanmıyordu. Şimdi babasıyla karşılaştığında, Castor'un yüzü kırgınlığını öylesine belli ediyordu ki, Sejanus'un işi daha da kolaylaştı. Tiberius'a, Castor'un, monarşiye el koyacak olursa kendisini desteklerler mi diye bir takım Senatörlerin ağzını aradığını ve kimilerinin yardım vaat etmiş olduğunu söyledi. Tiberius'a en

tehlikeli görünenler, Augustus'a hakaret suçlamasıyla tutuklandı. Bir adam, Augustus'un altın sikkesi elindeyken ayakyoluna girdiği için idam cezasına çarptırıldı. Bir başkası, sayfiye evinde yapılacak mezatta, satılık eşya listesine Augustus'un heykelini yazmış olmakla suçlandı.

Ölüme mahkûm edilecekti, eğer davaya bakan Konsül ilkin Tiberius'un oyunu kullanmasını istemeseydi... Tiberius ölüm cezasından yana oy vermeye utandı. Böylece adam salıverildi, ama çok geçmeden başka bir suçtan hüküm giydi.

Castor korkuya kapıldı ve Sejanus'a karşı Livia'nın yardımını istedi. Livia ona korkmamasını söyledi: Tiberius'un aklını başına getirirdi çok geçmeden. Ama müttefik olarak Castor'a güveni yoktu. Tiberius'a gidip ona Castor'un, Sejanus'u, Livilla'yı baştan çıkarmakla, varlıklı kişilere Tiberius'un adına şantaj yaparak mevkiini kötüye kullanmakla ve monarşiye göz dikmekle suçladığını anlattı. Tiberius bu serseriyi bir an önce defetmezse, durumu kendisinin ele alacağını ve Livia'dan işbirliği isteğinde bulunduğunu da ekledi. Sorunu Tiberius'a bu biçimde aktarmakla, Tiberius'u Castor'dan olduğu kadar Sejanus'tan da şüphelendireceğini ve onu kendisine olan eski bağımlılığına döndüreceğini umuyordu. Hiç değilse bir süre, bunu başardı. Ama sonra, bir kaza, ansızın Tiberius'u Sejanus'un gerçekten göründüğü kadar — ve eylemlerinin gösterdiği kadar — kendisine bağımlı olduğuna inanırdı. Bir gün sahilde, doğal mağarada, üç dört arkadaşla piknik yapıyorlardı. Birden bir gümbürtü koptu ve mağaranın tavanı kısmen çöktü. Uşaklardan kimi öldü, kimi kayaların altında kaldı, giriş yolu tıkandı. Sejanus Tiberius'u — ikisine de bir şey olmamıştı — ikinci bir çöküntü olasılığına karşı korumak için, üzerine köprü kurarak bekledi. Askerler bir saat sonra yolu açtığında, hâlâ o pozisyonda duruyordu. Bu arada Thrasyllus da bu olay sayesinde ününü pekiştirdi: Tiberius'a, o gün öğle vakti, yaşamında bir saat karanlık olacağını söylemişti. Tiberius, Thrasyllus'un kehanetine göre, Sejanus'tan sonra daha uzun yıllar yaşayacağına inanıyordu. Thrasyllus'un bu kehanette bulunmasını sanırım Sejanus ayarlamıştı, ama elimde kanıt yok. Thrasyllus tamamen dürüst değildi; gelgeldim müşterilerinin istekleri uyarınca kehanette bulunduğunda, bunlar da olağan kehanetleri kadar doğru çıkıyordu. Tiberius, Sejanus'tan sonra gerçekten de yıllarca yaşadı.

Tiberius, yazdığı bir mektuptan ötürü Castor'u Senato'da azarlayarak gözden düştüğünü bir kez daha açık seçik belirtti,

Castor, Meclis'in yaz tatili ertesi açılışında yapılan kurban töreninde bulunamayacağı için özür dilemiş, diğer birtakım devlet işlerinin Kent'e zamanında dönmesini engellediğini bildirmişti. Tiberius alayla, duyan da delikanlıyı Almanya'da seferde ya da diplomatik görevle Ermenistan'da sanır, dedi; oysa ona engel olan bütün "devlet işi" Terracina'da tekneyle gezip güneşlenmekti. Kendisi gibi artık yaşam çizgisinde inişe geçen biri Kent'ten arada bir ayrılsa, bağışlanabilirdi bu: Uzun yıllar devlete kılıç ve kalemle hizmet vererek gücünü tükettiğini söyleyebilirdi. Ama yüzsüzlükten başka neydi oğlunu alıkoyan? Bu büyük bir haksızlıktı: Castor'a tatil sırasında kıyı savunmasına ilişkin bir rapor hazırlama görevi verilmiş, o da gerekli verileri zamanında toplayamamıştı. Roma'ya gelip tekrar Terracina'ya dönerek zaman yitirmektense, işi bitirmeyi yeğlemişti.

Castor dönüşünden hemen sonra hastalandı. Belirtiler hızla ilerleyen bir vereme işaret ediyordu. Benzi soldu, zayıfladı, kan tükürmeye başladı. Ölmek üzere olduğunu düşünüyordu. Babasına yazarak, odasına gelip onu görmesini, (Saray'ın öbür uçundaydı odası) eğer istemeyerek onu gücendirmişse, kendisini bağışlamasını rica etti. Sejanus Tiberius'un bu ziyareti yapmasına karşı çıktı: Hastalık gerçekti belki, ama onu öldürmek için bir tuzak da olabilirdi. Böylece Tiberius Castor’u görmedi, birkaç gün sonra da Castor öldü.

Castor'un ölümü büyük üzüntü yaratmadı. Mizacının sertliği ve zalim olarak tanınması, babasının yerine geçerse olabileceklere ilişkin kaygılar uyandırmıştı Kentte. Son zamanlarda değiştiğine inanan az kişi vardı. Çoğunluk, halkın sevgisini kazanmak için numara yaptığını, babasının yerine geçer geçmez tıpkı onun gibi olacağını düşünüyordu. Hem şimdi Germanicus'un üç oğlu büyüyordu — Drusus da ergin olmuştu — ve besbelli onlar

Tiberius’un vârisi olacaktı. Yine de Senato, Tiberius'a saygı gereği, Castor'un ardından elden geldiğince büyük bir vayevla ile yas tuttu ve anısını, tıpkı Germanicus'a yaptıkları gibi onurlandırdılar. Tiberius bu kez

herhangi bir keder gösterisine girişmedi ve Castor için hazırladığı övgüyü kuru bir sesle okudu. Birkaç Senatörün gözlerinden yaşlar aktığını görünce, dirseğinin dibindeki Sejanus'a dönüp duyulur bir fısıltıyla, "Pöff! Soğan kokuyor burası!" dedi. Daha sonra Gallus, Tiberius'un acısını gemlemekteki başarısını kutlamak için kalktı. Tanrı Augustus'un bile, ölümlü görünümüyle aralarındayken, evlat edindiği oğlu (öz oğlu bile değil) Marcellus'un ölümünde kendini tutamadığını ve gösterdikleri yakınlık için Meclis'e teşekkür ederken, duygularına yenik düşüp sözünü yarıda kesmek zorunda kaldığını anımsattı. Oysa, az önce dinledikleri konuşma bir özdenetim örneğiydi. (Burada şunu da anlatayım: Dört beş ay sonra Troya'dan delegeler, biricik oğlunun ölümünden ötürü Tiberius'a başsağlığına geldiklerinde, Tiberius onlara teşekkür etti: "Ben de size başsağlığı dilerim Beyler, Hektor'un ölümünden ötürü.") Tiberius sonra Nero ile Drusus'u çağırttı ve Meclis'e geldiklerinde onları ellerinden tutup üyelerle tanıştırdı: "Efendiler, üç yıl önce bu yetimleri amcalarına, bugün burada birlikte yasını tuttuğumuz sevgili oğluma emanet ettim ve kendi öz oğulları olmasına karşın, onları evlat edinmesini, onları aile geleneklerimizi sürdürecek değerli kişiler olarak yetiştirmesini istedim. (Duyun, duyun! diye haykıran Gallus ve şiddetli alkışlar). Ama şimdi kahpe felek onu bizden aldığına göre (iniltiler ve hıçkırıklar), aynı şeyi sizden isteyeceğim. Tanrıların huzurunda, sevgili Ülkemizin önünde, yalvarırım size, Augustus'un bu soylu torunlarını, Roma tarihinin şanlı adlarının soyundan gelen bu çocukları korumanıza alın, onlara kucağınızı açın: Onlara karşı görevimizin (hem sizin, hem benim) gereğince yerine getirilip getirilmediğini kollayın. Evlatlarım, bu senatörler şimdi sizin babanız sayılır ve doğumunuzdan ötürü öyle bir yerdesiniz ki, size gelecek her iyilik ya da kötülük, tüm Devletin iyiliği ya da kötülüğü demek olacaktır." (Çılgınca alkışlar, gözyaşları, hayır dualar, bağlılık yeminleri.)

Ama işi orada kesmek yerine, bir süre sonra çekileceği — Konsüllerin, ya da bir başkasının yönetimin yükünü yaşlı omuzlarından alacağı — ve Cumhuriyet rejimini geri getireceği yolundaki eski teraneyle sözünü bitirerek, yarattığı tüm etkiyi bozdu. Eğer Nero'yla Drusus'u (ya da birinden birini) vârisi yapmayı düşünmediyse, onların geleceği ile Devlet'inkini özdeşlemekten kasti neydi?

Castor'un cenazesi, içten bir acının ifadesine pek az rastlandığından, Germanicus'unkinden çok daha az etkileyici, ama buna karşılık, çok daha görkemli oldu. Törende Caesar'ların ve Claudian'ların tüm aile maskları (Julian ailesinin kurucusu Aeneas'tan başlayıp Gaius, Lucius ve Germanicus'unkiyle son bularak) kullanıldı. Julius Caesar'ın maskı törende yer almıştı, çünkü Romulus gibi bir yarı Tanrıydı o; ama Augustus'unki yoktu, çünkü o büyük Tanrılardandı.

Sejanus'la Livilla şimdi İmparator ve împaratoriçe olma özlemlerini nasıl gerçekleştireceklerini düşünmek zorundaydılar. Nero, Drusus ve Caligula vardı önlerinde: Onların ortadan kaldırılması gerekiyordu. Üç kişiden kurtulmak oldukça zor gibiydi ama, Livilla'nın işaret ettiği gibi, babannesi, Tiberius'u iktidara getirmek için, Gaius'u, Lucius'u ve Postumus'u ortadan kaldırmayı pekâlâ becermişti. Üstelik, planlarını gerçekleştirmek için Sejanus, Livia'nın olduğundan çok daha elverişli bir yerdeydi. Sejanus, Livilla'ya onunla gerçekten evlenmek niyetinde olduğunu göstermek için, kendisine üç çocuk doğuran karısı Apicata'yı boşadı. Onu zinayla suçlayarak, başka bir adamdan hamile olduğunu söyledi. Âşığının adını açıklamadı ama, Tiberius'a, özel bir konuşma sırasında, Nero'dan şüphelendiğini anlattı. Nero'nun, dedi, önemli kişilerin karılarıyla serüvenleri herkesin ağzındaydı: Anlaşılan kendini monarşinin vârisi olarak görüyor, her istediğini yapabileceğini sanıyordu. Bu arada Livilla da Agrippina'yı Livia'nın korumasından çıkarmak için elinden geleni yaptı. Agrippina'ya, Livia'nın Tiberius'la çatışmasında onu sadece bir silah olarak kullandığını — ki, doğruydu bu —, Livia'ya da, nedimelerinden biri aracılığıyla, Agrippina'nın Tiberius'la çatışmasında onu sadece bir silah olarak kullandığını söyledi — bu da doğruydu. Amacına ulaşanın ötekini öldürmeye yemin ettiğine inandırdı ikisini de.

On iki pontif, İmparatorun sağlığı ve mutluluğu için ettikleri olağan dualara şimdi Nero'yla Drusus'un da adını katmaya başladılar, bu örneği öteki rahipler de izledi. Tiberius, Başpontif olarak, bu çocuklarla kendisi arasında hiçbir ayrım yapmadıklarından yakınan bir mektup gönderdi onlara: Bu oğlanlar daha dünyaya gelmeden yirmi yıl önce Devlet'in en yüksek mevkilerinde bulunmuş ve o günden bu yana tüm görevleri yüklenmiş bir adama karşı haksızlıktı bu. Nero'yla Drusus'u huzuruna çağırtarak orada

onlara şu soruyu yöneltti: Duaya bu eklemeyi yapmaları için, Agrippina rahipleri sadece tatlı dille mi kandırmıştı, yoksa gözdağı vererek mi korkutmuştu? Çocuklar, doğal olarak, bunların hiçbirini yapmadığını söylediler, ama Tiberius ikna olmadı; on iki pontiften Gallus dahil, dördü evlilik yoluyla akrabaydı Agrippina'yla ve beş pontif onunla ve oğullarıyla çok dostça ilişkiler içindeydiler. Nero'yla Drusus'a adamakıllı çıkıştı. Bir sonraki konuşmasında, "genç adamların dönmeye hazır kafalarında cüretkâr arzular uyandıran zamansız ayrıcalıkların verilmemesi" yönünde uyardı Senato'yu.

Agrippina, Calpurnius Piso'nun şahsında beklenmedik bir müttefik buldu. Piso ona, amcası Gnaeus Piso'yu yalnızca aile onuru düşüncesiyle savunduğunu, bu yüzden kendisini düşmanı sanmamasını, onu ve çocuklarını korumak için her elinden geleni yapacağını söyledi. Ama Calpurnius bundan sonra çok yaşamadı. Senato'da "özel görüşmelerde vatana ihanet içeren sözler etmek, evinde zehir bulundurmak, Senato'ya üzerinde hançer taşıyarak gelmekle suçlandı. Son iki madde öylesine saçmaydı ki, bunlardan vazgeçildi, ama “vatana ihanet sözleri” suçlamasıyla yargılanması için gün saptandı. Calpurnius dava sona ermeden kendini öldürdü.

Tiberius, Sejanus'un, şimdi Agrippina tarafından Pırasa Yeşili adında bir gizli parti kurulduğu yolundaki sözlerine inandı. Arenadaki araba yarışlarında Pırasa Yeşili takımını tutmak, parti yandaşlığına işaret ediyordu. Bu yarışlara dört renk katılırdı: Kızıl, beyaz, deniz mavisi, pırasa yeşili. Pırasa Yeşilleri, bir rastlantı olarak, bu sıralarda en gözde takım, Kızıllar ise en az tutulan takımdı. Böylece Tiberius, resmi tatillerde görevi gereği, yarışları izlemeye gittiğinde, (oysa, bugüne kadar yarışlarla hiç ilgilenmemiş ve gerek Saray'da, gerek çağrılı olduğu şölenlerde anlamsız dediği yarış tartışmalarına karşı çıkmıştı) ve değişik renklerin ne ölçüde desteklendiklerini ayırt etmeye başladığında, Pırasa Yeşillerine yapılan büyük tezahürattan çok tedirgin oldu. Sejanus ona ayrıca, Pırasa Yeşillerinin Tiberius yandaşlarından söz etmek için kullandıkları gizli simgenin Kızıl olduğunu söylemişti,ve Tiberius, ne zaman Kızıllardan bir araba kazansa, — gerçi enderdi bu — yuhalar ve ıslıklarla karşılandığını farketti. Sejanus hinoğluhinin biriydi: Germanicus'un her zaman Pırasa Yeşilleri'ni

desteklediğini biliyordu; Agrippina, Nero ve Drusus da, duygusal nedenlerle, aynı rengi tutmaya devam etmişlerdi.

Uzun yıllar Ren bölgesinde kolordu komutanı olan, Silius adında bir soylu vardı. Almanya'nın Yukarı Eyaletindeki (büyük ayaklanmaya karışmayan) dört alayın generali olarak söz ettim ondan sanırım. Silius ağabeyimin en yetenekli yardımcısıydı ve Hermann'a karşı başarılarından ötürü zafer süsleri kazanmıştı. Son zamanlarda, Yukarı ve Aşağı eyaletlerin birleşik kuvvetlerinin başında, benim doğum yerim olan Lyons civarındaki Fransız kabilelerinin tehlikeli bir başkaldırısını bastırmıştı. Alçakgönüllü bir adam değildi, ama özellikle böbürlenme huyu da yoktu, ve eğer, anlatıldığı gibi herkesin önünde o dört alayı o kadar dirayetle idare etmese, onlar da öteki isyancılara katılırlardı ve dolayısıyla, kendisi olmasa, Tiberius'un şimdi yönetecek bir İmparatorluğu olmazdı, demişse — eh, bunda gerçek payı yok değildi. Ama tabii Tiberius bundan hoşlanmadı: İsyancı alayların, açıkladığım gibi, kendisiyle yakından ilgili alaylar olması zaten yeterli bir nedendi. Silius'un karısı Sosia, Agrippina'nın en iyi kadın arkadaşıydı. Tesadüf şu ki, Eylül başlarında yapılan büyük Spor Şenliği'nde Silius Pırasa Yeşilleri üzerine büyük paralar koyuyordu. Sejanus ona karşıdan seslendi: "Kaç para dersen koyarım. Ben Kızıllara oynuyorum."

Silius şöyle yanıt verdi: "Yanlış rengi tutuyorsun, arkadaş.

Kızılların sürücüsü dizgini idare etmeyi bile bilmiyor. Her şeyi kamçıyla hallederim sanıyor. Binliğine bahse girerim, Pırasa Yeşilleri kazanacak. Bak, buradan genç Nero bin beş yüz olsun diyor; Pırasa Yeşillerinin koyu yandaşı o!" Sejanus, bütün konuşmayı duyan ve Silius'un cüretine şaşan Tiberius'a anlamlı bir bakış fırlattı. Pırasa Yeşillerinin sürücüsünün son turdan bir öncekini tam bitirirken düşmesini ve Kızılların rahatça yarışı kazanmasını uğurlu bir belirti saydı Tiberius.

On gün sonra Silius Senato'da vatana ihanetten yargılandı. Fransız ayaklanmasının ilk evrelerinde durumu görmezden gelmek; müdahale etmeme karşılığı olarak yağmadan üçte bir pay almak; zaferini, vatana bağlı taşralıları daha da çok soymak için bahane etmek, daha sonra da seferin giderlerini karşılamak için eyaletten aşırı yüksek vergiler istemiş olmakla

suçlanıyordu. Sosia da aynı eylemlere katılmış olmakla suçlandı. Silius, ta Fransız ayaklanmasından beri Saray'da tutuluyordu. Tiberius, asilerle savaşmaya gitmediği ve seferden çok, o sıralarda süregiden vatana ihanet davalarıyla ilgilendiği için, epey eleştiriye uğramıştı. Senato'ya, yaşını gerekçe göstererek özür dilemiş (Castor da başka önemli işler peşindeydi), ama Silius'la başından beri bağlantı içinde olduğunu ve ona değerli tavsiyelerde bulunduğunu açıklamıştı. Tiberius Fransız ayaklanması konusunda çok duyarlıydı. Fransızlar yenilince, Gallus'un numaralarını taklit eden sivri dilli bir Senatörün, zaferin gerçek sorumlusu olduğu için Tiberius'a zafer töreni yapılması önerisiyle gülünç duruma düşürülmüştü. Buna öylesine bozulmuş ve "bu zafer zaten konuşmaya değmez" havasına bürünmüştü ki, kimse Silius'a fazlasıyla hakkı olan zafer süsleri verilmesini önermeyi göze alamadı. Silius buna kırılmış ve Ren ayaklanmasına ilişkin sözleri Tiberius'un nankörlüğüne içerlediği için söylemişti.

Silius vatana ihanet suçlamalarını yanıtlamaya tenezzül etmedi. Asilerle işbirliği yapmamıştı ve eğer emrindeki askerler bazı durumlarda asiler ile sadık kişilerin mülkü arasında ayrım yapamamışlarsa, doğal karşılanmalıydı bu: Kendilerine sadıkmış süsü veren birçok kişi el altından asileri destekliyordu. Vergi işine gelince, Tiberius ona, sefer giderlerini karşılamak ve Roma yurttaşlarının yitirdiği ev, ürün ve hayvanları tazmin için Hazine'den özel bir ödeme yapılacağını vaat etmişti. Silius, bu vaade dayanarak, bazı Kuzey kabilelerinden bir vergi almış ve Tiberius kendisine ödemeyi yaptığında, paranın geri verileceğine söz vermişti. Tabii ödenmemişti para. Ayaklanma, Silius'un servetinden yirmi bin altın götürmüştü; çünkü kurduğu bir gönüllü süvari birliğini kendi cebinden donatmış ve ücretlerini ödemişti. Silius'u baş suçlayıcısı (o yıl Konsül seçilenlerden biri), büyük bir hınçla gasp suçlamalarının üzerine gitti. Bu adam Sejanus'un arkadaşıydı; ayrıca, Fransızlara karşı Roma ordusunun başkomutasını almak isteyen ama Silius lehine geri çekilmek zorunda bırakılan Aşağı

Eyalet askeri yöneticisinin oğluydu. Silius, Tiberius'un vaat ettiği paranın kanıtını bile gösteremedi; çünkü bundan söz eden mektup Sfenks mühürle damgalıydı. Gasp suçlamaları geçersizdi zaten, çünkü dava konusu vatana ihanetti, gasp değil.

Silius sonunda dayanamadı: "Efendiler, kendimi savunmak için çok şey söyleyebilirdim, ama hiçbir şey söylemeyeceğim, Çünkü bu dava yasal bir biçimde yürütülmüyor ve karar çok önceden verilmiş. Anlıyorum ki, asıl suçum, ben olmasam Yukarı Almanya'daki alaylar başkaldırırdı, demiş olmam, Şimdi bu konudaki suçluluğumu daha da kesinleştireceğim. Diyeceğim ki, daha önce Tiberius'un komutasında olmasalar. Aşağı Almanya'daki birlikler de başkaldırmazdı. Efendiler, ben pinti, kıskanç, kana susamış bir zorbanın kurbanıyım..." Konuşmasının gerisi, Meclis’ten kopan dehşet sesleri arasında boğuldu. Silius Tiberius'u selamlayıp başı dimdik, dışarı çıktı. Evine varınca, Sosia'yla çocuklarını kucakladı; Agrippina, Nero, Gallus ve diğer dostlarına sevecen bir veda mesajı bıraktı ve yatak odasına giderek kılıcını gırtlağına sapladı.

Tiberius'a ettiği hakaretler, suçlu olduğunun kanıtı olarak görüldü. Tüm mal varlığına, taşralılardan alınan haksız verginin bundan geri verilmesi ve kalanın dörtte birinin, yasa uyarınca, onu suçlayanlar arasında bölüşülmesi kaydıyla el konuldu; ve ona, Augustus'un, sadakatine bir teşekkür olarak vasiyetinde bırakmış olduğu paranın, bir yanlış anlama sonucu ödendiği gerekçesiyle, Hazine'ye iadesine karar verildi. Taşralılar verginin geri verilmesi için diretmeye cesaret edemediler, böylece Tiberius Silius'un mülkünün dörtte üçünü aldı: Çünkü Ordu Hazinesi, Devlet Hazinesi ve İmparatorun Özel Hesabı diye bir ayrım yoktu artık. Bu, Tiberius'un ilk kez bir mülke el konulmasından dolaysız yararlandığı ve kendine edilen bir hakareti, vatana ihanetin kanıtı olarak yorumlanmasına izin verdiği olaydı.

Sosia'nın kendi kişisel mülkü vardı. Kadının canını kurtarmak ve çocukların dilenci olmasını önlemek için, Gallus, onun sürgün edilmesini ve mülkünün yarısının onu suçlamış olanlara, yarısının da çocuklara verilmesini önerdi. Ama Agrippina'nın evlilik yoluyla kuzeni olan ve Gallus'la önceden anlaşan bir adam, suçlayanlara yasal tutar olan dörtte birin ödenmesi gerektiğini ve Gallus’un İmparatora bağlılığı yüzünden Sosia'ya haksızlık ettiğini ileri sürdü:

Çünkü, hiç değilse, Sosia'nın, kocası ölürken değerbilmez sözlerinden ötürü ona sitem ettiği biliniyordu. Böylece Sosia sadece sürgün edildi (Marsilya'da sürdürdü yaşamını); ve Silius, idam talebiyle yargılanacağını

öğrenir öğrenmez, gizlice Gallus'la başka bazı dostlarına, çocukları adına, parasının çoğunu nakit olarak vermiş olduğu için, aile bu vartayı oldukça hafif atlattı. Büyük oğlan başıma çok dert açtı sonraları.

Bundan sonra, şimdiye kadar vatana ihanet suçlamalarını sözümona Augustus'a hakarete dayandırmış olan Tiberius iktidara geldiği ilk yıl çıkartılan, onun namusuna ve adına herhangi bir biçimde dil uzatmayı vatana ihanet sayan yasayı giderek şiddetle uygulamaya başladı. Agrippina'nın yandaşı olduğundan şüphelendiği bir senatörü, kendisini hedef alan bir taşlamayı yüksek sesle okumuş olmakla suçladı. Olayın aslı şuydu: Senatörün karısı, bir sabah, evin kapısının üst tarafına bir kâğıt yapıştırılmış olduğunu farketti. Kocasına — boyu daha uzundu onun — kâğıtta ne yazılı olduğunu sordu. Senatör ağır ağır heceledi:

Artık şarap içmiyor şimdi

Bir zamanki ağız tadıyla

Daha sert bir içkiyle ısıtıyor içini:

Katledilen adamların kanıyla.

Kadın, safça, bu dizelerin ne anlama geldiğini sordu, kocası da "Burada açıklamak tehlikeli olur, canım," dedi. Bir profesyonel muhbir, senatör taşlamayı (Livia’nın yapıtıydı bu) okuyunca rapor etmeye değer bir şey söyler umuduyla kapının yakınlarında dolanıyordu. Ve dosdoğru Sejanus'a gitti. Tiberius senatörü bizzat sorguya çekerek, "tehlike" demekle ne kastettiğini ve taşlamanın, onun fikrince, kimden söz ettiğini sordu. Senatör kem küm etti, doğrudan bir yanıt veremedi. Bunun üzerine Tiberius, gençliğinde, onu içkicilikle suçlayan birtakım söylentilerin dolaştığını; son yıllarda, gut hastalığı belirtilerinden ötürü, hekimlerinin kendisine şarabı yasakladığını, bugünlerde de onu kana susamışlıkla suçlayan söylentilerin yayıldığını söyledi. Senatöre, "Bunlardan hiç haberin yok mu?" ve "Bu taşlamada İmparatorundan başkası kastedilmiş olabilir mi sence?" diye sordu. Zavallı adam, Tiberius'un içkiciliğine ilişkin söylentiler duyduğunu, ama bunların asılsız olduğuna inandığından, kapısındaki yazıyla bunlar arasında bağlantı kuramadığını söyledi. Bunun üzerine, daha önce duyduğu

söylentileri, görevi gereği, niçin Senato'ya rapor etmemiş olduğu sorusuyla karşılaştı. Senatör, bunları duyduğu zaman, herhangi birine karşı (çok erdemli bir kişi bile olsa) taşlama yazmanın ya da okumanın (bu çok edepsizce bile olsa) henüz cezalandırılır bir suç olmadığını, hatta Augustus'a yönelik kötü sözler söylemenin ya da tekrarlamanın, yazıyla yayımlanmadığı sürece, vatana ihanet sayılmadığını söyledi. Tiberius hangi zamandan söz ettiğini sordu; çünkü Augustus da yaşamının son yıllarında sözle sataşmalara karşı bir yasa çıkartmıştı. Senatör şöyle yanıtladı: '"Sizin Rodos'ta olduğunuz üçüncü yıl sırasındaydı." Tiberius haykırdı: "Efendiler, bu adamın bana böylesine hakaret etmesine nasıl izin veriyorsunuz" Böylece Senato adamı Tarpei uçurumundan aşağı atılmaya mahkûm etti ki, bu, en kötü vatan hainlerine, savaşı düşmana satan generallere vb uygulanan cezaydı.

Başka biri, bir şövalye, Kral Agamemnon hakkında bir trajedi yazdığı için idam edildi. Oyunda, Kralı yıkanırken öldüren karısı, baltayı havaya kaldırıp şöyle haykırıyordu;

Bilesin, kanlı zorba, cinayet denmez Bana

ettiğin zulmün öcünü böyle almama.

Tiberius, Kral Agamemnon'la kendisinin kastedildiğini ve aktardığım satırların onun öldürülmesi için bir kışkırtma olduğunu söyledi. Böylece, çok kötü yazılmasından ötürü herkesin alay ettiği oyun, bütün kopyaları toplatılıp yakıldığı ve yazan idam edildiği için bir tür saygınlık kazandı.

Bu davayı, iki yıl sonra, Cremutius Cordus davası izledi (Agamemnon hikâyesinden ötürü anımsadığım için burada anlatıyorum). Cremutius, bir süre önce önemsiz bir sorun yüzünden Sejanus'la çatışan, yaşlı bir adamdı. Yağmurlu bir gün, Sejanus Meclis'e geldiğinde pelerinini her zaman Cremutius'un kullandığı askıya asmış ve Cremutius gelince, kendi pelerinine yer açmak için ötekini — Sejanus'un olduğunu bilmeden

— başka bir askıya asmıştı! Sejanus'un pelerini bu askıdan düşmüş, birisi de çamurlu sandalıyla üstüne basmıştı. Sejanus, karşılık olarak yaptığı çeşitli hainliklerle Cremutius'u öylesine canından bezdirdi ve kendinden

nefret ettirdi ki, adamcağız, Pompey Tiyatrosu'na Sejanus'un heykelinin dikildiğini duyunca, "Eh, Tiyatro da mahvoldu artık," sözünü kaçırdı ağzından. Böylece, Tiberius'a, Agrippina'nın baş müttefiklerinden biri olarak gösterildi. Ama dünyada, Sejanus dışında hiçbir düşmanı olmayan, saygıdeğer, yumuşak başlı bir ihtiyar olduğundan ve gerekli olandan bir kelime fazla konuşmadığından, ona karşı, yıldırılmış bir Senato'nun bile evet diyebileceği bir suç kanıtı bulmak kolay değildi. Sonunda, Cremutius, Julius Caesar'ın katilleri Brutus ile Cassius'u öven bir yazı yazmakla suçlandı. Gösterilen kanıt, Cremutius'un otuz yıl önce yazmış olduğu ve Julius'un manevi oğlu Augustus'un kendi özel kitaplığında bulundurduğu, arasıra da okuduğu bilinen bir tarih kitabıydı.

Cremutius bu saçma suçlamaya karşı coşkulu bir savunma yaptı; Brutus ile Cassius öleli onca zaman geçmiş, söz konusu eylemleri daha sonraki tarihçiler tarafından o kadar sık övülmüştü ki, bu dava bir şaka olabilirdi ancak. Larissa kentinde genç bir gezgine de buna benzer bir şaka yapılmıştı. Bu delikanlı üç adamı öldürmüş olmakla suçlanmıştı; aslında bunlar, bir dükkânın kapısında asılı duran ve delikanlının hırsız sanarak kılıcıyla saldırdığı şarap tulumlarıydı. Ama bu Larissa duruşması, orada her yıl kutlanan Kahkaha Şenliği’nde yapılmıştı, dolayısıyla olayın bir anlamı vardı; ayrıca, içkiyi fazlaca seven ve yerli yersiz kılıcına sarılan delikanlı da belki böyle bir dersi hak etmişti. Ama kendisi, Cremutius Cordus, böyle bir şakaya konu edilmek için fazla yaşlı ve fazla ayıktı; dahası, bu bir Kahkaha Şenliği değil, tam tersine, atalarımızın hukuk dehasının ve ahlak doğruluğunun şanlı bir anıtı olan On İki Levha Yasaları’nın yürürlüğe konmasının tam dört yüz etmiş altıncı yıldönümüydü. Cremutius evine gitti ve kendini aç bırakarak öldürdü. Kitabının bütün nüshaları toplatılarak yakıldı — kızının bir yerlere saklayıp, yıllar sonra Tiberius öldüğünde yeniden bastırttığı iki üç nüsha dışında... Pek iyi bir kitap değildi; aslında hak ettiğinden fazla ün kazandı.

Bütün bunlar olurken kendime hep şöyle diyordum: "Cladius, sen zavallı bir adamsın, bu dünyaya pek bir yararın yok; şu ya da bu nedenle, oldukça sıkıntılı bir yaşamın oldu, ama hiç değilse canın güvencede." Dolayısıyla, yakından tanıdığım ihtiyar Cremutius — onunla sık sık Kitaplıkta buluşup sohbet ederdik — böyle bir suçlama yüzünden yaşamını yitirince, büyük bir

şaşkınlık geçirdim. Uyarı mahiyetinde ansızın küller ve kızgın taşlar püskürten bir yanardağın eteklerinde yaşayan biri gibi hissettim kendimi. Bir zamanlar, Cremutius'un yazılarından çok daha fazla vatana ihanet içeren şeyler yazmıştım. Augustus'un dinsel reformları kitabımda, kolaylıkla suçlama konusu olabilecek bir sürü söz geçiyordu. Ve bir muhbirin dörtte bir pay hatırına benimle uğraşmasına değmeyecek kadar az mülküm olduğunu bilmekle birlikte, vatana ihanet davalarının son kurbanlarının tümünün, Roma'ya her gidişimde ziyaret etmeyi sürdürdüğüm Agrippina'nın dostları olduğunu görüyordum. Sejanus'un kayınbiraderim olmasının, benim için ne ölçüde yeterli bir koruma olacağından hiç emin değildim.

Evet, kısa bir süredir Sejanus kayınbiraderimde ve şimdi, bunun nasıl olduğunu anlatacağım.

BÖLÜM XXIII

Bir gün Sejanus bana, “Karınla aran pek iyi görünmediğine göre, tekrar evlenmen daha doğru olur” demişti. Ona, Urgulanilla'yı babannem Livia'nın seçtiğini ve onun izni olmadan boşayamayacağımı söyledim.

Hayır, tabii olmaz, dedi. “Bunu gayet iyi anlıyorum, ama bir eşinin olmamasına üzülüyorsundur herhalde.”

Sağol, dedim, "idare ediyorum iyi kötü."

Bunu, ince bir nükte yapmışım gibi alıp kahkahayla güldü ve bana akıllı adam dedi, ama sonra, bir yolunu bulup karımı boşayabilirsem, kendisini görmemi söyledi. Tam bana göre bir kadın biliyordu; İyi aileden, genç, zeki. Ona teşekkür ettim ama tedirgin oldum. Ayrılırken şöyle dedi: "Dostum Claudius, sana bir tavsiyede bulunacağım. Yarın her yarışta Kızıllara oyna. Başlangıçta biraz para kaybetsen bile aldırma: Sonunda kârlı çıkarsın. Ve Pırasa Yeşillerine sakın oynama: Bugünlerde uğursuz renk o. Kimseye de söyleme sana bu ipucunu verdiğimi." Sejanus'un beni hâlâ ilişki kurmaya değer bulmasından enikonu rahatladım, ama bana söylediklerinden bir anlam çıkaramadım. Ne var ki, ertesi gün araba yarışlarında — Augustus Şenliği’ydi — yerime otururken Tiberius beni gördü, keyifli bir gününde olduğundan, yanına çağırttı. “Ne yapıyorsun bugünlerde, yeğen?” diye sordu.

Hoşgörüsüne sığınarak, bir kadim Etrüsk tarihi yazmakta olduğumu kekeledim.

Ya, öyle mi? dedi. "Kafanın işlediğini gösteren bir seçim. Ne karşı çıkacak kadim Etrüsklü, ne de bu işle ilgilenen modern Etrüsklü var. Canın ne isterse yazarsın. Başka ne yapıyorsun?"

“Bir k-k-k-kadım K-K-K-K-Kartaca tarihi yazıyorum, hoşgörünüze sığınarak.”

Çok güzel! Daha, daha. Bırak şu kekelemeyi. İşim gücüm var benim.

"Şu anda K-K-K-K-K-...,

K-K-K-Kadim K-K-K-Kekeler Ülkesi tarihine mi başlıyorsun?"""

“H-hayır efendim, K-K-K-Kızıllara oynuyorum.”

Zor durumdaydım; bu ipicunu bana Sejanus'un verdiğini söyleyemezdim. Onun için şöyle dedim: “Düşümde, Pırasa Yeşilinin kamçısını rakiplerine karşı k-k-kullandığı için yarıştan çıkarıldığını ve K-K-Kızılların Deniz Mavisiyle Beyazları çok geride bırakıp birinci geldiğini gördüm.”

Bana bir kese para verip kulağıma eğildi: "Kimseye söyleme sana para verdiğimi, ama bununla Kızıllara oyna, Bakalım ne olacak."

Gün gerçekten Kızıllarındı ve her yarışta genç Nero'yla bahse girerek yaklaşık iki bin altın kazandım. O akşam Saray'a, Tiberius'u ziyarete gitmemin doğru olacağını düşündüm: "İşte uğurlu kese efendim; bunlar da gün boyunca doğurduğu yavru keseler."

Hepsi benim mi? diye şaşırdı, "gerçekten şanslıymışım. Uğurlu çıktı Kızıl, değil mi?"

Amcam Tiberius'un tipik davranışıydı bu. Kazancı kimin alacağını belirtmemişti; dolayısıyla, benim olur sanmıştım. Ama bütün parayı kaybetseydim, o tutarı kendisine borçlu olduğumu hissettirecek bir şey söylerdi mutlaka. Bir komisyon vermeyi bile düşünmedi.

Roma'ya bir sonraki gelişimde, annemi öyle kafası bozuk bir durumda buldum ki, birden zıvanadan çıkar ve kulaklarımı çeker korkusuyla, yanında ağzımı açmaya cesaret edemedim ilkin. Anladığım kadarıyla sorun, o sırada onunla kalmakta olan on iki yaşındaki Caligula ile on üç yaşındaki Drusilla'dan kaynaklanıyordu. Drusilla, aç susuz, odasına hapsedilmişti; Caligula ortalıkta dolaşıyordu, ama adamakıllı pısmış bir hali vardı. O akşam yanıma gelerek şöyle dedi: "Claudius Amca, ne olur annenize yalvarın, İmparator'a söylemesin. Yemin ederim kötü bir şey yapmıyorduk.

Oyun oynuyorduk sadece. Öyle bir şey yapacağımızı düşünmezsiniz herhalde. Düşünmezsiniz, değil mi?"

İmparator'a söylenmesini istemediği şeyi açıkladığında ve kendisiyle Drusilla'nın tamamen suçsuz olduğuna babasının şerefi

üzerine yemin ettiğinde, çocuklar için elimden geleni yapmaya zorunlu hissettim kendimi. Anneme gidip şöyle dedim: "Caligula yanıldığınıza yemin ediyor. Babasının şerefi üzerine yemin ediyor; suçlu olduğundan en ufak bir şüpheniz varsa, bu yemine saygı göstermelisiniz. Bana sorarsanız, düşünemiyorum on iki yaşında bir oğlanın..."

Caligula bir canavar, Drusilla da dişi canavar, sen de dangalağın tekisin, ben ise onların yemininden ve senin abuk sabuk sözlerinden çok kendi gözlerime inanırım. Yarın ilk işim Tiberius'a gitmek olacak.

Ama anne, İmparator'a söylerseniz, cezayı çeken sadece o ikisi olmayacak. Muhbirlere boşverip bir kez olsun açık konuşalım. Ben dangalak olabilirim; ama siz de benim kadar biliyorsunuz ki, Tiberius, büyük oğullarını tahta vâris yapmak için, Castor'u Agrippina'nın zehirletmiş olduğundan şüpheleniyor, ve her an onlar lehine bir ayaklanma çıkabilir korkusu içinde yaşıyor. Şimdi siz, babaanneleri olarak bu çocukları kardeşle zina ile suçlarsanız, Tiberius'un büyük oğlanları da bu suça ortak etme fırsatını kaçıracağını mı sanıyorsunuz?

Sen mankafasın diyorum, mankafa! Dayanamıyorum kafanın seğirmesine, gırtlağındaki o çıkıntının bir aşağı bir yukarı oynamasına... Ama onu etkilediğimin farkındaydım ve varlığımın ona verdiğim öğüdü hatırlatmaması için Roma'da kaldığım süre içinde gözünden uzak durursam, büyük olasılıkla Tiberius'un bu konuda hiçbir şey duymayacağını biliyordum. Yanıma birkaç parça eşya aldım ve beni misafir etmesini istemek için kayınbiraderim Plautius'un evine gittim. (Plautius meslek yaşamında adamakıllı ilerlemişti; dört yıl sonra Konsül olacaktı.) Oraya vardığımda akşam yemeği çoktan bitmişti ve Plautius çalışma odasında birtakım hukuki belgeler okuyordu. Karısının yatmış olduğunu söyledi. "Karın nasıl?" diye sordum, "son gördüğümde biraz sıkıntılı gibiydi."

Plautius güldü. "Yahu, sen de iyice taşralı oldun! Duymadın mı? Numantina'yı boşayalı neredeyse bir ayı geçti. 'Karım' dediğim, yeni karım Apronia. Bir süre önce Tacfarinas'ın hakkından gelen adamın kızı."

Özür diledim ve "Herhalde seni kutlamam gerek," dedim.

“Ama neden Numantina yı boşadın? İyi geçindiğinizi sanıyordum."

Fena sayılmazdı. Ama doğrusunu istersen, son günlerde gırtlağıma kadar borca batmıştım. Birkaç yıl önce, yargıçlığım sırasında, işlerim çok ters gitti. Bilirsin, Spor Şenliklerinde adamın su gibi para harcaması beklenir. İşte, ilkin olanaklarımın üstünde harcadım, sonra da, hatırlayacaksın, her şey ters gitti. İki kez, Şenliğin tam ortasında usul hatası oldu ve ertesi gün baştan başlamak zorunda kaldım. Birincisi benim hatamdı: İki yıl önce değiştirilmesine karar verilmiş bir duayı okudum. Bir sonrakinde, borazancı, notayı uzun çatması gerekirken, yeterince derin soluk almadığı için yarıda kesildi, böylece ikinci kez her şey ortada kaldı. Sonuç olarak, kılıç dövüşçüleri ile sürücülere üç kez ücret ödemem gerekti. O gün bugün borçtan başımı kurtaramadım. Sonunda bir şeyler yapmam kaçınılmaz oldu, çünkü alacaklılar adamakıllı terslenmeye başlamışlardı. Numantina'nın drahoması çoktan suyunu çekmişti, ama amcasıyla bir anlaşmaya vardım. Küçük oğlumuzu evlat edinmesine izin vermem koşuluyla, Numantina'yı drahomasız geri almaya razı oldu. Bir varise ihtiyacı var, bizim oğlanı da pek seviyor. Apronia çok zengin, onun için şimdi durumum iyi. Tabii Numantina benden ayrılmayı hiç istemedi. Ona, Malum Birinin Malum Arkadaşından, Apronia'nın bana sevdalandığını ve Saray'la yakın bağlantıları olduğunu, ve eğer onunla evlenmezsem, Augustus'a hakaret suçundan yargılanacağımı öğrendiğim için bunu yaptığımı söylemek zorunda kaldım. Şöyle bir olay oldu geçenlerde: Kölelerimden birinin ayağı kaydı ve şarap dolu bir mermer kâseyi salonun orta yerine düşürdü. Gürültüyü duyunca fırlayıp elimdeki binici kamçısıyla herifin üstüne yürüdüm. Öfkeden gözüm kararmıştı. Sakin olun. Efendim, bakın nerede duruyoruz!" dedi. Eşekoğlunun bir ayağı, Augustus'un heykelini çevreleyen o kutsal beyaz mermer bölgenin içindeymiş. Hemen kamçıyı attım, ama en azından yarım düzine azatlı olayı görmüştü. Beni ihbar etmeyeceklerine emindim. Ama Numantina bu olaydan çok kaygılanmıştı; ben de bunu

kullandım boşanmaya razı olması için... Aman, aramızda kalsın anlattıklarım. Sakın Urgulanilla'ya bir şey söyleme. Bu Numantina meselesine adamakıllı bozuldu sanırım."

Zaten onu hiç görmüyorum şimdi.

Görürsen de bunları söyleme sakın. Yemin et söylemeyeceğine.

Tanrı Augustus çarpsın söylersem.

Tamam, bu yeterli. Buraya son geldiğinde yattığın odayı biliyorsun değil mi?

Evet, sağol. İşin varsa, ben şimdi yatacağım. Uzak yoldan geldim, evde de epey canım sıkıldı. Annem resmen kapı dışarı etti beni.

Karşılıklı iyi geceler diledikten sonra yukarı çıktım. Bir azatlı, yüzünde biraz tuhaf bir ifadeyle, lambamı verdi. Plautius'un yatak odasının hemen hemen karşısına düşen odaya girdim ve kapıyı içerden kapadıktan sonra soyunmaya başladım. Yatak bir perdenin arkasındaydı. Giysilerimi çıkardım odanın öbür ucundaki küçük yıkanma yerine gidip ellerimi uyaklarımı yıkadım. Ansızın arkamda bir adım atıldı, biri lambamı üfleyip söndürdü. “Şimdi sonun geldi Claudius: eli hançerli biri var arkanda,” dedim kendi kendime. Ama elimden geldiğince sakin olmaya çatışarak, yüksek sesle, "Her kimseniz, lütfen lambayı yakın ki, rahat konuşabilelim. Beni öldürmeye karar verseniz bile, ışıkta daha kolay görürsünüz işinizi."

“Olduğun yerde kal,” dedi boğuk bir ses.

Ayak sürümeleri, homurtular, giysilerin hışırtısı, sonra, çakılan çakmak taşının sesi geldi ve sonunda lamba yandı. Urgulanilla'ydı karşımda duran. Drusillus'un cenazesinden hu yana onu görmemiştim ve aradan geçen beş yıl içinde güzelleştiği söylenemezdi. Eskisinden daha iriydi, davul gibi şişmişti yüzü: Bu dişi Herkül, bir çırpıda bin Claudius'un hakkından gelirdi. Gerçi kollarım enikonu güçlüdür, ama bir üstüme abansa, oracıkta ezilip kalırdım.

Bana doğru yürüyerek ağır ağır. "Yatak odamda ne işin var?" dedi.

Elimden geldiğince açıklamaya çalıştım: Onun burada olduğunu söylemeden beni odasına göndermekle sevimsiz bir şaka yapmıştı Plautius, dedim. Kendisine çok büyük saygım olduğunu, rahatsız ettiğimden ötürü içtenlikte özür dilediğimi ve odasından hemen çıkacağımı, geceyi Hamamda, bir kanepenin üzerinde geçireceğimi söyledim.

“Hayır canım, burada kalacaksın. Kocamla birlikle olma zevkini pek sık tatmıyorum! Mademki buradasın, artık kaçış yok. Gir yatağa uyu, ben de birazdan yatarım. Bir kitap okuyacağım uykum gelsin diye. Kaç gecedir uyku yüzü görmedim."

“Demin seni uyandırdığıma gerçekten çok üzüldüm...”

“Haydi sen yat.”

“Numantina'nın boşanmasına da çok üzüldüm. Haberim yoktu bundan, az önce azatlı söyledi.”

“Yatağa gir ve sus.”

“İyi geceler Urgulanilla. Gerçekten çok...”

“Kes sesini!” Yatağa yaklaşıp perdeyi çekti.

Yorgunluktan perişan olmama ve gözlerimi zor açık tutabilmeme karşın, uyumamak için elimden geleni yaptım, Urgulanilla’nın uykuya dalmamı bekleyeceğinden ve sonra beni boğacağından hiç kuşkum yoktu. Bu arada Urgulanilla çok tatsız bir kitaptan — en budalaca türden bir Yunan aşk hikâyesi — okumaya başlamıştı: Sayfaları hışırdatıyor ve her sözcüğü boğuk bir fısıltıyla, ağır ağır heceliyordu:

”Ey bil-gin,” dedi kadın, 'şimdi ba-lı da, ze-hiri de tattın. Dik-kat et, duyduğun haz-zın tadı yarın piş-manlığın acısına dö-nüşme-sin!” 'Boşver, güzelim” diye yanıt-la-dım. ”Sen bana deminki gibi bir ö-pü-cük daha ver; ondan sonra şişte piliç gibi ateşte kı-zartıl-sam da gam ye-mem.”

Bu söze kıkır kıkır güldü, sonra bana, yüksek sesle, "Uyumana bak, kocacığım: ben horultunu duyana kadar bekleyeceğim," dedi.

Öyleyse bu kadar iç gıcıklayın hikâyeler okuma, diye karşı çıktım.

Bir süre sonra Plautius'un yattığını duydum. "Aman Tanrım," diye düşündüm, "birkaç dakika sonra uyumuş olacak ve aramızda iki kapalı kapıyla, Urgulanilla beni boğazladığında feryatlarımı bile işitmeyecek." Urgulanilla okumayı bıraktı; uykuya karşı direnmeme yardım eden fısıltılar ve kâğıt hışırtıları da kesildi böylece. Uykuya dalmak üzere olduğumu hissediyordum. Kendimden geçtim. Biliyordum uyuduğumu ve, ne pahasına olursa olsun, uyanmam gerekiyordu. Var gücümle uyanmaya çabaladım. Sonunda gözlerimi açtım. Pat diye bir ses ve bir kâğıt hışırtısı duydum. Kitap, esintiden yere düşmüş ve lamba sönmüştü. Odada şiddetli bir hava akımı olduğunu hissettim. Kapı açık olmalıydı. Birkaç dakika kulak kesilip dinledim. Urgulanilla kesinlikte yoktu odada.

Ne yapmam gerektiğini düşünürken, korkunç bir çığlıkla sarsıldım: yakından gelmişti sanki ses. Bir kadın haykırdı: "Kurtarın beni, kurtarın! Bu Numantina'nın işi! Ah! Ah!" Sonra, ağır madeni bir nesnenin düşerken çıkardığı güm sesi, sonra kırılan bir camın şangırtısı, bir çığlık daha, uzaktan bir güm sesi, sonra koridordan telaşlı ayak sesleri duyuldu. Biri girdi odama. Kapı usulca kapatılıp sürgülendi. Kesik kesik solumasından girenin Urgulanilla olduğunu anladım. Giysilerini çıkarıp bir iskemleye koyduğunu işittim. Uyur taklidi yaptım. Karanlıkta boynumu arandı. Yarı uykudaymış gibi konuştum: "Yapma sevgilim, gıdıklanıyorum. Biliyorsun, yarın Roma'ya gitmem gerek. Sana da rastık ve pudra getireceğim." Sonra, daha ayık bir sesle, “Ah Urgulanilla, sen misin? Nedir bu gürültü? Saat kaç? Çok mu uyuduk?” dedim.

Bilmem, dedi, "üç saat kadar uyudum galiba. Şafak sökmek üzere. Seslere bakarsan, çok kötü bir şey olmuşa benzer. Haydi, gidip görelim."

Kalktık, çabucak üstümüzü giyindik ve kapının sürgüsünü çektik. Sırtında aceleyle sarındığı çarşaftan başka bir şey olmayan Plautius, ellerinde meşaleler tutarak bağırıp çağıran birtakım adamların ortasında duruyordu.

Aklını kaçırmış gibi sürekli şu sözleri yineliyordu: "Ben bir şey yapmadım. Ben uyuyordum. Kollarımın arasından çekilip alındığını hissettim. Çığlık atarak havada uçtu. Sonra güm diye bir şey düştü, sonra da bir cam şangırtısı koptu. Zifiri karanlıktı. ‘Kurtarın beni! Bu Numantina’nın işi', diye haykırdı."

Sen onu yargıçlara anlat. dedi Apronia'nın ağabeyi. "Bakalım inanacaklar mı sana. Düpedüz öldürdün onu. Kafatası parçalanmış."

Ben bir şey yapmadım, dedi Plautius. "Nasıl yapmış olabilirim? Uyuyordum ben. Büyü işi bu Numantina büyücü."

Şafakla birlikte, Apronia'nın babası tarafından İmparator’un huzuruna çıkarıldı. Tiberius onu sıkı bir sorgulamadan geçirdi. Bu kez Plautius, kendisi uyurken, Apronia'nın kollarının arasından sıyrıldığını, çığlık atarak odanın karşı tarafına koştuğunu ve pencereden atlayıp aşağıdaki avluya düştüğünü söyledi. Tiberius Plautius'tan, kendisini hemen cinayetin işlendiği yere götürmesini istedi. Yatak odasında, ilk gözüne çarpan, Plautius'a düğün armağanı olarak kendisinin verdiği, bir Mısır kraliçesinin mezarından çıkartılmış pirinç-altın karışımı avizenin yerde paramparça durması oldu. Yukarı baktı ve avizenin tavandan kopartılmış olduğunu gördü. "Apronia buna tutunmuş, avize düşmüş. Birisi onu omzunda götürmüş pencereye. Bakın camdaki delik ne kadar yüksekte!

Apronia pencereden atlamadı, birisi tarafından fırlatılıp atıldı."

Büyü işi bu. dedi Plautius. "Görünmez bir güç havada sürüklüyordu onu. Bağırdı; eski karım Numantina'yı suçladı."

Tiberius dudak büktü. Plautius'un arkadaşları, onun cinayetten hüküm giyip idam edileceğini ve mülküne el konulacağını anladılar. Büyükannesi Urgulania ona bir hançer göndererek, karar çıkmadan kendini öldürürse, mülkünün varislerine kalabileceğini hatırlattı. Plautius ödlekti; hançeri saplayamadı bir türlü. Sonunda, sıcak su dolu bir banyoya girdi ve bir hekime damarlarını açtırttı; acı duymadan, yavaş yavaş kan kaybından öldü. Ölümünden ötürü çok sarsıldım. Ben, hemen orada, Urgulanilla'yı cinayetle suçlamamıştım. çünkü ilk çığlıkları duyduğumda niçin fırlayıp Apronia'yı

kurtarmadığım sorulacaktı. Duruşmayı beklemeye ve ancak Plautius mahkûm edileceğe benziyorsa, konuşmaya karar vermiştim. Hançer meselesinden haberim yoktu, öğrendiğimde de iş işten geçmişti. Numantina’ya karşı hainlik ettiği düşüncesiyle kendimi avuttum; ayrıca, bana karşı da iyi bir dost olmamıştı. Plautius'un anısını aklamak için, kardeşi, büyüyle ağabeyinin aklı dengesini bozmak suçundan Numantina'yı dava etti. Ama Tiberius işe karıştı ve kanısınca, olay sırasında Plautius'un tüm melekelerinin yerinde olduğunu söyledi. Numantina salıverildi.

Urgulanilla'yla aramda başka hiçbir söz geçmedi. Ama bir ay sonra, Sejanus, Capua'dan geçerken, bana beklenmedik bir ziyarette bulundu. Tiberius'la birlikte Capri'ye (Napoli yakınlarında bir ada)

gidiyordu. Tiberius'un adada on iki köşkü vardı ve gönül eğlendirmek için sık sık giderdi oraya. Sejanus şöyle dedi: "Şimdi Urgulanilla'yı boşayabilirsin. Aj anlarımın bildirdiğine göre, dört beş ay sonra çocuğu olacakmış. Bunun için bana teşekkür borcun var.

Urgulanilla'nm Numantina saplantısını biliyordum. Numantina'nın ikiz kardeşi olabilecek genç bir Yunanlı köle gördüm tesadüfen. Ona armağan ettim delikanlıyı ve anında âşık oldu. Adı Boter."

Teşekkür etmekten başka ne yapabilirdim? Sonra sordum:

Peki, müstakbel karım kim?

“Demek unutmadın konuşmamızı. Eveet, düşündüğüm hanım, benim manevi kardeşim Aelia. Tanıyorsun onu. değil mi?”

Tanıyordum tabii, ama düş kırıklığımı belli etmeyerek, onun gibi genç. güzel ve zeki bir kadın, benim gibi yaşlı, topal, hastalıklı, kekeme bir budalayla evlenmek ister mi diye sordum sadece.

Yok canım. dedi acımasızca, "hiç aldırmaz bunlara. Tiberius'un yeğeni ve Nero'nun amcasıyla evleniyor olacak, tek düşündüğü bu. Sakın sana âşık olduğunu sanma. Soyun hatırına, belki senden bir çocuk yapmaya katlanabilir, ama duygusal yakınlık filan bekliyorsan..."

“Yani, sana kayınbiraderim diyebilme onuru dışında. Urgulanilla'yı boşamam yaşamımda pek bir ilerleme sağlamayacak.”

İdare edersin sen, diyerek güldü. "Odanın görünüşü, burada pek yalnız bir yaşam geçirmediğini söylüyor. Hoş bir kadının varlığını sezinliyorum etrafta: Eldivenler, el aynası, nakış gergefi, şu şekerlik, çiçek düzenlemeleri... Ama Aelia kıskanmaz. Her ne kadar özel işlerine karışmıyorsam da, sanırım onun da erkek arkadaşları vardır."

Peki, dedim, “yaparım dediğini.”

Pek hoşuna gitmiş gibi görünmüyorsun.

Hoşuma gitmediğinden değil. Benim için birçok zahmete girdin, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Sadece, bu iş biraz ürkütüyor beni. Aelia, bildiğim kadarıyla, pek kolay beğenmeyen biri... bilmem anlatabiliyor muyum...

Sejanus bir kahkaha attı: "Çuvaldız gibidir dili. Ama sanırım azara karşı bağışıklık kazanmışındır artık. Annen bu bakımdan seni oldukça iyi eğitti."

Hâlâ duyarlı olduğum birkaç nokta var, dedim.

Eh, sevgili Claudius. artık gitsem iyi olacak, yoksa Tiberius nerede olduğumu merak eder. Anlaştık, değil mi?

“Evet, sana da çok teşekkür ederim.”

Haa, laf aramızda, zavallı Apronia'yı öldüren Urgulanilla’ydı, değil mi? Bekliyordum böyle bir faciayı. Urgulanilla, öcünü almasını rica eden bir mektup almıştı Numantina'dan. Aslında mektubu Numantina yazmadı, biliyorsun.

Ben hiçbir şey bilmiyorum. Derin uykudaydım o sırada.

Plautius gibi mi yani?

Plautius'tan daha bile derin.

Akıllı adamsın doğrusu! Eh, haydi allahaısmarladık Claudius.

Güle güle Aelius Sejanus. Atına binip gitti.

Önce. izin almak için, babanneme yazdıktan sonra, Urgulanilla’yı boşadım. Livia, çocuk doğar doğmaz dağa bırakılmasını bildirdi: Kendisinin de, Urgulania'nın da isteği buydu.

Herculaneum'da kalan Urgulanilla'ya güvenilir bir azatlımı göndererek bana verilen emirleri bildirdim ve eğer çocuğu istiyorsa, doğar doğmaz, onu ölü bir çocukla değiş tokuş etmesini salık verdim. Dağa bırakacak bir çocuk bulmak zorundaydım ve herhangi bir ölü çocuk — ölümünün üstünden çok uzun bir süre geçmemiş olmak koşuluyla — bu iş için yeterliydi. Böylece çocuk kurtuldu ve daha sonra Urgulanilla, onu ölü çocukla değiş tokuş ettiği aileden geri aldı. Boter'e ne olduğunu bilmiyorum, ama çocuk tıpkı Numantina dediler. Urgulanilla öleli yıllar oldu şimdi. Öldüğünde, dağ gibi gövdesini evden çıkarmak için bir duvarı yıkmak zorunda kaldılar — ve bu gövde gerçek hacimdi, su toplaması falan değil. Vasiyetinde, benim için tuhaf bir övgü geçiyordu: "Herkes ne derse desin, Claudius hiç de budala değil." Bir Yunan değerli taş koleksiyonu, birtakım Pers işlemeleri ve Numantina'nın resmini bıraktı bana.

BÖLÜM XXIV

Tiberius ile Livia hiç görüşmüyorlardı şimdi. Livia, ikisi adına Augustus'a adadığı heykelin üzerine kendi adını Tiberius'unkinden önce yazdırmakla gücendirmişti onu. O da karşılık olarak, Livia'nın bağışlama gösterisine bile girişemeyeceği bir şey yaptı:

İspanya'dan elçiler gelip, Tiberius ve annesi adına bir tapınak yapmak için izin istediklerinde, ikisinin de adına hayır dedi. Senato'ya yaptığı açıklamada, bir kez bir zayıflık anında, Asya'da, Roma'nın ataerkil yönetiminin simgesi olarak. Senato ve Başkanı (yani kendisi) adına bir tapınak yapılmasına izin vermiş olduğunu söyledi. Tapınağın üzerinde, Augustus kültünün Başrahibesi olarak annesinin adı da geçiyordu. Ama

kendisinin ve annesinin tanrılaştırılmasını onaylamak, işi fazla ileri götürmek olurdu.

"Benim için, efendiler, bir ölümlü olmak, insan yaradılışının kusurlarıyla sınırlı olmak, ve aranızda en yüksek yeri, istediğiniz doğrultuda — öyledir umarım — dolduruyor olmak, inanın, bana bol bol yeter. Gelecek kuşaklar tarafından böyle anımsanmayı yeğlerim. Eğer gelecek kuşaklar, atalarıma layık olduğumu, çıkarlarınızı kolladığımı, tehlikelerden yılmadığımı, ülkemi başarıyla savunduğumu ve kişisel düşmanlıklardan korkmadığımı düşünürse, fazlasıyla anılmış olurum. Benim kurmak istediğim tapınak Senato'nun, Roma halkının ve müttefiklerimizin sevgisi ve şükranıdır. Mermer değil, mermerden daha kalıcı bir tapınaktır bu: Bir gönül tapınağıdır. Mermer tapınaklar, adlarına kuruldukları yüceltilmiş kişiler gözden düştüğünde, anlamsız birer taş yığını olarak görülürler. Bu yüzden, ömrümün sonuna kadar, iç huzuru ve tüm dünyevî ve manevî işlerde doğruyla yanlışı ayırt edecek gücü vermesi için yakarıyorum Tanrıya. Ve yine bu nedenle, yurttaşlarımıza ve müttefiklerimize yalvarırım, bu naçiz bedenim toprak olduğu zaman, yaşamımı ve yaptıklarımı — eğer değer veriyorlarsa — gösterişli tapınaklar ve kurban törenleriyle değil, içlerinden sessiz bir teşekkür ve takdirle kutlasınlar. Babam Augustus insan olarak aramızdayken Romanın ona duyduğu gerçek sevgi, Tanrılaşmasının dindarlarda uyandırdığı korku ve adının bir pazar yeri yemini olarak uluorta kullanımı yüzünden bulanıklaştı. Hazır konu açılmışken, efendiler, bir önerim olacak: Bundan böyle Augustus'un kutsal adının, en gerekli durumlar dışında kullanılmasının en ağır şekilde cezalandırılır bir suç olmasını ve bu yasanın şiddetle uygulanmasını öneriyorum. Livia'nın bu konuda ne düşündüğüne ilişkin tek söz yoktu. Bir önceki günde, açık olan yargıçlıklardan birine onun gösterdiği adayı atamayı reddetmiş ve bunu ancak şu çekinceye belirtme koşuluyla onaylayacağını bildirmişti: ""Söz konusu kişi, annem Livia Augusta'nın seçimidir."

Bu aday lehinde diretmesi yüzünden, adayın karakterine ve yeteneklerine ilişkin kanımın aksine davranmak zorunda kaldım" Bundan kısa bir süre sonra, Livia, Roma'nın bütün soylu kadınlarını sabahtan akşama sürecek bir eğlentiye çağırdı. Hokkabazlar, cambazlar, ozanlardan şiirler, harika börekler, tatlılar ve içkiler vardı, ve her konuğa, günün anısı olarak, değerli

birer takı verildi. Toplantının son eğlencesi, Augustus'un mektuplarından seçmelerin Livia tarafından okunması oldu. Livia şimdi seksen üç yaşındaydı; sesi zar zor çıkıyor ve s'lerde adamakıllı tıslıyordu: ama tam bir buçuk saat dinleyicilerini karşısında büyülenmiş gibi tuttu. İlk okuduğu mektuplarda genel politikaya ilişkin sözler yer alıyordu ve bunların tümü, Roma'da bugün var olan durumlara karşı uyarı olarak özellikle yazılmışlardı sanki. Vatana ihanet davaları konusunda da birtakım çok yerinde sözler geçiyordu:

Çeşitli kara çalmalara karşı kendimi yasal yollardan korumak zorunda kalmışsam da, beni zekâsının ya da belagatının hedefi yapmış olan patavatsız bir tarihçinin, taklitçinin ya da taşlama yazarının vatana ihanet suçundan yargılanması gibi sevimsiz bir durumun olmaması için elimden geleni yapacağım. Babam Julius Caesar, ozan Catullus'u, havsalaya sığmayacak kadar iğrenç taşlamalarına karşın, bağışlamıştı. Catullus'a, eğer ozan meslektaşlarının çoğu gibi adi bir dalkavuk olmadığını göstermeye çalışıyorsa, bunu şimdi fazlasıyla kanıtladığını ve artık yaşlı bir devlet adamının cinsel sapıklıklarından daha şiirsel konulara dönebileceğini yazmış ve ertesi gün için, istediği herhangi bir arkadaşıyla birlikte, yemeğe çağırmıştı. Catullus çağrıya uydu ve o günden sonra çok yakın dost oldular. Kişisel garezin yol açtığı basit kötülüklerin öcünü almak için yasanın yüceliğini kullanmak, bence zayıflığın, korkaklığın ve ruh soysuzluğunun açığa vurulmasıdır.

Muhbirler hakkında da ilginç bir paragraf vardı:

Bir muhbirin, yaptığı suçlamadan, dolaylı ya da dolaysız bir çıkar beklemediğine ve bu suçlamayı ancak gerçek bir vatanseverlikten ve ahlaki sorumluluktan yaptığına kesinlikle inandığım durumlar dışında, sadece sözlerini kanıt olarak görmemekle kalmam, muhbirin adını kara listeye alır ve o günden itibaren, onu güven gerektiren bir mevkie asla getirmem...

Ve, son olarak, çok aydınlatıcı bir dizi mektup okudu. Livia'da, elli iki yıllık bir dönemi kapsayan on binlerce mektubu vardı Augustus'un. Bunlar sıraya konmuş ve özenle, kitap biçiminde dikilmişti. Livia, bu binlercesinin arasından bulabildiği en aşağılayıcı on beş mektubu seçmişti. Dizi, Tiberius

daha küçücük bir çocukken yaptığı pisliklerden yakınmalarla başlıyor ve okul çağında arkadaşları arasında sevilmemesinden, delikanlılığında elinin sıkılığına, kurum satmasına vb değinmelerle, giderek artan öfke belirlileri, sık sık tekrarlanan şu sözle sürüyordu: “Eğer senin oğlun olmasaydı, sevgili Livia, derdim ki...” Sonra, emrindeki birliklere karşı “neredeyse başkaldırmaya kışkırtacak kadar” acımasız sertliğinden ve düşmana saldırmakta gösterdiği üşengeçlikten ve babamın yöntemleriyle kıyaslayarak, onunkilerin olumsuzluğundan yakınmalar geliyordu. Sonra, damadı olmasına kesin karşı çıkışı ve ahlakça yetersizliklerinin ayrıntılı bir listesi geliyordu. Sonra, o acıklı Julia hikâyesine ilişkin, çoğu, Tiberius'a karşı korkunç bir nefret ve tiksintiyi dile getiren sözlerle yazılmış birtakım mektuplar vardı. Livia, Tiberius'un Rodos'tan geri çağrılışı konusunda önemli bir mektubu da okudu;

Çok sevgili Livia

Evliliğimizin bu kırk ikinci yıldönümünü, güçlerimizi birleştirdiğimiz günden bu yana, Devlete vermiş olduğun olağanüstü hizmetlerden ötürü sana bütün kalbimle teşekkür etmek için güzel bir fırsat olarak görüyorum. Eğer bana Ülkenin Babası deniyorsa, sana Ülkenin Anası denmemesi haksızlıktır bence; Üzerimize aldığımız Devleti yeniden-düzenleme çalışmasında, yemin ederim, sen benim yaptığımın iki katını yaptın. Senato'dan sana bu unvanın verilmesini henüz istemememi ve birkaç yıl daha beklememi niçin istiyorsun? Senin çıkar gözetmez bağlılığına ve büyük sağduyuna olan mutlak güvenimi göstermenin tek yolu, Tiberius' un geri çağrılması yolundaki sürekli ricalarına boyun eğmek olacak. İtiraf etmeliyim ki, bu adamın karakterinden hâlâ şiddetle nefret ediyorum. Dilerim Tanrıdan, şimdi sana boyun eğmekle ülkeye onarılmayacak bir zarar vermiş olmam.

Livia'nrn okuduğu son mektup, Augustus'un ölümünden yaklaşık bir yıl önce yazılmıştı;

Dün Tiberius'la Devlet işlerini görüşürken, ansızın korkunç bir pişmanlık ve umutsuzluk duygusuna kapıldım, karıcığım. Roma halkının, o patlak gözlerin denetiminde olacağı, o kemikli yumruklarla un ufak edileceği, o

ağır hareketli çene tarafından öğütüleceği, o koskoca ayakların altında çiğneneceği düşüncesi içimi kararttı. Ama o sırada seni ve sevgili Germanicus'umuzu hesaba katmamıştım. Eğer ben öldükten sonra, tüm Devlet işlerinde senin rehberliğini izleyeceğine ve Germanicus'un varlığından utanarak, hiç değilse görünüşte mazbut bir yaşama zorlanacağına inanmasam, şimdi bile, yemin ederim, onu evlatlıktan reddeder ve Senato'dan, tüm unvanlarının geri alınmasını isterdim. Adam hayvanın teki; gardiyan gerek ona.

Livia okumayı bitirince ayağa kalkıp şöyle dedi: "Hanımlar, belki kocalarınıza bu acayip mektuplardan söz etmemeniz daha iyi olur. Aslında, okumaya başladığımda, ben de farkında değildim ne kadar... ne kadar acayip olduklarının. Bunu sizden kendim için değil, ülkemiz adına rica ediyorum.

"Tiberius, olanları Sejanus'tan, tam Senato'da yerine oturmak üzereyken öğrendi ve büyük bir utanç, öfke ve korku dalgasına kapıldı. Tesadüfen o günkü işi, Nero ile Drusus'un adlarının duaya dahil edilmesi meselesinde şüphesini çekmiş olan Pontiflerden Lentulus'un vatana ihanet suçundan yargılanmasıydı. Ayrıca,

Sosia'nın cezasının da yumuşatılması yönünde oy vermişti Lentulus, Soyluluğu, Augustus'un emrinde Afrika'daki zaferleri ve iddiasız uysallığıyla tanınan bu yaşlı adam (lakabı Küçümen'di), Devlete karşı komplo kurmakla suçlandığım duyunca gülmeye başladı. Zaten sinirleri altüst olan Tiberius, bunun üzerine tamamen kendini kaybedip ağlamaklı bir sesle Meclisle dönerek “Lentulus da benden nefret ediyorsa, öleyim daha iyi,” dedi.

Gallus şöyle yanıtladı: Üzülmeyin Majesteleri — özür dilerim, bu unvandan hoşlanmadığınızı unutmuştum — üzülmeyin Tiberius Caesar diyecektim! Lentulus size gülmüyordu, sizinle birlikte gülüyordu. Bir kez olsun Senato'nun karşısına tümüyle asılsız bir vatana ihanet suçlaması geldiği için sizinle birlikte seviniyordu."" Böylece Lentulus'un yargılanmasından vazgeçildi. Ama Tiberius, Lentulus'un babasının ölümüne neden olmuştu. Adam çok zengindi, Tiberius'un şüpheleri öylesine gözünü korkutmuştu ki,

kendini öldürmüş ve bağlılığının kanıtı olarak tüm servetini Tiberius'a bırakmıştı. Dolayısıyla Tiberius, şimdi çok yoksul kalan Lentulus'un kendisine kin duymadığına bir türlü inanamıyordu."

Tiberius iki ay Senato'ya adım atmadı. Augustus’un kendisi hakkında yazdıklarını senatörlerin karılarının dinlediğini bilerek, senatörlerin yüzüne bakması kolay değildi. Sejanus, bir süre Roma'dan uzaklaşıp birkaç mil ötedeki köşklerinden birinde kalmasının sağlığına iyi geleceğini söyledi; böylelikle hem Saray'ın gündelik ziyaretçi kalabalığından, hem de Kentin gürültü patırtısından kurtulmuş olurdu. Tiberius bu öneriye uydu. Annesine karşı yapabildiği, onu emekliye ayırmak, adını hiçbir resmi belgeye koymamak, doğum gününün alışıldığı gibi törenlerle kutlanmasını durdurmak ve adının kendi adıyla birlikte geçmesini ya da Senato’da onun övülmesini neredeyse vatana ihanet sayacağını belirtmek oldu.

Daha etkin bir intikamı göze alamadı. Rodos'tan yazdığı ve annesine ömür boyu itaate söz verdiği mektubun hâlâ elinde olduğunu ve Livia'nın, kendisini Gaius’la Lucius'un katili olarak töhmet altında bıraksa bile, bunu okumaktan çekinmeyeceğini biliyordu.

Ama bu olağanüstü yaşlı kadın, okuyacağınız gibi, henüz yenilmemişti. Bir gün ondan bir not aldım. "Livia Augusta Hanım, doğum gününde, sevgili torunu Tiberius Claudius'u sofrasına bekler ve sağlığının iyi olduğunu umar." Anlayamadım bir türlü. Ben, onun sevgili torunu! Sağlığıma gösterilen bu sevecen ilgi! Gülmeli mi, korkmalı mı, bilemedim. Onu doğum gününde ziyaret etmeme hayatımda izin verilmemişti. Aynı sofrada yemek bile yememiştim. Augustus şenliğinde görevlerimiz gereği dışında, on yıldır konuşmamıştım onunla. Ne olabilirdi kafasındaki? Eh, üç gün sonra öğrenecektim; bu arada ona gerçekten görkemli bir armağan almalıydım. Sonunda, beğeneceğine emin olduğum bir şey aldım: Yılan başı tutamakları ve üzerinde altın ve gümüş kakma girift bir deseni olan, çok zarif bir tunç şarap testisi. Kanımca, bugün antika meraklılarının akıl almaz fiyatlar vererek topladıkları Korint testilerinden çok daha ince bir işçiliğin ürünüydü. Çin'den gelmişti! Desenin göbeğine, o uzak diyara nasıl ulaşmışsa, üzerinde

Augustus'un resmi olan bir altın madalyon oturtulmuştu. Boyu kırk beş santimi geçmeyen bu testi, bana beş yüz altına maloldu.

Ama babannemi ziyaretimi ve onunla yaptığım uzun görüşmeyi anlatmadan önce, size yanlış izlenim vermiş olmaktan çekindiğim bir noktayı açıklamak istiyorum. Anlattığım vatana ihanet davalarından ve buna benzer pisliklerden, Tiberius döneminde İmparatorluğun her bakımdan dayanılamayacak kadar kötü yönetildiği kanısına varılabilir. Oysa, durum hiç de böyle değildi. Tiberius, herhangi bir yeni kamusal düzenlemeye girişmemesi ve sadece Augustus'un başladıklarını tamamlamakla yetinmesine karşın, Orduyu ve Donanmayı etkin ve güçlü bir düzeyde tuttu, memurların aylıklarını düzenli ödedi ve onlara yılda dört kez ayrıntılı raporlar yazdırdı, ticareti teşvik etti. İtalya'nın tahıl stoklarını sağlama bağladı, yollarla su kemerlerinin onarımını ihmal etmedi, genel ve özel savurganlığı çeşitli yollardan sınırladı, yiyecek fiyatlarını sabitleştirdi, korsanlığı ve eşkıyalığı bastırdı, Devlet'in herhangi bir acil ihtiyacında kullanılmak üzere, büyük bir para rezervi oluşturdu. Eyalet valilerini, eğer başarılıysalar, işleri karıştırmamak için uzun yıllar aynı görevde bıraktı (davranışlarını dikkatle izleyerek tabii). Bir vali, becerikliliğini ve bağlılığını göstermek için, Tiberius'a saptanandan daha fazla vergi gönderdi. Tiberius azarladı onu: "Koyunlarımın kırkılmasını istiyorum, tıraş edilmesini değil." Sonuç olarak, Alman sorununun Maroboduus'un Roma'ya kabulü ve Hermann'ın ölümüyle çözülmesinden sonra, sınır boylarında pek az savaş oldu. Tacfarinas en önemli düşmandı. Uzun süre "defne dağıtıcısı" diye söz edildi ondan, çünkü üç general (dostum Furius, Apronia'nın babası Apronius ve Sejanus'un dayısı Blaesus) sırayla onu yenmiş, bu yüzden de hepsine zafer süsleri bağışlanmıştı. Tacfarinas'ın ordusunu dağıtan ve kardeşini tutsak alan Blaesus'a, yalnız İmparator ailesinden kişilere verilmesi âdet olan "mareşal" unvanı verildi. Tiberius Senato'ya, sevgili dostu Sejanus'un akrabası olduğu için, Blaesus'a böyle bir onurun verilmesinden sevinç duyduğunu söyledi; ve üç yıl sonra, bir dördüncü general, Dolabella, büyük bir şiddetle yeniden patlak veren Afrika Savaşını, Tacfarinas'ı sadece yenerek değil, öldürerek noktaladığında, "sevgili dost Sejanus'un dayısı Blaesus'un defne tacı bu yüzden parlaklığını yitirmesin" diye ona yalnız zafer süsleri bağışlandı.

Ama Ben Tiberius'un övgüye değer eylemlerini anlatıyordum, zaaflarını değil... Gerçekten de bir bütün olarak imparatorluğa bakıldığında, son on iki yıldır, bilge, adil bir yönetici olmuştu. Kimse inkâr edemez bunu. Elmanın çekirdeğindeki çürüklük, — benzetmeyi mazur görün — kabuktan belli olmuyor ve etin sağlıklı oluşunu bozmuyordu. 5 milyon Romalı yurttaştan ancak iki ya da üç yüzü Tiberius'un kıskançlıklarıyla korkularının kurbanı oldu. Buna karşılık, milyonlarca köle, taşralı, ve müttefik ülkelerin halkları, Augustus'la Livia'nın yetkinleştirip Tiberius'un aynı gelenek içinde sürdürdüğü İmparatorluk sisteminin kesin yararını gördü. Ama ben elmanın çekirdeğinde yaşıyordum; dolayısıyla, pürüzsüz ve mis kokulu dış görünüşten çok, merkezdeki çürüklükten söz ediyorsam, sanırım bağışlarsınız.

Bir benzetme yapınca — ki, enderdir bu — işi fazla ileri götürüyorsun Claudius. Bu tür şeylere karşı Athenodorus'un uyarılarım unuttun mu yoksa? Oldu olacak Sejanus'a da elmayı içten kemiren kurt de ve için rahatlamış olarak her zamanki sade üslubuna dön!

Sejanus, Tiberius’un utanç duygusunu, onu Kentten iki aydan da uzun bir süre uzak tutmak için kullanmaya karar verdi. Özel Muhafız Alayı'ndan bir subayı kandırarak, Montanus adında hazır cevaplığıyla ünlü bir adamı, Tiberius'un özel yaşamına dil uzatmakla suçlattı. O güne dek, Tiberius hakkında ancak çok yuvarlak birtakım sözlerin — kibirli, zalim, zorba gibi — rapor edilmesine izin verilmişti. Gelgelelim bu asker kalktı ve Montanus'un ağzından, en ayrıntılı ve kişisel türden birtakım lekelemeler anlattı (Sejanus bunların iğrenç oldukları kadar gerçek de olmalarını sağlamıştı). Saray'da olup bitenler konusunda Sejanus' un bildiklerini bilmeyen Montanus bunların hiçbirini söylememişti doğal olarak. Özel Muhafız Alayı'nın en iyi talim subayı olan tanık, sözümona Montanus'un söylediği rezillikleri, gümbür gümbür bir sesle, en ağza alınmaz sözcüklerle cümleleri bile gevelemeden, dehşete kapılan senatörlerin itirazlarına hiç aldırmadan, teker teker anlattı. "Tüm gerçeği söyleyeceğime yemin ettim," diye bağırdı, "ve Tiberius Caesar'ın onuru uğruna, sanığın, belirttiğim tarih ve koşullarda, tarafımdan işitilen iğrenç sözlerinden bir tekini bile atlamayacağım. Sonra sanık, yüce İmparatorumuzun, katılıyor dediği sefahat âlemlerinden ve aşırı kullanıyor dediği cinsel uyarıcılardan, erkeklik

gücünü yitirmekte olduğunu ve cinsel gücünü yeniden canlandırmak için, üç dört günde bir, Saray'ın bodrum katında, özel olarak bu amaç için hazırlanmış bir odada kapalı seanslar düzenlediğini söyledi. Sanık, bu seanslarda icracıların (Kıvılcımcı deniyormuş bunlara) üçer üçer ve çırılçıplak içeri girdiklerini..."

Bu minvalde yarım saat konuştu ve Tiberius sözünü kesmeye cesaret edemedi; ya da, tam ne kadarının bilindiğini öğrenmek istiyordu belki. Ancak, tanık bir şey daha (sormayın ne olduğunu) söyledi ki, Tiberius kendini tutamayarak kıpkırmızı bir yüzle ayağa fırladı ve kendisini bu korkunç suçlamalardan derhal temize çıkaracağını ya da adli soruşturma açtıracağını söyledi. Sejanus onu sakinleştirmeye çalıştı, ama o hâlâ ayakta, gözlerinden ateş saçarak bakıyordu çevresine. Sonunda Galius kalktı ve yumuşak bir sesle, sanık mevkiinde olanın kendisi değil, Montanus olduğunu; onun kişisel ahlakından kimsenin şüphe etmediğini; eğer böyle bir soruşturmanın yapılacağı sınır eyaletlerde ya da müttefik ülkelerde işitilirse, bunun çok yanlış anlaşılacağını hatırlattı.

Bundan kısa bir süre sonra, Tiberius Thrasyllus tarafından, yakında Kentten ayrılacağı ve Kente tekrar girmesinin ölümü demek olacağı yolunda uyarıldı (bunu Sejanus mu düzenlemişti, bilmiyorum). Tiberius Sejanus'a, Capri'ye gideceğini ve işlere bakmak üzere onu Roma'da bırakacağını bildirdi. Gitmeden bir vatana ihanet yargılamasında daha — benim kuzinim ve Varus'un dul karısı Claudia Pulchra'nın yargılanmasında — bulundu. Claudia, Sosia'nın sürgün edilmesinden sonra Agrippina'nın en yakın arkadaşı olmuştu. Zina etmek, kızlarını fahişeliğe itmek ve Tiberius'a büyü yapmış olmakla suçlanıyordu. Bu suçların hiçbirini işlememişti sanırım. Agrippina işi duyar duymaz Saray'a koştu ve tesadüfen Tiberius'u Augustus'a kurban keserken buldu. Tören sona ermek üzereyken, yanına yaklaşıp şöyle dedi:

Tiberius, akla aykırı bir davranış bu. Bir yanda Augustus'a flamanlar ve tavuslar kurban ediyor, öte yandan onun torunlarına zulmediyorsun.

Tiberius ağır ağır başını kaldırdı: "Ne demek istediğini anlamadım. Augustus'un kendi torunlarına kendi ettiklerini ben onun hangi torununa

etmişim?"

Postumus'la Julilla'dan söz etmiyorum. Kendimi kastediyorum. Arkadaşım diye Sosia'yı sürgün ettin. Arkadaşım diye Silius'u kendini öldürmeye ittin. Calpurnius'u da, çünkü o da arkadaşımdı. Şimdi de sevgili Pulchra'mı mahkûm ediyorsun ve tek suçu bana karşı duyduğu aptalca sevgi. Herkes benden kaçmaya başladı artık, uğursuz olduğumu söylüyorlar.

Tiberius onu omuzlarından tutarak hır kez daha yineledi:

Eğer kraliçe sen değilsen, dostum.

Sana haksızlık edildiğini mi sanıyorsun?

Pulchra hüküm giydi ve idam edildi. Savcı, hitabet ustalığından ötürü bu işle görevlendirilen, Afer adında biriydi. Birkaç gün sonra, Agrippina tiyatronun önünde ona rastladı. Adam kendinden utanıyor gibiydi ve Agrippina'nın yüzüne bakamadı. Agrippina yanına giderek, "Benden kaçmana gerek yok, Afer," dedi. Sonra, Homeros'tan, Akhileus'un kendisine Agamemnon'un onur kırıcı mesajını getiren ulakların ezikliğini gidermek için verdiği yanıtı, bu duruma uyacak biçimde değiştirerek okudu:

Buna seni o zorladı. Ödülünü aldın gerçi,

Yine de bu senin değil, Agamemnon'un işiydi.

Bu, Tiberius'a rapor edildi (Afer tarafından değil ama); "Agamemnon" sözcüğünden büsbütün huylandı.

Agrippina hastalandı. Onu zehirlemekte olduklarına inanıyordu. Tiberius'a son bir başvuruda bulunmak için tahtırevanla Saray'a gitti. Öyle bitkin, solgun görünüyordu ki, belki yakında ölür düşüncesiyle Tiberius çok keyiflendi. "Vah zavallı Agrippina'cığım, durumun gerçekten kötü galiba. Neyin var?"

Agrippina zayıf bir sesle yanıtladı: "Salt benim dostlarım oldukları için dostlarıma zulmettiğini düşünmekle sana haksızlık ettim belki. Belki ben

talihsizim arkadaştan yana ya da doğru dürüst arkadaş seçmeyi bilmiyorum. Ama, yemin ederim, sana karşı en ufak bir sadakatsizlik duygusu beslediğimi ya da dolaylı veya dolaysız yoldan yönetmek hevesinde olduğumu düşünmekle, sen de bana karşı aynı ölçüde haksızlık ettin. Tek istediğim rahat bırakılmak, eğer istemeden seni gücendirdimse, beni bağışlaman ve... ve..." Hıçkırıklara boğuldu. "Ve ne?"

"Ne olur Tiberius, çocuklarıma iyi davran! Bana da iyi davran! Bırak yeniden evleneyim. Öyle yalnızım ki... Germanicus öldüğünden beri huzur yüzü görmedim. Geceleri uyuyamıyorum. Evlenmeme izin verirsen, bir yerim yurdum olur; bu huzursuzluktan kurtulur, bambaşka bir insan olabilirim. O zaman sana karşı komplo kurduğumdan şüphelenmezsin belki. Eminim, bu kadar mutsuz göründüğüm için sana karşı kötü duygular beslediğimi sanıyorsun. Evlenmek istediğin adam kim?

Eliaçık, İyi yürekli, iddiasız, yaşlıca bir adam ve senin en sadık yardımcılarından biri. "Adı ne?"

Gallus. Benimle hemen evlenmeye hazır olduğunu söylüyor.

Tiberius arkasını dönüp tek söz etmeden odadan çıktı.

Birkaç gün sonra Agrippina'yı bir şölene çağırdı. Özellikle güvenmediği kişileri yemeğe çağırır ve yemek boyunca, gizli düşüncelerini okumak istermişçesine yüzlerini incelerdi; birkaç ayrıcalıklı dışında, herkesi huzursuz ederdi bu. Korkmuş görünürlerse, bunu suçlu olduklarının kanıtı sayardı. Çekinmeden yüzüne bakarlarsa, bunu daha da güçlü bir suç kanıtı sayardı: Hem suçlu, hem küstahtılar. O yemek, hâlâ hasta olan ve midesi ancak en hafif yiyecekleri kaldırabilen Agrippina için bir işkence oldu. Tiberius'un gözü sürekli üzerindeydi. Agrippina zaten konuşkan bir insan değildi; sohbet konusu da, müzik ile felsefenin karşılaştırmalı yararları gibi onu hiç ilgilendirmeyen bir konu olunca, herhangi bir katkıda bulunması olanaksız oldu. Yiyor gibi görünmeye çalıştı, ama onu dikkatle izleyen Tiberius, bütün yemekleri hiç dokunmadan geri gönderdiğini gördü. Zehirden şüphelendiğini sandı ve onu sınamak için önündeki kâseden özenle bir elma seçip uzattı: "Sevgili Agrippina, hiçbir şey yemedin. Şu

elmayı al bari. Gerçekten nefis. Fideleri üç yıl önce Parthia kralı armağan etmişti ve ilk kez meyve verdiler. "

İmdi, dünyada herkesin bir "doğal düşmanı" vardır. Kimi için bal en öldürücü zehirdir. Kimi bir ata dokunsa ya da bir ahıra girse, hatta at kılıyla doldurulmuş bir döşekte yatsa, hasta olur. Bir başkası kedilerin varlığına dayanamaz ve bir odaya girdiğinde, "Burada bir kedi dolaşmış; bağışlayın, çıkmam gerek," der. Örneğin, ben, çiçek açmış alıçların kokusundan fena olurum. Agrippina'nın doğal düşmanı da elmaydı. Armağanı Tiberius'tan alarak teşekkür etti (ama tüylerinin diken diken olduğunu pek saklayamadı) ve izin verirse, eve gittiğinde yiyeceğini söyledi.

Bir lokma ye de tadına bak.

Lütfen bağışla beni, ama gerçekten yapamayacağım. Elmayı

bir uşağa uzattı ve götürmek için bir peçeteye sarmasını söyledi.

Tiberius neden onu, Sejanus'un istediği gibi, hemen orada vatana ihanetle suçlamadı? Çünkü Agrippina hâlâ Livia’nın koruması altındaydı.

BÖLÜM XXV

Şimdi Livia'yla yediğim yemeği anlatabilirim artık. Beni büyük bir nezaketle karşıladı ve armağanımı gerçekten çok beğenmiş göründü. Yemekte ihtiyar Urgulania ve şimdi on dört yaşında olan Caligula (uzun boylu, solgun, cildi bozuk, gözleri çukura kaçmış bir oğlan) dışında kimse yoktu. Yemeğimizi yerken, babannemin zekâsının keskinliği ve belleğinin duruluğu şaşırttı beni. Çalışmalarım hakkında sorular sordu ve ben Birinci Pön Savaşı'ndan söz etmeye başlayıp, bu savaşa katılan ozan Naevius'un anlattığı bazı ayrıntılara inanmadığımı söyleyince, bana hak verdi; ama bir alıntıyı aktarırken yaptığım yanlışı yakaladı. Şöyle dedi bana: "Babanın biyografisini yazdırtmadığım için şimdi bana minnettarsın, değil mi yavrum? Eğer sana engel olmasaydım, bugün burada yemekte olur muydun sanıyorsun?"

Köle kupamı her doldurduğunda kafama dikip içmiştim ve şimdi, onuncu ya da on ikinci kupada, aslan gibi hissediyordum kendimi. Gözümü kırpmadan yanıtladım: "Kartacalılar ile Etrüskler arasında güvencede olduğum için çok minnettarım babaanne. Ama bugün niçin burada yemek yediğimi söyler misiniz lütfen?"

Gülümsedi: “Eh, itiraf ederim ki, sofrada olman beni hâlâ biraz... her neyse, aldırma sen. Eğer en eski kurallarımdan birini bozdumsa, bu beni ilgilendirir, seni değil. Benden ne kadar nefret ediyorsun Claudius? Açık konuş.”

Herhalde sizin benden nefret ettiğiniz kadar babanne. (Bu konuşan benim sesim miydi?)

Caligula sırıttı, Urgulania kıkırdadı, Livia kahkahayı bastı: "Yeterince açık bir yanıt! Haa, aklıma gelmişken, oradaki canavarı farkettin mi? Yemekte sesi soluğu çıkmadı nedense."

“Kim o, babaanne?”

“Şu senin yeğenin olacak şey.”

“Canavar mı o?”

Bilmiyormuş numarası yapma. Canavarsın sen, değil mi Caligula?

Siz nasıl uygun görürseniz, Büyük babaanne, dedi Caligula, gözlerini yerden kaldırmadan.

"Evet Claudius, işte o yeğenin olacak canavar, anlatacağım onu sana. Bir sonraki imparator o olacak

Şaka ediyor sandım. Şöyle dedim gülümseyerek: “Siz uygun görüyorsanız Babaanne, olacaktır. Ama neden uygun görüyorsunuz? Ailenin en küçüğü, ve her ne kadar yaradılıştan yetenekli görünüyorsa da...”

Yani bunlardan hiçbirinin Sejanus ile ablan Livilla'yı alt edemeyeceğini mi söylemek istiyorsun?

Konuşmanın açıklığı karşısında küçük dilimi yutacaktım. "Kesinlikle öyle bir şey demek istemedim. Yüksek politikayla hiç ilgilenmem zaten. Sadece Caligula'nın henüz genç olduğunu, yani İmparator olmak için çok genç olduğunu ve bir kehanet olarak, gerçekleşmesi oldukça uzak bir ihtimal gibi göründüğünü demek istedim."

Hiç de uzak değil. Tiberius onu vârisi yapacak. Orası kesin. Niçin mi? Çünkü öyledir Tiberius. Onda da zavallı Augustus'un zaafı var: Yerine geçenin kendinden daha çok sevileceği düşüncesine dayanamaz. Ama bir yandan da kendinden korkulması ve nefret edilmesi için her elinden geleni yapar. Onun için, sonunun yaklaştığını hissedince, vâris yapmak için kendinden biraz daha kötü birini arayacak. Ve Caligula'yı bulacak, Caligula'nın sicilinde daha şimdiden öyle bir eylem var ki, bu onu Tiberius'un hiçbir zaman erişemeyeceği bir suçluluk düzeyine yükseltmiş durumda...

“Lütfen Büyük babaanne...” diye yalvardı Caligula.

“Tamam, canavar, uslu durduğun sürece sırrın bende kalacak.”

“Urgulania biliyor mu sırrı?” diye sordum.

“Hayır; o sır canavarla benim aramda.”

“Kendisi mi itiraf etti?”

“Eder mi hiç? İtiraf eden türden değil o. Ben keşfettim tesadüfen. Bir gece odasını karıştırıyordum, bana karşı birtakım bebe numaraları çeviriyor mu diye — örneğin, amatör büyücülük ya da zehir formülleriyle filan uğraşıyor mu diye. Bir de ne göreyim..."

Lütfen, Büyük babaanne!

Bana çok ilginç bir hikâye anlatan yeşil bir nesne. Ama onu geri verdim kendisine.

Urgulania sırıtarak Caligula'ya şöyle dedi: "Thrasyllus bu yıl öleceğimi söyledi. Eğer elini çabuk tutup Tiberius'u öldürmezsen, İmparatorluğunu görme zevkine erişemeyeceğim! "

Livia'ya döndüm: “Öyle mi yapacak Babaanne?”

Caligula: "Claudius Amca'ya bazı şeylerin anlatılması doğru mu? Yoksa onu da zehirleyecek misiniz?"

Livia: "Zehirlemeden de güvenilir ona. İkinizin birbirinizi şimdikinden daha iyi tanımanızı istiyorum. Bu yemeğin bir nedeni bu. Dinle Caligula, amcan Claudius başlı başına bir vakadır. Öyle eski kafalıdır ki, ağabeyinin çocuklarını seveceğine ve koruyacağına yemin ettiği için ona her istediğini yaptırabilirsin, yaşadığın sürece tabii. Dinle Claudius, yeğenin Caligula da başlı başına bir vakadır. Haindir, korkaktır, şehvet düşkünüdür, kibirlidir, hilekârdır ve sonu gelene kadar sana birtakım çok pis oyunlar oynayacaktır: ama bir şeyi unutma, seni asla öldürmeyecektir."

O neden? diye sordum, gene kupayı başıma dikerek. Bu konuşma insanın ancak düşlerinde görebileceği türdendi: Çılgın, ama ilginç.

Çünkü onun ölümünün öcünü alacak olan sensin.

Ben mi? Kim demiş onu?

Thrasyllus.

Thrasyllus hiç hata yapmaz mı?

Hayır, asla. Caligula öldürülecek ve sen onun öcünü alacaksın.

Sofraya kasvetli bir sessizlik çöktü birden ve tatlı gelene dek sürdü. Sonra şöyle dedi Livia: "Gel Claudius, konuşmanın gerisi ikimizin arasında olacak." Ötekiler kalkıp bizi yalnız bıraktılar.

Bu çok garip bir konuşma gibi göründü bana Babaanne. Yanılıyor muyum? Fazla mı içtim? Demek istediğim, bugünlerde bazı şakalar güvenli değil. Bunlar da oldukça tehlikeli gibiydi. Umarım hizmetkârlar...

“Onlar sağır dilsiz. Hayır, kusur şarapta değil. Şarap gerçeği söyletir ve bu konuşma, kendi hesabıma, gayet ciddiydi.”

“Ama... ama gerçekten bir canavar olduğunu düşünüyorsanız, niçin teşvik ediyorsunuz onu? Niçin Nero'yu desteklemiyorsunuz? Nero iyi bir insan.”

“Çünkü bundan sonraki İmparator Caligula olacak, Nero değil.”

“Ama, onun için dedikleriniz doğruysa, çok kötü bir İmparator olacak. Siz ki, tüm yaşamınızı Roma'nın hizmetine adamış..."

Evet. Ama Kadere karşı gelemezsin. Hem de Roma o alçak oğlumun beni rafa kaldırmasına ve hakaret etmesine göz yumacak kadar nankör ve budala olduğuna göre... Beni, düşünebiliyor musun, yeryüzünün görüp göreceği en büyük yönetici belki, annesi üstelik... Sesi giderek tizleşiyordu.

Konuyu değiştirmek istedim. "Lütfen sakin olun Babaanne. Dediğiniz gibi, Kadere karşı gelemezsiniz. Ama bütün bunlarla bağlantılı olarak bana söylemek istediğiniz özel bir şey yok mu?"

“Evet, Thrasyllus'u söyleyecektim. Ona sık sık danışırım. Tiberius'un haberi yok buraya gelip gittiğinden. Bana uzun yıllar önce söyledi Tiberius'la aramızda olacakları — bir süre sonra otoriteme başkaldıracağını, İmparatorluğu tümüyle kendi eline alacağını. O zaman inanmamıştım buna. Başka bir şey de söyledi: Aradığını bulamamış yaşlı bir kadın olarak öleceğimi, ama ölümümden uzun yıllar sonra Tanrıça olacağımı. Daha önce de şöyle demişti: Benim öleceğimi bildiğim yılda ölecek biri, yeryüzünün en yüce Tanrısı olacak ve sonunda, ne Roma’da, ne de İmparatorluğun toprakları üzerinde ondan başka hiç kimsenin tapınakları olmayacak, Augustus'un bile.”

“Ne zaman öleceksiniz?”

“Üç yıl sonra, baharda. Tam gününü de biliyorum.”

“Ama Tanrıça olmaya o kadar istekli misiniz? Tiberius Amcam hiç istekli değil, görünüşe bakılırsa.”

“Tek istediğim bu, artık işim tamamlandığıma göre... Eğer Augustus Tanrı ise, benim sadece onun rahibesi olmam haksızlık. Bütün işi ben yaptım, yalan mı? Onda da büyük yönetici yaradılışı yoktu. Tiberius'ta ne kadar yoksa..."

"Evet Babaanne. Ama neler yapmış olduğunuzu bilmek yeterli değil mi sizin için? Cahil ayaktakımı tarafından tapınılmak istemeniz neden?"

Bak Claudius, anlatayım. Cahil ayaktakımı hakkında tamamen sana katılıyorum. Beni ilgilendiren, yeryüzünde nasıl tanındığımdan çok, Öbür Dünyada yerimin neresi olacağı. Doğru olmayan birçok şey yaptım — hiçbir büyük yönetici başka türlü davranamaz. İmparatorluğun çıkarını tüm insani düşüncelerden üstün tuttum. İmparatorluğu bölünmekten korumak için birçok cinayet işlemek zorunda kaldım. Augustus saçma sapan yan tutmalarıyla (Agrippa'ya karşı Marcellus’u, Tiberius'a karşı Gaius’u) İmparatorluğu çökertmek için elinden geleni yaptı. Roma'yı yeni bir İç Savaşa sürüklenmekten kim kurtardı? Ben. Marcellus'la Gaius’u ortadan kaldırmak gibi tatsız ve zor bir görev bana düştü. Hadi hadi, onları zehirlediğimden hiç şüphelenmemiş numarası yapma. Uyruklarının iyiliği için bu tür cinayetler işlemiş bir yöneticinin hak ettiği ödül nedir peki? Hak ettiği ödül, besbelli, Tanrı olmaktır. Canilerin ruhlarının sonsuza kadar işkence göreceğine inanıyor musun?

Bana hep buna inanmam gerektiği öğretildi.

Ama Ölümsüz Tanrılar, cinayetlerinin sayısı ne olursa olsun, herhangi bir ceza korkusu duymazlar.

Evet, Jüpiter babasını tahtından indirdi, torunlarından birini öldürdü, kız kardeşiyle evlendi... evet, hakkınız var... hiçbirinin ahlakça sağlam olduğu söylenemez. Ölümlüler dünyasındaki mahkemelerin yetki alanı dışında oldukları da gerçek.

“Ben de onu diyorum. Şimdi anlıyor musun Tanrıça olmanın benim için neden o kadar önemli olduğunu? Ve, illa bilmek istiyorsan. Caligula'yı çekmemin nedeni bu. Sırrını ele vermezsem. İmparator olur olmaz beni Tanrıça yapacağına yenim etti. Senin de yemin etmeni istiyorum, mümkün olduğu kadar çabuk Tanrıça olabilmem için elinden geleni yapacağına, çünkü — anlamıyor musun? — o beni Tanrıça yapana kadar Cehennemde kalacağım, en korkunç, en anlatılamaz işkencelerle kıvranıyor olacağım."

Soğuk, buyurgan sesinin birden dehşete kapılmış bir yalvarışa dönüşmesi, beni duyduklarımdan da çok şaşırttı. Bir şey demek zorundaydım, onun için konuştum; "Zavallı Claudius Amca'nın gerek İmparator, gerek Senato üzerinde ne etkisi olabilir, hiç düşünemiyorum."

Sen ne düşündüğünü ya da düşünmediğini bırak bir yana, sersem! İstediğimi yapacağına yemin eder misin sen? Kendi başının üstüne yemin eder misin?

Babaanne, dedim, "kendi başımın üstüne yemin ederim — her neyse şimdi o başın değeri — ama bir koşulla."

Bana koşul ileri sürmeye mi cesaret ediyorsun?

'"Evet, yirminci kupadan sonra; hem kolay bir koşul bu. Otuz altı yıl aldırmazlık ve horgörüden sonra, sizin için koşulsuz bir şey yapacağımı beklemezsiniz herhalde, değil mi?"

Gülümsedi. "Peki, neymiş bu kolay koşul?"

Bilmek istediğim bir sürü şey ver. İlkin babamı kimin öldürdüğünü bilmek istiyorum. Sonra Agrippa'yı kimin öldürdüğünü, ağabeyim Germanicus'u kimin öldürdüğünü, oğlum Drusillus’u kimin öldürdüğünü...

Niçin bilmek istiyorsun bunları? Benden onların ölümlerinin öcünü almak gibi sersemce bir tasarın mı var yoksa?

Hayır, öldüren siz olsanız bile. Bir yeminden ötürü ya da kendimi savunmak için zorunlu kalmadıkça, hiçbir zaman öç almaya kalkışmam.

Kötülüğün, kendi kendisinin cezası olduğuna inanırım. Şu anda tek istediğim sadece gerçeği bilmek. Ben profesyonel bir tarih yazarıyım ve beni asıl ilgilendiren, olayların nasıl ve niçin olduklarını anlamak. Hatta diyebilirim ki, okurlarıma bilgi vermekten çok, kendime bilgi vermek için tarih yazıyorum.

“Görüyorum ki, ihtiyar Athenodorus seni adamakıllı etkilemiş.”

“Bana yakınlık gösterdi, ona gönül borcum vardı, bu yüzden Stoacı oldum. Felsefe tartışmalarına hiç karışmadım — hiçbir zaman ilgimi çekmedi onlar ama Stoacıların dünyaya bakış biçimini benimsedim. Bana anlatacaklarınızın tek sözcüğünü bile kimseye söylemeyeceğime güvenebilirsiniz.”

Doğru söylediğime onu inandırdım; ve böylece, dört saat ya da daha uzun bir süre boyunca, ona kafamı kurcalayan her şeyi sordum; ve her soruya, sanki topraklarını ziyaret eden mal sahibine ufak tefek kayıpları bildiren bir çiftlik kâhyası gibi, çekinmeden, sükunetle yanıt verdi. Evet, büyükbabamı zehirlemişti; hayır, Tiberius'un kuşkularına karşın, babamı zehirlememişti — gerçekten kangren olmuştu babam; evet, ağaçtaki incirlerin üzerine zehir sürerek zehirlemişti Augustus'u; bütün Julia hikâyesini (size anlattığım gibi) bütün Postumus hikâyesini (ayrıntılarını orada öğrendim) anlattı; evet, Marcellus'la Gaius gibi, Agrippa ile Lucius'u da o zehirlemişti; evet, Germanicus'a yazdığım mektupları yakalatan oydu, ama Germanicus'u zehirlememişti; — Plancina kendi girişimiyle yapmıştı o işi — ama, babam gibi ve aynı nedenle, Germanicus'u da öldürülmek üzere işaretlemişti kafasında.

Neydi o neden Babaanne?

Cumhuriyet rejimini geri getirmeye karar vermişti. Dur, yanlış anlama dediğimi: Tiberius'a bağlılık yeminini çiğneyecek bir yoldan yapmayacaktı bunu; yalnız benden kurtulması gerekliydi. Tiberius'a bu adımı isteyerek attıracak, bunun bütün şerefini ona bırakacak ve kendisini geri planda tutacaktı. Az daha inandırıyordu Tiberius'u. Bilirsin Tiberius ne kadar korkaktır. Duruma el koymam gerekiyordu. Bir sürü sahte belge

düzenlemek ve Tiberius'un Sejanus'u aptal yerine koymaması için bir sürü yalan uydurmak zorunda kaldım. Bu cumhuriyetçilik illeti kendisinin içinde de var. Büyükbabandan geçmiş olmalı.

"Bende de var.

Hâlâ mı? Çok hoş doğrusu. Anladığım kadarıyla, Nero'da da var. Pek uğur getirmeyecek ona. Sız cumhuriyetçilerle tartışmak anlamsız zaten. Bu evrede tekrar cumhuriyet rejimine dönmenin, modern karı kocaları eski ahlak ölçülerine göre yaşamaya zorlamaktan farksız olduğunu göremiyorsunuz. Güneş saatinin üstündeki gölgeyi geri çekmeye çalışmak gibi bir şey bu: Yapılamaz."""

Drusillus'u boğdurttuğunu itiraf etti. Germanicus'a Postumus hakkında ilk yazdığımda, benim ölüme ne kadar yaklaştığımı anlattı. Bana dokunmamasının tek nedeni, Germanicus'a Postumus'un yerini bildirmem olasılığıymış. Anlattığı en ilginç şey zehirleme yöntemlerine ilişkindi. Ona Postumus'un sorusunu — zehirlerden etkisini yavaş gösterenleri mi, çabuk gösterenleri mi yeğlediğini — sordum. En ufak bir sıkılma göstermeden, etkisi zamanla görülen, tadı belirsiz, verem görünümü veren zehirleri yeğlediğini söyledi.

İzlerini nasıl bu kadar iyi silebildiğini ve o kadar uzak yerlere nasıl ulaşabildiğini sordum: Çünkü Gaius Küçük Asya'da, Lucius Marsilya'da öldürülmüştü.

Hiçbir zaman kendisine doğrudan ya da hemen yararı dokunacak bir cinayet tasarlamadığını hatırlattı bana. Örneğin, büyükbabamı, boşanmasının üstünden yeterli bir süre geçene kadar zehirlememişti; kadın rakiplerinden (Octavia, Julia, Seribonia) de hiçbirini zehirlememişti. Başlıca kurbanları, ortadan kalkmaları kendi oğullarını ya da torunlarını iktidara yaklaştıracak kişilerdi. Urgulania tek sırdaşı olmuştu. O da Öyle ağzı sıkı, becerikli ve ona bağlıydı ki, birlikte tasarladıkları cinayetlerin açığa çıkması çok uzak bir olasılıktı; ayrıca, açığa çıksalar bile, onunla bunlar arasında bir bağlantı asla kurulamazdı. Her yıl kutlanan İyi Tanrıça şenliği öncesinde Urgulania'nın dinlediği itiraflar, tasarılarının önünde duran birtakım kişileri

ortadan kaldırmak için çok yararlı olmuştu. Bunu ayrıntılarıyla açıkladı. Bazen itiraf edilen günah yalnızca zina değil, kardeş yada oğul ile cinsel ilişkiydi. O zaman Urgulania, bunun tek kefaretinin erkeğin ölümü olduğunu söylüyordu. Bu durumda, kadın, başka bir kefaret yolunun bulunması için yalvarıyordu.

O zaman Urgulania, Tanrıça'nın kabul edebileceği bir başka yol olabilir diyordu: Kadın, onu bu ayıba bulaştıran erkeğin de yardımıyla, Tanrıça'nın öcünü almasına yardımcı olarak kendini arındırabilirdi.

Çünkü, diyordu Urgulania, bir süre önce, bir başka kadın buna benzer iğrenç bir itirafta bulunmuş, ama onu baştan çıkaranı öldürmeyi göze alamamıştı; dolayısıyla, acıyı çeken kadın olduğu halde, o namussuz sere serpe yaşıyordu. "Namussuz", sırayla, Agrippa, Lucius ve Gaius olmuştu. Agrippa, kızı Marcellina ile cinsel ilişki kurmakla suçlanmıştı (Marcellina'nın açıklanmamış intiharı renk katmıştı hikâyeye); Gaius ile Lucius ise sürgün edilmeden önce, anneleriyle cinsel ilişki kurmakla suçlanmışlardı (Julia'nın ünü de bu hikâyeye renk katmıştı). Bu durumların hepsinde, kadın cinayeti planlamayı, erkek de uygulamayı seve seve üstlenmişti. Urgulania, öğüt vererek ve uygun zehirleri sağlayarak yardım etmişti. Livia'nın güvenliği, eylemi gerçekleştirenin uzaklığından doğuyordu: Adamdan şüphe edilse, hatta suçüstü bile yakalansa, cinayeti hangi nedenle işlediğini kendini daha beter batırmadan açıklayamazdı. Augustus'u ve onun soyundan onca kişiyi öldürmüş, ya da sürmüş olmaktan vicdan azabı duyup duymadığını sordum. "Kimin kızı olduğumu bir an olsun unutmadım," dedi. Bu çok şeyi açıklıyordu. Livia'nın babası Claudian, Philippi Savaşı'ndan sonra Augustus tarafından mahkûm edilmiş ve onun eline düşmektense, canına kıymayı yeğlemişti.

Kısacası, bana bilmek istediğim her şeyi — Germanicus'un Antakya'daki evinde geçen tekinsiz olaylar dışında— anlattı. O olaylardan kendisinin sorumlu olmadığını, ne Plancina'nın, ne de Piso'nun ona bu konuda herhangi bir açıklama yapmadıklarını ve bu esrarı çözmek için benden daha iyi bir konumda olmadığını söyledi. Onu daha fazla sıkıştırmayı gerekli görmedim: bana gösterdiği sabır için teşekkür ettim, sonunda da Tanrıça ilan edilmesi için elimden geleni yapacağıma başım üzerine yemin ettim.

Ayrılırken, bana küçük bir kitap uzatarak Capua'ya gidince okumamı söyledi. Öykümün ilk sayfalarında sözünü ettiğim, kabul edilmemiş Sibyl dizeleriydi bu kitap. Ve "Kıllıların İktidarı'" adlı kehaneti görünce, Livia'nın beni niçin yemeğe çağırdığını ve niçin o yenlini ettirdiğini anlar gibi oldum. Eğer yemin etmişsem tabii. Her şey bulanık bir düş gibi geliyordu.

BÖLÜM XXVI

Sejanus Tiberius'a, eğer Livilla için bir koca aranıyorsa, kendisinin de düşünülmesini rica eden bir mektup yazdı. Sıradan bir şövalyeydi, bunu biliyorum dedi, ama Augustus da bir zamanlar biricik kızını bir şövalyeyle evlendirmekten söz etmişti, ve en azından, Tiberius'a ondan daha bağlı biri bulunamazdı. Senatörlükte gözü yoktu; şimdiki yerinde, soylu İmparatorunun güvenliğinin gözünü kırpmayan nöbetçisi olarak kalmak yeterliydi onun için. Böyle bir evlilik, onu en tehlikeli düşman olarak gören Agrippina'nın partisine de ağır bir darbe indirecekti. Castor ile Livilla'nın sağ kalan tek oğluna (küçük Tiberius Gemellus) dokunmayı göze alamayacaklardı. İkizlerden ötekinin ölümünün nedeni Agrippina'dan sorulmalıydı.

Tiberius nezaketle, Sejanus'a duyduğu tüm gönül borcuna karşın, bu isteğe henüz olumlu bir yanıt veremeyeceğini söyledi. Önceki iki kocası da en soylu kişiler olan Livilla'nın, onun sıradan bir şövalye olarak kalmasına razı olamayacağını söyledi; ama İmparator ailesine damat olmanın yanı sıra rütbesi de yükseltilirse, bu epey kıskançlığa yol açacak dolayısıyla da Agripina'nın partisini güçlendirecekti. Augustus'un kızını bir şövalyeyle (hiçbir yoldan politikaya karışmamış, emekli biri) evlendirmeyi düşünmüş olması da, işte bu tür kıskançlıkları önlemek içindi.

Ama sözlerini umut verici bir havayla bitirdi: "Seni kendime daha da yakın bağlarla bağlamak için tasarladıklarımı tam olarak anlatmak istemiyorum henüz. Ama şu kadarını söyleyeyim, sadakatinin karşılığını ne versem yeterince ödeyemem ve durum uygun olduğunda, kafamdakileri gerçekleştirmekten büyük zevk duyacağım."

Sejanus bu isteği fazla erken dile getirdiğini (Livilla'nın zoruyla yazmıştı o mektubu) ve oldukça ters karşılandığını farkedecek kadar iyi tanıyordu Tiberius'u. Tiberius'un biran önce Roma'dan uzaklaşması ve onu

Kent Gözetçisi (kararlarına karşı ancak İmparatora başvurulabilen yargıç-yönetici) ataması gerektiğine karar verdi. Özel Muhafız Alayı'nın komutanı olarak. İmparatorun kuryeleri de onun emrindeydi; dolayısıyla, Tiberius'un tüm yazışmaları onun elinden geçecekti. Ayrıca Tiberius kimleri huzuruna kabul edeceğine karar vermekte yine ona bağımlı olacak, ne kadar az kişiyi görmek zorunda olursa, o kadar hoşnut olacaktı. Zamanla Kent Gözetçisi bütün fiili gücü eline geçirecek ve İmparatorun karışma tehlikesi olmadan canının istediğini yapabilecekti.

Sonunda Tiberius Roma'dan ayrıldı. Gösterdiği gerekçe, Capua'da Jüpiter'e ve Nola'da Augustus'a birer tapınak adama göreviydi. Ama bir daha dönmeye niyeti yoktu. Bu karan, Thrasyllus'un uyarısı üzerine aldığı biliniyordu; Thrasyllus'un her kehanetinin çıkacağı da sorgusuz kabul ediliyordu. Şimdi altmış yedi yaşında olan Tiberius'un çok kısa bir süre içinde öleceğini sanıyordu herkes. Kadidi çıkmış kambur vücudu, kel kafası, kaskatı mafsalları ve her yanına yakılar yapıştırılmış çıbanlı yüzüyle felaket bir görünümü vardı. On bir yıl daha yaşayacağını kimse tahmin edemezdi. Belki de Kente bir daha hiç girmediği için yaşadı. Her neyse, sonu böyle oldu.

Tiberius, kendisiyle birlikte Capri'ye birtakım Yunanlı bilginler, Alman Özel Muhafızları dahil, seçkin askerlerden oluşan bir birlik ve acayip görünüşlü, boyalı, cinsiyeti belirsiz birtakım yaratıklar götürdü. Thrasyllus ve seçtiklerinin en tuhafı olan Cocceius Nerva da yanındaydı. Capri, Napoli Körfezinde, kıyıdan yaklaşık üç mil uzaklıkta bir adadır. İklimi, kışın ılıman, yazın serindir. Adanın sadece bir limanı vardır; öteki yanları dik uçurumlar ve geçit vermez çalılarla korunmuştur. Tiberius'un burada boş vaktini nasıl geçirdiği (Yunanlılarla şiir ve mitoloji ya da Nerva'yla hukuk ve siyaset tartışmadığı zamanlar ne yaptığı), tarih için bile fazla iğrenç hikâyedir. Ünlü Elephantis dizisinin (bugüne dek derlenmiş en kapsamlı pornografi ansiklopedisi) tümünü yanına almıştı demekle yetineceğim. Capri'de, Roma'da yapamadıklarını yapabilir (açık havada, ağaçların ve

çiçeklerin ortasında, ya da deniz kıyısında her türlü iğrençliği uygulayabilir) ve istediği kadar gürültü edebilirdi. Açık hava eğlencelerinden bazıları son derece gaddar olduğundan (oyun arkadaşlarının acı çekmesi, zevkinin büyük bir bölümünü oluşturuyordu), Capri'nin uzak oluşunun yararlarının zararlarından daha fazla olduğu kanısındaydı. Tüm zamanını orada geçirmiyordu: Capua'ya, Baiae'ye, Antium'a gidiyordu ara sıra. Ama karargâhı Capri'ydi.

Bir süre sonra, Sejanus'a, uygun gördüğü yoldan Agrippina’nın partisinin liderlerini ortadan kaldırma yetkisini verdi. Sejanus'la gündelik bağlantı içindeydi ve Senato’ya yazdığı mektuplarla, onun bütün eylemlerini onaylıyordu. Capua'da kutladığı bir Yeni Yıl Şenliği’nde, Başpontif olarak geleneksel kutsama duasını okuduktan sonra, birdenbire yakınında duran Sabinus adlı bir şövalyeye döndü ve onu, azatlılarının bağlılığını satın almaya kalkışmakla suçladı. Sejanus'un adamlarından biri hemen Sabinus’un giysisini çekip kafasına sardı, boynuna bir ip geçirdi ve sürükleyerek götürdü onu, "İmdat, dostlar, imdat!" diye bağırdı Sabinus boğuk bir sesle. Ama kimse yerinden kıpırdamadı. Tek suçu Germanicus'un arkadaşı olmak ve Sejanus'un bir ajanının kışkırtmasıyla, özel bir görüşme sırasında Agrippina'ya yakınlığını belirtmek olan Sabinus, oracıkta idam edildi. Ertesi gün Senato'da, Tiberius'un mektubu okundu, Mektup Sabinus'un ölümünü bildiriyor ve Sejanus'un tehlikeli bir komployu açığa çıkarttığından söz ediyordu. "Efendiler, kendi öz ailesinin bireyleri tarafından canına kastedilen ve sürekli kaygı içinde yasayan bu mutsuz yaşlı adama acıyın." Bunun Agrippina'yla Nero'ya yönelik olduğu açıktı. Gallus kalkarak, İmparatorun kaygılarını Senato'ya açıklamasını ve Senato'nun bunları gidermesine izin vermesini rica etti: Kuşkusuz kolaylıkla yapılabilirdi bu. Ama Tiberius henüz Gallus'tan öç alacak kadar güçlü hissetmiyordu kendini.

O yılın yazında, Napoli'nin ana caddesinde, bir tahtırevanda taşınan Livia ile at üstünde geçen Tiberius, bir rastlantı sonucu karşılaştılar. Tiberius az önce Capri'den gelmişti; Livia ise Herculaneum’dan dönmekteydi. Tiberius hiç selamsız atını sürüp geçmek istedi, ama alışkanlık zoruyla, dizginleri kıstı ve saygıyla yaklaşıp annesinin hatırını sordu. Şöyle dedi Livia: "Sorduğun için daha da iyi oldum, oğlum. Ve bir anne olarak, ben de sana

şunu öğütlerim: Adanda yediğin sarozlara çok dikkat et. Orada tutulanlardan bazıları son derece zehirlidir."

Sağ olun anne, dedi Tiberius. "Uyarı sizden geldiğine göre, bundan böyle, tekirle orkinostan başkasını ağzıma koymam. "

Livia alaylı bir kahkaha attı ve yanında oturan Caligula'ya dönerek, yüksek sesle sözüne devam etti: "Nerede kalmıştım, ha, kocam (senin deden yani) ve ben, altmış beş yıl önce, kapkaranlık bir gecede bu caddeden koşa koşa geçtik. Gemimiz rıhtımda bekliyordu. Her an tutuklanıp öldürülebilirdik Augustus'un adamları tarafından — ne kadar tuhaf geliyor düşündükçe! Büyük oğlum — o zaman ikincisi henüz doğmamıştı — babasının sırtındaydı. Derken o mahut velet ne yapsa beğenirsin? 'Babaa, ben Peruuusia'ya dönmek istiyorum,' diye avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Tabii durum anlaşıldı. Hanın birinden iki asker çıkıp arkamızdan seslendi. Işıksız bir kapı aralığına gizlenip onları atlatmaya çalıştık. Ama Tiberius hâlâ 'Ben Peruuuusia'ya dönmek istiyorum,' diye uluyordu. 'Öldür şu yumurcağı, öldür! Tek kurtuluş yolumuz bu,' dedim. Ama kocam yufka yürekli bir budalaydı; beni dinlemedi. Kıl payıyla kurtardık canımızı."

Hikâyenin sonunu dinlemek için durmuş olan Tiberius, atını mahmuzladı ve öfkeden kudurarak uzaklaştı.

Livia'nın balık konusundaki uyarısı, onu huzursuz etmek ve balıkçılarının ya da ahçılarının kendi adamı olduğunu düşündürmek içindi sadece. Tiberius'un sarozu ne kadar sevdiğini biliyor ve şimdi balığı yemek isteği ile zehirlenme korkusu arasında sürekli bocalayacağını tahmin ediyordu. Bu olayın üzücü bir devamı oldu. Bir gün Tiberius, adanın batı yakasında bir ağacın altında oturmuş, bir yandan meltemin keyfini çıkarıyor, bir yandan da tavşanla sülün arasında geçen ve her birinin, damak tadı olarak ötekinden üstünlük iddia ettiği Yunanca bir şiir diyalog kuruyordu kafasında. Özgün bir fikir değildi bu: Bir süre önce Saray şairlerinden birini, buna benzer bir şiir için iki bin altınla ödüllendirmişti (o şiirdeki rakipler mantar, midye, çulha-kuşu ve ardıçtı). Bu tasarladığı parçanın girişinde, bütün bu iddiaları hafif bularak bir kenara itiyor ve maydanoz

tacın sahipliği için ancak tavşanla sülün yarışabilir diyordu: Çünkü, yalnız onların eti ağır olmadan soylu, bayağı olmadan lezzetliydi.

Tam midye için yerici bir sıfat arıyordu ki, birden aşağıdaki dikenli çalılardan bir hışırtı geldi ve saçıbaşı karmakarışık, deli görünüşlü bir adam belirdi karşısında. Giysileri ıslak, paramparça, yüzü gözü kan içindeydi. Elinde açık tuttuğu büyük çakıyla, çalıların arasından haykırarak fırladı: "İşte buyurun Caesar! Dünya güzeli, değil mi?" Omzundaki heybeden zebella gibi bir saroz çıkarıp, hâlâ çırpınan balığı Tiberius'un ayağının dibindeki çimenlere attı. Sıradan bir balıkçıydı adam. Az önce bu kocaman balığı tutmuş ve yarın tepesinde Tiberius'u görünce, ganimeti ona sunmaya karar vermişti. Kayığını bir taşa bağlamış, yardan yukarı tırmanmış ve dikenli çalıların arasından bıçağıyla bur yol açmıştı kendine.

Ama Tiberius aklını yitirecek kadar şaşırmış ve korkmuştu. Bir ıslık çalıp Almanca bağırdı: "İmdat, imdat! Yetişin! Wolfgang! Siegfried! Adelstan! Katil var! Schnell!"

Geldik, yücelerin yücesi, soyluların soylusu, ödül dağıtan Başbuğ, diye anında yanıtladı Almanlar. Tiberius'un sağında, solunda ve arkasında nöbet tutuyorlardı, ama tabii önüne nöbetçi konmamıştı. Kargılarını sallayarak, koşa koşa geldiler.

Balıkçı Almanca bilmediğinden, bir yandan çakısını kapatarak neşe içinde anlatıyordu: "Şu yandaki mağarada yakaladım. Kaç kilo çeker dersiniz? Balinadan farkı yok, değil mi? Az daha kayıktan alaşağı ediyordu beni."

Az çok rahatlayan, ama bu kez de kafası zehirli balık meselesine takılan Tiberius, şöyle dedi Almanlara: Hayır, öldürmeyin onu. Şu nesneyi bölün ikiye, suratına sürün."

İri kıyım Wolfgang, arkadan balıkçının gövdesine sarıldı ve kollarını kımıldatmasını önledi, öteki ikisi de çiğ balıkla yüzünü ovaladılar. Talihsiz adam haykırdı: "Hey, durun! Şaka değil bu! İyi ki İmparatora heybemdeki ötekini sunmamışım."

Bakın o neymiş, buyurdu Tiberius. Adelstan heybeyi açtı ve içinden kocaman bir ıstakoz çıkarda. "Onu da sürün suratına," dedi Tiberius. "İyice ovalayın."

Garip adam iki gözünü de yitirdi. Sonunda Tiberius, "Yeter bu kadar. Koyuverin gitsin," dedi. Balıkçı acıdan inleyip kıvranarak sağa sola sendeledi. Onu en yakın kayalıktan denize atmaktan başka çare bulamadılar.

Çok şükür, Tiberius'u adasında ziyaret etmeye hiç çağrılmadım ve o günden bu yana, iğrenç sapıklıklarının izlerinin çoktan silindiği ve on iki köşkünün birbirinden güzel olduğu söyleniyorsa da, oraya gitmekten özenle kaçındım.

Livia'nın iznini istemiştim Aelia'yla evlenmek için; alaycı iyi dileklerle kabul etmişti bunu. Düğünde bile bulundu. Çok görkemli bir düğündü — Sejanus her şeyi ayarlamıştı — düğünün bir sonucu da, beni Agrippina ile Nero’dan ve onların dostlarından uzaklaştırmak oldu. Aelia'dan gizlim saklım olamaz, Aelia da bütün öğrendiklerini Sejanus'a aktarır diye düşünmüşlerdi. Bu beni çok üzdü, (o ufacık Tremerus adasında 20 yıl sürgünden sonra ölmüştü Julilla) ama şimdi kız kardeşi Julilla için yas tutmakta olan Agrippina’yı aksine inandırmaya çalışmanın bir işe yaramadığını gördüm. Böylece, can sıkmamak için, zamanla evine gitmekten vazgeçtim. Ben ve Aelia sadece isimde karı kocaydık. Gerdeğe girdiğimiz gece, bana ilk sözü şu oldu: "Şunu aklından çıkarma Claudius, bana dokunmanı istemiyorum. Eğer tekrar, bu geceki gibi, aynı yatakta yatmak zorunda kalırsak, aramızda her zaman bir çarşaf olacak ve en ufak bir girişimde bulunursan,., dışarı. Haa, bir şey daha: Sen kendi işine bakacaksın, ben de kendiminkine. Anlaşıldı mı?"

Sağ ol, dedim. "Üstümden büyük bir yük kaldırdın."

Korkunç bir kadındı. Köle pazarındaki tellalların ağzı kalabalık, yapışkan üslubuyla konuşuyordu. Çok geçmeden onu yanıtlama çabasından vazgeçtim. Tabii hâlâ Capua'da oturuyordum ve Aelia hiç gelmiyordu beni görmeye. Ama Sejanus, Roma'ya her geldiğimde mümkün olduğu kadar sık birlikte görünmemizde diretmişti.

Nero'nun hiçbir şansı yoktu Sejanus ile Livilla karşısında. Agrippina, ağzından çıkan her sözü tartması yolunda sürekli uyarıyordu onu, ama Nero düşündüğünü saklayamayacak kadar açık bir yaradılışa sahipti. Arkadaş bildiği genç soylular arasında Sejanus'un bir sürü gizli ajanı vardı, bu ajanlar Nero'nun her sözünü dikkatle kaydediyorlardı. Daha da kötüsü, bizim Helen ya da Heluo dediğimiz karısı, Livilla'nın kızıydı ve kocasının kendisine sır olarak söylediği her şeyi Livilla'ya aktarıyordu. Hepsinden kötüsü ise, sırlarını karısından da daha çok paylaştığı, öz kardeşi Drusus idi. Drusus, ailenin büyük oğlu ve Agrippina'nın gözdesi olduğu için kıskanıyordu Nero'yu. Drusus Sejanus'a gitti; Nero'nun ona, bir sonraki aysız gecede, birlikte tekneyle Almanya'ya kaçmayı, Germanicus'un oğulları olarak oradaki alayların korumasına sığınmayı ve Roma'ya yürüme çağrısında bulunmayı önerdiğini, ama tabii kendisinin bu öneriyi öfkeyle reddettiğini söyledi. Sejanus ona biraz daha beklemesini söyledi: Bu hikâyeyi Tiberius'a anlatması için onu çağırtacaktı, ama henüz zamanı gelmemişti.

Bu arada Sejanus, Tiberius'un Nero'yu vatana ihanetle suçlamak üzere olduğu yolunda birtakım söylentiler yaydı. Nero'nun arkadaşları ondan uzaklaşmaya başladı. İkisi üçü yemek çağrılarını geri çevirip, genel yerlerde selamına soğuk bir karşılık verince, ötekiler de onların örneğini izledi. Birkaç ay sonra yalnız gerçek dostları kalmıştı yanında. Bunlar arasında, Tiberius artık Senato'ya gelmediği için, tüm sataşma yeteneğini, Sejanus'a yönelten Gallus da vardı. Sejanus'a uyguladığı yöntem, sürekli olarak, hizmetleri için ona teşekkür önermek ve olağandışı payeler — heykeller, kemerler, unvanlar, dualar, doğum gününde resmi kutlama — verilmesini istemekti. Senato bu önerileri geri çevirmeye cesaret edemiyor (Sejanus Senatör olmadığından bu konuda söz hakkı yoktu), Tiberius da, Sejanus'u gücendirmekten ya da ona güvenini yitirmiş görünmekten çekindiği için, karan veto ederek Senato'ya karşı çıkmak istemiyordu. Şimdi Senato ne zaman bir şeyin yapılmasını istese, Tiberius'a bu konuda başvurma izni için ilkin Sejanus'a temsilci gönderiyor, eğer Sejanus onları teşvik etmezse, tasarıdan vazgeçiyordu. Gallus bir gün şöyle bir öneride bulundu: Nasıl Senato, atalarının devlete yaptığı hizmetlerin anısına, Torquatos'un soyundan gelenlere, aile amblemi olarak, bir altın gerdanlık, ve Cincinnatus'un soyundan gelenlere bir saç lülesi vermişse, aynı şekilde,

İmparatorun sadık bekçisi olarak verdiği hizmetlere karşılık, Sejanus'a ve onun soyundan gelenlere, aile amblemi olarak bir altın anahtar verilmesi uygun olur dedi. Senato öneriyi oybirliğiyle kabul etti. Korkmaya başlayan Sejanus, Tiberius'a yazarak, bütün önceki payelerin, Senato'da kıskançlık yaratmak ve İmparatoru küstahça niyetleri olduğundan şüphelendirmek umuduyla, Gallus tarafından, kötü niyetle önerilmiş olduklarından yakındı. Şimdiki öneride daha da belirgindi kötü niyet: İmparatorun huzuruna kabulün, bu işten kişisel çıkar sağlayan birinin elinde olduğu ima ediliyordu İmparatora. Bu kararı veto etmek için bir teknik neden ve Gallus'u susturmak için bir yol bulmasını rica ediyordu. Tiberius, Sejanus'un itibarını zedelemeden kararı veto edemeyeceğini, ama çok kısa bir süre içinde Gallus'u susturacak önlemleri alacağını bildirdi. Sejanus'un bu konuda kaygılanması gereksizdi; mektubu da gerçek bir bağlılığı ve düşünce inceliğini göstermişti. Ama Gallus'un dokundurmaları hedefe ulaşmıştı. Tiberius birdenbire, Capri'ye bütün gelip gidenler Sejanus tarafından bilindiği ve büyük ölçüde onun tarafından denetlendiği halde, Sejanus’un kapısından girip çıkanlar hakkında, kendisinin, ancak Sejanus'un ona aktarmak istediği kadar bilgisi olduğunu farketmişti.

Ve şimdi öykümde bir dönüm noktasına, babaannem Livia'nın ölümüne geldim. Seksen altı yaşındaydı öldüğünde, ama daha uzun yıllar yaşayabilirdi. Kafasının ve belleğinin sağlamlığı bir yana, ne görme ve işitme duyularında, ne de diğer organlarında hiçbir bozukluk yoktu. Ama son günlerde bir burun iltihabı yüzünden arka arkaya nezle olmuş ve sonunda iltihap ciğerine sıçramıştı. Saray'a çağırttı beni. Bir rastlantı sonucu Roma'daydım, hemen gittim. Ölmek üzere olduğu belliydi. Bana yeminimi hatırlattı gene.

Yerine getirene kadar içim rahat olmayacak Babaanne, dedim. O yaşta bir kadın — üstelik babaannem — ölüm döşeğindeyken, onu mutlu edecek ne varsa söylenir. "Ama ben, bu işi Caligula'nın yapacağını sanıyordum."

Bir süre sustu. Sonra için için köpürerek şöyle dedi: "Buradaydı on dakika önce. Bakıp güldü bana. Cehennemde sonsuza kadar kavrulsan bana ne dedi. Şimdi ölmek üzere olduğuma göre, artık bana külah sallaması gerekmezmiş dedi. Ettiği yemin de onu bağlamazmış, çünkü kendisinden,

zorla kopartılan bir sözmüş. Dedi ki, kehanette sözü edilen ULU Tanrı o olacakmış, ben değil. Dedi ki..."

“Zarar yok Babaanne. Sonunda sen ona güleceksin. Sen Cennette Kraliçe olmuş ve ona Cehennemde Minos'un adamları tarafından nasıl işkence edildiğini...”

Nasıl oldu da seni budala sandım, dedi. "Şimdi gidiyorum

Claudius. Gözlerimi kapat ve yastığın altında bulacağın parayı ağzıma koy, ölüler Irmağındaki Kayıkçı tanır onu. Saygıda kusur etmez..."

Sonra öldü. Gözlerini kapattım, parayı ağzına koydum. Daha önce hiç görmediğim türden bir altın sikkeydi bu: Bir yanında Augustus ile kendisinin birbirlerine dönük yüzleri, öteki yanında ise zafere koşan bir savaş arabası vardı.

Aramızda Tiberius'a ilişkin hiçbir söz geçmemişti. Sonradan öğrendiğime göre, annesinin durumunu, ona son saygı görevini yerine getirmeye rahatlıkla yetişebilecek kadar önceden biliyormuş. Senato'ya bir mektup yazarak, işlerinin çokluğu yüzünden annesini ziyaret edemediğine üzüldüğünü, ama cenaze için Roma'ya mutlaka geleceğini bildirdi. Bu arada Senato, Livia'nın anısını onurlandırmak için, "Ülkenin Anası" unvanının verilmesi dahil, çeşitli kararlar almış, hatta yan Tanrıça ilan edilmesini bile önermişti. Ama Tiberius Livia'nın son derece alçakgönüllü bir kadın olduğunu, hizmetlerinin alenen övülmesinin ona ters geldiğini, hele ölümünden sonra dinsel tapınma konusu olmaktan özellikle çekindiğini bildiren bir mektup yazarak, bu kararların hemen hemen tümüne karşı çıktı. Mektup, kadınları, "kendilerine yakışmayan ve onlarda, karşı cinsin zaten yaradılıştan yatkın olduğu o berbat çalım ve huysuzluk eğilimlerini canlandıran" politika dünyasına karışmalarının uygunsuzluğu üzerine birtakım sözlerle son buluyordu.

Cenaze için Kente gelmedi tabii; ama salt cenazenin görkemini sınırlamak için bütün hazırlıkları kendisi yaptı. Ve işi o kadar uzattı ki, ihtiyarlıktan zaten büzüşmüş olan ceset, odun yığınının üzerine yerleştirildiğinde ileri bir çürüme evresine girmişti. Herkesi şaşırtan, uğurlama konuşmasını

Caligula'nın yapması oldu; bu, Tiberius’un ya da o yapamazsa, vârisi olarak Nero'nun göreviydi. Senato, Livia'nın anısına bir kemer inşa edilmesine karar almıştı; Roma tarihinde ilk kez bir kadın böylesine onurlandırılıyordu. Tiberius bu karara karşı çıkmadı, ama kemerin yapım giderlerini kendisinin karşılayacağını söyledi; sonra da yaptırmayı unuttu. Livia'nın vasiyetine gelince, mal varlığının büyük bölümü, doğal vârisi olarak Tiberius'a kalıyordu; ama yasaların izin verdiği azami miktarı kendi ev halkına ve diğer sadık adamlarına bırakmıştı. Tiberius vasiyette adı geçenlerin hiçbirine bir kuruş ödeme yapmadı. Bana yirmi bin altın bırakılmıştı.

BÖLÜM XXVII

Livia öldüğünde onu arayacağım hiç aklıma gelmezdi. Çocukluğumda, Cehennem Tanrıları onu alıp götürsün diye gizli gizli dua ederdim her gece. Oysa şimdi, geri gelsin diye, bulabileceğim en görkemli kurbanları — sütbeyaz boğalar, çöl ceylanları, kırçıl balıkçıllar, düzine düzine flamanlar — sunmaya hazırdım. Çünkü, Tiberius'u bunca zamandır gemleyen tek şeyin annesinden korkusu olduğu açıktı. Livia'nın ölümünden birkaç gün sonra Agrippina ile Nero'ya saldırdı. Agrippina'nın sağlığı düzelmişti şimdi. Onları vatana ihanetle suçlamadı. Nero'nun cinsel ahlaksızlığından, Agrippina'nın "kibirli edasından ve fitneci dilinden" yakınan bir mektup yazdı Senato'ya ve ikisini de hizaya getirmek için sert önlemler alınmasını istedi.

Mektup Senato'da okunduğunda, kimse uzun süre ağzını açmadı. Tiberius şimdi onları kurban etmeye hazırlandığına göre, Germanicus'un ailesinin halktan ne ölçüde destek göreceğini ve Tiberius'a karşı çıkmanın halka ters düşmekten daha güvenli olup olmayacağını hesaplıyordu herkes. Sonunda, Sejanus'un bir arkadaşı kalkarak, İmparatorun isteklerine saygı göstermek gerektiğini ve söz konusu iki kişiye karşı, şöyle ya da böyle, bir karar çıkartılmasını önerdi. Senato muamelelerinin resmi kayıtçısı olarak görev yapan ve çok sözü geçen bir senatör vardı. O güne kadar, sorgusuz sualsiz, Tiberius'un mektuplarında önerdiği yönde oy kullanmış ve Sejanus tarafından, kendisine söyleneni yapar diye rapor edilmişti. Gelgelelim, öneriye karşı çıkmak için ayağa kalkan bu kayıtçı oldu. Nero'nun ahlakıyla Agrippina'nın edası şu anda gündeme getirilmemelidir, dedi. Onun kanısınca, imparator yanlış bilgilerle donatılarak acele yazmıştı bu mektubu; dolayısıyla, gerek kendisinin, gerek Agrippina ile Nero'nun çıkarları açısından, yakın akrabalarına yöneltilen bu kadar ağır suçlamaları yeniden düşünmesi için İmparatora zaman tanınmadan, herhangi bir karar almak doğru olmazdı.

Bu arada mektubun içeriği bütün Kente yayılmış, (Senato görüşmeleri, İmparatorun buyruğuyla yayınlanana kadar sözümona gizli tutulurdu)

büyük bir kalabalık Senato binasının çevresinde toplanmıştı. Agrippina ile Nero lehinde gösteriler yapıyor, şöyle bağırıyorlardı: "Yaşasın Tiberius! Mektup sahte! Yaşasın Tiberius! Bu Sejanus'un marifeti!"

Sorun çıkması durumunda yakında olmak için Kentin birkaç mil dışında bir köşke taşınmış olan Tiberius'a, son hızla bir ulak gönderdi Sejanus. Kayıtçının konuşması üzerine, Senato'nun mektuba kulak asmadığını, halkın ayaklanmanın eşiğinde olduğunu, Agrippina'ya "Ülkenin Gerçek Anası" ve Nero'ya "Kurtarıcımız" diye tezahürat yapıldığını: eğer Tiberius sert ve kararlı davranmazsa, gün batmadan kan döküleceğini bildirdi.

Tiberius ürktü, ama Sejanus'un öğüdüne uydu ve İmparatorluk vakarına bu görülmedik hakaretten Kayıtçıyı sorumlu tutan, tehditkâr bir mektup yazdı Senato'ya. Senato boyun eğdi. Tiberius, Muhafız Alayı'nı yalın kılıç ve borazanlarla Kentte dolaştırdıktan sonra, kışkırtıcı gösterilerin devamı durumunda, bedava tahıl dağıtımını yarıya indireceğini ilan etti. Sonra, Agrippina'yı, annesi Julia'nın ilk sürgün yeri olan Pandataria Adası'na, Nero'yu da, Capri ile Roma arasında, ama kıyıdan görülemeyecek kadar uzak, küçük bir kayalık olan Ponza Adası'na sürdü. Senato'ya, bu iki mahkûmun, Ren'deki alayları ihanete kandırmak umuduyla, tam Kentten kaçmak üzereyken yakalandıklarını söyledi.

Agrippina'yı, adaya gitmeden önce, huzuruna çağırttı ve ona alayla, annesinden (erdemli eski karısı!) miras kalan bu güçlü krallığı nasıl yönetmeyi tasarladığını, oğlu Nero'nun yeni krallığına elçiler gönderip onunla büyük bir askeri ittifaka girip girmeyeceğini sordu. Agrippina hiç yanıt vermedi. Tiberius sinirlendi, yanıt vermesi için bağırdı. Agrippina hâlâ ağzını açmayınca, Muhafız Alayı'ndan bir yüzbaşıya, omuzlarına vurmasını söyledi. Sonunda konuştu Agrippina; "Kana bulanmış Çirkef'sin sen. Anlattıklarına göre, Rodos'ta hitabet derslerine girdiğin Gadara'lı Theodorus bu adı takmış sana." Tiberius yüzbaşının elindeki kırbacı kaptı ve bayıltana kadar dövdü Agrippina'yı. Bu korkunç dayağın sonucu olarak, Agrippina bir gözünü yitirdi.

Çok geçmeden Drusus da Ren'deki alaylarla el altından anlaşmakla suçlandı. Sejanus. kanıt olarak, yakalattığını söylediği, ama aslında sahte

olan birtakım mektupları ve Drusus'un karısı Lepida'nın (gizli ilişkisi vardı onunla) yazılı tanıklığını sundu. Drusus, sözümona, karısından Ostia'daki gemicilerle bağlantı kurmasını istemişti; Nero ile kendisinin Agrippa'nın torunları olduğunu hatırlayacaklarını düşünmüştü. Senato, gereken cezanın verilmesi için, Drusus'u Tiberius'a teslim etti; Tiberius da onu, Sejanus'un gözetimi altında, Saray'ın tavan arasında bir odaya kapattı.

Bundan sonraki kurban Gallus oldu. Tiberius, Gallus'un Sejanus'u çekemediğini, yalan övgüler ve başka kötü niyetli yöntemlerle onu İmparatorunun gözünde düşürmek için elinden geleni yaptığını yazdı Senato'ya. Kayıtçının da canına kıydığını tam aynı gün haber alan Senato öyle şaşkına dönmüştü ki, Gallus'u tutuklamak üzere hemen bir yargıç gönderdiler. Yargıç Gallus’un evine vardığında, onun Kent dışına, Baiae'ye gitmiş olduğunu öğrendi. Baiae’de, Gallus'un nerede olduğunu sorunca, kendisine Tiberius'un köşkü gösterildi. Gerçekten de, Gallus'u Tiberius'la sofrada buldu. Tiberius Gallus’un şerefine kadeh kaldırıyor, Gallus da aynı yoldan karşılık veriyordu. Yemek salonunda öyle tatlı ve neşeli bir hava esiyordu ki, yargıç ezilip büzüldü ve ne diyeceğini bilemedi. Tiberius ona niçin geldiğini sordu. “Sejanus'un emriyle, konuklarınızdan birini tutuklamak için Caesar.” “Hangi konuğu?” diye sordu Tiberius. "Asinius Gallus'u," diye yanıtladı yargıç, "ama sanırım bir yanlışlık oldu." Tiberius ciddi bir surat takındı: "Eğer Senato sana karşı bir karar almış ve bu görevliyi seni tutuklamaya göndermişse, korkarım bu hoş akşamı yarıda kesmek zorunda kalacağız. Senato’ya karşı gelemem, biliyorsun. Ama şimdi seninle bu kadar iyi anlaştığımıza göre, şöyle bir şey yapabilirim: Senato'ya yazarak, özel bir rica olarak, benden haber alana kadar senin durumunla ilgili herhangi bir karar almamalarını isterim. Böylece, Konsüllerin sorumluluğunda tutuklanmış olursun sadece; zincire vurulmak filan gibi aşağılayıcı davranışlarla karşılaşmazsın. Bir an önce salıverilmen için de elimden geleni yaparım."

Gallus, yüce gönüllülüğü için Tiberius'a teşekkür etmek zorunda

kaldı, ama bu işte bir alicengiz oyunu olduğuna, Tiberius'un alaya alayla yanıt verdiğine emindi. Haklıydı tabii. Roma'ya götürülerek, Senato binasının bodrum katında bir odaya kapattılar. Kimseyi (bir uşağı bile)

görmesine, ailesine ya da arkadaşlarına herhangi bir haber göndermesine izin yoktu. Yemeği her gün demir kafesin arasından uzatılıyordu. Oda, kafesten sızan zayıf ışık dışında karanlık ve bir şilte dışında eşyasızdı. Buranın sadece geçici bir yer olduğunu ve Tiberius'un çok geçmeden durumunu karara bağlamak üzere geleceğini söylemişlerdi ona. Ama günler aylara, aylar yıllara dönüştüğü halde, Gallus hâlâ oradaydı. Yemekler berbattı: Onu sürekli aç tutacak, ama açlıktan öldürmeyecek miktarda yiyecek verilmesini özenle ayarlamıştı Tiberius. Kendini öldürür korkusuyla, yiyeceğini kesecek bıçak (ya da başka bîr keskin alet) verilmiyordu; kendini oyalayabileceği kitap, kalem, zar vb şeyler de... İçme suyu çok az veriliyor, yıkanma suyu ise hiç verilmiyordu. Tiberius'un yanında ondan söz edilecek olsa, pis pis gülerek, "Daha barışmadım Gallus'la" diyordu.

Gallus'un tutuklandığını duyunca, birkaç gün önce onunla kavga etmiş olduğuma üzüldüm. Sadece edebi bir kavgaydı bu. Hatip Olarak, Babam Asinius Pollio ile Arkadaşı Marcus Tullius Cicero Arasında Bir Karşılaştırma adında saçma bir kitap yazmıştı. Karşılaştırma temeli kişisel ahlak, ya da siyasi yetenek, ya da salt bilimsellik olsaydı, Pollio kolaylıkla ağır basabilirdi. Ama Gallus babasının hitabette de daha parlak olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu ki, olacak şey değildi ve bunu belirten kısa bir kitap yazdım. Ne yazık ki, kitabın, Pollio'nun Cicero'ya ilişkin sözlerini eleştirmemden hemen sonra çıkması, Gallus'u çok kızdırdı. Gallus'un perişan tutuklu yaşamına en ufak bir ferahlık getireceğini bilsem, seve seve durdururdum kitabımın dağıtımını. Soruna böyle bakmam aptallıktı herhalde.

Sejanus sonunda, Tiberius'a Pırasa Yeşili Partisinin gücünün kırıldığını ve bundan böyle herhangi bir kaygı duymasına yer olmadığını bildirebildi. Tiberius da, onu torunu Helen'le evlendirmeye karar verdiğini (Helen'in Nero'yla evliliğini feshetmişti) söyleyerek ödüllendirdi — daha büyük armağanlar da izleyebilirdi bunu. İşte bu noktada annem (unutmayın, Livilla'nın da annesiydi) işe karıştı. Castor'un ölümünden beri Livilla annemle oturuyordu, büyük bir dikkatsizlik ederek, Sejanus'la arasındaki gizli yazışmaları annemin öğrenmesine fırsat verdi. Annem bildim bileli çok tutumluydu ve yaşı ilerledikçe, yeni mum yaptırmak için mum

artıklarını biriktirmek, mutfağın çöplerini domuz yetiştiricilerine satmak, kömür tozlarını bilmem hangi sıvıyla karıştırıp küçük topaklar yapmak (kuruyunca neredeyse kömür kadar iyi yanıyordu bunlar) başlıca zevkleri olmuştu. Buna karşılık, Livilla çok savurgandı ve bu yüzden sürekli paylıyordu onu annem. Bir gün annem tesadüfen Livilla'nın odasının önünden geçerken, bir kölenin elinde bir sepet kâğıtla odadan çıktığını gördü, "Nereye götürüyorsun onları?" diye sordu.

Ocağa, Büyük Hanım. Livilla Hanım’ın emri.

Hâlâ işe yarayabilecek kâğıtlarla ocak yakmak çok büyük ziyankârlık. Kâğıdın Fiyatını biliyor musun sen? Parşömenden bile üç kat pahalı. Bak bu parçalardan bazıları tertemiz.

Livilla Hanım özellikle tembih etti...

Livilla Hanım sana bu güzelim kâğıtları at demişse besbelli o sırada kafası çok meşguldü. Ver o sepeti bana. Temiz parçalardan alışveriş listeleri de olur, bir sürü başka şey de... Ziyan etme, darda kalma.

Böylece kâğıtları odasına götürdü. Bir tanesinin boş taraflarını kesmek üzereydi ki, bütün kâğıttan mürekkebi çıkarmanın daha iyi olacağı geldi aklına. O ana dek namuslu davranmış ve yazıları okumamıştı; ama mürekkebi silmeye başlayınca, bundan kaçınması olanaksız oldu. Birdenbire, bunların Sejanus'a yazılan bir mektubun taslakları olduğunu farketti ve bir kez okumaya başladıktan sonra duramadı. Durduğunda bütün hikâyeyi öğrenmiş bulunuyordu. Livilla'nın, Sejanus'un bir başkasıyla — üstelik kendi kızı — evlenmeye razı olmasına çok bozulduğu ve kıskançlık duyduğu belliydi. Ama duygularını gizlemeye çalışıyordu: Mektubun her taslağı bir öncekinden biraz daha yumuşaktı. Sejanus'a, bir an önce harekete geçmesi gerektiğini, yoksa Helen'le evlenmek niyetinde olmadığından Tiberius'un şüpheleneceğini yazıyordu; ve eğer Tiberius'u öldürüp iktidara el koymaya henüz hazır değilse, o zaman Helen'i kendisinin zehirlemesini öneriyordu.

Annem, Kitaplık'ta benim için Etrüsklere ilişkin bir noktayı araştıran Pallas'ı çağırttı ve ona, benim adıma ve benim tarafımdan gönderilmiş gibi,

Sejanus'a gitmesini ve yazdığım Kartaca Tarihi'ni sunmak için, Tiberius'u Capri'de ziyaret izni almasını söyledi. (Bu çalışmayı yeni bitirmiş yayımlamadan önce de bir nüshasını anneme göndermiştim.) Pallas Capri'ye varınca, İmparatordan, gene benim adıma, bu yapıtın kendisine ithafını kabul etmesini rica edecekti. Sejanus hiç duraksamadan izin verdi; Pallas'ın evimizin adamlarından olduğunu biliyordu, dolayısıyla hiçbir şeyden şüphelenmedi. Ama kitabın on ikinci cildinin içine, Livilla'nın mektuplarını ve kendi yazdığı bir açıklamayı yapıştırmıştı annem. Pallas'a, kitaplara kimseyi dokundurtmamasını (hepsi mühürlüydü ciltlerin) ve onları Tiberius'a kendi eliyle teslim etmesini söyledi. Benim sözümona selamıma ve kitabı ithaf etme dileğime şu mesajı da eklemeliydi: "Antonia Hanım da size içten selamlarını gönderiyor; ama, on ikinci ciltte yer alan ve sizin de hemen ilginizi çekeceğinden emin olduğu çok garip bir sapma dışında, oğlunun yapıtını ilginç bulmayacağınız kanısındadır."

Pallas, nereye gittiğini bana bildirmek için Capua'da mola verdi. Bu görevden bana söz etmekle annemin kesin emirlerine karşı geldiğini; ama, annem onun sahibiymiş gibi davransa da, asıl sahibinin o değil, ben olduğumu ve benim başıma dert açacak bir şey yapmak istemediğini ve kitabımı İmparatora ithaf etmeyi aklımdan geçirmediğimden emin olduğunu söyledi. İlkin, özellikle de on ikinci cilt deyince, enikonu şaşırdım. O yıkanıp üstünü başını değiştirirken, mührü açtım. İçindekileri görünce öyle dehşete kapıldım ki, bir an hepsini birden yakmayı düşündüm. Ama bu da işi oluruna bırakmak kadar tehlikeliydi; dolayısıyla, bir süre sonra cildi yeniden mühürledim. Annem, kendisine iş muameleleri için verdiğim bir mührümü kullanmıştı; onun için, kimse — Pallas bile — kitabı açtığımı anlayamazdı. Sonra Pallas son hızla Capri'ye gitti ve dönüş yolunda gene uğradı. Tiberius'un on ikinci cildi alarak, bakmak için ormana gittiğini anlattı. İsterse kitabı bana ithaf edebilir, demiş; ama fazla süslü cümlelerden kaçınmalıymışım bunu yaparken. Biraz içim rahatladı, ama Tiberius'un dost görünmesine asla güvenilemezdi. Doğal olarak çok kaygılanıyordum ne olacak diye; beni

Tiberius ile Sejanus arasındaki kavgaya karıştırarak canımı tehlikeye attığı için, anneme karşı büyük bir burukluk duyuyordum. Kaçmayı düşündüm, ama kaçacak yer yoktu.

İlk olay, Helen'in yatağa düşmesi oldu (biliyoruz aslında bir şeyi olmadığını; ama Livilla ona ya yalancıktan hastalanıp yatarsın ya da gerçekten hastalandığın için yatarsın, demişti). Helen, Roma'dan, iklimin sözde daha sağlıklı olduğu Napoli'ye götürüldü. Tiberius düğünün belirsiz bir tarihe ertelenmesine izin verdi, ama sanki düğün yapılmış gibi, Sejanus'a damadım diye hitap ediyordu. Onu senatörlüğe yükseltti, sonra kendisiyle eş düzeyde Konsül, sonra da Pontif yaptı. Ama ondan sonra, bütün bu iltifatları sıfıra indiren bir şey yaptı: Caligula'yı Capri'ye çağırıp onu çok önemli bir mektupla silahlandırarak, Senato'ya geri gönderdi. Mektupta, şimdi vârisi olan bu genç adamı özenle incelediğini, onun ağabeylerinden çok farklı bir mizaca ve kişiliğe sahip olduğunu gördüğünü, ve gerek ahlakı, gerek bağlılığı konusunda ileri sürülebilecek hiçbir suçlamaya asla inanmayacağını yazmıştı. Caligula'yı şimdi Konsül meslektaşı Aebus Sejanus'a emanet ediyor ve delikanlıyı her tehlikeden korumasını rica ediyordu. Caligula'yı da Pontif yapmış ve Augustus'un rahipleri arasına katmıştı.

Bu mektup Kentte büyük bir sevinç yarattı, Tiberius'un, Caligula'nın güvenliğinden Sejanus'u sorumlu tutması, onun Germanicus'un ailesiyle kavgasına artık son vermesi yolunda bir uyarı olarak yorumlandı. Konsül olmanın Sejanus'a uğur getirmeyeceği kanısı yaygındı: Bu Tiberius'un Konsüllükte beşinci dönemiydi ve daha önceki Konsül meslektaşlarından hepsi — Varus, Gnaeus Piso, Germanicus, Castor — uğursuz koşullarda ölmüştü. Böylece, ulusun dertlerinin yakında sona ereceği yolunda yeni umutlar belirdi: Germanicus'un oğullarından biri yönetecekti onları. Tiberius Nero'yla Drusus'u öldürürdü belki, ama Caligula'yı kurtarmaya kararlı olduğu açıktı; hiç değilse, bundan sonraki İmparator Sejanus olmayacaktı. Tiberius'un bu konuda ağzını aradığı herkes, seçtiği vâristen ötürü gerçekten sevinmiş görünüyordu; çünkü, her nasılsa, herkes Caligula'nın, babasının tüm erdemlerinin mirasçısı olduğuna inandırmıştı kendini. Gerçek "kötü"yü nerede görse tanıyan ve Caligula'ya, onun bir yılan olduğunu bildiğini, özellikle bu yüzden onu kurtardığını açık açık söyleyen Tiberius ise, içinden eğleniyor, çok keyifleniyordu. Caligula'nın halk tarafından gitgide daha çok seviliyor olmasını, Sejanus’la Livilla'ya karşı koz olarak kullanabilirdi.

Caligula'ya bir ölçüde açıldı; ona bir görev verdi: Caligula Muhafız Alayı'ndan askerlerle yakınlık kurmalı, kışlada Sejanus'tan sonra hangi subayın en çok kişisel etkisi olduğunu öğrenmeli ve bu kişinin de Sejanus kadar acımasız ve gözüpek olduğundan emin olmalıydı. Caligula, bir takma saç ve kadın giysileri içinde, iki genç fahişeyle birlikte, akşamlan askerlerin gittiği meyhaneleri dolaşmaya başladı. Yüzünü iyice boyayıp vücudunun gereken yerlerini kabartınca, az çok kadın izlenimi veriyordu: Boyu fazla uzundu, pek iç gıcıklayıcı da değildi, ama kadındı işte. Meyhanelerde, ona bol para veren zengin bir dükkâncının kapatması olduğunu anlatıyor, bu hikâyeye dayanarak herkese bol keseden içki ısmarlıyordu. Bu eli açıklığı yüzünden çok sevilir oldu. Çok geçmeden, kışla dedikodularının iyice içine girdi ve konuşmalarda sürekli sözü geçenin Macro adında bir subay olduğunu farketti: Macro, Tiberius'un azatlılarından birinin oğlu, ve anlatılanlara bakılırsa, Roma’daki en gözüpek adamdı. Askerlerin hepsi, Macro'nun içkiye dayanıklılığından, kadınlarla başarısından, öteki subaylar üzerindeki hâkimiyetinden, zor durumlarda ne yapacağını bilmesinden hayranlıkla söz ediyorlardı. Sejanus bile ondan korkar, dediler. Ona karşı çıkabilmiş tek adamdı Macro. Böylece Caligula bir akşam Macro'yu yakaladı ve kendini tanıttı: Başbaşa bir gezintiye çıkarak uzun uzun konuştular.

Sonra Tiberius Senato'ya birtakım garip mektuplar yazmaya başladı: Gerek sağlık durumunun kötüleştiğini, ölmek üzere olduğunu yazıyor, gerekse birden iyileştiğini ve her an Roma’ya gelebileceğini bildiriyordu. Sejanus hakkında da garip bir tarzda yazıyor, aşırı övgülerle sitemli çıkışmalar arasında gidip geliyordu: mektuplar, genel olarak, bunadığı ve melekelerini yitirmeye başladığı izlenimini veriyordu. Sejanus bu mektuplardan öyle şaşkına dönmüştü ki, hemen bir darbe girişiminde bulunmakla yerini koruyarak — ki, hâlâ çok güçlüydü yeri — Tiberius ölene ya da bunama gerekçesiyle iktidardan uzaklaştırılana dek beklemek arasında bir türlü karar veremiyordu. Capri'ye giderek Tiberius'un durumunun ne olduğunu kendi gözleriyle görmek istedi. Doğum gününde onu ziyaret etmek için izin isteyen bir mektup yazdı, ama Tiberius, onun Konsül olarak Roma'da kalması gerektiğini bildirdi; Kendisinin sürekli yokluğu yeterince usulsüzdü zaten. Bunun üzerine Sejanus, Helen'in Napoli'de ağır hasta olduğunu ve kendisini ziyaret etmesini rica ettiğini yazdı: Günübirliğine gidemez miydi?

Napoli'den de Capri, kayıkla sadece bir saatlik yoldu. Tiberius Helen'in en iyi hekimlerin elinde olduğunu, sabretmesi gerektiğini bildirdi; kendisi şimdi gerçekten Roma'ya gelecekti ve onu karşılamak üzere Sejanus'un orada bulunmasını istiyordu. Aşağı yukarı aynı zamanda, Sejanus tarafından yolsuzlukla suçlanan bir İspanya eski valisinin mahkûmiyet kararını, kanıtların çeliştiği gerekçesiyle bozdu. Daha önce bu tür davalarda Sejanus'u desteklemediği hiç olmamıştı. Sejanus korkmaya başladı. Bu arada Konsüllük süresi sona erdi.

Tiberius'un Roma'ya geleceğini bildirdiği gün, Sejanus, bir Muhafız Alayı taburunun başında, Senato'nun toplandığı Apollon tapmağının önünde (Senato binasının onarımı yüzünden oturumlar burada yapılmaktaydı) Tiberius'u bekliyordu. Birden Macro at üzerinde yaklaşıp onu selamladı. Sejanus ona niçin Kışladan ayrıldığını sordu. Macro, Tiberius'un ona, Senato'ya verilmek üzere bir mektup göndermiş olduğunu söyledi.

“Neden sana?" diye sordu Sejanus şüpheler içinde.

“Neden olmasın?"

“Ama neden bana göndermedi?"

“Çünkü mektup size ilişkin!" Sonra Sejanus'un kulağına eğildi Macro, "Candan kutlarım Generalim. Mektupta sizin için bir sürpriz var. Halkın Koruyucusu unvanı verilecekmiş size. Bir sonraki İmparatorumuz siz olacaksınız demek bu." Sejanus Tiberius 'un geleceğini beklemiyordu aslında, ama son zamanlardaki sessizliğinden çok tedirgin olmuştu. Bu haber üzerine, sevinçten uçarak Meclis'e girdi.

Sonra, Macro tabura hazırol emri verdi: "Çocuklar, İmparator beni Sejanus'un yerine komutan atamış bulunuyor. İşte görev emrim. Şimdi dosdoğru Kışlaya döneceksiniz. Bütün nöbetler kaldırılmıştır. Oraya varınca, öteki çocuklara da artık Macro'nun işbaşında olduğunu bildirin.

Deyin ki, emirlere uymasını bilen herkese otuz altın var. Kıdemli yüzbaşı kim? Sen mi? Götür askeri Kışlaya! Ama fazla patırtı çıkarmayın."

Böylece Muhafız Alayı gitti ve Macro, zaten uyarılmış olan Nöbetçilerin Komutanından onların yerine bir koruma taburu getirmesini istedi. Sonra, Sejanus'un ardından içeri girdi, mektubu Konsüllere verdi ve tek sözcük bile okunmadan, hemen dışarı çıktı. Nöbetçi taburunun yerlerinde olduğunu kontrol ettikten sonra, Kışlada kargaşa çıkmamasını sağlama almak için geri dönen Muhafız Alayı'nın peşinden gitti.

Bu arada Sejanus'un Koruyucu atandığı haberi Senato'da yayılmış ve herkes onu alkışlamaya ve kutlamaya başlamıştı. Kıdemli Konsül Meclisi sessizliğe davet etti ve mektubu okumaya başladı. Mektup, Tiberius'un toplantıya katılamadığı için ileri sürdüğü alışılagelen özürlerle — işlerin sıkışıklığı, sağlığının bozukluğu — başlıyor, genel konuların tartışmasına geçiyor, sonra da, eski valiyi yeterli kanıt olmadan suçladığı için, Sejanus'un aceleciliğinden yakınıyordu hafifçe. Mektubun burasında Sejanus gülümsedi, çünkü Tiberius'un bu tersliği, şimdiye kadar her zaman yeni bir onurun başlangıcı olmuştu. Ama mektup, her paragrafta giderek artan bir sertlikle, aynı sitem havasıyla sürdü ve gülümseme yavaş yavaş silindi Sejanus'un yüzünden. Onu alkışlayan senatörler suskunlaştı, şaşkınlaştı ve yanında oturanlardan bir ikisi, şu ya da bu mazeretle, Meclis'in karşı tarafına geçtiler. Mektup, Sejanus'un ağır yolsuzluklar yapmış olduğunu, ve kanısınca, yakınlarından ikisinin (Tacfarinas'ı yenen amcası Junius Blaesus ve bir başkası) cezalandırılması, Sejanus'un kendisinin ise tutuklanması gerektiğini bildirerek sona erdi. Bir önceki gece Macro tarafından Tiberius'un ne istediği kendisine bildirilmiş olan Konsül, "Sejanus buraya gel!" dedi. Sejanus kulaklarına inanamıyordu. Mektubun sonunu ve Koruyucu atandığının okunmasını bekliyordu hâlâ. Konsülün onu iki kez çağırması gerekti anlayana kadar. "Ben mi? Bana mı söylüyorsunuz?" dedi.

Düşmanları Sejanus'un sonunda düştüğünü anlar anlamaz, yüksek sesle onu yuhalamaya başladılar; kendi canlarının derdine düşen arkadaşları ve akrabaları da onlara katıldı. Sejanus birden kendini yapayalnız buldu. Konsül, Senato'ya İmparatorun önerisini kabul edip etmeyeceklerini sordu. “Evet. evet!” diye bağırdı bütün Meclis. Nöbetçilerin Komutanı içeri çağrıldı ve Sejanus, kendi Muhafız Alayı’nın yok olduğunu ve onların yerini Nöbetçilerin almış olduğunu görünce, yenildiğini anladı. Cezaevine

götürülmek üzere çıkarıldı. Olup bitenleri haber alan ahali bağrışarak çevresine üşüştü ve onu pislik yağmuruna tuttu. Sejanus giysiyle yüzünü örttü, ama yüzünü açmazsa onu öldüreceklerini söylediler, ve boyun eğdiğinde daha da çok pislik attılar. O gün öğleden sonra, Senato, Muhafız Alayı'nın ortalarda olmadığını görünce, ve halkın Sejanus'u linç etmek için zorla cezaevine girme tehditleri karşısında, bu onuru kendine mal etmeye karar verdi ve Sejanus'u ölüme mahkûm etti.

Caligula, fener işaretiyle, haberi hemen Tiberius'a gönderdi. Tiberius, eğer planı ters giderse, onu Mısır'a götürecek bir filoyu hazır bekletiyordu. Sejanus idam edildi ve cesedi Ağlama Merdiveni'nden aşağı atıldı, üç gün boyunca halk ölüsüne tükürüp sövdü. Boynundan bir kancayla tutulup Tiber Irmağı'na sürüklenme zamanı geldiğinde, kafatasının Halk Hamamına götürülerek top yerine kullanıldığı anlaşıldı; bedenin de sadece yarısı kalmıştı. Roma sokakları bir sürü heykelinin kırık parçalarıyla doluydu.

Apicata'dan olan çocuklarının idamına karar verildi. Yeni ergin olmuş bir oğlu, daha küçük bir oğlu ve on dört yaşında bir kızı (oğlum Drusillus'un sözlüsü olan) vardı. Ergin olmayan çocuğun idam edilmesi yasaya aykırıydı; dolayısıyla, İç Savaş sırasındaki bir uygulamayı izleyerek, idam edilirken ona ergin erkek giysisi giydirdiler. Kız, bakire olduğundan, yasaların daha da kesin koruması altındaydı. Tek suçu babasının kızı olmak olan bir bakireyi idam etmek için izlenecek bir örnek yoktu. Kız, cezaevine götürülürken ne olduğunu anlamamış ve, "Hapse atmayın beni! İsterseniz dövün, bir daha yapmam," diye bağırmıştı. Yapmış olduğu çocukça bir yaramazlığı düşünüyordu anlaşılan. Kızı bakire olarak idam ederlerse, bunun Kente getireceği uğursuzluktan kaçınmak için, Macro cellada, kızın bekâretini bozmasını emretti. Bunu duyunca, kendi kendime: "Roma, sen mahvoldun; böylesine korkunç bir günahın kefareti ödenemez," dedim ve her ne kadar İmparatorun akrabası olsam da, ülkemin yönetiminde rol almadığıma ve bu cinayetten, öç alacak gücüm olmasa da, bütün kalbimle tiksindiğime Tanrıları tanıklığa çağırdım.

Apicata, çocuklarının başına gelenleri öğrenince ve halkın Merdivenler'de cesetlerini taşladığım görünce kendini öldürdü. Ama ilkin Tiberius'a bir

mektup yazarak, Castor'u Livilla'nın zehirlemiş olduğunu ve Livilla'yla Sejanus'un iktidarı ele geçirmeyi tasarladıklarım anlattı.

Her şey için Livilla'yı suçladı. Annem Castor'un zehirlendiğini bilmiyordu. Tiberius annemi Capri'ye çağırdı, ona büyük hizmetleri için teşekkür etti ve Apicata'nın mektubunu gösterdi. Ona, akla uygun sınırlar içinde, ne dilerse yapacağını söyledi. Annem, tek dileğinin ailenin adına leke sürülmemesi, yani kızının idam edilip cesedinin Merdivenler'den atılmaması olduğunu söyledi. “O halde nasıl cezalandırılacak?” diye sordu Tiberius sert bir sesle. "Onu bana ver," dedi annem. "Ben vereceğim cezasını."

Böylece Livilla mahkemeye verilmedi. Annem onu kendi odasına bitişik bir odaya kilitledi ve aç bırakarak öldürdü. Her gün, her gece, giderek zayıflayan umutsuz haykırışlarını ve ilenişlerini duyuyordu; ama onu ölene dek orada tuttu, ses duyulmayacak uzaklıkta bir yere kapatmadı. Bunu işkenceden zevk aldığı için değil (çünkü sözle anlatılamayacak kadar acı çekiyordu), bu kadar kötü bir evlat yetiştirmiş olduğu için, kendisine ceza olarak yaptı.

Bir dizi idam izledi Sejanus'un ölümünü. Yan değiştirmekte yeterince acele davranmayan bütün arkadaşları ve davrananların da birçoğu öldürüldü. İdamdan önce intihar etmemiş olanlar, Capitol Tepesi'ndeki Tarpei uçurumundan aşağı atıldılar. Mal varlıklarına el konuldu. Tiberius muhbirlere çok az para verdi; tutumlu olmaya başlamıştı. Caligula'nın tavsiyesine uyarak, ihbardan en fazla yarar sağlayan muhbirlere karşı birtakım suçlamalar getirdi ve böylece onların mülklerine de el koydu. Yaklaşık altmış senatör, iki yüz şövalye ve bini aşkın sıradan yurttaş canını yitirdi bu dönemde. Eğer annemin oğlu olmasaydım, evlilik yoluyla Sejanus'un akrabası olmam beni de kolaylıkla canımdan edebilirdi. Bu durumda, Aelia'dan boşanmama ve drahomasının sekizde bîrini alıkoymama izin verildi. Aslında tümünü geri verdim ona. Enayi demiştir içinden. Ama küçük kızımız Antonia'yı doğar doğmaz ondan almama karşılık bir tür tazminat olarak yaptım bunu. Sejanus'un durumunun sallantıda olduğunu sezince, benden hamile kalmaya razı olmuştu Aelia. Sejanus iktidardan düşerse, bu sayede kendisini koruyabileceğini düşünmüştü: Tiberius, yeğeninin çocuğunu taşıyan bir kadını kolay kolay

öldürtemezdi. Aelia'dan boşanabildiğime seviniyordum, ama annem diretmeseydi, çocuğundan ayırmazdım onu. Annem Antonia'yı bütünüyle kendisine ait bir şey olarak istiyordu. Büyükannelik özlemi vardı anlaşılan.

Sejanus'un ailesinden kurtulan tek kişi kardeşi oldu. Çok tuhaf bir nedenle, Tiberius'un kelliği ile herkesin önünde alay etmiş olması yüzünden kurtuldu. Onun başkanlık ettiği son Flora Şenliğinde, yalnız kel adamlara rol verilmişti. Gösteriler akşama dek sürmüş ve seyirciler, kafaları tıraş edilmiş beş bin çocuğun taşıdığı meşalelerin ışığında tiyatrodan çıkmışlardı. Tiberius, bunu Nerva ile birlikteyken, onu ziyarete gelen bir senatörden öğrenmiş ve salt Nerva üzerinde olumlu bir izlenim yaratmak için, "Bağışladım adamı. Julius Caesar kelliğine ilişkin şakalara gücenmediyse, bana mı düşer gücenmek?" demişti. Sejanus düştüğünde de, aynı türden bir davranışla, yüce gönüllülüğünü bir kez daha göstermeye karar verdi sanırım.

Ama Helen, salt hasta numarası yapmış olduğu için, çok kaba bir adam olan Blaesus'la evlendirilerek cezalandırıldı. Blaesus, Roma'ya hitabet hocası olarak gelmiş taşralı bir şövalyenin torunuydu. Bu, çok aşağılık bir davranış olarak eleştirildi, çünkü Helen Tiberius'un öz torunuydu ve bu evlilikle Tiberius kendi ailesini küçük düşürmüş oluyordu. Söylendiğine göre, Blaesus'un soy ağacında kölelere rastlamak için çok geriye gitmek gerekiyormuş.

Tiberius şimdi adam başına Macro’nun vaat ettiği gibi otuz değil, elli altın dağıttığı Muhafız Alayı'nın, halka ve Senato'ya karşı tek güvencesi olduğunu biliyordu. Şöyle dedi Caligula'ya: "Roma'da etimi yemekten zevk almayacak tek kişi yok." Muhafız Alayı, Tiberius'a bağlılıklarını göstermek için, Sejanus'un cezaevine götürülmesinde Nöbetçilerin kendilerine yeğlenmiş olmasından yakındılar ve protesto olarak, varoşları yağmalamak üzere Kışladan yürüyüşe geçtiler. Macro onların geceyi dışarıda geçirmelerine ses çıkarmadı, ama ertesi sabah şafakta Toplan borusu çalındıktan iki saat sonra hâlâ dönmemiş olanları ölesiye kırbaçlattı.

Bir süre sonra, Tiberius bir af çıkarttı. Artık kimse Sejanus'la siyasal bağlantıları olmuş diye yargılanmayacaktı; Sejanus'un kötülükleri gereğince

cezalandırıldığına göre, iyiliklerini anımsayarak ardından yas tutmak isteyen varsa bunu yapmakta özgürdü. Birçok kişi, Tiberius'un bunu istediğini düşünerek, öyle yaptı. Ama yanlış düşünmüşlerdi. Çok geçmeden hepsi idam isteğiyle yargılandı... en yaygını akrabayla zina olan tamamen asılsız suçlamalarla... ve hepsi idam edildi. Bütün bu kıyımdan sonra kaç senatör, ya da şövalye kaldı diye sorulabilir. Yanıt şudur: Tiberius sürekli yenilemelerle bu kuruluşların gücünü korudu. Soylu Şövalyeler Örgütü’ne girmek için aranan nitelikler sadece özgür doğmuş olmak, temiz sicil ve bilmem ne kadar altındı; giriş ücretinin yüksekliğine karşın, her zaman çok sayıda aday bulunuyordu. Tiberius gitgide daha doymaz olmuştu. Varlıklı kişilerin, vasiyetlerinde, mülklerinin en azından yarısını ona bırakmalarını bekliyor ve öyle yapmamışlarsa, bir hukuki yanlış bularak vasiyeti geçersiz sayıyor ve vârislere hiçbir şey vermeden tüm mülkün üstüne oturuyordu. Kamu işleri için hemen hemen hiç harcama yapmadı; Augustus'un tapınağını bile tamamlamadı. Bedava tahıl dağıtımını ve halk eğlencelerine ayrılan payı da kısmıştı. Sadece orduya düzenli ödeme yapıyordu, o kadar. Eyaletlere gelince, vergiler ve haraç düzenli geldiği sürece, hiç uğraşmıyordu onlarla; valiler öldüğünde, yerlerine yeni vali atama zahmetine bile girmiyordu. Bir kez, İspanya dan bir heyet, dört yıldır başlarında vali olmadığından, son valinin ekibinin de eyaleti soyup soğana çevirdiğinden yakınmaya geldi. Şöyle dedi Tiberius: "Yeni vali mi istiyorsunuz yoksa? Ama yeni vali sadece yeni bir ekip getirir, o zaman şimdikinden daha beter duruma düşersiniz. Bakın, size bir öykü anlatayım. Savaş meydanında, ağır yaralı bîr asker hekimin gelip yarasını sarmasını bekliyormuş. Yaranın üstü sineklerle doluymuş. Yarası daha hafif olan bir arkadaşı sinekleri görmüş ve kovmaya yeltenmiş. ‘Aman dur,’ diye bağırmış yaralı, ‘yapma sakın! Bu sinekler benim kanımla neredeyse doymuş durumda Şimdi ve hiç de başlangıçtaki kadar canımı yakmıyorlar. Onları kovarsan, yerlerine daha açları gelir; o zaman işim bitik demektir.’"

Parthia'lıların Ermenistan'ı, Tuna boyu kabilelerinin de Balkanları istila etmesine ve Almanların Ren üzerinden Fransa'ya akınlar düzenlemesine göz yumdu. Fransa, İspanya, Suriye ve Yunanistan'daki birtakım müttefik reislerle küçük kralların mülklerine en sudan bahanelerle el koydu. Ağabeyim Germanicus'un Gnaeus Piso ile kavgasına konu olan Ermenistan eski kralı Vonones'i hazînesinden etti: İlkin, Germanicus'un onu gözaltında

tuttuğu Kilikya'daki kentten kaçmasına yardımcı oldu, sonra da arkasından adam gönderip öldürttü.

Bu sıralarda, muhbirler varlıklı kişileri, borçlar için yasal faizden fazlasını istemekle suçlamaya başladılar (yasal faiz oranı sadece yüzde bir buçuktu). Bu konudaki yasa çoktan bir yana bırakılmıştı ve bunu çiğnemeyen bir senatör hemen hemen yoktu. Ama Tiberius yasanın geçerli olduğunu ileri sürdü. Bir heyet Tiberius'a giderek, herkesin mali durumunun kitabına uydurulabilmesi için bir buçuk yıl süre tanınmasını rica etti ve Tiberius, özel bir lütuf olarak, bu isteği kabul etti. Sonuçta, bütün alacakların hemen ödenmesi istendi, ve bu, piyasada büyük bir para kıtlığına yol açtı. Zaten Tiberius'un Hazinede atıl duran büyük altın, gümüş stokları neden olmuştu faiz oranının yükselmesine: şimdi de bir mali panik oldu ve toprağın fiyatı sıfıra düştü. Tiberius, bir süre sonra, arazilerini teminat göstererek para isteyenlere verilmek üzere, bankerlere Hazineden bir milyon altın faizsiz borç vererek durumu kurtarmak zorunda kaldı. Cocceius Nerva öğütlemeseydi, bu kadarını bile yapmazdı. Hâlâ arada bir Nerva'ya danışıyordu. Capri'de oturan, ama Tiberius'un sefahat alemlerinin mekânından özenle uzak tutulan ve Roma'dan pek az haber atmasına izin verilen Nerva, belki dünyada Tiberius'un iyiliğine hâlâ inanan tek kişiydi. Caligula'nın bana birkaç yıl sonra anlattığına göre, Tiberius Nerva'ya, boyalı oğlanlarının, acıdığı için korumasına aldığı yetim çocuklar olduğunu söylüyormuş; acayip kılıklarıyla davranışları da, çoğunun akli dengesi yerinde olmadığı içinmiş. Ama Nerva buna gerçekten inanacak (ve burnunun ucunu göremeyecek) kadar saf olabilir miydi?

BÖLÜM XXVIII

Tiberius'un iktidarının son beş yılından ne kadar az söz edilse, o kadar iyi. Aç bırakılarak yavaş yavaş öldürülen Nero'yu; Sejanus'un düşmesinden biraz umutlanan, ama durumunu daha iyiye götürmediğini görünce yemeyi reddeden ve bir süre zorla yedirildikten sonra, sonunda istediği gibi ölmeye terk edilen Agrippina'yı; veremden ölen Gallus'u; ya da Saray'ın çatı katındaki odasından alınıp karanlık bir hücreye kapatılan ve ağzı, açlıktan

kemirdiği şiltesinin kıtıklarıyla dolu olarak ölü bulunan Drusus'u ayrıntılarıyla anlatmaya dilim varmıyor. Ama hiç değilse, Tiberius'un Senato'ya, Agrippina'nın ve Nero'nun ölümlerinden duyduğu sevinci belirten mektuplar yazdığını kaydetmeliyim. Agrippina'yı vatana ihanet ve Gallus'la zina etmekle suçluyor; Gallus'la ilgili olarak da "devlet işlerinin sıkışıklığı yüzünden yargılanması sürekli ertelendiği ve suçu kanıtlanamadan öldüğü" için duyduğu üzüntüyü dile getiriyordu. Drusus'a gelince, bu delikanlının, hayatında gördüğü en rezil, en namussuz herif olduğunu yazmıştı. Drusus'tan sorumlu olan Muhafız Alayı subayına, Drusus'un hapiste ettiği vatana ihanet sözlerini içeren belgeyi okumasını buyurdu. Böylesine acıklı bir belge daha hiç okunmamıştı Meclis'te. Drusus'un sözlerinden, subayın kendisi, sıradan askerler, hatta köleler tarafından bile dövüldüğü, işkence gördüğü, tahkir edildiği ve yiyecek içeceğinin, büyük bir hainlikle günden güne, lokma lokma, yudum yudum azaltıldığı açıkça anlaşılıyordu. Tiberius subaya, Drusus'un ölürken savurduğu laneti de okumasını söyledi. Tiberius'u cimrilikle, hainlikle, ağza alınmaz sapıklıklarla, işkenceden zevk almakla, Germanicus'u ve Postumus'u öldürtmekle ve daha bir sürü (çoğu doğru olan, ama daha önce hiç alenen sözü edilmemiş) cinayetle suçlayan, delice ama iyi dile getirilmiş bir ilenmeydi bu. Tiberius'un başkalarına çektirdiği tarifsiz acıların giderek kendi üzerine çökmesi, uyurken ve uyanıkken, gece ve gündüz, yaşamı boyunca bunların altında ezilmesi, ölüm anında azaptan kıvranması ve Son Yargı gününde sonsuza kadar işkenceye mahkûm edilmesi için Tanrılara yakarıyordu. Senatörler, Drusus'un namussuzluğu karşısında dehşete kapılmış seslerle okumayı kestiler; ama bu “aaa”lar ve “ooo”lar, aslında Tiberius'un kendi pisliğini böylesine açık seçik ortaya koymasından duydukları şaşkınlığı örtmek içindi. Tiberius çok acıyormuş kendine o sırada (bunu daha sonra Caligula'dan öğrendim), uykusuzluktan ve dinsel korkulardan rahat yüzü görmüyormuş; ve gerçekten Senato'nun kendisine anlayış göstereceğine inanıyormuş. Caligula'ya, gözyaşları içinde, akrabalarını öldürtmek zorunda kalmasına, onların kendi hırslarının neden olduğunu ve Augustus'tan (Augustus demiş, Livia değil) miras aldığı "ülkenin huzurunu kişisel duygulardan üstün tutma" ilkesi yüzünden zorlandığını anlatmış. Tiberius'un annesiyle kardeşlerine davranışı karşısında hiçbir zaman en ufak bir üzüntü ya da Öfke belirtisi göstermemiş olan Caligula, yaşlı adamı avutmuş, sonra da hemencecik, birtakım

Suriyelilerden yeni öğrendiği değişik bir tür sapıklığı ona anlatmaya koyulmuş. Böyle konuşmalar, pişmanlık nöbetleri tuttuğunda Tiberius'un keyfini getirecek tek yoldu. Drusus'a ihanet eden Lepida da ondan çok fazla yaşamadı. Bir köle ile zina suçundan tutuklandı ve suçu inkâr edemediğinden (çünkü onunla yatakta yakalanmıştı), kendi canına kıydı.

Caligula zamanın çoğunu Capri'de geçiriyor, ama Macro'yu göz altında bulundurmak için, ara sıra, Tiberius'un adına Roma'ya gidiyordu. Sejanus'un bütün işini Macro yapıyordu şimdi; hem de büyük bir beceriyle. Ama Senato'ya, kesinlikle herhangi bir paye istemediğini ve böyle bir şey önermeye kalkışan senatörün, çok geçmeden bir vatana ihanet, zina, ya da sahtekârlık suçlamasıyla kendini sanık iskemlesinde bulacağını belirtecek kadar aklı başındaydı. Tiberius'un Caligula'yı vârisi olarak göstermesinin birkaç nedeni vardı. îlkin, Caligula'nın Germanicus'un oğlu olarak halk arasında sevilmesi herkesi uysallığa itiyordu, çünkü kendilerinin neden olacağı herhangi bir karışıklığın Caligula'nın ölümüyle cezalandırılmasından korkuyorlardı. İkincisi, Caligula kusursuz bir uşaktı ve Tiberius'un, ona kıyasla kendini erdemli hissedebileceği kadar kötü olan birkaç ender kişiden biriydi. Üçüncü neden ise, aslında Caligula'nın İmparator olacağına inanmamasıydı.

Çünkü hâlâ kayıtsız şartsız güvendiği Thrasyllus (söylediklerinin hiçbiri yanlış çıkmamıştı) ona şöyle demişti: "Caligula şu karşı ki koyun sularının üzerinden Baiae'den Puteoli'ye dörtnala geçmeden İmparator olamaz. Bir de şunu demişti Thrasyllus:

Bundan on yıl sonra Tiberius Caesar hâlâ İmparator olacak.

Gerçi doğru çıktı bu, ama bir başka Tiberius Caesar'dı İmparator olan.

Tiberius bir sürü şeyi biliyordu, ama bazı şeyleri ondan gizlemişti Thrasyllus. Örneğin, torunu Gemellus'un geleceğini biliyordu (aslında torunu değildi Gemellus; çünkü babası Castor değil, Sejanus'tu). Bir gün şöyle dedi Caligula'ya: "Seni baş vârisim yapıyorum. Gemellus'u da ikinci vâris yapacağım... ola ki ondan önce ölürsün. Aslında bu sadece bir formalite. Gemellus'u öldüreceğini biliyorum; ama sonra da başkaları seni

öldürecek." Her ikisinden de daha uzun yaşayacağını düşünüyordu bunu söylerken. Sonra, bir Yunan trajedisinde geçen şu sözleri ekledi: "Ben öldükten sonra, varsın Ateş Yeryüzünü kavursun."

Ama Tiberius henüz ölmemişti. Muhbirler hâlâ çalışıyor ve her yıl giderek daha çok kişi idam ediliyordu. Augustus'un zamanından bu yana sandalyesini koruyabilmiş hiçbir senatör kalmamıştı neredeyse. Macro'nun kana susamışlığı Sejanus'un kat kat üstündeydi ve Sejanus'tan çok daha az çekiniyordu kan dökmekten. Sejanus hiç değilse bir şövalyenin oğluydu. Macro'nun babası köle doğmuştu. Yeni kurbanlar arasında, Livia'nın ölümünden sonra kendisini koruyacak kimsesi kalmayan Plancina da vardı. Bir kez daha Germanicus'u zehirlemiş olmakla suçlandı, çünkü adamakıllı zengindi. Tiberius, Agrippina ölmeden onun yargılanmasına izin vermemişti: Bu haberi duyarsa, çok sevinirdi Agrippina. Plancina'nın cesedinin Merdivenler'e atıldığını işittiğimde üzülmedim. İdam edileceğini anladığı için, kendi canına kıymıştı.

Bir gün Tiberius'la sofradayken, Nerva, özür dileyerek aç olmadığını ve yemek istemediğini söyledi. O güne kadar Nerva'nın sağlığıyla keyfi mükemmeldi ve Capri'deki korunmalı yaşamından oldukça hoşnut görünüyordu. Tiberius ilkin Nerva'nın önceki gece müshil aldığını ve midesini dinlendirdiğini sandı; ama Nerva ikinci ve üçüncü gün de bu orucu sürdürünce, Tiberius onun kendini aç bırakarak intihara karar vermiş olmasından korktu. Nerva'nın yanına oturdu ve niçin yemediğini söylemesi için yalvardı. Ama Nerva'nın tek yanıtı, tekrar özür dilemek ve aç olmadığını yinelemek oldu. Tiberius, mali buhranı atlatma konusunda ona daha erken danışmadığı için, Nerva'nın kendisine gücenmiş olabileceğini düşündü.

Kredi faizlerini o çok düşük bulduğun rakamla sınırlayan bütün yasaları iptal etsem, biraz iştahın açılır mı? diye sordu.

Hayır, onunla bir ilgisi yok. Sadece aç değilim, dedi Nerva.

Ertesi gün Tiberius şöyle dedi Nerva'ya: "Az önce Senato'ya yazdım. Biri bana, birkaç kişinin geçimlerini profesyonel muhbirlikle kazandıklarını

söyledi. Devlet'e bağlılığı ödüllendirirken, yurttaştan birbirlerini suça teşvik edip sonra onları ele vermeye özendirdiğimi hiç düşünmemiştim. Ama anlaşılıyor ki, bu ilk kez görülen bir durum değil. Senato'ya, geçimini böyle aşağılık bir yoldan sağladığı kanıtlanabilen herkesin hemen idam edilmesini bildirdim. Belki bir şeyler yersin şimdi?"

Nerva ona teşekkür edip verdiği kararı övdü; ama hâlâ hiç iştahı olmadığını söyleyince Tiberius umutsuzluğa kapıldı: "Yemezden ölürsün Nerva. Ben ne yaparım o zaman? Senin dostluğuna ve siyasal öğütlerine ne kadar değer verdiğimi biliyorsun. Ne olur ye, yalvarırım. Ölürsen, bütün dünya bunu ben yaptım sanacak... ya da, en azından, benden nefret ettiğin için yemeyerek kendini öldürdüğünü söyleyecekler. Ne olur ölme Nerva! Kalan tek gerçek dostum sensin."

Nerva şöyle dedi: "Benden yememi istemek boşuna Caesar. Midem hiçbir şeyi kabul etmiyor. Hem kimsenin bu kadar ters şeyler söylemesi mümkün değil. Sizin ne kadar bilge bir yönetici, iyi yürekli bir insan olduğunuzu herkes biliyor; eminim, beni de nankör sanmaları için bir neden yok. Ölmem gerekiyorsa ölmeliyim, kadar. Ölüm herkesin ortak kaderi. Hem de, hiç değilse, sizin ölümünüzü görmeme mutluluğuna ereceğim."

Tiberius bir türlü ikna olmuyordu; ama çok geçmeden Nerva sorularına yanıt veremeyecek kadar güçten düştü ve dokuzuncu gün öldü.

Thrasyllus da Öldü. Öleceğini bir kertenkele haber verdi. Ufacık bir kertenkeleydi. Thrasyllus'un Tiberius'la sabah güneşinde kahvaltı ettiği taş masanın üstünden gelerek Thrasyllus'un işaret parmağına tırmandı. "Beni çağırmaya mı geldin, kardeş?" dedi Thrasyllus, "tam şu anda seni bekliyordum." Sonra Tiberius'a dönerek şöyle dedi: “Yaşamımın sonu geldi Caesar, onun için elveda! Size hiç yalan söylemedim.

Siz bana çok söylediniz. Ama sizin kertenkeleniz sizi uyarınca, kendinizi kollayın." Gözlerini kapadı ve birkaç saniye sonra öldü.

Mesele şuydu: Tiberius, Roma'da hiç görülmemiş, garip bir hayvan almıştı evine. Zürafalar ilk görüldüklerinde büyük hayranlık uyandırmışlardı; gergedanlar da öyle... Tiberius'un hayvanı onlar kadar iri olmamakla

birlikte, çok daha olağanüstüydü. Hindistan'ın ötesinden, Java denilen bir adadan getirilmişti. İki buçuk metre boyunda, pullarla kaplı bir kertenkeleyi andırıyordu; çirkin bir kafası, ok gibi fırlayan uzun bir dili vardı. Tiberius onu ilk gördüğünde, mitolojide Herkül ve Teseus tarafından öldürüldükleri söylenen canavarların varlığından artık şüphe etmeyeceğini söylemişti. Hayvana Kanatsız Canavar adı verildi. Tiberius onu her gün karafatmalar, ölü fareler ve bunun gibi iğrenç şeylerle bizzat besliyordu. İç bulandıran bir kokusu, pis huyları, hırçın bîr yaradılışı vardı. Canavarla Tiberius birbirlerini çok iyi anlıyorlardı. Tiberius, Thrasyllus'un sözlerini, canavarın bir gün kendisini ısıracağı yolunda bir uyarı olarak aldı ve hayvanı, çirkin kafasını çıkaramayacağı kadar dar parmaklıklı bir kafese koydu.

Tiberius şimdi yetmiş sekiz yaşındaydı. Sürekli kullandığı mir ve buna benzer cinsel uyancılar onu güçsüz bırakmıştı, ama iki dirhem bîr çekirdek giyiniyor, daha orta yaşını geçmemiş bir adam gibi davranmaya çalışıyordu. Nerva ve Thrasyllus da olmayınca, Capri'de sıkılmıştı. Ertesi yıl Mart başında, Kadere meydan okuyarak Roma'ya gitmeye karar verdi. Sık aralıklı molalarla yolculuk etti. Son durduğu yer, Appian Yolu'nda, Kent surlarından görünür uzaklıkta bir konaktı. Ama oraya vardığının ertesi günü, canavar ona beklediği uyarıyı verdi. Tiberius öğleyin hayvanı beslemeye gittiğinde onu kafeste ölü buldu.

Muazzam bir kara karıncalar ordusu her yanını sarmış, yumuşak et parçalarını didiklemeye uğraşıyordu. Bunu, Kente daha fazla yaklaşırsa canavar gibi öleceği ve ahalinin vücudunu paralayacağı yolunda bir belirti olarak yorumladı. Apar topar geri döndü. Yolda, gün doğusundan esen rüzgârda üşüttü ve yol üstündeki bir garnizon kentinde, askerlerin düzenlediği bir Spor Gösterisi'ne katılmakla hastalığını büsbütün azdırdı. Arenaya salınan yabandomuzuna Tiberius'un da bir kargı atması rica edildi. Attı bir kargı, vuramadı. Vuramadığına sinirlendi ve bir kargı daha istedi. Kargı atmaktaki ustalığıyla övünmüştü hep ve askerlerin "bu işler ondan geçmiş artık" diye düşünmelerini istemiyordu. Böylece, domuzu olmayacak bir uzaklıktan vurmaya çalışarak kargı ardına kargı attı, terledi, heyecanlandı ve sonunda bitkinlikten durmak zorunda kaldı. Hiçbir atışı isabet etmemişti domuza. Tiberius, kargılarından kurtulmayı becerebilen bu hayvanın ödül olarak salıverilmesini buyurdu.

Karaciğerini üşütmüştü, ama yolculuğunu kesmedi. Napoli Körfezi’nin beri yanındaki Misenum kentine vardı. Batı filosunun üssüdür burası. Denizin yola çıkılamayacak kadar sert olmasına canı sıkıldı. Bereket, Misenum burnunda, bir zamanlar ünlü Epikürcü Lucullus'a ait olan nefis bir köşkü vardı. Maiyetiyle birlikte oraya gitti. Caligula yanındaydı, Macro da, Tiberius, ciddi bir şeyi olmadığını göstermek için, yerel görevlilere büyük bir şölen verdi. Yemek başladıktan bir süre sonra, Tiberius’un özel hekimi, birtakım tababet işlerine bakma gerekçesiyle, sofradan kalkmak için izin istedi: Bazı otlar, malum, gece yarısı ya da ay filanca durumdayken toplanırsa daha etkili olurlar. Tiberius, hekimin bu tür işler yüzünden sofradan kalkmasına alışıktı. Adam Tiberius’un elini aldı öpmek için, ama eli gerektiğinden biraz uzun tuttu. Tiberius, haklı olarak, nabzını saydığını sandı hekimin; ceza olarak onu tekrar yerine oturttu ve hasta olmadığını göstermek için, şölenin bütün gece süreceğini bildirdi. Ertesi gün Tiberius yerinden kalkamadı. Ölmek üzere olduğu duyuldu Misenum’da ve haber oradan Roma'ya yayıldı.

Tiberius, Macro'ya, sevmediği birtakım önde gelen senatörlerin vatan haini olduktan yolunda kanıt bulmasını, ve ne yoldan olursa olsun, bu kişilerin mahkûm edilmesini sağlamasını buyurmuştu. Macro da hepsinin adlarını, garez olduğu bir kadına karşı hazırladığı iddianameye koydu. Kadın, Sejanus'un eski ajanlarından birinin karısıydı: Macro'nun girişimlerini geri çevirmişti. Senatörler, bu kadınla zina etmek ve Tiberius'un adını gereksiz yere ağızlarına almakla suçlanıyorlardı. Azatlılara gözdağı vererek ve kölelere işkence ederek, gereken kanıtları topladı Macro. Zaten azatlılar ve köleler efendilerine bağlılık geleneğini artık tamamen unutmuşlardı. Duruşma başladı. Ama sanıkların yakınları, tanıkların sorgulanmasını ve kölelerin işkenceden geçirilmesini Macro'nun bizzat yürütmesine karşın, Macro'nun eylemlerini onaylayan İmparatorluk mektubunun her zamanki gibi masanın üstünde olmadığını farkettiler: Böylece, Macro'nun kendi kişisel düşmanlarından bir ikisini de Tiberius'un ona verdiği listeye eklediği kanısına vardılar. Saçmalığı apaçık olan bu suçlamaların baş kurbanı, Senato'nun en yaşlı ve en saygın üyesi Arruntius'tu. Augustus, ölümünden bir yıl önce. eğer Tiberius İmparator olamazsa, imparator olabilecek tek kişi odur, demişti. Tiberius daha önce de bir kez onu vatana ihanetten mahkûm ettirmeyi denemiş, ama başaramamıştı. İhtiyar Arruntius, Augustus çağı ile

bugün arasında kalan tek bağlantıydı. İlk suçlandığı zaman, bunu Tiberius'un teşvik ettiği bilindiği halde, muhbirlere karşı öyle sert bir tepki doğmuştu ki, sonunda muhbirlerin kendileri yargılanmış, iftiradan hüküm giymiş ve idam edilmişlerdi. Macro'nun son zamanlarda Arruntius'la para konusunda bir tartışması olduğu biliniyordu; böylece duruşma, Tiberius Macro'nun yetkisini onaylayana kadar ertelendi. Tiberius Senato'nun sorusuna yanıt vermeyi savsakladı, böylece Arruntius ve ötekiler bir süre tutuklu kaldı. Sonunda Tiberius gereken onayı gönderdi ve yeni duruşmanın günü saptandı. Arruntius, mülküne el konmaması ve torunlarının sefalete düşmemesi için, duruşmadan önce kendini öldürmeye karar vermişti. Tam birkaç eski dostuna veda ediyorken, Tiberius'un ağır hasta olduğu haberi geldi. Dostları, kendini öldürmeyi son dakikaya kadar ertelemesi için yalvardılar; çünkü, eğer haber doğruysa, büyük olasılıkla Tiberius ondan önce ölecek ve yerine geçen onu bağışlayacaktı. Şöyle dedi Arruntius: "Hayır, fazla uzun yaşadım. Tiberius iktidarı Livia ile paylaştığı günlerde hayatım yeterince zordu,

Sejanus'la paylaştığında çekilmezin sınırındaydı. Ama Macro Sejanus'tan daha namussuz çıktı, ve mim koyun bu sözüme, Capri eğitiminden geçen Caligula da Tiberius'tan bile daha kötü bir imparator olacak. Bu yaştan sonra onun gibi bir yeni efendiye hizmet edemem." Bir çakı alarak bilek damarlarından birini kesti. Herkes çok şaşırdı, çünkü halkın sevgilisiydi Caligula ve ikinci — üstelik daha iyi — bir Augustus olması bekleniyordu. Tiberius'a sözde bağlılığından ötürü onu ayıplamak kimsenin aklından geçmiyordu: Tam tersine, kurnaz davranıp ağabeylerinden daha uzun yaşayabilmesi ve (herkesin gerçek duyguları sandığı) duygularını böylesine iyi gizleyebilmesi hayranlıkla karşılanıyordu.

Bu arada, Tiberius'un nabzı hemen hemen durmuş ve komaya girmişti. Hekim Macro'ya, görünüşe bakılırsa, en çok iki günlük ömrü olduğunu söyledi. Bunun üzerine bütün Saray'da bir koşuşturmadır başladı. Macro île Caligula kusursuz bir uyum içindeydiler. Caligula Macro'nun Muhafız Alayı’nın gözbebeği olmasına saygı gösteriyor,

Macro da Caligula'nın bütün milletin gözbebeği olmasına saygı gösteriyordu: Her ikisine de birbirinin desteği gerekti. Bunun dışında,

Macro bu mevkie yükselişini Caligula'ya borçluydu; Caligula ise, Macro'nun karısıyla ilişki kurmuş ve Macro nezaket göstererek görmezden gelmişti. Bir süre önce Tiberius buruk bir havayla değinmişti Macro'nun Caligula'ya olan yakınlığına: "Doğan güneşe dönüp, batana sırt çevirmekle akıllılık ediyorsun." Macro'yla Caligula, alay ve ordu komutanlarına, împaratorun hızla çökmekte olduğunu ve yerine Caligula'yı atadığını bildiren mesajlar gönderdiler: İmparator mühür yüzüğünü vermişti Caligula'ya. Gerçekten de, Tiberius bir ara komadan sıyrılmış ve Caligula'yı çağırtarak yüzüğü parmağından çıkartmıştı. Ama sonra fikrini değiştirmiş, yüzüğü tekrar parmağına takmış ve sanki birinin yüzüğü çalmasını önlemek istermişçesine, sımsıkı kenetlemişti ellerini. Tekrar kendinden geçip hiçbir yaşam belirtisi göstermeyince, Caligula usulcacık yüzüğü çıkarıp almıştı. Şimdi şişinerek ortalarda dolaşıyor, yüzüğü her önüne çıkanın suratına ışıldatıyor ve kutlamalarla saygıları kabul ediyordu.

Ama hâlâ ölmemişti Tiberius: İnledi, kımıldandı, dikeldi ve uşaklara seslendi. Epeydir bir şey yemediği için zayıf düşmüştü, ama bunun dışında, kafası tümüyle yerindeydi. Daha önce de yapmıştı bu numarayı: Ölmüş görünüp yeniden dirilmişti. Bir daha seslendi. Kimse duymadı onu. Bütün uşaklar kilerde Caligula'nın sağlığına içiyorlardı. Ama az sonra girişken bir köle, hazır etrafta kimse yokken ölünün odasından ne aşırabilirim diye bakmaya geldi. Oda karanlıktı ve Tiberius birden bağırınca korkudan aklı başından gitti. “Nerede o kahrolasıca uşaklar? Duymuyorlar mı sesimi? Peynir ekmek istiyorum, omlet, pirzola, bir bardak da Chios şarabı... Hemen! Hay Tanrının Gazabı! Kim çalmış yüzüğümü?" Köle can havliyle fırladı; oradan geçmekte olan Macro'ya çarpıyordu az daha. "İmparator yaşıyor efendim. Yemek istiyor ve yüzüğünü istiyor." Haber Saray'da hızla yayıldı ve tam bir kepazelik izledi bunu. Caligula'nın çevresini saranlar dört bir yana dağıldı. "Şükürler olsun! Haber yalanmış. Çok yaşa Tiberius!" sesleri duyuldu. Caligula utanç ve korkudan perişandı. Yüzüğü parmağından çıkararak gizleyecek bir yer aradı.

Bir tek Macro soğukkanlılığını korudu. "Yalanın daniskası bu," diye haykırdı. "Köle aklını kaçırmış olmalı. Çarmıha gerin onu Caesar! Eski İmparator öleli bir saat oldu." Caligula'ya bir şeyler fısıldadı ve Caligula'nın minnettar bir ifadeyle başını salladığı görüldü. Sonra

Tiberius un odasına seğirtti. Tiberius ayaktaydı; söve saya, ıhlayarak, titrek adımlarla kapıya doğru yürüyordu. Macro onu kucakladı, gerisin geriye yatağa attı ve yüzüne bir yastık bastırarak boğdu. Caligula kenardan bakıyordu.

Böylece Arruntius'la birlikte tutuklananlar salıverildi; ama ileride, çoğu Arruntius'un örneğini izlemiş olmayı dileyecekti. Bunlardan ayrı olarak, vatana ihanetle suçlanan, kadınlı erkekli, elli kişilik bir grup daha vardı. Çoğu, Macro'nun subaylarının şimdi Kentin bütün semtlerinde topladıkları “Korunma akçesi”ni ödemeye yan çizen dükkâncılar olduğundan, Senatoda etkili değildiler. Bunlar yargılanmış, suçlu bulunmuş ve 16 Mart günü idam edilmelerine karar verilmişti. Tam o gün geldi Tiberius'un ölüm haberi. Bu kişiler ve yakınları, artık kurtulacaklarım düşünerek sevinçten deliye döndüler. Ama Caligula Misenum’da olduğundan, zamanında başvuruda bulunulamadı. Cezaevi müdürü de, idamları erteleme sorumluluğunu alırsa işinden olmaktan korktu. Böylece, idam edildiler ve cesetleri, alışıldığı üzere, Merdivenler'den atıldı.

Bu. Tiberius'a karşı genel bir patlamanın kıvılcımı oldu. "Eşek arısı gibi, geberdikten sonra bile sokuyor," diye haykırdı biri. Halk Bölge amirlerinin başkanlığında lanetleme törenleri için meydanlarda toplandı: O canavarın bedeninin ve ruhunun sonsuza dek rahat ve huzur yüzü görmemesi için Toprak Ana'ya ve Ölüler Diyarının Yargıçlarına dualar ettiler. Tiberius'un cenazesi, güçlü bir Muhafız Alayı birliğinin korumasında Roma'ya getirildi. Caligula, yas tutanlardan biri olarak, cenaze alayına yaya katıldı ve çevre köyler akın akın geldi onu karşılamaya — yas tutarak değil, bayramlık giysileri içinde, Tanrı Germanicus’un bir oğlunu onları yönetmek için korudu diye sevinç gözyaşları dökerek... Yaşlı köylü kadınlar, "Ah, bir tane Caligula'mız! Civcivimiz! Bebeğimiz! Yıldızımız bizim!" diye bağırıyorlardı. Roma'ya birkaç mil kala, cenazenin Kente giriş hazırlıklarını yapmak için önden gitti Caligula. Ama o ayrıldıktan sonra, büyük bir kalabalık birikti, Appian Yolunu kalaslar ve koca koca yapı taşlarıyla kapattılar. Cenaze alayının öncüleri görününce, yuhalar, sövgüler ve "Tiberius Tiber'e!", "Merdivenlerden atın onu!", "Sonsuza dek kahrolsun!" sesleri duyuldu. Toplananların lideri şöyle haykırdı: "Askerler, biz Romalılar bu aşağılık bedenin Kente girmesine izin vermeyeceğiz.

Uğursuzluk getirecek bize. Onu Atella'ya geri götürüp oradaki amfiteatrda yarım yakın." Yarım yakılma, izninizle açıklayayım, yoksulların ve kimsesizlerin olağan sonuydu; Atella ise, orada her yıl kutlanan bağbozumu şenliklerinde çok eski zamanlardan beri sahnelenen bir tür kaba saba güldürüyle ünlenmiş bir kentti. Tiberius'un bir evi vardı Atella'da ve hemen hemen her yıl şenliğe katılırdı. Gösterilerin saf, kırsal müstehcenliğini düzmece bir kepazeliğe dönüştürmüştü. Kendi marifeti olan bu gösteriyi sahnelemek için de Atella halkına bir amfiteatr inşa ettirmişti.

Macro adamlarına barikata hücum emri verdi. Birkaç yurttaş öldü, birkaçı yaralandı; iki üç asker de atılan kaldırım taşlarıyla sersemleyip yere serildi. Karışıklığın artmasını Caligula önledi ve Tiberius'un cesedi, Mars Alanı’nda, gerektiği gibi yakıldı. Uğurlama konuşmasını Caligula yaptı. Çok resmi ve inceden inceye alay eden bîr konuşmaydı, büyük beğeni kazandı; çünkü içinde Augustus ve Germanicus'a ilişkin bir sürü şey geçiyor, ama Tiberius'un pek az sözü ediliyordu.

O gece bir şölende Caligula, orada bulunan herkesi ağlatan ve kendisine büyük itibar kazandıran bir hikâye anlattı. Misenumda, dedi, annesinin ve ağabeylerinin yazgılarını düşünerek, her zamanki gibi kederinden uyuyamadığı bir sabah, artık ne olursa olsun deyip onların katilinden öç almaya karar vermiş ve babasına ait olan hançeri alıp dosdoğru Tiberius'un odasına gitmiş. İmparator yatağında karabasanlar içinde sayıklıyor, kendini oradan oraya atıyormuş. Caligula saptamak üzere hançeri havaya kaldırmış, ama tanrısal bir ses çınlamış kulağında "Torunumun oğlu, elin orada kalsın! Onu öldürmen dine saygısızlık olur." Caligula şöyle demiş, "Ey Tanrı Augustus, o senin kendi soyundan olan annemi ve ağabeylerimi, öldürdü. Herkes bana baba katili dese bile, onların öcünü almam gerekmez mi?" “İmparator olacak yüce gönüllü oğlum, bunu yapmana gerek yok. Benim buyruğumla, Tanrılar ona her gece uykusunda işkence ederek sevdiklerinin öcünü alıyorlar.” Bunun üzerine, hançeri yatağın başucundaki masaya bırakıp çıkmış. Ertesi sabah Tiberius uyanıp da masadaki hançeri görünce ne olduğunu anlatmadı Caligula; Tiberius'un olaydan söz etmeyi göze alamadığı varsayıldı.

BÖLÜM XXIX

Caligula imparator olduğunda yirmi beş yaşındaydı. Bir prensin, tahta çıkışında bu kadar coşkuyla karşılandığı, ya da halkının mütevazı isteklerini (ki, yalnız huzur ve güvenlik istiyorlardı) yerine getirmesi için daha elverişli koşulların bulunduğu — eğer olmuşsa — çok enderdir dünya tarihinde. Tıka basa dolu bir hazine, iyi eğitilmiş ordular, pek az bir özenle yeniden kusursuz işleyebilecek, sağlam bir idari sistem (çünkü, Tiberius'un bütün aldırışsızlığına karşın, Livia'nın kurmuş olduğu düzenle, İmparatorlukta işler hâlâ oldukça iyi yürüyordu) vardı. Bütün bu avantajlar, Germanicus'un oğlu olarak devraldığı sevgi ve güvene ve Tiberius'un ölümünden duyulan büyük ferahlığa eklenince, tarihe "İyi yürekli Caligula," ya da "Bilge Caligula," ya da "Kurtarıcı Caligula" olarak geçmesi için ne bulunmaz bir fırsat çıkmıştı karşısına? Ama böyle şeyler yazmam anlamsız. Çünkü eğer Caligula halkın sandığı gibi biri olsaydı, ne ağabeylerinden daha uzun yaşayabilir, ne de Tiberius'un vârisi seçilebilirdi. Claudius, üstat Athenodorus'un bu tür olanaksız olasılıkları ne kadar küçümsediğini anımsa: "Eğer Truva'nın Tahta Atı doğursaydı, at beslemek çok daha ucuz olurdu bugün," derdi bu gibi burumlarda.

Ben, annem, Macro ve daha bir iki kişi dışında herkesin, karakteri hakkında beslediği bu çok yanlış düşünceyi teşvik etmek, hatta bununla tutarlı birtakım işler yapmak, başlangıçta hoşuna gitti Caligula'nın. Ayrıca, yerini sağlama almak istiyordu. Tam bir eylem özgürlüğüne sahip olmasına iki engel vardı. Biri Macro'ydu: Gücü onu tehlikeli kılıyordu. Öteki Gemellus'tu. Çünkü, Tiberius'un vasiyeti okunduğunda (gizlilik uğruna sadece birkaç azatlı ve cahil balıkçı tanıklık etmişti vasiyete), ihtiyar tilkinin, Caligula'yı birinci vârisi ve bir kaza durumunda, Gemellus'u ikinci vârisi yapmadığı görülmüştü: Salt sorun yaratmak için, bir yıl biri, ertesi yıl öteki yönetmek üzere, ortak vâris atamıştı onları.

Ne var ki, Gemellus ergin değildi; dolayısıyla, Senato'ya bile giremezdi henüz. Oysa, Caligula ikinci dereceden yargıç (yasal sınırdan birkaç yıl önce) ve Pontif ti. Bu nedenle, Senato, Tiberius vasiyeti yaptığında akli dengesinin yerinde olmadığı yolunda Caligula'nın ileri sürdüğü görüşü

benimsedi ve engel çıkarmaksızın, iktidarı tümüyle Caligula'ya vermeyi kabul etti. Bu Gemellus meselesi dışında, Caligula vasiyetin bütün maddelerini yerine getirdi ve kime ne bırakılmışsa, hepsini hiç gecikilmeden ödedi. Yalnız. Gemellus'un “imparatorun Özel Hesabı” içindeki payını, Özel Hesap hükümranlığın ayrılmaz bir parçasıdır gerekçesiyle ödemedi.

Vasiyete göre, Muhafız Alayı’na, adam başına elli altın verilmeliydi. Macro'yu ortadan kaldırma zamanı geldiğinde, onların bağlılığını sağlama almak için, Caligula bu miktarı iki katına çıkardı. Roma halkına, onlara bırakılan dört yüz elli bin altını, adam başına üç altın da kendinden ekleyerek ödedi. Bu parayı, ergin olduğu gün dağıtmak istediğini, ama eski İmparatorun bunu yasakladığını söyledi. Ordulara Augustus'un vasiyetindeki miktarın aynı bırakılmıştı; ama bu kez zamanında ödendi. Dahası, Livia'nın vasiyetinde geçen ve biz mirasçıların "umutsuz alacaklar" olarak üstüne bir bardak su içtiğimiz paraları da ödedi. Benim için, Tiberius'un vasiyetindeki en ilginç iki madde şunlardı: Bana, Pollio'nun bana vasiyet etmiş olduğu ama kendisinin üstüne oturduğu tarih kitaplarıyla başka birtakım değerli kitaplarla ayrıca yirmi bin altın verilmesini öngören madde; ve Vesta Başrahibesi yaptığı Vipsania'nın torununa, kendisi ya da Vestalar için gönlünce harcamak üzere yüz bin altın bırakan madde. Başrahibe, öldürülen Gallus'un torunu olarak, altınları erittirdi ve dedesinin külleri için bir altın sandık yaptırdı.

Livia’yla Tiberius'tan miras kalan bu paralarla şimdi oldukça varlıklı sayılırdım. Caligula, ayaklanma sırasında Germanicus için bulduğum elli bin altını da ödeyerek beni büsbütün şaşırttı. Parayı reddetmeme izin vermedi ve almamakta direnirsem, birikmiş faizleri de vereceğini söyledi: Babasının anısına olan bir borçmuş bu. Calpurnia'ya yeni servetimi anlattığımda, sevinmekten çok üzülmüş göründü. "Sana hayrı olmaz" dedi, "Bir vatana ihanet suçlamasıyla malını mülkünü muhbirlere kaptıracağına, eskisi gibi karınca kararınca idare etmen daha iyi olmaz mı?" Calpurnia, biliyorsunuz, Acte'nin yerini alan kızdı. Yaşına göre çok uyanıktı (on yedi yaşındaydı).

Ne demek istiyorsun Calpurnia? Ne muhbiri? Roma'da yok böyle şeyler artık; vatana ihanet davaları da yok.

Muhbirlerin 'Kıvılcımcı'larla birlikte gemiye bindirilip postalandığını duymadım. dedi. (Tiberius'un boyalı "yetimleri" Caligula tarafından sürgün edilmişlerdi. Caligula, halka ne kadar iffetli olduğunu göstermek için, tümünü birden çok sağlıksız bir yer olan Sardinia Adası'na göndermiş ve yol yapımında çalışarak hayatlarını alınlarının teriyle kazanmalarını söylemişti. Ellerine kazma kürek verildiğinde, bir kısmı düşüp öldü; sağ kalanlar ise — en nazeninleri bile — kırbaç altında çalışmak zorunda kaldılar. Neyse ki çok geçmeden talih yüzlerine güldü: Ansızın saldıran bir korsan teknesi onları tutsak aldı ve Lübnan'daki Sur kentine götürdü. Orada, hovarda Doğulu mirasyedilere köle olarak satıldılar.)

“Ama tekrar eski oyunlarını tezgahlamaya cesaret edemezler Calpurnia.”

Calpurnia elindeki gergefi bıraktı: "Claudius, ben ne politikacıyım, ne de bilim adamı; ama hiç değilse, şu fahişe aklımla birkaç basit hesap yapabilirim. Eski İmparator ne kadar para bıraktı?"

Yirmi yedi milyon altın dolayında. Büyük para bu.

Peki yeni imparator, vasiyet gereği ya da armağan olarak ne kadar ödedi?

Üç buçuk milyon kadar. Evet, en azından o kadar.

Peki, İmparator olalı beri, amfiteatr ve arenadaki gösteriler için kaç tane pars. ayı, aslan, kaplan, yaban öküzü vb getirtti?

“Yirmi bin kadar sanırım. Belki daha fazla.”

“Peki, tapınaklarda başka kaç hayvan kurban edildi?”

Bilmem. Yüz ile iki yüz bin arasında tahminimce.

"Bütün o flaman kuşları, çöl antilopları, zebralar, İngiliz kastorları epey para tutmuş olmalı. Hayvanların alımı, arenaya çıkanların ücreti, kılıç

dövüşçüleri, — söylediklerine göre, şimdi onlar Augustus'un gününde aldıklarının dört katını alıyorlarmış — bütün o resmi davetler, süslü arabalar, tiyatro gösterileri — diyorlar ki, eski İmparatorun sürgüne gönderdiği aktörleri geri getirttiğinde, işsiz kaldıkları bütün yıllar için de ödeme yapmış onlara, ne dersin? Bir de yarış atlarına harcadığı parayı düşün. Eh, şuna buna derken pek fazla bir şey kalmış olamaz yirmi milyondan, değil mi."

“Galiba haklısın Calpurnia.”

“Üç ayda yedi milyon! Ölen bütün zenginler paralarının tümünü ona bıraksalar bile, bu hızla harcamaya hangi para dayanır? İmparatorluğun geliri, işleri babaannenin yürüttüğü ve hesapları denetlediği zamandan daha az şimdi.”

Belki bol para sahibi olmanın ilk heyecanından sonra daha tutumlu olur. Para harcamak için iyi bir mazereti var: Tiberius'un iktidarı sırasında paranın Hazinede atıl durması ticareti çok olumsuz etkiledi, diyor. Birkaç milyonu tekrar sürmek istiyor piyasaya.

Eh, onu benden iyi tanıyorsun. Belki biliyordur tam nerede duracağını. Ama eğer bu hızla giderse, iki yıla kalmaz beş parasız bulur kendini. O zaman kim verecek parayı? Onun için muhbirlerle vatana ihanet davalarından söz ettim.

Calpurnia, dedim, "para hâlâ elimdeyken sana bir inci gerdanlık alacağım. Zekân güzelliğinden aşağı kalmıyor. Umarım bir o kadar tedbirlisindir de."

Ayıp olmazsa, nakit parayı yeğlerdim, dedi. Ertesi gün ona 500 altın verdim. Bir fahişenin kızı olan fahişe Calpurnia, evlendiğim dört soylu kadından daha zeki, sadık, sevecen ve dürüsttü. Çok geçmeden ona özel işlerimden de söz etmeye başladım ve hemen belirteyim, bunu yaptığıma bir kez olsun pişman olmadım.

Tiberius'un cenazesi kalkar kalkmaz, havanın çok kötü olmasına karşın, Caligula gemiye binip annesinin ve ağabeyi Nero'nun gömüldüğü adalara doğru yola çıktı. Onların yarım yakılmış cesetlerini geri getirdi, gereğince

yaktırdı, küllerini de Augustus'un mezarına koydurttu. Annesinin anısına, her yıl kılıç dövüşleri ve at yarışlarıyla kutlanacak yeni bir şenlik başlattı. Onun ve ağabeylerinin ruhlarına her yıl kurban kesilmesini buyurdu. Eylül ayına "Germanicus" adını verdi (bir önceki aya. Augustus'un adının verildiği gibi). Anneme de, tek bir kararla, Livia'ya yaşamı boyunca verilmiş payelerin tümünü birden verdi ve onu

Augustus'un Başrahibesi atadı.

Bundan sonra, erkek kadın bütün sürgün edilenlerin geri dönmesini ve bütün siyasi mahkûmların salıverilmesini sağlayan bir genel af çıkardı. Aralarında annesinin ve ağabeylerinin duruşma dosyalarının da bulunduğu bir yığın suç belgesini, Pazar Yeri'nde, herkesin gözü önünde yaktı. Bunların hiçbirini okumadığına yemin ederek, vaktiyle muhbirlik etmiş veya şu ya da bu şekilde sevdiklerinin acıklı sonuna katkıda bulunmuş olanların da korkmamasını söyledi: O kötü günlerin bütün kayıtlan yok edilmişti artık. Aslında, yaktığı şeyler o belgelerin suretleriydi sadece; asıllarını saklamıştı. Augustus'un örneğini izleyerek, Şövalyelerle Senatörlerin örgütlerini inceledi, her ikisinden de uygun olmayan üyeleri çıkarttı; Tiberius'un örneğini izleyerek, İmparator ve Halkın Koruyucusu unvanları dışında, tüm unvanları reddetti, heykellerinin dikilmesini yasakladı. Bu havasının ne kadar süreceğini ve Senato'nun kendisine İmparatorluk yetkisini verdiği gün, iktidarı onlarla paylaşacağı ve onlara sadakatle hizmet edeceği yolundaki sözünü daha ne kadar tutacağını merak ediyordum.

İmparator olduktan altı ay sonra, eylülde, işbaşındaki Konsüllerin görev süresi doldu ve Caligula Konsüllüklerden birini, bir süre için, üstüne aldı. Öteki Konsüllüğe kimi seçti dersiniz? İnanmak zor, ama beni! Ve yirmi üç yıl önce, şahsıma boş unvanlar değil, gerçek görevler verilmesi için Tiberius'a yalvaran ben, şimdi bu' görevi her isteyene seve seve devrederdim. Yazılarıma dönmek istediğimden değildi bu (çünkü Etrüsk tarihimi tamamlamış, düzeltmelerini yapmış ve henüz yeni bir çalışmaya başlamamıştım); ama bir zamanlar onca uğraşla öğrendiğim idare yöntemlerini, hukuk formüllerini, örf ve âdetleri tümüyle unutmuştum ve Senato'da son derece rahatsız hissediyordum kendimi. Ayrıca, Roma’da çok

az bulunduğumdan, işlerin süratle yürümesi için kimden nasıl yararlanacağımı ya da kimin gerçekten forslu olduğunu hiç bilmiyordum. Daha ilk günden başım derde girdi Caligula'yla. Bana, Nero ile Drusus'un Pazar Yerine dikilecek heykellerini yaptırma görevini vermişti. Heykelleri ısmarladığım Yunanlı yapımcılar da, tören için Aralık başında saptanan güne kadar işi yetiştireceklerine söz verdiler. Üç gün önce heykeller neye benzemiş diye görmeye gittim. Namussuzlar daha başlamamışlardı. İstenen renk mermer yeni geldi gibisinden bir özür ileri sürdüler. Tepem attı (böyle durumlarda çoğu kez kendimi tutamam, ama öfkem uzun sürmez) ve onlara, eğer işçileri hemen işe başlatıp gece gündüz çalıştırmazlarda, topunu birden — iş sahibini de, müdürleri de, işçileri de — Kentten attıracağım dedim. Bağırtımdan elleri ayaklarına dolaştı belki; çünkü, Nero'nun heykeli törenden önceki akşam yapıldığı halde, —oldukça da benzetmişlerdi — dikkatsiz bir yontucu her nasıl becerdiyse, Drusus'un elini bileğinden kırmıştı. Bu tür kırıkları onarmak mümkündür, ama ek yeri her zaman belli olur. Caligula'ya, onca önemli bir tören için yamalı bir yapıt sunamazdım elbet. Tek yapabileceğimi yaptım ve dosdoğru gidip ona Drusus'un hazır olmayacağını söyledim. Tanrım, nasıl köpürdü! Hiçbir açıklamamı dinlemedi, Konsüllüğümü geri alacağını söyledi. Bereket, zaten kendisi ertesi gün asıl Konsül seçilmiş olanlar lehine Konsüllükten çekilmeye karar vermişti ve benden de çekilmemi isteyecekti; dolayısıyla bu tehditten bir şey çıkmadı, hatta gelecek dört yıl için gene onunla birlikte Konsül seçildim.

Saray'a yerleşmem bekleniyordu ve Caligula'nın her tür ahlaksızlığa karşı sert söylevleri (Augustus üslubunda) yüzünden, bekâr olduğum halde Calpurnia'yı yanıma getirtemezdim. Onu Capua'da bırakmak zorunda kaldım; ancak ara sıra bir kaçamak yapıp onu görmeye gidebiliyordum. Caligula'nın kendi davranışları, kınadığı ahlak anlayışının çerçevesine girmiyor gibiydi. Evlenmeye söz verdiği Macro'nun karısı Ennia'dan bıkmaya başlamıştı (Macro, onun isteği üzerine boşamıştı karısını). Şimdi "İzciler" adını taktığı bir takım çılgın tiplerle geceleri çapkınlığa çıkar olmuştu. Grup genellikle üç genç subay, iki ünlü kılıç dövüşçüsü, aktör Apelles ve hemen hemen girdiği her yarışı kazanan, Roma'nın en iyi araba sürücüsü Eutychus'dan oluşuyordu, Caligula şimdi Pırasa Yeşillerimin koyu bir yandaşıydı ve en hızlı atları bulmak için dünyanın dört bir yanına adanı

salıyordu. Dinsel bir neden uydurmuştu araba yarışlarının sık yapılabilmesi için. Öteki renklere karşı, zenginlerle bahse girerek (adamlar, terbiye gereği reddedemiyorlardı) epey para kazandı. Ama bu yoldan elde etliği, harcamalarının ummanında sadece bir damlaydı. Geceleri kılık değiştirerek, o çılgın "izciler" grubuyla Kentin en pespaye yerlerinde dolaşıyordu. Bu kaçamaklar sırasında çoğu kez gece bekçileriyle çatışma çıkıyor ve rezalet, Bekçilerin Amiri tarafından özenle örtbas ediliyordu.

Caligula'nın üç kız kardeşi de (Drusilla, Agrippinilla ve Lesbia) soylu kişilerle evliydiler. Ama Caligula onların Saray'a yerleşmelerinde diretti. Agrippinilla ve Lesbia'ya kocalarını da birlikte getirmeleri söylendi; Drusilla ise kocasından ayrılmak zorunda kaldı: Kocası (adı Cassius Longinus'tu) Küçük Asya'yı yönetmeye gönderildi. Caligula, üç kız kardeşine en büyük saygının gösterilmesini buyurdu ve onlara Vesta rahibelerinin tüm ayrıcalıklarını tanıdı. Kendi sağlığı ve güvenliği için edilen dualara, hatta devlet memurlarının ve rahiplerin işe başlarken ettikleri resmi yemine bile adlarını koydurttu: ..."kendi canımı ve çocuklarımınkini, İmparator'un ve O'nun kız kardeşlerininkinden daha üstün tutmayacağım." Caligula'nın kız kardeşlerine karşı tutumunu garipsiyordu insanlar; sanki kardeşleri değil, karılarıymış gibi davranıyordu onlara.

En sevdiği Drusilla'ydı. Ama Drusilla, o kocadan kurtulduğu için talihli sayılsa da, sürekli mutsuz görünüyordu şimdi; ve ne kadar mutsuz görünürse, Caligula'nın ona karşı ilgisi o kadar artıyordu. Salt göstermelik olarak, onu Aemilius Lepidus adında bir kuzeniyle evlendirdi. Bu delikanlı, Julilla'nın kızı Aemilia'nm (yıllar önce az kalsın benim evleneceğim kız) daha önce de sözünü ettiğim sarsak küçük kardeşiydi. Oğlansı görünüşü ve Caligula'ya karşı yaltakçılığı yüzünden Ganymedes adı takılan bu Aemilius Lepidus "İzciler"in değerli bir üyesiydi. Caligula'dan yedi yaş büyüktü, ama Caligula ona on üç yaşında bir çocukmuş gibi davranıyor o da bundan hoşnut görünüyordu. Drusilla tahammül edemiyordu ona. Ama Agrippinilla ve Lesbia sürekli yatak odasına girip çıkıyor, onunla gülüşüyor, şakalaşıyor, oyunlar oynuyorlardı. Kocaları da buna aldırış etmiyor gibiydi. Saray'daki yaşamı son derece düzensiz buldum. Rahatımın sağlanmadığını, hizmetkârların iyi eğitilmiş olmadığını, ya da konuklara gereken terbiye ve incelikle davranamadığını söylemiyorum. Ama filanca ile falanca arasında

hangi nazik ilişkinin var olduğunu hiçbir zaman tam bilemiyordum. Sözgelimi, bir ara Agrippinilla ile Lesbia kocalarını değiş tokuş etmiş gibiydiler; bir an sonra Apéllesele Lesbia ve araba sürücüsüyle Agrippinilla arasında özel bir yakınlık var gibiydi. Caligula ile Ganymedes'e gelince... Her neyse, "düzensiz"le ne kastettiğimi yeterince belirttim sanırım. Onların arasında, orta yaşı geçkin ve yeni kuşağın davranışlarına akıl erdiremeyen bir tek ben vardım. Gemellus da Saray'da oturuyordu.

Ürkek, narin yapılı, sürekli tırnaklarını yiyen bir oğlandı. Onu genellikle bir köşeye büzülmüş, vazolar içi nymph ve satyr desenleri çiziyor görürdünüz. Gemellus hakkında size pek fazla bir şey anlatamam; ona acıdığımdan (çünkü o da en az benim kadar "takım dışı"ydı) birkaç kez onunla konuşmaya çalıştım; ama galiba Caligula aleyhinde ağzından laf almak için ona yakınlık gösterdiğimi sandı, çünkü her sorumu tek heceli sözcüklerle yanıtladı. Erginlik giysisini giydiği gün, Caligula onu oğlu ve vârisi ilan etti ve "Genç Askerlerin Lideri" atadı; ama monarşiyi onunla paylaşmaktan çok farklı bir şeydi bu.

Caligula hastalandı, bir ay boyunca yaşamla ölüm arasında gidip geldi. Hekimler beyin humması diyordu. Roma'da öyle büyük bir panik havası esti ki, sayılan on binin altına hiç düşmeyen bir kitle, olumlu bir haber umuduyla, gece gündüz Saray'ın çevresinde nöbet tuttu. Odamın penceresine yükselen mırıltılarla fısıltılar, uzakta çakıllar üzerinden akan bir derenin sesi gibiydi. Çok ilginç birtakım üzüntü gösterileri de oldu. Bazı kişiler evlerinin kapısına, eğer ölüm elini geri çekip İmparator'u bağışlarsa, karşılığında O'na kendi canlarını vermeyi vaat eden kâğıtlar yapıştırdılar. Genel bir kabullenmeyle, Saray'ın yarım mil çevresinde, bütün trafik gürültüsü, sokak sesleri ve müzik durdu. Augustus'un hastalığı (hani Musa'nın sözümona iyileştirdiği hastalığı) sırasında bile olmamıştı böyle bir şey. Haber bülteni hep aynıydı: “Değişiklik yok.”

Bir akşam Drusilla kapımı tıkırdattı: "Claudius Amca, İmparator çok acele sizi görmek istiyor. Hemen gelin. Hiç oyalanmayın yolda"

“Niçin istiyor beni?”

“Bilmiyorum, Ama Tanrı aşkına, suyuna gidin. Yanında bir kılıç var. İşitmek istediğini söylemezseniz öldürür sizi. Bu sabah kılıcın ucunu boğazıma dayadı. Onu sevmiyormuşum, dedi. Seviyorum diye yemin üstüne yemin etmek zorunda kaldım ‘İstersen öldür beni, bir tanem,’ dedim. Ah Claudius Amca, keşke hiç doğmasaydım! Deli o. Oldum olası deliydi. Ama şimdi deliden de beler. Şeytan girmiş içine.”

Caligula'nın, her yanı kalın perdeler ve halılarla kaplı yatak odasına girdim. Cılız ışıklı bir yağ kandili yanıyordu yatağın başucunda. Odanın havası ağırdı. Caligula'nın huysuz sesi selamladı beni. "Gene geciktin. Sana acele et dememiş miydim?" Hastaya benzemiyordu, sağlıksız görünüyordu sadece. İki iri kıyım, sağır dilsiz köle, ellerinde balta, yatağının her iki yanında nöbet tutuyordu.

Onu selamlayarak şöyle dedim: "Acele etmez miyim hiç! Ayağım topal olmasa, çıkmamla varmam bir olacaktı. Sizi canlanmış görmek ve yeniden sesinizi duymak ne büyük mutluluk Caesar. Daha iyisinizdir umarım."

“Hasta değildim aslında, Sadece dinleniyordum. Ve bir değişimden geçiyordum. Tarihteki en önemli dinsel olay bu. Tevekkeli değil Kent bu kadar sessiz.”

Benden anlayış beklediğini hissettim: "Değişim çok sancılı oldu mu, İmparator? Umarım fazla acı çekmemişsinizdir."

Kendi anammışım kadar sancılı. Çok zor bir doğum yaptım. Bereket, hepsini unuttum şimdi. Ya da hemen hemen hepsini. Çünkü ben olağanüstü erken gelişmiş bir çocuktum; dünyaya geldiğimde beni yıkayan ebelerin hayranlık dolu yüzlerini, verdiğim mücadeleden toparlanmam için dudaklarıma damlattıkları şarabın tadını gayet iyi hatırlıyorum.

Şaşırtıcı bir bellek, İmparator. Ama izninizle sorabilir miyim, uğradığınız bu görkemli değişimin niteliği tanı olarak nedir?

Belli olmuyor mu hemen? diye öfkeyle sordu.

Drusilla'nın "içine şeytan girmiş"' sözü ve Babaannem Livia ile (ölüm döşeğindeyken) aramızda geçen konuşma verdi ipucunu. Yere kapandım ve ona Tanrı olarak tapındım.

Bir iki dakika sonra, yattığım yerden, ona tapınma mutluluğuna erişen ilk kişi ben miyim, diye sordum. Evet, dedi ve ben şükranla dolup taştım. Düşünceye dalmış, kılıcının ucuyla ensemi dürtüp duruyordu. Sonum geldi, diye geçirdim içimden.

Hâlâ insan görünüm ündeyim tabii; onun için Tanrılaştığımı hemen farketmemen doğal, dedi.

Nasıl oldu da göremedim, anlamıyorum. Yüzünüz bu loşlukta lamba gibi ışıl ışıl.

Öyle mi? diye sordu ilgiyle. "Kalk, şu aynayı ver bana."

Ona cilalı çelik aynayı uzattım; kabul etti yüzünün parlak bir ışık saçtığını. Bu keyifle kendinden söz etmeye başladı.

Biliyordum bunun olacağını, dedi. "Ben her zaman Tanrı’ydım. Düşünsene, iki yaşımda, babamın ordusunun çıkardığı ayaklanmayı bastırıp Roma'yı kurtardım. Olağanüstüydü bu. Tanrı Merkür'ün çocukken yaptıkları ya da beşiğindeki yılanları boğan Herkül'ün hikâyeleri gibi..."

“Merkür'ün bütün yaptığı bir iki öküz aşırmak ve lirinin tellerini tıngırdatmak. Sizin yaptığınızla kıyaslamak bile abes.”

“Dahası, ben sekiz yaşımda babamı öldürdüm. Bunu Zeus bile yapmadı. O sadece sürgün etti ihtiyarı.”

Bu sözleri de aynı türden bir hezeyan olarak dinledim; ama yine de laf olsun diye sordum, "Neden yaptınız bunu?"

“Önümde bir engeldi. Beni terbiye etmeye kalkıştı. Beni — genç bir Tanrı’yı! Aklın alıyor mu? Ben de onu korkudan öldürdüm. Antakya'daki evimize birtakım ölü şeyler sokup yer taşlarının altına sakladım; duvarlara

büyüler yazdım; odamda bir horoz gizledim, ona yürü emrini versin diye... Hekate'sini çaldım. Bak, hurda işte! Hep yastığımın altında durur.” Yeşim heykelciği çıkarıp gösterdi.

Germanicus'un uğurunu tanıyınca yüreğim buz gibi oldu. Dehşet içinde bir sesle, "Sîzdiniz demek o. Kapısı sürgülü odaya küçük pencereden girip duvarlara büyüleri çizen de sizdiniz."

Gururla başını sallayıp anlatmaya devam etti: "Sadece öz babamı değil, manevi babamı, Tiberius'u da öldürdüm, biliyorsun. Hem Zeus sadece bir kız kardeşiyle yattığı halde, ben üç kardeşimle de yattım. Martina, Zeus gibi olmam için öyle yapmam gerektiğini söylemişti."

“Martina'yı iyi tanıyordunuz demek?”

“Tabii tanıyordum. Annemle babam Mısır'dayken her gece ona giderdim. Çok akıllı kadındı. Sana bir şey daha söyleyeyim. Drusilla da Tanrıça, Kendi Tanrılığımı ilan ederken duyuracağım bunu. Drusilla’yı

öyle seviyorum ki! Neredeyse onun beni sevdiği kadar..."

“Kutsal niyetlerinizin neler olduğunu sorabilir miyim? Bu değişim Roma’yı mutlaka derinden etkileyecek.”

“Pek tabii. İlkin, cümle âlemi büyük bir dehşete salacağım. Bir sürü pimpirik ihtiyarın beni yönetmesine izin veremem artık. Onlara göstereceğim... Ama cadaloz babaannen Livia'yı hatırlıyorsun değil mi? Çok komikti doğrusu. Her nasılsa, Doğu'da son bin yıldır bütün kehanetlerde çıkan 'sonsuza dek kalıcı Tanrı'nın kendisi olacağı fikrine saplanmıştı. Sanırım, kendisinin kastedildiğine onu Thrasyllus inandırmıştı. Thrasyllus hiç yalan söylemezdi, ama bayılırdı insanları ters yollara yöneltmeye. Aslında Livia kehaneti tamı tamına bilmiyordu. Çünkü, bu Tanrı kadın değil, erkek olacak; Roma'da doğmamış olacak (ben Antium'da doğdum), ama Roma'da hüküm sürecek; bir barış döneminde doğmuş olacak (benim gibi), ama ölümünden sonra sayısız savaşın nedeni olacak. Genç yaşta ölecek. İlkin, halkı tarafından çok sevilecek, sonra nefret edilecek ve sonunda, herkes tarafından terk edilmiş olarak, acılar içinde

ölecek. ‘Kulları kanını içecek.’ Sonra, ölümünden sonra, dünyadaki ve bizim henüz bilmediğimiz diyarlardaki bütün diğer Tanrıları yönetecek. Bu ben olabilirim ancak. Martina, son günlerde Yakındoğu'da bir Tanrı'nın doğmuş olduğuna işaret eden birçok belirti görüldüğünü söyledi. En çok heyecanlanan Yahudilermiş.

Nedense, özel bir ilgi duyuyorlarmış buna. Onların kenti Kudüs'e bir kez babamla gitmiştim. Olsa olsa tanrısallığımı ilk orada açığa vurduğum içindir.” Durdu.

Çok isterdim bunu öğrenmeyi, dedim.

"Aslında pek bir şey değil. Muziplik olsun diye, birtakım rahiplerle hekimlerin din konusunda tartıştıkları bir eve girip ansızın bağırdım;

‘ Hepiniz cahil, sahtekâr ihtiyarlarsınız. Bu işi de hiç mi hiç bilmiyorsunuz.’ Sözlerim büyük bir etki yarattı ve ak sakallı bir ihtiyar sordu: ‘Ya? Peki sen kimsin Evlat? Kehanette sözü edilen sen misin?’ ‘Evet,’ dedim gözümü kırpmadan. Heyecandan ağlayarak, ‘0 halde bizi eğit!’ dedi. ‘Asla! Bu kendimi alçaltmak olur,’ deyip dışarıya fırladım.

Suratlarını görecektin! Yok, Livia kendi çapında zeki ve becerikli bir kadındı — bir dişi Odisseus'tu. Yüzüne de söyledim bunu. Belki bir gün, söz verdiğim gibi, onu Tanrıça yaparım, ama acelesi yok. Zaten hiçbir zaman önemli bir Tanrıça olamaz. Belki onu memur ve muhasebecilerin koruyucu Tanrıçası yaparız; çünkü kafası hesaba yatkındı. Ha, bir de zehir uzmanlarını ekleyelim... Merkür gibi olsun. Biliyorsun, tüccarlar ve gezginlerin yanı sıra, hırsızlar da Merkür'ün koruması altındaydı.”

Doğruya doğru,"" dedim. ""Ama her şeyden önce bilmek istediğim şu: Size hangi adla tapınmam gerek? Sözgelimi, size Zeus demem yanlış olmaz mı? Zeus'tan daha yüce biri değil misiniz?"""

Ah, Zeus'tan büyük kuşkusuz, ama henüz tanınmayan. Yine de sanırım şimdilik kendime Zeus diyeceğim — Latin Zeus'u. O Yunanlı heriften kendimi ayırt etmek için. Yakında onunla hesaplaşmam gerekecek. Meydanı boş buldu. Ne zamandır kendi bildiğini okuyor.

Nasıl oluyor da babanız Tanrı değildi? Babası Tanrı olmayan bir Tanrı hiç duymamıştım.

Çok basit. Tanrı Augustus benim babamdı.

Ama o sizi evlat edinmedi yanılmıyorsam. Ağabeylerinizi evlat edinmiş ve sizi babanızın soyunu sürdürmeye bırakmıştı.

Manevi babam demek istemiyorum. Kızı Julia ile yasadışı ilişkisinden olan oğluyum ben. Öyle olmalıyım. Tek mümkün olan çözüm bu. Besbelli Agrippina'nın oğlu değilim: Onun babası kıvır zıvır biriydi. Olmaz öyle saçmalık.

Bu durumda Germanicus'un da onun babası olmayacağına, dolayısıyla kız kardeşlerinin sadece yeğenleri olacağına işaret edecek kadar budala değildim. Drusilla'nın öğütlediği gibi suyuna giderek şöyle dedim: "Hayatımın en görkemli anı bu. İzin verin, çekileyim ve kalan gücümle hemen gidip size kurban keseyim. Saçtığınız Tanrısal hava benim ölümlü burnum için fazla kuvvetli. Bayılmak üzereyim." Oda son derece havasızdı. Caligula, yatağa gireli beri pencereleri açtırmamıştı.

“Huzur içinde git," dedi. "Seni öldürmeyi düşünmüştüm, ama vazgeçtim şimdi. İzcilere Tanrılığımı ve yüzümün ışığını anlat, ama başka bir şey söyleme. Gerisi için seni kutsal yeminle bağlıyorum.”

Yine yerde, gerisin geri sürünerek çıktım, koridorda Ganymedes beni durdurup ne haber diye sordu. "Tanrı olmuş, hem de çok önemli bir Tanrı, öyle diyor. Yüzü ışık saçıyor," dedim. "Biz Ölümlüler için kötü haber bu," dedi Ganymedes, "ama biliyordum böyle olacağını. Uyarın için sağ ol. Ötekilere de ileteceğim. Drusilla biliyor mu? Hayır? O halde ona da söylerim."

Kendisinin de Tanrıça olduğunu söyle," dedim, "ola ki fark etmemiştîr."

Odama döndükten sonra şöyle düşündüm: "İyi oldu bu. Yakında herkes deli olduğunu görecek ve onu kapatacaklar. Şimdi Augustus soyundan İmparator olacak yaşta hiç kimse yok. Ganymedes dışında. O da, ne

yeterince seviliyor, ne de gereken güçlü kişiliğe sahip. Cumhuriyet rejimi geri gelecek. Caligula'nın kayınpederi tam bu işin adamı. Senatodaki herkesten daha etkili. Onu desteklerim. Bir de Macro'yu defedip Muhafız Alayı komutanlığına namuslu birini getirebilirsek iş kolaylaşır. Muhafız Alayı en büyük engel. Cumhuriyetçi bir Senatonun, onlara adam başına elli ya da yüz altın dağıtılmasına oy vermeyeceğini bilirler. Evet. Sejanus'un onları Tiberius Amcam için bir tür özel orduya çevirme fikriydi monarşiye bu Doğu usulü mutlakıyet niteliğini veren. Kışlayı dağıtıp adamları, eskiden olduğu gibi ayrı binalarda toplamalıyız gene."

Ama — inanır mısınız? — Caligula'nın Tanrılığı herkes tarafından sorgusuz sualsiz benimsendi, Caligula, bir süre haberi el altından yayılmaya bırakmayı ve yasal olarak hâlâ ölümlü kalmayı yeğledi.

Çünkü, her göründüğünde herkes yere kapanmak zorunda kalırsa,

İzcilerle arasındaki serbest ve rahat ilişki bozulacak ve eğlencesi kısıtlanacaktı. Ama, iyileşmesinden (tarifsiz sevinç gösterileriyle kutlanmıştı bu) on gün sonra, Augustus'a yaşamı boyu verilen unvanların tümünü ve bir iki fazlasını kendine vermişti. İyi yürekli Caesar'dı. Orduların Babası Caesar’dı. En Verici ve En Güçlü Caesar'dı. Ülkenin Babası'ydı. Bu sonuncu unvanı Tiberius yaşamı boyunca kararlılıkla reddetmişti.

Gemellus terörün ilk kurbanı oldu. Caligula Muhafız Alayı'ndan bir subay çağırtıp 'Oğlum olacak o haini hemen öldürün," dedi. Bundan sonraki kurban Caligula'nın kayınpederiydi. Silanus ailesindendi. Kızı Junia Caligula ile evlenmiş, ama Caligula İmparator olmadan bir yıl önce. doğum yaparken ölmüştü. Silanus, Tiberius tarafından sadakatinden asla şüphe edilmeyen tek senatör olma ayrıcalığına sahipti: Tiberius onun verdiği yargı kararlarını yeniden gözden geçirmeyi her zaman reddetmişti. Şimdi Caligula ona şöyle bir mesaj gönderdi: "Yarın şafaktan önce ölü olmalısın." Zavallı adam ailesiyle vedalaşıp usturayla boğazını kesti. Caligula, Senato'ya bir mektupla, Gemellus'un bir haine yaraşır biçimde öldüğünü bildirdi: Kendi tehlikeli hastalığı sırasında kurtulması için hiç dua etmemiş, hatta Özel Muhafızlar’ın subaylarını elde etmeye yeltenmişti. Dahası, ne zaman Saray'a yemeğe gelse panzehir alıyor ve baştan ayağa ilaç

kokuyordu. "Ama Caesar'a karşı panzehir var mıdır?" Kayınpederi de bir başka haindi: Annesiyle ağabeyinin yarım yakılmış cesetlerini almak için Pandataria ve Ponza'ya gittiği o fırtınalı gün, kayınpederi onunla gelmeyi reddetmiş, gemi fırtınada parçalanır da kendisi monarşiye el koyabilir umuduyla Kentte kalmıştı.

Senato bu açıklamaları kabul etti. İşin aslı şuydu: Silanus öyle kötü bir denizciydi ki, tekneyle her çıktığında, güzel havada bile, deniz tutmasından perişan olurdu. O yolculukta Caligula'ya refakat etme önerisini geri çeviren de Caligula'nın kendisiydi. Gemellus'a gelince, çocuğun inatçı bir öksürüğü vardı ve sofrada gıcık tutmasın diye aldığı ilaçtan kokuyordu üstü başı.

BÖLÜM XXX

Annem Gemellus'un öldürüldüğünü duyunca çok üzüldü ve Saray'a gelerek Caligula'yla görüşmek istedi. Caligula azarlanacağını hissettiğinden, onu asık suratla karşıladı. "Torunum, seninle özel olarak konuşabilir miyim?" dedi annem. "Gemellus'un ölümü hakkında."

Kesinlikle olmaz, diye yanıtladı Caligula. "Ne söylemek istiyorsan Macro'nun önünde söyle. Eğer diyeceğin o kadar önemliyse, yanımda bir tanık olmalı."

“O halde söylememeyi yeğlerim. Bu bir aile meselesi, köle oğullarının kulaklarına göre değil. Bu adamın babası bağcılarımdan birinin oğluydu. Onu kayınbiraderime kırk beş altına sattım.”

“Yardımcılarıma hakaret etmeden ne söyleyeceksen söyle lütfen. Bilmiyor musun ki, dünyada herkese her istediğimi yaptırabilirim.”

“Bu hoşuna gidecek bir şey değil.”

“Sen söyle.”

“Nasıl istersen. Zavallı Gemellus'umu öldürtmenin düpedüz cinayet olduğunu ve senin o günahkâr ellerinden aldığım tüm unvanları geri vermek istediğimi söylemeye geldim.”

Caligula güldü ve söyle dedi Macro'ya: "Sanırım bu yaşlı hanımın şimdi yapabileceği en iyi şey evine gitmek, bağcılarından birinin budama bıçağını istemek ve onunla ses tellerini kesmek olacak."

Macro şöyle dedi: "Ben de benim büyükanneme hep bu tür öğütler verdim, ama ihtiyar cadı hiç aldırmadı."

Annem beni görmeye geldi. "Kendimi öldüreceğim Claudius," dedi. "Bütün işlerimi düzenli bulacaksın. Birkaç ufak tefek borcum var; Onları zamanında öde. Ev halkıma iyi davran; sadık hizmetkârlardır hepsi.

Küçük kızına bakacak kimsenin kalmaması canımı sıkıyor: Onu anasız bırakmamak için tekrar evlenmende yarar var. İyi bir çocuk o."

Sen ne diyorsun anne! Kendini öldürmek de nereden çıktı? Neden? Sakın yapma öyle bir şey, dedim.

Yüzünde buruk bir gülümseme belirdi: "Can benim değil mi? Eğer canımı almak istiyorsam, sen ne diye vazgeçiresin beni? Beni özleyecek değilsin herhalde."

Annemsin. dedim. "İnsanın sadece bir annesi olur."

Böylesi bir görev bilirlikle konuşman beni şaşırtıyor. Sana karşı pek şefkatli bir anne olmadım. Nasıl olabilirdim? Benim için her zaman büyük bîr düş kırıklığıydın; hastalıklı, sıska, peltek, yarım akıllı bir şey... Eh, Tanrılar seni ihmalimi çok güzel cezalandırdı. Pırıl pırıl oğlum Germanicus katledildi, zavallı torunlarım Nero, Drusus ve Gemellus katledildi, kızım Livilla’ya ahlaksızlığının (o feci ahlaksızlığının) cezasını kendi ellerimle vermek zorunda kaldım; — hayatımda çektiğim en korkunç acıydı o; hiçbir ana daha beterini çekmemiştir — dört kız torunumun hepsi kötü yola saptı, bir de bu rezil sapık Caligula... Ama sen ondan çok yaşayacaksın. Bütün dünya

sular altında kalsa, eminim sen gene yaşarsın. Başlangıçta sakin olan sesi, her zamanki kızgın, azarlayıcı havasına girmişti.

Anne, dedim, "böyle bir zamanda bile bana söyleyecek bir tatlı sözün yok mu? Seni hiç isteyerek kırdım ya da dediğini yapmadığım oldu mu?"

Ama o duymuyordu sanki, "Çok güzel cezalandırıldım," diye tekrarladı. Sonra, "Beş saat sonra evime gelmeni istiyorum. O zamana kadar hazırlıklarımı tamamlamış olurum. Son dinsel uygulamaları yerine getirebilirsin sanırım. Son nefesimi verirken yanımda olmanı istemiyorum. Geldiğinde daha ölmemişsem, hizmetçim Briseis sana haber getirene kadar bekleme odasında otur. Veda söylevini berbat etme: Tam yapacağın iştir bu. Cenaze için bütün talimatı yazdım. Sen baş yaslı olacaksın. Uğurlama konuşması istemiyorum. Sağ elimi, ayrı gömmek için, kesmeyi unutma: Çünkü bu bir intihardır. Odunların üstüne esans dökülmesini istemiyorum; sık sık yapıyorlar bunu, ama kesinlikle usulsüz ve büyük bir ziyankârlık bence. Pallas'ı azat edeceğim, dolayısıyla cenaze töreninde özgür yurttaş başlığı giyecek, unutma sakın. Ve hayatında bir kez olsun bir töreni, başından sonuna, yanlış yapmadan yürütmeye çalış."

Bu kadardı, resmi bir "Allahaısmarladık" dışında.., ne bir öpücük, ne bir gözyaşı, ne bir kutsama. Görev bilir evlat olarak son dileklerini yerine getirdim, harfi harfine. Benim kölem olan Pallas'ı onun azat etmesi garipti. Briseis'e de aynı şeyi yaptı.

Birkaç gün sonra, yemek odasının penceresinden cesedin yakılmasını seyreden Caligula Macro'ya şöyle dedi: "O ihtiyara karşı bana iyi arka çıktın. Seni ödüllendireceğim. Sana bütün İmparatorluğun en onurlu mevkiini vereceğim. Bu mevki, Augustus'un bir yönetim ilkesi olarak saptadığı gibi, asla bir maceracının eline düşmemelidir. Seni Mısır Valisi yapacağım." Macro çok sevindi: Bu günlerde Caligula'nın kendisine karşı duygularından pek emin değildi; Mısır'a giderse güvencede olacaktı. Caligula'nın dediği gibi, önemli bir mevkiiydi bu: Mısır Valisi buğday göndermeyi keserek Roma'yı açlıktan öldürebilirdi; oradaki garnizon da, herhangi bir ordunun saldırısına karşı, çevreden asker toplayarak eyaleti savunacak ölçüde güçlendirilebilirdi.

Böylece Macro Muhafız Alayı Komutanlığı'ndan alındı. Caligula bir süre yerine kimseyi atamayarak dokuz tabur komutanının sırayla bu görevi bir ay yürütmesini söyledi. Bu sürenin sonunda, içlerinden en sadık ve yetkin olan bu mevkie sürekli atanacaktı. Ama bu göreve getirmeye gizliden söz verdiği kişi, Saray Muhafızları'nı kuran taburun komutanı ve bu öyküyü biraz dikkatle okumuşsanız, adını mutlaka hatırlayacağınız yiğit Cassius Chaerea'ydı (Arena'da Alman'ı öldüren; Varus'un ordusunun katliamından bölüğünü kurtarıp geri getiren, sonra da Ren Köprüsü'nü kurtaran; Bonn'daki karargâhta isyancıların arasından geçen ve sabah erken Agrippina ve arkadaşları yaya olarak, onun koruması altında karargâhtan çıkarken Caligula'yı sırtında taşıyan adam). Cassius şimdi kır saçlı, (henüz altmışına varmamış olmasına rağmen) hafif de kamburdu. Almanya'da geçirdiği bir ateşli hastalık yüzünden (ölmesine ramak kalmıştı) elleri titriyordu, ama hâlâ sıkı bir kılıç dövüşçüsüydü, üstelik Roma'daki en yürekli adam olarak ünlenmişti. Bir gün Muhafız Alayı'ndan yaşlı bir asker delirdi; Saray'ın avlusunda, elinde mızrak sağa sola saldırmaya başladı: Fransız isyancıları öldürdüğünü sanıyordu zavallı. Cassius dışında herkes kaçtı. Cassius, silahsız olmasına karşın, deli ona saldırana kadar yerinde durdu ve sükunetle olağan komutu verdi:

Bölüük dur! Silah çat! Emirlere itaat doğasının bir parçası haline gelmiş olan deli durdu, mızrağını yere koydu. "Bölüük, geriye dön!" komutunu verdi Cassius. "İleri, marş!" Ve böylece delinin elinden silahı aldı. Cassius Muhafız Alayı'nın ilk geçici komutanı oldu ve Macro idam istemiyle yargılanırken, askeri disiplin altında tuttu.

Çünkü, Macro'nun Mısır Valiliğine atanması Caligula'nın bir oyunuydu sadece, Tiberius'un Sejanus'a oynadığı oyunlar türünden... Macro Ostia'dan gemisine binerken tutuklandı, zincire vurularak Roma'ya geri getirildi. Arruntius'un ve başka bir sürü masum insanın ölümüne neden olmakla suçlandı. Bu suçlamaya Caligula bir şey daha etkiledi: Macro aracı rolü oynayarak onu karısı Ennia'ya âşık etmeye çalışmıştı, ve itiraf ediyordu, gençliğinin deneyimsizliği içinde, az kalsın şeytana uyacaktı. Macro ve Ennia kendilerini öldürmek zorunda kaldılar. Caligula'nın Macro'dan bu kadar kolay kurtulmasına şaştım.

Bir gün Caligula, Başpontif olarak, Piso ailesinden biri ile Orestilla adında bir kadının nikâhını kıymaya gitti. Birdenbire Orestilla'ya karşı bir eğilim duydu. Tören tamamlanınca ve Roma'nın en soylu aileleri düğün şöleninde toplanıp eğlenmeye başlayınca, ansızın damada seslendi: "Hey, Beyim, bırak o kadını! Öpüşemezsin onunla sen. O benim karım." Sonra kalktı ve şaşkınlığın yol açtığı sessizlikte, Muhafızlara, Orestilla'yı alıp Saray'a götürmelerini buyurdu. Kimse karşı çıkmaya cesaret edemedi. Ertesi gün Orestilla'yla evlendi: Kadının kocası törende bulunmak ve karısını kendi eliyle vermek zorunda kaldı. Senato'ya bir mektup göndererek, Romulus ve Augustus usulü bir evlenme yaptığını bildirdi (Romulus'un Sabin kadınlarının ırzına geçmesini ve Augustus'un babaannemle, büyükbabamın önünde, evlenmesini kast ediyordu herhalde). İki ay geçmeden Orestilla'yı boşamış ve hem onu, hem de eski kocasını, sırtını döndüğü an zina ettikleri gerekçesiyle sürgün etmişti. Orestilla İspanya'ya kocası ise Rodos'a gönderildi. Adamın yanında sadece on köle götürmesine izin verildi; adam bu sayının iki katına çıkarılmasını rica edince, şöyle dedi Caligula: "İstediğin kadar götür, ama götürdüğün her fazladan köleye karşılık, seni göz artında tutacak bir fazla asker götüreceksin."

Drusilla öldü. Ben onu Caligula'nın öldürdüğüne eminim, ama elimde kanıt yok. Şimdi ne zaman bir kadım öpse şöyle diyormuş: "Ne beyaz, ne zarif bir boyun; tek sözüm yeter onu çıt diye ikiye bölmeye." Eğer boyun özellikle beyaz ve zarifse, buyruğu verip övünmesini kanıtlamaktan kendini alamıyordu bazen. Ama Drusilla'ya, sanırım kendi indirmişti öldürücü darbeyi. Her ne idiyse, cesedi kimsenin görmesine izin verilmedi. Caligula Drusilla'nın zafiyetten öldüğünü açıkladı ve olağanüstü tantanalı bir cenaze töreni yaptırdı. Drusilla, Panthea adıyla Tanrıça ilan edildi, adına tapınaklar kuruldu, soylu erkek ve kadınlar onun rahipleri oldu, ve onuruna, Takvim'de olanların tümünden daha görkemli bir Şenlik başlatıldı. Adamın biri, Drusilla'nın ruhunun Cennet'te Augustus tarafından karşılandığını gördüğü için on bin altın kazandı. Caligula'nın Drusilla için yas ilan ettiği günlerde, yurttaşların gülmesi, şarkı söylemesi, tıraş olması, hamama gitmesi, hatta ailesiyle yemek yemesi idamlık bir suçtu. Mahkemeler kapalıydı, nikâhlar kıyılmıyordu, askerler talime çıkmıyordu. Caligula, adamın birini sokakta sıcak su sattığı için, bir başkasını da satılık tıraş bıçakları sergilediği için idam ettirdi. Sonuçta bastıran kasvet öyle ağır ve yaygın oldu ki kendisi de

buna dayanamadı (belki de pişmanlık duyuyordu) ve bir gece, yanında sadece bir özel muhafızla, Kentten çıkıp Syracuse'ye doğru yola koyuldu. Orada bir işi yoktu, ama yolculuk bir değişiklik olacaktı. Messina'ya vardığında Etna'nın hafif bir püskürtme durumunda olduğunu gördü. Görüntü onu öyle korkuttu ki, gerisin geriye Roma'ya döndü ve çok geçmeden eski düzeni yeniden başlattı... özellikle kılıç dövüşleri, araba yarışları ve vahşi hayvan avlarını. Birdenbire, hastalığı sırasında onun canının kurtulması için kendilerininkini vermeye yemin eden kişilerin henüz intihar etmedikleri aklına gelip onları sözlerini hemen yerine getirmeye zorladı. Bu, onları yalan yere yemin günahından korumaktan çok, Ölüm'ün onlarla giriştiği pazarlıktan caymasını önlemek içindi.

Birkaç gün sonra, akşam yemeğinde sarhoş kafayla kadın güzelliği üzerinde ahkâm kesiyor ve güzelliğin genellikle bir kuşak atlayıp, büyükanneden toruna geçtiği yolundaki savıma örnekler veriyordum. Tersliğe bakın ki, sözlerimi şöyle bağlamak gafletinde bulundum:

"Benim çocukluğumda Roma'daki en güzel kadın tekrar karşıma çıktı: tıpı tıpına aynı surat ve aynı adla, ama onun torunu. Şimdiki Yunanistan Valisi'nin karısı Lollia. Bu odada olduğu için adını veremeyeceğim bir hanım dışında, kanımca Lollia bugün hayatta olan en güzel kadındır. Bu istisnayı salt incelikten yapmıştım. Yoksa Lollia yeğenlerim Agrippinilla'dan da, Lesbia'dan da, oradaki bütün öteki kadınlardan da fersah fersah güzeldi. Ona âşık olmadığımı söyleyebilirim yine de:"

Sadece bir gün kusursuz olduğu dikkatimi çekmiş ve çocukken büyükannesi hakkında da tamı tamına aynı gözlemde bulunduğumu anımsamıştım. Caligula konuyla ilgilendi ve bana Lollia'ya ilişkin sorular sordu. Gereğinden çok konuştuğumu farketmeden daha da fazlasını söyledim. O akşam Caligula Lollia'nın kocasına, çok özel bir onur kabul etmek için Roma'ya dönmesini yazdı. Özel onur, adamın Lollia'yı boşaması ve İmparatora vermesi çıktı.

Bu sıralarda, gene yemekte ağzımdan kaçırdığım bir başka söz Caligula üzerinde beklenmedik bir etki yaptı. Birisi sara hastalığı hakkında konuşuyordu. Ben de, Kartaca belgelerinde Hannibal'den saralı olarak söz

edildiğini, İskender'in ve Julius Caesar'ın da bu esrarengiz hastalığa müptela olduklarını, bu hastalığın üstün askeri deha ile neredeyse hep yan yana görüldüğünü söyleyecek oldum. Caligula'nın kulakları dikildi ve birkaç gün sonra Senato Binasında yere düşüp dudakları bembeyaz köpükler içinde (büyük olasılıkla sabun köpüğü), avazı çıktığı kadar bağırarak, gayet güzel bir sara nöbeti taklidi sahneledi.

Roma halkı yeterince mutluydu hâlâ: Tiyatro gösterileriyle, kılıç dövüşleriyle, vahşi hayvan avlarıyla, araba yarışlarıyla, Hitabet Kürsüsü'nden ya da Saray'ın üst kat pencerelerinden saçtığı paralarla Caligula onları iyi eğlendiriyordu. Kaç evlilik yaptığına ya da bozduğuna, saraylılardan kaç kişiyi öldürttüğüne halkın pek aldırdığı yoktu. Tiyatro ya da Sirk'teki her yer, hatta geçitler bile, tıkabasa dolmadıkça tatmin olmuyordu Caligula. Onun için, her gösteri günü, kimseye orada bulunmama gerekçesi vermemek için, bakılacak bütün davaları erteliyor ve yas tutma zorunluluğunu askıya alıyordu. Başka birtakım yenilikler de getirdi. Halkın, üstüne oturmak için minder getirmesine, sıcak havalarda hasır şapka giyip çıplak ayak gelmesine izin verdi. Ağırbaşlılık örneği olmaları beklenen Senatörler için bile geçerliydi bu izin.

Bir yıla yakın görmediğim Capua'ya nihayet birkaç günlüğüne gidebildiğimde, Calpurnia'nın bana ilk sorusu şu oldu: "Hazinede o yirmi milyondan ne kaldı, Claudius?"

Beş milyondan az, sanırım. Ama sedir ağacından saltanat kayıkları yaptırıyor; üstlerini kakma mücevherlerle, içlerini hamamlar ve çiçek bahçeleriyle donatıyor; altmış yeni tapınağın yapımına girişti; Korint Boğazın’da da bir kanal açtırmaktan söz ediyor. Sümbül ve menekşe yağında banyo yapıyor. iki gün önce, Pırasa Yeşilleri’nin sürücüsü Eutychus'a, çekişmeli bir yarışı kazandı diye yirmi bin altın armağan etti.

Her zaman Pırasa Yeşilleri mi kazanıyor?

Her zaman. Ya da nerdeyse her zaman. Geçen gün tesadüfen Kızıllar kazandı ve halktan büyük bir alkış koptu. Pırasa Yeşilleri'nin tekelinden sıkılmıştı herkes. İmparator köpürdü. Ertesi gün Kızıllar'ın sürücüsü ve

kazanan takımın hepsi ölü bulundu. Zehirlenmişlerdi. Daha önce de oldu bu gibi şeyler.

Zavallı Claudius'um, gelecek yıl bu zaman durumun pek parlak olmayacak. Ha, sırası gelmişken, hesaplarına bir bakmak ister miydin? Sana yazdığım gibi, ters bir yıl oldu. O değerli hayvanların ölmesi, kölelerin sağı solu çırpması, toplanmış buğdayın yanması... İki bin altından fazla zarara girdin. Kâhyanın da suçu değil bu. Adam elinden geleni yapıyor, hem, hiç değilse namuslu. Sen burada işin başında durmadığın için oluyor bütün bunlar.

Çaresi yok, dedim. "Aslına bakarsan, bu günlerde paradan çok can derdindeyim."

Kötü mü davranıyorlar sana?

Evet. Sürekli alay ediyorlar. Bıktım artık. İmparator da baş işkenceci.

Ne yapıyorlar peki?

"Bildiğin adi şakalar. Tuzaklar,., kapıların üstüne asılı su kovaları, yatağımda kurbağalar, güzel kokan iğrenç übena. Bilirsin kurbağadan ve übenadan ne kadar tiksindiğimi. Yemekten sonra azıcık kestirmeye kalksam, üstüme hurma çekirdekleri atıyorlar, ellerime pabuç bağlıyorlar, kulağımın dibinde yangın çanı çalıyorlar. Çalışmaya hiç vaktim olmuyor. Bir şeye başlayacak olsam, mürekkep hokkasını üstüne deviriyorlar. Hiçbir sözüm ciddiye alınmıyor."

“Tek şamar oğlanı sen misin?”

“En gözde olan. Resmi olan.”

“Claudius, sandığından talihlisin. Bulunduğun mevkiin üstüne titre. Kimselere kaptırma.”

“Ne demek istiyorsun sen?”

“İnsanlar şamar oğlanlarını öldürmez demek istiyorum. Ona eziyet ederler, çalıp çırparlar, ama öldürmezler.”

“Çok zekisin Calpurnia,” dedim. “Şimdi beni dinle. Hâlâ param var. Sana güzel bir ipek giysi, altın bir makyaj kutusu, bir ufak maymun ve bir paket kabuk tarçın alacağım.”

Gülümsedi. “Armağanın nakit olmasını yeğlerdim. Ne kadar harcayacaktın bunlara?”

“Yedi yüz civarında.”

“Güzel. Önümüzdeki günlerde yararı dokunacak. Sağol, iyi yürekli Claudius.”

Roma’ya döndüğümde, bir terslik olduğunu duydum, Caligula, bir gece, şafaktan hemen önce amfinin önünde kapılara yaklaşmak için itişip kakışan halkın gürültüsünden (kapılar açılınca, ücretsiz sıraların önlerinde yer kapmak istiyorlardı) rahatsız olmuş ve düzeni sağlamalarını söyleyerek Muhafız Alayı'ndan bir bölük coplu asker göndermişti. Askerler, bu görev için yataktan kaldırılmanın verdiği huysuzlukla, sağa sola saldırmış ve aralarında önemli bazı yurttaşların da bulunduğu birkaç kişiyi öldürmüşlerdi. İlk itiş kakış yüzünden uykusunun kaçmasından ve coplu saldırı karşısında kaçınanların çıkardığı daha da büyük gürültüden duyduğu hoşnutsuzluğu göstermek için, ikindi vaktine kadar amfiye gitmemişti Caligula. Herkes beklemekten bitkin düşmüştü; acıkmışlardı da. Pırasa Yeşilleri bir binicilik gösterisi yapınca yuhalanmışlardı. Caligula öfke içinde yerinden fırlamış: "Keşke hepinizin tek bir boynu olsaydı! Bir vuruşta koparırdım."

Ertesi gün bir kılıç dövüşü ve vahşi hayvan avı yapılacaktı.

Caligula bütün hazırlıkları iptal etti ve toptancı pazarından, bulabildiği en döküntü hayvanları (uyuz aslanlarla panterler, hasta ayılar, bitkin yaban öküzleri... seyircisi titiz olmayan amatör avcıların kaliteli hayvandan hoşlanmadığı uzak garnizon kentlerine gönderilen türden) satın alıp arenaya gönderdi. Duyurulan avcıların yerine seçtiği avcılar da tam bu hayvanlara

denk, şişman, romatizmalı, tıknefes ihtiyarlardı. Kimi belki parlak adamlardı kendi günlerinde, ama o günler Augustus'un Altın Çağı'nda kalmıştı. Halk onları ıslık ve yuhalarla karşıladı. Buydu

Caligula'nın beklediği. Subayları göndererek en çok gürültü edenleri tutuklattı ve bakalım daha iyi bir gösteri çıkaracaklar mı diye arenaya koydurttu. Uyuz aslanlarla panterler, hasta ayılar ve bitkin öküzler onları kısa sürede hakladı.

Caligula halkın sevgisini kaybetmeye başlıyordu. "Halk tatili sever" bilinen sözdür; ama bütün yıl tatile dönüşür, kimsenin işine bakacak vakti kalmaz ve eğlence zorunlu olursa, o zaman iş değişir. Yarışlar bıkkınlık verir oldu. Takımlarla sürücülere özel ilgi duyan, hatta ara sıra kendi de araba süren Caligula için hava hoştu. Dizginleri ve kamçıyı kötü kullanmıyor, rakibi olan sürücüler de onu yenmemeye özen gösteriyorlardı. Tiyatro gösterileri de sıkmaya başladı. Bütün tiyatro oyunları, uzmanlardan başkasının gözünde, hemen hemen aynıdır zaten; ya da en azından bana öyle gelir. Caligula kendini uzman sayıyordu; ayrıca, oynadığı oyunların çoğunu kendi yazan Filistinli tragedya aktörü Apelles'e duygusal bir bağı vardı. Caligula'nın özellikle sevdiği bir oyun (çünkü Apeiles onun önerilerini katmıştı rolüne) o kadar sık oynandı ki, sonunda herkes görüntüsünden de, sözünden de gına getirdi. Ama Caligula'nın asıl sevdiği, o sıralarda moda olan mitolojik balelerin baş dansçısı Mnester'di: Bir şeyi özellikle iyi yaptığında, tüm seyircinin gözü önünde öperdi onu. Bir kez, gösteri sırasında şövalyenin birini öksürük tuttu; adam inatçı gıcığı bir türlü engelleyemedi ve sonunda dışarı çıkmak zorunda kaldı. Herkesin dizlerine sürtünerek, özür dileyerek, öksürerek çıkış kapısına varmaya çalışırken çıkardığı gürültü Mnester'i rahatsız etti. Hafif bir flüt müziği eşliğinde yaptığı en zarif danslarından birinin orta yerinde durdu ve herkesin tekrar yerlerine geçmesini bekledi. Caligula şövalyeye çok sinirlendi: Adamı huzuruna getirtti ve kendi eliyle ona bir temiz dayak attı. Sonra onu, Fas Kralı'na verilecek mühürlü bir mektupla apar topar Tanca'ya gönderdi. Akrabam olan Kral (annesi, Antonius'un Kleopatra'dan olan kızı, Selene Teyzemdi) mektubu okuyunca çok şaşırdı. Şöyleydi mesaj: "Lütfen mektubu getireni Roma'ya geri gönder." Öteki şövalyeler bu olaydan çok gocundular: Mnester basit bir azatlı olduğu halde, zafer kazanmış general

havaları takınıyordu. Caligula, Apelles ve Mnester'den hitabet ve dans dersleri aldı ve bir süre sonra, sık sık sahnede, onların rollerinde görünür oldu. Bazen oyundaki konuşmasını bitirince, kuliste duran Apelles'e dönüp, "Kusursuzdu, değil mi? Sen bile daha iyisini yapamazdın," diye sesleniyordu. Balede de, zarif bir adım, sekme ve zıplamadan sonra, orkestrayı susturup tam sessizlik için elini kaldırıyor, sonra hareketi yeniden, müziksiz olarak yapıyordu.

Tiberius'un eliyle beslediği "canavarı" gibi, Caligula'nın da bir sevgili kısrağı vardı. Bu atın asıl adı "domuzcuk" anlamına gelen Porcellus'tu, ama Caligula bunu yeterince görkemli bulmadığı için, ata Incitatus (yel gibi giden) adını takmıştı. Incitatus hiçbir yarışta kaybetmezdi. Caligula onu öyle delicesine seviyordu ki, hayvanı ilkin yurttaş, sonra senatör yaptı ve sonunda, adını, dört yıl sonraki Konsül seçimi için hazırladığı aday listesine koydu. Incitatus'a ev ve uşaklar verildi. Yatak odası mermerdi: Yatak yerine, her gün değiştirilen koca bir saman döşek serilmişti; yemliği fildişi, su kovası altındı. Duvarlara ünlü sanatçıların tabloları asılmıştı. Her yarış kazandığında, bizimle yemeğe davet edilirdi; ama Caligula'nın her zaman ona sunduğu etlere ve balıklara bir tas arpayı yeğlerdi. Yirmi otuz kez sağlığına kadeh kaldırmak zorundaydık.

Para gitgide daha büyük bir hızla tükeniyordu. Sonunda, Caligula tasarruf yapmaya karar verdi. Şöyle dedi bir gün: "İnsanları sahtekârlıktan, hırsızlıktan ya da asayişi bozmaktan hapse atmanın ne yararı var? Orada hoş vakit geçirmiyorlar; beslenme ve bakımları da benim için büyük bir masraf. Ama onları salıverecek olsam, tekrar eski mesleklerine dönecekler. Bugün hapishaneleri gezip duruma bir bakacağım." Yaptı dediğini. İflah olmaz caniler diye düşündüklerini ayıklayıp, bunları idam ettirdi. Cesetleri parçalandı ve arenadaki gösteriler için bekletilen vahşi hayvanların et ihtiyacını karşıladı. Böylece iki yanlı bir tasarruf sağlandı. Şimdi her ay hapishaneleri geziyordu. Cinayetler biraz azaldı. Bir gün. Hazinedarı Callistus, Hazinede sadece bir milyon, İmparatorun Özel Hesabında ise sadece yarım milyon altın kaldığını bildirdi. Caligula tasarrufun yeterli olmadığını anladı: geliri artırmalıydı. Böylece, ilkin rahiplikleri, yargıçlıkları ve tekelleri satmaya başladı; bu ona yüklüce bir para getirdi, ama bu da yeterli değildi. Sonra, Calpurnia'nın söylediği gibi, varlıklı

kişileri gerçek ya da hayali suçlardan mahkûm ettirip mülklerine el koymak için muhbir kullanmaya başladı. İmparator olduğunda, “vatana ihanetten idam”ı kaldırmıştı, ama ölümle cezalandırılan daha başka bir sürü suç vardı.

Yeni fikirlerinin bu ilk demetini özellikle görkemli bir vahşi hayvan avıyla kutladı. Ama halk çok ters bir havadaydı. Yuhaladılar, homurdandılar ve gösteriyle ilgilenmeyi reddettiler. Sonra, amfinin öteki ucundan, Caligula'nın oturduğu Başkanlık Locası'nın tam karşısından bir ses yükseldi: "Muhbirleri teslim et! Muhbirleri teslim et!" Caligula onları susturmak için ayağa kalktı, ama sesler onunkini bastırdı. Gürültünün en yoğun olduğu yana coplu Muhafızlar gönderdi. Birkaç kişi adamakıllı pataklandı, ama bu kez gürültü daha da şiddetli olarak, başka yanlarda başladı. Caligula korktu. Başkanlığı devralmam için beni çağırtarak, apar topar amfiden çıktı. Bu iş hiç hoşuma gitmedi, ama konuşmak üzere kalkınca, halkın beni nezaketle dinlemesi, hatta "Feliciter" (iyi şanslar) diye bağırması yüreğime su serpti. Sesim güçlü değildir. Caligula'nınki çok gürdü: Mars Alanı’nın bir ucundan ötekine duyurabilirdi sesini. Konuşmamı yüksek sesle tekrarlayacak birini bulmak zorundaydım. Mnester bu işe talip oldu ve konuşmamı olduğundan çok daha güzel gösterdi.

İmparatorun, ne yazık ki, önemli bir devlet işi yüzünden çağrıldığını açıkladım. Bu herkesi güldürdü. Mnester bu devlet işinin önem ve ivediliğini anlatan birtakım zarif hareketler yaptı. Sonra, başkanlık görevinin benim gibi zavallı, değersiz birinin üstüne kaldığını söyledim. Mnester’in çaresiz omuz silkişi ve işaret parmağını şakağına dayayıp oynatması, bunu çok güzel ifade etti. Sonra "Oyunlara dönelim arkadaşlar," dedim. Ama hemen "Muhbirleri teslim et!" avazı tekrar yükseldi. "Peki," dedim, Mnester da sözlerimi gönüllü tekrarladı,

İmparator onları teslim etmeye razı oldu diyelim, o zaman ne olacak? Biri çıkıp onları mı ihbar edecek? Buna şaşkın bir mırıltı dışında, yanıt gelmedi. Bir soru daha sordum. "Hangisi daha kötüdür?" diye sordum. "Muhbir mi? Muhbirin muhbiri mi? Muhbirin muhbirinin muhbiri mi? Suçu ne kadar ileriye götürürseniz, o kadar daha çirkinleşir ve o kadar daha çok kişiyi çirkefe bulaştırır," dedim. En doğrusu, muhbirlere eylem nedeni olabilecek

şeyleri yapmamaktır; eğer herkes gerçekten erdemli bir yaşam sürdürseydi, o lanet olası meslek, cimrinin mutfağındaki fareler gibi, besin yokluğundan ölürdü, dedim. Bu esprinin nasıl bir kahkaha tufanıyla karşılandığına inanamazsınız. Nükte ne kadar basit ve aptalca olursa, halk onu daha çok beğenir. (Hayatımda bir nükte yüzünden topladığım en büyük alkış, bir kez Sirk'te, Caligula'nın yerine başkanlık ettiğimde oldu. Halk, gösteriye katılacağı duyurulduğu halde gelmemiş olan Güvercin adında bir kılıç dövüşçüsü için öfkeyle bağrışıyordu. Ben de, "Sabır, arkadaşlar! Önce Güvercini yakalayın, tüylerini sonra yolarsınız!" dedim. Oysa, gerçekten ince esprilerim ziyan olup gitmiştir.)

Oyunlara dönelim, arkadaşlar, diye tekrarladım ve bu kez bağrışma kesildi. Tesadüfen, oyunlar çok güzel oldu. iki kılıç dövüşçüsü birbirlerini aynı anda karınlarından vurarak öldürdüler; Çok ender bir şeydir bu. Silahların bana getirilmesini emrettim ve bunlardan küçük bıçaklar yaptırttım; böyle küçük bıçaklar, sara nöbetlerinde kullanmak için bilinen en etkili tılsımlardı. Caligula beğenecekti bu armağanı — eğer halkı susturduğum, yani onun başaramadığını başardığım için beni bağışladıysa tabii... Çünkü, öyle bir dehşet içindeydi ki, Roma2dan son hızla çıkıp Auttum yönüne gitmişti; ve birkaç gün ortalarda görünmedi.

Neyse, iş tatlıya bağlandı. Caligula küçük bıçakları beğendi: Bunlar hastalığını daha da görkemli kılma fırsatını veriyordu ona. Amfide ne olduğunu sorduğunda, eğer sadakatsizlik ve nankörlüklerinden ötürü tövbe etmezlerse, Caligula'nın neler yapacağı yolunda onları uyardığımı söyledim. O zaman, isyankâr bağırtılar korku dolu seslere ve bağışlanma ricalarına dönüştü, dedim. "Evet," dedi, "onlara çok yumuşak davrandım. Şimdi kararlıyım: Bir adım geri çekilmeyeceğim. Bundan böyle parola ‘Şaşmaz sertlik’ olacak." Ve kendine bu kararı hatırlatmak için, her sabah yatak odasındaki aynanın önünde yüzüne korkunç ifadeler vermeyi denemeye ve iyi yankı yapan özel hamamında tüyler ürpertici naralar atmaya başladı.

Ona sordum: "Niçin Tanrı olduğunuzu halka duyurmuyorsunuz? Bu onları her şeyden daha çok dehşete salar."

Şöyle yanıtladı: "İnsan görünümünde yapacak daha birkaç işim var."

Bu işlerden ilki, bütün İtalya ve Sicilya'daki liman yöneticilerine, belirli bir tonajın üstündeki bütün tekneleri durdurmalarını, yüklerini emaneten depolamalarını ve tekneleri boş olarak, savaş gemilerinin refakatinde Napoli Körfezi'ne göndermelerini buyurmak oldu. Kimse bu buyruğun niçin verildiğini anlamadı. Britanya'ya bir saldırı tasarladığı ve tekneleri askeri araç olarak istediği düşünüldü. Ama hiç ilgisi yoktu bununla. Caligula sadece Thrasyllus'un "Baiae Körfezi'nin bir yakasından ötekine at üstünde geçmeden İmparator olamaz" sözünü doğrı çıkarmak hevesindeydi. Dört bin kadar tekne topladı (bin tanesi özellikle bu amaçla yaptırılmıştı) ve bunları körfezin bir yakasından ötekine, Puteoli rıhtımından Bauli'deki yazlık köşküne, karşılıklı çift sıra olarak demirletti. Tekneler, başlan dışa bakmak üzere, kıçtan birbirlerine bağlanmıştı. Ama birleştikleri yer amacı için fazla yüksek geldiğinden, hepsinden dümenci mahallini ve oyma heykelleri kestirerek düzletti. Mürettebat buna çok bozuldu, çünkü oyma heykel geminin koruyucu tanrısıydı. Sonra, bu çift sırayı keresteyle kaplattı, üzerine toprak döktürdü, toprağı sulatıp silindirle düzletti. Sonuçta, bir uçtan öteki uca yaklaşık bin adım tutan, geniş, sağlam bir yol çıktı ortaya. Doğu'ya yolculuktan dönen başka gemiler de geldikçe, bunları beş ayrı ada oluşturmak üzere bağlatıp, her bin adımda, anayolla birleştirdi. Anayol boyunca sıra sıra dükkânlar yaptırttı ve Roma'dakî Bölge Yöneticilerine, on gün içinde, bunlara mal, başlarına da adam sağlamalarını buyurdu. Bir içme suyu sistemi kurdu, bahçeler ektirdi, adaları küçük köylere çevirdi.

Bereket, bütün bu hazırlıklar sırasında hava güzel ve deniz çarşaf gibiydi. Her şey hazır olunca, İskender'in göğüs zırhını takıp, üstüne, sırma işleme ve mücevherden kaskatı duran, mor ipek bir pelerin sarındı

(Augustus İskender'in yüzüğünü takmaya layık değildi, ama Caligula onun zırhını bile takardı). Sonra, Julius Caesar'ın kılıcını, Romulus'un denilen savaş baltasını, Aeneas'ın denilen kalkanı aldı (balta ve kalkan Capitol’da duruyordu; ikisi de sahteydi bence, ama öyle eskiydiler ki, hemen hemen sahici sayılabilirlerdi) ve başına meşe yaprağından bir çelenk koydu. Neptün'e bir yatıştırıcı kurban (bir fok balığı, çünkü bu hayvan hem suda hem karada yaşar), Haset Tanrısı’na da (Neptün'ü kıskanmasın diye) bir tavus kesildikten sonra Incitatus'a atladı ve bir tırısla Bauli tarafından köprüye girdi. Tüm Muhafız Alayı süvarileri ardındaydı. Onların

arkasından Fransa'dan getirilen büyük bir süvari birliği, en arkadan da 20.000 piyade geliyordu. Puteoli'ye yakın son adaya varınca hücum borusunu çaldırdı ve sanki yenilmiş bir düşman ordusunu kovalarcasına büyük bir hışımla kente daldı.

O geceyi ve ertesi günün büyük bölümünü, sanki savaştan dinlenir gibi, Puteoli’de geçirdi. Akşam, tekerlekleri ve yanlan altın kaplama bir savaş arabasında, zafer kazanmış kumandan gibi geri döndü. Incitatus ve Caligula'nın onu dinsel törenle evlendirdiği Penelope adlı kısrak çekiyordu arabayı. Caligula aynı görkemli giysiler içindeydi, yalnız şimdi başında meşe yerine defne yaprağından bir çelenk vardı. "Savaş ganimeti" (Puteoli tüccarlarının evlerinden çalınma eşyalar, heykeller vb) yüklü bir dizi araba onu izliyordu. Tutsaklar için, Doğudaki küçük kralların Roma'ya teminat olarak gönderdiği rehineleri ve ele geçirebildiği yabancı kölelerin tümünü (ulusal giysileri içinde ve zincire vurulmuş olarak) kullanmıştı. Arkadan, süslü arabalarda işlemeli giysilerle, Caligula'ya övgüler okuyarak arkadaşları geçti. Sonra da ordu ve en arkadan, tören giysileri içinde 200.000’lik bir alay geçti. Körfezi çevreleyen bütün tepelerde şenlik ateşleri yakılmıştı. Ve resmi geçide katılan her asker ve her yurttaş elinde bir meşale taşıyordu. Sanırım dünyada görülmüş en etkileyici dramatik gösteriydi — ve de eminim, en anlamsızı. Ama öyle keyiflendi ki millet! Güneybatıya düşen Misenum Burnu'nda da bir çam ormanı tutuşmuş, alev alev yanıyordu. Caligula Bauli'ye varınca arabadan indi, altın uçlu çatal mızrağının ve üzerine gümüş balıklar ve yunuslar işlenmiş öteki mor pelerininin getirilmesini buyurdu. Bunlarla, köprünün kıyı tarafında bekleyen, sedir ağacından beş saltanat kayığının en büyüğüne atladı ve beş adanın ortasındaki en büyük adaya kürekle götürüldü. Askerlerin çoğu savaş gemileriyle onu izliyordu.

Burada kayıktan indi, ipek kaplı bir kürsüye çıktı ve köprüden geçenlere söylev çekmeye başladı. Nöbetçiler halkın durmasına izin vermediği için, kürsünün çevresindeki arkadaşlarıyla — Ben de aralarında buldum kendimi — en yakın savaş gemilerindeki askerler — inmelerine izin verilmemişti — dışında, kimse birkaç cümleden fazlasını duymadı. Başka şeylerin yanı sıra, Neptün'e, karşı koymadan zincire vurulmayı kabullendiği için korkak dedi ve çok yakında, o kocamış Tanrıya daha da iyi bir ders vermeye ant içti.

(Tanrıyı yatıştırmak için kurban kestiğini unutmuş gibiydi). Yunanistan'a yaptığı başarısız sefer sırasında Çanakkale Boğazı’na köprü yaptıran İmparator Kserkses'e de kahkahalarla güldü. Kserkses'in ünlü köprüsü, dedi, şimdiki köprünün yarı boyundaydı ve sağlamlıkta bunun eline su dökemezdi. Sonra, sağlığına içmeleri için, her askere iki altın ve oradaki herkese beş gümüş para vereceğini söyledi.

Alkışlar yarım saat sürdü; ve sanırım onu tatmin etti ki, alkışları kesip parayı hemen orada ödedi. Herkes sıraya girdi ve bütün geçit tekrarlandı; art arda para çuvalları getirildi ve boşaltıldı. İki saat kadar sonra para stoku bitti. Caligula, eli boş kalan "sonrakiler"e, açgözlü "öncekiler"den haklarını almalarını söyledi. Bu, tabii, büyük bir hır güre yol açtı.

Bunu, gelmiş geçmiş en çılgın içki, çalgı, itiş kakış, şiddet ve eğlence gecelerinden biri izledi. İçki Caligula'yı her zaman biraz azdırırdı. İzciler'in ve Alman Özel Muhafızlar’ın başında, adada ve sıra dükkânlar boyunca saldırıya geçip halkı denize atmaya başladı. Su öyle durgundu ki, sadece körkütük sarhoşlar, yaşlılar, sakatlar ve küçük çocuklar kendilerini kurtaramadı. Boğulanların sayısı 200-300'ü aşmadı.

Gece yarısına doğru, küçük adalardan birine denizden saldırı düzenledi. İlkin adanın iki yanındaki köprüleri yıktı, sonra gemilerle mahmuzlayarak, dış bağlantılarını kestiği ada sakinlerini ortada çok dar bir mekânda toplanmaya zorladı. Son saldırı Caligula'nın sancak gemisine ayrılmıştı. Baş kasarasının üstünde, çatallı mızrağını sallayarak, dehşete kapılan insancıkların tepesine bindi ve hepsini dibe gönderdi. Bu deniz savaşının kurbanları arasında, Caligula'nın zafer alayındaki en çarpıcı tutsak, dünyanın en uzun adamı, Parthia rehinesi Eleazar da vardı. Eleazar'ın boyu üç metreyi aşkındı. Ne var ki, gücü boyuyla orantılı değildi: Meler gibi bir sesi, narin bir sırt yapısı vardı, zekâsı da zayıf deniyordu. Yahudiydi. Caligula, gövdeyi samanla doldurtup zırh giydirtti ve muhtemel katilleri korkutmak için, Eleazar'ı yatak odasının kapısına dikti.

Bu iki günlük eğlence Hazineyi ve Özel Hesabı tümüyle kuruttu. Daha da kötüsü, Caligula, tekneleri sahiplerine ve mürettebata geri vereceğine, köprüdeki gediğin onarılmasını buyurdu ve sonra Roma'ya dönerek başka

işlere daldı. Neptün, korkak olmadığını göstermek için, köprüye batıdan sert bir fırtına gönderdi ve bin kadar gemiyi batırdı. Geri kalanların çoğu demir tarayıp kıyıya vurdular. İki bin kadarı fırtınaya dayandı ya da çekilerek kumsalda güvenceye alındı; ama ötekilerin kaybı, Mısır ve Afrika'dan buğday taşımada büyük bir tekne açığına yol açtı. Dolayısıyla da Kentte ciddi bir yiyecek kıtlığı baş gösterdi. Caligula Neptün'den intikam alacağına yemin etti. Yeni gelir sağlama yöntemleri son derece ilginçti, ve kurbanlarla dostları ve yakınları dışında, herkesi çok eğlendiriyordu. Örneğin, para cezası, haciz, istimlak vb yollardan kendisine borçlandırdığı, ödeyemedikleri için de sonunda kölesi olan genç adamları kılıç dövüşü okullarına gönderiyor ve eğitimleri tamamlanınca, onları arenaya salıp canları için dövüştürüyordu. Bu işte tek masrafı delikanlıların yemek ve barınmasıydı: Kölesi oldukları için onlara ücret ödenmiyordu. Öldürülürlerse, öldükleriyle kalıyorlardı. Kazanırlarsa, onları açık artırmayla, görevi bu gibi karşılaşmalar düzenlemek olan yargıçlara — kura çekiliyordu bu ayrıcalık için — ya da fiyat artıran herkese satıyordu. Her kafasını kaşıyan ya da burnuna dokunanın fiyat artırdığını sanmış gibi yaparak, fiyatları saçmalık kertesinde yükseltiyordu. Benim kafa sallama tikim de epey dert açtı başıma: Her biri ortalama 2000 altına gelen üç kılıç dövüşçüsü üstüme kaldı. Ama müzayede sırasında uyuyakalan Aponius adlı yargıçtan yine de daha talihliydim. Caligula, adamın başı göğsüne her düştüğünde fiyatı artırarak, kimsenin istemediği kılıç dövüşçülerini sattı ona. Zavallı uyandığında zerre kadar istemediği on üç kılıç dövüşçüsü için 90.000 altın borçlu buldu kendini. Benim aldığım kılıç dövüşçülerinden biri çok ustaydı, ama Caligula, ona karşı, benimle çok yüksek bahse girdi. Dövüş günü geldiğinde, adam ayakta zor duruyordu ve hemencecik yenildi. Anlaşılan, Caligula yemeğine uyuşturucu koydurmuştu. Birçok varlıklı adam bu açık artırmalara gelip fiyat yükseltiyorlardı: Kılıç dövüşçüsü almak istediklerinden değil, kesenin ağzını şimdi açarlarsa, daha sonra Caligula'nın onları suçlayacak bir şey bulup hem paralarını, hem de canlarını alma olasılığı azalır diye.

Benim kılıç dövüşçüsünün yenildiği gün eğlenceli bir şey oldu. Caligula, büyük para koyarak beş ağ ve zıpkınlı dövüşçüye karşı benimle bahse girmişti. Adamlar, beş kılıç ve kalkanlı avcıyla dövüşecekti. Onun koyduğu 5000 altına karşı bana koydurduğu 1000 altını kaybetmeye hazırladım

kendimi: Çünkü dövüş başlar başlamaz, ağ dövüşçülerine yenilmeleri için rüşvet verildiğini anladım. Caligula'nın yanında oturuyordum. "Evet, kazanacaksınız sanırım, ama bence o ağ dövüşçüleri pek bir çaba göstermiyorlar," dedim. Birer birer avcılar ağ dövüşçülerinin işlerini bitirdi ve sonunda, beşi de kumda yüzükoyun yatarak teslim oldu. Seyirciler, öldürülmelerini istediklerinin işareti olarak, başparmaklarını aşağı çevirdiler. Caligula, başkan olarak, bu isteğe uyma ya da uymama hakkına sahipti. Uydu. "Öldürün onları!" diye bağırdı, "kazanmaya gayret etmediler!" Ağ dövüşçülerine haksızlıktı bu: Eğer yenilirlerse. canlarının bağışlanacağına dair gizliden onlara söz vermişti; çünkü, onlar lehine bahis tutuşmaya zorlanan tek kişi ben değildim — kaybederlerse 80.000 altın kazanacaktı Caligula. Gelgelelim, adamlardan biri aldatıldığına o kadar bozuldu ki. birdenbire avcısına saldırıp onu yere devirdi ve az ötede duran zıpkınla ağı kaparak uzaklaştı. İnanmayacaksınız ama 5000 altını ben kazandım sonunda! O öfkeli ağ dövüşçüsü, ilkin sırtları ona dönük olan (kurbanlarını öldürdükten sonra, alkışlara selam veren) iki avcıyı öldürdü; sonra da öteki üçünü, birkaç adım arayla kendisine doğru koşarlarken, teker teker temizledi. Caligula ağladı hırsından: “Körolası canavar! Bak, beş gencecik pırıl pırıl dövüşçüyü öldürdü o pis balık zıpkınıyla!” 5000’i kazandım dediysem, kazanacaktım demek istedim, eğer uyanık davranıp bahisten vazgeçmeseydim. "Bir adamın beş adamı öldürmesi adil bir dövüş sayılmaz," dedim.

Bugüne dek Caligula Tiberius'tan su katılmamış bir alçak olarak söz etmiş ve başkalarında da aynı tutumu teşvik etmişti. Ama bir gün Senato'ya girdi ve Tiberius'u göklere çıkaran bir konuşma yaptı: Onun çok yanlış anlaşılmış biri olduğunu ve ona karşı kimsenin tek söz etmemesi gerektiğini söyledi. Ben, İmparator olarak, onu eleştirebilirim. Ama sizin buna hakemiz yok, hatta vatana ihanet etmiş sayılırsınız.

Geçen gün bir Senatör, konuşmasında, ağabeylerim Nero ve Drusus’un Tiberius tarafından asılsız suçlamalarla hapse attırıldığını, sonra da öldürüldüğünü söyledi. Ne şaşırtıcı bir iddia!" Sonra, yaktım dediği belgeleri çıkarıp bunlardan uzun alıntılar okudu. Tiberius'un ağabeylerine karşı topladığı delilleri Senato'nun itirazsız kabul ettiğini ve onların cezalandırılmak üzere Tiberius'a teslim edilmelerine oy birliğiyle karar

verdiğini gösterdi. Hatta bazıları kendiliklerinden önermişlerdi onlara karşı tanıklık etmeyi. Caligula şöyle dedi: "Eğer Tiberius'un (iyi niyetle) önünüze serdiği ı ellilerin sahte olduğunu biliyorduysanız, o zaman katil o değil, sizsiniz; ve ancak o öldükten sonra kendi ahlaksızlığınızı ve hainliğinizi onun üstüne atma cesaretini buldunuz. Ya da o sırada delillerin doğru olduğunu düşündünüz; o zaman katil o değildi ve siz vatan hainliği ederek onun kişiliğini lekeliyorsunuz. Ya da, delillerin sahte olduğunu, Tiberius'un da bunu bildiğini düşündünüz; o zaman siz de onun kadar cinayetten suçlusunuz, üstelik korkaksınız da." Tiberius'u taklit ederek kaşlarını çattı, Tiberius'un kestirip atan el hareketini yaptı (vatana ihanet davalarının ürkütücü anılarını canlandırdı bu) ve Tiberius'un haşin sesiyle konuştu: "Güzel söyledin, Oğlum! Bu itlerin hiçbirine vuracağın tekmeden öte güvenemezsin. Bak, Sejanus'u nasıl bir küçük Tanrı yapıp sonra paramparça ettiler! Ufacık bir fırsat ver ellerine, sana da aynını yapacaklardır. Hepsi nefret eder senden, ölümüne dua ederler. Sana öğüdüm şu: Kendinden başka kimsenin çıkarını düşünme ve her şeyden önce, keyfine bak. Kimse yönetilmekten hoşlanmaz. Ben yerimi ancak bu cenabetleri korkutarak korudum. Sen de öyle yap.

Onlara ne kadar kötü davranırsan, o kadar yüceltirler seni."

Sonra Caligula vatana ihaneti yeniden "idamlık suç" ilan etti, konuşmasının hemen tunç bir levhaya kazılıp Meclis'in duvarına Konsüllerin oturduğu yerin üstüne asılmasını buyurdu, ve çıkıp gitti. O gün başka iş görülemedi: Hepimizi bir sıkıntıdır almıştı. Ama ertesi gün, Caligula'yı, içten ve adil bir yönetici olmasından ötürü övgülere boğduk ve hoşgörüsü için her yıl kurban kesilmesine oy verdik. Başka ne yapabilirdik? Ordu arkasındaydı, yaşamımız onun elindeydi ve yeterince gözüpek ve zeki biri çıkıp da ona karşı başarılı bir darbe uygulayana kadar, tek yapabileceğimiz şey suyuna gitmek ve umudumuzu yitirmemekti. Birkaç gece sonra, bir şölende, birdenbire deli gibi gülmeye başladı. Kimse anlamadı neden güldüğünü. Yanında oturan iki Konsül, lütfedip espriyi kendileriyle paylaşmasını rica ettiler. Buna daha da çok güldü Caligula: Gözlerinden yaşlar fış kırdı. "Hayır," dedi kahkahadan tıkanarak, "işin püf noktası o. Sizin hiç komik bulmayacağınız bir espri. Düşündüm ki, kafamın bir işaretiyle ikinizin de gırt lağım kestirebilirdim şuracıkta. Ona gülüyordum."

Bundan sonra, Roma'daki en varlıklı yirmi kişi vatana ihanetle suçlandı. Mahkemeden önce intihar etmelerine fırsat verilmedi ve hepsi idama mahkûm oldu. Aralarından bir kıdemli yargıcın hiç de varlıklı olmadığı ortaya çıktı. "Akılsız adam," dedi Caligula. "Neden zenginmiş gibi görünüyordu? Basbayağı kandım. Hiç gerek yokmuş ölmesine." Vatana ihanet suçlamalarından canını kurtaran yalnız bir kişi biliyorum, Bu Afer'di: Kuzinim Pulchra'nın davasını yürüten, güzel konuşmasıyla ünlü avukat. Suçu, evinin girişinde duran Caligula heykelinin üzerine, İmparatorun daha yirmi yedi yaşındayken ikinci kez Konsül olduğunu belirten bir yazı koymuş olmaktı. Caligula bunu vatana ihanet olarak niteledi: Gençliği küçümseniyor ve yasal yaş sınırından önce bu mevkie getirilmiş olması eleştiriliyordu. Afer'e karşı uzun, özenli bir konuşma hazırladı ve Senato'da olanca hitabet gücüyle, her hareketini ve ses tonunu önceden prova etmiş olarak, bu konuşmayı yaptı. Caligula dünyanın en iyi avukatı ve hatibi olmakla övünürdü; bu meselede de Afer'i mahkûm ettirip parasına el koymaktan çok, belagatte onu gölgede bırakmak hevesindeydi. Afer bunu anladı ve

Caligula'nın savcı olarak dehası karşısında şaşkına dönmüş ve olağanüstü etkilenmiş numarası yaptı. Aleyhinde ileri sürülen noktaları birer birer tekrarladı ve mesleki hayranlık içinde övgüler mırıldandı: "Evet, bu hiçbir şekilde yanıtlanamaz" ve "Bu savı son kertesine dek kullanmış" ve "Gerçekten içinden çıkılamaz bir durum" ve "Ne olağanüstü bir dil hâkimiyeti!" Caligula konuşmasını bitirip muzaffer bir gülümsemeyle oturduğunda, Afer'e söyleyeceği bir şey olup olmadığı soruldu. "Hiçbir şey," dedi Afer, "sadece çok şanssız olduğumu düşünüyorum. O lanet olası yazı meselesindeki bağışlanmaz düşüncesizliğimden ötürü İmparatorun bana kızgınlığını, hitabet yeteneğimi kullanarak bir ölçüde yatıştırabileceğime güvenmiştim. Ama Kader bana karşı hileli zar kullandı. İmparator mutlak güce sahip, aleyhimde açık seçik delilleri ve mahkûmiyetten kurtulsam bile, yüz yaşıma kadar uğraşsam da elde edemeyeceğim bir konuşma gücü var." Ölüme mahkûm edildi, ama ertesi gün cezası ertelendi.

Hileli zar dedim de... Varlıklı taşralılar Kente geldiklerinde, her zaman Saray'a yemeğe, sonra da “dostça bir kumar”a davet edilirlerdi. İmparatorun

şansı karşısında şaşırıp pes derlerdi: Her attığı zar Venüs'tü ve tepeden tırnağa soyardı onları. Evet, Caligula hep hileli zarla oynardı. Örneğin, Actium'da Augustus'un Antonius'a karşı zaferi onuruna yapılan geleneksel şenliği kutladıkları gerekçesiyle, Konsülleri görevden alıp ağır para cezalarına çarptırdı. Bu, atam Antonius'a hakarettir, dedi. (Bu arada, Afer'i de boş Konsüllüklerden birine atadı.) Bize, şenlikten birkaç gün önce yemek yerken, Konsüller ne yapsa onları cezalandıracağını söylemişti: Çünkü, eğer şenliği kutlamazlarsa, o zaman da atası Augustus'a hakaret etmiş olacaklardı. İşte bu sırada Ganymedes çok büyük bir gaf yaptı. "Ne kadar zekisin, aziz dostum," diye haykırdı, "Her iki şekilde de onları faka bastırıyorsun. Ama zavallı budalalar, eğer beş paralık akıllan varsa, şenliği kutlarlar; çünkü Actium'da işin çoğunu Agrippa yaptı, ki o da senin atandı. Dolayısıyla, üç atandan hiç değilse ikisini onurlandırmış olurlar."

“Ganymedes, dostluğumuz burada biter,” dedi Caligula.

“Haydi canım," dedi Ganymedes, ”lütfen bana böyle şeyler söyleme. Seni gücendirecek bir şey demedim, değil mi?”

“Kalk sofradan,” diye buyurdu Caligula.

Hemen anladım Ganymedes'in hatasını. İkili bir hataydı bu, Caligula'nın ana tarafından kuzeni olan Ganymedes Augustus ve Agrippa'nın soyundandı, ama Antonius'unkinden değildi. Ganymedes'in bütün ataları Augustus'un yandaşlarıydı. Onun için bu konuya değinmekten kaçınmalıydı. Ayrıca Caligula, önemsiz bir aileden gelen Agrippa ile akrabalığının hatırlatılmasından hiç hoşlanmıyordu. Ama Ganymedes'e karşı bir eyleme girişmedi henüz.

Lollia'nın kısır olduğunu söyleyerek onu boşadı ve Caesonia adında bir kadınla evlendi. Caesonia ne genç, ne de güzeldi; bir nöbetçi yüzbaşının kızıydı ve bir fırıncıyla — ya da öyle biriyle — evli olup üç çocuk sahibiydi. Ama onda Caligula'yı çeken bir şey vardı ki, Caligula'nın kendisi de dahil, kimse açıklayamıyordu bunu. Ona neden öylesine sevdalandığımın sırrını — keman yayı işkencesiyle bile olsa — ağzından alacağım derdi Caligula sık sık. Caesonia'nın onu bir aşk iksiriyle elde

ettiği, daha sonra da iksirin onu çıldırttığı söyleniyordu. Ama iksir sadece bir tahmindi, Caligula da Caesonıa'yı tanımadan çok önce çıldırmaya başlamıştı. Her neyse, Caesonia gebe kaldı ve baba olmak fikri Caligula'yı öyle heyecanlandırdı ki, dediğim gibi, onunla evlendi. Tanrılığını ilk kez açıkça beyanı, Caesonia ile evlenmesinden az sonra oldu. Capitol Tepesi'ndeki Zeus tapınağını ziyaret ediyordu. Apelles yanındaydı. "Hangisi daha büyük Tanrı, Zeus mu, ben mi?" diye sordu Apelles'e. Apelles, Caligula'nın şaka yaptığını düşünerek ve Zeus'a kendi tapınağında saygısızlık etmek istemeyerek durakladı. Caligula ıslıkla iki Alman Muhafız çağırdı ve Apelles'i Zeus'un heykelinin önünde soydurup kamçılattı. "O kadar hızlı değil," dedi Almanlara, "yavaş gidin ki daha iyi hissetsin." Apelles'i bayılana kadar kamçıladılar, sonra kutsal suyla ayıktılar ve ölene dek tekrar kamçıladılar. Sonra, Caligula Senato'ya Tanrı olduğunu bildiren mektuplar gönderdi ve "Kardeşim Zeus'la birlikte oturabilmem için" Zeus tapınağının yanında büyük bir tapınağın yapımına başlanmasını buyurdu. Bu tapınağa, kendi boyunun üç katı olan ve her gün yeni giysiler giydirilen, som altından bir heykelini koydurttu.

Ama çok geçmeden Zeus'la kavga etti ve öfkeyle ona gözdağı verdiği duyuldu: "Burada kimin patron olduğunu kavrayamıyorsan, pılını pırtını toplar Yunanistan'a gidersin." Anlaşılan Zeus özür diledi ki, Caligula şöyle dedi: "Peki, otur bakalım o berbat Capitol Tepende. Ben de Palatina'ya giderim. Yeri çok daha güzel. Orada kendime yaraşır bir tapınak yaptırayım da ağzın açık kalsın, pasaklı, dırdırcı sahtekâr." Bir başka gariplik de, Suriye eski valilerinden Vitellius adında biriyle Diana tapınağını ziyaret ettiğinde oldu. Vitellius Suriye'de iyi iş görmüş ve eyaleti işgal etmek üzere olan Patrthia Kralını, askeri Fırat üzerinden geçirerek gafil avlamıştı. Savaşmasına elverişsiz bir alanda yakalanan Parthialı kral, onur kırıcı bir barış imzalamak ve oğullarını rehine vermek zorunda kalmıştı. En büyük oğlan, Caligula köprüyü geçerken, tutsak olarak arabasında bulunuyordu. Gelgeldim Caligula Vitellius'u kıskanmıştı ve eğer ne yapması gerektiği hakkında uyarmasaydım (arkadaşımdı Vitellius) öldürecekti onu. Vitellius Brindisi'ye vardığında, benden bir mektup bekliyordu onu ve Roma'ya varıp Caligula'nın huzuruna kabul edilince, hemen yere kapanıp ona Tanrı olarak tapındı. Caligula'nın Tanrı olduğunun resmen açıklanmasından önceydi bu; dolayısıyla, Caligula, işte gerçek bir

ululama, diye düşündü ve Vitellius yakın dostu oldu. Vitellius bana karşı gönül borcunu birçok şekilde gösterdi. Deminki sözümü bitireyim: Caligula Diana tapınağında Tanrıçayla konuşuyordu — heykelle değil, görünmez bir varlıkla, Vitellius'a, sen de Tanrıçayı görüyor musun, diye sordu. Vitellius dehşete kapılmış gibi titredi ve gözlerini hiç yerden kaldırmadan. "Yalnız siz Tanrılar birbirlerini görme ayrıcalığına sahipsinizdir, Efendim," dedi.

Caligula keyiflendi, 'Çok güzel bir kadındır, Vitellius. Sık sık Saray'a gelir benimle yatmaya."

İşte bu sıralarda gene başım belaya girdi. îlkin, Caligula'nın beni başından savmak için tezgâhladığı bir oyun sandım bunu. Hoş, öyle olmadığından hâlâ pek emin değilim. Bir tanışım, bir zamanlar sık sık zar oyunu oynadığım bir adam, sahte vasiyet düzenlemiş ve benimkinin benzeri bir mühür kullanarak beni tanık göstermişti. Bereket, benim akik mührümün kenarındaki (ve balmumunda her zaman iz bırakan) minicik çentiği fark etmemişti. Ansızın dolandırıcılığa teşebbüsten tutuklanınca, mahkemeye götürülürken, bir askere rüşvet verip arkadaşım Vitellius'a gizlice bir mesaj götürmeye kandırdım. Vitellius'tan, ben nasıl onun canını kurtardımsa, onun da benimkini kurtarmasını rica ederek, davaya bakacak olan Caligula'ya çentiği göstermesini ve benim hakiki mührümü, sahte olanla karşılaştırmak için yanında bulundurmasını istedim. Ama Caligula farkı kendisi bulmuş sanmalı ve tüm itibarı o kazanmalıydı. Vitellius durumu çok iyi idare etti. Caligula çentiği gördü, gözünden hiçbir şeyin kaçmamasıyla övündü ve beni gelecekte görüştüğüm kişileri daha dikkatli seçmem yolunda sert bir uyarıyla, bağışladı. Dolandırıcının elleri kesilip, ders olmak üzere boynuna asıldı. Ben suçlu bulunsaydım, başımı yitirecektim. Caligula öyle dedi bana o gece yemekte.

Yüce gönüllü Tanrı, dedim, "hayatım için neden bu kadar zahmete girdiğinizi anlamıyorum."

Yeğenler amcaların iltifatından hoşlanır. Caligula da biraz yumuşadı ve sofrada bulunanlara göz kırparak, bana, "Sorabilir miyim, hayatına tam ne değer biçersin bu gece?" dedi.

Hesaplamıştım zaten: bir metelik.

O kadar alçakgönüllü bir sonuca nasıl vardın?

"Her hayatın takdir edilebilir bir değeri vardır, Julius Caesar'ın ailesinin, Caesar'ı kaçıran ve öldürmekle tehdit eden korsanlara ödediği fidye, ilkin bundan çok daha fazlasını istedikleri halde, sadece yirmi bin altındı. Dolayısıyla, Caesar'ın hayatının bilfiil değeri yirmi binden fazla değildi. Karım Aelia da bir kez haydutların saldırısına uğramıştı; ama onlara elli altın değerinde bir ametist broş vererek canını kurtardı. Dolayısıyla, Aelia'nın hayatının değeri sadece elli altındı. Benim hayatım ise, az önce, sanırım bir miligramın onda birinden fazla çekmeyen bir akik kırıntısı sayesinde kurtuldu. O kalite akikin bir miligramı yaklaşık bir gümüş paradır. O kırıntı, eğer bulunabilirse (ki, bu biraz zor) ve ona bir alıcı bulunabilirse (ki, bu daha da zor), değeri bir gümüş paranın onda biri, yani tamı tamına bir metelik olacaktır. Dolayısıyla, benim hayatımın değeri de tamı tamına bir meteliktir —"

— eğer alıcı bulabilirsen, diyerek kendi esprisine katıla katıla gülmeye başladı Caligula, Ben dahil, herkes çılgınca alkışladı. Bundan

sonra uzun bir süre Saray'da Tiberius Claudius yerine, "Teruncius" Claudius diye çağırıldım. Teruncius Latince metelik demektir.

Tapınılması için rahipler gerekliydi Caligula'ya. Kendi kendisinin Başrahibiydi; yardımcıları da bendeniz, Caesonia, Vitellius, Ganymedes, on dört eski Konsül ve soylu arkadaşı at Incitatus'tu. Her yardımcı, bu onur için 80.000 altın ödemek zorundaydı. Caligula, Incitatus'un parayı bulmasına yardım için, İtalya'daki bütün atlardan onun adına bir yıllık vergi alınmasına karar verdi: Ödemeyenler kasaplara gönderilecekti. Caesonia'nın parayı bulmasına yardım için de, onun adına bütün evli erkeklerden karılarıyla yatma lüksü için bir vergi istedi. Ganymedes, Vitellius ve diğerleri zengin adamlardı; gerçi kimileri kısa sürede 80.000'i nakit olarak bulabilmek için zararına mülk satmak zorunda kaldılar, ama mali durumları yine de çok sarsılmadı. Ama zavallı Claudius'un durumu öyle değildi. Caligula'nın bana kılıç dövüşçüsü satma, Saray'da yatıp kalkma ayrıcalığına

karşılık fahiş paralar ödetme gibi oyunları sonucu, nakit olarak sadece 30.000 altınım kalmış ve Capua'daki küçük malikânem ve annemin bıraktığı ev dışında, satacak mülküm kalmamıştı. Caligula'ya 30.000'i verdim ve aynı gece yemekte, tüm mülkümü hemen satışa çıkarıp alıcı bulur bulmaz kalan borcumu ona ödeyeceğimi söyledim. "Satacak başka şeyim yok," dedim. Caligula bunu pek komik buldu. "Satacak şeyin mi yok? Peki, üstündeki giysiler ne güne duruyor?"

Artık yarım akıllı rolünü yapmayı iyice benimsemiştim. "Öyle ya," dedim, "hiç aklıma gelmedi onlar. Benim adıma giysilerimi açık artırmayla arkadaşlara satar mısın lütfen? Bu işi dünyada kimse sizden daha iyi yapamaz." Giysilerimi çıkarmaya başladım ve sonunda, Caligula'nın aceleyle belime sardığı peçete dışında, üstümde hiçbir şey kalmadı. Birine sandallarımı (her biri 100 altına), başka birine de giysimi (1000 altına) sattı. Sonra peçeteyi satışa çıkarmak istedi. Şöyle dedim, "Eğer getireceği para kalan borcumu ödemeye yardım edecekse, doğal utancım bile engel olamazdı bu son çamaşırımı satmama. Ama, ne yazık ki, hicaptan daha güçlü bir şey onu satmamı engelliyor."

Caligula'nın kaşları çatıldı. "Nedir o? Utançtan daha güçlü olan neymiş:

Size duyduğum saygı, Caesar. O sizin peçeteniz. Bu güzel yemekte benim kullanmam için lütfedip ayırdığınız peçete.

Bu küçük oyun borcumu sadece 3.000 altın eksiltti, ama Caligula'yı yoksulluğuma inandırdı.

Saray'daki dairemi ve sofradaki yerimi bırakmak zorunda kaldım ve alıcı çıkana kadar eve bakmayı sürdüren, annemin eski hizmetçisi yaşlı Briseis'in yanına yerleştim. Calpurnia da oraya benimle kalmaya geldi ve inanır mısınız, o sevgili kız kendine gerdanlıklar, maymunlar, ipek giysiler yerine verdiğim parayı saklamıştı ve bana ödünç vermeyi önerdi. Dahası, bana anlattığı gibi hayvanlarım ölmüş, buğdaylarım yanmış değildi: Sadece onları el altından iyi bir fiyata satmak ve bir kenara para koymak için öyle demişti. Paranın tümünü — 2000 altın —, kâhyamın imzasını taşıyan satış belgeleriyle birlikte bana verdi. Böylece, oldukça iyi idare ettik. Ama beş

parasız görünümünü sürdürmek için, her gece elimde testi ve tahtırevan yerine koltuk değneği kullanarak, meyhanelerden şarap almaya gidiyordum.

İhtiyar Briseis şöyle derdi: "Küçük Bey, beni annenizin azatlısı sanıyor. Ama öyle değil. Küçüklüğünüzde ben sizin köleniz oldum. Beni azat eden de sizsiniz, anneniz değil. Yalan mı?"

Ben de şöyle derdim: "Tabii Briseis. Bir gün bunu herkesin önünde açıklayacağım." Çok candan ve bana tümüyle bağlı bir kadındı. Dört odada oturuyorduk; yaşlı bir köle getir götür işlerine bakıyordu ve bütününe bakılırsa, çok mutlu bir yaşamımız vardı.

Caesonia'nın çocuğu — bir kız — Caligula onunla evlendikten bir ay sonra doğdu. Caligula buna mucize dedi. Çocuğu alıp Zeus'un heykelinin dizlerine yatırdı — Zeus'la kavgasından önceydi bu —, sonra onu Minerva'nın heykelinin kollarına koydu ve bir süre Tanrıçanın mermer göğsünü emmeye bıraktı. Ona Drusilla adını (ölen kız kardeşinin Tanrıça Panthea olduğunda bıraktığı ad) verdi. Çocuk rahibe de yapıldı. Kabul ücreti için gereken parayı halka dokunaklı bir çağrıda bulunarak sağladı: Yoksulluğundan ve baba olmanın getirdiği ağır mali yükten yakınarak Drusilla Fonu diye bir fon açtı. Her sokağa, üzerinde "Drusilla'nın

Yiyeceği", "Drusilla'nın içeceği", "Drusilla'nın Çeyizi" yazılı yardım kutuları koydurdu ve kimse kutuların başına dikilen nöbetçilerin yanından bir iki kuruş atmadan geçmeyi göze alamadı.

Caligula, kendisi gibi vaktinden önce büyümüş bir çocuk olan minik Drusilla'sını candan seviyordu. Çocuk daha yeni yeni yürüyüp konuşurken ona kendi "şaşmaz sertlik' ilkesini öğretmeye başladı. Onu kedi köpek yavrularına eziyet etmeye ve sivri tırnaklarıyla küçük oyun arkadaşlarının gözlerini tırmalamaya teşvik ediyordu. Kız bu yönde özel bir yetenek gösterdiğinde "Babanın kim olduğundan kimse şüphe edemez, güzelim," diye kıkırdıyordu. Bir kez de. benim önümde, ona eğilip sinsice şöyle dedi: "İlk komple cinayetini işlediğinde Biriciğim, kurban zavallı büyük amcan Claudius bile olsa, seni Tanrıça yapacağım."

Anneyi öldürsem beni Tanrıça yapar mısın? diye peltek peltek sordu küçük canavar. "Nefret ediyorum Anneden."

Tapınağı için yapılan altın heykel bir başka masraftı. O parayı, Saray'ın cümle kapısında Yeni Yıl armağanlarını kabul edeceğini duyuran bir bildiri yayınlayarak çıkardı. Gün gelince. Muhafız Alayı'ndan ekipler göndererek, silah zoruyla Kent halkını Palatine Tepesi'ne çıkarttı ve üstlerindeki her kuruşu, bu amaçla oraya yerleştirilen kocaman teknelere attırdı. Muhafızları atlatmaya ya da paralarını — tek bir metelik olsun — saklamaya kalkışanların anında öldürüleceği duyurulmuştu. Akşam olduğunda 2000 tekne ağzına kadar dolmuştu.

Yaklaşık bu sıralarda Ganymedes, Agrippinilla ve Lesbia'ya şöyle dedi:

“Yazıklar olsun size. miskin asalaklar! Hayatınızı kazanmak için ne yapıyorsunuz? Tek bildiğiniz başkasının sırtından geçinmek. Roma'daki her erkek ve kadının bana destek olmak için burnundan ter damlattığının farkında mısınız? Her gariban hamal ücretinin sekizde birini seve seve bana veriyor, her fukara fahişe de öyle.”

“Tamam kardeşim, ama şu ya da bu bahaneyle hemen hemen tüm paramıza el koydun. Yetmez mi bu?” dedi Agrippinilla.

“Yetmez tabii. Miras kalan para alın teriyle kazanılan parayla bir mi? Sizleri çalıştıracağım.”

Böylece, Senato'da el ilanları dağıtarak, filan gece Saray'da son derece kibar bir genelevin açılacağını ve en soylu kişiler tarafından, her beğeniye uygun hazların sunulacağım duyurdu. Giriş, sadece 1000 altın. İçki bedava. Agrippinilla ve Lesbia, üzülerek söylüyorum, Caligula'nın bu utanç verici önerisine karşı ciddi bir direniş göstermediler; tam tersine, bunun epey eğlenceli olacağını düşündüler. Ama kendi müşterilerini kendileri seçebilmeli ve Caligula kazanılan para üzerinden çok yüksek komisyon almamalıydı. Bütün tepkime karşın, gülünç kapıcı kılığına sokularak, ben de bu işe karıştırıldım. Caligula maske takıp sesini değiştirerek genelev patronu oldu ve ziyaretçilerin parasını çekip canlarına okumak için bilinen bütün numaraları yaptı. Karşı çıkanları kapı dışarı atmak bana düşüyordu.

Bacaklarımın bana pek bir yararı olmasa da, kollarım çoğu erkekten daha güçlüdür diyebilirim. Dolayısıyla, sarsak adımlarımla gelmem ve yakaladıklarıma beklenmedik bir sopa çekmem epey eğlenceye neden oluyordu. Caligula dramatik bir sesle Homeros'tan dizeler okuyordu:

Vulcan soluya soluya işini yapar

Ve dinmeyen kahkahalar gökleri sarsar.

Bu, lliada'nm Birinci Kitabında, Olympos'ta tekleyerek dolaşan topal Tanrıya öteki Tanrıların gülmesini anlatan bölümdü. Ben o sırada yerde Lesbia'nın kocasını kıyasıya yumrukluyordum — eski hınçların acısını çıkarmak için böyle bir fırsat az geçmiştir elime — ve ayağa kalkıp

Sonra topal yaratık örsten uzaklaştı İçi ferah, cılız bacaklarıyla seğirtti, dedikten sonra sallana sallana içkilerin durduğu masaya yürüdüm. Caligula bayıldı buna ve "dinmeyen kahkahalar" bölümünden hemen önceki iki dizeyi okudu:

Tatlı konuş, gönlünü al, yatışır,

Gürleyen Tanrı yumuşamaya açıktır.

Bundan böyle bana Vulcan demeye başladı. Hoşnuttum bu lakaptan, çünkü kaprislerine karşı bir ölçüde koruma sağlıyordu bana.

Sonra Caligula sessiz sedasız yanımızdan ayrıldı, maskesini çıkardı ve Saray'ın avlusundan geçip beni başına diktiği kapıdan kendisi olarak içeri girdi. Gördükleri karşısında şaşkına dönmüş ve dehşete kapılmış rolünü oynayarak tekrar Homeros'tan — Odisseus'un saray kadınlarının davranışı karşısında duyduğu utanç ve öfkeyi anlatan bölümü — okumaya başladı:

Sundurmanın altında yatarken öyle,

Seyretti tetik duran gözleri,

Gecenin uygunsuz aşk âlemlerine Güle oynaya giden cilveli güzelleri.

Yüreği sıkıştı bu zillet karşısında,

Kafasında uzun uzadıya tarttı:

Bu günah alevini söndürüp kendi kanlarıyla Son verse mi ayıba hemen oracıkta,

Yoksa bıraksa mı son bir kez kucaklaşsınlar Ve eşleriyle rezaleti tamamlasınlar;

Fırtınalar dolandı göğsünün içinde,

Nasıl anne-köpek eniklerinin çevresinde Yaklaşmaya kalkan yabancıya saldırır,

Onun gibi kudurdu yüreği.

‘Zavallı yüreğim,’ diye haykırdı,

‘Dayan bu onur yarasına, gemle öfkeni Daha beterini atlatmıştın sen On yıllık çilenin değerli yoldaşlarını Uğursuz Tepegöz yuttuğunda.

Öleceğim sanırken o zaman

Akıl ve sabır kurtarmıştı beni, ölüm fermanından.’

“Tepegöz” yerine “Tiberius”u koyun diye de açıkladı. Sonra ellerini çırptı. Koşarak gelen Muhafızlara, "Cassius Chaerea'yı buraya gönderin hemen!" emrini verdi. Cassius çağırtıldı ve Caligula şöyle dedi: "Cassius, yılların kahramanı, çocukluğumda beni sırtında taşımış olan, en eski, en sadık aile dostum, hiç bunun kadar acıklı ve rezil bir manzarayla karşılaştın mı? İki kız kardeşim, benim Sarayımda, kendilerini senatörlere peşkeş çekiyor; amcam Claudius kapıda giriş hileli satıyor! Ah. zavallı annemle babam sağ olup da bu günü görseler ne derlerdi!"

“Tutuklayım mı hepsini Caesar?” diye sordu Cassius hevesle.

“Hayır, bırak son bir kez kucaklaşsınlar.

Ve eşleriyle rezaleti tamamlasınlar." diye yanıtladı Caligula, içini çekip anne köpek sesleri çıkararak.

Cassius'a Muhafızları geri götürmesi söylendi.

Saray'da bu tür cümbüşlerin sonuncusu değildi bu: Caligula, eğlentiye katılmış olan senatörlerin karılarını ve kızlarını da Agrippinilla ve Lesbia'ya yardımcı olmak üzere getirtti. Ama para sorunu yeniden baş gösterdi. Caligula Fransa'ya gitmeye ve orada neler yapabileceğine bakmaya karar verdi.

İlkin, bütün nizami alaylardan birlikler getirterek, yeni alaylar kurarak ve mümkün olan her kaynaktan asker alarak muazzam bir ordu topladı. İtalya'dan 150.000 askerin başında çıktı ve Fransa'da bu sayıyı 250.000'e yükseltti. Bu dağ gibi orduyu silahlandırma ve donatma masrafı geçtiği kentlere düştü; gereken yiyeceğin sağlanmasını da onlara yükledi. Bazen dörtnala yolu tutturup gidiyor ve orduyu, ona yetişmek için, kırk sekiz saat — ya da daha fazla — yürütüyor, bazen de sekiz kişinin omuzlarında taşıdığı tahtırevandan manzarayı seyrederek ve sık sık durup çiçek toplayarak, günde sadece iki üç kilometre ilerliyordu.

Önden mektuplar göndererek, Fransa ve Ren eyaletlerindeki yüzbaşı rütbesinin üstünde tüm görevlilerin, karargâh yapmayı tasarladığı Lyons'da bulunmalarını buyurdu. Bu çağrıya uyanlar arasında, son birkaç yıldır Yukarı Ren Evaleti'ndeki dört alayın komutanı olan, sevgili ağabeyim Germanicus'un en değerli subaylarından Gaetulicus da vardı. Ilımlı ceza ve korkudan çok sevgiye dayanan disiplin geleneğini sürdürmesi yüzünden, askerleri tarafından çok seviliyordu Gaetulicus. Kayınpederi Apronius'un komutasındaki Aşağı Eyalet alayları tarafından da seviliyordu (Gaetulicus, kayınbiraderim Plaurius'un pencereden attığı sanılan Apronia'nın kız kardeşlerinden biriyle evliydi). Sejanus düştüğünde, kızını Sejanus'un oğluna vermeye söz verdiği için, Tiberius tarafından öldürtülecekti, ama imparatora cüretkâr bir mektup yazarak canını kurtardı. Mektubunda, komutan kalmasına izin verildiği sürece, kendisinin ve askerlerinin bağlılığına güvenilebileceğini belirtmişti. Tiberius açıkgöz davranıp ona

dokunmadı. Ama Gaetulicus'un onca sevilmesini kıskanan Caligula. gelir gelmez onu tutuklattı.

Caligula beni bu sefere çağırmamıştı, bu yüzden olup bitenleri kaçırdığım için ayrıntılı olarak yazamam. Tek bildiğim, Ganymedes ile Gaetulicus'un komplo kurmakla suçlandıkları (Ganymedes monarşiye göz dikmekle; Gaetulicus onu desteklemekle) ve her ikisinin de mahkemesiz idam edildikleri. Lesbia ve Agrippinilla (kısa bir süre önce kocasının vücudu su toplamış ve ölmüştü) da sözde komploya dahildiler. Afrika kıyısı açıklarında, Kartaca'ya yakın bir adaya sürüldüler. Çok sıcak, çok kurak ve tek faaliyetin süngercilik olduğu bir adaydı bu. Caligula kardeşlerine bu işi öğrenmelerini buyurdu; çünkü onlara bakmaya mali durumu elvermiyordu artık. Ama adaya gönderilmeden önce bir angaryaya koşuldular: Lyons'dan Roma’ya, sılahlı gözetim altında, yürüyerek gitmeleri ve Ganymedes'in küllerinin bulunduğu kabı kollarında sırayla taşımaları gerekiyordu. Caligula'nın Senato'ya tumturaklı bir üslupla yazdığı mektupta açıkladığına göre, bu, Ganymedes'le sürekli zina etmelerinin cezasıydı. Onları öldürtmemiş olması kendi yüce gönüllülüğüne verilmeliydi. Öyle ya, alelade fahişelerden daha beter çıkmışlardı: Hangi dürüst fahişenin yüzü tutardı, kepazelikleri için onların istediği — ve elde ettiği — fiyatları istemeye?

Yeğenlerim için üzülmeme hiçbir neden yoktu. Onlar da, kendi tarzlarında, Caligula kadar kötüydüler ve bana çok hainlik etmişlerdi. Üç yıl önce Agrippinilla'nın bebeği doğduğunda, Caligula'dan çocuğa bir ad bulmasını istemişti. "Adını Claudius koy. Bir içim su olur kuşkusuz?" dedi Caligula. Agrippinilla öyle köpürdü kî, az daha tokadı patlatacaktı Caligula'ya; yapamadığı için bana dönüp tükürdü, sonra da gözyaşlarına boğuldu. Bebeğe Lucius Domitius* adı verildi. Lesbia ise kibrinden, bana ne bir ilgi göstermeye, ne de varlığımdan haberli görünmeye yanaşmazdı. *Sonradan tmpararor Nero.-R.G.

Dar bir geçitte ona rastlayacak olsam, hiç yavaşlamadan dümdüz ortadan yürür ve bent duvara kıstırırdı. Sevgili ağabeyimin çocukları olduklarını ve Agrippina'ya onları korumak için elimden geleni yapacağıma söz verdiğimi hatırlamakta zorluk çekiyordum.

Dört eski Konsülden Dört eski Konsülden oluşan bir heyetin başında Fransa'ya giderek, komployu bastırmasından ötürü Caligula'yı kutlamak gibi sevimsiz bir görev verildi bana. Bu, çocukluğumdan bu yana, Fransa'ya ilk gidişim olacaktı ve gitmeyi hiç istemiyordum.

Yolculuk için Calpurnia'dan para almak zorundaydım, çünkü ne Capua'daki ne de Roma'daki evime alıcı çıkmamıştı henüz. Ayrıca, Caligula'nın da beni görmekten hoşlanacağından hiç emin değildim. Ostia'dan deniz yoluyla giderek Marsilya'da karaya çıktım. Öğrendiğime göre, Caligula, yeğenlerimi sürdükten sonra, yanlarında getirdikleri takıları, süsleri ve giysileri açık artırmayla satmıştı. Bunlar öyle iyi para getirmişti ki, onların kölelerini, sonra da azatlılarını (köleymiş gibi göstererek) sattı. Alıcılar, "Evet, falancayla filanca İmparatorun kız kardeşine aitti. Onları İmparatorun kendisinden satın aldım!" diyerek caka satmak isteyen zengin taşralılardı. Bu, Caligula'nın aklına başka bir şey getirdi. Bir zamanlar Livia'nın oturduğu eski Saray şimdi kapalıydı. Orada değerli mobilyalar, tablolar ve Augustus'un anısını taşıyan bir sürü şey vardı. Caligula bütün bunların Roma'dan getirilmesini buyurdu; Lyons'a salimen ve zamanında varmalarından da beni sorumlu tuttu. Şöyle yazmıştı: "Eşyayı denizden değil, kara yoluyla gönder. Biliyorsun, Neptün'le kavgalıyım." Mektup, ben denize açılmadan tam bir gün önce geldi; onun için bu işin başına Pallas'ı koydum. Sorun, bütün at ve arabaların, Caligula'nın ordusunun nakliyesi için hizmete alınmış olmasıydı. Ama Caligula buyurmuştu ve, şöyle ya da böyle, at ve arabalar bulunacaktı. Pallas Konsüllere gidip Caligula'nın emirlerini gösterdi.

Onlar da posta arabalarına, ekmekçilerin arabalarına ve değirmenleri döndüren beygirlere el koymak zorunda kaldılar. Halkı epey sıkıntıya soktu bu.

Günlerden bir Mayıs akşamı, güneş batmak üzereyken Lyons'daki köprünün üstünde, oranın ırmak tanrısıyla hayali bir sohbete dalmış olan Caligula uzaktan benim geldiğimi gördü. Tahtırevanımı, üstüne koydurttuğum zar tahtasından tanıdı: Uzun yolculuklarda kendi kendime zar atarak oyalanırım. Öfkeli bir sesle bağırdı: "Hey, Efendi, nerede arabalar? Neden arabaları getirmedin?"

Yanıt verdim: "Gökler sizi korusun. Majesteleri! Ne yazık ki arabalar ancak birkaç gün sonra burada olabilecek. Kara yoluyla geliyorlar, Cenova üzerinden. Arkadaşlarımla ben deniz yoluyla geldik."

O halde deniz yoluyla geri gidersin arkadaş, dedi “Gel buraya!”

Köprüye varınca, iki Alman asker tarafından tahtırevanımdan indirildim ve köprünün orta kemerinin üstündeki korkuluğa, sırtım nehire dönük, oturtuldum. Caligula fırlayıp beni itti. İki ters takla attım ve otuz metre kadar uçarak suya düştüm. Kendi kendime, "Lyons’da doğdu, Lyonsda öldü!" dediğimi anımsıyorum. Rhone Irmağı çok soğuk, çok derin ve çok akıntılıdır. Ağır giysim kollarıma bacaklarıma dolanmıştı, ama her nasılsa suyun yüzünde kalmayı ve nehrin yarım kilometre kadar aşağısında, köprüden görülmeyen bir noktada duran birtakım teknelerin arkasından kıyıya tırmanmayı becerdim. Yüzüşüm yürüyüşümden çok daha iyidir: Kollarım güçlüdür; hareketsizlikten ve yemek aşkımdan oldukça şişman olduğum için de suda mantar gibi yüzerim. Oysa, Caligula tek kulaç atamazdı.

Birkaç dakika sonra, beni yoldan topallayarak gelir görünce afalladı. Leş gibi, çamura bulanmış halime gülerek "Nerelerdeydin, sevgili Vulcan?" diye seslendi.

Cevabım hazırdı:

Gürleyen Tanrının gücü bindi tepeme,

Fırlattı beni baş aşağı yükseklerden.

Yuvarlandım gittim bir gün boyunca

Güneş batana dek değmedim yere.

Düştüm soluğum kesilmiş, başım dönerek,

Sintiler buldu beni Lemnos kıyısında.

“Lemnos yerine ‘Lyons’u koyun," dedim.

Köprünün korkuluğuna oturmuştu Caligula. Üç elçi arkadaşım

yüzükoyun önünde yatıyordu. Ayakları ikisinin ense kökünde, kılıcının ucu ise hıçkırarak aman dileyen üçüncünün (Lesbia’nın kocası) omuzları arasındaydı. "Claudius," diye inledi sesimi duyunca. "Ne olur İmparatordan bizi bırakmasını rica et: Sadece onu kutlamaya ve saygılarımızı sunmaya geldik biz."

Ben araba istiyorum, kutlama değil, dedi Caligula.

Sanki Homeros demin okuduğum dizelerin geçtiği bölümü özellikle bugün için yazmıştı, Lesbia'nın kocasına şöyle dedim:

"Sık dişini, boyun eğ;

Seni severim, ama Zeus kaldırırsa elini eğer,

Üzülsem de koşamam yardımına.

Kim göze alabilir seni korumayı,

Ya da Zeus'un gücüne karşı koymayı?"

Caligula bayıldı buna. Üç ricacıya dönerek, "Canınızın değeri nedir sizce? Her biriniz elli bin altın eder mi?" diye sordu.

Siz ne uygun görürseniz Caesar, dediler zor duyulur bir sesle.

O halde, Roma'ya döner dönmez zavallı Claudius’a bu tutarı ödeyeceksiniz. Hazırcevaplığı canlarınızı kurtardı. Böylece ayağa kalkmalarına izin verildi ve Caligula onlara, hemen oracıkta, üç ay içinde bana 150.000 altın ödeyeceklerine dair bir senet imzalattı. Caligula'ya şöyle dedim: “Yüce gönüllü Caesar, sizin ihtiyacınız benimkinden daha fazla. Bana parayı ödediklerinde, kendi canımın kurtulmasından ötürü duyduğum şükranın karşılığı olarak, yüz bin altını kabul eder misiniz lütfen? Eğer bu armağanı almak lütfunda bulunursanız, elimde hâlâ elli bin kalır ki, bununla

Rahipleriniz arasına katılma ücretinin tümünü ödeyebilirim. Bu borç çok huzursuz etti beni.”

Seni huzura kavuşturacak ne varsa yaparım, Altın Meteliğim benim! dedi.

Böylece Homeros beni kurtardı. Ama birkaç gün sonra, bir daha Homeros okumamam yolunda bir uyarı geldi Caligula'dan, "Hak ettiğinden fazla önemsenmiş bir yazar. Şiirlerini toplatıp yaktıracağım. Platon'un felsefesini uygulamış olurum böylece. Devlet’i biliyorsun, değil mi? Değerli bir sav. Platon, ideal devletine hiçbir ozanı sokmamaktan yana: Tüm ozanlar yalancıdır, demiş; gerçekten de öyle."

Kutsal Majesteleri Homeros'tan başka ozanları da yakacak mı? diye sordum.

Elbette. Bütün fazla önemsenmişleri. En başta Vergilius’u. Tatsızın teki. Homeros olmaya özenmiş, ama becerememiş.

Ya tarihçiler?

Evet, Livy’i. Tatsızdan da Öte. Vergilius olmaya özenmiş. ama becerememiş.

BÖLÜM XXXI

Caligula son resmi malvarlığı kayıtlarının getirilmesini buyurdu ve bunları incelettikten sonra, Fransa'daki en varlıklı kişileri Lyons’a çağırttı: Saray'ın eşyaları Roma’dan geldiğinde iyi para kazanacağından emin olmak istiyordu. Büyük sorumluluklar taşıyan zavallı bir müflis olduğunu, ama İmparatorluğun hatırı için, candan taşralı dostlarının ve Roma’ya gönül borcu duyan müttefiklerinin, onun bu kötü durumundan yararlanmaya kalkmayacaklarına inandığını söyledi. Büyük üzüntüyle satmak zorunda kaldığı aile yadigârlarına gerçek değerlerinden daha düşük fiyat vermemelerini rica etti onlardan.

Bilmediği mezatçı hilesi yoktu; ayrıca, satış ağızlarının çoğunu kaptığı çarşı satıcılarının düzeyini aşan bir sürü numara da kendisi üretmişti. Örneğin, aynı malı, değişik alıcılara, her seferinde kalitesi, yararı ve tarihi hakkında başka başka hikâyeler anlatarak, birkaç kez satıyordu. Ve "gerçek değer"den alıcıların "manevî değer" anlamını çıkarmasını bekliyordu ki, bu, malın hakiki değerinin yüz katı oluyordu her zaman. Şöyle diyordu sözgelimi: "Bu, dedem Marcus Antonius'un en sevdiği koltuktu" — "Tanrı Augustus evlenme şöleninde bu şarap kupasını kullanmıştı" — "Bu elbiseyi, kız kardeşim Tanrıça Panthea, Kral Herod Agrippa'nın hapisten çıkışım kutlamak için verilen kabul töreninde giymişti" — vb. Bir de, kumaşa sanlı küçük şeyleri "piyango" adı altında satma numarası vardı. Birisine eski bir sandalı ya da bir peynir parçasını 2.000 altına sokuşturduğunda, pek keyifleniyordu becerisinden.

Artırma hep kendi koyduğu fiyattan başlıyordu; şöyle diyordu zengin bir Fransıza dönüp: "Sanırım şu kaymak taşı kutu için kırk bin altın demiştiniz. Sağolun. Ama daha iyi bir fiyat bulabiliriz belki. Kim kırk beş bin diyecek?" Tahmin edersiniz: korku, fiyatların hızla yükselmesini sağlıyordu. Böylece, adamların hepsini soyup soğana çevirdi ve on gün süren görkemli bir şenlikle kutladı bunu.

Sonra Ren eyaletlerine yöneldi. Almanları topyekün ortadan kaldıracak bir savaşa hazırlandığını söyledi. Boynunun borcuydu, büyükbabasıyla babasının başladığı işi tamamlamak. En yakın düşmanın yerini saptamak üzere, nehrin karşı yakasına iki alay gönderdi. 1000 kadar tutuklu alındı. Caligula onları gözden geçirdi ve en sağlamlardan 300 genci kendine muhafız olarak ayırdıktan sonra, ötekileri bir uçurumun kenarına dizdirdi. Sıranın başında ve sonunda birer kel kafalı vardı. Şöyle buyurdu Cassius'a: "Uçur kellelerini — bir kel kafadan öteki kel kafaya kadar. Varus'un ölümünün öcü alınsın." Bu katliamın haberi Almanlara ulaşınca, en sık ormanlarının derinlerine çekildiler. Bunun üzerine, Caligula tüm ordusuyla nehri geçti ve her yeri bomboş buldu. Harekâtın ilk günü, salt olaya biraz heyecan katmak için, Alman muhafızlarından birkaçını yakındaki koruya gönderdi. Akşam, kendisine civarda düşman görüldüğü haberi getirildi. Bunun üzerine, "İzciler" ve Muhafız Alayı'ndan bir tabur süvarinin başında saldırıya geçti. Adamları, tutsak olarak, zincirler içinde geri getirdi ve bunu düşmanın büyük üstünlüğüne karşı elde edilmiş ezici bir zafer ilan etti. Silah arkadaşlarını, "İzcilerin Tacı" adını taşıyan yeni bir askeri nişanla ödüllendirdi: Üzerine, değerli taşlarla Güneş, Ay ve Yıldızlar işlenmiş olan ufak bir altın taçtı bu.

Üçüncü gün, yollarının üzerinde dar bir geçit vardı. Ordu, saflar halinde değil, tek kol olarak ilerlemek zorundaydı. Cassius şöyle dedi Caligula'ya: "Buraya oldukça benziyordu Vanus'un pusuya düştüğü yer, Caesar. O günü ömrüm oldukça unutamam. Bölüğümün başında yürüyordum. Tam şu önümüzdeki gibi bir dönemece varmıştık ki, birden müthiş bir savaş çığlığı duyuldu. Tıpkı şu ilerdeki gibi bir çamlıktan geldiydi ses ve ne oluyoruz demeye vakit kalmadan, üç yüz dört yüz mızrak vınlayarak tepemize indi..."

Çabuk, kısrağım! diye haykırdı Caligula dehşet içinde. "Yol verin." Tahtırevanından aşağı atladı, Penelopeye bindi (Incitatus Roma'da yarış kazanmakla meşguldü) ve dörtnala geri döndü. Dört saat içinde tekrar köprüye varmıştı. Ama köprü levazım arabalarıyla öyle tıkalı, kendisi ise geçmek için öyle telaş içindeydi ki. atından indi ve bir iskemleye oturup, askerlere onu arabadan arabaya geçirmelerini buyurarak, köprünün karşı tarafına salimen ulaştı. Silahlarını getirtti hemen. Düşmanın kendisiyle

savaşı göze alamayacak kadar ödlek olduğunu, dolayısıyla yeni zaferler için başka cepheleri zorlayacağını söyledi.

Bütün kuvvetler tekrar Köln'de toplanınca, Ren'den aşağı doğru yürüdü ve oradan Britanya'ya en yakın liman olan Boulogne'a geçti. Rastlantı şu ki, Britanya Kralı Cymbeline'in vârisi o sırada babasıyla kavga etmişti. Caligula'nın yaklaştığını duyunca, birkaç adamıyla birlikte Manş'ı geçerek Roma'nın korumasına sığındı. Senato'ya, Almanya'yı tümüyle ele geçirdiğini yazmış olan Caligula, şimdi de Kral Cymbeline'in, Scitly adalarından Orkney'e, bütün Britanya adaları üzerinde Roma hükümranlığını kabul ettiğini bildirmek için oğlunu gönderdiğini yazdı.

Bu seferin başından sonuna Caligula'nın yanındaydım ve kaprislerine ayak uydurmakta çok güçlük çektim. Uykusuzluktan yakınıyordu; düşmanı Neptün'ün kulaklarına sürekli deniz sesleri göndererek ona eziyet ettiğini, geceleri elinde çatallı zıpkınla başına dikilip gözdağı verdiğini söylüyordu.

Neptün mü? dedim. "Yerinizde olsam, o saygısızın maneviyatımı bozmasına izin vermezdim. Neden onu da, Almanlara yaptığınız gibi cezalandırmıyorsunuz? Bir kez uyarmıştınız onu, hatırlıyorum; eğer laf anlamamakta diretirse, sizin de hoşgörünüzü sürdürmeniz yanlış olur sanırım."

Gözlerini kısıp hoş olmayan bir ifadeyle beni süzdü. "Deli olduğumu mu düşünüyorsun?" diye sordu bir süre sonra.

Korkudan güldüm. "Deli mi, Caesar? Bana mı soruyorsunuz deli miyim diye? Ben ne diyebilirim? Dünyamız için aklı başındalığın ölçüsü sizsiniz."

“Biliyorsun, çok zor iş insan görünümünde Tanrı olmak Claudius,” dedi sır verircesine. “Deliriyorum sandığım çok oldu. Anticyra'da yapılan kara çöpleme tedavisinin iyi geldiği söyleniyor. Sen ne dersin?”

"Büyük Yunan filozoflarından biri, ama şimdi çıkaramayacağım hangisi olduğunu, zihnini daha da açmak İçin çöpleme tedavisini uygulamış. Ama bana sorarsanız, kesinlikle yapmayın derim. Zihniniz zaten damıtılmış su kadar berrak."

"Evet." dedi, "ama geceleri üç saatten daha fazla uyuyabilmek isterdim."

O üç saat insan görünümünde olduğunuz için. dedim. "Kılık değiştirmeyen Tanrılar hiç uyumaz."

Böylece içi rahatladı ve ertesi gün orduyu deniz cephesinde savaş düzenine soktu: Önde okçular ve sapancılar, sonra mızraklı Alman yedekler, sonra esas Roma kuvvetleri ve geride Fransızlar. Süvariler yanlardaydı. Kuşatma araçları, mancınıklar, sapanlar kum tepeciklerinin üstüne yerleştirilmişti. Herkes, şaşkınlık içinde, ne olacak diye bekliyordu. Caligula Penelope'yi diz hizasına kadar denize sürüp bağırdı: "Neptün, eski düşmanım, kendini kolla. Seni ölümüne savaşa çağırıyorum. Hileyle babamın filosunu batırdın, değil mi? Gücünü bana göster, cesaretin varsa!" Sonra, Homeros'tan, Ajax'in Odysseus'la güreş tutmasını anlatan dizeleri okudu:

Ya ben senin ayağını yerden keserim Reis,

Ya da benimkini sen.

Gel, kanıtlayalım gücümüzü...

Küçük bir dalga yuvarlandı geldi. Kılıcıyla ikiye böldü onu ve alayla gülümsedi. Sonra, istifini bozmadan geri çekildi ve "hücum" borusunun çalınmasını buyurdu. Okçular, sapancılar, mızrakçılar aynı anda harekete geçti; nizami piyadeler koltuklarına kadar suya girerek küçük dalgalara kılıç salladılar; süvariler yanlardan saldırıya geçip atlarını yüzdürerek ilerlediler ve dalgaları biçtiler; mancınıklar kaya parçalarını, sapanlar demir uçlu sırıkları salıverdi. Sonra Caligula bir savaş gemisiyle denize açıldı, atılan şeylerin menzilinin hemen ötesine demirledi ve Neptün'e abuk sabuk meydan okumalarla geminin yan tarafından tükürmeye girişti. Neptün kendini savunmak ya da karşılık vermek için hiçbir çaba göstermedi; sadece adamlardan birini ıstakoz ısırdı, birini de denizanası soktu.

Caligula nihayet "toplan" borusunu çaldırdı ve adamlarına kılıçlarının kanını silip ganimeti toplamalarını söyledi. Ganimet, kumsaldaki deniz kabuklarıydı. Her adam bir miğfer dolusu toplayacak ve bu, ortadaki büyük kümeye eklenecekti. Sonra kabuklar ayıklandı ve bu duyulmamış zaferin

kanıtı olarak Roma'ya gönderilmek üzere kutulara kondu. Askerler bu işi çok eğlenceli buldular; hele Caligula onları adam başına dört altınla ödüllendirince, alkıştan yer gök inledi.

Caligula, zafer anıtı olarak, İskenderiye'deki ünlü fenerin modelinde, çok yüksek bir deniz feneri yaptırdı. Bu fener denizciler için büyük bir nimet oldu o tehlikeli sularda.

Sonra, gene Ren'den yukarı yürüttü bizi. Bonn'a vardığımızda, beni bir kenara çekip esrarengiz bir havayla şöyle dedi: "Alaylar, bu ordugâhta, yokluğumda babama başkaldırmakla bana ettikleri hakaretin cezasını çekmediler. Hatırlarsın, geri dönüp babam için yeniden düzeni sağlamak zorunda kalmıştım."

Gayet iyi hatırlıyorum, dedim. "Ama bu epey zaman önceydi, değil mi? Aradan yirmi altı yıl geçtikten sonra, o zaman orduda bulunanlardan çok kişi kalmış olamaz. O korkunç günü yaşayanlardan muhtemelen yalnız siz ve Cassius Caerea varsınız burada."

Öyleyse sadece on kişiden birini öldürürüm, dedi.

Birinci ve Yirminci alaylar özel bir toplantıya çağrıldı ve adamlara, havanın sıcaklığından ötürü, silahsız gelebilecekleri söylendi. Muhaliz Alayı süvarileri de toplantıya çağrıldı, ama onlara kılıçlarından başka mızraklarını da getirmeleri bildirildi. Bir çavuş buldum. Philippi'de çarpışmış olabilirdi adam: O kadar yaşlı ve yara izleriyle kaplıydı. "Çavuş, beni tanıyor musun?" dedim ona.

Hayır efendim. Sanmıyorum. Galiba bir eski Konsülsünüz.

Germanicus'un kardeşiyim ben.

Öyle mi efendim? Kardeşi olduğunu bilmiyordum efendim.

"Haklısın. Ben asker değilim, önemli biri de değilim. Ama sizin için önemli bir mesajım var. Öğleden sonra toplantıya giderken kılıçlarınızı fazla uzakta bırakmayın!”

Niçin efendim, eğer sormama izin verirseniz?"""

Çünkü onlara ihtiyacınız olabilir. Belki Almanlar saldırır ansızın. Belki de bir başkası.

Beni dikkatle süzdü ve ciddi olduğumu anladı.

Size minnettarım efendim. Arkadaşlara bildireceğim, dedi.

Piyadeler tribün kürsüsünün önüne dizilmişlerdi, Caligula onlara asık yüz ve çatık kaşlarla hitap etti-, ayağını yere vuruyor, elleriyle havayı biçiyordu. Onlara belirli bir geceden söz etmeye başladı: Yıllar önce, güz başında, yıldızsız bir gök altında... Bu sırada adamlardan bazıları, iki süvari birliği arasındaki geçitten sıvışmaya başladılar. Kılıçlarını almaya gidiyorlardı. Diğerleri, asker harmaniyelerinin altına gizlenmiş oldukları kılıçlarını çektiler. Caligula neler olduğunu farketmişti sanırım: çünkü bir cümlenin ortasında sesinin tonunu birden değiştiriverdi. Şükür unutulan o kötü günlerle, bugünkü şan, zenginlik ve zafer dönemi arasındaki mutlu çelişkiyi vurgulamaya başladı. "Minik oyun arkadaşınız büyüdü," dedi "ve dünyanın gelmiş geçmiş en güçlü İmparatoru oldu. Hiçbir düşman, en yırtıcısı bile, onun yenilmez silahlarına karşı koyamaz."

Benim yaşlı çavuş öne koştu. "Yandık Caesar!" diye haykırdı. "Düşman Köln'de nehri geçmiş — üç yüz bin kişi. Lyons’u yağmalamaya gidiyorlarmış. Sonra da Alpler'i aşıp Roma'yı yağma edeceklermiş!"

Caligula dışında kimse inanmadı bu saçma hikâyeye. Sapsarı kesildi korkudan, kürsüden aşağı atladı, önüne ilk çıkan atı yakaladı, eyere kendini zor attı ve yıldırım hızıyla ordugâhtan çıktı. Seyislerden biri dörtnala peşinden gitti. Caligula dönüp şöyle demiş ona: "Tanrıya şükür, hâlâ Mısır var elimde. Hiç değilse orada güvencede olurum. Almanlar denizcilikten anlamaz."

Gülmekten katıldı herkes! Ama bir albay iyi bir atla arkasından giderek çok geçmeden onu yakaladı ve haberin abartılmış olduğuna ikna etti. Sadece küçük bir birlik, dedi, nehri geçmiş ve geri püskürtülmüştü; Roma yakasında şimdi hiçbir düşman yoktu. Caligula bir sonraki kentte durdu ve Senato’ya,

bütün savaşlarının başarıyla sonuçlandığını ve defne-taçlı askerleriyle dönmek üzere olduğunu bildiren bir mesaj gönderdi. Kendisi en ağır sefer koşullarında — basit bir erden farksız — yaşarken, Kentte olağan yaşamlarını — tiyatro, hamam, akşam yemekleri — sürdüren o yüreksiz kül kedilerini sert bir şekilde suçladı.

Senato Caligula'yı nasıl yatıştıracağını düşünüyordu: Kendisine hiçbir onur payesi vermemeleri yolunda kesin emirleri vardı. Yine de, görkemli zaferlerinden ötürü onu kutlamak ve çok özlendiği Roma'ya bir an önce dönmesini rica etmek üzere bir heyet gönderdiler. Emirlerine rağmen kendisine zafer töreni bahşedilmediği ve gönderilen mesajda kendisinden Zeus olarak değil, sadece İmparator Gaius Caligula olarak söz edildiği için müthiş öfkelendi Caligula. Elini kılıcının kabzasına vurup bağırdı: "Bir an önce döneceğim kuşkusuz! Ve elimde bununla!"

Üçlü bir zafer törenine (Almanya'ya, Britanya'ya ve Neptün'e karşı) hazırlanmıştı. İngiliz tutsaklar olarak Cymbeline'in oğluyla adamları ve Boulogne'da el koyduğu birkaç İngiliz ticaret gemisinin mürettebatı vardı. Alman tutsaklar olarak, üç yüz gerçek tutsaktan başka, Fransa'da bulabildiği en uzun boylu adamları sarı peruklar ve Alman giysileri içinde kullanacaktı. Adamlar aralarında Almanca sanılabilecek garip bir lehçe konuşuyorlardı. Ama, dediğim gibi, Senato ona resmi zafer töreni bahşetmekten çekindiği için, gayriresmi bir törenle yetinmek zorunda kaldı. Kente, Baiae'deki köprüden geçtiği havayla girdi ve ancak aklı başında bir kadın olan Caesonia'nın araya girmesi, onu tüm Senato'yu kılıçtan geçirmekten alıkoydu. Halkı, geçmişte kendisine yardımda gösterdikleri cömertlik için, Saray'ın terasından altın ve gümüş paralar saçarak ödüllendirdi. Ama bunların arasına kor halinde demir parçaları da karıştırmakla, amfideki davranışlarından ötürü onları henüz bağışlamadığını belirtti. Askerlere canlarının her istediğini yapabilecekleri ve bedava olarak istedikleri kadar içebilecekleri söylendi. Bu izinden sonuna kadar yararlandılar: Sıra dükkânlar baştan aşağı yağma edildi, genelevler semti yakıldı ve on gün düzen sağlanamadı.

Eylül ayındaydı bu. Caligula seferdeyken, işçiler, Palatine Tepesi'nde, Castor ve Pollux Tapınağının öbür yanındaki yeni tapınağın yapımıyla

uğraşmışlardı. Pazar Yeri'ne kadar uzanan bir ek bina yapılmıştı. Caligula şimdi Castor ve Pollux Tapınağını, Tanrıların heykelleri arasından bir geçit açtırarak, yeni tapınağın girişi haline getirdi. "Göksel İkizler kapıcılarım oldu," diye böbürleniyordu. Sonra, Yunanistan Valisine yazarak, oradaki tapınaklarda bulunan en ünlü Tanrı heykellerini toplamasını ve Roma'ya göndermesini bildirdi. Heykellerin kafalarını söküp, yerlerine kendininkini koymayı tasarlıyordu. En çok istediği de, Olympos Zeus'unun devasa heykeliydi. Bu heykelin Roma'ya taşınabilmesi için özel bir gemi yaptırdı. Ama, tam kızaktan indirilecekken, yıldırım çarptı gemiye. Ya da öyle rapor edildi; aslında mürettebatın, boşinanlarından ötürü, gemiyi kasten yaktıkları kanısındayım ben. Gelgelelim, Capitol Zeus'u Caligula'yla kavga ettiğine pişman oldu (ya da Caligula öyle anlattı bize) ve geri dönüp tekrar yanında oturması için ona yalvardı. Caligula yeni tapınağının neredeyse tamamlandığını söyledi; ama Capitol Zeus'u aşağıdan alıp özür dilediği için bir ödün vermeye razı oldu; Vadinin üzerinden bir köprü geçirerek iki tepeyi birleştirecekti. Ve öyle yaptı; köprü Augustus Tapınağı'nın damının üstünden geçti.

Caligula şimdi açıktan açığa Zeus'tu. Yalnız Latin Zeus'u değil, Olympos Zeus'uydu da; yalnız o da değil, kafalarını kesip yeniden kafa taktırdığı bütün öteki Tanrı ve Tanrıçaların hepsiydi. Bazen Apollon, bazen Merkür, bazen Pluto'ydu; ve hangisiyse, ona uygun kılığı giyiyor ve ona uygun kurbanların kesilmesini buyuruyordu. Uzun, saydam bir ipek giysi, kızıl peruk ve yüksek ökçeli ayakkabılarla, yüzü boyalı ve göğüsler takviyeli. Venüs kılığında dolaştığını gördüm. İyi Tanrıça'nın Aralık Şenliği'nde, bizzat İyi Tanrıça olarak oradaydı: Tam bir kepazelikti o. Mars da sevdiği kişiliklerdendi. Ama çoğun Zeus'tu: Başında zeytin dalından taç, incecik altın tellerden sakal, parlak mavi ipek pelerin ve elinde, şimşeği simgeleyen kertikli bir electrum* parçasıyla dolaşırdı. Bir gün, gene Zeus kılığında, Pazar Yeri'ndeki Hatip Kürsüsünden bir konuşma yapmaktaydı. "Yakında," dedi, "makamım için Alplerin tepesinde bir kent kurmayı düşünüyorum. Biz Tanrılar, dağ tepelerini sağlıksız ırmak vadilerine yeğleriz. Alplerden bütün İmparatorluğumu — Fransa'yı, İtalya'yı, İsviçre'yi, Tirolleri, Almanya'yı — kuşbakışı seyredeceğim. Aşağıda herhangi bir ihanet tohumu görürsem, şöyle bir gök gürültüsüyle uyaracağım. (Bir homurtu çıkardı).

* eleetrum: eskiden bulunan bir çeşit doğal altın-gümüş alaşımı.

Uyarı dikkate alınmazsa, haini bir yıldırımla yakıp kül edeceğim. Böyle!" (Elindeki şimşek parçasını kalabalığa fırlattı. Şimşek bir heykele çarptı ve kimseye zarar vermeden yere düştü). Kalabalığın arasında bulunan bir yabancı — Roma'ya gezmek için gelmiş Marsilyalı bir kunduracı — kahkahayla gülmeye başladı. Caligula adamı tutuklattı, kürsünün yanına getirtti, sonra eğilip sert bir ifadeyle sordu: "Ben kimim dersin?" "Büyük bir palavracı," dedi kunduracı. Caligula afalladı. "'Palavracı!" diye tekrarladı. ”Ben miyim palavracı?" "Evet," dedi Fransız. "Ben yoksul bir kunduracıyım. Roma'ya ilk gelişim bu. Daha kibarı nedir, bilmiyorum. Ama bizim orda, biri sizin yaptığınızı yaparsa, büyük palavracı derler."

Caligula da gülmeye başladı. "Zavallı sersem," dedi. "Tabii derler. Fark da bu zaten."

Herkes kırılıyordu gülmekten; ama Caligula'ya mı, kunduracıya mı güldükleri belli değildi. Bunun üzerinden çok geçmeden, bir gök gürültüsü ve şimşek makinesi yaptırdı. Bir fitili ateşleyince, makine bir gümbürtü ve parıltı çıkarıyor ve istediği yöne taşlar yağdırıyordu. Ama, sağlam kaynaklardan biliyorum, geceleyin gerçek bir fırtına kopsa, yatağının altına girerdi. Buna ilişkin hoş bir hikâye de var. Bir gün Venüs kılığında ortalarda salınırken fırtına çıktı. "Babacığım. Babacığım, cici kızına kıyma!" diye ağlamaya başladı Caligula.

Fransa'da kazandığı paralar çok geçmeden suyunu çekti ve geliri artırmak için yeni yöntemler icat etti. Şimdi bunlardan en sevdiği, ona para bırakmadan ölenlerin vasiyetlerini incelemekti: Sonra, kendisinin vasiyet sahibine sağladığı yararların kanıtlarını gösteriyor ve ölenin ya nankör ya da vasiyeti yaptığı sırada akli dengesinin bozuk olduğunu; ama kendisinin akli dengesinin bozuk olduğunu düşünmeyi yeğlediğini söylüyor, vasiyeti iptal edip kendini baş vâris yapıyordu. Sabah erkenden Adliyeye gidip bir karatahtaya o gün kazanmayı tasarladığı tutarı — genellikle 200.000 altın — yazıyor ve bunu elde edince Mahkemeyi tatil ediyordu. Bir sabah çeşitli tür dükkânların çalışma saatlerine ilişkin bir kararname çıkardı. Bunu çok küçük harflerle, ufacık bir ilan levhasına yazdırarak bir direğin yukarı yanına koydurttu. Önemi fark edilmediği için, kimse okumak zahmetine girmedi

tabii. O gün öğleden sonra, görevli subaylar, bilmeden kararnameyi çiğnemiş; olan birkaç yüz dükkancının adlarını aldılar. Adamlar Mahkemeye getirilince, cezayı hafifletici neden olarak, İmparatoru çocuklarıyla eşit düzeyde vâris gösterdikleri — eğer öyle yapmışlarsa — belirtmelerine izin verdi. Tabii pek azı bunu yapmıştı. Bu olaydan sonra, varlıklı kişilerin Saray Hazinedarına, vasiyetlerinde Caligula'nın baş vâris olarak geçtiğini bildirmeleri âdet oldu. Ama bazı durumlarda, bu önlem de ters tepti, Çünkü Caligula, kendisine babaannem Livia'dan miras kalan ilâç sandığından yararlanıyordu. Bir gün, vasiyetlerini yeni yapmış birtakım kişilere armağan olarak meyve şekerlemeleri gönderdi. Anında can verdi hepsi. Kuzenim Fas Kralını da Roma'ya çağırttı ve kısaca, "Ptolemaios, servetine ihtiyacım var," diyerek öldürttü onu.

Caligula Fransa'dayken, Roma'da mahkûm edilenlerin sayısı bir hayli azalmış ve hapishaneler boşalmıştı; vahşi hayvanlara atacak kurbanların da azalması demekti bu. Caligula seyircileri kullanarak bu açığı kapattı; dostlarını yardıma çağırmalarını önlemek için de, ilkin dillerini kestiriyordu. Gitgide daha kaprisli oluyordu. Apollon olduğu bir gün, bir rahip ona bir yavru boğa kurban etmek üzereydi. Alışılagelen yöntem, rahip yardımcısının boğaya bir taş baltayla vurup sersemletmesi, sonra da rahibin hayvanın gırtlağını kesmesiydi. Caligula rahip yardımcısı kılığında geldi ve her zamanki soruyu sordu: “Vurayım mı?” Rahip, "Vur," deyince de baltayı güm diye rahibin kafasına indirdi.

Ben Briséis ve Calpurnia ile yoksulluk içinde yaşıyordum hâlâ. Borcum harcım yoktu gerçi, ama çiftlikten gelen küçük gelirim dışında param da yoktu. Parasızlığımın Caligula'nın kulağına gitmesini sağladım; anlayış gösterip, gerekli mali koşullara artık sahip değilsem de, Senatörlüğümü sürdürmeme izin verdi. Ama durumumu günden güne daha güvensiz hissediyordum. Ekim başlarında bir gece yarısı, ön kapının hızlı hızlı çalınmasıyla uyandım. Pencereden başımı uzatıp, "Kim o?" diye sordum.

“Acele Saray'a çağırılıyorsunuz.”

“Sen misin Cassius Chaerea? Öldürecekler mi beni, biliyor musun?”

Aldığım emir sizi hemen oraya götürmek.

Calpurnia ve Briséis ağlamaya haşladı; ikisi de bana sevgiyle sarılıp veda ettiler. Giyinmeme yardım ederlerken kalan birkaç parça malımı kimlere vereceklerini, küçük Antonia'yla ne yapacaklarını, cenazemle ilgili talimatı vb alelacele anlattım onlara. Hepimiz için çok duygulandırıcı bir sahneydi bu, ama uzatmaya cesaret edemedim. Az sonra, Cassius'un yanında topallaya topallaya Saray'ın yolunu tutmuştum, "İki eski Konsül de sizinle birlikte çağrıldı," dedi Cassius homurdanır gibi. Adlarını söyleyince daha beter kaygılandım. Varlıklı adamlardı:

Tam Caligula’nın kendisine karşı komplo kurmakla suçlayacağı türden. Ama niçin ben? İlk varan ben oldum. Öbür ikisi de, hemen arkamdan, telaş ve korkudan soluk soluğa yetiştiler. Mahkeme Salonuna alındık ve tribün kürsüsüne bakan yüksekçe bir platformun üstündeki iskemlelere oturtulduk. Alman askerlerden bir grup nöbetçi arkamızda durmuş, kendi dillerinde fısıldaşıyorlardı. Tribün kürsüsünün üzerindeki iki ufacık yağ kandili dışında, odada hiçbir ışık yoktu. Arkadaki pencerelerde, üzerine gümüş yıldızlar işlenmiş kara perdeler bulunduğunu farkettik, Yanımdakilerle sessizce el sıkışarak vedalaştım. Şu ya da bu zaman, beni birçok kez aşağılamış kişilerdi; ama ölümün gölgesinde böyle ufak tefek şeyler unutulur. Orada, bir şeylerin olmasını bekleyerek, şafak sökene dek oturduk.

Ansızın bir zil şakırtısıyla flüt ve kemanların neşeli sesini duyduk. Tribün kürsüsünün yan tarafındaki bir kapıdan, tek sıra halinde köleler, her biri ikişer lamba taşıyarak içeri girdi ve lambaları yandaki masaların üzerine koydular. Sonra güçlü bir hadım sesi o meşhur "Gecenin Uzun Nöbetleri" şarkısını söylemeye başladı. Köleler çekildi. Bir hışırtı duyuldu ve pembe ipek kadın giysileri içinde, başında sahte güllerden bir taç bulunan, uzun boylu, hantal bir gövde dans ederek içeri süzüldü. Caligula'ydı bu.

Ve sonra gül parmaklı Tanrıça

Yıldızlı geceyi toplayıp kaldıracak...

Burada, penceredeki perdeleri çekerek günün ilk ışınlarını ortaya

serdi. Sonra, şarkıda gül parmaklı Tanrıçanın teker teker lambaları söndürdüğü bölüm gelince, bu olayı da gösteriye kattı. Püf. Püf. Püf.

Ve tatlı şehvetin ağlarına dolanmış Kaçak sevdalıların yattığı yerde...

Geride durduğu için fark etmemiş olduğumuz bir yataktan, çırılçıplak bir kızla bir erkeği tutup çıkardı Şafak Tanrıçası ve sessiz bir gösteriyle onlara ayrılma zamanının geldiğini anlattı. Kız çok güzeldi. Erkek, hadım sesli şarkıcıydı. Sanki derin bir kederle, ayrı ayrı yönlere yürüdüler.

Ey Şafak, Tanrıçaların en alımlısı.

Var mı senin usul, zarif adımlarınla

Her derde deva olan bir başkası?

diyen son dizeler geldiğinde, hemen yere kapanma uyanıklığım gösterdim. Yanımdakiler de beni izlemekte gecikmediler. Caligula sekerek sahneden çekildi ve az sonra onunla kahvaltıya çağrıldık. “Ey Tanrıların Tanrısı,” dedim, “bende böylesine derin bir ruhsal coşku uyandıran bir başka gösteriye hayatımda tanık olmadım. Güzelliğini anlatacak söz bulamıyorum.”

Yanımdakiler de benimle aynı kanıda olduklarını belirterek, böylesine eşsiz bir gösterinin bu kadar az seyirci önünde oynanmasının ne büyük kayıp olduğunu söylediler. Kendinden hoşnut bir havayla, "Bu sadece bir prova." dedi. Yakında, amfide bütün Kent için tekrarlayacaktı. Koskoca açık hava tiyatrosunda perde çekme efektini nasıl yapabileceğini pek anlamadım, ama bir şey demedim bu konuda. Leziz bir kahvaltı ettik. Kıdemli eski Konsül yere oturmuş, bir yandan ardıç kuşu böreğini atıştırıyor, öbür yandan Caligula'nın ayağını öpüyordu. Tam, eve döndüğümü görünce Calpurnia ile Briseis ne kadar sevinecek diye düşünüyordum ki, pek keyifli görünen Caligula birden sordu: "Güzel kızdı, değil mi Claudius? Senin gibi bir eski zamparanın gözünden kaçmamıştır tabii!"

Gerçekten çok güzeldi. Efendimiz.

Ve de hâlâ bakire, bildiğim kadarı. Evlenmek ister miydin onunla? Yaparım istersen. Bir an benim de ilgimi çeker gibi oldu, ama tuhaf bir şey,

olgunlaşmamış kadınlardan hoşlanmıyorum artık... aslına bakarsan, olgun kadınlardan da, Caesonia hariç. Tanıdın mı kızı?

Hayır Efendimiz, sadece size bakıyordum, doğrusunu isterseniz.

Kuzinin Messalina, Barbatus'un kızı. İhtiyar kodoş hiç karşı koymadı kızı bana göndersin dediğimde. Hepsi birbirinden ödlek, Claudius.

Evet, Efendimiz Hazretleri.

Pekâlâ, o zaman yarın sizi evlendiririm. Şimdi yatmaya gidiyorum.

Sonsuz teşekkürler, Efendimiz.

Bana öteki ayağını uzattı öpmem için. Ertesi gün sözünü tuttu ve bizi evlendirdi. Messalina'nın drahomasının onda birini yaptığı işin ücreti olarak kabul etti, ama bunun dışında yeteri kadar kibar davrandı. Calpurnia beni sağ gördüğüne çok sevinmişti; evlenmeme de aldırmamış gibi yaptı. Bir iş konuşması havasıyla şöyle dedi: "Tamam, canım, ben çiftliğe dönüp gene senin oradaki işlerine bakarım. Bu kadar güzel bir karın varken beni özlemezsin zaten. Hem şimdi paran olduğuna göre, gene Saray'da oturman gerekecek."

Ona bu evliliğe zorla itildiğimi ve onu gerçekten çok özleyeceğimi söyledim. Ama burun kıvırdı bana: Messalina ondan iki kat daha güzel, üç kat daha zeki, üstelik soylu ve paralıydı. Ona daha şimdiden âşık olduğumu söyledi.

Tedirgin oldum. Calpurnia tek gerçek dostum olmuştu o dört yıllık sefalet boyunca. Benim için yapmadığı var mıydı? Yine de haklıydı: Messalina'ya gerçekten âşıktım ve Messalina şimdi karım olacaktı. Calpurnia'ya yer olamazdı Messalina ortadayken.

Giderken ağlıyordu. Ben de. Ona âşık değildim, ama en vefalı dostumdu ve eğer bir gün ona ihtiyacım olursa, her zaman yanımda bulacağımı biliyordum. Drahoma parası elime geçtiğinde Calpurnia'yı unutmadığımı söylemem gereksiz sanırım.

BÖLÜM XXXII

Messalina, kara kehribar gibi gözleri, kıvır kıvır gür saçları, ince kıvrak vücuduyla olağanüstü güzel bir kızdı. Neredeyse hiç konuşmuyordu ve beni aşktan çıldırtan esrarengiz bir gülümsemesi vardı. Caligula'dan yakasını kurtardığına memnundu; ve benimle evliliğin ona sağladığı avantajları fark etmekte gecikmediği için, onun da beni, benim onu sevdiğim kadar sevdiğine beni tümüyle inandıracak şekilde davrandı. Çocukluğumdan bu yana ilk kez âşık oluyordum ve ne çok zeki, ne de çok çekici olmayan ellilik bir adam, çok zeki ve çok çekici on beşlik bir kıza tutulursa, sonu pek parlak olmaz genellikle. Ekim ayında evlendik. Aralık'ta benden gebe kalmıştı. On yaşındaki küçük Antonia'mdan çok hoşlanır görünüyordu. Çocuğun anne diyebileceği, yaşı ona arkadaş olabilecek kadar yakın, ona toplum içinde nasıl davranacağını öğretebilecek ve onu gezdirebilecek (Calpurnia yapamazdı bunları) birinin olması, benim için büyük bir iç rahatlığıydı.

Messalina ve ben gene Saray'da oturmaya çağrıldık. Ters bir zamanda vardık Saray'a. Bassus adında bir tüccar, Saray Muhafızlarından bir yüzbaşıya Caligula'nın gündelik alışkanlıklarına ilişkin sorular sormuştu — uyuyamadığı için geceleri koridorlarda dolaştığı doğru muydu? Ne zamanlar yapardı bunu? Genellikle hangi koridorlarda dolaşırdı? Hangi nöbetçiler olurdu yanında? Yüzbaşı olayı Cassius'a, Cassius da Caligula'ya bildirdi. Bassus tutuklanıp sorguya çekildi. Caligula'yı öldürmeyi tasarladığını itiraf etmek zorunda kaldı, ama işkence altında bile, bu işte ortakları olduğunu reddetti. Bunun üzerine, Caligula Bassus'un yaşlı babasına oğlunun idamında bulunmak üzere Saray'a gelmesini buyurdu. Bassus'un Caligula'yı öldürme tasarılarından hiç haberi olmayan, hatta tutuklandığını bile bilmeyen ihtiyar, oğlunu işkenceden perişan, yerde inler görünce büyük bir şok geçirdi. Ama kendini tuttu ve oğlunun gözlerini kapatmak üzere kendisini çağırtmak inceliğini gösterdiği için Caligula'ya teşekkür etti. Caligula güldü.

Gözlerini kapatmak mı! Kapatacak gözleri olmayacak hainin! Az sonra ikisini de çıkaracağım. Seninkileri de.

Bassus'un babası şöyle dedi: "Canımızı bağışla. Biz güçlü kişilerin elinde sadece birer maşayız. Hepsinin adını vereceğim size."

Bu, Caligula'yı etkiledi ve yaşlı adam Muhafız Alayı Komutanını, Almanların Komutanını, Hazinedar Callistus'u, Caesonia'yı, Mnester'i ve daha üç dört kişiyi sayınca, korkudan beti benzi attı. "Peki, yerime kimi İmparator yapacaklarmış?" diye sordu.

Amcanız Claudius'u,

O da işin içinde mi?

Hayır, sadece göstermelik olarak kullanacaklardı onu.

Caligula hemen çıkıp Muhafız Alayı Komutanını, Almanların Komutanını, Hazinedarı ve beni ayrı bir odaya aldı. Beni göstererek sordu ötekilere: "Bu yaratık İmparator olabilir mi?"

Ancak siz olur derseniz, Zeus, diye yanıtladılar şaşkınlık içinde.

Onları hüzünlü bir gülümsemeyle süzdü. "Ben bir kişiyim, siz üç. İkiniz silahlısınız, ben silahsızım. Eğer benden nefret ediyorsanız ve beni öldürmek istiyorsanız, hemen öldürün beni ve şu zavallı budalayı İmparator diye yerime geçirin."

Hepimiz yüzükoyun kapandık. İki asker yerden kılıçlarını uzatıp, "Böyle bir hainlik aklımızın ucundan bile geçmedi Efendimiz. İnanmıyorsanız, buyurun, öldürün bizi!"

Biliyor musunuz, bizi gerçekten öldürmek üzereydi! Ama bir an durakladığında şöyle dedim: "Yüce Tanrı, beni buraya getiren albay, Bassus'un babasının bu sadık adamlara yöneltti̇ği suçlamaları anlattı. Bunların yalan olduğu açık. Eğer Bassus gerçekten onlar tarafından yönetilseydi, yüzbaşıdan sizin davranışlarınız hakkında bilgi toplamaya gerek duyar mıydı? Bütün gereken bilgiyi bu komutanların kendilerinden edinemez miydi? Hayır, Bassus'un babası tapon bir yalanla kendinin ve oğlunun canını kurtarmaya çalıştı."

Caligula sözlerimden ikna olmuş göründü. Elini uzattı öpmem için, yerden kalkmamızı söyledi ve kılıçları geri verdi. Bassus ve babası Almanlar tarafından baltayla parça parça edildi. Ama Caligula öldürülme

korkusunu kafasından atamıyordu ve zamanla ortaya çıkan birtakım uğursuz belirtiler daha da artırdı bu korkusunu. İlk olarak, Saray'daki nöbetçi kulübesine yıldırım düştü. Soma Incitatus, bir akşam yemeğe getirildiğinde şaha kalktı, nallarından biri fırlayıp Julius Caesar'a ait olan bir kaymak taşı kupayı kırdı ve şarap yerlere döküldü. En kötü belirti de Olympos'da işçiler, Caligula'nın buyruğu uyarınca, Zeus heykelini, Roma'ya taşınmak üzere parçalara ayırmaya başladıklarında oldu. Heykele takılacak yeni Caligula kafasına ölçü olarak kullanılsın diye ilk olarak kafa sökülecekti. İşçiler kasnağı tapınağın çatısına yerleştirmiş, heykelin boynuna ilmeği geçirmiş, tam yukarı çekmek üzereydiler ki, bütün bina gümbür gümbür bir kahkahayla sarsıldı. İşçiler dehşet içinde kaçıştılar ve yerlerine işi bitirmeyi göze alacak kimse bulunamadı.

Caesonia şimdi ona yönetimini yumuşatmasını ve halkın korkusunu değil, sevgisini kazanmasını salık veriyordu; çünkü, "şaşmaz sertlik" yöntemleriyle, adını duyanı titretir olmuştu. Caesonia, Caligula'nın ne kadar tehlikeli bir yerde olduğunun ve eğer ona bir şey olursa, kendisinin de okkanın allına gideceğinin bilincindeydi: Tek şansı, onu zulümlerinden vazgeçirmek için elinden geleni yaptığının bilinmesiydi. Caligula çok ihtiyatsız davranıyordu şimdi. Sırayla Muhafız Alayı Komutanına, Almanların Komutanına ve Hazinedara gitmiş ve hepsine, ayrı ayrı, sır verirmişçesine, "Sana güveniyorum, ama ötekiler bana karşı komplo hazırlıyorlar. Onları can düşmanım olarak görmeni istiyorum," demişti. Adamlar kendilerine söylenenleri karşılaştırdılar ve bu yüzden, gerçek bir komplo hazırlandığında görmezden geldiler. Caligula, Caesonia'nın öğütlerini doğru bulduğunu ve ona teşekkür ettiğini söyledi; düşmanlarıyla barıştıktan sonra kesinlikle yapacaktı onun dediklerini.

Senato'yu topladı ve bize şu havada bir konuşma yaptı: "Düşmanlarım, yakında hepiniz affıma mazhar olacaksınız ve sizleri, sevgi ve barış içinde bin yıl yöneteceğim. Kehanet böyle. Ama o altın çağ gelmeden önce, bu Meclisin taşları üzerinde birçok kelle yuvarlanacak ve kanlar sütunların

tepesine kadar fışkıracak. Çılgın bir beş dakika olacak bu.” Önce 1000 yıllık barışın, sonra o çılgın beş dakikanın gelmesini yeğlerdik.

Komplo Cassius Charea tarafından hazırlandı. Cassius, üstlerinin buyruklarına körü körüne uymaya alışkın, eski kafalı bir askerdi. Bu yapıda bir adamın, en ağır yeminlerle bağlılık andı içtiği Başkomutanının canına yönelik bir komplo düzenlemeyi düşünebilmesi için işlerin gerçekten kötü olması gerekir. Caligula Cassius'a son derece kötü davranmıştı. Onu Muhafız Alayı’nın komutanı yapacağına kesin söz vermiş, sonra da tek bir açıklama ya da özür sözü etmeksizin, kıdemsiz ve asker olarak hiçbir özelliği olmayan bir yüzbaşıyı, Saray'da gösterdiği şaşırtıcı içme becerisinin ödülü olarak, bu göreve getirmişti. Yüzbaşı, üç galon şarabı, testiyi dudaklarından ayırmadan bitireceğini söylemiş ve gerçekten yapmıştı dediğini — gözlerimle gördüm — ; kusmamıştı üstelik. Caligula bu adamı Senatör de yapmıştı. Oysa, Cassius'u en tatsız ayak işlerinde ve görevlerde kullanıyordu (ödenmesi gerekmeyen vergilerin toplanması, asılsız suçlar yüzünden mülke el konulması, masum insanların öldürülmesi vb) Son zamanlarda, Quintilia adında güzel — hem de soylu — bir kıza işkence ettirmişti. Şöyleydi hikâye: Birçok genç vardı onunla evlenmek isteyen, ama vasisinin önerdiği "îzciler"den bir adama hiç ısınamamıştı. Vasisine ötekilerden birini seçmesine izin vermesi için yalvardı. Adam razı oldu ve nikâh günü saptandı. Geri çevrilen îzci Caligula'ya gidip rakibine karşı bir suçlama getirdi: Ulu İmparatordan "o kel bayan" diye söz etmişti. Quintilia'yı da tanık gösterdi. Quintilia ve sözlüsü Caligula'nın karşısına çıkarıldı. îkisi de suçu reddetti. îkisi de gerilme işkencesine mahkum edildi. Cassius'un tiksintisi yüzünden okunuyordu, çünkü, yasal olarak, ancak kölelere işkence edilebilirdi. Caligula bunu görünce, Quintilia'nın işkencesinde Cassius'un bizzat bulunmasını ve burguyu kendi eliyle çevirmesini buyurdu. İşkence sırasında Quintilia'nın ağzından ne bir söz, ne bir çığlık çıktı ve daha sonra, üzüntüsünden ağlamakla olan Cassius'a şöyle dedi: "Zavallı Albayım, size karşı en ufak bir garez beslemiyorum. Buyruklara uymak zor olmalı bazen." Cassius içi sızlayarak yanıtladı: "Keşke o gün Varus'la birlikte Teutoburger Ormanında ölmüş olsaydım."

Quintilla tekrar Caligula'nın huzuruna götürüldü ve Cassius onun hiçbir itirafta bulunmadığını ve hiç bağırmadığını bildirdi. Caesonia Caligula'ya

şöyle dedi: "Adama âşık olduğu için bunu yapabildi. Aşk her şeyin üstesinden gelir. Onu parça parça etsen de sevdiğini ele vermeyecektir."

Peki, sen de benim için böyle bir yüreklilik gösterebilir miydin Caesonia? diye sordu Caligula.

Biliyorsun ki gösterirdim, dedi Caesonia.

Böylece Quintilia'nın sözlüsü işkence edilmeden bağışlandı ve iftiradan hüküm giyip idam edilen İzci'nin mülkünden 8.000 altın Quintilia'ya drahoma olarak verildi. Ama, Quintilia'nın işkencesi sırasında Cassius'un ağladığını duyan Caligula, onunla “gözü yaşlı” ihtiyar diye alay etmeye başladı. “Gözü yaşlı”, taktığı adların en kötüsü değildi. Cassius’a kadınsı bir ihtiyarmış gibi davranıyor ve öteki subaylara onun hakkında sürekli pis espriler yapıyordu. Subaylar da gülmek zorundaydılar bunlara. Cassius parolayı almak için her gün öğleyin Caligula'ya gelirdi. Parola genellikle "Roma", "Augustus",

Zeus, "Zafer" gibi bir söz olurdu. Ama şimdi Caligula, Cassius'u kızdırmak için, “Kucak dolusu sevgi”, “Bigudi”, “Öp beni, Çavuş” gibi saçma sapan sözleri parola yapıyordu. Cassius bunları subay arkadaşlarına bildirmek ve onların alaylarına katlanmak zorundaydı. Caligula'yı öldürmeye karar verdi.

Caligula iyice sapıtmıştı artık. Bir gün odama geldi ve hiçbir giriş yapmaksızın şöyle dedi: "Üç saltanat kentim olacak, ama Roma bunlar arasında değil. Alplerdeki kentim olacak: Roma'yı Antium’da yeniden kuracağım: Ben orada doğduğum için bu onura layıktır, hem de deniz kıyısındadır; bir de, Almanların öteki ikisini ele geçirme olasılığına karşı İskenderiye olacak. Gerçek bir kültür merkezidir İskenderiye."

Evet, Tanrı Hazretleri, dedim boynumu büküp.

Sonra, birden kendisine "kel bayan" denmiş olduğu aklına geldi — gerçekten tepesi epey açılmıştı son günlerde — ve haykırdı: "O orman gibi kafayla huzuruma çıkmaya utanmıyor musun sen? Düpedüz küfür bu!" Alman muhafızına döndü: "Kes başını!"

Bir kez daha sonum geldi diye düşündüm. Ama, kılıcını çekip bana doğru koşan Muhafıza sert bir sesle, "Ne yapıyorsun, budala? Tanrı Hazretleri baş demedi, ‘saç’ dedi! Koş makası getir hemen!" demek uyanıklığını gösterdim. Caligula şaşırdı, belki de gerçekten ‘saç’ dediğini düşündü. Almanın makas getirmesine izin verdi. Kafam cascavlak tıraş edildi. Kesilen saçtan Tanrı Hazretlerine adamak için iznini rica ettim; zarif bir hareketle kabulünü gösterdi. Bu olaydan sonra, Saray'da, Almanlar dışında herkesi tıraş ettirdi. Sıra Cassius'a gelince, "Ah, ne yazık," dedi. "Çavuş pek sevdiği o minik bukleleri göremeyince üzülecek!"

O akşam Cassius Lesbia'nın kocasıyla buluştu. Lesbia'nın kocası (adı Marcus Vinicius'tu) Ganymedes'in en yakın arkadaşıydı ve Caligula'nın o sabah söylediği bir söze bakılırsa, pek uzun ömürlü olmayacaktı. "İyi akşamlar, dostum Cassius Chaerea," dedi Marcus Vinicius, "Bugün parola ne?"

Vinicius Cassius'a şimdiye kadar dostum dememişti hiç, Cassius dikkatle süzdü onu.

Vinicius tekrar konuştu: "Cassius. paylaştığımız çok şey var ve sana ‘dost’ derken, bunu tüm içtenliğimle söylüyorum. Parola ne?"

Bu gece parola 'Minik Bukleler'. Ama dostum Marcus Vinicius, eğer sana gerçekten dost diyebilirsem, 'Özgürlük' parolasını ver ve kılıcım hizmetindedir.

Vinicius kucakladı onu. "Özgürlük için savaşa hazır olan sadece ikimiz değiliz, Kaplan da benimle." Kaplan — gerçek adı Cornelius Sabinus'tu — Cassius izine çıktığında onun yerini alan Muhafız albayıydı.

Ertesi gün büyük Palatine Şenliği başladı. Augustus'un onuruna Livia tarafından, Tiberius’un iktidarının ilk günlerinde düzenlenen bu şenlik, her yıl Eski Saray'ın Güney Kanadında kutlanırdı. Augustus'a kurban kesimi ve simgesel bir resmi geçitle başlar, sonra tiyatro oyunları, danslar, şarkılar ve hokkabazlık gösterileriyle üç gün sürerdi. 60,000 kişilik ahşap tribünler yapılmıştı. Şenliğin sonunda tribünler sökülür ve bir sonraki yıl kullanmak üzere kaldırılırdı. Bu yıl Caligula üç günü sekiz güne çıkarmış ve

gösterilerin arasına Sirk'te araba yanşları ve Havuz'da deniz savaşı oyunları serpiştirmişti. Ocağın yirmi beşinde, gemiyle İskenderiye'ye doğru yola çıkacağı güne kadar sürekli oyalanmak ihtiyacındaydı. Mısır'a gidecekti: Oraları görmek için, "şaşmaz sertlik" ilkesiyle ve Fransa'da uyguladığı yöntemlerle para bulmak için, İskenderiye'yi nasıl yeniden kuracağını planlamak için ve son olarak, Sfenks'e yeni bir kafa takmak için!

Şenlik başladı. Caligula Augustus'a kurban kesti, ama baştan savma, küçümseyen bir havayla — hani acil ihtiyaç durumunda kölesinin hizmetini görmek zorunda kalmış efendi gibi —. Bu bitince, oradaki yurttaşlara, bir dilekleri varsa belirtmelerini ve elinden gelirse bunu yerine getireceğini duyurdu. Son vahşi hayvan gösterisinde yeterli coşku göstermedikleri için halka kızmış ve kentteki tahıl ambarlarını on gün kapatarak cezalandırmıştı onları; ama, az önce Saray'ın terasından para saçtığına göre, belki de bağışlanmışlardı şimdi. Böylece bir sevinç avazı yükseldi: "Daha çok ekmek, daha az vergi Caesar! Daha çok ekmek, daha az vergi!" Caligula çok öfkelendi. Tribünlere bir müfreze Alman gönderdi; yüz kişinin kafası uçuruldu. Bu olay komplocuları ürküttü: Almanların barbarlığını ve Caligula'ya olağanüstü bağlılıklarını hatırlatan bir uyarıydı. Gerçi Roma'da Caligula'nın ölümünü dilemeyen ya da halkın deyişiyle, "etini sevinçle yemeyecek" yurttaş kalmamıştı pek, ama bu Almanların gözünde Caligula dünyanın görüp göreceği en görkemli kahramandı. Kadın gibi giyiniyorsa; ya da ilerleyen ordusunu bırakıp gerisin geriye dört nala kaçıyorsa; ya da Caesonia'yı çırılçıplak önlerine çıkarıp güzelliğiyle övünüyorsa; ya da Herculaneum'daki en güzel köşkünü, annesi Agrippina sürüldüğü adaya giderken orada iki gün hapsedildi diye yakıyorsa, bu anlaşılmaz davranışları Caligula'yı daha da tapınılası bir tanrısal yaratık yapıyordu onların gözünde. Anlamlı bakışlarla kafalarını sallayıp, "Evet, Tanrılar böyledir. Ne yapacakları hiç belli olmaz. Sevgili yurdumuzdaki Tuisco ve Mann da tıpkı böyle," diyorlardı.

Cassius pervasızdı; Caligula öldürülsün istiyor ve kendi başına geleceklere aldırmıyordu. Ama o kadar güçlü duyguları olmayan öteki komplocular, Almanların, yüce kahramanlarını öldürenlerden nasıl öç alacaklarını düşünmeye başladılar. Bahaneler ileri sürülmeye başlandı ve Cassius, kesin bir hareket planı üzerinde anlaşmalarını sağlayamadı. İşi oluruna bırakmayı

önerdiler. Cassius bunaldı. Onları korkaklıkla ve zaman kazanmaya çalışmakla suçladı. Aslında Caligula'nın sağlıcakla

Mısır'a ulaşmasını istiyorsunuz, dedi. Şenliğin son günü geldiğinde ve Cassius büyük güçlükle, onları işler bir plan çevresinde birleştirebildiğinde, Caligula ansızın şenliğin üç gün daha uzatıldığını bildirdi. İskenderiyeliler için hazırladığı bir maskeli gösteride bizzat oynayacak ve şarkı söyleyecekti, ama eserini ilkin kendi vatandaşlarının görmesini istiyordu.

Bu değişiklik ürkek komploculara yeni bahaneler bulma fırsatını verdi. "Ama Cassius, her şeyi değiştirir. Bu işimizi çok daha kolaylaştırır. Son gün, tam sahneden çıkarken öldürebiliriz onu. Bu daha sağlam bir plan. Ya da sahneye çıkarken. Hangisini istersen."

Cassius şöyle dedi: "Bir plan yaptık, ona uyacağımıza ant içtik ve de uyacağız. Gayet güzel bir plan üstelik. Hiçbir aksayan yanı yok."

Ama bol vaktimiz var şimdi. Neden üç gün daha beklemeyelim?

Eğer bu planı, bugün, ant içtiğiniz üzere uygulamayacaksanız. dedi Cassius, "işi tek başıma görmek zorunda kalacağım. Almanlara karşı pek başarı şansım yok, ama elimden geleni yapacağım. Eğer zor duruma düşersem, adlarınızla çağıracağım sizi. ‘Vinicius. Asprenas. Bubo,

Aquila. Kaplan! Söz verdiniz de neden yanımda değilsiniz?’"

Böylece ilk planın uygulanması kararlaştırıldı. Vinicius'la Asprenas öğle vakti Caligula'yı tiyatrodan alıp önce yüzmeye, sonra da bir şeyler yemeye kandıracaklardı. Bundan hemen önce Cassius, Kaplan ve komploya katılan öteki subaylar dikkati çekmeden kulis kapısından çıkıp tiyatrodan Yeni Saray'a kestirme yol olan kapalı geçidin girişine gideceklerdi. Asprenas'la Vinicius'a düşen Caligula'yı bu kestirmeden gitmeye kandırmaktı.

O günkü oyunun Odysseus ve Circe olacağı duyurulmuş ve Caligula, oyunun sonunda meyve, çörek ve para dağıtacağını söylemişti. Besbelli bunu kendi locasının bulunduğu kapıya yakın uçtan yapacaktı. Dolayısıyla, herkes o yanda yer kapabilmek için erkenden geldi. Kapılar açılınca,

kalabalık içeri dalıp en yakın yerlere koştu. Genellikle kadınlar ayrı bir bölümde otururdu; şövalyeler, senatörler, önemli yabancılar vb için de ayrılmış yerler vardı. Ama bugün herkes karmakarışık oturmuştu. Geç gelen bir Senatörün, Afrikalı bir köle ile saçını safranla boyamış ve sırtında sıradan fahişelerin iş giysisi olarak kullandıkları koyu renk elbise bulunan bir kadının arasına oturmak zorunda kaldığını gördüm. "Böylesi daha iyi," dedi Cassius Kaplan’a. "Kargaşa ne kadar çok olursa, başarı şansımız o kadar artar."

Almanlar ve Caligula'nın kendisi dışında, Saray'da komplodan haberi olmayan tek kişi zavallı Claudius'tu. Bunun nedeni, zavallı Claudius'un da, Caligula'nın amcası olarak, öldürülecekler arasında olmasıydı. Caligula'nın tüm ailesi öldürülecekti. Komplocular, kendimi İmparator ilan edip onun öcünü alacağımdan korkuyorlardı herhalde. Cumhuriyet rejimini geri getirmeye karar vermişlerdi. Aptallar meseleyi bana açmış olsalardı, bu hikâyenin çok değişik bir sonu olurdu. Çünkü ben hepsinden daha iyi bir Cumhuriyetçiydim. Ama bana güvenmemişler ve acımasızca ölüme mahkûm etmişlerdi. Caligula bile komplo hakkında benden çok şey biliyordu bir anlamda: Antium'daki Talih Tapınağından “Cassius'tan sakın” diyen bir kehanet mesajı göndermişlerdi ona. Ama Caligula bunu yanlış anladı ve Drusilla'nın ilk kocası Cassius Longinus'u Küçük Asya Valiliği’nden geri aldırdı. Drusilla'yı öldürdüğü için, Longinus’un kendisine kızgın olduğunu düşünmüştü: Julius Caesar'ın öldürülmesine yardım eden Cassius'un soyundan geldiğini de hatırlamıştı.

O sabah saat sekizde tiyatroya geldim ve teşrifatçı tarafından yerimin ayrılmış olduğunu gördüm. Muhafız Alayı Komutanıyla Almanların Komutanının arasındaydım. Muhafız Alayı Komutanı önümden uzanıp, "Haberi duydunuz mu?" diye sordu.

Ne haberini? diye sordu Almanların Komutanı.

Bugün yeni bir dram oynayacaklarmış.

Neymiş o?

“Zorbanın Ölümü”

Almanların Komutanı onu kaçamak bir bakışla süzdü ve kaşlarını çatıp şu alıntıyı okudu:

"Yiğit yoldaş, sakin otur.

Ola ki Yunanlılardan bir duyan olur."

Söze karıştım: "Evet, programda bir değişiklik var. Mnester oynayacakmış Zorbanın Ölümü'nü. Yıllardır oynanmamıştı Troya'ya karşı savaşa girmek istemeyen ve korkaklığı yüzünden canını yitiren Kral Cinyras hakkında."

Oyun başladı. Mnester sanatının doruğundaydı. Apollon'un ellerinde ölürken, ağzında sakladığı ufak bir torbadan giysilerinin üzerine kanlar fışkırttı. Caligula onu yanına çağırdı ve iki yanağından öptü. Cassius ve Kaplan, sanki Mnester'i hayranlarından koruyormuş gibi, giyinme odasına kadar ona refakat ettiler. Sonra, kulis kapısından dışarı çıktılar. Öteki subaylar da, para ve yiyecek dağıtımı kargaşasından yararlanarak onları izlediler. Asprenas Caliguia'ya şöyle dedi: "Oyun fevkaladeydi. Şimdi, önce bir suya dalıp sonra bir şeyler yemeye ne dersiniz?"

Hayır, dedi Caligula. "O cambaz kızları görmek istiyorum, Bayağı iyiymişler. Sanırım gösterinin sonuna kadar kalacağım. Bu son gün." Çok keyifli görünüyordu.

Durum böyle olunca Vinicius kalktı. Cassius'a, Kaplan'a ve ötekilere beklememelerini söyleyecekti. Caligula pelerininden yakaladı. "Nereye kaçıyorsun kuzum? Görmelisin o kızları. Bir balık dansı yapıyor biri, kendini yedi kat denizin dibindeymiş gibi hissediyorsun."

Vinicius oturdu, balık dansını seyretti. Ama ilk olarak, araya koyulan Laureolus ya da Hırsız Kral adlı kısa bir melodramı izlemek zorunda kaldı. Bir sürü cinayet sahnesi vardı ve oynayan ikinci sınıf aktörlerin hepsi, Mnester'e özenerek, ağızlarına koyacak kan torbaları bulmuşlardı. Sahneyi nasıl şom-görünümlü bir kan gölüne çevirdiklerini anlatamam. Balık dansı bitince Vinicius tekrar kalktı: "Kalmayı çok isterdim Efendimiz, ama ayakyoluna kadar uzanmam gerek. Yediğim bir şey dokundu sanırım.

Yumuşak, ama yapışık çıksın teslimatım, Ne hoyrat bir hızla, ne saygısızca aheste...

Caligula güldü, "Suçu bende arama, sevgili dostum. Sen benim en yakın arkadaşlarımdansın. Hiç yemeğine bir şey karıştırır mıyım?"

Vinicius kulis kapısından çıktı: Cassius'la Kaplan'ı avluda buldu. "Boşuna gitmeyin," dedi. "sonuna kadar kalacakmış."

“Pekâlâ,” dedi Cassius. "Dönelim. Onu locasında öldüreceğim. Bana destek olmanızı bekliyorum."

Tam o sırada bir Nöbetçi Cassius'a yaklaşarak. "Çocuklar nihayet geldi, efendim," dedi.

Caligula, bir süre önce. Küçük Asya'daki Yunan kentlerine mektuplar göndermiş ve her birinin, kendisine, en soylulardan, on erkek çocuk göndermesini buyurmuştu. Sözde, bu çocuklar şenlikte ulusal kılıç dansını yapacak ve onuruna bir ilahi söyleyeceklerdi. Çocukları ele geçirmek için bahaneydi bu: Öfkesini Küçük Asya'ya yönelttiğinde, yararlı rehineler olacaktı elinde. Çocuklar birkaç gün önce varmış olmalıydılar, ama Adriyatik'te karşılaştıkları sert hava onları Korfu'da beklemek zorunda bırakmıştı. "İmparatora bildir hemen," dedi Kaplan. Nöbetçi tiyatroya doğru fırladı.

Ben bu arada çok acıkmıştım. Arkamda oturan Vitellius'a, “İmparator yemeğe çıksa da biz de gidip azıcık bir şeyler yesek,” diye fısıldadım. Sonra, Nöbetçi çocukların gelişiyle ilgili mesajı getirdi ve Caligula Asprenas'a şöyle dedi: "Harika! Öğleden sonraki gösteriye katılabilecekler. Hemen onları görüp ilahinin kısa bir provasını yapmalıyım. Haydi arkadaşlar! Önce prova, sonra yüzme, yemek ve tekrar buraya!"

Çıktık, Caligula, öğleden sonraki gösteriye ilişkin talimatı vermek için kapıda durdu. Ben, Vitellius, Sentius adında bir Senatör ve iki generalle birlikte önden yürüdüm. Kapalı geçitten geçtik. Girişte Cassius'u ve Kaplan'ı farkettim. Bana selam vermemelerini garipsedim, çünkü ötekileri selamladılar. Saray'a vardık. "Karnım zil çalıyor," dedim. "Burnuma geyik

eti kokuları geliyor. Umarım prova çok uzun sürmez." Şölen salonunun girişindeydik. "Tuhaf," diye düşündüm. "Hiçbir yüzbaşı yok burada, sadece çavuşlar var." Sormak için yanımdakilere döndüm, ama — bir başka tuhaflık — hepsi de sessiz sedasız ortadan kaybolmuşlardı. Tam o anda uzaktan bağırtılar ve çığlıklar duydum, sonra tekrar bağırtılar geldi. Merak ediyordum ne olup bittiğini. "Her şey tamam. Geberdi!" diye bağıran biri geçti pencerenin önünden. İki dakika sonra tiyatrodan korkunç bir gürültü geldi. Bu sürdü... sürdü, ama bir süre sonra sessizlik oldu ve ardından müthiş bir alkış koptu. Ben düşe kalka yukarı kattaki küçük okuma odama çıktım ve titreyerek bir iskemleye çöktüm.

Herodotos'un, Polybios'un, Tukidides'in ve Asinius Pollio'nun sütunlu kaideler üzerindeki büstleri beni seyrediyordu. '"Gerçek bir tarihçi her zaman gününün siyasi karışıklıklarının üstünde kalır." der gibiydi kımıltısız yüzleri. Gerçek bir tarihçi gibi davranmaya karar verdim.

BÖLÜM XXXIV

Olan şuydu. Caligula tiyatrodan çıkmıştı. Bir tahtırevan, onu çift sıra Muhafızların nöbet tuttuğu. Yeni Saray'ın çevresinden dolaşan uzun yoldan götürmek üzere hazır bekliyordu. Ama Vinicius, "Kestirmeden gidelim," dedi. "Sanırım Yunanlı çocuklar da orada girişte bekliyor." "Olur. gidelim haydi," dedi Caligula. Halk onu izlemek istedi, ama Asprenas arkada kalıp onları durdurdu, "İmparatorun sizle uğraşacak hali yok. Geriye!" dedi. Kapıdaki nöbetçilere de kapıları tekrar kapamalarını söyledi.

Caligula kapalı geçide doğru yürüdü. Cassius öne çıkıp selam durdu. “Parola, Caesar?”

Ne? Ha, evet, parola Cassius. Sana güzel bir tane bulayım bugün: ‘Beybabanın İç Eteği.’

Kaplan Caligula'nın arkasından seslendi, "Tamam mı?" Aralarındaki parolaydı bu.

Tamam! diye böğürdü Cassius ve kılıcını çekip olanca gücüyle Caligula'ya indirdi.

Kafatasını çeneye kadar ikiye bölmekti niyeti, ama öfkesinden hedefi şaşırıp boyunla omuz arasına vurdu. Darbenin hızını üst göğüs kemiği karşıladı. Caligula acı ve şaşkınlık içinde sendeledi. Deli gözlerle çevresine baktı, döndü ve koştu. O dönerken Cassius tekrar vurup çenesini kopardı. Sonra Kaplan, yanlış nişan alarak kafasına yandan indirdiği darbeyle çökertti onu. Caligula ağır ağır dizlerinin üstünde doğruldu. "Bir daha vur!" diye haykırdı Cassius.

Caligula acı dolu bir yüzle göğe baktı. "Ey Zeus," diye dua etti.

Duan kabul oldu, diye bağırdı Kaplan ve hır kılıç darbesiyle ellerinden birini kopardı.

Auila adında bir yüzbaşı, kılıcını kasığına saplayarak işini bitirdi, ama öldüğünden iyice emin olmak için, göğsüne ve karnına on kılıç daha saplandı. Bubo adında bir yüzbaşı, “Kanını içmeye yemin etmiştim,” diye bağırarak, Caligula'nın böğründeki yaraya elini sokup parmaklarını yaladı.

Bir kalabalık toplanmıştı ve “Almanlar geliyor,” alarmı verildi. Katiller bir tabur Alman karşısında hiçbir şey yapamazdı. En yakın binaya kaçtılar. Orası da, bir süre önce Caligula'nın, Saray'da dolaşmalarını istemediği yabancı elçilere konukevi olarak kullanmak için benden ödünç aldığı eski evimdi. Ön kapıdan girip arka kapıdan çıktılar. Hepsi zamanında uzaklaşabildi. Kaplan ve Asprenas dışında; Kaplan, katillerden değilmiş gibi, intikam çığlıkları atarak, Almanlara katıldı. Asprenas kapalı geçide koştu; orada, Almanlar onu yakalayıp öldürdü. Karşılarına çıkan iki senatörü de öldürdüler. Almanlardan sadece küçük bir gruptu bu. Taburun geri kalanı tiyatroya yürüdü ve arkalarından kapıyı kapattılar. Öldürülen kahramanlarının öcünü toplu bir katliamla alacaklardı. Duyduğum gürültü ve çığlıkların nedeni buydu. Caligula'nın öldüğünü ya da ona karşı suikast düzenlendiğini kimse bilmiyordu tiyatroda. Ama Almanların mızraklarını okşayıp sevmelerinden, onlarla sanki insanmışlar gibi konuşmalarından niyetlerinin ne olduğu çok açıktı: Kan dökmeden önce her zaman böyle

yaparlardı. Kurtuluş yoktu. Ansızın sahneden bir "Dikkat" borusu çalındı ve 'İmparator'un Emirleri" anlamına gelen altı nota duyuldu. Mnester göründü ve elini kaldırdı. O korkunç patırtı anında kesildi; ancak tek tük hıçkırıklar ve boğuk inlemeler duyulur oldu: Çünkü, Mnester sahneye çıkınca tıs çıkmaması gerekiyordu; en ufak bir ses çıkarmanın cezası ölümdü. Almanlar da silahlarını okşamayı ve mırıldanmalarını kestiler. "İmparatorun Emirleri" onları puta çevirdi.

Mnester haykırdı: “İmparator ölmedi, Yurttaşlar. Ölmek ne kelime... Katiller üzerine atılıp onu yere çökerttiler böyle! Ama gene ayağa kalktı, böyle! Kutsal Caesar'ımıza kılıç işlemez. Yaralı ve kanlar içinde olduğu halde kalktı, böyle! Azız kafasını kaldırdı, böyle! Ve şaşkına dönen, ödlek katillerinin arasından tanrısal adımlarla, dimdik yürüyüp geçti. Yaraları kapanmıştı, bir mucize! Şu anda Pazar Yeri'nde, Hatip Kürsüsünden en etkili sözlerle söylev çekiyor kullarına.”

Güçlü bir alkış yükseldi. Almanlar kılıçlarını kınlarına sokup dışarıya çıktılar. Mnester'in tam zamanında düzenlediği bu oyun (aslında fikir, o uğursuz öğleden sonra soğukkanlılığını yitirmeyen tek adam olan Yahudilerin Kralı Herod Agrippa'dan gelmişti) 60.000 kişinin canını kurtardı.

Ama haberin aslı şimdi Saray'a ulaşmış ve tam bir keşmekeş yaratmıştı. Birkaç yaşlı asker, böyle bir yağma fırsatının her zaman ele geçmeyeceğini düşündüler. Katilleri arıyormuş gibi yapacaklardı. Saray'daki her odanın, keskin bir kılıçla kolayca kopartabilecek altın kapı tokmakları onların altı aylık ücretini karşılardı. "Öldürün onları, öldürün! Caesar'ın öcünü alın!" diye bağrışan sesler duydum. Bir perdenin arkasına saklandım. İki asker girdi içeri. Perdenin altından ayaklarımı gördüler. "Çık oradan, kanlı katil. Bizden gizlenemezsin."

Perdenin arkasından çıkıp yere kapandım. "Öldürmeyin b-b-b-b-beni, Efendiler," dedim. "Bu işle h-hiç bir ilgim y-y-y-y-yok."

Bu yaşlı bey kim? diye sordu Saray'da yeni olan askerlerden biri, "Tehlikeli birine benzemiyor,"

Aaa! Bilmiyor musun? Germanicus'un sakat kardeşi. Çok efendi bir ihtiyardır. Kimseye zararı dokunmaz. Kalkın efendim. Size bir şey yapmayacağız. Bu askerin adı Gratus'tu.

Beni tekrar aşağıya, şölen salonuna indirdiler. Orada, çavuşlar ve onbaşılardan bir savaş meclisi toplanmıştı. Gençten bir çavuş, bir masanın üzerinde, elini kolunu şarlayarak bağırıyordu: "Cumhuriyetin canı cehenneme! Tek umudumuz yeni bir İmparator. Kim olursa olsun, bir İmparator, yeter ki Almanlara kabul ettirebilelim."

Incitatus, diye önerdi biri sırıtarak.

Evet, ona da razıyım! Varsın kocamış beygir İmparator olsun. Hiç İmparator olmamasından iyidir. Hemen birini bulmalıyız Almanların sesini kesmek için. Yoksa kudurmuştan beter olurlar.

Beni yakalayan iki kişi. beni de arkalarından sürükleyerek, kalabalığın arasından ilerlediler. Gratus bağırdı: "Hey, Çavuş! Bak kimi bulduk. Kısmet ayağımıza geldi. Bizim Claudius bu. Claudius neden İmparator olmasın? Bütün Roma'da bu iş için en uygun adam. Biraz topallayıp kekeliyor ama, önemi yok."

Alkışlar, gülüşmeler, "Yaşasın İmparator Claudius!" sesleri. Çavuş özür diledi: "Kusura bakmayın efendim, öldünüz sanıyorduk biz. Ama aradığımız adam sizsiniz, orası kesin. Çocuklar, yukarı kaldırın onu, hepimiz görelim!" İki balaban onbaşı bacaklarımdan yakalayıp omuzlarına aldılar beni. "Yaşasın İmparator Claudius!"

İndirin beni, diye bağırdım öfke içinde. "İndirin beni! İmparator olmak istemiyorum ben. İmparator olmayı reddediyorum. Yaşasın Cumhuriyet!"

Ama güldüler sadece. "Bu da güzel doğrusu. İmparator olmak istemiyormuş! Ne kadar da alçakgönüllü, değil mi?"

Bir kılıç verin bana, diye haykırdım. "Kendimi öldüreyim daha iyi."

Messalina koşarak yanımıza geldi. “Benim hatırım için istediklerini yap Claudius. Çocuğumuzun hatırı için. Kabul etmezsen hepimizi öldürecekler. Caesonia'yı öldürdüler bile. Küçük kızını da ayaklarından yakaladıkları gibi duvara çarpıp beynini dağıttılar.”

“Bir kez alışınca hoşunuza gider efendim,” dedi Gratus güleç bir yüzle. "Fena değildir İmparator yaşamı."

Daha fazla direnmedim. Kadere karşı çıkmanın ne yararı olacaktı? Apar topar Büyük Avlu'ya götürdüler beni — Caligula'nın tahta çıkışı dolayısıyla bestelenen, "Germanicus Geri Geldi, Kent'i Acılarından Kurtarmak İçin" adlı o saçma ilahiyi okuyarak... Çünkü benim de adlarımdan biri Germanicus'tu. Caligula'nın, yağmacıların elinden kurtarılan, altın meşe yaprağı tacını zorla başıma koydular. Dengemi yitirmemek için sımsıkı yapışmıştım onbaşıların omuzlarına. Taç sürekli bir kulağımın üstüne kayıyordu. Kendimi ne kadar budala hissettiğimi anlatamam. Dediklerine göre, idama götürülen bir caniye benziyormuşum. Bekleyen borazancılar, "İmparator'a Selam"ı çaldılar.

Almanlar çığlıklar atarak bize doğru koştular. Onları yas giysileri içinde görmeye giden bir senatörden, Caligula'nın kesinlikle öldüğünü az önce öğrenmişlerdi. Aldatıldıklarına müthiş öfkelenmiş ve tekrar tiyatroya gitmek istemişlerdi; ama tiyatro boştu şimdi, dolayısıyla ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Etrafta öç alabilecekleri kimse yoktu, Muhafızlar dışında... Muhafızlar da silahlıydı, "İmparator'a Selam" borusu tutumlarım belirledi. "Hoch! Hoch! Yaşasın İmparator Claudius!" diye bağrışarak öne fırladılar; mızraklarını hizmetime adamaya ve ayaklarımı öpmek için Muhafızların arasından kendilerine yol açmaya giriştiler. Onlara yerlerinde kalmalarım söyledim. Dediğimi yaptılar ve önümde yere kapandılar. Omuzlar üzerinde, birkaç kez dolaştırıldım avluda.

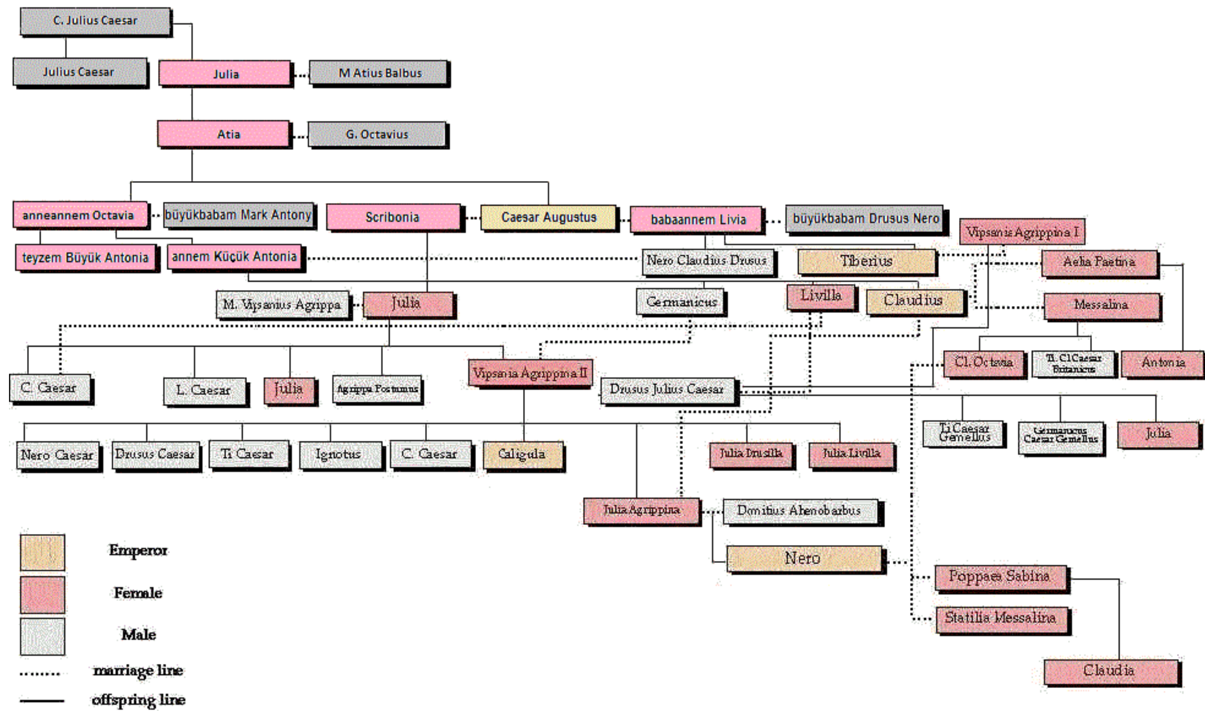
Ve, bu olağanüstü durumda, aklımdan hangi düşünceler ya da anılar geçiyordu dersiniz? Sibyl'in kehanetini mi düşünüyordum? Kucağıma düşen kurt yavrusunu mu? Pollio'nun öğütlerini veya Briseis'in rüyasını mı? Büyükbabamı ve özgürlüğü mü? Babamı ve özgürlüğü mü? Benden önceki üç İmparatoru, Augustus, Tiberius ve Caligula'yı mı; onların yaşamlarını ve ölümlerini mi? Komploculardan, Senato'dan ve kışladaki Muhatız birliklerinden gelebilecek tehlikeyi mi? Messalina'yı doğmamış çocuğumuzu

mu? Babaannem Livia'yı ve eğer İmparator olursam onu Tanrıça yapacağıma dair verdiğim sözü mü? Postumus2u ve Germanicus'u mu? Agrippina'yı ve Nero'yu mu? Camilla'yı mı? Hayır, aklımdan geçenleri asla tahmin edemezsiniz. Ama ben dürüst olacağım ve bu itiraf her ne kadar utanç verici olsa da, ne düşündüğümü size söyleyeceğim. Düşünüyordum ki, "Demek İmparatorum, öyle mi? Ne saçmalık! Ama hiç değilse, şimdi insanlara kitaplarımı okutturabileceğim, Kalabalık dinleyici kitlelerine okuma günleri! Hem de iyi kitaplar, otuz beş yıllık emeğin ürünleri. Haksızlık etmiş olmam. Pollio bile dinleyicilerin ilgisini zengin sofralarla çekerdi. Çok sağlam bir tarihçiydi o, ve Romalıların sonuncusu!

Benim Kartaca Tarihi eğlenceli hikâyelerle dolu. Eminim, zevkle dinleyecekler."

Buydu düşündüğüm. Bir de, İmparator olarak, gizli arşivleri incelemek, şu ya da bu durumda tam ne olduğunu öğrenmek için ne büyük olanaklara sahip olacağımı düşünüyordum. Düzeltilmesi gereken ne kadar çok çarpıtılmış hikâye vardı! Bir tarihçi için mucize denecek bir yazgı! Ve görmüş olacağınız gibi, elimdeki olanakları sonuna dek değerlendirdim. O kadar ki, yetkin bir tarihçinin, sadece özünü bildiği konuşmaları kâğıda dökme ayrıcalığından yararlanma gereğini bile pek duymadım.

SOY AĞACI

C. Julius Caesar
Julius Caesar
Julia
M Atius Balbus
Atia
G. Octavius
anneannem Octavia
büyükbabam Mark Antony
Scribonia
Caesar Augustus
babaannem Livia
büyükbabam Drusus Nero
Vipsania Agrippina I
teyzem Büyük Antonia
annem Küçük Antonia
Nero Claudius Drusus
Tiberius
Aelia Paetina
M. Vipsanius Agrippa
Julia
Germanicus
Livilla
Claudius
Messalina
C. Caesar
L. Caesar
Julia
Agrippa Postumus
Vipsania Agrippina II
Drusus Julius Caesar
Cl. Octavia
Ti. Cl Caesar Britanicus
Antonia
Nero Caesar
Drusus Caesar
Ti Caesar
Ignotus
C. Caesar
Caligula
Julia Drusilla
Julia Livilla
Ti Caesar Gemellus
Germanicus Caesar Gemellus
Julia
Julia Agrippina
Domitius Ahenobarbus
Nero
Poppaea Sabina
Statilia Messalina
Claudia
Emperor
Female
Male
marriage line
offspring line